

Anteproxecto do Decreto polo que se establece a ordenación e o currículo da educación secundaria obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia

Índice

5	TÍTULO I.....	12
6	DISPOSICIÓN XERAIS.....	12
7	Artigo 1. <i>Obxecto.....</i>	12
8	Artigo 2. <i>Ámbito de aplicación.....</i>	12
9	Artigo 3. <i>A etapa de educación secundaria obrigatoria.....</i>	12
10	Artigo 4. <i>Fins.....</i>	12
11	Artigo 5. <i>Principios xerais.....</i>	13
12	TÍTULO II.....	13
13	ORGANIZACIÓN E DESENVOLVEMENTO.....	13
14	CAPÍTULO I.....	13
15	CURRÍCULO E ORGANIZACIÓN.....	13
16	Artigo 6. <i>Currículo.....</i>	13
17	Artigo 7. <i>Obxectivos xerais da etapa.....</i>	14
18	Artigo 8. <i>Competencias clave e perfil de saída do alumnado ao termo do ensino básico.....</i>	16
19	Artigo 9. <i>Organización dos tres primeiros cursos.....</i>	16
20	Artigo 10. <i>Organización do cuarto curso.....</i>	18
21	Artigo 11. <i>Estrutura curricular das materias.....</i>	19
22	Artigo 12. <i>Horario.....</i>	20
23	Artigo 13. <i>Agrupación de materias en ámbitos.....</i>	20
24	CAPÍTULO II.....	20
25	DESENVOLVEMENTO DO CURRÍCULO.....	20
26	Artigo 14. <i>Autonomía dos centros.....</i>	21
27	Artigo 15. <i>Concreción curricular.....</i>	21
28	Artigo 16. <i>Programacións didácticas.....</i>	22
29	Artigo 17. <i>Principios pedagóxicos.....</i>	23
30	Artigo 18. <i>Elementos transversais.....</i>	24
31	Artigo 19. <i>Coordinación entre etapas.....</i>	25
32	CAPÍTULO III.....	25
33	TITORÍA E ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.....	25
34	Artigo 20. <i>Titoría e orientación.....</i>	25
35	Artigo 21. <i>Atención á diversidade.....</i>	26
36	Artigo 22. <i>Programas de diversificación curricular.....</i>	29
37	Artigo 23. <i>Ciclos formativos de grao básico.....</i>	30
38	CAPÍTULO IV.....	31
39	AVALIACIÓN, PROMOCIÓN E TITULACIÓN.....	31
40	Artigo 24. <i>Avaliación.....</i>	31
41	Artigo 25. <i>Promoción.....</i>	32

42	Artigo 26. <i>Título de graduada ou graduado en educación secundaria obrigatoria</i>	34
43	Artigo 27. <i>Avaliación de diagnóstico</i>	35
44	Artigo 28. <i>Dereito do alumnado a unha avaliación obxectiva</i>	35
45	Artigo 29. <i>Participación e dereito á información de nais, pais ou persoas titoras legais</i>	35
46	TÍTULO III	36
47	DOCUMENTOS OFICIAIS DE AVALIACIÓN	36
48	Artigo 30. <i>Documentos e informes de avaliación</i>	36
49	Artigo 31. <i>Actas de avaliación</i>	36
50	Artigo 32. <i>Expediente académico</i>	37
51	Artigo 33. <i>Historial académico</i>	38
52	Artigo 34. <i>Informe persoal por traslado</i>	38
53	Artigo 35. <i>Autenticidade, seguridade e confidencialidade</i>	38
54	TÍTULO IV	39
55	PLANS EDUCATIVOS	39
56	Artigo 36. <i>Bibliotecas escolares e lectura</i>	39
57	Artigo 37. <i>Educación dixital</i>	39
58	Artigo 38. <i>Promoción de estilos de vida saudables</i>	40
59	Disposicións	40
60	Disposicións adicionais	41
61	Disposición adicional primeira. <i>Adaptación de referencias</i>	41
62	Disposición adicional segunda. <i>Ensinanzas de relixión e proxecto competencial</i>	41
63	Disposición adicional terceira. <i>Aprendizaxe de linguas estranxeiras</i>	42
64	Disposición adicional cuarta. <i>Educación de persoas adultas</i>	42
65	Disposición adicional quinta. <i>Atribución docente nas materias optativas do terceiro e cuarto cursos da educación secundaria obrigatoria</i>	44
66	Disposición adicional sexta. <i>Simultaneidade de estudos</i>	45
67	Disposición adicional sétima. <i>Calendario escolar</i>	45
68	Disposicións derogatorias	45
69	Disposición derogatoria única. <i>Derrogación normativa</i>	45
70	Disposicións derradeiras	45
71	Disposición derradeira primeira. <i>Calendario de implantación</i>	45
72	Disposición derradeira segunda. <i>Desenvolvemento normativo</i>	45
73	Disposición derradeira terceira. <i>Entrada en vigor</i>	46
74	Anexo I	47
75	Perfil de saída do alumnado ao acabar o ensino básico	47
76	Anexo II	60
77	Currículo das materias	60
78	1. Bioloxía e Xeoloxía	60
79	1.1 <i>Introdución</i>	60
80	1.2 <i>Obxectivos</i>	62
81	1.3 <i>Criterios de avaliación e contidos</i>	65
82	1.4 <i>Orientacións pedagóxicas</i>	80
83	2. Cultura Clásica	82
84	2.1 <i>Introdución</i>	82
85	2.2 <i>Obxectivos</i>	84
86		

87	2.3 Criterios de avaliación e contidos.....	86
88	2.4 Orientacións pedagóxicas.....	90
89	3. Dixitalización.....	92
90	3.1 Introducción.....	92
91	3.2 Obxectivos.....	94
92	3.3 Criterios de avaliación e contidos.....	96
93	3.4 Orientacións pedagóxicas.....	99
94	4. Economía e Emprendemento.....	102
95	4.1 Introducción.....	102
96	4.2 Obxectivos.....	104
97	4.3 Criterios de avaliación e contidos.....	107
98	4.4 Orientacións pedagóxicas.....	111
99	5. Educación Dixital.....	114
100	5.1 Introducción.....	114
101	5.2 Obxectivos.....	116
102	5.3 Criterios de avaliación e contidos.....	117
103	5.4 Orientacións pedagóxicas.....	119
104	6. Educación en Valores Cívicos e Éticos.....	121
105	6.1 Introducción.....	121
106	6.2 Obxectivos.....	123
107	6.3 Criterios de avaliación e contidos.....	124
108	6.4 Orientacións pedagóxicas.....	129
109	7. Educación Física.....	131
110	7.1 Introducción.....	131
111	7.2 Obxectivos.....	133
112	7.3 Criterios de avaliación e contidos.....	136
113	7.4 Orientacións pedagóxicas.....	156
114	8. Educación Plástica, Visual e Audiovisual.....	159
115	8.1 Introducción.....	159
116	8.2 Obxectivos.....	160
117	8.3 Criterios de avaliación e contidos.....	163
118	8.4 Orientacións pedagóxicas.....	170
119	9. Expresión Artística.....	174
120	9.1 Introducción.....	174
121	9.2 Obxectivos.....	176
122	9.3 Criterios de avaliación e contidos.....	178
123	9.4 Orientacións pedagóxicas.....	180
124	10. Filosofía.....	183
125	10.1 Introducción.....	183
126	10.2 Obxectivos.....	184
127	10.3 Criterios de avaliación e contidos.....	187
128	10.4 Orientacións pedagóxicas.....	193

129	11. Física e Química.....	195
130	11.1 Introducción.....	195
131	11.2 Obxectivos.....	196
132	11.3 Criterios de avaliación e contidos.....	198
133	11.4 Orientacións pedagóxicas.....	212
134	12. Formación e Orientación Persoal e Profesional.....	215
135	12.1 Introducción.....	215
136	12.2 Obxectivos.....	217
137	12.3 Criterios de avaliación e contidos.....	219
138	12.4 Orientacións pedagóxicas.....	225
139	13. Latín.....	227
140	13.1 Introducción.....	227
141	13.2 Obxectivos.....	229
142	13.3 Criterios de avaliación e contidos.....	231
143	13.4 Orientacións pedagóxicas.....	235
144	14. Lingua Castelá e Literatura.....	238
145	14.1 Introducción.....	238
146	14.2 Obxectivos.....	240
147	14.3 Criterios de avaliación e contidos.....	244
148	14.4 Orientacións pedagóxicas.....	268
149	15. Lingua Estranxeira.....	272
150	15.1 Introducción.....	272
151	15.2 Obxectivos.....	274
152	15.3 Criterios de avaliación e contidos.....	277
153	15.4 Orientacións pedagóxicas.....	291
154	16. Lingua Galega e Literatura.....	295
155	16.1 Introducción.....	295
156	16.2 Obxectivos.....	297
157	16.3 Criterios de avaliación e contidos.....	302
158	16.4 Orientacións pedagóxicas.....	322
159	17. Matemáticas.....	326
160	17.1 Introducción.....	326
161	17.2 Obxectivos.....	329
162	17.3 Criterios de avaliación e contidos.....	332
163	17.4 Orientacións pedagóxicas.....	362
164	18. Música.....	366
165	18.1 Introducción.....	366
166	18.2 Obxectivos.....	368
167	18.3 Criterios de avaliación e contidos.....	371
168	18.4 Orientacións pedagóxicas.....	379
169	19. Oratoria.....	382
170	19.1 Introducción.....	382

171	19.2	Obxectivos.....	384
172	19.3	Criterios de avaliación e contidos.....	386
173	19.4	Orientacións pedagóxicas.....	389
174	20.	Proxecto Competencial.....	393
175	20.1	Introdución.....	393
176	20.2	Obxectivos.....	394
177	20.3	Criterios de avaliación e contidos.....	395
178	20.4	Orientacións pedagóxicas.....	397
179	21.	Segunda Lingua Estranxeira.....	401
180	21.1	Introdución.....	401
181	21.2	Obxectivos.....	403
182	21.3	Criterios de avaliación e contidos.....	406
183	21.4	Orientacións pedagóxicas.....	424
184	22.	Tecnoloxía.....	427
185	22.1	Introdución.....	427
186	22.2	Obxectivos.....	429
187	22.3	Criterios de avaliación e contidos.....	431
188	22.4	Orientacións pedagóxicas.....	434
189	23.	Tecnoloxía e Dixitalización.....	437
190	23.1	Introdución.....	437
191	23.2	Obxectivos.....	439
192	23.3	Criterios de avaliación e contidos.....	442
193	23.4	Orientacións pedagóxicas.....	449
194	24.	Xeografía e Historia.....	452
195	24.1	Introdución.....	452
196	24.2	Obxectivos.....	455
197	24.3	Criterios de avaliación e contidos.....	460
198	24.4	Orientacións pedagóxicas.....	477
199	Anexo III.....		479
200	Currículo dos ámbitos dos programas de diversificación curricular.....		479
201	1.	Científico-Tecnolóxico.....	479
202	1.1	Introdución.....	479
203	1.2	Obxectivos.....	481
204	1.3	Criterios de avaliación e contidos.....	484
205	1.4	Orientacións pedagóxicas.....	500
206	2.	Lingüístico e Social.....	504
207	2.1	Introdución.....	504
208	2.2	Obxectivos.....	507
209	2.3	Criterios de avaliación e contidos.....	514
210	2.4	Orientacións pedagóxicas.....	534
211	Anexo IV.....		538
212	Distribución horaria.....		538

213	1. Distribución horaria da etapa.....	538
214	2. Distribución horaria por cursos.....	539

Borrador

215

I

216 A Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación, modificada pola Lei orgánica 3/2020, do 29
217 de decembro, regula no capítulo terceiro do seu título preliminar a definición de currículo e
218 enumera os elementos que o integran, e tamén establece que o currículo deberá estar orientado a
219 facilitar o desenvolvemento educativo do alumnado, garantindo a súa formación integral,
220 contribuíndo ao pleno desenvolvemento da súa personalidade e preparándoo para o exercicio
221 pleno dos dereitos humanos e dunha cidadanía activa e democrática na sociedade actual, sen que
222 en ningún caso poida supoñer unha barreira que xere abandono escolar ou impida o acceso e o
223 exercicio do dereito á educación.

224 Así mesmo, coas modificacións introducidas pola citada Lei orgánica 3/2020, do 29 de
225 decembro, realízase unha nova distribución de competencias entre o Estado e as comunidades
226 autónomas, e establécese que, co fin de asegurar unha formación común e garantir a validez dos
227 títulos correspondentes, o Goberno fixará, en relación cos obxectivos, as competencias, os
228 contidos e os criterios de avaliación, os aspectos básicos do currículo, que constitúen as
229 ensinanzas mínimas. Esas ensinanzas mínimas requirirán o 50 por cento dos horarios escolares
230 para as comunidades autónomas que teñan lingua cooficial, como é o caso da Comunidade
231 Autónoma de Galicia. As administracións educativas, á súa vez, serán as responsables de
232 establecer o currículo correspondente para o seu ámbito territorial, do que formarán parte os
233 aspectos básicos antes mencionados. Finalmente, corresponderá aos propios centros docentes
234 desenvolver e completar, de ser o caso, o currículo de cada etapa e ciclo no uso da súa
235 autonomía, tal como se recolle na propia lei.

236 Por outra banda, con relación á educación secundaria obrigatoria, a nova redacción da lei
237 modifica algúns aspectos da ordenación e da organización das ensinanzas desa etapa.

238 En desenvolvemento do anterior, o Real decreto 217/2022, do 29 de marzo, polo que se
239 establece a ordenación e as ensinanzas mínimas da educación secundaria obrigatoria, aprobou e
240 concretou a nivel estatal as ensinanzas mínimas para a educación secundaria obrigatoria,
241 determinando os aspectos básicos do currículo, así como outros aspectos da súa ordenación,
242 tales como a avaliación, a promoción e a titulación, a atención ás diferenzas individuais, a
243 autonomía dos centros e os documentos e informes de avaliación.

244 A Comunidade Autónoma de Galicia ten atribuída no artigo 31 do Estatuto de autonomía de
245 Galicia, aprobado pola Lei orgánica 1/1981, do 6 de abril, competencia plena sobre a regulación e
246 a administración do ensino en toda a súa extensión, niveis e graos, modalidades e especialidades,
247 no ámbito das súas competencias, sen prexuízo do disposto no artigo 27 da Constitución
248 española e nas leis orgánicas que, conforme o punto primeiro do artigo 81 desta, o desenvolvan, e

249 das facultades que atribúe ao Estado o número 30 do punto 1 do artigo 149 da Constitución
250 española, e da alta inspección necesaria para o seu cumprimento e a súa garantía.

251 Este decreto ten por obxecto establecer o currículo da educación secundaria obrigatoria na
252 Comunidade Autónoma de Galicia, de acordo co disposto no artigo 6 da Lei orgánica 2/2006, do 3
253 de maio, de educación, e no artigo 13 do Real decreto 217/2022, do 29 de marzo, polo que se
254 establece a ordenación e as ensinanzas mínimas da educación secundaria obrigatoria.

255 Así mesmo, ten por obxecto regular a ordenación da dita etapa educativa, de acordo coa
256 disposición derradeira sexta da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.

257

II

258 Son moitos os cambios que se produciron nos últimos anos nos comportamentos sociais,
259 cambios que tamén afectan ao papel da educación e á percepción que a sociedade ten desta.
260 Entre eses cambios cabe destacar o uso xeneralizado das tecnoloxías da información e da
261 comunicación en múltiples aspectos da vida cotiá, que está a modificar a maneira en que as
262 persoas participan na sociedade, e as súas capacidades para construíren a propia personalidade
263 e para aprenderen ao longo da vida.

264 O sistema educativo galego non pode permanecer alleo a estes continuos cambios que deben
265 ter un reflexo na aprendizaxe das persoas ao longo da vida, con diferentes enfoques para adaptar
266 a formación aos requisitos actuais e futuros. Entre os moitos enfoques que hai que ter presentes
267 destacan os dereitos da infancia como principio reitor; a igualdade de xénero a través da
268 coeducación e a aprendizaxe da igualdade efectiva de mulleres e homes, a prevención da
269 violencia de xénero e o respecto á diversidade afectivo-sexual; a inclusión educativa para que
270 todo o alumnado teña garantías de éxito na educación por medio dunha dinámica de mellora
271 continua dos centros docentes e unha maior personalización da aprendizaxe; a importancia de
272 atender a desenvolvemento sostible que inclúe a educación para a paz e os dereitos humanos, a
273 comprensión internacional e a educación intercultural, así como a educación para a transición
274 ecolóxica; e tamén o cambio dixital que se está producindo nas nosas sociedades e que
275 forzosamente afecta á actividade educativa. A sociedade no seu conxunto reclama un sistema
276 educativo moderno, menos ríxido, máis aberto, multilingüe e cosmopolita, que desenvolva todo o
277 potencial e o talento do alumnado.

278 Todas estas importantes consideracións teñen que estar presentes na configuración dun
279 currículo galego para a etapa da educación secundaria obrigatoria que permita establecer e
280 homoxeneizar no territorio os dereitos formativos e de aprendizaxe do alumnado, pero tamén guiar
281 o profesorado nos procesos de ensino e aprendizaxe que poña en práctica, permitíndolle ter unha
282 base máis clara sobre a que desenvolver a súa docencia segundo as idades do alumnado. Nese

283 sentido, unha das funcións do currículo será a de informar as e os docentes sobre o que se
284 pretende acadar e proporcionarlles pautas de acción e orientacións sobre como conseguilo.
285 Ademais, constitúe un referente para a rendición de contas dentro do propio sistema educativo e
286 para as avaliacións da calidade deste, entendidas como a súa capacidade para acadar as
287 intencións educativas fixadas.

288 O currículo da educación secundaria obrigatoria pretende garantir unha formación adecuada e
289 integral, que se centre no desenvolvemento das competencias e que sexa equilibrada, porque
290 incorpora na súa xusta medida compoñentes formativos asociados á comunicación, á formación
291 artística, ás humanidades, ás ciencias, á tecnoloxía e á actividade física.

292 A etapa de educación secundaria obrigatoria participa do proceso de adquisición das
293 competencias clave para a aprendizaxe permanente que aparecen recollidas na Recomendación
294 do Consello da Unión Europea do 22 de maio de 2018. Neste decreto, estas competencias clave
295 adaptáronse ao contexto escolar, así como aos principios e aos fins do sistema educativo.

296 Este currículo baséase na potenciación da aprendizaxe por competencias, integradas nos
297 elementos curriculares para propiciar unha renovación na práctica docente e no proceso de ensino
298 e aprendizaxe. Propóñense novos enfoques na aprendizaxe e na avaliación, que van supoñer un
299 importante cambio nas tarefas para o alumnado, e propostas metodolóxicas innovadoras.

300 A aprendizaxe baseada en competencias caracterízase pola súa transversalidade, o seu
301 dinamismo e o seu carácter integral. O proceso de ensino e aprendizaxe competencial debe
302 abordarse desde todas as materias e por parte das diversas instancias que conforman a
303 comunidade educativa, tanto nos ámbitos formais como nos non formais e informais; o seu
304 dinamismo reflíctese en que as competencias non se adquiren nun determinado momento e
305 permanecen inalterables, senón que implican un proceso de desenvolvemento mediante o cal os
306 individuos van adquirindo maiores niveis de desempeño no seu uso.

307 Para lograr este proceso de cambio curricular é preciso favorecer unha visión interdisciplinaria
308 e, de xeito especial, posibilitarlle unha maior autonomía á función docente, de forma que permita
309 satisfacer as demandas dunha maior personalización da educación. O rol do persoal docente é
310 fundamental, pois debe ser quen de deseñar tarefas ou situacións de aprendizaxe que posibiliten
311 a resolución de problemas e a aplicación dos coñecementos aprendidos, xa que os contidos están
312 subordinados á acción.

313 Todos estes enfoques están considerados neste decreto e van unidos ao recoñecemento
314 dunha maior autonomía dos centros docentes, aumentando a súa capacidade de decisión no
315 desenvolvemento do currículo.

316

III

317 Desde o punto de vista formal, o decreto conta con trinta e oito artigos estruturados en catro
318 títulos, sete disposicións adicionais, unha disposición derogatoria única e tres disposicións
319 derradeiras.

320 O título I, de disposicións xerais, establece o obxecto e o ámbito de aplicación, e concreta os
321 fins e os principios xerais da etapa de educación secundaria obrigatoria no marco do sistema
322 educativo.

323 O título II, que se denomina «Organización e desenvolvemento», distribúese en catro capítulos.

324 No capítulo primeiro defínese o currículo e os elementos que o conforman, concréntanse os
325 obxectivos xerais e as competencias clave para esta etapa educativa, e introdúcese, con carácter
326 anovador, o perfil de saída ao termo do ensino básico. Abórdase a organización das materias da
327 etapa e a súa estrutura curricular, referida aos obxectivos, os criterios de avaliación, os contidos e
328 as orientacións pedagóxicas. Abórdanse, tamén, o horario e a agrupación das materias en
329 ámbitos.

330 No capítulo segundo regúlase o desenvolvemento do currículo, potenciando a autonomía dos
331 centros e establecendo o contido que deberán ter a concreción curricular e as programacións
332 didácticas. Neste capítulo tamén se tratan os principios pedagóxicos da intervención educativa, os
333 elementos transversais e a importancia da coordinación da etapa da educación secundaria
334 obrigatoria coa previa de educación primaria e a posterior de bacharelato.

335 No capítulo terceiro trátase o papel da titoría, así como a atención á diversidade; regúlanse os
336 programas de diversificación curricular e séntanse as bases para os ciclos formativos de grao
337 básico no referido á educación secundaria obrigatoria.

338 No capítulo cuarto regúlase a avaliación, a promoción e a titulación en educación secundaria
339 obrigatoria, establecendo o grao de adquisición das competencias e o logro dos obxectivos da
340 etapa como os referentes para as avaliacións; tamén se regula a avaliación de diagnóstico que se
341 realizará no segundo curso, así como o dereito do alumnado a unha avaliación obxectiva, e a
342 participación e o dereito á información das nais, dos pais ou das persoas titoras legais.

343 O título III regula os documentos oficiais de avaliación do alumnado; nel defínese cales deben
344 ser os documentos e os informes de avaliación, regúlanse as actas de avaliación, o expediente
345 académico, o historial académico e o informe persoal por traslado, e establécense tamén as
346 garantías para a súa autenticidade, seguridade e confidencialidade.

347 Por último, o título IV dedícase a diferentes plans educativos relevantes e estratéxicos para o
348 sistema educativo galego, entroncados cos compromisos asumidos polos distintos sistemas a

349 nivel europeo no Marco para a cooperación europea en educación e formación, e coas
350 necesidades propias dun sistema destinado a proporcionar ao alumnado as competencias cruciais
351 para as cidadás e os cidadáns do século XXI. Regúlanse certos aspectos das bibliotecas
352 escolares e o fomento da lectura, e do proceso de educación dixital, no que a promoción do uso
353 das tecnoloxías da información e da comunicación constitúe un factor esencial para facilitar
354 cambios metodolóxicos que proporcionen novos elementos e oportunidades para o éxito educativo
355 en Galicia. Igualmente, faise fincapé na promoción de estilos de vida saudables entre o alumnado
356 desta etapa, esencial para o seu desenvolvemento.

357 O decreto finaliza con sete disposicións adicionais, relativas á adaptación de referencias
358 normativas, á ensinanza da relixión, á aprendizaxe de linguas estranxeiras, á educación de
359 persoas adultas, á atribución docente nas materias optativas do terceiro e do cuarto curso da
360 educación secundaria obrigatoria, á simultaneidade de estudos e ao calendario escolar; mais unha
361 disposición derogatoria e tres disposicións derradeiras.

362 Neste decreto inclúense, ademais, catro anexos: o anexo I, relativo ao perfil de saída ao termo
363 do ensino básico, no que se establecen as competencias clave e os descritores operativos que
364 rexerán na etapa; o anexo II, sobre o currículo de cada materia da etapa, que se estrutura en
365 introdución, obxectivos, criterios de avaliación e contidos organizados en bloques para cada un
366 dos cursos da etapa, e orientacións pedagóxicas; o anexo III, sobre o currículo dos ámbitos
367 específicos dos programas de diversificación curricular coa mesma estrutura curricular que as
368 materias da etapa; e o anexo IV, no que se regula o horario escolar das materias en cada un dos
369 cursos da etapa.

370 IV

371 Desde o punto de vista da mellora da calidade normativa, este decreto adecúase aos principios
372 de boa regulación previstos no artigo 129 da Lei 39/2015, do 1 de outubro, do procedemento
373 administrativo común das administracións públicas, así como aos principios de necesidade,
374 proporcionalidade, seguridade xurídica, transparencia, accesibilidade, simplicidade e eficacia, que
375 se recollen no artigo 37 da Lei 14/2013, do 26 de decembro, de racionalización do sector público
376 autonómico.

377 No que se refire aos principios de necesidade e eficacia, trátase dunha norma necesaria para a
378 regulación do currículo da ensinanza da educación secundaria obrigatoria conforme a nova
379 redacción da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, tras as modificacións introducidas pola Lei
380 orgánica 3/2020, do 29 de decembro, e o Real decreto 217/2022, do 29 de marzo, polo que se
381 establece a ordenación e as ensinanzas mínimas da educación secundaria obrigatoria.

382 De acordo co principio de proporcionalidade e de simplicidade, contén a regulación
383 imprescindible da estrutura desta ensinanza ao non existir ningunha alternativa regulatoria menos
384 restritiva de dereitos.

385 Conforme os principios de seguridade xurídica e eficiencia, resulta coherente co ordenamento
386 xurídico e permite unha xestión máis eficiente dos recursos públicos.

387 Cumpre tamén co principio de transparencia e accesibilidade, xa que se identifica claramente o
388 seu propósito, e durante o procedemento de tramitación da norma permitiuse a participación
389 activa das persoas potenciais destinatarias a través do trámite de audiencia e información pública
390 no portal de transparencia e goberno aberto da Xunta de Galicia.

391 Na súa virtude, por proposta do conselleiro de Cultura, Educación e Universidade, en exercicio
392 das facultades outorgadas polo artigo 34 da Lei 1/1983, do 22 de febreiro, reguladora da Xunta e
393 da súa Presidencia, consultado o Consello Escolar de Galicia, de acordo co Consello Consultivo, e
394 logo da deliberación do Consello da Xunta de Galicia, na súa reunión do __ de __ de dous mil
395 vinte e dous,

396

DISPOÑO:

397

TÍTULO I

398

DISPOSICIÓN XERAIS

399

Artigo 1. *Obxecto*

400

401

402

403

1. Este decreto ten por obxecto establecer o currículo da educación secundaria obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia, de acordo co disposto no artigo 6 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación, e no artigo 13.3 do Real decreto 217/2022, do 29 de marzo, polo que se establece a ordenación e as ensinanzas mínimas da educación secundaria obrigatoria.

404

405

2. Así mesmo, ten por obxecto regular a ordenación da dita etapa educativa, de acordo coa disposición derradeira sexta da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.

406

Artigo 2. *Ámbito de aplicación*

407

408

409

Este decreto será de aplicación nos centros docentes correspondentes ao ámbito de xestión da Comunidade Autónoma de Galicia que impartan as ensinanzas de educación secundaria obrigatoria.

410

Artigo 3. *A etapa de educación secundaria obrigatoria*

411

412

1. A educación secundaria obrigatoria é unha etapa educativa que constitúe, xunto coa educación primaria e os ciclos formativos de grao básico, a educación básica.

413

414

2. A educación secundaria obrigatoria comprende catro cursos e organízase en materias e en ámbitos.

415

416

3. O cuarto curso terá carácter orientador, tanto para os estudos postobrigatorios como para a incorporación á vida laboral.

417

Artigo 4. *Fins*

418

419

420

421

422

423

A finalidade da educación secundaria obrigatoria consiste en lograr que as alumnas e os alumnos adquiren os elementos básicos da cultura, especialmente nos seus aspectos humanístico, artístico, científico-tecnolóxico e motor; desenvolver e consolidar os hábitos de estudo e de traballo; así como hábitos de vida saudables, preparándoos para a súa incorporación a estudos posteriores e para a súa inserción laboral; e formalos para o exercicio dos seus dereitos e das obrigas da vida como cidadás e cidadáns.

424 *Artigo 5. Principios xerais*

425 1. A educación secundaria obrigatoria ten carácter obrigatorio e gratuíto, e en réxime ordinario
426 cursarase, con carácter xeral, entre os doce e os dezaseis anos de idade, aínda que as alumnas e
427 os alumnos terán dereito a permanecer na etapa ata os dezaioito anos de idade feitos no ano en
428 que finalice o curso. Este límite de permanencia poderase ampliar de maneira excepcional nos
429 supostos aos que se refiren os artigos 25.7 e 25.8.

430 2. Nesta etapa prestarase especial atención á orientación educativa e profesional do alumnado.
431 Neste ámbito incorporárase, entre outros aspectos, a perspectiva de xénero. Así mesmo, teranse
432 en conta as necesidades educativas específicas do alumnado con discapacidade ou que se atope
433 en situación de vulnerabilidade.

434 3. A educación secundaria obrigatoria organizarase de acordo cos principios de educación
435 común e de atención á diversidade do alumnado.

436 4. Así mesmo, poñerase especial atención na potenciación da aprendizaxe de carácter
437 significativo para o desenvolvemento das competencias, promovendo a autonomía e a reflexión.

438 TÍTULO II

439 **ORGANIZACIÓN E DESENVOLVEMENTO**

440 CAPÍTULO I

441 **CURRÍCULO E ORGANIZACIÓN**

442 *Artigo 6. Currículo*

443 1. De conformidade co establecido no artigo 6.1 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de
444 educación, enténdese por currículo o conxunto de obxectivos, competencias, contidos, métodos
445 pedagóxicos e criterios de avaliación de cada unha das ensinanzas reguladas na citada lei.

446 2. Este decreto establece o currículo da educación secundaria obrigatoria ao que se refire o
447 artigo 6.5 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.

448 3. Para os efectos deste decreto enténdese o seguinte:

449 a) Obxectivos de etapa: logros que se espera que o alumnado alcance ao finalizar a etapa e
450 cuxa consecución está vinculada á adquisición das competencias clave.

451 b) Competencias clave: desempeños que se consideran imprescindibles para que o alumnado
452 poida progresar con garantías de éxito no seu itinerario formativo e afrontar os principais retos e

453 desafíos globais e locais. Son a adaptación ao sistema educativo das competencias clave
454 establecidas na Recomendación do Consello da Unión Europea do 22 de maio de 2018 relativa ás
455 competencias clave para a aprendizaxe permanente, e aparecen recollidas no perfil de saída do
456 alumnado ao termo do ensino básico. Así mesmo, eses desempeños evidéncianse nas
457 capacidades para aplicar de forma integrada os contidos propios de cada ensinanza e etapa
458 educativa, co fin de lograr a realización axeitada de actividades e a resolución eficaz de problemas
459 complexos.

460 c) Perfil de saída: concreción dos principios e fins do sistema educativo referidos á educación
461 básica que fundamenta o resto de decisións curriculares, así como as estratexias e orientacións
462 metodolóxicas na práctica lectiva. O perfil de saída identifica e fixa as competencias clave que o
463 alumnado debe adquirir e desenvolver ao finalizar a educación básica, e constitúe o referente
464 último sobre o nivel de desempeño competencial esperado tanto na avaliación das distintas
465 etapas e modalidades da formación básica, como para a titulación en educación secundaria
466 obrigatoria a través dos correspondentes descritores operativos.

467 d) Obxectivos de materia ou ámbito: desempeños que o alumnado debe poder despregar en
468 actividades ou en situacións cuxa abordaxe require as aprendizaxes asociadas aos contidos de
469 cada materia ou ámbito. Estes obxectivos constitúen un elemento de conexión entre, por unha
470 banda, o perfil de saída do alumnado e, por outra, os criterios de avaliación e os contidos das
471 materias ou dos ámbitos.

472 e) Criterios de avaliación: referentes que indican os niveis de desempeño esperados no
473 alumnado nas situacións ou actividades ás que se refiren os obxectivos de cada materia ou
474 ámbito nun momento determinado do seu proceso de aprendizaxe. Nese sentido, actúan como
475 unha ponte de conexión entre os contidos e os obxectivos da materia ou do ámbito, polo que son
476 o referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado, e describen aquilo que se quere
477 valorar e que o alumnado debe lograr, tanto en coñecementos como en competencias.

478 f) Contidos: coñecementos, destrezas e actitudes propios dunha materia ou dun ámbito e cuxa
479 aprendizaxe é necesaria para adquirir o nivel de desempeño indicado nos criterios de avaliación e
480 para o logro dos obxectivos da materia ou do ámbito.

481 g) Orientacións pedagóxicas: indicacións para orientar o profesorado no deseño e na
482 planificación das estratexias, os procedementos e as accións docentes, de xeito consciente e
483 reflexivo, coa finalidade de posibilitar a aprendizaxe do alumnado que lle permita o logro dos
484 obxectivos e a adquisición das competencias.

485 *Artigo 7. Obxectivos xerais da etapa*

486 A educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nas alumnas e nos alumnos as
487 capacidades que lles permitan:

488 a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto
489 ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os
490 grupos, exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos como valores comúns dunha
491 sociedade plural e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

492 b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo como
493 condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de
494 desenvolvemento persoal.

495 c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre
496 eles. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre mulleres e homes.

497 d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas
498 relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os
499 comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

500 e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información para, con sentido
501 crítico, adquirir novos coñecementos. Desenvolver as competencias tecnolóxicas básicas e
502 avanzar nunha reflexión ética sobre o seu funcionamento e a súa utilización.

503 f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en distintas
504 disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos
505 campos do coñecemento e da experiencia.

506 g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmos, a participación, o sentido
507 crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e
508 asumir responsabilidades.

509 h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua
510 castelá, mensaxes e textos complexos, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da
511 literatura.

512 i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

513 j) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das
514 demais persoas, así como o patrimonio artístico e cultural.

515 k) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e do das outras persoas, respectar as
516 diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a
517 práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a

518 dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos
519 sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado, a empatía e o respecto cara aos seres
520 vivos, especialmente os animais, e o ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.

521 l) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas,
522 utilizando diversos medios de expresión e representación.

523 *Artigo 8. Competencias clave e perfil de saída do alumnado ao termo do ensino básico*

524 1. No anexo I defínense o perfil de saída do alumnado ao termo do ensino básico e as
525 competencias clave da etapa, que, para os efectos deste decreto, son as seguintes:

526 a) Competencia en comunicación lingüística (CCL).

527 b) Competencia plurilingüe (CP).

528 c) Competencia matemática e competencia en ciencia e tecnoloxía (STEM).

529 d) Competencia dixital (CD).

530 e) Competencia persoal, social e de aprender a aprender (CPSAA).

531 f) Competencia cidadá (CC).

532 g) Competencia emprendedora (CE).

533 h) Competencia en conciencia e expresión culturais (CCEC).

534 2. O currículo que establece este decreto garante o desenvolvemento das competencias clave
535 previsto no perfil de saída. A concreción do currículo que realicen os centros docentes nos seus
536 proxectos educativos e funcionais terá como referente o devandito perfil de saída.

537 *Artigo 9. Organización dos tres primeiros cursos*

538 1. No primeiro curso as alumnas e os alumnos deben cursar as seguintes materias:

539 a) Bioloxía e Xeoloxía.

540 b) Educación Física.

541 c) Educación Plástica, Visual e Audiovisual.

542 d) Lingua Castelá e Literatura.

543 e) Lingua Estranxeira.

544 f) Lingua Galega e Literatura.

545 g) Matemáticas.

546 h) Segunda Lingua Estranxeira.

547 i) Tecnoloxía e Dixitalización.

548 j) Xeografía e Historia.

549 2. No segundo curso as alumnas e os alumnos deben cursar as seguintes materias:

550 a) Educación Física.

551 b) Física e Química.

552 c) Lingua Castelá e Literatura.

553 d) Lingua Estranxeira.

554 e) Lingua Galega e Literatura.

555 f) Matemáticas.

556 g) Música.

557 h) Segunda Lingua Estranxeira.

558 i) Tecnoloxía e Dixitalización.

559 j) Xeografía e Historia.

560 3. No terceiro curso as alumnas e os alumnos deben cursar as seguintes materias:

561 a) Bioloxía e Xeoloxía.

562 b) Educación en Valores Cívicos e Éticos.

563 c) Educación Física.

564 d) Educación Plástica, Visual e Audiovisual.

565 e) Física e Química.

566 f) Lingua Castelá e Literatura.

567 g) Lingua Estranxeira.

568 h) Lingua Galega e Literatura.

569 i) Matemáticas.

570 j) Música.

571 k) Xeografía e Historia.

572 l) Unha materia optativa de entre as seguintes:

573 – Cultura Clásica.

574 – Educación Dixital.

575 – Oratoria.

576 – Segunda Lingua Estranxeira.

577 4. A materia de Lingua Galega e Literatura terá un tratamento no centro análogo á de Lingua
578 Castelá e Literatura, de xeito que se garanta, en todo caso, o obxectivo de competencia lingüística
579 suficiente en ambas as linguas oficiais e a adecuada distribución segundo o establecido no artigo
580 7 do Decreto 79/2010, do 20 de maio, para o plurilingüismo no ensino non universitario.

581 5. Os centros docentes deberán ofrecer a totalidade das materias optativas citadas no punto
582 3.l). Só se poderá limitar a elección destas materias por parte do alumnado cando haxa un número
583 insuficiente deste segundo os criterios que determine a consellería con competencias en materia
584 de educación.

585 *Artigo 10. Organización do cuarto curso*

586 1. No cuarto curso as alumnas e os alumnos deben cursar as seguintes materias:

587 a) Educación Física.

588 b) Lingua Castelá e Literatura.

589 c) Lingua Estranxeira.

590 d) Lingua Galega e Literatura.

591 e) Matemáticas A ou Matemáticas B, en función da elección da alumna ou do alumno.

592 f) Xeografía e Historia.

593 g) Tres materias de opción de entre as seguintes:

594 – Bioloxía e Xeoloxía.

595 – Dixitalización.

596 – Economía e Emprendemento.

597 – Expresión Artística.

598 – Física e Química.

599 – Formación e Orientación Persoal e Profesional.

600 – Latín.

601 – Música.

602 – Segunda Lingua Estranxeira.

603 – Tecnoloxía.

604 h) Unha materia optativa, en función da oferta dos centros docentes, de entre as seguintes:

605 – Cultura Clásica, se non foi cursada no terceiro curso.

606 – Filosofía.

607 – Oratoria, se non foi cursada no terceiro curso.

608 – Unha materia de opción non cursada das enumeradas na letra g).

609 2. A materia de Lingua Galega e Literatura terá un tratamento no centro análogo á de Lingua
610 Castelá e Literatura, de xeito que se garanta, en todo caso, o obxectivo de competencia lingüística
611 suficiente en ambas as linguas oficiais e a adecuada distribución segundo o establecido no artigo
612 7 do Decreto 79/2010, do 20 de maio, para o plurilingüismo no ensino non universitario.

613 3. O cuarto curso terá carácter orientador, tanto para os estudos postobrigatorios como para a
614 incorporación á vida laboral. Coa finalidade de orientar a elección das alumnas e dos alumnos, os
615 centros docentes na configuración da súa oferta poderán establecer agrupacións das materias
616 mencionadas no punto 1.g) e no 1.h) en itinerarios, orientados cara ás diferentes modalidades de
617 bacharelato e os diversos campos da formación profesional, fomentando a presenza equilibrada
618 de ambos os sexos nas diferentes ramas de estudo. En todo caso, o alumnado deberá poder
619 alcanzar, por calquera das opcións que se establezan, o nivel de adquisición das competencias
620 establecido para a educación secundaria obrigatoria no perfil de saída do alumnado ao termo do
621 ensino básico.

622 4. Os centros docentes deberán ofrecer a totalidade das materias de opción citadas no punto
623 1.g) e poderán ofrecer as materias optativas citadas no punto 1.h) nos termos que estableza a
624 consellería con competencias en materia de educación.

625 Só se poderá limitar a elección de materias por parte do alumnado cando haxa un número
626 insuficiente deste para algunha das materias ou itinerarios, segundo os criterios que determine a
627 consellería con competencias en materia de educación.

628 *Artigo 11. Estrutura curricular das materias*

629 1. O currículo da educación secundaria obrigatoria nos centros docentes correspondentes ao
630 ámbito de xestión da Comunidade Autónoma de Galicia será o que se recolle para as distintas
631 materias no anexo II deste decreto. O dito currículo estrutúrase para cada materia en:

632 - Introducción.

633 - Obxectivos, que serán comúns para toda a etapa.

634 - Criterios de avaliación e contidos, organizados en bloques para cada un dos cursos da etapa.

635 - Orientacións pedagóxicas.

636 2. A agrupación por bloques dos criterios de avaliación e dos contidos de cada materia non
637 supón unha secuencia establecida nin implica unha organización pechada; pola contra, permite
638 organizar de diferentes formas os elementos curriculares e adoptar a metodoloxía máis axeitada
639 ás características das aprendizaxes e do grupo de alumnas e alumnos ao que van dirixidos.

640 *Artigo 12. Horario*

641 1. A carga horaria semanal en períodos lectivos para cada unha das materias dos distintos
642 cursos da etapa é a que figura no anexo IV deste decreto.

643 Este horario debe entenderse como o tempo semanal necesario para o traballo en cada unha
644 das materias.

645 2. No primeiro e no segundo curso os centros docentes contarán con dúas horas de libre
646 disposición que dedicarán a incrementar a carga lectiva das materias recollidas respectivamente
647 nos puntos 1 e 2 do artigo 9 deste decreto nos termos que estableza a consellería con
648 competencias en materia de educación.

649 3. Cada grupo de alumnas e alumnos contará cunha sesión lectiva semanal de titoría.

650 4. A distribución das materias en cada xornada e durante a semana realizarase atendendo
651 exclusivamente a razóns pedagóxicas e organizativas.

652 *Artigo 13. Agrupación de materias en ámbitos*

653 1. Os centros docentes poderán establecer, nos tres primeiros cursos da etapa, agrupacións de
654 materias en ámbitos no marco do establecido a este respecto pola consellería con competencias
655 en materia de educación.

656 2. O currículo dos ámbitos constituídos por agrupacións de materias incluíra os obxectivos, os
657 criterios de avaliación e os contidos das materias que os conforman, así como o horario asignado
658 ao conxunto delas.

659 **CAPÍTULO II**

660 **DESENVOLVEMENTO DO CURRÍCULO**

661 *Artigo 14. Autonomía dos centros*

662 1. Os centros docentes disporán de autonomía pedagóxica, de organización e de xestión, no
663 marco da lexislación vixente e nos termos recollidos na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de
664 educación, e nas normas que a desenvolven; favorecerán o traballo en equipo do profesorado e
665 estimularán a actividade investigadora a partir da súa práctica docente.

666 2. Os centros docentes, no uso da súa autonomía, desenvolverán e completarán, de ser o
667 caso, o currículo da educación secundaria obrigatoria e fixarán a súa concreción, e incorporarán
668 ao seu proxecto educativo e funcional, que impulsará e desenvolverá os principios, os obxectivos
669 e a metodoloxía propios dunha aprendizaxe competencial orientada ao exercicio dunha cidadanía
670 activa.

671 3. Así mesmo, os centros docentes terán autonomía para organizar os grupos e as materias de
672 maneira flexible e para adoptar as medidas organizativas ou de atención á diversidade máis
673 adecuadas ás características do seu alumnado.

674 4. No exercicio da súa autonomía, os centros docentes poderán adoptar experimentacións,
675 innovacións pedagóxicas, programas educativos, plans de traballo, formas de organización,
676 normas de convivencia ou ampliación do calendario escolar ou do horario lectivo de materias ou
677 ámbitos, nos termos establecidos pola consellería con competencias en materia de educación e
678 dentro das posibilidades que permita a normativa aplicable, incluída a laboral, sen que, en ningún
679 caso, supoña discriminación de ningún tipo, nin leve consigo a imposición de achegas ás nais, aos
680 pais ou ás persoas titoras legais, nin de esixencias para as administracións educativas.

681 *Artigo 15. Concreción curricular*

682 1. A concreción curricular é o marco que establece o claustro de profesorado cos criterios e as
683 decisións para orientar o desenvolvemento do currículo por parte do profesorado e a coordinación
684 interdisciplinaria por parte dos órganos de coordinación didáctica, para garantir a coherencia na
685 actuación docente.

- 686 2. A concreción curricular da etapa incluirá, como mínimo:
- 687 a) A adecuación dos obxectivos xerais ao contexto do centro.
- 688 b) A contribución á adquisición das competencias.
- 689 c) Os criterios para desenvolver os principios pedagóxicos e incorporar os elementos
- 690 transversais.
- 691 d) Os criterios de carácter xeral sobre a metodoloxía.
- 692 e) Os criterios de carácter xeral sobre os materiais e os recursos didácticos.
- 693 f) Os criterios de oferta educativa, agrupamentos en ámbitos, itinerarios e optatividade, de ser o
- 694 caso.
- 695 g) Os criterios para o deseño das actividades complementarias.
- 696 h) Os criterios para o deseño dos plans de reforzo para o alumnado que acade a promoción
- 697 con materias ou ámbitos pendentes de cursos anteriores.
- 698 i) Os criterios para o deseño dos plans específicos personalizados para o alumnado que deba
- 699 permanecer un ano máis no mesmo curso.
- 700 j) Os criterios xerais para a avaliación, a promoción e a titulación.
- 701 k) Os criterios xerais do outorgamento de matrículas de honra, de ser o caso.
- 702 l) As decisións e os criterios xerais para a elaboración e a avaliación das programacións
- 703 didácticas.
- 704 m) Os criterios para a participación do centro en proxectos, plans e programas.
- 705 n) O procedemento para a revisión, a avaliación e a modificación da concreción curricular.
- 706 3. A consellería con competencias en materia de educación promoverá o uso das tecnoloxías
- 707 da información e da comunicación na elaboración e na modificación da concreción curricular.

708 *Artigo 16. Programacións didácticas*

- 709 1. Os centros docentes desenvolverán o currículo das ensinanzas de educación secundaria
- 710 obrigatoria mediante a elaboración das correspondentes programacións didácticas para cada
- 711 unha das materias ou ámbitos seguindo as directrices xerais establecidas na concreción
- 712 curricular, e ateranse ao que establezan os regulamentos orgánicos dos centros nos que se
- 713 impartan estas ensinanzas.

714 2. As programacións didácticas das materias ou dos ámbitos das ensinanzas de educación
715 secundaria obrigatoria incluírán, como mínimo, os seguintes elementos:

716 a) Introducción.

717 b) Obxectivos e a súa contribución ao desenvolvemento das competencias.

718 c) Relación de unidades didácticas coa súa secuencia e temporalización, que incluírán a parte
719 do currículo da materia ou do ámbito que se traballará e a relación de instrumentos de avaliación.

720 d) Metodoloxía.

721 - Concrecións metodolóxicas.

722 - Materiais e recursos didácticos.

723 e) Avaliación.

724 - Procedemento para a avaliación inicial.

725 - Criterios de cualificación con indicación do grao mínimo de consecución para a superación da
726 materia ou do ámbito, e criterios de recuperación.

727 - Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

728 f) Medidas de atención á diversidade.

729 g) Transversal.

730 - Concreción dos elementos transversais.

731 - Actividades complementarias.

732 h) Práctica docente.

733 - Procedemento para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente cos seus indicadores de
734 logro.

735 - Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora da programación.

736 3. O equipo docente realizará o seguimento das programacións didácticas de cada materia ou
737 ámbito, con indicación do grao de cumprimento con respecto á programación e, en caso de
738 desviacións, cunha xustificación razoada.

739 4. A consellería con competencias en materia de educación promoverá o uso das tecnoloxías
740 da información e da comunicación na elaboración e no seguimento das programacións didácticas.

741 *Artigo 17. Principios pedagóxicos*

742 1. Na educación secundaria obrigatoria os centros docentes elaborarán as súas propostas
743 pedagóxicas para todo o alumnado atendendo á súa diversidade, e poñerase especial énfase en
744 garantir a prevención de dificultades de aprendizaxe e a posta en práctica de mecanismos de
745 reforzo e flexibilización, alternativas metodolóxicas ou outras medidas adecuadas tan pronto como
746 se detecte calquera destas situacións.

747 2. A intervención educativa buscará desenvolver e asentar progresivamente as bases que
748 faciliten ao alumnado unha adquisición e un desenvolvemento adecuados das competencias clave
749 previstas no perfil de saída, e fomentarase a correcta expresión oral e escrita, e o uso das
750 matemáticas.

751 Así mesmo, a acción educativa procurará a integración das distintas experiencias e
752 aprendizaxes do alumnado, terá en conta os seus diferentes ritmos e preferencias de aprendizaxe,
753 favorecerá a capacidade de aprender por si mesmo, fomentará o traballo colaborativo e en equipo,
754 e potenciará a aprendizaxe significativa que promova a autonomía e a reflexión. Para estes
755 efectos, teranse en conta as orientacións pedagóxicas establecidas no anexo II deste decreto para
756 cada unha das materias ou dos ámbitos.

757 3. Co obxecto de fomentar a integración das competencias, os centros docentes dedicarán un
758 tempo do horario lectivo, nos termos recollidos na súa concreción curricular, á realización de
759 proxectos significativos e relevantes para o alumnado e á resolución colaborativa de problemas,
760 reforzando a autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade.

761 Así mesmo, para favorecer unha adquisición eficaz das competencias deberán deseñarse
762 actividades de aprendizaxe que lle permitan ao alumnado avanzar en máis dunha competencia ao
763 mesmo tempo.

764 4. A lectura constitúe un factor fundamental para o desenvolvemento das competencias clave.
765 É de especial relevancia o desenvolvemento de estratexias de comprensión de lectura de todo
766 tipo de textos e imaxes, en calquera soporte e formato. Co fin de fomentar o hábito e o dominio da
767 lectura, así como o da comunicación, os centros docentes organizarán a práctica docente de
768 todas as materias de xeito que se garanta nesta a incorporación dun tempo de lectura e práctica
769 da oratoria nos termos recollidos na súa concreción curricular.

770 5. Os centros docentes impartirán de xeito integrado o currículo de todas as linguas da súa
771 oferta educativa, co fin de favorecer que todos os coñecementos e as experiencias lingüísticas do
772 alumnado contribúan ao desenvolvemento da súa competencia comunicativa plurilingüe. No
773 proxecto lingüístico do centro concretaranse as medidas tomadas para a impartición do currículo
774 integrado das linguas. Estas medidas incluírán, polo menos, acordos sobre criterios metodolóxicos
775 básicos de actuación en todas as linguas, acordos sobre a terminoloxía que se vaia empregar, e o

776 tratamento que se lles dará aos contidos e aos criterios de avaliación similares nas distintas
777 materias lingüísticas, de xeito que se evite a repetición dos aspectos comúns á aprendizaxe de
778 calquera lingua.

779 6. As linguas oficiais utilizaranse só como apoio no proceso de aprendizaxe da lingua
780 estranxeira. No devandito proceso, daráselles prioridade á comprensión, á expresión e á
781 interacción oral.

782 Artigo 18. *Elementos transversais*

783 1. Sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias da etapa, a comprensión
784 de lectura, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital, o
785 emprendemento social e empresarial, o fomento do espírito crítico e científico, a educación
786 emocional e en valores, a igualdade de xénero e a creatividade traballaranse en todas as
787 materias.

788 2. En todo caso, fomentaranse de maneira transversal a igualdade entre mulleres e homes, a
789 educación para a saúde, incluída a afectivo-sexual, a formación estética, a educación para a
790 sustentabilidade e o consumo responsable, o respecto mutuo e a cooperación entre iguais.

791 3. Do mesmo xeito, promoverase a aprendizaxe da prevención e da resolución pacífica de
792 conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que
793 sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o
794 respecto polos dereitos humanos e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto
795 polo Estado de dereito, o respecto e a consideración polas vítimas do terrorismo, e a prevención
796 do terrorismo e de calquera tipo de violencia.

797 4. Evitaranse os comportamentos, os estereotipos e os contidos sexistas, así como os que
798 supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero.

799 5. A consellería con competencias en materia de educación fomentará as medidas para que o
800 alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa
801 empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en
802 equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.

803 Artigo 19. *Coordinación entre etapas*

804 Para garantir a continuidade do proceso de formación e unha transición e evolución positiva
805 desde a educación primaria á educación secundaria obrigatoria, e desde esta á educación

806 secundaria postobrigatoria, os centros docentes establecerán mecanismos para a coordinación
807 entre as diferentes etapas.

808 CAPÍTULO III

809 **TITORÍA E ATENCIÓN Á DIVERSIDADE**

810 *Artigo 20. Titoría e orientación*

811 1. Na educación secundaria obrigatoria, a titoría e a orientación educativa, psicopedagóxica e
812 profesional constitúen un elemento fundamental. Nese sentido, a acción titorial e a orientación
813 acompañarán o proceso educativo individual e colectivo do alumnado.

814 2. Cada grupo de alumnas e alumnos terá unha profesora titora ou un profesor titor.

815 3. As persoas titoras informarán regularmente as nais, os pais ou as persoas titoras legais do
816 seu alumnado sobre o proceso educativo das súas fillas e dos seus fillos. Esta información
817 realizarase, como mínimo, cunha periodicidade trimestral e recollerá as cualificacións obtidas en
818 cada materia ou ámbito.

819 4. Os centros docentes deberán informar e orientar o alumnado co fin de que a elección das
820 opcións e materias ás que se refiren os artigos 9.3.l), 10.1.g) e 10.1.h) sexa a máis adecuada para
821 os seus intereses e a súa orientación formativa posterior, evitando condicionamentos derivados de
822 estereotipos de xénero.

823 5. Ao finalizar o segundo curso entregaráselles ás nais, aos pais ou ás persoas titoras legais de
824 cada alumna ou alumno un consello orientador. Este consello incluírá un informe sobre o grao de
825 logro dos obxectivos da etapa e de adquisición das competencias clave correspondentes, así
826 como unha proposta a nais, pais ou persoas titoras legais, ou, de ser o caso, á alumna ou ao
827 alumno, da opción que se considere máis adecuada para continuar a súa formación, que poderá
828 incluír a incorporación a un programa de diversificación curricular ou, excepcionalmente, a un ciclo
829 formativo de grao básico.

830 6. Igualmente, ao finalizar a etapa ou, de ser o caso, ao concluír a súa escolarización
831 obrigatoria, todo o alumnado recibirá un consello orientador individualizado que se entregará ás
832 nais, aos pais ou ás persoas titoras legais das alumnas ou dos alumnos, ou á propia alumna ou ao
833 alumno, no caso de que fose maior de idade, que incluírá unha proposta sobre a opción ou as
834 opcións académicas, formativas ou profesionais que se consideran máis convenientes. Este
835 consello orientador terá por obxecto que todo o alumnado atope unha opción adecuada para o
836 seu futuro formativo.

837 7. Ademais de nos casos anteriores, cando o equipo docente considere conveniente propor a
838 nais, pais ou persoas titoras legais, ou á alumna ou ao alumno a súa incorporación a un ciclo
839 formativo de grao básico ou a un programa de diversificación curricular, nalgún outro curso en que
840 resulte de aplicación, a devandita proposta formularase a través dun consello orientador que se
841 emitirá con esa única finalidade.

842 8. A consellería con competencias en materia de educación establecerá as características dos
843 consellos orientadores aos que se refiren os puntos anteriores.

844 *Artigo 21. Atención á diversidade*

845 1. Na etapa da educación secundaria obrigatoria poñerase especial énfase na atención á
846 diversidade do alumnado, na detección das súas necesidades específicas e no establecemento de
847 mecanismos de apoio e reforzo tan pronto como se detecten dificultades de aprendizaxe, co
848 obxecto de reforzar a inclusión e asegurar o dereito a unha educación de calidade, e para evitar a
849 permanencia nun mesmo curso.

850 Correspóndelle á consellería con competencias en materia de educación regular as medidas de
851 atención á diversidade, organizativas e curriculares que permitan aos centros, no exercicio da súa
852 autonomía, unha organización flexible das ensinanzas adecuada ás características do seu
853 alumnado. Entre esas medidas teranse en conta as adaptacións do currículo, a integración de
854 materias en ámbitos, os agrupamentos flexibles, os desdobramentos de grupos, a exención da
855 Segunda Lingua Estranxeira, a oferta de materias optativas, os programas de reforzo e as
856 medidas de apoio personalizado para o alumnado con necesidade específica de apoio educativo.

857 2. Os centros docentes adoptarán as medidas necesarias, nos termos establecidos pola
858 consellería con competencias en materia de educación, para responder ás necesidades
859 educativas concretas das súas alumnas e dos seus alumnos, tendo en conta as súas
860 circunstancias e os seus diferentes ritmos e preferencias de aprendizaxe.

861 As ditas medidas estarán orientadas a permitir a todo o alumnado o desenvolvemento das
862 competencias clave previsto no perfil de saída e a consecución dos obxectivos xerais da
863 educación secundaria obrigatoria, polo que en ningún caso poderán supoñer unha discriminación
864 que impida a quen se beneficie delas acadar a promoción ao seguinte curso ou obter a titulación
865 correspondente.

866 Poderanse realizar adaptacións curriculares e organizativas co fin de que o alumnado con
867 necesidades específicas de apoio educativo poida alcanzar o máximo desenvolvemento das súas
868 capacidades persoais. En particular, favorecerase a flexibilización e o emprego de alternativas
869 metodolóxicas no ensino e na avaliación da lingua estranxeira, para o alumnado con necesidade

870 específica de apoio educativo que presente dificultades na súa comprensión e expresión. Estas
871 adaptacións en ningún caso se terán en conta para minorar as cualificacións obtidas.

872 3. A escolarización do alumnado con necesidades específicas de apoio educativo rexerese
873 polos principios de normalización e inclusión, e asegurará a súa non-discriminación e a igualdade
874 efectiva no acceso e na permanencia no sistema educativo, e poderán introducirse medidas de
875 flexibilización das distintas etapas educativas, cando se considere necesario.

876 4. A identificación e a valoración do alumnado con necesidades específicas de apoio educativo
877 e, de ser o caso, a intervención educativa derivada desa valoración, realizarase da forma máis
878 temperá posible, nos termos que determine a consellería con competencias en materia de
879 educación. Os centros docentes deberán adoptar as medidas necesarias para facer realidade esa
880 identificación, valoración e intervención. Neste proceso de identificación e valoración serán
881 preceptivamente oídas e informadas as nais, os pais ou as persoas titoras legais do alumnado. A
882 consellería con competencias en materia de educación regulará os procedementos que permitan
883 resolver as discrepancias que poidan xurdir, sempre tendo en conta o interese superior do menor
884 e a vontade das familias que mostren a súa preferencia polo réxime máis inclusivo.

885 5. A consellería con competencias en materia de educación establecerá as condicións de
886 accesibilidade e deseño universal e os recursos de apoio, humanos e materiais, que favorezan o
887 acceso ao currículo do alumnado con necesidades educativas especiais, e da adaptación dos
888 instrumentos e, de ser o caso, dos tempos e apoios que aseguren unha correcta avaliación deste
889 alumnado. Así mesmo, establecerá os procedementos oportunos cando sexa necesario realizar
890 adaptacións que se afasten significativamente dos criterios de avaliación e dos contidos do
891 currículo, co fin de dar resposta a este alumnado que as precise, buscando permitirlle o máximo
892 desenvolvemento posible das competencias clave.

893 6. A escolarización do alumnado con altas capacidades intelectuais, identificado como tal
894 segundo o procedemento e nos termos que estableza a consellería con competencias en materia
895 de educación, poderá flexibilizarse conforme a normativa vixente, de forma que poida reducirse un
896 curso a duración da etapa cando se prevexa que esta é a medida máis adecuada para o
897 desenvolvemento do seu equilibrio persoal e a súa socialización. Esta flexibilización poderá incluír
898 tanto a impartición de contidos e a adquisición de competencias propias de cursos superiores
899 como a ampliación de contidos e competencias do curso corrente, así como outras medidas.

900 7. A escolarización do alumnado que se incorpore de xeito tardío ao sistema educativo, ao que
901 se refire o artigo 78 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, realizarase atendendo ás súas
902 circunstancias, aos seus coñecementos, á súa idade e ao seu historial académico. Cando
903 presente graves carencias nalgunha das linguas oficiais de Galicia e/ou desfasamento curricular,

904 poderá recibir, nos termos establecidos pola consellería con competencias en materia de
905 educación, unha atención específica que será, en todo caso, simultánea á súa escolarización no
906 grupo ordinario, co que compartirá o maior tempo posible do horario semanal.

907 Quen presente un desfaseamento no seu nivel de competencia curricular de dous ou máis
908 cursos poderá ser escolarizado no curso inferior ao que lle correspondería por idade. Para este
909 alumnado adoptaranse as medidas de reforzo necesarias que faciliten a súa integración escolar e
910 a recuperación, de ser o caso, do seu desfaseamento, e que lle permitan continuar con
911 aproveitamento a súa aprendizaxe. No caso de superar ese desfaseamento, incorporárase ao
912 curso correspondente á súa idade.

913 8. Con todo, para a atención á diversidade do alumnado de educación secundaria obrigatoria
914 estarase ao disposto no Decreto 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á
915 diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia nos que se
916 imparten as ensinanzas establecidas na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación, así
917 como na normativa que o desenvolve.

918 *Artigo 22. Programas de diversificación curricular*

919 1. Os programas de diversificación curricular consisten nunha modificación e nunha adaptación
920 do currículo desde o terceiro curso de educación secundaria obrigatoria e están orientados á
921 consecución do título de graduada ou graduado en educación secundaria obrigatoria por parte do
922 alumnado que presente dificultades relevantes de aprendizaxe e para o cal, tras ter recibido
923 medidas de atención á diversidade nos dous primeiros cursos da etapa, se considere que é a
924 medida máis axeitada para a obtención do dito título nos termos que estableza a consellería con
925 competencias en materia de educación.

926 2. Os programas de diversificación curricular terán dous cursos de duración correspondentes
927 ao terceiro e ao cuarto cursos da educación secundaria obrigatoria.

928 3. O equipo docente poderá propoñer a incorporación a este programa do alumnado ao que se
929 refire o punto 1 deste artigo que se atope nalgunha das seguintes situacións:

930 a) Ter cursado o segundo curso da educación secundaria obrigatoria e non estar en condicións
931 de acadar a promoción a terceiro.

932 b) Ter que repetir o terceiro curso da educación secundaria obrigatoria.

933 Excepcionalmente, o equipo docente poderá propoñer a incorporación ao segundo curso do
934 programa de diversificación curricular correspondente ao cuarto curso da educación secundaria

935 obrigatoria do alumnado ao que se refire o punto 1 deste artigo que se atope nalgunha das
936 seguintes situacións:

937 c) Ter cursado o terceiro curso da educación secundaria obrigatoria e non estar en condicións
938 de acadar a promoción a cuarto, sen ter opcións de repetir.

939 d) Ter que repetir o cuarto curso da educación secundaria obrigatoria.

940 4. Os programas de diversificación curricular incluírán dous ámbitos específicos:

941 a) O ámbito Lingüístico e Social, que inclúe os aspectos básicos do currículo das materias de
942 Lingua Castelá e Literatura, Lingua Estranxeira, Lingua Galega e Literatura e Xeografía e Historia.

943 b) O ámbito Científico-Tecnolóxico, que inclúe os aspectos básicos do currículo das materias
944 de Bioloxía e Xeoloxía, Física e Química e Matemáticas.

945 O currículo destes ámbitos específicos será o que se recolle no anexo III deste decreto, que
946 segue a mesma estrutura curricular das materias establecida no artigo 11 deste decreto.

947 A carga horaria semanal en períodos lectivos destes ámbitos específicos será a suma da carga
948 horaria das materias que conforman o ámbito que se establece no anexo IV deste decreto.

949 Estes programas incluírán tamén o resto de materias do terceiro e do cuarto curso da
950 educación secundaria obrigatoria establecidas nos artigos 9 e 10 deste decreto non incluídas nos
951 ámbitos específicos, que o alumnado cursará con carácter xeral nun grupo ordinario. Para estes
952 efectos, no cuarto curso, o alumnado só elixirá unha das materias de opción ás que se refire o
953 artigo 10.1.g) excluindo as materias de Bioloxía e Xeoloxía, e de Física e Química, xa incluídas no
954 ámbito Científico-Tecnolóxico.

955 5. Cada ámbito específico será impartido por unha única profesora ou un único profesor con
956 atribución docente nalgunha das materias que forman parte do ámbito.

957 No caso de que o ámbito Lingüístico e Social sexa impartido por unha profesora ou un profesor
958 dunha especialidade diferente á que é propia da materia de Lingua Estranxeira, deberá acreditar,
959 polo menos, o nivel B2 do Marco Común Europeo de Referencia para as Linguas na lingua
960 correspondente.

961 Sen prexuízo do anterior, por razóns organizativas, a parte do currículo correspondente á
962 lingua estranxeira do ámbito Lingüístico e Social poderá ser impartida, de xeito independente, por
963 profesorado da especialidade da lingua estranxeira. Neste caso, a programación do ámbito deberá
964 realizarse de forma coordinada entre o profesorado encargado da docencia do mesmo.

965 6. Nos programas de diversificación curricular empregárase unha metodoloxía específica que
966 lle permita ao alumnado acadar os obxectivos da etapa e as competencias clave establecidas no

967 perfil de saída, a través dunha organización en ámbitos de coñecemento, actividades prácticas e,
968 de ser o caso, materias, diferente á establecida con carácter xeral.

969 7. A consellería con competencias en materia de educación establecerá as condicións e o
970 procedemento que seguirán os centros docentes para a incorporación do alumnado aos
971 programas de diversificación curricular que requirirá, en todo caso, ademais da avaliación
972 académica, un informe de idoneidade da medida, e realizarase logo de oídos a propia alumna ou
973 o alumno, e contando coa conformidade das súas nais, dos seus pais ou das súas persoas titoras
974 legais.

975 *Artigo 23. Ciclos formativos de grao básico*

976 1. Os ciclos formativos de grao básico irán dirixidos preferentemente a quen presente maiores
977 posibilidades de aprendizaxe e de alcanzar as competencias da educación secundaria obrigatoria
978 nunha contorna vinculada ao mundo profesional, velando para evitar a segregación do alumnado
979 por razóns socioeconómicas ou doutra natureza, co obxectivo de preparalo para a continuación da
980 súa formación.

981 2. A norma que regule os ciclos formativos de grao básico no ámbito de xestión da
982 Comunidade Autónoma de Galicia, ademais de establecer os currículos dos ámbitos no que se
983 organicen as ensinanzas, establecerá as condicións en que os equipos docentes poidan propoñer
984 a nais, a pais ou a persoas titoras legais do alumnado, ou á propia alumna ou alumno, a través do
985 correspondente consello orientador, a súa incorporación a un ciclo formativo de grao básico cando
986 o perfil académico e vocacional da alumna ou do alumno así o aconselle.

987 **CAPÍTULO IV**

988 **AVALIACIÓN, PROMOCIÓN E TITULACIÓN**

989 *Artigo 24. Avaliación*

990 1. Os referentes para a valoración do grao de adquisición das competencias e o logro dos
991 obxectivos das materias e dos ámbitos e da etapa na avaliación das materias ou dos ámbitos
992 serán os criterios de avaliación que figuran nos anexos II e III deste decreto.

993 Os referentes da avaliación no caso do alumnado con adaptación curricular serán os incluídos
994 na devandita adaptación, sen que isto poida impedirle a promoción ao seguinte curso ou a
995 obtención do título de graduada ou graduado en educación secundaria obrigatoria.

996 2. A avaliación do proceso de aprendizaxe do alumnado de educación secundaria obrigatoria
997 será continua, formativa e integradora.

998 3. No contexto do proceso de avaliación continua, cando o progreso dunha alumna ou dun
999 alumno non sexa o adecuado, estableceranse medidas de reforzo educativo. Estas medidas
1000 adoptaranse en calquera momento do curso, tan pronto como se detecten as dificultades, con
1001 especial seguimento da situación do alumnado con necesidades educativas especiais, e estarán
1002 dirixidas a garantir a adquisición do nivel competencial necesario para continuar o proceso
1003 educativo.

1004 4. A avaliación das aprendizaxes das alumnas e dos alumnos terá un carácter formativo e será
1005 un instrumento para a mellora tanto dos procesos de ensino como dos procesos de aprendizaxe.
1006 Nese sentido, o profesorado avaliará tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de
1007 ensino e a súa propia práctica docente, para o cal establecerá indicadores de logro nas
1008 programacións docentes.

1009 5. A avaliación do proceso de aprendizaxe do alumnado deberá ser integradora e deberán
1010 terse en conta como referentes últimos, desde todas e cada unha das materias ou ámbitos, a
1011 consecución dos obxectivos establecidos para a etapa e o grao de adquisición das competencias
1012 clave previstas no perfil de saída. O carácter integrador da avaliación non impedirá que o
1013 profesorado realice de xeito diferenciado a avaliación de cada materia ou ámbito tendo en conta
1014 os criterios de avaliación establecidos nos anexos II e III.

1015 6. Con independencia do seguimento realizado ao longo do curso, o equipo docente,
1016 coordinado pola titora ou polo titor do grupo, valorará de forma colexiada o progreso do alumnado
1017 nunha única sesión de avaliación que terá lugar ao finalizar o período lectivo do curso académico.

1018 7. Igualmente, promoverase o uso xeneralizado de instrumentos de avaliación variados,
1019 diversos e adaptados ás distintas situacións de aprendizaxe, que permitan a valoración obxectiva
1020 de todo o alumnado, garantíndose, así mesmo, que as condicións de realización dos procesos
1021 asociados á avaliación se adapten ás necesidades do alumnado con necesidade específica de
1022 apoio educativo.

1023 Artigo 25. *Promoción*

1024 1. Ao finalizar cada un dos cursos da etapa e como consecuencia do proceso de avaliación, o
1025 equipo docente da alumna ou do alumno, na sesión de avaliación final, decidirá sobre a súa
1026 promoción. A decisión será adoptada de xeito colexiado, atendendo ao grao de consecución dos
1027 obxectivos, ao grao de adquisición das competencias clave establecidas e á valoración das

1028 medidas que favorezan o progreso da alumna ou do alumno, e tendo en conta os criterios de
1029 promoción.

1030 2. Para os efectos do disposto no punto anterior, acadará a promoción dun curso a outro o
1031 alumnado que superase as materias ou os ámbitos cursados ou teña avaliación negativa nunha
1032 ou dúas materias, considerándose para o cómputo as materias non superadas do propio curso e
1033 as de cursos anteriores. Ademais de nos casos anteriores, o equipo docente poderá decidir a
1034 promoción dunha alumna ou dun alumno, sempre que se cumpran tamén todas as condicións
1035 seguintes:

1036 a) Que a media aritmética das cualificacións obtidas en todas as materias e en todos os
1037 ámbitos en que estea matriculada ou matriculado nese ano académico sexa igual ou superior a
1038 cinco.

1039 b) Que a suma dos períodos lectivos semanais establecidos no anexo IV das materias ou dos
1040 ámbitos con avaliación negativa non sexa superior a dez. Para estes efectos non se considerarán
1041 as materias pendentes de cursos anteriores nin as horas de libre disposición.

1042 c) Que o equipo docente considere que as materias ou os ámbitos con avaliación negativa non
1043 lle impiden seguir con éxito o curso seguinte.

1044 d) Que o equipo docente considere que ten expectativas favorables de recuperación.

1045 e) Que o equipo docente considere que a devandita promoción beneficiará a súa evolución
1046 académica.

1047 3. O alumnado que acade a promoción de curso con materias ou ámbitos sen superar deberá
1048 seguir un plan de reforzo en cada unha desas materias ou ámbitos, destinado á súa recuperación
1049 e á súa superación.

1050 Este alumnado deberá superar as avaliacións correspondentes aos devanditos plans, de
1051 acordo co disposto pola consellería con competencias en materia de educación. Esta
1052 circunstancia será tida en conta para os efectos de promoción e titulación previstos neste artigo e
1053 no seguinte.

1054 4. O establecido no punto anterior deste artigo será de aplicación para o alumnado que se
1055 incorpore a un programa de diversificación curricular ao que se refire o artigo 22 deste decreto,
1056 naquelas materias de cursos anteriores que non superaran e que non estean integradas nalgún
1057 dos ámbitos do programa. As materias de cursos anteriores integradas nalgún dos ámbitos
1058 consideraranse superadas se se supera o ámbito correspondente.

1059 5. O alumnado que non acade a promoción permanecerá un ano máis no mesmo curso. A
1060 permanencia no mesmo curso considerarase unha medida de carácter excepcional e tomarase

1061 logo de esgotar as medidas ordinarias de reforzo e apoio para superar as dificultades de
1062 aprendizaxe da alumna ou do alumno. En todo caso, a permanencia no mesmo curso
1063 planificarase de maneira que as condicións curriculares se adapten ás necesidades do alumnado
1064 e estean orientadas á superación das dificultades detectadas, así como ao avance e ao
1065 afondamento nas aprendizaxes xa adquiridas. Estas condicións recolleranse nun plan específico
1066 personalizado con cantas medidas se consideren adecuadas para este alumnado.

1067 Nos programas de diversificación curricular, as decisións sobre a permanencia neles un ano
1068 máis adoptaranse exclusivamente á finalización do segundo ano do programa.

1069 6. A elaboración e o seguimento do plan de reforzo e do plan específico personalizado a que se
1070 refiren os puntos anteriores realizarase de acordo co disposto pola consellería con competencias
1071 en materia de educación.

1072 7. En todo caso, a alumna ou o alumno poderá permanecer no mesmo curso unha soa vez, e
1073 dúas veces como máximo ao longo do ensino obrigatorio. De xeito excepcional poderase
1074 permanecer un ano máis no cuarto curso, aínda que se esgotase o máximo de permanencia,
1075 sempre que o equipo docente considere que esta medida favorece a adquisición das
1076 competencias clave establecidas para a etapa. Neste caso poderase prolongar un ano o límite de
1077 idade a que se refire o artigo 5.1 deste decreto.

1078 8. Sen prexuízo do disposto no punto anterior, a escolarización do alumnado de necesidades
1079 educativas especiais na etapa de educación secundaria obrigatoria en centros ordinarios poderá
1080 prolongarse un ano máis, sempre que iso favoreza a adquisición das competencias clave
1081 establecidas e a consecución dos obxectivos xerais da etapa.

1082 *Artigo 26. Título de graduada ou graduado en educación secundaria obrigatoria*

1083 1. Ao finalizar o cuarto curso da etapa e como consecuencia do proceso de avaliación, o
1084 equipo docente da alumna ou do alumno, na sesión de avaliación final, decidirá sobre a súa
1085 titulación. A decisión será adoptada de xeito colexiado, atendendo á adquisición das competencias
1086 clave establecidas no perfil de saída e á consecución dos obxectivos da etapa, sen prexuízo do
1087 establecido no artigo 24.1 deste decreto, e tendo en conta os criterios de titulación.

1088 2. Para os efectos do disposto no punto anterior, obterá o título de graduada ou graduado en
1089 educación secundaria obrigatoria o alumnado que supere todas as materias ou os ámbitos
1090 cursados. Ademais de no caso anterior, o equipo docente poderá decidir a obtención do título por
1091 parte dunha alumna ou dun alumno, sempre que se cumpran tamén todas as condicións
1092 seguintes:

1093 a) Que a media aritmética das cualificacións obtidas en todas as materias e en todos os
1094 ámbitos en que estea matriculada ou matriculado nese ano académico sexa igual ou superior a
1095 cinco.

1096 b) Que a xuízo do equipo docente a alumna ou o alumno adquirir as competencias establecidas
1097 no perfil de saída.

1098 c) Que a xuízo do equipo docente a alumna ou o alumno alcanzase os obxectivos da etapa.

1099 Para estes efectos, nos criterios de titulación establecidos polos centros docentes non se
1100 poderán fixar número nin tipoloxía de materias non superadas.

1101 3. O título de graduada ou graduado en educación secundaria obrigatoria será único e
1102 expedirse sen cualificación.

1103 4. As alumnas e os alumnos recibirán, ao concluíren a súa escolarización na educación
1104 secundaria obrigatoria, unha certificación oficial en que constará o número de anos cursados e o
1105 nivel de adquisición das competencias clave definidas no perfil de saída.

1106 5. O alumnado que, logo de finalizado o proceso de avaliación do cuarto curso de educación
1107 secundaria obrigatoria, non obteña o título e supere os límites de idade establecidos no artigo 4.2
1108 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación, tendo en conta así mesmo a prolongación
1109 excepcional da permanencia na etapa que prevé a propia lei no artigo 28.5, poderao facer nos
1110 dous cursos seguintes a través da realización de probas ou actividades personalizadas
1111 extraordinarias das materias ou dos ámbitos que non superase, de acordo co currículo establecido
1112 neste decreto e nos termos que dispoña a consellería con competencias en materia de educación.

1113 6. De conformidade co establecido no artigo 25.7 do Real decreto 217/2022, do 29 de marzo,
1114 polo que se establece a ordenación e as ensinanzas mínimas da educación secundaria
1115 obrigatoria, a superación da totalidade dos ámbitos incluídos nun ciclo formativo de grao básico
1116 conducirá á obtención do título de graduada ou graduado en educación secundaria obrigatoria.

1117 *Artigo 27. Avaliación de diagnóstico*

1118 No segundo curso de educación secundaria obrigatoria todos os centros docentes realizarán
1119 unha avaliación de diagnóstico das competencias adquiridas polo seu alumnado, segundo dispoña
1120 a consellería con competencias en materia de educación. Esta avaliación terá carácter
1121 informativo, formativo e orientador para os centros docentes, para o profesorado, para o alumnado
1122 e as súas familias ou persoas titoras legais, e para o conxunto da comunidade educativa. Esta
1123 avaliación, de carácter censual, terá como marco de referencia o establecido de acordo co artigo
1124 144.1 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.

1125 *Artigo 28. Dereito do alumnado a unha avaliación obxectiva*

1126 Co fin de garantir o dereito das alumnas e dos alumnos a que a súa dedicación, o seu esforzo
1127 e o seu rendemento sexan valorados e recoñecidos conforme criterios de plena obxectividade, os
1128 centros docentes adoptarán as medidas precisas para facer públicos e comunicar ás familias os
1129 criterios de avaliación, os instrumentos de avaliación, os criterios de promoción e os criterios de
1130 titulación, que, en todo caso, atenderán ás características da avaliación dispostas na lexislación
1131 vixente e, en particular, ao carácter continuo, formativo e integrador da avaliación nesta etapa.

1132 *Artigo 29. Participación e dereito á información de nais, pais ou persoas titoras legais*

1133 1. De conformidade co establecido no artigo 4.2.e) da Lei orgánica 8/1985, do 3 de xullo,
1134 reguladora do dereito á educación, e de acordo coas previsións da Lei 4/2011, do 30 de xuño, de
1135 convivencia e participación da comunidade educativa, as nais, os pais ou as persoas titoras legais
1136 deberán apoiar e participar na evolución do proceso educativo das súas fillas, dos seus fillos ou
1137 das persoas que tutelén, así como coñecer as decisións relativas á súa avaliación e á promoción a
1138 través dun boletín individualizado, e colaborar nas medidas de apoio ou reforzo que adopten os
1139 centros docentes para facilitar o seu progreso educativo, e terán acceso aos documentos oficiais
1140 de avaliación e ás probas e aos documentos das avaliacións que se lles realicen ás súas fillas,
1141 aos seus fillos ou ás persoas tuteladas, na parte referida á alumna ou ao alumno de que se trate,
1142 sen prexuízo do respecto ás garantías establecidas na Lei orgánica 3/2018, do 5 de decembro, de
1143 protección de datos persoais e garantía dos dereitos dixitais, e demais normativa aplicable en
1144 materia de protección de datos de carácter persoal. Para esta finalidade, o acceso ás actas de
1145 avaliación poderá substituírse por un boletín individualizado coa información da acta referida á
1146 alumna ou o alumno de que se trate.

1147 2. Igualmente, os centros docentes promoverán compromisos educativos coas nais, os pais ou
1148 as persoas titoras legais do seu alumnado nos que se consignen as actividades que as persoas
1149 integrantes da comunidade educativa se comprometen a desenvolver para facilitar o progreso
1150 académico do alumnado.

1151 TÍTULO III

1152 **DOCUMENTOS OFICIAIS DE AVALIACIÓN**

1153 *Artigo 30. Documentos e informes de avaliación*

1154 1. Na educación secundaria obrigatoria, os documentos oficiais de avaliación son as actas de
1155 avaliación, o expediente académico, o historial académico e, de ser o caso, o informe persoal por
1156 traslado.

1157 2. O historial académico e, de ser o caso, o informe persoal por traslado, considéranse
1158 documentos básicos para garantir a mobilidade do alumnado por todo o territorio nacional.

1159 3. Os documentos oficiais de avaliación deberán recoller sempre a norma que establece o
1160 currículo correspondente. Cando teñan que producir efecto fóra do ámbito da Comunidade
1161 Autónoma de Galicia, estarase ao disposto no artigo 15.3 da Lei 39/2015, do 1 de outubro, do
1162 procedemento administrativo común das administracións públicas.

1163 4. A custodia e o arquivamento dos documentos oficiais de avaliación correspóndenlles aos
1164 centros docentes en que se realizaran os estudos. O labor de cubrir e custodiar os ditos
1165 documentos será supervisado pola inspección educativa.

1166 Artigo 31. *Actas de avaliación*

1167 1. As actas de avaliación estenderanse para cada un dos cursos e pecharanse ao termo do
1168 período lectivo. Comprenderán, polo menos, a relación nominal do alumnado que compón o grupo
1169 xunto cos resultados da avaliación das materias ou os ámbitos, e as decisións sobre promoción e
1170 permanencia.

1171 2. Os resultados da avaliación expresaranse nos termos de "insuficiente"(IN) para as
1172 cualificacións negativas, e "suficiente" (SU), "ben" (BE), "notable" (NT) ou "sobresaliente" (SB)
1173 para as cualificacións positivas. A estes termos achegaráselles, con carácter informativo, unha
1174 cualificación numérica, sen empregar decimais, nunha escala de un a dez, coas seguintes
1175 correspondencias:

1176 – Insuficiente: 1, 2, 3 ou 4.

1177 – Suficiente: 5.

1178 – Ben: 6.

1179 – Notable: 7 ou 8.

1180 – Sobresaliente: 9 ou 10.

1181 Para os efectos de promoción e de titulación aos que se refiren os artigos 25 e 26, a nota
1182 media de cada curso da alumna ou do alumno será a media aritmética das cualificacións
1183 numéricas obtidas en cada unha das materias e dos ámbitos en que estea matriculada ou

1184 matriculado nese ano académico, arredondada á centésima máis próxima e, no caso de
1185 equidistancia, á superior.

1186 A consellería con competencias en materia de educación poderá arbitrar procedementos para
1187 outorgar unha mención honorífica ou matrícula de honra ás alumnas e aos alumnos que
1188 demostren un rendemento académico excelente na etapa para a que se outorga.

1189 3. No caso dos ámbitos que integren distintas materias, o resultado da avaliación expresarase
1190 mediante unha única cualificación, sen prexuízo dos procedementos que poidan establecerse para
1191 manter informados da súa evolución nas diferentes materias a alumna ou o alumno e as súas
1192 nais, os seus pais ou as súas persoas titoras legais.

1193 4. As actas de avaliación serán asinadas por todo o profesorado do grupo e levarán o visto e
1194 prace da directora ou do director do centro.

1195 *Artigo 32. Expediente académico*

1196 1. O expediente académico recollerá, xunto cos datos de identificación do centro, os da alumna
1197 ou do alumno, así como a información relativa ao seu proceso de avaliación. Abrirase no momento
1198 de incorporación ao centro e recollerá, polo menos, os resultados da avaliación das materias ou
1199 dos ámbitos, as decisións de promoción e titulación, as medidas de apoio educativo e as
1200 adaptacións curriculares que se adoptaran para a alumna ou o alumno, e, de ser o caso, a data de
1201 entrega da certificación de concluír a escolarización obrigatoria á que se refire o artigo 26.4 deste
1202 decreto.

1203 2. No caso de existiren materias que fosen cursadas de forma integrada nun ámbito, no
1204 expediente figurará, xunto coa denominación do devandito ámbito, a indicación expresa das
1205 materias integradas nel.

1206 3. O expediente académico será asinado pola persoa que exerza a secretaría do centro e
1207 levará o visto e prace da directora ou do director do centro.

1208 *Artigo 33. Historial académico*

1209 1. O historial académico terá valor acreditativo das ensinanzas realizadas. Como mínimo
1210 recollerá os datos identificativos da alumna ou do alumno, as materias ou os ámbitos cursados en
1211 cada un dos anos de escolarización, as medidas curriculares e organizativas aplicadas, os
1212 resultados da avaliación, as decisións sobre promoción e permanencia, a información relativa aos
1213 cambios de centro e as datas en que se produciran os diferentes feitos. Deberá figurar, así
1214 mesmo, a indicación das materias que se cursaron con adaptacións curriculares.

1215 2. Co obxecto de garantir a mobilidade do alumnado, cando varias materias fosen cursadas
1216 integradas nun ámbito, farase constar no historial a cualificación obtida en cada unha delas. Esta
1217 cualificación será a mesma que figure no expediente para o ámbito correspondente.

1218 3. Tras finalizar a etapa, o historial académico entregárase ás nais, aos pais ou ás persoas
1219 titoras legais das alumnas ou dos alumnos, ou á propia alumna ou o alumno no caso de que sexa
1220 maior de idade.

1221 4. O historial académico será asinado pola persoa que exerza a secretaría do centro e levará o
1222 visto e prace da directora ou do director do centro.

1223 *Artigo 34. Informe persoal por traslado*

1224 1. Cando unha alumna ou un alumno se traslade a outro centro antes de finalizar a etapa para
1225 proseguir os seus estudos, o centro de orixe remitirá ao de destino, por petición deste, copia do
1226 historial académico e o informe persoal por traslado. O centro receptor abrirá o correspondente
1227 expediente académico. A matrícula adquirirá carácter definitivo logo de que se reciba a copia do
1228 historial académico.

1229 2. O informe persoal por traslado conterá os resultados das avaliacións que se realizaran, a
1230 aplicación, de ser o caso, de medidas curriculares e organizativas, e todas as observacións que se
1231 consideren oportunas acerca do progreso xeral da alumna ou do alumno.

1232 3. O informe persoal por traslado será asinado pola persoa que exerza a titoría do grupo da
1233 alumna ou do alumno, e levará o visto e prace da directora ou do director do centro.

1234 *Artigo 35. Autenticidade, seguridade e confidencialidade*

1235 1. A consellería con competencias en materia de educación establecerá os procedementos
1236 oportunos para garantir a autenticidade dos documentos oficiais de avaliación, a integridade dos
1237 datos recollidos nestes e a súa supervisión e custodia, así como a súa conservación e o seu
1238 traslado en caso de supresión ou extinción do centro.

1239 2. No referente á obtención dos datos persoais do alumnado, á súa cesión duns centros
1240 docentes a outros e á seguridade e á confidencialidade destes, atenderase o disposto na
1241 lexislación vixente en materia de protección de datos de carácter persoal e, en todo caso, o
1242 establecido na disposición adicional vixésimo terceira da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio.

1243 3. Os documentos oficiais de avaliación e os seus procedementos de validación descritos nos
1244 puntos anteriores poderán ser substituídos polos seus equivalentes realizados por medios
1245 electrónicos, informáticos ou telemáticos, sempre que quede garantida a súa autenticidade,

1246 integridade e conservación, e sempre que se cumpran as garantías e os requisitos establecidos
1247 pola Lei orgánica 3/2018, do 5 de decembro, de protección de datos persoais e garantía dos
1248 dereitos dixitais, pola Lei 39/2015, do 1 de outubro, do procedemento administrativo común das
1249 administracións públicas, e pola normativa que as desenvolve.

1250 4. O expediente electrónico do alumnado estará constituído, polo menos, polos datos contidos
1251 nos documentos oficiais de avaliación e cumprirá o establecido no Real decreto 4/2010, do 8 de
1252 xaneiro, polo que se regula o Esquema nacional de interoperabilidade no ámbito da
1253 Administración electrónica.

1254 TÍTULO IV

1255 **PLANS EDUCATIVOS**

1256 *Artigo 36. Bibliotecas escolares e lectura*

1257 1. Os centros docentes deberán incluír dentro do seu proxecto educativo e funcional un plan
1258 lector coa finalidade de promover a lectura, que se concretará anualmente na programación xeral
1259 anual a través de actuacións destinadas ao fomento da lectura, da escritura e das habilidades no
1260 uso, no tratamento e na produción da información, en apoio da adquisición das competencias
1261 clave.

1262 2. Os centros docentes contarán cunha biblioteca escolar e deberán incluír dentro do seu
1263 proxecto educativo e funcional un plan de biblioteca, que se concretará anualmente na
1264 programación xeral anual a través das correspondentes actuacións, coa finalidade de promovela
1265 como centro de referencia de recursos da lectura, da información e da aprendizaxe. Así mesmo, a
1266 biblioteca escolar será un punto de encontro entre alumnado, profesorado e familias que facilite a
1267 comunicación, a creatividade, as aprendizaxes, o traballo colaborativo e os intercambios culturais
1268 no centro, ademais de servir como instrumento de apoio para o desenvolvemento do plan lector.

1269 *Artigo 37. Educación dixital*

1270 1. Os centros docentes deberán incluír dentro do seu proxecto educativo e funcional un plan
1271 dixital de centro, que se concibe como un instrumento para mellorar o desenvolvemento da
1272 competencia dixital da comunidade educativa, o uso das tecnoloxías dixitais no proceso de ensino
1273 e aprendizaxe e a transformación dos centros en organizacións educativas dixitalmente
1274 competentes, e que se concretará anualmente na programación xeral anual a través das
1275 correspondentes actuacións.

1276 2. A consellería con competencias en materia de educación promoverá o uso das tecnoloxías
1277 da información e da comunicación na aula como medio didáctico apropiado e valioso para
1278 desenvolver as tarefas de ensino e aprendizaxe, sen prexuízo das competencias que no ámbito
1279 das tecnoloxías da información e da comunicación poidan corresponder a outras entidades
1280 integrantes do sector público autonómico.

1281 3. A consellería con competencias en materia de educación ofrecerá plataformas dixitais e
1282 tecnolóxicas de acceso para toda a comunidade educativa, que poderán incorporar recursos
1283 didácticos achegados polas administracións educativas e outros axentes para o seu uso
1284 compartido.

1285 4. Os contornos virtuais de aprendizaxe que se empreguen nos centros docentes sostidos con
1286 fondos públicos facilitarán a aplicación de plans educativos específicos, deseñados polos centros
1287 docentes para a consecución de obxectivos concretos do currículo, e deberán contribuír á
1288 extensión do concepto de aula no tempo e no espazo.

1289 5. Os centros docentes que desenvolvan o currículo completo nun contorno dixital deberán
1290 establecer un proxecto de educación dixital que formará parte do seu proxecto educativo e
1291 funcional e deberá contar coa aprobación da consellería con competencias en materia de
1292 educación, segundo o procedemento que se estableza.

1293 *Artigo 38. Promoción de estilos de vida saudables*

1294 1. Os centros docentes deberán incluír dentro do seu proxecto educativo e funcional un plan de
1295 actividades físicas e hábitos saudables coa finalidade da práctica diaria de deporte e exercicio
1296 físico durante a xornada escolar e da promoción dunha vida activa, saudable e autónoma, por
1297 parte das alumnas e dos alumnos, e que se concretará anualmente na programación xeral anual a
1298 través das correspondentes actuacións.

1299 2. O deseño, a coordinación e a supervisión das medidas que se adopten serán asumidas polo
1300 profesorado coa cualificación ou especialización adecuada, e de acordo cos recursos dispoñibles.

1301 **Disposicións**

1302 **Disposicións adicionais**

1303 *Disposición adicional primeira. Adaptación de referencias*

1304 1. As referencias realizadas pola normativa vixente ás disciplinas de educación secundaria
1305 obrigatoria entenderanse realizadas ás materias correspondentes recollidas neste decreto.

1306 2. As referencias contidas no punto 3 do artigo 7 do Decreto 79/2010, do 20 de maio, para o
1307 plurilingüismo no ensino non universitario de Galicia, relativas a Ciencias Sociais, Xeografía e
1308 Historia e a Ciencias da Natureza enténdense feitas a Xeografía e Historia e a Bioloxía e Xeoloxía,
1309 respectivamente, para os efectos da súa impartición en lingua galega. Así mesmo, as referencias
1310 relativas a Tecnoloxías enténdense feitas a Tecnoloxía e Dixitalización e a Tecnoloxía, para os
1311 efectos da súa impartición en lingua castelá.

1312 Disposición adicional segunda. *Ensinanzas de relixión e proxecto competencial*

1313 1. As ensinanzas de relixión incluíranse na educación secundaria obrigatoria de acordo co
1314 establecido na disposición adicional segunda da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.

1315 2. A consellería con competencias en materia de educación garantirá que, ao comezo do curso,
1316 as nais, os pais ou as persoas titoras legais do alumnado menor de idade poidan manifestar a súa
1317 vontade de que as súas fillas, os seus fillos ou as persoas que tutelen reciban ou non ensinanza
1318 de relixión, así como para o alumnado maior de idade.

1319 3. Os centros docentes disporán as medidas organizativas para que as alumnas e os alumnos
1320 cuxas nais, pais ou persoas titoras legais non optasen por que cursen ensinanzas de relixión
1321 reciban a debida atención educativa. Esta atención planificarase e programarase polos centros
1322 docentes a través da materia de Proxecto Competencial, cuxo currículo será o que se recolle no
1323 anexo II deste decreto, que se dirixe ao desenvolvemento das competencias transversais a través
1324 da realización de proxectos significativos para o alumnado e da resolución colaborativa de
1325 problemas, reforzando a autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade, e que poderá
1326 configurarse a modo de traballo monográfico ou proxecto interdisciplinario ou de colaboración cun
1327 servizo á comunidade. En todo caso, as actividades propostas nesta materia irán dirixidas a
1328 reforzar os aspectos máis transversais do currículo, favorecendo a interdisciplinabilidade e a
1329 conexión entre os diferentes saberes.

1330 As actividades ás que se refire este punto en ningún caso comportarán a aprendizaxe de
1331 contidos curriculares asociados ao coñecemento do feito relixioso nin a ningunha materia da
1332 etapa.

1333 A atribución docente do Proxecto Competencial correspóndelle ao profesorado de calquera das
1334 especialidades do corpo de catedráticas e catedráticos de ensino secundario ou do corpo de
1335 profesorado de ensino secundario.

1336 4. A avaliación da ensinanza da relixión católica e do Proxecto Competencial realizarase nos
1337 mesmos termos e cos mesmos efectos que a das outras materias da educación secundaria
1338 obrigatoria. A avaliación das ensinanzas das diferentes confesións relixiosas axustarase ao
1339 establecido nos acordos de cooperación subscritos polo Estado.

1340 5. A determinación do currículo da ensinanza de relixión católica e das diferentes confesións
1341 relixiosas coas que o Estado subscribiu acordos de cooperación en materia educativa será
1342 competencia, respectivamente, da xerarquía eclesiástica e das correspondentes autoridades
1343 relixiosas.

1344 6. Co fin de garantir o principio de igualdade e a libre concorrència entre todo o alumnado, as
1345 cualificacións que se obtiveron na avaliación das ensinanzas de relixión e do Proxecto
1346 Competencial non se computarán nas convocatorias nas que deban entrar en concorrència os
1347 expedientes académicos, nin cando houberse que acudir a estes para os efectos de admisión de
1348 alumnado, para realizar unha selección entre as persoas solicitantes.

1349 Disposición adicional terceira. *Aprendizaxe de linguas estranxeiras*

1350 1. Na impartición de materias en linguas estranxeiras, os centros docentes aplicarán o disposto
1351 no capítulo IV do Decreto 79/2010, do 20 de maio, para o plurilingüismo no ensino non
1352 universitario de Galicia, sen que iso supoña modificación do currículo regulado no presente
1353 decreto. Neste caso, procurarase que ao longo da etapa as alumnas e os alumnos adquiren a
1354 terminoloxía propia das materias na lingua estranxeira e nas dúas linguas oficiais de Galicia.

1355 2. Os centros docentes que impartan unha parte das materias do currículo en linguas
1356 estranxeiras aplicarán, en todo caso, os criterios para a admisión do alumnado establecidos na Lei
1357 orgánica 2/2006, do 3 de maio. En tales criterios non se incluírán requisitos lingüísticos.

1358 Disposición adicional cuarta. *Educación de persoas adultas*

1359 1. De acordo co disposto no artigo 68.1 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, as persoas
1360 adultas que queiran adquirir as competencias e os coñecementos correspondentes á educación
1361 secundaria obrigatoria contarán cunha oferta adaptada ás súas condicións e necesidades, que se
1362 rexerá polos principios de igualdade de oportunidades, non discriminación, accesibilidade
1363 universal, mobilidade e transparencia, e poderá desenvolverse a través do ensino presencial e
1364 semipresencial, e tamén mediante a educación a distancia.

1365 2. Co obxecto de que o alumnado adquira unha visión integrada do saber que lle permita
1366 desenvolver as competencias e afrontar con éxito os principais retos e desafíos globais do século

1367 XXI, as ensinanzas desta etapa organizaranse de forma modular en tres ámbitos e dous niveis en
1368 cada un deles:

1369 a) Ámbito de Comunicación, no que se integrarán os aspectos básicos do currículo recollidos
1370 no anexo II referidos ás materias de Lingua Castelá e Literatura, de Lingua Estranxeira e de
1371 Lingua Galega e Literatura.

1372 b) Ámbito Social, no que se integrarán os aspectos básicos do currículo recollidos no anexo II
1373 referidos ás materias de Xeografía e Historia, e de Educación en Valores Cívicos e Éticos.

1374 c) Ámbito Científico-Tecnolóxico, no que se integrarán os aspectos básicos do currículo
1375 recollidos no anexo II referidos ás materias de Física e Química, de Bioloxía e Xeoloxía, de
1376 Matemáticas, e de Tecnoloxía e Dixitalización.

1377 3. A consellería con competencias en materia de educación establecerá, conforme o anterior, o
1378 currículo destas ensinanzas, incorporando aos correspondentes ámbitos, se así o considera
1379 conveniente, aspectos curriculares das restantes materias ás que se fai referencia nos artigos 9 e
1380 10 deste decreto.

1381 4. A organización destas ensinanzas deberá permitir a súa realización en dous cursos,
1382 garantindo, en todo caso, o logro das competencias establecidas no perfil de saída.

1383 5. Correspóndelle á consellería con competencias en materia de educación establecer os
1384 procedementos para o recoñecemento da formación do sistema educativo español que o
1385 alumnado acredite e a valoración dos coñecementos e experiencias previas adquiridos a través da
1386 educación non formal, co obxecto de proceder á súa orientación e adscrición nun nivel
1387 determinado dentro de cada un dos ámbitos de coñecemento.

1388 6. A superación dalgún dos niveis correspondentes a cada un dos tres ámbitos aos que fai
1389 referencia o punto segundo terá validez en todo o Estado.

1390 7. A superación de todos os ámbitos dará dereito á obtención do título de graduada ou
1391 graduado en educación secundaria obrigatoria. Así mesmo, o equipo docente poderá propoñer
1392 para a expedición do dito título aquelas persoas que, aínda non superando algún dos ámbitos, se
1393 considere que conseguiron globalmente os obxectivos xerais da formación básica das persoas
1394 adultas. Nesta decisión teranse en conta as posibilidades formativas e de integración na
1395 actividade académica e laboral de cada alumna ou alumno.

1396 8. A consellería con competencias en materia de educación, no ámbito das súas competencias,
1397 organizará periodicamente probas para que as persoas maiores de dezaioito anos poidan obter
1398 directamente o título de graduada ou graduado en educación secundaria obrigatoria, sempre que
1399 alcanzaran as competencias básicas e os obxectivos da etapa. Estas probas organizaranse

1400 baseándose nos tres ámbitos de coñecemento citados e corresponderá á propia consellería con
1401 competencias en materia de educación determinar as partes destas que se considerará que teñen
1402 superadas as persoas que concorran a elas, de acordo coa súa historia académica previa.

1403 9. Corresponderá igualmente á consellería con competencias en materia de educación garantir
1404 que as probas ás que se refire o punto anterior contén coas medidas de accesibilidade universal e
1405 as adaptacións que precise todo o alumnado con necesidades educativas especiais.

1406 Disposición adicional quinta. *Atribución docente nas materias optativas do terceiro e cuarto cur-*
1407 *sos da educación secundaria obrigatoria*

1408 A atribución docente das materias optativas do terceiro e do cuarto cursos da educación
1409 secundaria obrigatoria establecidas no artigo 9.3.l) e 10.1.h) deste decreto correspóndelle ao
1410 profesorado do corpo de catedráticas e catedráticos de ensino secundario ou do corpo de
1411 profesorado de ensino secundario das seguintes especialidades:

Materias optativas	Especialidades dos corpos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cultura Clásica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Grego. ▪ Latín.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Educación Dixital. (1) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Calquera profesora ou profesor de calquera das especialidades docentes que conte cunha acreditación mínima de B2 do Marco de referencia da competencia dixital docente.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Filosofía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Filosofía.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oratoria. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lingua Castelá e Literatura. ▪ Lingua e Literatura Galega.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Segunda Lingua Estranxeira. (2) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alemán. ▪ Francés. ▪ Inglés. ▪ Italiano. ▪ Portugués.
<p>(1) Nos centros nos que non exista profesorado coa acreditación mínima de B2 do Marco de referencia da competencia dixital docente, seguirase esta orde de prelación para impartir a materia de Educación Dixital: Informática, Tecnoloxía e Matemáticas.</p>	
<p>(2) Segundo o idioma ofrecido como segunda lingua estranxeira.</p>	

1412 Disposición adicional sexta. *Simultaneidade de estudos*

1413 No marco do establecido neste decreto, a consellería con competencias en materia de
1414 educación facilitará a posibilidade de cursar simultaneamente as ensinanzas artísticas
1415 profesionais e a educación secundaria obrigatoria. Con este fin, poderanse adoptar as oportunas
1416 medidas de organización e de ordenación académica que inclúan, entre outras, as validacións
1417 entre materias.

1418 Disposición adicional sétima. *Calendario escolar*

1419 1. O calendario escolar comprenderá un mínimo de 175 días lectivos.

1420 2. En calquera caso, no cómputo do calendario escolar incluíranse os días dedicados ás
1421 avaliacións de diagnóstico de segundo curso.

1422 **Disposicións derogatorias**

1423 Disposición derogatoria única. *Derrogación normativa*

1424 1. A partir da total implantación das modificacións indicadas na disposición derradeira primeira,
1425 quedará derogado o Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da
1426 educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia, en todo
1427 o que se refira á educación secundaria obrigatoria e, en particular, o seu título I.

1428 2. Quedan derogadas todas as disposicións de igual ou inferior rango que se opoñan ao
1429 disposto neste decreto.

1430 **Disposicións derradeiras**

1431 Disposición derradeira primeira. *Calendario de implantación*

1432 O disposto nos títulos II e III do presente decreto implantarase para os cursos primeiro e
1433 terceiro no curso escolar 2022-2023, e para os cursos segundo e cuarto no curso escolar 2023-
1434 2024.

1435 Disposición derradeira segunda. *Desenvolvemento normativo*

1436 Facúltase a persoa titular da consellería con competencias en materia de educación para ditar
1437 cantas disposicións sexan precisas, no ámbito das súas competencias, para a execución e o
1438 desenvolvemento deste decreto.

- 1439 Disposición derradeira terceira. *Entrada en vigor*
- 1440 Este decreto entrará en vigor o día seguinte ao da súa publicación no Diario Oficial de Galicia.
- 1441 Santiago de Compostela, __ de __ de dous mil vinte e dous
- 1442 Alberto Núñez Feijóo
- 1443 Presidente
- 1444 Román Rodríguez González
- 1445 Conselleiro de Cultura, Educación e Universidade

1446

Anexo I

1447

Perfil de saída do alumnado ao acabar o ensino básico

1448 O perfil de saída do alumnado ao acabar o ensino básico é a ferramenta na que se concretan
1449 os principios e os fins do sistema educativo galego referidos ao devandito período. O perfil
1450 identifica e define, en conexión cos retos do século XXI, as competencias clave que se espera que
1451 as alumnas e os alumnos desenvolvesen ao completar esta fase do seu itinerario formativo.

1452 O perfil de saída é único e o mesmo para todo o territorio do Estado. É a pedra angular de todo
1453 o currículo, a matriz que cohesiona e cara a onde converxen os obxectivos das distintas etapas
1454 que constitúen o ensino básico. Concíbese, polo tanto, como o elemento que debe fundamentar
1455 as decisións curriculares, así como as estratexias e as orientacións metodolóxicas na práctica
1456 lectiva. Debe ser, ademais, o fundamento da aprendizaxe permanente e o referente da avaliación
1457 interna e externa das aprendizaxes do alumnado, en particular no relativo á toma de decisións
1458 sobre promoción entre os distintos cursos, así como á obtención do título de graduado en
1459 educación secundaria obrigatoria.

1460 O perfil de saída parte dunha visión á vez estrutural e funcional das competencias clave, cuxa
1461 adquisición por parte do alumnado se considera indispensable para o seu desenvolvemento
1462 persoal, para resolver situacións e problemas dos distintos ámbitos da súa vida, para crear novas
1463 oportunidades de mellora, así como para lograr a continuidade do seu itinerario formativo e
1464 facilitar e desenvolver a súa inserción e participación activa na sociedade e no coidado das
1465 persoas, da contorna natural e do planeta. Garántese así a consecución do dobre obxectivo de
1466 formación persoal e de socialización previsto para o ensino básico no artigo 4.4 da Lei orgánica
1467 2/2006, do 3 de maio, de educación (LOE), co fin de dotar a cada alumna ou alumno das
1468 ferramentas imprescindibles para que desenvolva un proxecto de vida persoal, social e profesional
1469 satisfactorio. Este proxecto constitúese como o elemento articulador das diversas aprendizaxes
1470 que lle permitirán afrontar con éxito os desafíos e os retos aos que terá que enfrontarse para
1471 levalo a cabo.

1472 O referente de partida para definir as competencias recollidas no perfil de saída foi a
1473 Recomendación do Consello da Unión Europea, do 22 de maio de 2018, relativa ás competencias
1474 clave para a aprendizaxe permanente. A ancoraxe do perfil de saída á Recomendación do
1475 Consello reforza o compromiso do sistema educativo galego co obxectivo de adoptar unhas
1476 referencias comúns que fortalezan a cohesión entre os sistemas educativos da Unión Europea e
1477 faciliten que a súa cidadanía, se así o considera, poida estudar e traballar ao longo da súa vida
1478 tanto no seu propio país como noutros países da súa contorna.

1479 No perfil, as competencias clave da Recomendación europea vinculáronse cos principais retos
1480 e desafíos globais do século XXI aos que o alumnado vai verse confrontado e ante os que
1481 necesitará desenvolver esas mesmas competencias clave. Do mesmo xeito, incorporáronse
1482 tamén os retos recollidos no documento Key Drivers of Curricula Change in the 21st Century da
1483 Oficina Internacional de Educación da UNESCO, así como os Obxectivos de Desenvolvemento
1484 Sustentable da Axenda 2030 adoptada pola Asemblea Xeral das Nacións Unidas en setembro
1485 de 2015.

1486 A vinculación entre competencias clave e retos do século XXI é a que lles dará sentido ás
1487 aprendizaxes, ao achegar a escola a situacións, cuestións e problemas reais da vida cotiá, o que,
1488 pola súa vez, proporcionará o necesario punto de apoio para favorecer situacións de aprendizaxe
1489 significativas e relevantes, tanto para o alumnado como para o persoal docente. Quérese garantir
1490 que todo o alumnado que supere con éxito o ensino básico e, polo tanto, acade o perfil de saída
1491 saiba activar as aprendizaxes adquiridas para responder aos principais desafíos aos que deberá
1492 facer fronte ao longo da súa vida:

- 1493 – Desenvolver unha actitude responsable a partir da toma de conciencia da degradación do
1494 medio ambiente e dos malos tratos animais baseada no coñecemento das causas que os
1495 provocan, agravan ou melloran, desde unha visión sistémica, tanto local como global.
- 1496 – Identificar os diferentes aspectos relacionados co consumo responsable, valorando as súas
1497 repercusións sobre o ben individual e o común, xulgando criticamente as necesidades e os
1498 excesos e exercendo un control social fronte á vulneración dos seus dereitos.
- 1499 – Desenvolver estilos de vida saudable a partir da comprensión do funcionamento do organismo
1500 e a reflexión crítica sobre os factores internos e externos que inciden nela, asumindo a
1501 responsabilidade persoal e social no coidado propio e no coidado das demais persoas, así
1502 como na promoción da saúde pública.
- 1503 – Desenvolver un espírito crítico, empático e proactivo para detectar situacións de inequidade e
1504 exclusión a partir da comprensión das causas complexas que as orixinan.
- 1505 – Entender os conflitos como elementos connaturais á vida en sociedade que deben resolverse
1506 de maneira pacífica.
- 1507 – Analizar de maneira crítica e aproveitar as oportunidades de todo tipo que ofrece a sociedade
1508 actual, en particular as da cultura na era dixital, avaliando os seus beneficios e riscos e facendo
1509 un uso ético e responsable que contribúa á mellora da calidade de vida persoal e colectiva.
- 1510 – Aceptar a incerteza como unha oportunidade para articular respostas máis creativas,
1511 aprendendo a manexar a ansiedade que pode levar aparellada.

- 1512 – Cooperar e convivir en sociedades abertas e cambiantes, valorando a diversidade persoal e
1513 cultural como fonte de riqueza e interesándose por outras linguas e culturas.
- 1514 – Sentirse parte dun proxecto colectivo, tanto no ámbito local como no global, desenvolvendo
1515 empatía e xenerosidade.
- 1516 – Desenvolver as habilidades que lle permitan seguir aprendendo ao longo da vida, desde a
1517 confianza no coñecemento como motor do desenvolvemento e a valoración crítica dos riscos e
1518 beneficios deste último.

1519 A resposta a estes e outros desafíos –entre os que existe unha absoluta interdependencia–
1520 necesita dos coñecementos, destrezas e actitudes que subxacen ás competencias clave e son
1521 abordados nas distintas áreas, ámbitos e materias que compoñen o currículo. Estes contidos
1522 disciplinares son imprescindibles, porque sen eles o alumnado non entendería o que ocorre ao
1523 seu ao redor e, xa que logo, non podería valorar criticamente a situación nin, moito menos,
1524 responder adecuadamente. O esencial da integración dos retos no perfil de saída radica en que
1525 engaden unha esixencia de actuación, a cal conecta co enfoque competencial do currículo: a meta
1526 non é a mera adquisición de contidos, senón aprender a utilizalos para solucionar necesidades
1527 presentes na realidade.

1528 Estes desafíos implican adoptar unha posición ética esixente, xa que supoñen articular a
1529 procura lexítima do benestar persoal respectando o ben común. Requiren, ademais, transcender a
1530 mirada local para analizar e comprometerse tamén cos problemas globais. Todo iso esixe, por
1531 unha banda, unha mente complexa, capaz de pensar en termos sistémicos, abertos e cun alto
1532 nivel de incerteza, e, por outra, a capacidade de empatizar con aspectos relevantes, aínda que
1533 non nos afecten de maneira directa, o que implica asumir os valores de xustiza social, equidade e
1534 democracia, así como desenvolver un espírito crítico e proactivo cara ás situacións de inxustiza,
1535 inequidade e exclusión.

1536 **Competencias clave que se deben adquirir**

1537 As competencias clave que se recollen no perfil de saída son a adaptación ao sistema
1538 educativo galego das competencias clave establecidas na citada Recomendación do Consello da
1539 Unión Europea. Esta adaptación responde á necesidade de vincular as devanditas competencias
1540 cos retos e desafíos do século XXI, cos principios e fins do sistema educativo establecidos na
1541 LOE e co contexto escolar, xa que a Recomendación se refire á aprendizaxe permanente que
1542 debe producirse ao longo de toda a vida, mentres que o perfil remite a un momento preciso e
1543 limitado do desenvolvemento persoal, social e formativo do alumnado: a etapa do ensino básico.

1544 Con carácter xeral, debe entenderse que a consecución das competencias e os obxectivos
1545 previstos na LOE para as distintas etapas educativas está vinculada á adquisición e ao
1546 desenvolvemento das competencias clave recollidas neste perfil de saída, e que son as seguintes:

- 1547 – CCL - Competencia en comunicación lingüística
- 1548 – CP - Competencia plurilingüe
- 1549 – STEM - Competencia matemática e competencia en ciencia, tecnoloxía e enxeñería
- 1550 – CD - Competencia dixital
- 1551 – CPSAA - Competencia persoal, social e de aprender a aprender
- 1552 – CC - Competencia cidadá
- 1553 – CE - Competencia emprendedora
- 1554 – CCEC - Competencia en conciencia e expresión culturais

1555 A transversalidade é unha condición inherente ao perfil de saída, no sentido de que todas as
1556 aprendizaxes contribúen á súa consecución. Da mesma maneira, a adquisición de cada unha das
1557 competencias clave contribúe á adquisición de todas as demais. Non existe xerarquía entre elas,
1558 nin pode establecerse unha correspondencia exclusiva cunha única área, ámbito ou materia,
1559 senón que todas se concretan nas aprendizaxes das distintas áreas, ámbitos ou materias e, pola
1560 súa vez, se adquiren e desenvolven a partir das aprendizaxes que se producen no seu conxunto.

1561 **Descritores operativos das competencias clave no ensino básico**

1562 En canto á dimensión aplicada das competencias clave, definiuse para cada unha delas un
1563 conxunto de descritores operativos, partindo dos diferentes marcos europeos de referencia
1564 existentes.

1565 Os descritores operativos das competencias clave constitúen, xunto cos obxectivos xerais da
1566 etapa, o marco referencial a partir do cal se concretan os obxectivos de cada área, ámbito ou
1567 materia. Esta vinculación entre descritores operativos e obxectivos propicia que da avaliación
1568 destes últimos, a través dos correspondentes criterios de avaliación asociados, poida colixirse o
1569 grao de adquisición das competencias clave definidas no perfil de saída e, polo tanto, a
1570 consecución das competencias clave e obxectivos xerais previstos para a etapa.

1571 Dado que as competencias se adquiren necesariamente de forma secuencial e progresiva,
1572 inclúense tamén no perfil os descritores operativos que orientan sobre o nivel de desempeño
1573 esperado ao completar a educación primaria, favorecendo e explicitando así a continuidade, a
1574 coherencia e a cohesión entre as dúas etapas que compoñen o ensino obrigatorio.

1575 CCL - Competencia en comunicación lingüística

1576 A competencia en comunicación lingüística supón interactuar de forma oral, escrita, signada ou
1577 multimodal de maneira coherente e adecuada en diferentes ámbitos e contextos e con diferentes
1578 propósitos comunicativos. Implica mobilizar, de maneira consciente, o conxunto de coñecementos,
1579 destrezas e actitudes que permiten comprender, interpretar e valorar criticamente mensaxes orais,
1580 escritos, signados ou multimodais evitando os riscos de manipulación e desinformación, así como
1581 comunicarse eficazmente con outras persoas de maneira cooperativa, creativa, ética e
1582 respectuosa.

1583 A competencia en comunicación lingüística constitúe a base para o pensamento propio e para
1584 a construción do coñecemento en todos os ámbitos do saber. Por iso, o seu desenvolvemento
1585 está vinculado á reflexión explícita sobre o funcionamento da lingua nos xéneros discursivos
1586 específicos de cada área de coñecemento, así como aos usos da oralidade, a escritura ou a
1587 signación para pensar e para aprender. Por último, fai posible apreciar a dimensión estética da
1588 linguaxe e gozar da cultura literaria.

Descritores operativos	
Ao completar a educación primaria, a alumna ou o alumno...	Ao completar o ensino básico, a alumna ou o alumno...
<ul style="list-style-type: none"> CCL1. Expresa feitos, conceptos, pensamentos, opinións ou sentimentos de forma oral, escrita, signada ou multimodal, con claridade e adecuación a diferentes contextos cotiáns da súa contorna persoal, social e educativa, e participa en interaccións comunicativas con actitude cooperativa e respectuosa, tanto para intercambiar información e crear coñecemento como para construír vínculos persoais. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL1. Exprésase de forma oral, escrita, signada ou multimodal con coherencia, corrección e adecuación aos diferentes contextos sociais, e participa en interaccións comunicativas con actitude cooperativa e respectuosa tanto para intercambiar información, crear coñecemento e transmitir opinións como para construír vínculos persoais.
<ul style="list-style-type: none"> CCL2. Comprende, interpreta e valora textos orais, escritos, signados ou multimodais sinxelos dos ámbitos persoal, social e educativo, con acompañamento puntual, para participar activamente en contextos cotiáns e para construír coñecemento. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL2. Comprende, interpreta e valora con actitude crítica textos orais, escritos, signados ou multimodais dos ámbitos persoal, social, educativo e profesional para participar en diferentes contextos de maneira activa e informada e para construír coñecemento.
<ul style="list-style-type: none"> CCL3. Localiza, selecciona e contrasta, co debido acompañamento, información sinxela procedente de dúas ou máis fontes, avaliando a súa fiabilidade e utilidade en función dos obxectivos de lectura, e intégraa e transfórmaa en coñecemento para comunicala adoptando un punto de vista creativo, crítico e persoal á vez que respectuoso coa 	<ul style="list-style-type: none"> CCL3. Localiza, selecciona e contrasta de maneira progresivamente autónoma información procedente de diferentes fontes, avaliando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura e evitando os riscos de manipulación e desinformación, e intégraa e transfórmaa en coñecemento para comunicala adoptando un punto de vista creativo,

propiedade intelectual.	crítico e persoal á vez que respectuoso coa propiedade intelectual.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL4. Le obras diversas adecuadas ao seu progreso madurativo, seleccionando aquelas que mellor se axustan aos seus gustos e intereses; recoñece o patrimonio literario como fonte de gozar e aprendizaxe individual e colectivo; e mobiliza a súa experiencia persoal e lectora para construír e compartir a súa interpretación das obras e para crear textos de intención literaria a partir de modelos sinxelos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL4. Le con autonomía obras diversas adecuadas á súa idade, seleccionando as que mellor se axustan aos seus gustos e intereses; aprecia o patrimonio literario como canle privilexiada da experiencia individual e colectiva; e mobiliza a súa propia experiencia biográfica e os seus coñecementos literarios e culturais para construír e compartir a súa interpretación das obras e para crear textos de intención literaria de progresiva complexidade.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL5. Pon as súas prácticas comunicativas ao servizo da convivencia democrática, a xestión dialogada dos conflitos e a igualdade de dereitos de todas as persoas, detectando os usos discriminatorios, así como os abusos de poder, para favorecer a utilización non só eficaz senón tamén ética dos diferentes sistemas de comunicación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL5. Pon as súas prácticas comunicativas ao servizo da convivencia democrática, a resolución dialogada dos conflitos e a igualdade de dereitos de todas as persoas, evitando os usos discriminatorios, así como os abusos de poder, para favorecer a utilización non só eficaz senón tamén ética dos diferentes sistemas de comunicación.

1589 CP - Competencia plurilingüe

1590 A competencia plurilingüe implica utilizar distintas linguas, orais ou signadas, de forma
1591 apropiada e eficaz para a aprendizaxe e a comunicación. Esta competencia supón recoñecer e
1592 respectar os perfís lingüísticos individuais e aproveitar as experiencias propias para desenvolver
1593 estratexias que permitan mediar e facer transferencias entre linguas, incluídas as clásicas, e, de
1594 ser o caso, manter e adquirir destrezas na lingua ou linguas familiares e nas linguas oficiais.
1595 Integra, así mesmo, dimensións históricas e interculturais orientadas a coñecer, valorar e
1596 respectar a diversidade lingüística e cultural da sociedade co obxectivo de fomentar a convivencia
1597 democrática.

Descritores operativos	
Ao completar a educación primaria, a alumna ou o alumno...	Ao completar o ensino básico, a alumna ou o alumno...
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CP1. Usa, polo menos, unha lingua, ademais da lingua ou linguas familiares, para responder a necesidades comunicativas sinxelas e predicibles, de maneira adecuada tanto ao seu desenvolvemento e intereses como a situacións e contextos cotiáns dos ámbitos persoal, social e educativo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CP1. Usa eficazmente unha ou máis linguas, ademais da lingua ou linguas familiares, para responder as súas necesidades comunicativas, de maneira apropiada e adecuada tanto ao seu desenvolvemento e intereses como a diferentes situacións e contextos dos ámbitos persoal, social, educativo e profesional.

<ul style="list-style-type: none"> CP2. A partir das súas experiencias, recoñece a diversidade de perfís lingüísticos e experimenta estratexias que, de maneira guiada, lle permiten realizar transferencias sinxelas entre distintas linguas para comunicarse en contextos cotiáns e ampliar o seu repertorio lingüístico individual. 	<ul style="list-style-type: none"> CP2. A partir das súas experiencias, realiza transferencias entre distintas linguas como estratexia para comunicarse e ampliar o seu repertorio lingüístico individual.
<ul style="list-style-type: none"> CP3. Coñece e respecta a diversidade lingüística e cultural presente na súa contorna, recoñecendo e comprendendo o seu valor como factor de diálogo, para mellorar a convivencia. 	<ul style="list-style-type: none"> CP3. Coñece, valora e respecta a diversidade lingüística e cultural presente na sociedade, integrándoa no seu desenvolvemento persoal como factor de diálogo, para fomentar a cohesión social.

1598 **STEM - Competencia matemática e competencia en ciencia, tecnoloxía e enxeñería**

1599 A competencia matemática e competencia en ciencia, tecnoloxía e enxeñería (competencia
1600 STEM polas súas siglas en inglés) entraña a comprensión do mundo utilizando os métodos
1601 científicos, o pensamento e representación matemáticos, a tecnoloxía e os métodos da enxeñería
1602 para transformar a contorna de forma comprometida, responsable e sustentable.

1603 A competencia matemática permite desenvolver e aplicar a perspectiva e o razoamento
1604 matemáticos co fin de resolver diversos problemas en diferentes contextos.

1605 A competencia en ciencia supón a comprensión e explicación da contorna natural e social,
1606 utilizando un conxunto de coñecementos e metodoloxías, incluídas a observación e a
1607 experimentación, co fin de formular preguntas e extraer conclusións baseadas en probas para
1608 poder interpretar e transformar o mundo natural e o contexto social.

1609 A competencia en tecnoloxía e enxeñería comprende a aplicación dos coñecementos e
1610 metodoloxías propios das ciencias para transformar a nosa sociedade de acordo coas
1611 necesidades ou desexos das persoas nun marco de seguridade, responsabilidade e
1612 sustentabilidade.

Descritores operativos	
Ao completar a educación primaria, a alumna ou o alumno...	Ao completar o ensino básico, a alumna ou o alumno...
<ul style="list-style-type: none"> STEM1. Utiliza, de maneira guiada, algúns métodos indutivos e dedutivos propios do razoamento matemático en situacións coñecidas, e selecciona e emprega algunhas estratexias para resolver problemas reflexionando sobre as solucións obtidas. 	<ul style="list-style-type: none"> STEM1. Utiliza métodos indutivos e dedutivos propios do razoamento matemático en situacións coñecidas, e selecciona e emprega diferentes estratexias para resolver problemas analizando criticamente as solucións e reformulando o procedemento, se fose necesario.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ STEM2. Utiliza o pensamento científico para entender e explicar algúns dos fenómenos que ocorren ao seu arredor, confiando no coñecemento como motor de desenvolvemento, utilizando ferramentas e instrumentos adecuados, facéndose preguntas e realizando experimentos sinxelos de forma guiada. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ STEM2. Utiliza o pensamento científico para entender e explicar os fenómenos que ocorren ao seu arredor, confiando no coñecemento como motor de desenvolvemento, facéndose preguntas e comprobando hipóteses mediante a experimentación e a indagación, utilizando ferramentas e instrumentos adecuados, apreciando a importancia da precisión e a veracidade e mostrando unha actitude crítica sobre o alcance e as limitacións da ciencia.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ STEM3. Realiza, de forma guiada, proxectos, deseñando, fabricando e avaliando diferentes prototipos ou modelos, adaptándose ante a incerteza, para xerar en equipo un produto creativo cun obxectivo concreto, procurando a participación de todo o grupo e resolvendo pacificamente os conflitos que poidan xurdir. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ STEM3. Formula e desenvolve proxectos deseñando, fabricando e avaliando diferentes prototipos ou modelos para xerar ou utilizar produtos que dean solución a unha necesidade ou problema de forma creativa e en equipo, procurando a participación de todo o grupo, resolvendo pacificamente os conflitos que poidan xurdir, adaptándose ante a incerteza e valorando a importancia da sustentabilidade.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ STEM4. Interpreta e transmite os elementos máis relevantes dalgúns métodos e resultados científicos, matemáticos e tecnolóxicos de forma clara e veraz, utilizando a terminoloxía científica apropiada, en diferentes formatos (debuxos, diagramas, gráficos, símbolos...) e aproveitando de forma crítica, ética e responsable a cultura dixital para compartir e construír novos coñecementos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ STEM4. Interpreta e transmite os elementos máis relevantes de procesos, razoamentos, demostracións, métodos e resultados científicos, matemáticos e tecnolóxicos de forma clara e precisa e en diferentes formatos (gráficos, táboas, diagramas, fórmulas, esquemas, símbolos...), aproveitando de forma crítica a cultura dixital e incluíndo a linguaxe matemático-formal con ética e responsabilidade, para compartir e construír novos coñecementos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ STEM5. Participa en accións fundamentadas científicamente para promover a saúde e preservar o medio ambiente e os seres vivos, aplicando principios de ética e seguridade e practicando o consumo responsable. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ STEM5. Emprende accións fundamentadas científicamente para promover a saúde física, mental e social, e preservar o medio ambiente e os seres vivos; e aplica principios de ética e seguridade na realización de proxectos para transformar a súa contorna próxima de forma sustentable, valorando o seu impacto global e practicando o consumo responsable.

1613 CD - Competencia dixital

1614 A competencia dixital implica o uso seguro, saudable, sustentable, crítico e responsable das
1615 tecnoloxías dixitais para a aprendizaxe, para o traballo e para a participación na sociedade, así
1616 como a interacción con estas.

1617 Inclúe a alfabetización en información e datos, a comunicación e a colaboración, a educación
1618 mediática, a creación de contidos dixitais (incluída a programación), a seguridade (incluído o
1619 benestar dixital e as competencias relacionadas coa ciberseguridade), asuntos relacionados coa
1620 cidadanía dixital, a privacidade, a propiedade intelectual, a resolución de problemas e o
1621 pensamento computacional e crítico.

Descritores operativos	
Ao completar a educación primaria, a alumna ou o alumno...	Ao completar o ensino básico, a alumna ou o alumno...
<ul style="list-style-type: none"> CD1. Realiza procuras guiadas en Internet e fai uso de estratexias sinxelas para o tratamento dixital da información (palabras clave, selección de información relevante, organización de datos...) cunha actitude crítica sobre os contidos obtidos. 	<ul style="list-style-type: none"> CD1. Realiza procuras en Internet atendendo a criterios de validez, calidade, actualidade e fiabilidade, seleccionando os resultados de maneira crítica e arquivándoos, para recuperalos, referencialos e reutilizalos, respectando a propiedade intelectual.
<ul style="list-style-type: none"> CD2. Crea, integra e reelabora contidos dixitais en distintos formatos (texto, táboa, imaxe, audio, vídeo, programa informático...) mediante o uso de diferentes ferramentas dixitais para expresar ideas, sentimentos e coñecementos, respectando a propiedade intelectual e os dereitos de autor dos contidos que reutiliza. 	<ul style="list-style-type: none"> CD2. Xestiona e utiliza a súa contorna persoal dixital de aprendizaxe para construír coñecemento e crear contidos dixitais, mediante estratexias de tratamento da información e o uso de diferentes ferramentas dixitais, seleccionando e configurando a máis adecuada en función da tarefa e das súas necesidades de aprendizaxe permanente.
<ul style="list-style-type: none"> CD3. Participa en actividades ou proxectos escolares mediante o uso de ferramentas ou plataformas virtuais para construír novo coñecemento, comunicarse, traballar cooperativamente, e compartir datos e contidos en contornas dixitais restrinxidas e supervisados de maneira segura, cunha actitude aberta e responsable ante o seu uso. 	<ul style="list-style-type: none"> CD3. Comunícase, participa, colabora e interactúa compartindo contidos, datos e información mediante ferramentas ou plataformas virtuais, e xestiona de maneira responsable as súas accións, presenza e visibilidade na rede, para exercer unha cidadanía dixital activa, cívica e reflexiva.
<ul style="list-style-type: none"> CD4. Coñece os riscos e adopta, coa orientación do docente, medidas preventivas ao usar as tecnoloxías dixitais para protexer os dispositivos, os datos persoais, a saúde e o medio ambiente, e iníciase na adopción de hábitos de uso crítico, seguro, saudable e sustentable das devanditas tecnoloxías. 	<ul style="list-style-type: none"> CD4. Identifica riscos e adopta medidas preventivas ao usar as tecnoloxías dixitais para protexer os dispositivos, os datos persoais, a saúde e o medio ambiente, e para tomar conciencia da importancia e necesidade de facer un uso crítico, legal, seguro, saudable e sustentable das devanditas tecnoloxías.
<ul style="list-style-type: none"> CD5. Iníciase no desenvolvemento de solucións dixitais sinxelas e sustentables (reutilización de materiais tecnolóxicos, programación informática por bloques, robótica educativa...) para resolver problemas concretos ou retos propostos de maneira 	<ul style="list-style-type: none"> CD5. Desenvolve aplicacións informáticas sinxelas e solucións tecnolóxicas creativas e sustentables para resolver problemas concretos ou responder a retos propostos, mostrando interese e curiosidade pola evolución das tecnoloxías dixitais e polo seu

creativa, solicitando axuda en caso necesario.

desenvolvemento sustentable e uso ético.

1622 **CPSAA - Competencia persoal, social e de aprender a aprender**

1623 A competencia persoal, social e de aprender a aprender implica a capacidade de reflexionar
1624 sobre un mesmo para autocoñecerse, aceptarse e promover un crecemento persoal constante;
1625 xestionar o tempo e a información eficazmente; colaborar con outros de forma construtiva; manter
1626 a resiliencia; e xestionar a aprendizaxe ao longo da vida. Inclúe tamén a capacidade de lle facer
1627 fronte á incerteza e á complexidade; adaptarse aos cambios; aprender a xestionar os procesos
1628 metacognitivos; identificar condutas contrarias á convivencia e desenvolver estratexias para
1629 abordalas; contribuír ao benestar físico, mental e emocional propio e das demais persoas,
1630 desenvolvendo habilidades para coidarse a si mesmo e a quen o rodea a través da
1631 corresponsabilidade; ser capaz de levar unha vida orientada ao futuro; así como expresar empatía
1632 e abordar os conflitos nun contexto integrador e de apoio.

Descritores operativos	
Ao completar a educación primaria, a alumna ou o alumno...	Ao completar o ensino básico, a alumna ou o alumno...
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CPSAA1. É consciente das propias emocións, ideas e comportamentos persoais e emprega estratexias para xestionalas en situacións de tensión ou conflito, adaptándose aos cambios e harmonizándoos para alcanzar os seus propios obxectivos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CPSAA1. Regula e expresa as súas emocións, fortalecendo o optimismo, a resiliencia, a autoeficacia e a procura de propósito e motivación cara á aprendizaxe, para xestionar os retos e cambios e harmonizalos cos seus propios obxectivos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CPSAA2. Coñece os riscos máis relevantes e os principais activos para a saúde, adopta estilos de vida saudables para o seu benestar físico e mental, e detecta e busca apoio ante situacións violentas ou discriminatorias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CPSAA2. Comprende os riscos para a saúde relacionados con factores sociais, consolida estilos de vida saudable nos ámbitos físico e mental, recoñece condutas contrarias á convivencia e aplica estratexias para abordalas.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CPSAA3. Recoñece e respecta as emocións e experiencias das demais persoas, participa activamente no traballo en grupo, asume as responsabilidades individuais asignadas e emprega estratexias cooperativas dirixidas á consecución de obxectivos compartidos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CPSAA3. Comprende proactivamente as perspectivas e as experiencias das demais persoas e incorpóraas á súa aprendizaxe, para participar no traballo en grupo, distribuindo e aceptando tarefas e responsabilidades de maneira equitativa e empregando estratexias cooperativas.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CPSAA4. Recoñece o valor do esforzo e a dedicación persoal para a mellora da súa aprendizaxe e adopta posturas críticas en procesos de reflexión guiados. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CPSAA4. Realiza autoavaliacións sobre o seu proceso de aprendizaxe, buscando fontes fiables para validar, sustentar e contrastar a información e para obter conclusións relevantes.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CPSAA5. Planea obxectivos a curto prazo, utiliza estratexias de aprendizaxe autorregulada e participa en procesos de auto e coevaluación, recoñecendo as súas limitacións e sabendo buscar axuda no proceso de construción do coñecemento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CPSAA5. Planea obxectivos a medio prazo e desenvolve procesos metacognitivos de retroalimentación para aprender dos seus erros no proceso de construción do coñecemento.
--	--

1633 CC - Competencia cidadá

1634 A competencia cidadá contribúe a que alumnas e alumnos poidan exercer unha cidadanía
 1635 responsable e participar plenamente na vida social e cívica, baseándose na comprensión dos
 1636 conceptos e nas estruturas sociais, económicas, xurídicas e políticas, así como no coñecemento
 1637 dos acontecementos mundiais e o compromiso activo coa sustentabilidade e o logro dunha
 1638 cidadanía mundial. Inclúe a alfabetización cívica, a adopción consciente dos valores propios
 1639 dunha cultura democrática fundada no respecto aos dereitos humanos, a reflexión crítica sobre os
 1640 grandes problemas éticos do noso tempo e o desenvolvemento dun estilo de vida sustentable
 1641 acorde cos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable expostos na Axenda 2030.

Descritores operativos	
Ao completar a educación primaria, a alumna ou o alumno...	Ao completar o ensino básico, a alumna ou o alumno...
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CC1. Entende os procesos históricos e sociais máis relevantes relativos á súa propia identidade e cultura, reflexiona sobre as normas de convivencia, e aplícaas de maneira construtiva, dialogante e inclusiva en calquera contexto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CC1. Analiza e comprende ideas relativas á dimensión social e cidadá da súa propia identidade, así como aos feitos culturais, históricos e normativos que a determinan, demostrando respecto polas normas, empatía, equidade e espírito construtivo na interacción cos demais en calquera contexto.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CC2. Participa en actividades comunitarias, na toma de decisións e na resolución dos conflitos de forma dialogada e respectuosa cos procedementos democráticos, os principios e valores da Unión Europea e a Constitución española, os dereitos humanos e da infancia, o valor da diversidade, e o logro da igualdade de xénero, a cohesión social e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CC2. Analiza e asume fundamentamente os principios e valores que emanan do proceso de integración europea, a Constitución española e os dereitos humanos e da infancia, participando en actividades comunitarias, como a toma de decisións ou a resolución de conflitos, con actitude democrática, respecto pola diversidade e compromiso coa igualdade de xénero, a cohesión social, o desenvolvemento sustentable e o logro da cidadanía mundial.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CC3. Reflexiona e dialoga sobre valores e problemas éticos de actualidade, comprendendo a necesidade de respectar diferentes culturas e crenzas, de coidar a contorna, de rexeitar prexuízos e estereotipos, e de 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CC3. Comprende e analiza problemas éticos fundamentais e de actualidade, considerando criticamente os valores propios e alleos, e desenvolvendo xuízos propios para afrontar a

<p>opoñerse a calquera forma de discriminación ou violencia.</p>	<p>controversia moral con actitude dialogante, argumentativa, respectuosa e oposta a calquera tipo de discriminación ou violencia.</p>
<ul style="list-style-type: none"> CC4. Comprende as relacións sistémicas entre as accións humanas e a contorna, e iníciase na adopción de estilos de vida sustentables, para contribuír á conservación da biodiversidade desde unha perspectiva tanto local como global. 	<ul style="list-style-type: none"> CC4. Comprende as relacións sistémicas de interdependencia, ecodependencia e interconexión entre actuacións locais e globais, e adopta, de forma consciente e motivada, un estilo de vida sustentable e ecosocialmente responsable.

1642 **CE - Competencia emprendedora**

1643 A competencia emprendedora implica desenvolver un enfoque vital dirixido a actuar sobre
1644 oportunidades e ideas, utilizando os coñecementos específicos necesarios para xerar resultados
1645 de valor para outras persoas. Achega estratexias que permiten adaptar a mirada para detectar
1646 necesidades e oportunidades; adestrar o pensamento para analizar e avaliar a contorna, e crear e
1647 reformular ideas utilizando a imaxinación, a creatividade, o pensamento estratéxico e a reflexión
1648 ética, crítica e construtiva dentro dos procesos creativos e de innovación; e espertar a disposición
1649 para aprender, a arriscar e a afrontar a incerteza. Así mesmo, implica tomar decisións baseadas
1650 na información e o coñecemento e colaborar de maneira áxil con outras persoas, con motivación,
1651 empatía e habilidades de comunicación e de negociación, para levar as ideas expostas á acción
1652 mediante a planificación e xestión de proxectos sustentables de valor social, cultural e económico-
1653 financeiro.

Descritores operativos	
Ao completar a educación primaria, a alumna ou o alumno...	Ao completar o ensino básico, a alumna ou o alumno...
<ul style="list-style-type: none"> CE1. Recoñece necesidades e retos que afrontar e elabora ideas orixinais, utilizando destrezas creativas e tomando conciencia das consecuencias e efectos que as ideas puidesen xerar na contorna, para propoñer solucións valiosas que respondan ás necesidades detectadas. 	<ul style="list-style-type: none"> CE1. Analiza necesidades e oportunidades e afronta retos con sentido crítico, facendo balance da súa sustentabilidade, valorando o impacto que poidan supoñer na contorna, para presentar ideas e solucións innovadoras, éticas e sustentables, dirixidas a crear valor no ámbito persoal, social, educativo e profesional.
<ul style="list-style-type: none"> CE2. Identifica fortalezas e debilidades propias utilizando estratexias de autoconhecimento e iníciase no coñecemento de elementos económicos e financeiros básicos, aplicándoos a situacións e problemas da vida cotiá, para detectar aqueles recursos que poidan levar as ideas orixinais e valiosas 	<ul style="list-style-type: none"> CE2. Avalía as fortalezas e debilidades propias, facendo uso de estratexias de autoconhecimento e autoeficacia, e comprende os elementos fundamentais da economía e as finanzas, aplicando coñecementos económicos e financeiros a actividades e situacións concretas, utilizando destrezas que favorezan o

<p>á acción.</p>	<p>traballo colaborativo e en equipo, para reunir e optimizar os recursos necesarios que leven á acción unha experiencia emprendedora que xere valor.</p>
<ul style="list-style-type: none"> CE3. Crea ideas e solucións orixinais, planifica tarefas, coopera con outros en equipo, valorando o proceso realizado e o resultado obtido, para levar a cabo unha iniciativa emprendedora, considerando a experiencia como unha oportunidade para aprender. 	<ul style="list-style-type: none"> CE3. Desenvolve o proceso de creación de ideas e solucións valiosas e toma decisións, de maneira razoada, utilizando estratexias áxiles de planificación e xestión, e reflexiona sobre o proceso realizado e o resultado obtido, para levar a termo o proceso de creación de prototipos innovadores e de valor, considerando a experiencia como unha oportunidade para aprender.

1654 **CCEC - Competencia en conciencia e expresión culturais**

1655 A competencia en conciencia e expresión culturais supón comprender e respectar o modo en
1656 que as ideas, as opinións, os sentimentos e as emocións se expresan e se comunican de forma
1657 creativa en distintas culturas e por medio dunha ampla gama de manifestacións artísticas e
1658 culturais. Implica tamén un compromiso coa comprensión, o desenvolvemento e a expresión das
1659 ideas propias e do sentido do lugar que se ocupa ou do papel que se desempeña na sociedade.
1660 Así mesmo, require a comprensión da propia identidade en evolución e do patrimonio cultural nun
1661 mundo caracterizado pola diversidade, así como a toma de conciencia de que a arte e outras
1662 manifestacións culturais poden supoñer unha maneira de mirar o mundo e de darlle forma.

Descritores operativos	
Ao completar a educación primaria, a alumna ou o alumno...	Ao completar o ensino básico, a alumna ou o alumno...
<ul style="list-style-type: none"> CCEC1. Recoñece e aprecia os aspectos fundamentais do patrimonio cultural e artístico, comprendendo as diferenzas entre distintas culturas e a necesidade de respectalas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC1. Coñece, aprecia criticamente e respecta o patrimonio cultural e artístico, implicándose na súa conservación e valorando o enriquecemento inherente á diversidade cultural e artística.
<ul style="list-style-type: none"> CCEC2. Recoñece e interésase polas especificidades e intencionalidades das manifestacións artísticas e culturais máis destacadas do patrimonio, identificando os medios e soportes, así como as linguaxes e elementos técnicos que as caracterizan. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC2. Goza, recoñece e analiza con autonomía as especificidades e intencionalidades das manifestacións artísticas e culturais máis destacadas do patrimonio, distinguindo os medios e soportes, así como as linguaxes e elementos técnicos que as caracterizan.
<ul style="list-style-type: none"> CCEC3. Expresa ideas, opinións, sentimentos e emocións de forma creativa e cunha actitude aberta e inclusiva, empregando distintas linguaxes artísticas e 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC3. Expresa ideas, opinións, sentimentos e emocións por medio de producións culturais e artísticas, integrando o seu propio corpo e

<p>culturais, integrando o seu propio corpo, interactuando coa contorna e desenvolvendo as súas capacidades afectivas.</p>	<p>desenvolvendo a autoestima, a creatividade e o sentido do lugar que ocupa na sociedade, cunha actitude empática, aberta e colaborativa.</p>
<ul style="list-style-type: none">▪ CCEC4. Experimenta de forma creativa con diferentes medios e soportes, e diversas técnicas plásticas, visuais, audiovisuais, sonoras ou corporais, para elaborar propostas artísticas e culturais.	<ul style="list-style-type: none">▪ CCEC4. Coñece, selecciona e utiliza con creatividade diversos medios e soportes, así como técnicas plásticas, visuais, audiovisuais, sonoras ou corporais, para a creación de produtos artísticos e culturais, tanto de forma individual como colaborativa, identificando oportunidades de desenvolvemento persoal, social e laboral, así como de emprendemento.

1663

Anexo II

1664

Currículo das materias

1665

1 Bioloxía e Xeoloxía

1666

1.1 Introducción

1667 A materia de Bioloxía e Xeoloxía da etapa da educación secundaria obrigatoria constitúe unha
1668 continuación da área de Coñecemento do Medio Natural, Social e Cultural da educación primaria.
1669 Esta materia busca o desenvolvemento da curiosidade e a actitude crítica, así como o reforzo das
1670 bases da alfabetización científica, que lle permita ao alumnado coñecer o seu propio corpo e a súa
1671 contorna para adoptar hábitos que lle axuden a manter e a mellorar a súa saúde e cultivar
1672 actitudes, como o consumo responsable, o coidado medioambiental, o respecto cara a outros
1673 seres vivos ou a valoración do compromiso cidadán co ben común. A adquisición e o
1674 desenvolvemento destes coñecementos e destrezas permitiránlle ao alumnado valorar o papel
1675 fundamental da ciencia na sociedade. Outro dos aspectos esenciais desta materia é o estudo e a
1676 análise científica e afectiva da sexualidade, a través dos cales o alumnado poderá comprender a
1677 importancia das prácticas sexuais responsables e desenvolver rexeitamento cara a actitudes de
1678 discriminación baseadas no xénero ou na identidade sexual. Así mesmo, a materia de Bioloxía e
1679 Xeoloxía persegue impulsar, especialmente entre as alumnas, as vocacións científicas. A través
1680 desta materia, consolídase tamén os hábitos de estudo, foméntase o respecto, a solidariedade e
1681 o traballo en equipo e promóvese o perfeccionamento lingüístico, ao ser a cooperación e a
1682 comunicación parte esencial das metodoloxías de traballo científico. Ademais, animarase o
1683 alumnado a utilizar diferentes formatos e vías para comunicarse e cooperar, destacando entre
1684 estes os espazos virtuais de traballo. O traballo grupal será unha ferramenta para a integración
1685 social de persoas diversas que tamén se fomentará no ámbito da materia de Bioloxía e Xeoloxía.

1686 A natureza científica desta materia contribúe a espertar no alumnado o espírito creativo e
1687 emprendedor, que é a esencia mesma de todas as ciencias. A investigación mediante a
1688 observación de campo, a experimentación e a busca en diferentes fontes para resolver cuestións
1689 ou contrastar hipóteses de forma tanto individual como cooperativa son elementos constituíntes
1690 deste currículo. As principais fontes fiables de información son accesibles a través de Internet,
1691 onde conviven con informacións nesgadas, incompletas ou falsas, polo que en Bioloxía e Xeoloxía
1692 se fomentará o uso responsable e crítico das tecnoloxías da información e da comunicación
1693 dentro do contexto das materias.

1694 A materia de Bioloxía e Xeoloxía contribúe ao logro dos obxectivos desta etapa e ao
1695 desenvolvemento das competencias clave. Nela trabállanse un total de seis obxectivos, que
1696 constitúen a concreción dos descritores das competencias clave definidos no perfil de saída do
1697 alumnado ao termo da ensinanza básica. Os obxectivos comprenden aspectos relacionados coa
1698 interpretación e transmisión da información científica, coa localización e avaliación de información
1699 científica, coa aplicación das metodoloxías científicas en proxectos de investigación, coa
1700 aplicación de estratexias para a resolución de problemas, coa análise e adopción de estilos de
1701 vida saudables e sostibles e coa interpretación xeolóxica do relevo.

1702 Os criterios de avaliación permiten medir o grao de desenvolvemento dos devanditos
1703 obxectivos, polo que se presentan asociados a eles.

1704 Os contidos constitúen os coñecementos, destrezas e actitudes que posibilitarán o
1705 desenvolvemento dos obxectivos das materias ao longo da etapa. A materia de Bioloxía e
1706 Xeoloxía estrutúrase en varios bloques.

1707 O bloque «Proxecto científico» introduce o alumnado no pensamento e métodos científicos: a
1708 formulación de preguntas e hipóteses, a observación, o deseño e a realización de experimentos, a
1709 análise e a comunicación de resultados.

1710 O estudo da célula como unidade fundamental de todos os seres vivos, as súas partes e a
1711 función biolóxica da mitose e da meiose trabállanse no bloque «A célula» que se inclúe nos tres
1712 cursos. Ademais, este bloque inclúe as técnicas de manexo do microscopio e o recoñecemento de
1713 células en preparacións reais. No curso de 1.º da ESO introdúcese neste bloque a identificación
1714 dos virus como entidades biolóxicas acelulares.

1715 O estudo das características e grupos taxonómicos máis importantes dos cinco reinos de seres
1716 vivos, así como a identificación de exemplares da contorna, corresponde ao bloque «Seres vivos»,
1717 incluído no 1.º curso, no que se introduce a evolución, co fin de que o alumnado perciba os seres
1718 vivos como organismos cambiantes e non estáticos.

1719 Por outra banda, no 1.º curso da ESO o estudo das capas fluídas, concretamente a súa
1720 dinámica, as súas interaccións cos demais subsistemas terrestres e os impactos antrópicos,
1721 propicia unha visión integral do funcionamento do noso planeta e a súa importancia para a
1722 existencia da vida na Terra.

1723 O concepto de ecosistema, o coñecemento de ecosistemas da contorna, a relación entre os
1724 seus elementos integrantes, a importancia da súa conservación e da implantación dun modelo de
1725 desenvolvemento sostible e a análise de problemas ambientais, como o quecemento global,

1726 trabállanse no bloque «Ecoloxía e sostibilidade» do 1.º curso e “Ecosistema: interacción e
1727 cambios” do 4.º curso.

1728 No bloque «As función vitais do ser humano» do 3.º curso estúdanse a anatomía e o
1729 funcionamento de todos os aparellos e sistemas, así como a interconexión entre eles como un
1730 todo integrado, é dicir, un sistema. Ademais, neste curso no bloque «Hábitos saudables»
1731 trabállanse os comportamentos beneficiosos para a saúde con respecto á nutrición e á
1732 sexualidade e os efectos prexudiciais das drogas. A continuación, no bloque “Saúde e
1733 enfermidade”, trátanse os mecanismos de defensa do organismo contra os patóxenos, o
1734 funcionamento das vacinas e dos antibióticos e a reflexión sobre a súa importancia na prevención
1735 e no tratamento de enfermidades. Estúdanse, igualmente, os transplantes e a importancia da
1736 doazón de órganos.

1737 Dentro dos bloques «Xenética e herdanza» e «Orixe e evolución dos seres vivos» do 4.º curso
1738 da ESO, estúdanse as leis e os mecanismos de herdanza xenética, a expresión xénica, a
1739 estrutura do ADN e a resolución de problemas onde se apliquen estes coñecementos, ademais
1740 das teorías evolutivas máis relevantes, o papel da variabilidade xenética na evolución e as
1741 hipóteses sobre a orixe da vida.

1742 Os criterios de avaliación e os contidos de xeoloxía están distribuídos en diferentes bloques
1743 que introducen o alumnado na identificación de rochas e minerais da contorna e na tectónica de
1744 placas, por tratarse da teoría máis amplamente aceptada pola comunidade científica, para explicar
1745 practicamente todos os procesos xeolóxicos internos. Ademais, traballarase a relación dos
1746 procesos xeolóxicos internos e externos cos riscos naturais e os principios de estudo da historia
1747 terrestre (actualismo, horizontalidade, superposición de eventos...), que se aplicarán na resolución
1748 de casos prácticos priorizando os da propia contorna.

1749 En conclusión, a materia de Bioloxía e Xeoloxía de 1.º, 3.º e 4.º curso da ESO traballa saberes
1750 das ciencias xeolóxicas e da vida como vía para o desenvolvemento das competencias clave e
1751 pretende como fin último unha plena integración cidadá do alumnado no eido profesional, social e
1752 emocional. Esta materia debería capacitar o alumnado para actuar con xuízo e curiosidade
1753 críticos, con inquietude polas cuestións éticas e co apoio á seguridade e á sostibilidade
1754 medioambiental, en particular no referido ao progreso científico en relación cun mesmo, coa
1755 familia, coa comunidade e cos problemas globais.

1756 1.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Interpretar e transmitir información e datos científicos argumentando sobre eles e utilizando diferentes

formatos para analizar conceptos e procesos das ciencias biolóxicas e xeolóxicas.

- O desenvolvemento científico rara vez é froito do traballo de suxeitos illados e require, polo tanto, do intercambio de información e da cooperación entre individuos, organizacións e mesmo países. Compartir información é unha forma de acelerar o progreso humano ao estender e diversificar os piares sobre os que se sustenta.
- Todo proceso de investigación científica debe comezar coa recompilación e análise crítica das publicacións na área de estudo, construíndose os novos coñecementos sobre os cimentos dos xa existentes.
- Así mesmo, o avance vertixinoso da ciencia e da tecnoloxía é o motor de importantes cambios sociais que se dan cada vez con máis frecuencia e con impactos máis palpables. Por iso, a participación activa do alumnado na sociedade esixe cada vez máis a comprensión dos últimos descubrimentos e avances científicos e tecnolóxicos para interpretar e avaliar criticamente, á luz destes, a información que asolaga os medios de comunicación. Isto permitiralle extraer conclusións propias, tomar decisións coherentes e establecer interaccións comunicativas construtivas, mediante a argumentación fundamentada, respectuosa e flexible para cambiar as propias concepcións á vista dos datos e posturas achegados por outras persoas.

OBX2. Identificar, localizar e seleccionar información, contrastando a súa veracidade, organizándoa e avaliándoa criticamente para resolver preguntas relacionadas coas ciencias biolóxicas e xeolóxicas.

- A investigación científica, a participación activa na sociedade e o desenvolvemento profesional e persoal dun individuo con frecuencia levan á adquisición de novas competencias que adoitan comezar coa procura, selección e recompilación de información relevante de diferentes fontes para establecer as bases cognitivas da devandita aprendizaxe.
- Ademais, na sociedade actual existe un continuo bombardeo de información que non sempre reflicte a realidade. Os datos con base científica atópanse en ocasións mesturados con boatos, feitos infundados e crenzas pseudocientíficas. É, por tanto, imprescindible desenvolver o sentido crítico e as destrezas necesarias para avaliar e clasificar a información e coñecer e distinguir as fontes fidedignas daquelas de dubidosa fiabilidade.
- Por iso, este obxectivo prepara o alumnado para a súa autonomía persoal e profesional futuras e para que contribúa positivamente nunha sociedade democrática.

OBX3. Planificar e desenvolver proxectos de investigación, seguindo os pasos das metodoloxías científicas e cooperando cando sexa necesario para indagar en aspectos relacionados coas ciencias xeolóxicas e biolóxicas.

- Os métodos científicos son o sistema de traballo utilizado para dar unha resposta rigorosa a cuestións e problemas relacionados coa natureza e coa sociedade. Estes constitúen o motor do noso avance social e económico, o que os converte nunha aprendizaxe imprescindible para a cidadanía do mañá. Os procesos que compoñen o traballo científico cobran sentido cando son integrados dentro dun proxecto relacionado coa realidade do alumnado ou coa súa contorna.
- O desenvolvemento dun proxecto require de iniciativa, actitude crítica, visión de conxunto, capacidade de planificación, mobilización de recursos materiais e persoais e argumentación, entre outros, e permíttelle ao alumnado cultivar o autoconhecimento e a confianza ante a resolución de problemas, adaptándose aos recursos dispoñibles, ás súas propias limitacións, á incerteza e aos retos que poidan atopar.
- Así mesmo, a creación e participación en proxectos científicos proporcionalle ao alumnado a oportunidade de traballar destrezas que poden ser de grande utilidade non só dentro do ámbito científico, senón tamén no seu

desenvolvemento persoal, profesional e na súa participación social. Este obxectivo é o crisol no que se mesturan todos os elementos da competencia STEM e moitos doutras competencias clave. Por estes motivos, é imprescindible ofrecerlle ao alumnado a oportunidade creativa e de crecemento que achega esta modalidade de traballo, impulsando a igualdade de oportunidades entre as alumnas e os alumnos e fomentando as vocacións científicas desde unha perspectiva de xénero.

OBX4. Utilizar o razoamento e o pensamento computacional, analizando criticamente as respostas e solucións e reformulando o procedemento, de ser necesario, para resolver problemas ou dar explicación a procesos da vida cotiá relacionados coa bioloxía e coa xeoloxía.

- As ciencias biolóxicas e xeolóxicas son disciplinas empíricas, pero con frecuencia recorren ao razoamento lóxico e á metodoloxía matemática para crear modelos, resolver cuestións e problemas e validar os resultados ou solucións obtidas. Tanto a formulación de hipótese, como a interpretación de datos e resultados ou o deseño experimental requiren aplicar o pensamento lóxico-formal.
- Así mesmo, é frecuente que en determinadas ciencias empíricas, como a bioloxía molecular, a evolución ou a tectónica, se obteñan evidencias indirectas da realidade que deben interpretarse segundo a lóxica para establecer modelos dun proceso biolóxico ou xeolóxico. Ademais, determinados contidos da materia de Bioloxía e Xeoloxía teñen na resolución de problemas unha estratexia didáctica preferente.
- Cabe destacar que potenciar este obxectivo supón desenvolver no alumnado destrezas aplicables a diferentes situacións da vida. Por exemplo, a actitude crítica baséase en gran parte no razoamento a partir de datos ou información coñecidos e constitúe un mecanismo de protección contra as pseudociencias ou os saberes populares infundados.

OBX5. Analizar os efectos de determinadas accións sobre o medio ambiente e a saúde baseándose nos fundamentos das ciencias biolóxicas e da Terra para promover e adoptar hábitos que eviten ou minimicen os impactos ambientais negativos, que sexan compatibles cun desenvolvemento sostible e que permitan manter e mellorar a saúde individual e colectiva.

- O benestar, a saúde e o desenvolvemento económico da especie humana susténtanse en recursos naturais como o chan fértil ou a auga doce e en diferentes grupos de seres vivos, como os insectos polinizadores, as bacterias nitrificantes e o plancto mariño, sen os cales algunhas actividades esenciais, como a obtención de alimentos, se verían seriamente comprometidos. Por desgraza, os recursos naturais non sempre son renovables ou son utilizados de tal xeito que a súa taxa de consumo supera sobradamente a súa taxa de renovación. Ademais, a destrución de hábitats, a alteración do clima global e a utilización de substancias xenobióticas están a reducir a biodiversidade, de forma que nos últimos 50 anos desapareceron dous terzos da fauna salvaxe do planeta. Todas estas alteracións poderían poñer en perigo a estabilidade da sociedade humana tal e como a coñecemos. Afortunadamente, determinadas accións poden contribuír a mellorar o estado do medio ambiente e tamén da nosa saúde a curto e longo prazo.
- Por outro lado, certas condutas propias dos países desenvolvidos, como o consumismo, o sedentarismo, a dieta con alto contido en graxas e azucres, as adicións tecnolóxicas ou os comportamentos impulsivos teñen graves consecuencias sobre a saúde da poboación. Por isto, é tamén esencial que o alumnado coñeza o funcionamento do seu propio corpo e desterre ideas preconcebidas e estereotipos sexistas e que comprenda e argumente, á luz das probas científicas, que o desenvolvemento sostible é un obxectivo urxente e sinónimo de benestar, saúde e progreso económico da sociedade.

OBX6. Analizar os elementos dunha paisaxe concreta valorándoo como patrimonio natural e utilizando coñecementos sobre xeoloxía e ciencias da Terra para explicar a súa historia xeolóxica, propoñer accións encamiñadas á súa protección e identificar posibles riscos naturais.

- A Rede de Espazos Naturais Protexidos trata de preservar a diversidade do patrimonio natural que se reparte por toda a biosfera, informando sobre a fragilidade dos devanditos espazos e sobre os danos que determinadas accións humanas poden ocasionar sobre eles. Por outro lado, algúns fenómenos naturais ocorren con moita maior frecuencia en zonas concretas do planeta, están asociados a certas formas de relevo ou danse con certa periodicidade e son, polo tanto, predicibles cun maior ou menor marxe de erro. Estes fenómenos deben ser tidos en conta na construción de infraestruturas e no establecemento de asentamentos humanos. Con todo, cóñécense numerosos exemplos de planificación urbana deficiente nos que non se considerou a historia xeolóxica da zona, a litoloxía do terreo, a climatoloxía ou o relevo e que deron lugar a grandes catástrofes con cuantiosas perdas tanto económicas coma humanas.
- Este obxectivo implica que o alumnado desenvolva os coñecementos e o espírito crítico necesarios para recoñecer o valor do patrimonio natural e o risco xeolóxico asociado a unha determinada área para adoptar unha actitude de rexeitamento ante as prácticas urbanísticas, forestais, industriais ou doutro tipo que poñan en perigo vidas humanas, infraestruturas ou espazos naturais. O alumnado enfrontarase así a situacións problemáticas ou cuestións expostas no contexto do ensino e da aprendizaxe, nas que terá que analizar os posibles riscos naturais e as formas de actuación ante eles.

1757 **1.3 Criterios de avaliación e contidos**

1758 **1.º curso**

Materia de Bioloxía e Xeoloxía	
1.º curso	
Bloque 1. Proxecto científico	
Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA1.1. Analizar e explicar conceptos e procesos biolóxicos e xeolóxicos interpretando a información obtida en diferentes formatos cunha actitude crítica e chegando a conclusións fundamentadas.	OBX1
▪ CA1.2. Resolver cuestións sobre bioloxía e xeoloxía localizando, seleccionando e organizando información de distintas fontes e citándoas correctamente.	OBX2
▪ CA1.3. Expor preguntas e hipóteses e intentar realizar predicións sobre fenómenos biolóxicos ou xeolóxicos que poidan ser respondidas ou contrastadas utilizando métodos científicos.	OBX3
▪ CA1.4. Recoñecer a información sobre temas biolóxicos e xeolóxicos con base científica distinguíndoos de pseudociencias, boatos, teorías conspiradoras e crenzas infundadas... e mantendo unha actitude escéptica ante estes.	OBX2

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Diseñar e realizar a experimentación, a toma de datos e a análise de fenómenos biolóxicos e xeolóxicos de modo que permitan responder preguntas concretas e contrastar unha hipótese exposta. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Presentar as conclusións do proxecto de investigación mediante o formato e as ferramentas dixitais adecuadas, interpretando os resultados e a información obtida a través da experimentación e da observación de campo. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Cooperar dentro dun proxecto científico asumindo responsablemente unha función concreta, respectando a diversidade e a igualdade de xénero e favorecendo a inclusión. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.8. Valorar a contribución da ciencia á sociedade e o labor de persoas dedicadas a ela con independencia da súa etnia, sexo ou cultura, destacando e recoñecendo o papel das mulleres científicas e entendendo a investigación como un labor colectivo e interdisciplinar en constante evolución. 	OBX3

Contidos

- Estratexias para a elaboración do proxecto científico:
 - Formulación de preguntas, hipóteses e conxecturas científicas.
 - Estratexias de utilización de ferramentas dixitais para a procura de información, a colaboración e a comunicación de procesos, resultados ou ideas científicas: ferramentas dixitais e formatos de uso frecuente en ciencia (presentación, gráfica, vídeo, póster, informe...).
 - Recoñecemento e utilización de fontes fidedignas de información científica.
 - Métodos de observación e de toma de datos de fenómenos naturais.
 - Deseño de controis experimentais (positivos e negativos) e argumentación sobre a súa esencialidade para obter resultados obxectivos e fiables nun experimento.
 - A resposta a cuestións científicas mediante a experimentación e o traballo de campo: utilización dos instrumentos e espazos necesarios (laboratorio, aulas, contorna...) de forma adecuada
 - Métodos de análise de resultados. Diferenciación entre correlación e causalidade.
 - Modelado como método de representación e comprensión de procesos ou elementos da natureza.
- O labor científico e as persoas dedicadas á ciencia: contribución ás ciencias biolóxicas e xeolóxicas e importancia social. O papel da muller na ciencia.

Bloque 2. A célula

Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Facilitar a comprensión e a análise de información sobre procesos biolóxicos ou traballos científicos transmitíndoos de forma clara e utilizando a terminoloxía e os formatos adecuados. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Recoñecer que os seres vivos están constituídos por células indicando as características que os diferencian da materia inerte. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Describir a célula como unidade estrutural e funcional dos seres vivos identificando as súas estruturas básicas e recoñecendo as súas funcións vitais. 	OBX2

<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Identificar as estruturas básicas dos diferentes tipos de células empregando distintas estratexias de observación e comparación. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Identificar os virus como entidades biolóxicas acelulares. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Concepto de ser vivo. A célula, unidade estrutural e funcional dos seres vivos. Estrutura básica da célula. Tipos de células: procariotas e eucariotas. Funcións vitais: <ul style="list-style-type: none"> Nutrición: autotrofa e heterotrofa. A fotosíntese. Relación. Reprodución: sexual e asexual. Observación e comparación de tipos de células ao microscopio e outros medios (vídeos, fotografías...) mediante distintas estratexias e destrezas. Formas acelulares: os virus. 	
Bloque 3. Os seres vivos	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Explicar as características que fan que a Terra sexa un planeta habitable. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Recoñecer os criterios que serven para clasificar os seres vivos identificando as principais categorías taxonómicas ás que pertencen os animais e as plantas máis comúns. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Describir as características xerais dos grandes grupos de seres vivos utilizando as claves para a identificación e a clasificación de seres vivos. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Comprender o proceso evolutivo localizando e analizando algúns exemplos de adaptacións dos seres vivos. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> A biosfera. Características que fan da Terra un planeta habitable. Diferenciación e clasificación dos reinos monera, protocista, fungi, vexetal e animal. Os principais grupos taxonómicos: observación de especies da contorna e clasificación a partir das súas características distintivas As especies da contorna: estratexias de identificación (guías, claves dicotómicas, ferramentas dixitais, visu...). Estratexias de recoñecemento das especies máis comúns dos ecosistemas da contorna (guías, claves dicotómicas, ferramentas dixitais, visu...). O proceso evolutivo. Introducción aos conceptos da selección natural e as adaptacións ao medio. 	
Bloque 4. A xeosfera	

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Identificar e clasificar distintos minerais mediante a observación das súas características e propiedades. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Recoñecer diferentes rochas a través da súa clasificación en función da orixe e/ou dos minerais que as forman. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Localizar rochas e minerais da contorna seleccionando información mediante o uso correcto de diferentes fontes. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Describir a importancia dos minerais e das rochas na sociedade relacionándoos coas súas aplicacións na vida cotiá. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Valorar unha explotación sostible dos recursos xeolóxicos identificando os principais impactos que causa. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA4.6. Explicar a estrutura e a composición básica da xeosfera diferenciando as características xerais das capas que a forman. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.7. Relacionar a litosfera e o movemento das placas coas estruturas xeolóxicas que se orixinan nos bordos integrándoas na teoría da tectónica de placas. 	OBX1
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Os minerais: características, propiedades e clasificación. As rochas e a súa clasificación: sedimentarias, metamórficas e ígneas. O ciclo das rochas. Identificación de rochas e minerais relevantes da contorna. Aplicacións dos minerais e das rochas na vida cotiá. Explotación sostible dos recursos xeolóxicos. Os recursos xeolóxicos en Galicia. Estrutura e composición básica da xeosfera: codia, manto e núcleo. Introdución á teoría da tectónica de placas. <ul style="list-style-type: none"> A litosfera e o movemento das placas. Estruturas xeolóxicas nos bordos das placas. 	
Bloque 5. A atmosfera e a hidrosfera. Interaccións coa biosfera e coa xeosfera	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA5.1. Explicar procesos biolóxicos ou xeolóxicos utilizando coñecementos, datos e información achegados, o razoamento lóxico ou recursos dixitais. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA5.2. Interpretar a paisaxe analizando os seus elementos e reflexionando sobre o impacto ambiental derivados de determinadas accións humanas. 	OBX6

<ul style="list-style-type: none"> CA5.3. Analizar as funcións da atmosfera e o seu papel esencial para a vida na Terra reflexionando sobre a importancia do efecto invernadoiro. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA5.4. Analizar as funcións da hidrosfera e o seu papel esencial para a vida na Terra reflexionando sobre a importancia do ciclo da auga. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA5.5. Recoñecer os impactos ambientais sobre a hidrosfera e a atmosfera debidos á acción humana relacionándoos coas súas causas e consecuencias no medio. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA5.6. Comprender o papel determinante da atmosfera, hidrosfera, biosfera e xeosfera na edafoxénese, así como a súa influencia no modelado terrestre, identificando as funcións do solo. 	OBX2

Contidos

- A atmosfera. Composición e estrutura.
 - Importancia da atmosfera para a existencia da vida na Terra.
 - Impactos ambientais sobre a atmosfera. O incremento do efecto invernadoiro e a contaminación atmosférica.
 - O cambio climático.
- A hidrosfera. Distribución da auga na Terra. Propiedades e ciclo da auga.
 - Importancia da auga para os seres vivos.
 - Impactos ambientais sobre a hidrosfera. Contaminación e xestión sostible da auga.
- Interaccións entre a atmosfera, a hidrosfera, a xeosfera e a biosfera. O seu papel na edafoxénese e no modelado do relevo e a súa importancia para a vida. As funcións do solo.

Bloque 6. Ecoloxía e sostibilidade

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA6.1. Coñecer os compoñentes dun ecosistema establecendo as relacións existentes entre eles. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA6.2. Explicar as características xerais dos principais ecosistemas terrestres e acuáticos facendo unha especial referencia aos ecosistemas galegos. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA6.3. Identificar nun ecosistema os factores desencadeantes de desequilibrios indicando estratexias para restablecelos e difundindo accións que favorezan a conservación medioambiental. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA6.4. Analizar criticamente a solución a un problema ambiental relacionándoo con fenómenos biolóxicos e xeolóxicos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA6.5. Recoñecer a información con base científica distinguíndoa de pseudociencias, boatos, teorías conspiradoras e crenzas infundadas etc. e mantendo unha actitude escéptica ante estes. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA6.6. Relacionar con fundamentos científicos a preservación da biodiversidade, a conservación do medio ambiente, a protección dos seres vivos da contorna, o desenvolvemento sostible e a calidade de vida. 	OBX5

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.7. Propoñer e adoptar hábitos sostibles analizando dunha maneira crítica as actividades propias e alleas a partir dos propios razoamentos, dos coñecementos adquiridos e da información dispoñible. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Os ecosistemas: <ul style="list-style-type: none"> – Elementos bióticos e abióticos. Relacións intraespecíficas e interespecíficas. – Importancia da conservación dos ecosistemas, a biodiversidade e a implantación dun modelo de desenvolvemento sostible. – Exemplos da contorna. ▪ Impactos sobre os ecosistemas ocasionados por actividades humanas. ▪ Importancia da adquisición dos hábitos sostibles (consumo responsable, prevención e xestión de residuos, respecto ao medio ambiente). 	

1759 3.º curso

Materia de Bioloxía e Xeoloxía	
3.º curso	
Bloque 1. Proxecto científico	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Analizar e explicar conceptos e procesos biolóxicos e xeolóxicos interpretando a información obtida en diferentes formatos (modelos, gráficos, táboas, diagramas, fórmulas, esquemas, símbolos, páxinas web...), mantendo unha actitude crítica e chegando a conclusións fundamentadas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Resolver cuestións sobre bioloxía e xeoloxía localizando, seleccionando e organizando información mediante a citación e o uso correctos de distintas fontes. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Expor preguntas e hipóteses e intentar realizar predicións sobre fenómenos biolóxicos ou xeolóxicos que poidan ser respondidas ou contrastadas utilizando métodos científicos. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Recoñecer a información sobre temas biolóxicos e xeolóxicos con base científica distinguíndoa de pseudociencias, boatos, teorías conspiradoras e crenzas infundadas... e mantendo unha actitude escéptica ante estes. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Deseñar e realizar a experimentación, a toma de datos e a análise de fenómenos biolóxicos e xeolóxicos de modo que permitan responder preguntas concretas e contrastar unha hipótese exposta. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Presentar as conclusións do proxecto de investigación mediante as ferramentas dixitais e o formato adecuado (táboas, gráficos, informes...) interpretando os resultados e a información obtida a través da experimentación e da observación de campo. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Cooperar dentro dun proxecto científico asumindo responsablemente unha función concreta, utilizando espazos virtuais cando sexa necesario, respectando a diversidade e a igualdade de xénero 	OBX3

e favorecendo a inclusión.	
<ul style="list-style-type: none"> CA1.8. Valorar a contribución da ciencia á sociedade e o labor de persoas dedicadas a ela con independencia da súa etnia, sexo ou cultura, destacando e recoñecendo o papel das mulleres científicas e entendendo a investigación como un labor colectivo e interdisciplinar en constante evolución. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Estratexias para a elaboración do proxecto científico: <ul style="list-style-type: none"> Formulación de preguntas, hipóteses e conxecturas científicas. Estratexias de utilización de ferramentas dixitais para a procura de información, a colaboración e a comunicación de procesos, resultados ou ideas científicas: ferramentas dixitais e formatos de uso frecuente en ciencia (presentación, gráfica, vídeo, póster, informe...). Recoñecemento e utilización de fontes fidedignas de información científica. Métodos de observación e de toma de datos de fenómenos naturais. Deseño de controis experimentais (positivos e negativos) e argumentación sobre a súa esencialidade para obter resultados obxectivos e fiables nun experimento. A resposta a cuestións científicas mediante a experimentación e o traballo de campo: utilización dos instrumentos e espazos necesarios (laboratorio, aulas, contorna...) de forma adecuada. Métodos de análise de resultados. Diferenciación entre correlación e causalidade. Modelado como método de representación e comprensión de procesos ou elementos da natureza. O labor científico e as persoas dedicadas á ciencia: contribución ás ciencias biolóxicas e xeolóxicas e importancia social. O papel da muller na ciencia. 	
Bloque 2. Os riscos xeolóxicos internos	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Clasificar os riscos empregando como criterio as causas naturais que os producen. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Analizar os riscos naturais a través dos factores de risco valorando a importancia das medidas de predición e prevención. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Explicar a orixe e a distribución da actividade sísmica e volcánica na Terra e os tipos de erupcións volcánicas, integrándoas coa teoría da tectónica de placas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Valorar a importancia da análise do risco sísmico e volcánico e as medidas de predición e prevención para minimizar os seus efectos, buscando e aportando exemplos. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Localizar as áreas con risco sísmico en Galicia seleccionando información mediante o uso correcto de diferentes fontes. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Riscos naturais: 	

<ul style="list-style-type: none"> - Definición e clasificación. - Análise e planificación. ▪ Actividade sísmica e volcánica na Terra en relación coa teoría da tectónica de placas: <ul style="list-style-type: none"> - Orixe e distribución global dos terremotos e do vulcanismo na Terra. - Tipos de erupcións volcánicas. ▪ Análise do risco sísmico e volcánico. Medidas de predición e prevención. O risco sísmico en Galicia. 	
Bloque 3. A célula	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Analizar e comprender a información sobre procesos biolóxicos ou traballos científicos transmitíndoa de forma clara e utilizando a terminoloxía e o formato adecuados. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Recoñecer a célula como a unidade estrutural e funcional dos seres vivos a través do coñecemento dos postulados da teoría celular. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Diferenciar as estruturas básicas dos diferentes tipos de células utilizando diferentes estratexias de observación e comparación e relacionándoas coas súas funcións. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Describir os virus como formas acelulares causantes dalgunhas patoloxías nos humanos. 	OBX1
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A teoría celular. Recoñecemento da célula como unidade estrutural e funcional dos seres vivos: <ul style="list-style-type: none"> - Estrutura básica da célula. Tipos de células: procariotas e eucariotas (animais e vexetais). ▪ Observación e comparación de tipos de células ao microscopio e outros medios (vídeos, fotografías...) mediante distintas estratexias e destrezas. ▪ Formas acelulares. 	
Bloque 4. As funcións vitais no ser humano	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Resolver problemas ou explicar procesos biolóxicos utilizando coñecementos, datos e información achegados, o razoamento lóxico, o pensamento computacional ou recursos dixitais. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Analizar criticamente a solución a un problema sobre fenómenos biolóxicos e xeolóxicos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Identificar os aparellos e sistemas que participan na función de nutrición. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Reflexionar sobre a importancia da alimentación e da nutrición para o bo funcionamento do organismo recoñecendo as diferenzas entre alimentación e nutrición e diferenciando os nutrientes e as súas funcións básicas. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Explicar os procesos fundamentais da nutrición relacionándoos coas estruturas dos aparellos e dos sistemas que interveñen nela. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.6. Recoñecer os órganos, aparatos e sistemas que interveñen na función de relación establecendo as diferenzas e as funcións de cada un e describindo os principais procesos, órganos e estruturas implicadas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.7. Comprender a relación funcional entre o sistema nervioso e o sistema endócrino. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.8. Recoñecer os procesos da reprodución humana identificando as estruturas do aparello reprodutor e endócrino implicadas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.9. Reflexionar sobre a reprodución e a sexualidade valorando a súa propia sexualidade e a das persoas da súa contorna. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Función de nutrición: aparellos dixestivo, respiratorio, circulatorio e excretor. <ul style="list-style-type: none"> Importancia da nutrición e relación entre a anatomía e a fisioloxía básica dos aparellos que participan nela. Función de relación: receptores sensoriais, centros de coordinación e órganos efectores. <ul style="list-style-type: none"> Análise e visión xeral da función de relación. Función de reprodución: aparello reprodutor e sistema endócrino. <ul style="list-style-type: none"> Relación entre a anatomía e a fisioloxía básicas do aparello reprodutor. Reprodución e sexualidade. Cuestións e problemas prácticos relacionados con coñecementos de fisioloxía e anatomía dos principais sistemas e aparellos do organismo implicados nas funcións de nutrición, relación e reprodución. 	
Bloque 5. Hábitos saudables	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA5.1. Resolver cuestións relacionadas con hábitos de vida saudables localizando, seleccionando e organizando información mediante a citación e o uso correctos de distintas fontes. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA5.2. Recoñecer a información con base científica sobre cuestións relacionadas coa saúde humana distinguíndoa de pseudociencias, boatos, teorías conspiradoras e crenzas infundadas... e mantendo unha actitude escéptica ante estes. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA5.3. Analizar criticamente a solución a un problema relacionado coa alimentación saudable, coas drogas e coa sexualidade. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA5.4. Reflexionar sobre a importancia da adquisición de hábitos e estilos de vida saudables como método de prevención de doenzas exemplificando con situacións próximas ao alumnado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA5.5. Analizar a importancia dunha boa alimentación e actividade física percibíndoos como hábitos saudables para o individuo e a sociedade. 	OBX5

<ul style="list-style-type: none"> CA5.6. Recoñecer o sexo e a sexualidade desde a perspectiva da igualdade entre homes e mulleres e respectando a diversidade sexual. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA5.7. Recoñecer as drogas (incluídas as de curso legal) considerándoas como causa de prexuízos non só para as persoas que as consomen, senón tamén para as que están na súa contorna próxima. 	OBX5

Contidos

- Hábitos saudables con relación á alimentación. Características dunha dieta saudable e análise da súa importancia.
- Sexo e sexualidade desde a perspectiva da igualdade entre os homes e as mulleres e o respecto á diversidade sexual. Importancia da educación sexual integral como parte dun desenvolvemento harmónico:
 - Infeccións de transmisión sexual (ITS).
 - Métodos de anticoncepción e prácticas sexuais responsables. A asertividade e o autocoidado.
 - As relacións afectivo-sexuais: ideas preconcebidas e estereotipos sexuais.
- Efectos prexudiciais das drogas legais e ilegais, tanto para os consumidores coma para quen está na súa contorna próxima.
- Hábitos encamiñados á conservación da saúde física, mental e social (hixiene do sono, hábitos posturais, uso responsable das novas tecnoloxías, actividade física, autorregulación emocional, coidado e corresponsabilidade...).

Bloque 6. Saúde e enfermidade

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA6.1. Analizar conceptos e procesos relacionados coa saúde e coa enfermidade interpretando información en diferentes formatos (modelos, gráficos, táboas, diagramas, fórmulas, esquemas, símbolos, páxinas web...), mantendo unha actitude crítica e obtendo conclusións fundamentadas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA6.2. Recoñecer a información con base científica en relación coa saúde e coa enfermidade distinguíndoa de pseudociencias, boatos, teorías conspiradoras e crenzas infundadas... e mantendo unha actitude escéptica ante estes. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA6.3. Comparar as enfermidades infecciosas e non infecciosas identificando as medidas de prevención e os tratamentos que existen ata o momento. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA6.4. Analizar o funcionamento e as estruturas que comprende o sistema inmunitario recoñecendo o seu papel na prevención e superación das enfermidades infecciosas. 	OBX5

Contidos

- Enfermidades infecciosas e non infecciosas:
 - Diferenciación en base á súa etioloxía.
 - Medidas de prevención e tratamento de enfermidades infecciosas.
 - O uso adecuado dos antibióticos.
- Sistema inmunitario: análise dos diferentes tipos de barreiras e mecanismos de defensa que dificultan a entrada de patóxenos ao organismo.
 - Relación entre o sistema inmunitario e a prevención e superación fronte ás enfermidades infecciosas.
- Importancia da vacinación na prevención de enfermidades e na mellora da calidade da vida humana.
- Importancia dos transplantes e da doazón de órganos.

1760 4.º curso

Materia de Bioloxía e Xeoloxía 4.º curso	
Bloque 1. Proxecto científico	
Critérios de avaliación	Obxectivos
▪ CA1.1 Expor preguntas e hipóteses que poidan ser respondidas ou contrastadas utilizando métodos científicos na explicación dos fenómenos biolóxicos e xeolóxicos e na realización de predicións sobre estes.	OBX3
▪ CA1.2. Diseñar a experimentación, a toma de datos e a análise de fenómenos biolóxicos e/ou xeolóxicos, de modo que permitan responder preguntas concretas e contrastar unha hipótese exposta evitando rumbos.	OBX3
▪ CA1.3. Realizar experimentos e tomar datos cuantitativos ou cualitativos sobre fenómenos biolóxicos e xeolóxicos utilizando os instrumentos, ferramentas ou técnicas adecuadas con corrección e precisión.	OBX3
▪ CA1.4 Interpretar e analizar os resultados obtidos nun proxecto de investigación utilizando, cando sexa necesario, ferramentas matemáticas e tecnolóxicas obtendo conclusións fundamentadas ou valorar a imposibilidade de facelo.	OBX3
▪ CA1.5. Cooperar e colaborar nas distintas fases dun proxecto científico para traballar con maior eficiencia, valorando a importancia da cooperación na investigación, respectando a diversidade e a igualdade de xénero e favorecendo a inclusión.	OBX3
▪ CA.1.6. Presentar de forma clara e rigorosa a información e as conclusións obtidas mediante a experimentación e a observación de campo utilizando o formato adecuado (táboas, gráficos, informes...) e ferramentas dixitais.	OBX3

<ul style="list-style-type: none"> CA1.7. Transmitir opinións propias fundamentadas e información sobre a bioloxía e a xeoloxía de forma clara e rigorosa, facilitando a súa comprensión e análise mediante o uso da terminoloxía e o formato adecuados (modelos, gráficos, táboas, vídeos, informes, diagramas, fórmulas, esquemas, símbolos, contidos dixitais...). 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1. 8. Valorar a contribución da ciencia á sociedade e o labor das persoas dedicadas a ela destacando o papel da muller e entendendo a investigación como un labor colectivo e interdisciplinar en constante evolución, influída polo contexto político e os recursos económicos. 	OBX2

Contidos

- A evolución histórica do saber científico: a ciencia como labor colectivo, interdisciplinar e en continua construción.
- Estratexias para a elaboración do proxecto científico:
 - Formulación das hipóteses, preguntas e conxecturas científicas.
 - Estratexias de utilización de ferramentas dixitais para a procura de información, a colaboración e a comunicación de procesos, resultados ou ideas científicas a través de ferramentas dixitais e formatos de uso frecuente na ciencia (presentación, gráfica, vídeo, póster, informe...).
 - Recoñecemento e utilización de fontes fidedignas de información científica.
 - Métodos de observación e de toma de datos de fenómenos naturais.
 - Deseño e importancia de controis experimentais (positivos e negativos) para a obtención de resultados científicos obxectivos e fiables.
 - A resposta a cuestións científicas mediante a experimentación e o traballo de campo utilizando instrumentos e espazos necesarios (laboratorio, aulas, contorna...) de forma adecuada e precisa.
 - Métodos de análise de resultados. Diferenciación entre correlación e causalidade.
 - Modelado para a representación e a comprensión de procesos ou elementos da natureza.
- O labor científico e as persoas dedicadas á ciencia: contribución ás ciencias biolóxicas e xeolóxicas e importancia social. O papel da muller na ciencia.

Bloque 2. A dinámica terrestre

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Recoñecer a orixe da Terra describindo as diferentes etapas da formación do universo e explicando a estrutura e as características do sistema solar. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Explicar a estrutura e a dinámica do interior terrestre interpretando a información que achegan os métodos de estudo e adoptando unha actitude crítica cara ás crenzas infundadas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Comprender os efectos globais da dinámica da xeosfera a través da tectónica de placas, recoñecéndoa como unha teoría integradora e describindo o movemento das placas e as estruturas xeolóxicas dos bordos e das zonas da intraplaca. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Identificar pregamentos e fallas relacionando os seus elementos cos esforzos e deformacións ás que se ven sometidas as rochas. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA2.5 Describir a modelaxe do relevo analizando os diferentes axentes, procesos e factores que a condicionan, observando o relevo e a paisaxe en Galicia e valorando a súa importancia como recursos. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Valorar a importancia da análise dos riscos xeolóxicos externos potenciados por determinadas accións humanas recoñecendo as medidas de predición e prevención para minimizar os seus efectos. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.7. Localizar as áreas con riscos externos en Galicia analizando a información das distintas administracións públicas ou doutras fontes. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.8. Deducir e explicar en mapas e cortes sinxelos a historia xeolóxica, identificando os seus elementos máis relevantes, utilizando o razoamento dos principios xeolóxicos básicos e reconstruíndo os principais acontecementos xeolóxicos. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> A orixe do universo e estrutura e características do sistema solar. Métodos de estudo do interior terrestre. Estrutura e dinámica da xeosfera. Efectos globais da dinámica da xeosfera a través da tectónica de placas: <ul style="list-style-type: none"> Evidencias da tectónica de placas. A litosfera e o mecanismo de movemento das placas. Tipos de bordos de placas. Estruturas xeolóxicas nos límites e nas zonas da intraplaca. Esforzos e deformacións das rochas. Formación de pregamentos e fallas. Axentes, procesos e factores que condicionan a modelaxe do relevo. A modelaxe do relevo segundo a acción dos axentes xeolóxicos. Relevos litolóxicos e estruturais. Diferenzas entre relevo e paisaxe. A súa importancia como recursos. O relevo e a paisaxe en Galicia. Análise dos riscos xeolóxicos externos. Medidas de predición e prevención. Os riscos externos en Galicia. O tempo xeolóxico. Relación de eóns, eras e sistemas cos principais acontecementos xeolóxicos, paleoxeográficos, climáticos e biolóxicos. Mapas e cortes xeolóxicos sinxelos: interpretación e trazado da historia xeolóxica que reflicten mediante a aplicación dos principios de estudo da historia da Terra (horizontalidade, superposición, intersección, sucesión faunística...). 	
Bloque 3. A célula	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Xustificar a célula como unidade estrutural e funcional dos seres vivos exemplificando ou aplicando os postulados da teoría celular. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Describir os virus como entidades acelulares utilizando exemplos a través da selección e da análise de información de diferentes fontes e citándoas con respecto pola propiedade intelectual. 	OBX2

<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Identificar e comparar modelos ou esquemas de ADN e ARN mediante o deseño, a representación en diferentes formatos (maquetas, debuxos, esquemas...) ou mediante a extracción de ADN dunha célula eucariota e relacionándoos coa súa función. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Recoñecer as etapas do ciclo celular sinalando a súa relación co cancro, describindo os cambios ao longo das diferentes fase e vinculando a replicación do ADN coa conservación da información xenética. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Describir os procesos de división celular indicando as principais diferenzas entre mitose e meiose utilizando fotografías, vídeos e/ou observando as distintas fases da mitose ao microscopio. 	OBX1
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Teoría celular. Formas acelulares: virus. Modelo simplificado da estrutura dos ácidos nucleicos e relación coa súa función. ADN: cromosoma e cromatina. Replicación. Etapas do ciclo celular e a súa relación co cancro. Mitose e meiose: fases e función biolóxica. 	
Bloque 4. Xenética e herdanza	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Distinguir e explicar os procesos implicados na expresión xénica recoñecendo as características do código xenético e resolvendo cuestións sinxelas utilizando os datos e a información achegados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Resolver problemas sinxelos de herdanza xenética de caracteres con relación de dominancia e recesividade aplicando as leis de Mendel e interpretando os resultados de forma crítica. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Resolver problemas sinxelos de herdanza xenética de caracteres con relación de codominancia, dominancia incompleta, alelismo múltiple e herdanza ligada ao sexo diferenciando fenotipo e xenotipo e interpretando os resultados de forma crítica. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Analizar e explicar os procesos que xeran variabilidade xenética valorando o seu papel na biodiversidade e na evolución. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Recoñecer o papel do ambiente na expresión do fenotipo utilizando exemplos no ser humano e noutros organismos a través da selección e da análise crítica de información de diferentes fontes. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA4.6. Describir as principais técnicas da enxeñaría xenética e interpretar as implicacións éticas, sociais e ambientais con relación aos avances en biotecnoloxía e enxeñaría xenética utilizando fontes fiables e adoptando unha actitude crítica e escéptica cara a informacións sen unha base científica, como pseudociencias, teorías conspiradoras, crenzas infundadas, boatos... 	OBX2

Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Expresión xénica: <ul style="list-style-type: none"> – Definición e procesos. – Código xenético: características. ▪ Leis de Mendel. ▪ Problemas sinxelos de herdanza xenética de caracteres con relación de dominancia e recesividade, codominancia, dominancia incompleta, herdanza intermedia, alelismo múltiple e ligado ao sexo con un ou dous xenes. ▪ Procesos que xeran variabilidade xenética e a súa relación coa evolución e a biodiversidade. ▪ Expresión do fenotipo. ▪ Técnicas da enxeñería xenética. ▪ Biotecnoloxía e enxeñería xenética: aplicacións e implicacións éticas, sociais e ambientais. 	
Bloque 5. Orixe e evolución dos seres vivos	
Cráterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Analizar e explicar as principais hipóteses sobre a orixe da vida na Terra utilizando os argumentos das diferentes teorías, mantendo unha actitude crítica, obtendo conclusións e formando opinións propias fundamentadas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Contrastar a veracidade da información con respecto ás teorías sobre a evolución dos seres vivos —creacionismo e evolucionismo— explicando as principais conclusións e adoptando unha actitude crítica e escéptica cara a informacións sen unha base científica. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.3. Comparar a teoría lamarckista e darwinista e explicar o proceso evolutivo aplicando a teoría neodarwinista utilizando as probas evolutivas para xustificar criticamente a evolución. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.4. Recoñecer a especiación identificando os principais procesos que xeran as especies. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.5. Describir a hominización analizando os grandes cambios en cada unha das fases. 	OBX1
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hipóteses sobre a orixe da vida na Terra e investigacións no campo da astrobioloxía. ▪ Evolución dos seres vivos: <ul style="list-style-type: none"> – Creacionismo e evolucionismo. Principais teorías evolutivas. – Probas e mecanismos de evolución. – Especiación. – Evolución humana. 	
Bloque 6. Ecosistemas: interaccións e cambios	
Cráterios de avaliación	Obxectivos

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.1. Identificar os compoñentes do ecosistema e os niveis tróficos recoñecendo as súas interaccións e explicando a transferencia da materia e da enerxía nunha cadea ou rede trófica utilizando exemplos da contorna. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.2. Describir as etapas da sucesión ecolóxica tomando como exemplo a formación do solo. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.3. Recoñecer as causas e as consecuencias dos impactos antrópicos e analizar criticamente a solución a un problema ambiental propoñendo accións para a conservación do medio ambiente localizando, seleccionando, organizando e analizando criticamente información de distintas fontes. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.4. Identificar e analizar os diferentes problemas ambientais potenciados por determinadas accións humanas sobre unha zona xeográfica, tendo en conta as súas características e os factores socioeconómicos. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Estructura do ecosistema. <ul style="list-style-type: none"> – Compoñentes. Niveis tróficos. Cadeas e redes tróficas. – Ciclo da materia e fluxo da enerxía. ▪ Dinámica do ecosistema: <ul style="list-style-type: none"> – Sucesións ecolóxicas. Regresións. – Impactos ambientais derivados da actividade humana. – Problemáticas ambientais e posibles solucións. 	

1761 1.4 Orientacións pedagóxicas

1762 A intervención educativa na materia de Bioloxía e Xeoloxía desenvolverá o seu currículo e
1763 tratará de asentar de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes que
1764 lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto das
1765 materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

1766 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
1767 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
1768 operativos do perfil de saída e das liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que se
1769 presentan nos apartados seguintes e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
1770 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
1771 alumnado e o seu nivel de desempeño.

1772 [Relación entre os obxectivos da materia de Bioloxía e Xeoloxía e as competencias clave a través](#)
1773 [dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I](#)

Obxectivos	Competencias clave
------------	--------------------

da materia	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	1-2-5		4	2-3				4
OBX2	3	1	4	1-2-3-4-5	4			
OBX3	1-2		2-3-4	1-2	3		3	
OBX4			1-2	5	5		1-3	4
OBX5			2-5	4	1-2	3-4	1	
OBX6			1-2-4-5	1		4	1	1

1774 **Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe**

- 1775 – A énfase no desenvolvemento intelectual dos estudantes, axudándolles a pensar de forma
1776 lóxica sobre feitos da súa contorna a través da formulación de hipóteses e/ou de problemas; da
1777 busca, selección e tratamento da información utilizando fontes fiables en diferentes formatos;
1778 da planificación e do desenvolvemento de investigacións; da realización de observacións,
1779 ensaios pertinentes ou probas; da análise e interpretación de datos; da ordenación das ideas,
1780 comparación, xerarquización, explicación, xustificación e argumentación científica dun
1781 acontecemento; da comunicación da información de forma clara e ordenada e de forma
1782 respectuosa cara a outras ideas e da relación dos contidos aprendidos nas distintas materias.
1783 Polo tanto, recoméndase un traballo interdisciplinar que favorecerá unha asimilación máis
1784 profunda da materia ao estender as súas raíces cara a outras ramas do coñecemento.
- 1785 – A proposta de proxectos variados baseada na resolución de problemas, investigación,
1786 innovación e actividades indagatorias que incentiven o desenvolvemento das competencias,
1787 habilidades e actitudes tratando de evitar a acumulación e a memorización dos contidos
1788 científicos e que permitan a análise crítica dos problemas sociais actuais.
- 1789 – O fincapé no traballo práctico no laboratorio, por ser unha actividade específica da ensinanza
1790 das ciencias que lle proporciona ao estudante un campo de probas onde se poden ampliar as
1791 súas experiencias e modificar as súas ideas e interpretacións facéndoas máis coherentes co
1792 coñecemento científico e, ademais, posibilita a súa conexión coa realidade.
- 1793 – Situacións de aprendizaxe, actividades ou tarefas cun obxectivo claro e partindo dun problema
1794 ou realidade coñecida para pasar paulatinamente a unha idea máis abstracta e máis complexa.
1795 É igualmente relevante que estas actividades demanden do alumnado a súa aplicación nunha
1796 variedade de contextos significativos e auténticos.
- 1797 – A proposta de favorecer a capacidade do estudante para aprender por si mesmo reforzando a
1798 autoestima, a reflexión e a responsabilidade.

- 1799 – O incentivo da axuda mutua e da aprendizaxe cooperativa para a realización das tarefas que
1800 lles permite ás alumnas e aos alumnos a análise, a expresión e a interpretación de
1801 pensamentos, sentimentos e feitos en distintos contextos sociais e culturais, así como o uso da
1802 linguaxe para regular a conduta e relacionarse cos demais.
- 1803 – A énfase na atención á diversidade co uso de métodos que teñan en conta os diferentes ritmos
1804 e a prevención das dificultades de aprendizaxe, ademais da posta en práctica de mecanismos
1805 de reforzo e estratexias de regulación emocional tan pronto como se detecten estas
1806 dificultades.
- 1807 – O estímulo dunha avaliación autorreguladora, é dicir, que se realice de forma continua ao
1808 longo de todo o proceso de ensino e de aprendizaxe permitindo a modificación e a
1809 readaptación da dinámica e das actividades de aula en función das necesidades do alumnado
1810 e do contexto.

1811 **2 Cultura Clásica**

1812 **2.1 Introducción**

1813 A materia de Cultura Clásica comprende unha bagaxe de coñecementos cuxo eixe central vén
1814 constituído polo modo de entender o mundo e o ser humano que tiñan as civilizacións grega e
1815 romana. É sabido que as manifestacións desa cultura converxen en varios campos da acción e do
1816 pensamento humano, nunha secuencia temporal que chega ata hoxe mesmo e que se estende
1817 desde a filosofía e o dereito ata as linguas de moitos países e as súas literaturas, e desde as
1818 cidades e a súa organización, o deporte, a educación, ata o mundo da arte, o urbanismo e a vida
1819 cotiá. Os froitos da cultura clásica son, polo tanto, unha serie de valores cívicos, sociais e
1820 estéticos que determinan en gran medida o modo do ser do ser humano actual, de tal maneira que
1821 ese substrato cultural constitúe un elemento vivo na civilización occidental que permite tanto a
1822 continuidade na práctica deses valores como o entendemento por parte da cidadanía da súa
1823 pertenza a unha tradición de pensamento que está por encima das propias fronteiras dos estados.

1824 A través de Cultura Clásica preténdese iniciar o alumnado nun exercicio de reflexión e análise
1825 sobre as bases nas que descansan realidades moi importantes da nosa cultura, confrontándoas
1826 co que coñecemos como legado clásico: un patrimonio común que debe ser considerado
1827 irrenunciable para a cidadanía europea.

1828 O currículo da materia Cultura Clásica contribúe de modo directo á adquisición de
1829 competencias fundamentais, como é o caso da competencia en comunicación lingüística; a
1830 aproximación ao grego e ao latín, como linguas que seguen presentes nas linguas románicas e en
1831 moitas das linguas faladas en Europa, algunhas delas dentro da contorna cultural do alumnado,
1832 permite aumentar os coñecementos e as destrezas lingüísticas e contribúe á lectura comprensiva
1833 de textos diversos e á expresión oral e escrita. Así mesmo, a contribución de Cultura Clásica para
1834 desenvolver outras competencias como a cidadá ou a competencia en conciencia e expresións
1835 culturais lógrase mediante o coñecemento do amplo e rico patrimonio cultural, artístico e
1836 arqueolóxico grecolatino en Europa, que potencia o gozo estético da arte e fomenta o interese
1837 pola súa conservación e a obriga moral da súa transmisión ás xeracións vindeiras. Igualmente,
1838 mediante o coñecemento dos grandes clásicos da literatura grega e latina permítense unha mellor
1839 interpretación da literatura posterior, na que perduran temas, arquetipos, mitos e tópicos, á vez
1840 que se desenvolve o interese pola lectura e se consolida o hábito lector.

1841 Por outra banda, unha visión global da xeografía e da historia de Grecia e Roma impulsará o
1842 alumnado a comprender os procesos de cambio desde o mundo antigo ata a actualidade,

1843 traballando, tamén, a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía,
1844 que capacitan para a análise de fenómenos complexos, o razoamento lóxico e o rigor científico.

1845 Por último, a presenza das novas tecnoloxías da información e da comunicación no mundo
1846 actual debe aproveitarse como unha vantaxe para o labor cotián na aula, traballando, deste xeito,
1847 a competencia dixital. A procura de información guiada polo profesorado facilita o
1848 desenvolvemento do espírito crítico e o achegamento persoal ao coñecemento. Nesta liña, tamén
1849 hai que salientar a importancia do traballo da competencia en aprender a aprender, xa que o
1850 alumnado está iniciándose na selección, na avaliación, na comprensión e na produción de
1851 información cada vez máis complexa. A perseveranza, os hábitos de estudo, a autonomía e o
1852 traballo en equipo son capacidades que se poden afianzar neste capítulo.

1853 De acordo con esta formulación, os criterios de avaliación e contidos da materia articúlanse en
1854 bloques pertencentes aos seguintes ámbitos temáticos. Pártese da necesidade de coñecer o
1855 marco xeográfico e histórico en que se desenvolveron as civilizacións grega e romana ao longo do
1856 tempo, orixe da civilización occidental para sentar as bases desta materia. O estudo das relixións
1857 grega e romana presta atención ás manifestacións máis significativas da relixiosidade oficial, os
1858 cultos públicos e privados, as manifestacións deportivas relacionadas, as festividades relixiosas e
1859 os valores culturais asociados a ela. Dentro deste apartado sitúase o capítulo da mitoloxía, no que
1860 se aborda a construción do imaxinario colectivo europeo, grazas ás narracións míticas e lendarias,
1861 o mundo das divindades e dos heroes, e o seu mantemento na cultura contemporánea.

1862 No bloque relativo á arte merecen especial atención as manifestacións artísticas que nos
1863 legaron as civilizacións grega e romana, que serviron e serven de modelo a moitas das producións
1864 actuais. Entre elas cómpre salientar, por unha banda, as relativas ás artes plásticas,
1865 concretamente á arquitectura, á escultura e ás artes decorativas, e, pola outra, á literatura, cuxa
1866 configuración en xéneros determina toda a nosa tradición literaria, grazas ao acervo de temas,
1867 tópicos e recursos estilísticos empregados polos seus autores e polas súas autoras.

1868 Outro dos bloques dedícase á sociedade e á vida cotiá, dentro do cal se tratan aspectos como
1869 a organización política e social do mundo grecorromano, as clases sociais, a existencia da
1870 escravitude, o papel da muller na Antigüidade clásica, a vida pública e privada, e os valores
1871 cívicos, coas súas luces e sombras, que se transmitiron á cultura occidental.

1872 O ámbito lingüístico oriéntase fundamentalmente a analizar a relación de parentesco entre as
1873 linguas clásicas e un bo número das que se falan na actualidade. Para iso, pártese do concepto
1874 de familia lingüística, centrando a atención na familia das linguas indoeuropeas, á que pertencen o
1875 grego e o latín e da que deriva unha boa parte das linguas modernas. O estudo da orixe e a
1876 evolución da familia lingüística indoeuropea acompáñase coa descrición do marco histórico e

1877 xeográfico onde ten lugar a devandita evolución. En relación con este aspecto, inclúese un
1878 percorrido a través da orixe e da evolución da escritura e a súa diversidade de sistemas e
1879 alfabetos. Préstase especial atención ao importantísimo papel que o latín e o grego xogaron na
1880 configuración das linguas modernas, en especial na composición culta e na formación do léxico. O
1881 obxectivo último da materia de Cultura Clásica neste ámbito será permitirlle ao alumnado afondar
1882 na comprensión da propia lingua e no uso desta como elemento esencial para a comunicación e a
1883 adquisición de coñecementos. Resulta coherente co espírito de incorporación de métodos activos
1884 nas materias de Latín en educación secundaria obrigatoria e de Latín e Grego no bacharelato,
1885 introducir unha fraseoloxía básica latina e grega, para que o alumnado poida aprender e, sobre
1886 todo, usar oralmente fórmulas de saúdo e presentación, e utilizar pequenas frases para preguntar
1887 ou comentar aspectos básicos da actividade diaria na aula. O obxectivo desta incorporación
1888 pretende espertar a curiosidade do alumnado polas linguas clásicas e achegalo dun modo que o
1889 sorprenda e rompa cos estereotipos consolidados.

1890 O bloque restante irá enfocado a iniciar o alumnado no coñecemento dos aspectos máis
1891 característicos e intrínsecos da cultura grecorromana, de xeito que a través do seu estudo sexa
1892 quen de analizar e comprender os trazos comúns e os diversos, valorar a herdanza clásica e
1893 respectar o patrimonio cultural de carácter material e inmaterial da humanidade.

1894 En todos os bloques fica implícito o estudo inescusable do mantemento do legado clásico na
1895 actualidade, co que se pretende analizar todos os elementos desta herdanza clásica que
1896 continúan a ser referentes na nosa cultura en múltiples esferas do coñecemento e da vida cotiá.

1897 2.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Describir o mundo grecorromano desde as facetas xeográfica e histórica, localizándoo no espazo e no tempo mediante o uso da cartografía e os eixes cronolóxicos para que sirva de punto de partida do resto de coñecementos.

- Preténdese así que o alumnado poida ter unha idea clara das localizacións principais do mundo grecorromano. Tamén é importante que entendan o paso do tempo, a magnitude dos períodos históricos, a organización dos calendarios e a importancia de personaxes fundamentais. Procúrase que o alumnado desenvolva unha certa memoria histórica e aprecie o cordón umbilical que o une cos seus devanceiros. Todo isto servirá para enmarcar espacial e temporalmente os coñecementos adquiridos con posterioridade.
- Hase tentar que o alumnado chegue a identificar prexuízos e estereotipos adoptando unha actitude de respecto e valoración da diversidade como riqueza cultural, histórica e lingüística, comprendendo a importancia de coñecer as súas raíces para reflexionar e comprender a súa propia idiosincrasia.

OBX2. Recoñecer as influencias da mitoloxía clásica analizando a literatura, o cinema, o teatro, a publicidade, a arte en xeral e mesmo aspectos da vida cotiá, para entender a orixe deses elementos herdados e usalos correctamente.

- Sendo este un dos aspectos máis recoñecidos do mundo clásico por parte do alumnado, cómpre deixar clara a funcionalidade e orixe do mito no mundo antigo. Así mesmo, é importante recoñecer a influencia da mitoloxía non só nas manifestacións artísticas, senón tamén noutras de tipo máis cotián como a publicidade, emprego de refráns e expresións nas que a mitoloxía deixou a súa pegada, o horóscopo, a fraseoloxía, os elementos químicos etc. Procurarase sacar proveito da mitoloxía clásica para facer reflexionar o alumnado e que comprenda o significado e o uso de termos de diferentes campos e de expresións idiomáticas que proveñen de forma directa ou indirecta da mitoloxía grecolatina.
- Aproveitarase a mitoloxía clásica para propoñer a elaboración individual e/ou conxunta de traballos sinxelos de investigación nos que o alumnado fortaleza metodoloxías como o traballo colaborativo, o traballo por proxectos e amplíe e mellore as súas habilidades tanto na procura como na selección crítica de información por medios tanto analóxicos como dixitais.

OBX3. Identificar de maneira xeral etapas e estilos a través de obras salientables da arte grecolatina para recoñecer e interpretar eses elementos en exemplos doutras épocas ou movementos artísticos e culturais.

- A arte grecorromana e as súas obras máis importantes deben ser recoñecidas polo alumnado como un dos elementos esenciais da nosa cultura. Os exemplos de elementos arquitectónicos de influencia clásica rodéannos e é posible observar esa mesma proxección noutras artes plásticas como a escultura, a pintura etc.
- Preténdese que o alumnado chegue a recoñecer e valorar as obras senlleiras da arte grecorromana e, especialmente, a comprobar a súa presenza e pegada non só en movementos artísticos como a pintura, a escultura ou a arquitectura, senón tamén noutras artes máis próximas ao contexto actual no que se move o alumnado diariamente, como a fotografía, o debuxo, a ilustración, o deseño gráfico etc. Por outra parte, é fundamental espertar o sentido estético e o aprecio polas manifestacións artísticas en xeral partindo da arte grecolatina, e fomentar, na medida do posible, a creatividade e hábitos como a visita a museos ou exposicións.

OBX4. Recoñecer os elementos presentes do pasado grecolatino en aspectos actuais tales como a política, os usos e costumes da sociedade, a situación da muller, o dereito, a educación e as formas de lecer, establecendo comparacións para comprender mellor o mundo que nos rodea.

- Cómpre que o alumnado sexa consciente do patrimonio herdado das linguas clásicas no que atinxe as formas de goberno, as institucións e outros aspectos da nosa sociedade como o dereito, os usos sociais ou a vivenda. A análise das características da civilización grecolatina e a súa achega á identidade europea actual supón recibir información expresada a través de fontes gregas e latinas e contrastala, activando as estratexias adecuadas para poder reflexionar sobre o legado desas características e a súa presenza na nosa sociedade. Este obxectivo vértébrase arredor de tres ámbitos: o persoal, que inclúe aspectos tales como os vínculos familiares e as características das diferentes etapas da vida das persoas no mundo antigo ou o respecto aos maiores; o relixioso, que comprende, entre outros, o concepto antigo do sagrado e a relación do individuo coas divindades e os ritos; e o sociopolítico, que atende á relación do individuo coa cidade, ás súas institucións, ás formas de goberno e ás clases sociais.
- Por outra parte, non se pode eludir a situación da muller e da escravitude no mundo clásico e os pasos dados ao longo dos séculos pola equiparación de dereitos de todas as persoas. Os procesos de análise crítica requiren contextos de reflexión e comunicación dialóxicos, respectuosos coa herdanza da Antigüidade clásica e coas diferenzas culturais que teñen a súa orixe nela e orientados á consolidación dunha cidadanía democrática e comprometida co mundo que a rodea, polo que supón unha excelente oportunidade para poñer en marcha técnicas e estratexias de debate e de exposición oral na aula.

OBX5. Tomar conciencia do valor das linguas clásicas, a través da súa perspectiva etimolóxica e como elemento transmisor das civilizacións grega e romana, para non esquecer que foron linguas vivas e que, nalgunha medida, seguen a selo.

- Procurarase o afondamento na comprensión das linguas do repertorio do alumnado e no uso destas como elemento esencial para a comunicación e a adquisición de coñecementos.
- Procurarase a introdución de fórmulas básicas de saúdo, despedida, así como preguntas e respostas máis comúns no desenvolvemento das aulas, tanto en latín como en grego, sempre dun modo lúdico e para espertar a curiosidade do alumnado no uso comunicativo das linguas clásicas.
- Cómpre que o alumnado tome conciencia da evolución lingüística e da importante presenza das linguas grega e latina nas linguas de repertorio do alumnado. O estudo da evolución das linguas clásicas, partindo tanto desde formas de grego como de latín, axuda a mellorar a comprensión lectora e a expresión oral e escrita, así como a consolidar e a ampliar o repertorio léxico do alumnado nas linguas que o conforman, romances e non romances, ofrecendo a posibilidade de identificar e definir o significado etimolóxico dun termo, e de inferir significados de termos novos ou especializados

OBX6. Apreciar o mundo grecorromano mediante a investigación da súa herdanza actual de forma que se respecte e valore o que representa o legado e o patrimonio do mundo clásico e a obriga como cidadáns que temos de preservalo e transmitilo á posteridade.

- Posta en valor do noso patrimonio cultural, que se aloxa nos restos arqueolóxicos, nos museos e mesmo no contorno cotián, así como nas manifestacións máis inmateriais da cultura grecorromana, como o pensamento, as crenzas, a mitoloxía, a estética e a ética.
- Deste xeito poderá tomar conciencia da influencia, o mantemento e a presenza destes aspectos na cultura occidental, e comprender a súa identidade cultural, así como as manifestacións que a definen.
- Neste sentido, a preservación do patrimonio cultural grecolatino require o compromiso dunha cidadanía interesada en conservar o seu valor como memoria colectiva do pasado e en revisar e actualizar as súas funcións sociais e culturais, para ser quen de relacionalos cos problemas actuais e manter o seu sentido, o seu significado e o seu funcionamento no futuro. A investigación sobre a pegada da herdanza do mundo clásico, así como dos procesos de preservación, conservación e restauración, implica o uso de recursos, tanto analóxicos como dixitais, para acceder a espazos de documentación como bibliotecas, museos ou escavacións.

1898 **2.3 Criterios de avaliación e contidos**

1899 **Terceiro curso**

Materia de Cultura Clásica 3º ou 4º curso	
Bloque 1. Xeografía e historia	
Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA1.1. Describir os marcos xeográficos en que se desenvolven as civilizacións grega e romana ao longo da súa historia.	OBX1
▪ CA1.2. Localizar nun mapa en soporte papel e dixital fitos xeográficos e enclaves concretos relevantes para o coñecemento das civilizacións grega e romana.	OBX1
▪ CA1.3. Identificar, describir e explicar o marco histórico e as etapas en que se desenvolven as civilizacións grega e romana.	OBX1
▪ CA1.4. Identificar as principais características de cada período da historia de Grecia e Roma, o papel que desempeñan os seus protagonistas e saber situar nun eixe cronolóxico feitos históricos.	OBX1
▪ CA1.5. Identificar as características fundamentais da romanización de Hispania e Gallaecia.	OBX1
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Marco xeográfico das civilizacións grega e romana. ▪ Marco histórico da civilización grega: das civilizacións minoica e micénica ao mundo helenístico. Etapas, feitos importantes e mulleres e homes relevantes. ▪ Marco histórico da civilización romana: monarquía, república e imperio. Etapas, feitos importantes e mulleres e homes relevantes. 	
Bloque 2. Mitoloxía	

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Identificar os principais deuses e deusas da mitoloxía grecolatina. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Recoñecer os mitos e os heroes grecolatinos e establecer semellanzas e diferenzas cos mitos e os heroes doutras culturas e os actuais. Orixes e funcións. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Comparar as características da relixiosidade e da relixión grega coas actuais. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Describir os fundamentos da relixiosidade romana e distinguir a relixión oficial das manifestacións do culto privado. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Cosmogonía. Teogonía. O panteón grego e romano. Mitos grecolatinos. Orixes e funcións. Os heroes e heroínas. Perduración da mitoloxía nas manifestacións artísticas, literarias e na publicidade. Relixión grega: cultos, santuarios e oráculos. Relixión romana: culto público e privado. 	
Bloque 3. Arte	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Distinguir as características fundamentais da arte clásica e relacionar manifestacións artísticas actuais cos seus modelos clásicos. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Identificar as características máis salientables da arquitectura grecorromana en relación cos edificios máis singulares. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Recoñecer as manifestacións escultóricas da arte grega e romana ao longo da Antigüidade e identificar a súa temática en obras representativas. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Diferenciar as creacións urbanísticas romanas das outras épocas, así como a súa rede viaria, facendo fincapé no contorno do alumnado. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Saber localizar os principais monumentos clásicos do patrimonio español e europeo. 	OBX3
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Fundamentos e etapas da arte clásica. Arquitectura en Grecia e Roma: tipos de edificios e ordes arquitectónicas. Escultura en Grecia e Roma: etapas, estilos e temáticas. Enxeñería romana: obras públicas e urbanismo. Vías romanas. Herdanza clásica no patrimonio artístico en Europa en xeral e en Galicia en concreto. 	
Bloque 4. Sociedade e vida cotiá	

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Identificar as características das principais formas de organización política presentes no mundo clásico, e establecer semellanzas e diferenzas entre elas e cos sistemas políticos actuais. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Distinguir as características e a evolución das clases sociais en Grecia e Roma. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Describir a composición da familia e os papeis asignados aos seus membros. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Coñecer os trazos máis salientables da vida cotiá en Grecia e Roma. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Identificar as principais formas de lecer da Antigüidade e comparalas coas actuais. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.6. Relacionar e establecer semellanzas e diferenzas entre as manifestacións deportivas da Grecia clásica e as actuais. 	OBX4
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Organización política en Grecia e en Roma: formas de goberno e institucións. Sociedade en Grecia e Roma: clases sociais. A escravitude. A familia en Grecia e Roma. Roles dos seus membros; situación da muller. Vida cotiá en Grecia e Roma: vivenda, hixiene, alimentación, vestimenta e traballo. Os espectáculos públicos en Grecia e Roma. 	
Bloque 5. Lingua e literatura	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA5.1. Distinguir diversos tipos de escritura, comprender as súas funcións e a orixe do alfabeto e dos tipos de sistemas de escritura usados na actualidade e recoñecer a presenza de elementos dos alfabetos grego e latino nos alfabetos actuais. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA5.2. Identificar a orixe común das linguas indoeuropeas, distinguir as linguas europeas romances das non romances e recoñecer a orixe grecolatina do léxico das linguas de España e doutras linguas modernas. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA5.3. Distinguir e identificar latinismos, cultismos, semicultismos e termos patrimoniais e facer evolucións desde o latín ao galego e ao castelán, tendo en conta os fenómenos fonéticos. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA5.4. Utilizar con propiedade terminoloxía científico-técnica de orixe grecolatina e constatar o influxo das linguas clásicas en linguas non derivadas delas. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA5.5. Identificar as principais características dos xéneros literarios grecolatinos, a súa influencia na literatura posterior e os fitos esenciais das literaturas grega e latina como base literaria da cultura europea e occidental. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA5.6. Usar as fórmulas de saúdo e presentación en latín e grego e fraseoloxía básica da aula. 	OBX5

Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Historia da escritura. Tipos de escritura, materiais e soportes. ▪ Orixe do alfabeto. O alfabeto grego e o abecedario latino. ▪ As linguas do mundo. O indoeuropeo e as súas familias lingüísticas. ▪ As linguas romances. ▪ Composición e derivación culta de orixe grega e latina. ▪ Latinismos, palabras patrimoniais, cultismos e semicultismos. ▪ Principais regras de evolución fonética do latín ao galego e ao castelán. ▪ Léxico grecolatino na linguaxe común e na científica e técnica. ▪ Presenza das linguas clásicas nas linguas modernas. ▪ Xéneros literarios grecolatinos: autores e obras principais. ▪ Fórmulas básicas de saúdo e presentación en latín e grego, e fraseoloxía básica do medio escolar. 	
Bloque 6. Perduración na actualidade	
Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.1. Recoñecer a presenza da civilización clásica nas artes e na organización social e política. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.2. Coñecer a perduración da mitoloxía e os temas lendarios nas manifestacións artísticas actuais. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.3. Identificar os aspectos máis importantes da historia de Grecia e Roma e a súa presenza no noso país e recoñecer as pegadas da cultura romana en diversos aspectos da civilización actual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.4. Investigar sobre a perduración da civilización clásica na contorna, utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Presenza da civilización grecolatina nas artes e na organización social e política actual. ▪ Mitoloxía e temas lendarios nas manifestacións artísticas actuais. ▪ Historia de Grecia e Roma e a súa presenza no noso país. A presenza de Grecia e Roma na Península Ibérica. A romanización de Hispania e a da Gallaecia. ▪ Investigación sobre a perduración da civilización clásica na nosa cultura. 	

1900 2.4 Orientacións pedagóxicas

1901 A intervención educativa na materia de Cultura Clásica desenvolverá o seu currículo e tratará
1902 de asentar de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos
1903 obxectivos da materia e, en combinación co resto de materias, unha adecuada adquisición das
1904 competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

1905 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
1906 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
1907 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se
1908 presentan nos apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
1909 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
1910 alumnado e o seu nivel de desempeño.

1911 **Relación entre os obxectivos da materia de Cultura Clásica e as competencias clave a través dos**
1912 **descriptores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I**

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	2		4			1		
OBX2				2	3-4-5			1-2
OBX3								1-2
OBX4	2					1-2		
OBX5	4	2-3						
OBX6	1-3	3		1-3	3-4-5		3	

1913 **Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe**

- 1914 – O traballo en relación con materias lingüísticas e humanísticas para conectar a Cultura Clásica
1915 con elas co fin de aumentar e mellorar o coñecemento sobre a cultura da Antigüidade e a
1916 reflexión sobre a súa perduración ata os nosos días.
- 1917 – A planificación dos obxectivos de Cultura Clásica tendo en conta as posibilidades de traballo
1918 cooperativo con outras materias: Bioloxía e Xeoloxía, Física e Química, Matemáticas etc.
- 1919 – O uso das tecnoloxías dixitais para a busca de información como ferramenta de traballo,
1920 consulta e exercicio interactivo, propiciando con iso o afondamento nas técnicas de
1921 investigación, procura, selección e presentación da información tanto de forma oral como
1922 escrita ou visual.
- 1923 – O emprego de recursos como a cartografía e a elaboración de eixes cronolóxicos tanto en
1924 formato papel como mediante recursos en liña, aplicacións que permiten percorridos virtuais
1925 polas localizacións máis destacadas do mundo grecorromano e visualizar vídeos sobre os
1926 contidos referidos especialmente ao primeiro bloque, así como dos lugares de culto marcados

- 1927 por unha contorna xeográfica moi particular e grazas a iso poderá conectarse a xeografía coa
1928 arqueoloxía, a relixión ou a mitoloxía, especialmente no caso do mundo grego.
- 1929 – Vincular o desenvolvemento da materia á lectura de textos clásicos ou referidos ao mundo
1930 grecorromano (fragmentos de obras orixinais, adaptacións, textos historiográficos etc.) para
1931 traballar transversalmente a comprensión lectora, de tal maneira que sexa a lectura a que dea
1932 pé á explicación dos contidos, como elementos referenciais precisos para entender os textos.
1933 Esta metodoloxía permite traballar a mecánica da lectura (tanto silenciosa como en voz alta) e
1934 a comprensión lectora; facer un achegamento á crítica textual en conexión coas materias de
1935 Lingua Galega e Literatura e Lingua Castelá e Literatura; incentivar a participación na aula do
1936 alumnado a través da expresión de ideas e reflexións, facendo especial fincapé no
1937 desenvolvemento da capacidade comunicativa en público e procurar un achegamento
1938 innovador e experimental nunha materia que se presta a iso.
- 1939 – Experimentar con outras metodoloxías como o traballo por proxectos significativos para o
1940 alumnado, a clase invertida (flipped classroom), a aprendizaxe colaborativa, a ludificación etc.
1941 Estas metodoloxías permiten maximizar o tempo útil de traballo práctico na aula, optimizan
1942 resultados e fan o proceso de ensinanza máis inclusivo e variado reforzando a autoestima, a
1943 autonomía, a reflexión e a responsabilidade.

1944 **3 Dixitalización**

1945 **3.1 Introducción**

1946 A materia Dixitalización dá resposta á necesidade de adaptación á forma en que a sociedade
1947 actual obtén a información e en que se relaciona e produce coñecemento no alumnado que lle
1948 permita satisfacer as necesidades, individuais ou colectivas, que se foron establecendo de forma
1949 progresiva na vida das persoas e no funcionamento da sociedade e da cultura dixital. Pero a
1950 formación da cidadanía actual vai máis alá da alfabetización dixital, xa que require unha atención
1951 específica á adquisición dos coñecementos necesarios para usar os medios tecnolóxicos de
1952 maneira ética, responsable, segura e crítica. En canto aos retos e desafíos do século XXI, a
1953 materia aborda determinados temas que teñen unha clara relación coas características propias da
1954 sociedade e da cultura dixital, tales como: o consumo responsable, o logro dunha vida saudable, o
1955 compromiso ante situacións de iniquidade e exclusión, a resolución pacífica dos conflitos en
1956 contornas virtuais, o aproveitamento crítico, ético e responsable da cultura dixital, a aceptación e o
1957 manexo da incerteza, a valoración da diversidade persoal e cultural, o compromiso cidadán no
1958 ámbito local e global e a confianza no coñecemento como motor do desenvolvemento.

1959 Así, ante os desafíos tecnolóxicos que presenta a nosa sociedade, a materia promove, a través
1960 da participación de todo o alumnado, o logro dunha visión integral dos problemas, o
1961 desenvolvemento dunha cidadanía dixital crítica e a consecución dunha efectiva igualdade entre
1962 os homes e as mulleres. Do mesmo xeito, esta materia trata de favorecer aprendizaxes que lle
1963 permitan ao alumnado facer un uso competente das tecnoloxías, tanto na xestión de dispositivos e
1964 contornas de aprendizaxe coma no fomento do benestar dixital, o que posibilita que o alumnado
1965 tome conciencia e constrúa unha identidade dixital adecuada. Esta materia ten un carácter
1966 interdisciplinario, polo que contribúe á consecución das competencias clave do perfil de saída do
1967 alumnado ao termo da educación básica e á adquisición dos obxectivos de etapa.

1968 O valor educativo desta materia está relacionado coa integración dos seus obxectivos nos
1969 contextos do día a día da cidadanía, adquirindo hábitos que se poñen en xogo constantemente
1970 nunha sociedade dixital e que se constitúe coma un dos eixes principais do currículo. Esta materia
1971 pretende proporcionarlle ao alumnado competencias na resolución de problemas sinxelos á hora
1972 de configurar dispositivos e periféricos de uso cotián, así como a capacidade para organizar a súa
1973 contorna persoal de aprendizaxe, fomentando a aprendizaxe permanente e o benestar dixital co
1974 obxecto de protexer os dispositivos e a si mesmo e contribuíndo a xerar unha cidadanía dixital
1975 crítica, informada e responsable que favoreza o desenvolvemento da autonomía, a igualdade e a
1976 inclusión. Todo iso, mediante a creación e a difusión de novos contidos e coñecementos para

1977 facer fronte á fenda dixital, entre elas a de xénero, e prestándolle unha especial atención á
1978 desaparición de estereotipos sexistas que dificultan a adquisición de competencias dixitais en
1979 condicións de igualdade.

1980 A materia afonda nos coñecementos, destrezas e actitudes en competencia dixital cunha
1981 metodoloxía práctica e abórdase cun enfoque transversal e continuado ao longo do curso dos
1982 contidos necesarios para poder exercer unha cidadanía dixital activa e comprometida de modo
1983 seguro, completando o proceso de formación dixital do alumnado.

1984 Doutra banda, os criterios de avaliación como elemento que permite valorar o grao de
1985 desenvolvemento dos obxectivos están enfocados a que o alumnado reflexione sobre a propia
1986 práctica tomando conciencia dos seus hábitos e a que xere rutinas dixitais saudables, sostibles e
1987 seguras, á vez que críticas, con prácticas inadecuadas. A aplicación deste enfoque competencial
1988 conduce ao desenvolvemento de coñecementos, destrezas e actitudes no alumnado que
1989 fomentan distintas formas de organización do traballo en equipo e o debate interdisciplinario ante
1990 a diversidade de situacións de aprendizaxe que interveñen na materia.

1991 A materia organízase en cinco bloques interrelacionados: «Dispositivos dixitais, sistemas
1992 operativos e de comunicación», «Creación e edición de información e contidos dixitais»,
1993 «Pensamento computacional», «Seguridade e benestar dixital» e «Cidadanía dixital crítica».

1994 O primeiro bloque, «Dispositivos dixitais, sistemas operativos e de comunicación», comprende
1995 unha serie de saberes relacionados entre si. Parte tanto do coñecemento da arquitectura e dos
1996 compoñentes de dispositivos dixitais e os seus dispositivos conectados (hardware) coma da
1997 instalación e configuración dos sistemas operativos (software) e incide na comunicación entre
1998 dispositivos en redes locais e en Internet. Finalmente, aborda as posibilidades que proporciona a
1999 internet das cousas.

2000 Perséguese traballar con saberes de tipo procedemental, tanto relativos á configuración e
2001 conexión de dispositivos como á resolución de problemas que poidan aparecer. Tamén se incide
2002 aquí na adquisición de hábitos de reutilización de materiais e aforro enerxético.

2003 O segundo bloque, «Creación e edición de información e contidos dixitais», trata os aspectos
2004 que poden necesitarse para a procura, selección e arquivo da información e tamén para producir
2005 documentos e abórdanse temas como a maquetaxe de textos, o tratamento de datos para a
2006 xeración de informes e gráficos ou a incorporación de elementos audiovisuais e de realidade
2007 virtual nos documentos.

2008 Neste bloque incídese na importancia das ferramentas de traballo colaborativo na Rede
2009 utilizando unha metodoloxía práctica que favoreza a adquisición de coñecementos, destrezas e

2010 actitudes que promovan a creación e a reutilización de contidos dixitais, mantendo unha actitude
2011 crítica coa información e de respecto cos dereitos de autor e a propiedade intelectual para unha
2012 aprendizaxe permanente. Finalmente, búscase a obtención de habilidades para comunicar e
2013 publicar os contidos creados cunha actitude de participación e respecto.

2014 O terceiro bloque, «Pensamento computacional», trata os fundamentos de algorítmica para o
2015 deseño, programación e desenvolvemento de aplicacións informáticas para ordenador,
2016 dispositivos móbiles e web. Preténdese que o alumnado mellore a súa competencia á hora de
2017 desenvolver aplicacións para resolver problemas, introducindo mesmo aspectos de intelixencia
2018 artificial, e sempre mantendo unha actitude emprendedora e ética.

2019 O cuarto bloque, «Seguridade e benestar dixital», céntrase nos tres piares da seguridade: os
2020 dispositivos, os datos e a integridade das persoas. Busca que o alumnado coñeza e poña en
2021 práctica medidas preventivas para lles facer fronte aos posibles riscos e ameazas aos que os
2022 dispositivos, os datos e as persoas están expostos nun mundo no que se interactúa
2023 constantemente en contornas dixitais. Pon especial énfase en facer consciente o alumnado da
2024 importancia de coidar a identidade, a reputación dixital, a privacidade dos datos e a pegada dixital
2025 que se deixa na Rede. Neste bloque tamén se abordan problemas como os referidos ao
2026 ciberacoso, a suplantación de identidades, os contidos inadecuados e o abuso nos tempos de
2027 conexión, asuntos que poden supoñer ameazas para o benestar físico e mental do alumnado.
2028 Trátase, en fin, dun bloque de natureza eminentemente actitudinal dirixido a promover estratexias
2029 que lle permitan ao alumnado tomar conciencia desta realidade e xerar actitudes de prevención e
2030 protección, á vez que promover o respecto polos demais.

2031 O último bloque, «Cidadanía dixital crítica», ten por obxecto que o alumnado reflexione sobre
2032 as interaccións que realiza na Rede, considerando a liberdade de expresión, a etiqueta dixital que
2033 debe primar nas súas interaccións e o correcto uso das licenzas e a propiedade intelectual dos
2034 recursos dixitais compartidos. O coñecemento das xestións administrativas e as interaccións
2035 comerciais en liña tamén son elementos emerxentes que están presentes neste bloque. Por
2036 último, o activismo en liña e a ética na sociedade conectada son temas que van consolidar unha
2037 cidadanía dixital crítica do hoxe e do mañá para ir máis alá do consumo pasivo de pantallas,
2038 aplicacións ou datos.

2039 O desenvolvemento da materia permite conectar coa realidade do alumnado partindo das súas
2040 dúbidas e problemas en relación cos usos tecnolóxicos particulares, á vez que sociais,
2041 académicos e laborais. Tamén debe supoñer un avance informado e práctico na mellora da propia
2042 seguridade na Rede, nas interaccións coas outras persoas e coas distintas aplicacións usadas
2043 polo alumnado, axudándolles a entender que Internet é un espazo no que é necesario aplicar

2044 criterios para contextualizar e contrastar a información, as súas fontes e os seus propósitos, así
2045 como unha ferramenta imprescindible para o desenvolvemento da aprendizaxe ao longo da vida.

2046 **3.2 Obxectivos**

Obxectivos da materia

OBX1. Identificar e resolver problemas técnicos sinxelos e conectar e configurar dispositivos a Redes domésticas, aplicando os coñecementos de hardware e sistemas operativos para xestionar as ferramentas e instalacións informáticas e de comunicación de uso cotián.

- O obxectivo fai referencia á xestión e ao mantemento dos dispositivos dixitais habituais na contorna do alumnado. O uso estendido das tecnoloxías dixitais implica que o alumnado debe adquirir destrezas relativas ao mantemento dos dispositivos, ao axuste destes e á identificación e resolución de problemas técnicos habituais, garantindo o máximo aproveitamento destas tecnoloxías e enfrontándose a eles cunha actitude resiliente.
- O obxectivo engloba aspectos técnicos relativos ao funcionamento dos equipos e ás aplicacións e programas requiridos para o seu uso. Así mesmo, débese considerar o papel que asumen na actualidade as tecnoloxías da comunicación e a súa implicación na sociedade. Por iso, considérase fundamental abordar as funcionalidades da Internet, os elementos de distintos sistemas de comunicación e a incorporación das novas tecnoloxías relativas á dixitalización e conexión de obxectos (IoT).

OBX2. Configurar a contorna persoal de aprendizaxe interactuando e aproveitando os recursos do ámbito dixital para optimizar e xestionar a aprendizaxe permanente.

- A presenza de elementos tecnolóxicos e medios dixitais nas nosas vidas é un feito que, progresivamente, adquire maior transcendencia. Por iso, co fin de optimizar e garantir unha aprendizaxe permanente en contextos formais, non formais e informais, faise necesaria a integración de recursos dixitais no proceso formativo do alumnado, así como a xestión adecuada da contorna persoal de aprendizaxe (*Personal Learning Environment, PLE*).
- O obxectivo abarca aspectos relacionados co aproveitamento apropiado das estratexias de procura e tratamento de información, así como coa xeración de novo coñecemento mediante a edición, programación e desenvolvemento de contidos empregando aplicacións dixitais, de modo que o alumnado poida desenvolver a creatividade e o espírito de innovación para responder aos retos que se presentan na súa vida persoal, académica e profesional, respectando os dereitos da propiedade intelectual e as licenzas de uso e posibilitando a súa aprendizaxe permanente. Así mesmo, abórdanse as posibilidades que achegan as ferramentas para a comunicación e para o traballo colaborativo, permitindo compartir e difundir experiencias, ideas e información de distinta natureza facendo uso da etiqueta dixital.
- O pensamento computacional permite mellorar as destrezas para enfrontarse e resolver problemas, así como crear novas aplicacións e ferramentas para incorporar á contorna persoal de aprendizaxe e mellorar a aprendizaxe permanente.

OBX3. Desenvolver hábitos que fomenten o benestar dixital aplicando medidas preventivas e correctivas para protexer dispositivos, datos persoais e a propia saúde.

- O obxectivo fai referencia ás medidas de seguridade que deben de adoptarse para coidar os dispositivos, os datos persoais e a saúde individual. A estreita interacción que se adoita realizar coa tecnoloxía e cos dispositivos

augmenta a exposición a riscos, ameazas e ataques. Por iso, o alumnado debe adquirir hábitos que lle permitan preservar e coidar o seu benestar e a súa identidade dixital, aprendendo a protexerse ante posibles ameazas que supoñan un risco para a saúde física e mental e adquirindo pautas adecuadas de resposta, elixindo a mellor opción e avaliando o benestar individual e colectivo.

- Este obxectivo engloba, pois, tanto aspectos técnicos relativos á configuración de dispositivos coma os relacionados coa protección dos datos persoais. Tamén incide na xestión eficaz da identidade dixital do alumnado, orientada ao coidado da súa presenza na Rede, prestando atención á imaxe que se proxecta e ao rastro que se deixa na Rede. Así mesmo, abórdase o tema do benestar persoal ante posibles ameazas externas no contexto de problemas como o ciberacoso, a sextorsión, a dependencia tecnolóxica, o acceso a contidos inadecuados como a pornografía ou o abuso no xogo.

OBX4. Exercer unha cidadanía dixital crítica coñecendo as posibles accións que se realizan na Rede, identificando as súas repercusións para facer un uso activo, responsable e ético da tecnoloxía.

- O obxectivo fai referencia ao coñecemento das posibles accións que se poden realizar para o exercicio dunha cidadanía activa na Rede, mediante a participación proactiva en actividades en liña. O uso estendido das xestións realizadas con tecnoloxías dixitais implica que cada vez máis servizos públicos e privados demanden que a cidadanía interactúe en medios dixitais, polo que é necesario o coñecemento destas xestións para garantir o correcto aproveitamento da tecnoloxía e para concienciar o alumnado da brecha social de acceso e uso para diversos colectivos e do impacto ecosocial destas.
- Neste curso de educación secundaria, este obxectivo engloba aspectos de interacción con usuarios e de contido na Rede, de forma que se traballan tanto o trato correcto ao internauta coma o respecto ás accións que outras persoas realizan e á autoría dos materiais alleos. Aborda tamén as xestións administrativas telemáticas, as accións comerciais electrónicas e o activismo en liña. Así mesmo, fai que o alumnado reflexione sobre as tecnoloxías emerxentes e o uso ético dos datos que xestionan estas tecnoloxías, todo iso para educar as usuarias e usuarios dixitais activos, pero sobre todo críticos no uso da tecnoloxía.

2047 **3.3 Criterios de avaliación e contidos**

2048 **4.º curso**

Materia de Dixitalización	
4.º curso	
Bloque 1. Dispositivos dixitais, sistemas operativos e de comunicación	
Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA1.1. Conectar dispositivos e xestionar redes locais aplicando os coñecementos e procesos asociados a sistemas de comunicación con e sen fíos con autonomía e dun xeito activo.	OBX 1
▪ CA1.2. Instalar e manter sistemas operativos configurando as súas características en función das súas necesidades persoais.	OBX 1
▪ CA1.3. Identificar e resolver problemas técnicos sinxelos analizando compoñentes e funcións dos	OBX 1

dispositivos dixitais, avaliando as solucións de maneira crítica e, en caso necesario, reformulando o procedemento.	
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Arquitectura de ordenadores: elementos, montaxe, configuración e resolución de problemas sinxelos. ▪ Sistemas operativos: instalación e configuración de usuario. Instalación de software de uso habitual para a creación de contidos e a xestión de arquivos. ▪ Sistemas operativos: operacións básicas de organización e almacenamento da información. ▪ Sistemas de comunicación e Internet: dispositivos de Rede e funcionamento. Procedemento de configuración dunha Rede doméstica e conexión de dispositivos. ▪ Dispositivos conectados (IoT+ Wearables): configuración e conexión de dispositivos. 	
Bloque 2. Creación e edición de información e contidos dixitais	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Xestionar a aprendizaxe no ámbito dixital configurando a contorna persoal de aprendizaxe mediante a integración de recursos dixitais de maneira autónoma. 	OBX 2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Buscar, seleccionar e arquivar información en función das súas necesidades facendo uso das ferramentas da contorna persoal de aprendizaxe con sentido crítico e seguindo normas básicas de seguridade na Rede. 	OBX 2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Crear, integrar e reelaborar contidos dixitais de forma individual ou colectiva, seleccionando as ferramentas máis apropiadas para xerar novo coñecemento e contidos dixitais de maneira creativa e respectando dereitos de autor e licenzas de uso. 	OBX 2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Interactuar en espazos virtuais de comunicación e plataformas de aprendizaxe colaborativa, compartindo e publicando información e datos, adaptándose a diferentes audiencias cunha actitude participativa e respectuosa. 	OBX 2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Procura e selección e arquivo de información. ▪ Creación, maquetaxe e publicación de textos. ▪ Tratamento da información: creación de informes e gráficos derivados do tratamento de datos con follas de cálculo e bases de datos. ▪ Edición e montaxe de materiais audiovisuais a partir de fontes diversas. Captura de imaxe, de son e de vídeo e conversión a outros formatos. ▪ Comunicación de información e contidos dixitais. Presentacións dixitais e infografías en diferentes plataformas dixitais. ▪ Colaboración en Rede. Ferramentas de creación de contidos e aprendizaxe colaborativa na Rede. ▪ Utilización da realidade virtual, aumentada e mixta. 	

<ul style="list-style-type: none"> Publicación e difusión responsable en redes. 	
Bloque 3. Pensamento computacional	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Comprender o fundamento básico dos algoritmos de intelixencia artificial, valorando a importancia de facer un uso ético do tratamento da información na elaboración de aplicacións. 	OBX 2
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Desenvolver e programar aplicacións sinxelas para ordenadores, dispositivos móbiles ou web, dando solución a problemas definidos cunha actitude emprendedora, perseverante e creativa. 	OBX 2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Utilización de estruturas de programación: secuenciais, de selección e iterativas. Utilización de funcións. Parámetros, código e retorno. Uso de datos. Constantes, variables e estruturas de datos. Desenvolvemento de aplicacións sinxelas para ordenadores, dispositivos móbiles e/ou webs. Introdución á intelixencia artificial. Creación de aplicacións prácticas da IA. Ética no desenvolvemento de aplicacións: nesgo algorítmico, obsolescencia programada. 	
Bloque 4. Seguridade e benestar dixital.	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Protexer os datos persoais e a pegada dixital xerada en Internet configurando as condicións de privacidade das redes sociais e dos espazos virtuais de traballo. 	OBX 3
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Configurar e actualizar contrasinais, sistemas operativos e antivirus de forma periódica nos distintos dispositivos dixitais de uso habitual. 	OBX 3
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Identificar e saber reaccionar ante situacións que representan unha ameaza na Rede escollendo a mellor solución entre diversas opcións, desenvolvendo prácticas saudables e seguras e valorando o benestar físico e mental, tanto persoal coma colectivo. 	OBX 3
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Seguridade de dispositivos: accións de configuración específicas. Contrasinais e aplicacións relacionadas, medidas preventivas e correctivas para facer fronte a riscos, ameazas e ataques a dispositivos. Seguridade e protección de datos: identidade, reputación dixital, privacidade e pegada dixital. Medidas preventivas na configuración nas redes sociais e na xestión de identidades virtuais. Seguridade na saúde física e mental: aplicacións ou medidas que se han adoptar fronte aos riscos e ameazas ao benestar persoal. Opcións de resposta e prácticas de uso saudable. Situacións de violencia e de risco na Rede (ciberacoso, sextorsión, acceso a contidos inadecuados, dependencia tecnolóxica...). 	
Bloque 5. Cidadanía dixital crítica	

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Facer un uso ético dos datos e das ferramentas dixitais aplicando as normas de etiqueta dixital e respectando a privacidade e as licenzas de uso e propiedade intelectual na comunicación, colaboración e participación activa na Rede. 	OBX 4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Recoñecer as achegas das tecnoloxías dixitais nas xestións administrativas e no comercio electrónico, sendo consciente da brecha social de acceso, uso e aproveitamento das devanditas tecnoloxías para diversos colectivos. 	OBX 4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.3. Valorar a importancia da oportunidade, facilidade e liberdade de expresión que supoñen os medios dixitais conectados, analizando de forma crítica as mensaxes que se reciben e transmiten tendo en consideración a súa obxectividade, ideoloxía, intencionalidade, nesgos e caducidade. 	OBX 4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.4 Analizar a necesidade e os beneficios globais dun uso e desenvolvemento ecosociable responsable das tecnoloxías dixitais, tendo en conta criterios de accesibilidade, sostibilidade e impacto. 	OBX 4
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Interacción na Rede: liberdade de expresión, etiqueta dixital, propiedade intelectual e licenzas de uso. Formas de licenciar unha obra ou un contido. ▪ Educación mediática: xornalismo dixital, blogosfera, estratexias comunicativas e uso crítico da Rede. Ferramentas para detectar noticias falsas e fraudes. ▪ Xestións administrativas: servizos públicos en liña, rexistros dixitais e certificados oficiais. ▪ Comercio electrónico: facturas dixitais, formas de pago e criptomonedas. ▪ Ética no uso de datos e ferramentas dixitais: intelixencia artificial, nesgos algorítmicos e ideolóxicos, soberanía tecnolóxica e dixitalización sostible. ▪ Activismo en liña: plataformas de iniciativa cidadá, cibervoluntariado e comunidades de hardware e software libres. 	

2049 3.4 Orientacións pedagóxicas

2050 A intervención educativa na materia de Dixitalización desenvolverá o seu currículo e tratará de
 2051 asentar de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos
 2052 obxectivos da materia e, en combinación co resto das materias, unha adecuada adquisición das
 2053 competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

2054 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
 2055 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
 2056 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que se
 2057 presentan nos apartados seguintes e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
 2058 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
 2059 alumnado e o seu nivel de desempeño.

2060 Relación entre os obxectivos da materia de Dixitalización e as competencias clave a través dos
2061 descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1			1-2	4-5	1-5		3	
OBX2				1-2-3-5	1-4-5		3	
OBX3	3		5	1-4	2-5	2-3		
OBX4				3-4	1	1-2-3-4	1	

2062 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 2063 – O uso de distintos métodos que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do
2064 alumnado, que favorezan a capacidade de aprender por si mesmos e que promovan o traballo
2065 en equipo.
- 2066 – A énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención
2067 das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto
2068 como se detecten estas dificultades.
- 2069 – O uso de estratexias para traballar transversalmente a comprensión lectora, a expresión oral e
2070 escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital e o fomento da creatividade, do
2071 espírito científico e do emprendemento.
- 2072 – O uso de metodoloxías activas con traballos prácticos para coñecer e configurar os distintos
2073 dispositivos dixitais de uso cotiá, proporcionándolle ao alumnado autonomía á hora de
2074 establecer a súa contorna dixital e recursos para solucionar os posibles problemas que se
2075 presenten.
- 2076 – A realización de proxectos creativos que permitan mellorar as destrezas para escoller e utilizar
2077 as ferramentas máis axeitadas para producir documentos dixitais de diversos tipos e sempre
2078 respectando as licenzas e dereitos de autor.
- 2079 – A utilización de ferramentas dixitais colaborativas potenciando as grandes posibilidades que o
2080 mundo dixital proporciona para o traballo en grupo, fomentando actitudes participativas e de
2081 respecto.
- 2082 – A difusión dos contidos dixitais creados tanto en espazos virtuais de comunicación coma en
2083 plataformas de aprendizaxe colaborativa, promovendo a liberdade de expresión o respecto
2084 polos demais e aplicando as normas da etiqueta dixital.

- 2085 – O bloque «Pensamento computacional» desenvolverase a partir de proxectos que teñan por
2086 obxectivo a creación de aplicacións que resolvan problemas, afondando no coñecemento do
2087 pensamento computacional e introducindo mesmo a intelixencia artificial para comprender
2088 mellor a realidade actual.
- 2089 – A incorporación de forma transversal do bloque «Seguridade e benestar dixital» farase ao
2090 longo dos proxectos e das actividades de todo o curso, permitindo recoñecer, prever e pór
2091 solución aos riscos e problemas de seguridade propios da sociedade dixital desde o punto de
2092 vista dos dispositivos, dos datos e da propia integridade persoal.
- 2093 – A integración do bloque «Cidadanía dixital crítica» farase de xeito transversal e continuado na
2094 realización dos proxectos e actividades do curso para que o alumnado se comporte no mundo
2095 dixital con actitude ética, responsable e crítica. Potenciar a reflexión entendendo e respectando
2096 a diversidade sen prexuízo de ideoloxía, sexo, relixión etc.

2097 **4 Economía e Emprendemento**

2098 **4.1 Introducción**

2099 A economía está presente en todos os aspectos da vida, de aí a importancia de que o
2100 alumnado adquiera coñecementos económicos e financeiros que lle permitan estar informado,
2101 desenvolver un pensamento crítico e realizar unha adecuada xestión dos recursos individuais e
2102 colectivos, o que contribuirá a fomentar a mellora na súa calidade de vida, o progreso e o benestar
2103 social.

2104 Na actualidade, a economía e as finanzas ademais de dar a coñecer os elementos e as regras
2105 que explican os acontecementos económicos e as consecuencias que se derivan das decisións
2106 financeiras proxectan valores relacionados con, entre outros, a solidariedade entre as persoas, a
2107 importanciada sostibilidade ou a xestión responsable dos recursos e da desigualdade. Neste
2108 sentido, xoga un papel importante a presenza da persoa emprendedora que integra, por unha
2109 banda, unha formación económica e financeira e, por outra, unha visión que a anima a buscar
2110 oportunidades e ideas que contribúan a satisfacer as necesidades detectadas na contorna,
2111 desenvolvendo estratexias para levar esas ideas á acción. Así, xera valor para os demais e innova
2112 e contribúe a mellorar o benestar persoal, social e cultural.

2113 A finalidade educativa da materia Economía e Emprendemento está en consonancia coa
2114 Recomendación do Consello do 22 de maio de 2018 relativa ás competencias clave para a
2115 aprendizaxe permanente. Nelas inclúese a necesidade de introducir na educación ferramentas
2116 que permitan lograr que o aprendido se poida aplicar en tempo real e que xere novas ideas, novas
2117 teorías, novos produtos e novos coñecementos.

2118 O currículo desta materia deseñase coa vista posta nos obxectivos fixados para a etapa de
2119 ensino secundario obrigatorio, contribuíndo a desenvolver no alumnado «o espírito emprendedor e
2120 a confianza en si mesmo, a participación e o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade
2121 para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades».

2122 Desenvólvese a partir de aprendizaxes significativas, funcionais e de interese para o alumnado
2123 e está organizado ao redor duns obxectivos que tratan de:

2124 1) Promover ese espírito proactivo, que ha de cristalizar nunha cultura de emprendemento
2125 persoal, social e empresarial máis áxil e innovadora. Para iso, é necesario que o alumnado realice
2126 unha análise precisa de si mesmo e, con base neste autocoñecemento, adquiera formación e
2127 desenvolva habilidades persoais e sociais, así como estratexias necesarias para afrontar retos,
2128 xestionar a incerteza e tomar decisións adecuadas para levar o proxecto á realidade.

2129 2) Comprender que a persoa emprendedora debe abrirse camiño nun contexto global cuxos
2130 elementos se relacionan entre si. Isto require explorar a contorna, analizando distintos ámbitos,
2131 entre outros, o social, o ambiental, o cultural, o artístico, o tecnolóxico e o empresarial, desde
2132 unha perspectiva económica, para identificar necesidades e oportunidades que poidan xurdir,
2133 atopar os recursos humanos, materiais, inmateriais e dixitais necesarios e aplicarlos á realización
2134 dun proxecto persoal ou profesional con visión emprendedora.

2135 3) Transferir as aprendizaxes a un plano práctico desenvolvendo un proxecto que abarque todo
2136 o proceso, desde a ideación ata a elaboración do prototipo final e a presentación deste na
2137 contorna, entendendo que o prototipo pode ser calquera resultado (un ben, un servizo, ou un
2138 produto) que supoña unha solución innovadora e de valor.

2139 Existe unha vinculación directa entre os obxectivos desta materia e os principios pedagóxicos
2140 da educación primaria, continuando nos tres primeiros cursos da educación secundaria
2141 obrigatoria, no desenvolvemento das competencias clave e, de forma particular, da competencia
2142 emprendedora e da competencia persoal, social e de aprender a aprender. Ambas
2143 complementáanse achegando elementos que permiten definir o carácter da persoa emprendedora
2144 favorecendo, por unha banda, a adquisición de coñecementos relacionados coa planificación,
2145 xestión e execución de proxectos emprendedores e, por outra, potenciando o desenvolvemento de
2146 destrezas e actitudes para afrontar a incerteza, xestionar os conflitos, reflexionar de forma crítica,
2147 adoptar decisións éticas, colaborar en equipo e negociar.

2148 Economía e Emprendemento está exposta como materia opcional en cuarto curso da
2149 educación secundaria obrigatoria e persegue dúas finalidades; por unha banda, que o alumnado
2150 conte cunha educación económica e financeira para desenvolverse, asumir riscos de maneira
2151 responsable na súa vida cotiá e xestionar e levar á acción de maneira viable proxectos vitais,
2152 profesionais e empresariais, se así o desexa e, por outra, que o alumnado busque solucións
2153 innovadoras e valiosas para afrontar os retos propostos, a través de estratexias de xestión do
2154 coñecemento, do autocoñecemento e da colaboración cos demais.

2155 Os criterios de avaliación establecidos van dirixidos a comprobar o grao de adquisición dos
2156 obxectivos da materia, isto é, o nivel de desempeño cognitivo, instrumental e actitudinal que poida
2157 ser aplicado en situacións ou actividades do ámbito persoal, social e académico cunha futura
2158 proxección profesional.

2159 Os contidos que contribúen a adquirir os obxectivos da materia organízanse en catro bloques.
2160 O primeiro relaciónase coa análise e desenvolvemento do perfil da persoa emprendedora facendo
2161 fincapé no autocoñecemento e no desenvolvemento de habilidades persoais e estratexias de
2162 xestión para facer fronte a contextos cambiantes e incertos nos que emprender. O segundo lígase

2163 á análise das distintas contornas —económica, empresarial, social, ambiental, cultural e artística
2164 —, así como ao desenvolvemento de estratexias de exploración destas que lle permitan ao
2165 alumnado identificar necesidades e buscar oportunidades que xurdan nelas, facéndoo consciente
2166 de que a contorna vai condicionar a realización dos seus proxectos persoais e profesionais. O
2167 terceiro vincúlase á captación e xestión de recursos humanos, materiais, inmateriais e dixitais
2168 como elementos necesarios para que un proxecto se leve á realidade. Deste xeito, abórdanse
2169 cuestións como fontes de financiamento, recursos financeiros e formación e funcionamento áxil
2170 dos equipos de traballo. O cuarto e último bloque trata de dar a coñecer o método de realización
2171 dun proxecto emprendedor desde a fase de ideación ata as de execución e validación do prototipo
2172 final. Neste proceso, familiarizarase o alumnado coas metodoloxías áxiles que podería utilizar na
2173 aula á hora de realizar o seu propio proxecto innovador.

2174 A implementación da materia terá un enfoque teórico-práctico, coa aplicación dos conceptos ao
2175 proxecto empresarial.

2176 4.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Analizar e valorar as fortalezas e as debilidades propias e as dos demais, reflexionando sobre as aptitudes, xestionando de forma eficaz as emocións e as destrezas necesarias que promovan unha actitude vital creadora para adaptarse a contornas cambiantes e deseñar un proxecto persoal único, cunha actitude emprendedora que xere valor para os demais.

- O autocoñecemento permítelle á persoa traballar en diferentes ámbitos: indagar nas súas aspiracións, necesidades e desexos persoais; descubrir as súas aptitudes; distinguir as súas intelixencias e, así, reflexionar sobre as súas fortalezas e debilidades e aprender a valoralas como fonte de crecemento persoal; recoñecer e xestionar emocións para adaptarse a contextos cambiantes e globalizados e a situacións de incerteza que poidan xerar un conflito cognitivo e emocional, co obxectivo de poñer en marcha e de levar a cabo un proxecto persoal único que garanta novas oportunidades en todos os ámbitos e situacións da vida (persoais, sociais, académicas e profesionais).
- É importante afrontar o proxecto cunha actitude emprendedora, resolutiva, áxil, innovadora, sostible e creativa que permita a adaptación a distintas contornas e comprender a importancia de desenvolver o hábito de actuar con creatividade, tanto individual coma colectivamente, mediante o adestramento da capacidade creadora aplicándoa a diferentes escenarios para lograr avances persoais, sociais, culturais, artísticos e económicos de valor.

OBX2. Utilizar estratexias de conformación de equipos, así como habilidades sociais, de comunicación e innovación áxil, aplicándoas con autonomía e motivación ás dinámicas de traballo en distintos contextos, para constituír grupos de traballo eficaces e descubrir o valor de cooperar con outras persoas durante o proceso de ideación e desenvolvemento de solucións emprendedoras.

- Recoñecer e valorar trazos característicos e calidades persoais propias e dos demais resulta indispensable para afrontar con éxito un proxecto. Unha correcta identificación das potencialidades das persoas permite a constitución dun equipo de traballo equilibrado, eficaz, cooperativo, motivado e responsable que compense as debilidades duns e potencie as fortalezas dun e dos outros, adecuándose así ás necesidades do proxecto que se pretende abordar. Requírese a posta en marcha de diferentes estratexias para constituír os equipos de traballo, definindo obxectivos, normas, roles e responsabilidades de maneira equitativa e favorecendo a diversidade entre os seus integrantes. Así, conséguense equipos multidimensionais, inclusivos, capaces de xerar, a través do diálogo, unha intelixencia colectiva que lles permita funcionar con autonomía e contribuír á innovación áxil.
- Un correcto desenvolvemento e uso das habilidades sociais, como a empatía, a asertividade, a negociación, o liderado e o respecto cara aos intereses, eleccións e ideas dos demais, así como o coñecemento de distintas linguas e uso de habilidades de comunicación, facilita unha visión compartida entre os membros do equipo, a creación dun bo clima de traballo e a construción de vínculos de cooperación que redunden no crecemento persoal e colectivo e intensifiquen valores de respecto, tolerancia e equidade.

OBX3. Elaborar, con sentido ético e solidario, ideas e solucións innovadoras e sostibles que dean resposta ás necesidades locais e globais detectadas, utilizando metodoloxías áxiles de ideación e analizando tanto os seus puntos fortes e débiles coma o impacto que poidan xerar esas ideas na contorna, para lograr a superación de retos relacionados coa preservación e co coidado da contorna natural, social, cultural e artística.

- Para afrontar os desafíos actuais resulta imprescindible dotar as persoas das ferramentas necesarias para que, con iniciativa e desde unha visión emprendedora, busquen, promovan e desenvolvan eficazmente ideas e solucións innovadoras e sostibles a problemas e necesidades da súa contorna que dean resposta a retos no eido local que poderían trasladarse a contextos máis amplos, mesmo globais. Para lograr isto, é fundamental adestrar a xeración de ideas e sometelas a procesos de validación a través do uso de metodoloxías áxiles, tanto individuais coma de equipo, analizando o impacto que a materialización desas ideas pode provocar nos distintos ámbitos e contextos vitais e sectoriais.
- Este proceso de procura de respostas aos desafíos actuais está inevitablemente ligado aos valores sociais e persoais. É por iso que no proceso de ideación e deseño das ideas e solucións é necesario ter presentes os obxectivos de desenvolvemento sostible e actuar desde principios éticos considerando a perspectiva de xénero. Isto implica coñecer e tomar conciencia das distintas realidades e valorar as oportunidades do noso mundo e da nosa sociedade cunha actitude proactiva e comprometida co seu coidado, protección e preservación.

OBX4. Seleccionar e reunir os recursos dispoñibles no proceso de desenvolvemento da idea ou solución creativa proposta, coñecendo os medios de produción e as fontes financeiras que proporcionan estes recursos e aplicando estratexias de captación destes para poñer en marcha o proxecto que leve á realidade a solución emprendedora.

- Dentro do proceso que supón transformar as ideas en prototipos de valor, é obrigado establecer unha fase dirixida a conseguir e a xestionar os recursos humanos, materiais, inmateriais e dixitais dispoñibles, reunindo e seleccionando aqueles que de maneira ética, eficiente e sostible poidan facer realidade unha idea ou unha solución emprendedora. Esta perspectiva de considerar a mobilización e a optimización dos recursos como parte do plan de acción require, ademais, facelo desde formulacións éticas e ofrecendo deste xeito un modelo de boas prácticas que impacte positivamente na contorna cara á que vai dirixida a idea. A ética subxace desde os momentos iniciais do proceso creador nas iniciativas que se emprenden, orientadas ao desenvolvemento sostible e ao benestar para todas e todos. De igual modo, impregna a protección das ideas e das solucións, o que require dun coñecemento específico para garantir o respecto ás creacións dos demais e os dereitos sobre as ideas e solucións propias.
- Doutra banda, poñer en marcha unha idea viable supón asumir o reto con responsabilidade e que a persoa emprendedora e os equipos posúan coñecementos económicos, financeiros, legais e técnicos entendidos tamén como recursos propios adquiridos a través da formación que os orienten na procura de financiamento e no uso de ferramentas dixitais que dean difusión e proxección ás ideas e solucións no proceso de realización destas.

OBX5. Presentar e expoñer ideas e solucións creativas utilizando estratexias comunicativas áxiles e valorando a importancia dunha comunicación efectiva e respectuosa para transmitir mensaxes convincentes adecuadas ao contexto e aos obxectivos concretos de cada situación e validar as ideas e as solucións presentadas.

- O mundo global e complexo no que vivimos esixe formación para mellorar a competencia comunicativa das persoas. É importante entender que as estratexias de comunicación son elementos que cobran especial importancia para que unha persoa emprendedora interactúe con outras de maneira efectiva e positiva. Compartir os coñecementos e as experiencias cos demais permite idear solucións contrastadas e innovadoras, motivar, convencer, tomar decisións e xerar oportunidades. Neste sentido, a utilización de estratexias de comunicación áxil facilita a tarefa de explicar unha idea orixinal, transmitindo con claridade e rapidez os seus puntos fortes e débiles. Así mesmo, permite que os equipos compartan as ideas creativas xeradas e que se validen ou descarten con rapidez e se tomen decisións sobre as solucións que finalmente se elixan para afrontar os retos propostos.
- Doutra banda, tamén é necesario que as persoas adquiran as ferramentas para presentar e expoñer na contorna, de maneira clara, atractiva e convincente, a idea ou a solución que se vai desenvolver no proxecto emprendedor, co obxecto de reunir os recursos necesarios para levala a cabo ou para difundila.

OBX6. Comprender aspectos básicos da economía e das finanzas, valorando criticamente o problema da escaseza de recursos e a necesidade de elixir, así como os principios de interacción social desde o punto de vista económico, para relacionar os devanditos aspectos coa procura e planificación dos recursos necesarios no desenvolvemento da idea ou da solución emprendedora que afronte o reto exposto de maneira eficaz, equitativa e sostible.

- Actualmente, coñecer e comprender desde un enfoque económico a contorna e a sociedade é fundamental. Nestes contextos é onde xorden as necesidades e as oportunidades ás que hai que atender ofrecendo solucións realistas, eficientes e sostibles que dean resposta aos novos retos que se expoñen.
- Existen catro elementos que deben ser abordados. O primeiro alude ao problema económico que condiciona a toma de decisións das persoas en función do grao de escaseza percibido para cubrir as necesidades individuais e colectivas. Diso dérivase a importancia de saber interpretar indicadores e aprender a atopar tendencias nos mercados e na propia sociedade desde un punto de vista económico. O segundo refírese á necesidade de adquirir unha educación financeira que achegue os coñecementos necesarios para guiar as decisións persoais de maneira responsable e que axude na obtención de recursos para emprender. O terceiro refírese á análise da contorna económica e social desde un punto de vista tanto macroeconómico coma microeconómico. Esta comprensión é o punto de partida para detectar necesidades non cubertas e xerar ideas innovadoras que dean solución aos retos actuais, de maneira eficaz, equitativa e sostible. E, por último, a posta en marcha dun proxecto emprendedor implica situalo dentro do seu contexto económico que, en gran parte, vai determinar a súa viabilidade para prever se a contorna e o sector obxecto da iniciativa concreta é favorable.

OBX7. Construír e analizar de maneira cooperativa, autónoma e áxil prototipos innovadores e sostibles, aplicando estratexias eficaces de deseño e execución, avaliando todas as fases do proceso de maneira crítica e ética e validando os resultados obtidos tanto para a mellora e perfeccionamento dos prototipos creados coma para a aprendizaxe e o desenvolvemento persoal e colectivo.

- O obxecto dun proxecto emprendedor é a solución innovadora convertida nun prototipo final, nun ben ou servizo que se utiliza na contorna á que vai dirixido.
- Este prototipo final é o resultado dun proceso construtivo que se leva a cabo de maneira cooperativa e implica o paso por distintas fases que han de ser avaliadas de maneira continua cunha actitude crítica e ética. Así, no proceso creativo de ideación expóñense hipóteses de solución que deben transformarse en aprendizaxes validadas. Para iso recórrase á construción de prototipos como unha representación tanxible da solución ou da parte da solución que queremos validar. Tras a elección do prototipo deséñase, xestiónase e execútase este, para o que é necesario coñecer e saber elixir as estratexias de xestión dos recursos, o modelo organizativo ou de negocio, o plan de execución, así como as técnicas e ferramentas de prototipado. É preciso aprender a tomar decisións adecuadas e con progresiva autonomía para levar a cabo o proxecto de forma viable e sostible, considerando que o verdadeiramente importante é a aprendizaxe validada. Para avaliar e testar prototipos xa xerados é fundamental coñecer metodoloxías, técnicas e ferramentas, de modo que se produza o desenvolvemento áxil, iterativo e incremental do prototipo final. Isto esixe programar períodos de traballo curtos nos que se poidan comprobar as aprendizaxes experimentadas e validadas e ofrecer solucións óptimas e sostibles en contornas cambiantes.

2177 **4.3 Criterios de avaliación e contidos**

2178 **4.º curso**

Materia de Economía e Emprendemento
4.º curso
Bloque 1. O perfil da persoa emprendedora, iniciativa e creatividade

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Adaptarse a contornas complexas e crear un proxecto persoal orixinal e xerador de valor, partindo do autoconñecemento e tomando conciencia de que o proceso emprendedor constitúe unha forma de enriquecemento e crecemento persoal. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Utilizar estratexias de análise razoada das fortalezas e debilidades persoais e da iniciativa e creatividade propia e da dos demais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Xestionar de forma eficaz as emocións e as destrezas persoais, promovendo e desenvolvendo actitudes creativas, asumindo o risco que supón un proxecto innovador e aprendendo dos erros que cometemos. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Pór en práctica as habilidades sociais da persoa emprendedora, de comunicación aberta, motivación, liderado e de cooperación e innovación áxil, tanto de maneira presencial como a distancia, en distintos contextos de traballo en equipo, valorando, respectando e asumindo as achegas dos demais nas distintas dinámicas de traballo en grupo. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Superar os retos propostos a partir de ideas e solucións innovadoras e sostibles, avaliando o seu impacto na sociedade. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Construír ideas creativas e sostibles aplicando metodoloxías áxiles que faciliten a superación dos retos expostos con sentido ético e solidario. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Validar as ideas e solucións utilizando estratexias comunicativas áxiles adaptadas a cada situación comunicativa. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.8. Presentar e expoñer, con claridade e coherencia, as ideas e solucións creativas, adquirindo habilidades e técnicas de expresión oral con apoio audiovisual na posta en común destas. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A importancia económica e social da persoa emprendedora. ▪ O perfil da persoa emprendedora: habilidades. <ul style="list-style-type: none"> – Autoconñianza, autoconñecemento, empatía, perseveranza, iniciativa e resiliencia. – Técnicas de diagnóstico de debilidades e fortalezas internas. Análise DAFO da persoa emprendedora. – Creatividade, ideas e solucións. A innovación áxil. – Comunicación, motivación e liderado da persoa emprendedora. Habilidades sociais. Dinámicas de traballo en grupo. – Xestión de emocións. A importancia da motivación para emprender. Estratexias de xestión da incerteza e toma de decisións en contextos cambiantes. O erro e a validación como oportunidades para aprender. 	
Bloque 2. A contorna como fonte de ideas e de oportunidades	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Adaptarse a contornas complexas e crear un proxecto persoal orixinal e xerador de valor, 	OBX1

partindo da valoración crítica sobre as propias aptitudes e as posibilidades creativas.	
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Xestionar de forma eficaz as emocións e as destrezas persoais promovendo e desenvolvendo actitudes creativas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Preservar e coidar a contorna natural, social, cultural e artística a partir de propostas e actuacións locais e globais que promovan o desenvolvemento sostible, con visión creativa, emprendedora e comprometida. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Propoñer ideas e solucións innovadoras e sostibles, avaliando o impacto que poidan xerar no eido persoal e na contorna e aplicando metodoloxías áxiles para a obtención de solucións ás necesidades detectadas con sentido ético e solidario. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Afrontar os retos en distintos contextos e situacións, reais ou simuladas, transferindo os coñecementos económicos e financeiros necesarios e sendo consciente da importancia para a persoa emprendedora da capacidade de anticipación aos cambios da contorna. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Valorar criticamente o problema económico da escaseza de recursos, a necesidade de elixir e a proposta de solucións que supoñan un mellor aproveitamento dos recursos e a reutilización circular das desfeitas xerados que contribúan á sostibilidade do sistema. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> A economía como ciencia. A perspectiva económica da contorna. O problema económico: a escaseza de recursos e a necesidade de elixir. A elección en economía: custos, análise marxinal, incentivos. O comportamento das persoas nas decisións. A contorna económico-empresarial. Os axentes económicos e o fluxo circular da renda. O funcionamento dos mercados. Comercio, benestar e desigualdades. O mercado e as oportunidades de negocio: análise da contorna xeral ou macrocontorna; análise da contorna específica ou microcontorna. Análise DAFO de proxectos empresariais. Estratexias de exploración da contorna. Procura e xestión da información. O sistema financeiro. A empresa e a súa responsabilidade social. A decisión empresarial e a innovación como fonte de transformación social. O impacto da actividade empresarial: a responsabilidade social corporativa. A contorna social, cultural e ambiental desde unha perspectiva económica. A economía colaborativa. A pegada ecolóxica e a economía circular. A economía social e solidaria. Os obxectivos de desenvolvemento sostible (ODS) e o desenvolvemento local. Sectores produtivos e xéneros da contorna cultural e artística. Axentes que apoian a creación de proxectos culturais emprendedores. A visión emprendedora. 	
Bloque 3. Recursos para levar a cabo un proxecto emprendedor	
Criterios de avaliación	Obxectivos

<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Constituír equipos de traballo baseados en principios de equidade, coeducación e igualdade entre homes e mulleres, actitude participativa e visualización de metas comúns, utilizando estratexias que faciliten a identificación e a optimización dos recursos humanos necesarios que conduzan á consecución do reto proposto. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Poñer en práctica habilidades sociais, de comunicación aberta, motivación, liderado e de cooperación en distintos contextos de traballo en equipo, valorando as achegas dos demais nas distintas dinámicas de traballo e respectando as decisións tomadas de forma colectiva. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Planificar e poñer en marcha un proxecto viable que leve á realidade unha solución emprendedora, seleccionando e reunindo os recursos materiais, inmateriais e dixitais máis adecuados ao noso proxecto. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Utilizar con autonomía estratexias de captación e xestión de recursos coñecendo as súas características e aplicándoas ao proceso de conversión das ideas e solucións en accións e planificando con coherencia a súa organización, distribución, uso e optimización. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Presentar e expoñer, con claridade e coherencia, ideas e solucións creativas, co fin de captar recursos para o financiamento e o mecenado deste. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Desenvolver unha idea ou unha solución emprendedora vendo a relación entre os coñecementos adquiridos e os recursos necesarios e dispoñibles que permitan o seu desenvolvemento, identificando os máis adecuados en distintos contextos e situacións, reais ou simuladas e aplicando os coñecementos económicos e financeiros necesarios. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Misión, visión e valores da empresa ou entidade: a cultura empresarial. A organización e a xestión das entidades emprendedoras. Funcións da empresa. Os equipos nas empresas e organizacións. Estratexias áxiles de traballo en equipo. Formación e funcionamento de equipos de traballo. Estratexias de comunicación, negociación e solución de conflitos. As finanzas da persoa emprendedora: control e xestión do diñeiro. Fontes e control de ingresos e gastos. Recursos financeiros a curto e a longo prazo e a súa relación co benestar financeiro. O endebedamento. Fontes de financiamento e captación de recursos financeiros. A xestión do risco financeiro e os seguros. 	
Bloque 4. A realización do proxecto emprendedor	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Adaptarse a contornas complexas cun proxecto persoal orixinal e xerador de valor, logrando progresivamente o control consciente das emocións. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Superar os retos propostos a partir de ideas e solucións innovadoras e sostibles, avaliando o seu impacto no eido persoal e na contorna. 	OBX3

<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Poñer en marcha un proxecto viable analizando os recursos materiais, inmateriais e dixitais dispoñibles no proceso de ideación creativa. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Utilizar con autonomía estratexias de captación e de xestión de recursos coñecendo as súas características e aplicándoas ao proceso de conversión das ideas e solucións en accións. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Validar as ideas e as solucións presentadas mediante mensaxes convincentes e adecuadas, co fin de presentar e expoñer, con claridade e coherencia, as ideas e as solucións creativas, mantendo unha comunicación eficaz e respectuosa ao longo de todo o proceso levado a cabo. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA4.6. Desenvolver unha idea ou unha solución emprendedora a partir dos coñecementos, destrezas e actitudes adquiridos desde o ámbito da economía e das finanzas, vendo a relación entre estes e os recursos necesarios e dispoñibles que permitan o seu desenvolvemento. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA4.7. Coñecer e comprender con precisión os contidos necesarios do ámbito económico e financeiro aplicándoos con coherencia a situacións, actividades ou proxectos concretos. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA4.8. Afrontar os retos de maneira eficaz, equitativa e sostible, en distintos contextos aplicando os coñecementos económicos e financeiros necesarios. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA4.9. Utilizar estratexias eficaces de deseño e execución do prototipo final utilizando métodos de traballo áxiles, cooperativos e autónomos, analizando de maneira crítica o proceso de deseño e execución levado a cabo e valorando a súa viabilidade e adecuación empregada na construción deste. 	OBX7
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> O reto ou o desafío como obxectivo. Planificación, xestión e execución dun proxecto emprendedor. Do reto ao prototipo. Desenvolvemento áxil do produto. Técnicas e ferramentas de prototipado rápido. Métodos de análise da competencia. Estratexias competitivas. Mercadotecnia do produto. Presentación e introdución do prototipo na contorna. Estratexias de difusión. Validación e testado de prototipos. Valoración do proceso de traballo. Innovación áxil. Estudo de viabilidade do produto e elección de forma xurídica. O usuario como destinatario final do prototipo. A toma de decisións dos usuarios. O usuario como consumidor. Dereitos e obrigacións dos consumidores. 	

2179 4.4 Orientacións pedagóxicas

2180 A intervención educativa na materia de Economía e Emprendemento desenvolverá o seu
2181 currículo e tratará de asentar de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que lle faciliten ao
2182 alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto das materias, unha
2183 adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

2184 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
2185 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
2186 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que se
2187 presentan nos apartados seguintes e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
2188 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
2189 alumnado e o seu nivel de desempeño.

2190 **Relación entre os obxectivos da materia de Economía e Emprendemento e as competencias clave**
2191 **a través dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I**

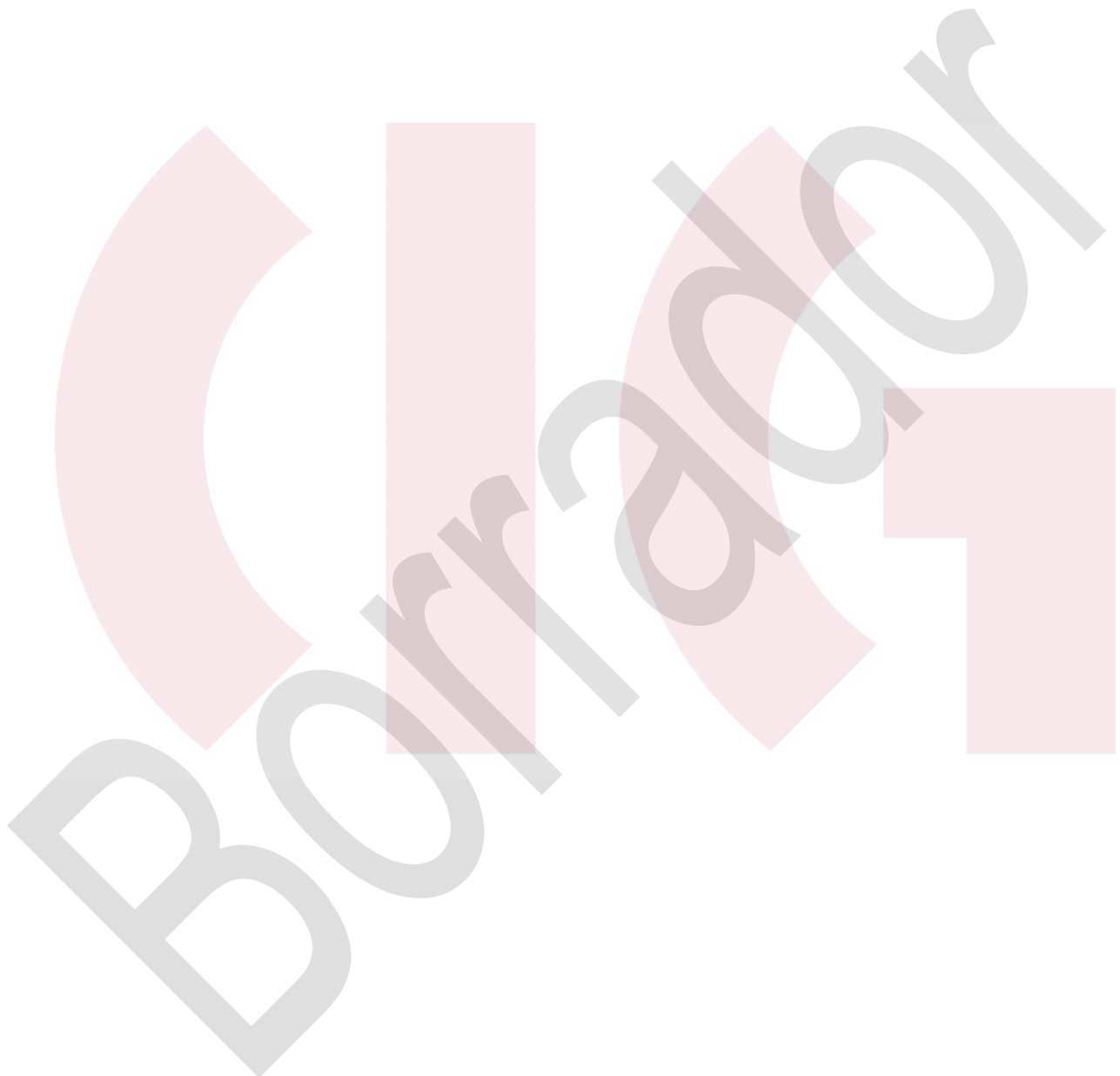
Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1					1	1	2	3
OBX2	1	1-2			1-3	1	2	
OBX3			3			4	1-2-3	3
OBX4			3	2			1-2	
OBX5	1-2-3			3	1	1	1-2	
OBX6						1	1-2-3	
OBX7			3	5	3-5		2-3	

2192 **Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe**

- 2193 – O uso de distintos métodos que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do
2194 alumnado, favorezan a capacidade de aprender por si mesmos e promovan o traballo en
2195 equipo.
- 2196 – A realización de proxectos significativos para o alumnado e a resolución colaborativa de
2197 problemas, reforzando a autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade.
- 2198 – A énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención
2199 das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto
2200 como se detecten estas dificultades.
- 2201 – O uso de estratexias para traballar transversalmente a comprensión lectora, a expresión oral e
2202 escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital e o fomento da creatividade, do
2203 espírito científico e do emprendemento.
- 2204 – Un enfoque da materia teórico-práctico aplicando os saberes ao desenvolvemento dun
2205 proxecto emprendedor en cada unha das súas fases.

- 2206 – Unhas aprendizaxes que partan desde a acción e que se constrúan enfocadas a esta.
- 2207 – Un prototipo que sexa o eixe da materia e no que a alumna ou o alumno realizará a ideación, a
- 2208 xestión de recursos, a validación e a toma de decisións desde unha perspectiva emprendedora.
- 2209 – Un sistema de traballo que fomente a cultura creativa, colaborativa e de participación dirixida a
- 2210 crear valor para os demais.

2211 **5 Educación Dixital**

2212 **5.1 Introducción**

2213 A educación dixital desenvolve un papel fundamental na sociedade actual porque proporciona
2214 un conxunto de coñecementos e de técnicas que permiten satisfacer as necesidades individuais e
2215 colectivas. Neste sentido, esta materia achégalle ao currículo a capacidade de analizar e
2216 redeseñar a relación entre os dispositivos tecnolóxicos e as necesidades sociais, ámbito no que a
2217 innovación e a constante renovación que lle son propias dotan esta materia dunha gran relevancia
2218 educativa. Na resolución de problemas con ferramentas dixitais conxúganse, ademais da
2219 innovación, elementos como o traballo en equipo ou o carácter emprendedor, que son
2220 imprescindibles para formar unha cidadanía autónoma e competente. Ademais, o coñecemento
2221 das tecnoloxías da información proporciona unha imprescindible perspectiva científico-tecnolóxica
2222 sobre a necesidade de construír unha sociedade formada por unha cidadanía crítica con respecto
2223 ao que acontece arredor dela.

2224 Como noutras materias que tratan aspectos tecnolóxicos, nesta intégranse coñecementos de
2225 carácter matemático e científico, ademais de que é frecuente que as ferramentas dixitais se
2226 utilicen para resolver problemas específicos doutras disciplinas. Polo tanto, un enfoque
2227 interdisciplinar favorecerá a conexión con outras materias e mesmo con diversos temas de
2228 actualidade.

2229 A contribución desta materia ao desenvolvemento das competencias clave dependerá en gran
2230 medida do tipo de actividades; é dicir, da metodoloxía empregada. Neste sentido, a comunicación
2231 lingüística desenvolverase na medida en que o alumnado adquiera e utilice un vocabulario técnico
2232 preciso, elabore programas e documentos, explique conceptos ou elabore e expoña información.

2233 A competencia matemática e as competencias básicas en ciencia, tecnoloxía e enxeñería
2234 poden alcanzarse configurando e administrando máquinas e sistemas operativos, aplicando
2235 técnicas de tratamento e almacenamento de datos ou asumindo hábitos seguros no contexto das
2236 redes de comunicación, competencias que tamén se favorecen analizando o funcionamento de
2237 programas, aplicacións e sistemas operativos, ou mediante a análise e a valoración das
2238 repercusións dos hábitos sociais en internet.

2239 A competencia dixital, que é a específica desta materia, desenvolverase co emprego constante
2240 das ferramentas dixitais para procurar e almacenar información, obter e presentar datos, simular
2241 sistemas, así como na elaboración de programas ou utilidades informáticas que sirvan para
2242 resolver problemas.

2243 Para que o alumnado poida aprender a aprender, as actividades deben permitir que tome
2244 decisións cun certo grao de autonomía, que organice o proceso da propia aprendizaxe e que
2245 aplique o aprendido a situacións cotiás das que poida avaliar os resultados. Do mesmo xeito, as
2246 competencias sociais e cidadá alcanzaranse procurando que o alumnado traballe en equipo,
2247 interactúe con outras persoas de forma democrática, e respecte a diversidade e as normas,
2248 reflexionando sobre a súa pegada dixital e analizando a interacción entre o desenvolvemento da
2249 dixitalización e os cambios socioeconómicos e culturais que produce.

2250 O sentido de iniciativa e espírito emprendedor conséguese nesta materia a través do deseño,
2251 da planificación e da xestión de proxectos informáticos sinxelos, ao transformar as ideas propias
2252 en programas ou en documentos.

2253 A conciencia e as expresións culturais reflíctense na análise da influencia dos fitos técnicos da
2254 dixitalización en distintas culturas e no seu desenvolvemento e progreso.

2255 En resumo, esta materia ofrece un inmenso potencial para axudar a comprender o contorno
2256 social e para desenvolver un conxunto de competencias relacionadas tanto co contexto
2257 profesional como coas formas que a participación cidadá está a adoptar no contexto da
2258 dixitalización e que afectan por igual os ámbitos social e do desenvolvemento persoal.

2259 A materia de Educación Dixital trata de achegarlle ao alumnado as habilidades necesarias para
2260 adaptarse aos cambios no ámbito dixital. Deste xeito, estrutúrase en catro bloques: «Dispositivos
2261 dixitais e sistemas operativos», «Creación e edición de información e contidos dixitais»,
2262 «Pensamento computacional» e «Ética e seguridade dixital», os cales tratan aspectos moi
2263 relacionados entre si, que son necesarios para que o alumnado poida desenvolverse con soltura e
2264 seguridade nos ámbitos profesional e persoal.

2265 O bloque de «Dispositivos dixitais e sistemas operativos» afonda en aspectos de configuración
2266 básica e organización da información nos diferentes dispositivos dixitais cos que as persoas
2267 usuarias deben familiarizarse para utilizar computadores e aplicacións así como outros
2268 dispositivos hoxe imprescindibles (teléfonos intelixentes, tabletas...). Tamén aborda as
2269 posibilidades de conectividade das ferramentas dixitais para a xestión da información e a
2270 comunicación na Rede.

2271 O bloque de «Creación e edición de información e contidos dixitais» trata os aspectos que
2272 poden necesitarse para producir documentos e difundilos, ademais dalgúns temas relacionados co
2273 soporte das publicacións, como son o tratamento de datos, a xeración de informes e a
2274 incorporación de elementos gráficos e audiovisuais nos documentos. Incídese na importancia das
2275 ferramentas que permitan o traballo colaborativo na Rede. Preténdese utilizar unha metodoloxía
2276 práctica que permita a adquisición de coñecementos, destrezas e actitudes que permitan a

2277 creación e reutilización de contidos dixitais, mantendo unha actitude crítica coa información e de
2278 respecto cos dereitos de autor e a propiedade intelectual. Finalmente, búscase a obtención de
2279 habilidades para comunicar e publicar os contidos creados cunha actitude de participación e
2280 respecto.

2281 O bloque «Pensamento computacional» afonda no proceso de resolución de problemas cotiáns
2282 mediante o uso dos conceptos fundamentais da programación, para deseñar programas que
2283 permitan dar solucións a problemas do mundo real e que, ao tempo, poidan ser usados no mundo
2284 de Internet. Preténdese, polo tanto, que o alumnado mellore a súa competencia á hora de
2285 desenvolver aplicacións para resolver problemas, desde unha actitude emprendedora, creativa e
2286 ética.

2287 Finalmente, o bloque «Ética e seguridade dixital» introduce o alumnado na importancia da
2288 competencia dixital na sociedade actual. Busca que o alumnado coñeza e poña en práctica
2289 medidas preventivas para facerlles fronte aos posibles riscos e ameazas aos que os dispositivos,
2290 os datos e as persoas están expostos nun mundo no que se interactúa constantemente en
2291 contornas dixitais. Pon especial énfase en facer consciente o alumnado da importancia de coidar a
2292 identidade, a reputación, a privacidade dos datos e a pegada dixital que se deixa na rede.
2293 Abordaranse, polo tanto, problemas como o ciberacoso, a suplantación de identidades, os
2294 contidos inadecuados e o abuso nos tempos do uso das tecnoloxías, asuntos, todos eles, que
2295 poden supoñer ameazas para o benestar psicolóxico do alumnado. Trátase, en fin, dun bloque de
2296 natureza eminentemente actitudinal dirixido a promover estratexias que lle permitan ao alumnado
2297 tomar conciencia desta realidade e xerar actitudes de prevención e protección, á vez que
2298 promover o respecto polos demais.

2299 5.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Utilizar dispositivos dixitais, identificando os elementos que os compoñen e a súa función no conxunto, configurando as súas características en función das necesidades persoais e mediante diferentes medios dixitais para poder organizar a información dun xeito eficaz.

- Este obxectivo fai referencia ao uso e xestión dos dispositivos dixitais máis habituais, así como as contornas dixitais en rede. Isto implica que o alumnado adquira habilidades relativas ao seu mantemento e configuración para poder xestionar e organizar a súa contorna persoal e a información dun xeito eficaz e produtivo garantindo o correcto aproveitamento das tecnoloxías dixitais.

OBX2. Organizar, deseñar e producir información dixital de forma individual e colectiva utilizando as ferramentas máis adecuadas para a súa publicación e difusión facendo un uso responsable e ético das tecnoloxías aplicadas.

- Debido a que os medios dixitais están cada vez máis presentes nas nosas vidas e que a información se atopa practicamente sempre en formato dixital, cómpre que o alumando adquira as competencias necesarias para producir e deseñar información de diversa índole en formato dixital, así como a xestión de datos, para así poder publicala e difundila en concordancia cos medios dos que se dispón actualmente.
- Así, ao abordar as posibilidades que nos ofrecen as ferramentas dixitais de comunicación, favorece a creatividade, o espírito de innovación, o traballo colaborativo, sempre tendo presente un uso responsable e ético das tecnoloxías aplicadas.

OBX3. Desenvolver algoritmos e aplicacións informáticas en distintas contornas, aplicando os principios do pensamento computacional para crear solucións a problemas concretos cunha actitude emprendedora, perseverante e creativa.

- Este obxectivo fai referencia á aplicación dos principios do pensamento computacional tanto no proceso creativo como na resolución de problemas. Implica a posta en marcha de procesos ordenados que inclúen a descomposición do problema proxectado, a estruturación da información, a modelización do problema, a secuenciación do proceso e o deseño de algoritmos para aplicalos nun programa informático.
- Este obxectivo está enfocado ao deseño de aplicacións informáticas e á automatización dun proceso ou o desenvolvemento dun sistema de control, sempre tendo presente o traballo colaborativo, unha actitude emprendedora con carácter responsable e respectando a ética dixital.

OBX4. Xestionar e protexer a pegada dixital aplicando medidas preventivas para identificar e reaccionar ante riscos e ameazas ao benestar persoal, facendo un uso responsable e ético da información e a comunicación dixital.

- A continua interacción que se realiza coa tecnoloxía e cos dispositivos aumenta a exposición a riscos, ameazas e ataques. Por iso, o alumnado debe adquirir hábitos que lle permitan preservar e coidar o seu benestar e a súa identidade dixital, aprendendo a protexerse ante posibles ameazas, elixindo a mellor opción e avaliando o benestar individual e colectivo.
- Este obxectivo engloba tanto aspectos técnicos relativos á configuración de dispositivos, como os relacionados coa protección dos datos persoais. Incide na xestión eficaz da pegada dixital do alumnado, na que se teña en conta a imaxe que se proxecta e o rastro que se deixa na rede. Tamén se aborda o tema do benestar persoal ante posibles ameazas e riscos no contexto de problemas como o ciberacoso, a dependencia tecnolóxica ou o abuso no xogo.

2300 **5.3 Criterios de avaliación e contidos**

2301 **Terceiro curso**

Materia de Educación Dixital	
3º curso	
Bloque 1. Dispositivos dixitais e sistemas operativos	
Criterios de avaliación	Obxectivos

<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Utilizar equipamentos informáticos, identificando os elementos que os configuran e a súa función no conxunto. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Manter sistemas operativos, configurando as súas características en función das súas necesidades persoais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Organizar a información de maneira segura, utilizando diferentes medios dixitais para a procura rápida e eficaz na súa xestión. 	OBX1
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Arquitectura de computadores: elementos, montaxe e configuración. Sistemas operativos: configuración de usuario e operacións básicas de organización. Almacenamento da información: operacións básicas de organización e copias de seguridade. 	
Bloque 2. Creación e edición de información e contidos dixitais	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Crear, integrar e reelaborar contidos dixitais de forma individual ou colectiva, seleccionando as ferramentas máis apropiadas para xerar novo coñecemento e contidos dixitais de maneira creativa. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Interactuar en plataformas dixitais, compartindo e publicando información e datos, cunha actitude participativa. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Formatos de arquivos. Formatos abertos. Estándares de formato na produción de información dixital. Procesos de produción de documentos con aplicacións ofimáticas e de deseño gráfico. Maquetación, aplicación de estilos e formatos. Índices interactivos. Importación de imaxes e gráficos. Operacións básicas en follas de cálculo. Creación de gráficos. Elaboración de informes sinxelos. Tratamento básico da imaxe dixital. Presentacións en distintas plataformas dixitais, integrando elementos multimedia. Colaboración en rede. Ferramentas de creación de contidos e aprendizaxe colaborativa na Rede. 	
Bloque 3. Pensamento computacional	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Comprender o fundamento básico dos algoritmos e diagramas de fluxo utilizando contornas de programación gráfica. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Desenvolver aplicacións sinxelas para computadores, dispositivos ou móbiles, dando solución a problemas definidos cunha actitude emprendedora, perseverante e creativa. 	OBX3
Contidos	

<ul style="list-style-type: none"> Utilización de estruturas básicas de programación. Uso de datos. Constantes e variables. Desenvolvemento de aplicacións sinxelas para computadores e/ou dispositivos móbiles mediante contornas de programación gráfica. 	
Bloque 4. Ética e seguridade dixital	
Criterios de avaliación	
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Protexer os datos persoais e a pegada dixital xerada en Internet, configurando as condicións de privacidade das redes sociais e en espazos virtuais de traballo. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Xestionar contrasinais nos distintos servizos e dispositivos dixitais de uso habitual. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Identificar e saber reaccionar ante situacións que representan unha ameaza na rede escollendo a mellor solución entre diversas opcións e valorando o benestar persoal e colectivo. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Valorar a importancia da protección dos dereitos de autoría, utilizando aplicacións, datos e creacións dixitais de terceiros de xeito ético, respectando as licenzas de utilización. 	OBX4
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Seguridade de dispositivos. Xestión de contrasinais. Recursos para a protección da información e datos persoais, da identidade e dos contidos dixitais. Configuración en espazos virtuais de traballo. Seguridade na saúde física e mental: aplicacións ou medidas que deben adoptarse fronte aos riscos e ameazas ao benestar persoal. Opcións de resposta. Situacións de violencia e de risco na Rede. Uso de recursos e contidos de dominio público ou con licenzas que permitan o seu uso. 	

2302 5.4 Orientacións pedagóxicas

2303 A intervención educativa na materia de Educación Dixital desenvolverá o seu currículo e tratará
2304 de asentar de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos
2305 obxectivos da materia e, en combinación co resto de materias, unha adecuada adquisición das
2306 competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

2307 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
2308 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
2309 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se
2310 presentan nos apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
2311 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
2312 alumnado e o seu nivel de desempeño.

2313 Relación entre os obxectivos da materia de Educación Dixital e as competencias clave a través
2314 dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1				2			3	
OBX2	3	2-3	4	1-2-3	3-4	1-2-3-4	3	4
OBX3				5	5			
OBX4	2	3	5	3-4	1-2-5	2-3	1	

2315 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 2316 – O uso de distintos métodos que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do
2317 alumnado, favorezan a capacidade de aprender por si mesmos e promovan o traballo en
2318 equipo mediante a realización de tarefas prácticas ou mediante retos aos que o alumnado ten
2319 que atoparles unha solución.
- 2320 – A realización de proxectos significativos para o alumnado e a resolución colaborativa de
2321 problemas, reforzando a autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade,
2322 promovendo a participación do alumnado cunha visión integral da disciplina, reducindo a fenda
2323 dixital e de xénero en condicións de igualdade ao longo de toda a etapa.
- 2324 – A énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención
2325 das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto
2326 como se detecten estas dificultades, aproveitando os recursos dixitais de xeito que favorezan a
2327 aprendizaxe persoal dese alumnado.
- 2328 – O uso de estratexias para traballar transversalmente a comprensión lectora, a expresión oral e
2329 escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital, o fomento da creatividade, do
2330 espírito científico e do emprendemento.
- 2331 – O uso de metodoloxías activas con traballos prácticos, para coñecer e configurar os distintos
2332 dispositivos dixitais de uso cotián.
- 2333 – O uso de métodos procedementais no desenvolvemento de proxectos que integren varios
2334 bloques de contidos e que conduzan a adquisición de coñecementos, destrezas e actitudes
2335 dixitais por parte do alumnado.
- 2336 – A realización de proxectos creativos que permitan mellorar as destrezas para escoller e utilizar
2337 as ferramentas máis axeitadas para producir documentos dixitais de diversos tipos e sempre
2338 respectando as licenzas e dereitos de autor.

- 2339 – O desenvolvemento de proxectos que teñan por obxectivo a creación de aplicacións sinxelas
2340 que resolvan problemas, afondando no coñecemento do pensamento computacional.
- 2341 – A difusión dos contidos dixitais creados en plataformas dixitais, promovendo a liberdade de
2342 expresión o respecto polos demais e aplicando as normas da etiqueta dixital.
- 2343 – O uso responsable, seguro e ético das tecnoloxías dixitais para aprender ao longo da vida e
2344 reflexionar de forma crítica sobre a sociedade dixital para afrontar situacións e problemas
2345 actuais atendendo á diversidade e sen prexuízos de diferentes razas, linguas, sexos, ideas
2346 políticas, relixións etc.

2347 **6 Educación en Valores Cívicos e Éticos**

2348 **6.1 Introducción**

2349 A educación en valores cívicos e éticos constitúe un requisito necesario tanto para o exercicio
2350 activo e responsable da cidadanía como para o desenvolvemento da autonomía moral e da
2351 personalidade do alumnado. Non hai dúbida de que estes dous propósitos se encontran
2352 relacionados entre si, en canto non é posible un exercicio activo e responsable da cidadanía
2353 democrática sen un compromiso ético persoal, libre e fundamentado, con determinados principios
2354 e valores. De aí a necesidade de que toda educación cívica ou en valores estea traspasada por
2355 ese exercicio reflexivo e crítico sobre a moral individual e colectiva que representa a ética
2356 filosófica.

2357 En termos xerais, e de acordo cos obxectivos educativos e co perfil de saída do alumnado ao
2358 remate do ensino básico, a formación en valores cívicos e éticos implica mobilizar o conxunto de
2359 coñecementos, destrezas, e actitudes, así como os valores que lle permiten ao alumnado tomar
2360 conciencia da súa identidade persoal e cultural, afrontar cuestións éticas fundamentais e adoptar
2361 unha actitude consecvente co carácter interconectado e ecodpendente da súa vida en relación
2362 coa contorna; todo iso co obxecto de poder apreciar e aplicar con autonomía de criterio aquelas
2363 normas e valores que rexen a convivencia nunha sociedade libre, plural, xusta e pacífica.

2364 A materia de Educación en Valores Cívicos e Éticos supón un maior nivel de profundación e
2365 desenvolvemento dos catro ámbitos competenciais fundamentais sobre os que se organizaba,
2366 como área, na educación primaria. O primeiro é o do autocoñecemento e o desenvolvemento da
2367 autonomía moral. O segundo atende á comprensión do marco social de convivencia e ao
2368 compromiso ético cos principios, valores e normas democráticas que o rexen. O terceiro refírese á
2369 adopción de actitudes compatibles coa sustentabilidade da contorna desde o entendemento da
2370 nosa relación de inter e ecodpendencia con el. E, finalmente, o cuarto, máis transversal e
2371 dedicado á educación das emocións, ocúpase de desenvolver a sensibilidade e a conciencia e
2372 xestión dos afectos no marco da reflexión sobre os valores e os problemas éticos, cívicos e
2373 ecosociais. Pola súa vez, cada un destes ámbitos competenciais desenvólvese en dous niveis
2374 integrados: un máis teórico, dirixido á comprensión significativa dos conceptos e cuestións máis
2375 relevantes da materia; e outro, máis práctico ou instrumental, orientado a promover, desde a
2376 reflexión crítica e o diálogo argumentativo, condutas e actitudes acordes con aqueles valores
2377 éticos, cívicos e ecosociais que orientan á convivencia.

2378 En canto aos criterios de avaliación, estes formúlanse en relación directa con cada un dos catro
2379 obxectivos da materia e han de entenderse como ferramentas de diagnóstico e mellora en relación

2380 co nivel de desempeño que se espera da adquisición daquelas. Os criterios de avaliación teñen un
2381 claro enfoque competencial e atenden tanto aos procesos como aos produtos da aprendizaxe, o
2382 cal esixe o uso de instrumentos de avaliación variados e axustables aos distintos contextos e
2383 situacións de aprendizaxe.

2384 Os criterios de avaliación e os contidos da materia distribúense en tres bloques. No primeiro
2385 deles, denominado «Autocoñecemento e autonomía moral», trátase de invitar o alumnado a unha
2386 investigación sobre aquilo que o constitúe e diferenza como persoa, promovendo a xestión das
2387 súas emocións e desexos, así como a deliberación racional sobre os propios fins e motivacións.
2388 Este exercicio de autodeterminación esixe, naturalmente, afrontar algunhas cuestións éticas de
2389 relevancia, como as referidas á autonomía e a heteronomía moral, a vontade e a construción do
2390 xuízo moral, a práctica e identificación de virtudes e sentimentos morais e, en xeral, a reflexión
2391 sobre os valores, principios e normas que orientan as nosas accións como persoas e cidadáns.
2392 Pola súa vez, para entender o peso que a reflexión ética ten na nosa vida, convén que alumnas e
2393 alumnos poñan a proba o seu xuízo e capacidade de criterio afrontando aquelas cuestións que
2394 afectan máis directamente a súa vida persoal, como as vinculadas coa autoestima, as relacións
2395 afectivas, a liberdade de expresión e outros dereitos individuais, a prevención dos abusos e o
2396 acoso, as condutas aditivas ou á influencia dos medios e redes de comunicación.

2397 No segundo dos bloques, denominado «Sociedade, xustiza e democracia», preténdese que o
2398 alumnado comprenda a raíz social e cultural da súa propia identidade, recoñecendo así o poder
2399 condicionante das estruturas sociais ás que pertencen. Para iso, terá que comprender certas
2400 nocións políticas fundamentais, identificar e valorar os principios, procedementos e institucións
2401 que constitúen o noso marco democrático de convivencia, e afrontar de modo reflexivo e
2402 dialogante a controversia ideolóxica sobre as normas e os valores comúns. Logo desta parte máis
2403 teórica centrada na socioloxía e na filosofía política, o bloque afronta unha segunda tarefa de
2404 asimilación que debe contrastarse no diálogo sobre os problemas éticos máis urxentes (a
2405 situación dos dereitos humanos no mundo, a desigualdade e a pobreza, a igualdade e
2406 corresponsabilidade de homes e mulleres, a violencia de xénero, o respecto á diversidade e ás
2407 minorías, o fenómeno migratorio, a crise climática etc.), así como mediante a implementación de
2408 procedementos e valores democráticos na contorna escolar e cotiá do alumnado.

2409 Para rematar, no terceiro bloque, denominado «Desenvolvemento sustentable e ética
2410 ambiental» perséguese, a través do traballo interdisciplinar e do cultivo do pensamento sistémico,
2411 unha comprensión básica daquelas relacións de interdependencia, interconexión e
2412 ecodependencia que determinan a interacción entre as nosas formas de vida e o medio social e
2413 natural. Esa tarefa comprensiva é o requisito para emprender o debate ético ao redor dos grandes
2414 problemas ecosociais que marcan a axenda mundial (a degradación do planeta, o cambio

2415 climático, a perda de biodiversidade etc.), así como daqueles obxectivos, alternativas e hábitos de
2416 coexistencia sustentable que poidan asegurar a perduración dunha vida humana digna e xusta en
2417 harmonía coa contorna.

2418 6.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Inquirir e investigar canto se refire á identidade humana e a cuestións éticas relativas ao propio proxecto vital, analizando criticamente información fiable e xerando unha actitude reflexiva respecto diso, para promover o autocoñecemento e a elaboración de formulacións e xuízos morais de maneira autónoma e razoada.

- O exercicio de autocoñecemento, a través da comprensión de diversas concepcións científicas e filosóficas sobre o ser humano, constitúe un dos primeiros requirimentos que nos dirixe o pensamento ético. O propósito fundamental desta tarefa é que o alumnado tome consciencia das calidades e dimensións que caracterizan o ser humano como ser dotado de racionalidade, volición e afectos, de acordo coa súa natureza e coas circunstancias sociais, históricas e culturais que a posibilitan e condicionan. Esta investigación ao redor da esencia do humano desemboca na pregunta da alumna ou alumno sobre a súa propia entidade como persoa, cuestión determinante, sen lugar a dúbidas, para o desenvolvemento psicolóxico e moral dun adolescente, e culmina na interrogación sobre o seu rol social como individuo no marco, sempre problemático, da vida comunitaria e das relacións coa contorna. O obxectivo último é que o alumnado aprenda a construír libre e criticamente, desde o coñecemento e o uso adecuado dos conceptos e procedementos fundamentais do saber ético, aqueles xuízos de valor dos que depende o seu proxecto vital e o logro dos seus propósitos persoais e profesionais. A educación cívica e ética compele, así, ante todo, a asumir a condición inacabada e libre da existencia humana e, por iso, á conveniencia de orientala cara ao seu completo desenvolvemento a partir da definición, por parte do propio alumnado, daqueles fins e valores que cualifican o seu proxecto persoal como desexable e digno.

OBX2. Actuar e interactuar de acordo con normas e valores cívicos e éticos, a partir do recoñecemento fundado da súa importancia para regular a vida comunitaria e a súa aplicación efectiva e xustificada en distintos contextos, para promover unha convivencia pacífica, respectuosa, democrática e comprometida co ben común.

- A adopción de normas e valores cívicos e éticos supón, en primeiro lugar, o recoñecemento da nosa natureza histórica e social, así como unha reflexión arredor da natureza do ético e do político mesmo. En segundo lugar, cómpre atender á condición das alumnas e alumnos como cidadás e cidadáns dun estado democrático social e de dereito, integrado no proxecto comunitario europeo e comprometido con principios e valores constitucionais, así como co referente moral que son os dereitos humanos. Este coñecemento crítico do seu contexto social e político promoverá no alumnado unha adecuada consciencia da relevancia do seu papel para afrontar os problemas éticos máis urxentes do presente mediante o uso das ferramentas conceptuais e procedementais adecuadas.
- A práctica dunha cidadanía activa comeza en gran medida ao redor da vida escolar; por iso é tan importante identificar e resolver problemas éticos, así como implementar normas, valores e procedementos democráticos en todas aquelas actividades educativas, físicas ou virtuais, que se dispoñan na aula e fóra dela. É necesario subliñar aquí a importancia de fundamentar e suscitar o respecto debido a aqueles principios e valores que constitúen o

noso marco cívico e ético de referencia, tales como a solidariedade, a interculturalidade, o respecto polas minorías e a efectiva igualdade e corresponsabilidade entre homes e mulleres, ademais de promover entre o alumnado o coidado do patrimonio cultural e natural, o coñecemento dos fundamentos e acontecementos que conforman a nosa memoria democrática, o voluntariado e o asociacionismo, así como a ponderación do valor e importancia social dos impostos e da contribución do Estado, as súas institucións e outros organismos internacionais e sociais, ao fomento da paz, a seguridade integral, a atención ás vítimas da violencia, a defensa para a paz e a cooperación internacional.

OBX3. Entender a natureza interconectada e inter e ecodependente das actividades humanas, mediante a identificación e a análise de problemas ecosociais de relevancia, para promover hábitos e actitudes eticamente comprometidos co logro de formas de vida sustentables.

- O coñecemento das relacións sistémicas de interdependencia, ecodependencia e interconexión que as nosas formas de vida gardan entre si e con respecto á contorna representa un paso previo ao compromiso ético coa sustentabilidade e o coidado do planeta. Este coñecemento pode darse, primeiro, a través da análise crítica de diversas concepcións que os seres humanos sostiveron e sosteñen sobre a súa relación coa natureza, así como das consecuencias que cada unha destas concepcións tivo e ten con respecto a unha existencia sustentable. En segundo lugar, este coñecemento rematará de construírse ao fío da análise e o diálogo ao redor das diversas formulacións éticas e ecolóxicas desde as que, máis aló de consideracións puramente instrumentais e antropocéntricas, cabe afrontar hoxe os graves retos e problemas ecosociais. Por outro lado, mostrar unha actitude comprometida co respecto e o coidado da contorna implica o desenvolvemento entre o alumnado de hábitos e accións cotiás que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable definidos pola ONU. Entre estas accións están as referidas ao tratamento preventivo dos residuos, a xestión sustentable dos recursos básicos, a mobilidade segura, saudable e sustentable, o compromiso ético e cívico coas leis ambientais, a promoción do consumo responsable, o coidado do patrimonio natural, o respecto pola diversidade etnocultural, o servizo á comunidade e a protección dos animais.

OBX4. Mostrar unha adecuada estima de si mesmo e da contorna, recoñecendo e valorando as emocións e os sentimentos propios e alleos, para lograr unha actitude empática e coidadosa con respecto aos demais e á natureza.

- O recoñecemento e a expresión dunha serie adecuada de actitudes afectivas, tanto o autorrespeito como o respecto ás e aos demais e á natureza, constitúe a finalidade principal da educación emocional, algo imprescindible para formar persoas equilibradas e capaces de manter relacións plenas e satisfactorias coas e cos demais e coa súa contorna. Para iso, o alumnado aprenderá a recoñecer, interpretar, valorar e xestionar adecuadamente o complexo campo das emocións e sentimentos, desde os máis básicos aos máis complexos, e tanto aqueles que presentan un carácter positivo como aqueloutros que expresan perplexidade, incerteza, angustia ou equilibrada indignación polo que nos afecta ou nos merece reproche moral. A vivencia e expresión asertiva e compartida de emocións e sentimentos pode darse en múltiples contextos e situacións, entre eles, e de forma sobresaliente, nos da experiencia estética, pero tamén naqueloutros relativos á deliberación compartida sobre problemas morais e cotiás, polo que as actividades para desenvolver esta competencia poden integrarse á perfección en case calquera tipo de proceso que fomente a creatividade, o diálogo, a reflexión e o xuízo autónomo. O obxectivo é que o alumnado aprenda a recoñecer, avaliar e xestionar as súas propias emocións, así como a comprender e respectar as dos demais, reflexionando sobre o seu significado, atendendo aos valores, crenzas e ideas que están na súa xénese, e ponderando o seu papel en relación con algunhas das máis nobres accións e experiencias humanas.

2419 **6.3 Criterios de avaliación e contidos**

2420 **Cuarto curso**

Materia de Educación en Valores Cívicos e Éticos	
4º curso	
Bloque 1. Autoconocemento e autonomía moral	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Construír e expresar un concepto axustado de si mesmo recoñecendo as múltiples dimensións da súa natureza e personalidade, así como da dimensión cívica e moral desta, a partir da investigación e do diálogo arredor de diversas concepcións sobre a natureza humana. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Identificar, xestionar e comunicar ideas, emocións, afectos e desexos con comprensión e empatía cara ás demais persoas, demostrando autoestima e compartindo un concepto adecuado do que deben ser as relacións con outras persoas, incluíndo o ámbito afectivo-sexual. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Desenvolver e demostrar autonomía moral mediante a práctica da deliberación racional, o uso de conceptos éticos e o diálogo respectuoso cos demais, arredor de distintos valores e modos de vida, así como a problemas relacionados co exercicio dos dereitos individuais, o uso responsable e seguro das redes, as condutas adictivas e o acoso escolar. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Desenvolver unha actitude de xestión equilibrada das emocións, de estima e coidado de si e das demais persoas, identificando, analizando e expresando de maneira asertiva as propias emocións e sentimentos, e recoñecendo e valorando os dos demais en distintos contextos e arredor de actividades creativas e de reflexión individual ou dialogada sobre cuestións éticas e cívicas. 	OBX4
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A ética dentro do conxunto de saberes filosóficos. <ul style="list-style-type: none"> – O obxecto da ética. – A aplicación da ética: a orientación para a resolución de problemas complexos sobre como actuar. ▪ A natureza humana. <ul style="list-style-type: none"> – Liberdade e moralidade como características especificamente humanas. – A identidade persoal, o cruzamento de camiños entre a natureza, a crianza e o proxecto vital. ▪ A educación de emocións e sentimentos. <ul style="list-style-type: none"> – A autoestima persoal. – A igualdade e o respecto nas relacións con outras persoas. – A educación afectivo-sexual. ▪ Análise das accións. <ul style="list-style-type: none"> – Os motivos da acción: desexos e razóns. – A vontade como razón práctica. 	

- A autonomía da vontade.
- A responsabilidade das accións.
- A ética e as éticas como guías das nosas accións.
 - O xuízo moral: as normas, o valor e o valioso, as virtudes, os sentimentos morais.
 - Universalismo e pluralismo moral.
 - Éticas da felicidade, éticas do deber, éticas da virtude.
- Ética e dereito.
 - Semellanzas e diferenzas entre ética e dereito.
 - O conflito lexitimidade-legalidade.
 - A obxección de conciencia.
 - Os dereitos individuais e os deberes cidadáns.
 - O debate sobre a liberdade de expresión.
- A ética na sociedade actual.
 - O problema da desinformación.
 - A protección de datos e o dereito á intimidade.
 - O ciberacoso e outras formas de violencia nas redes sociais.
 - As condutas adictivas.

Bloque 2. Sociedade, xustiza e democracia

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Promover e demostrar unha convivencia pacífica, respectuosa, democrática e comprometida co ben común, a partir da investigación sobre a natureza social e política do ser humano e o uso e comprensión crítica dos conceptos de lei, poder, soberanía, xustiza, Estado, democracia, memoria democrática, dignidade e dereitos humanos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Fomentar o exercicio da cidadanía activa e democrática a través do coñecemento do movemento asociativo e a participación respectuosa, dialogante e construtiva en actividades de grupo que impliquen tomar decisións colectivas, planificar accións coordinadas e resolver problemas aplicando procedementos e principios cívicos, éticos e democráticos explícitos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Contribuír a xerar un compromiso activo co ben común a través da análise e a toma razoada e dialogante de posición arredor de cuestións éticas de actualidade como a loita contra a desigualdade e a pobreza, o dereito ao traballo, a saúde, a educación e a xustiza, así como sobre os fins e límites éticos da investigación científica. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Tomar consciencia da loita por unha efectiva igualdade de xénero e do problema da violencia e explotación sobre as mulleres, a través da análise das diversas xeracións e correntes do feminismo e das medidas de prevención da desigualdade, a violencia e a discriminación por razón de xénero e orientación sexual, mostrando igualmente coñecemento dos dereitos LGTBIQ+ e recoñecendo a necesidade de respectalos. 	OBX2

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Contribuír activamente ao benestar social adoptando unha posición propia, explícita, informada e eticamente fundamentada sobre o valor e pertinencia dos dereitos humanos, o respecto pola diversidade etnocultural, a consideración dos bens públicos globais, a percepción do valor social dos impostos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.6. Contribuír á consecución dun mundo máis xusto e pacífico a través da análise e recoñecemento da historia democrática do noso país e das funcións do estado de dereito e as súas institucións, os organismos internacionais, as asociacións civís e os corpos e forzas de seguridade do Estado, no seu empeño por lograr a paz e a seguridade integral, atender as vítimas da violencia e promover a solidariedade e cooperación entre as persoas e os pobos. 	OBX2

Contidos

- A sociedade humana: natureza e orixe.
 - As estruturas sociais e os grupos de pertenza.
 - Cooperación e altruísmo fronte a competencia e egoísmo.
- A convivencia social.
 - As virtudes do diálogo e as normas de argumentación.
 - A resolución pacífica de conflitos.
 - A empatía cos demais.
- A política.
 - Conceptos clave: lei, poder, soberanía, xustiza e dignidade.
 - Formas de Estado e tipos de goberno.
 - A democracia: principios, procedementos e institucións.
 - O Estado español como estado social e democrático de dereito.
 - Valores constitucionais.
 - A memoria democrática.
- Os dereitos humanos.
 - Referente moral da democracia e a xustiza social.
 - Xeracións e historia dos dereitos humanos.
 - Dereitos da infancia.
 - Os dereitos económicos, sociais e culturais: o dereito ao traballo, á saúde, á educación e á xustiza.
- A participación democrática: ser cidadáns.
 - Outras formas de participación social: o asociacionismo e o voluntariado.
- A procura da xustiza social.
 - A desigualdade económica e a loita contra a pobreza.
 - Globalización económica e bens públicos globais.
 - O comercio xusto.
 - O valor social dos impostos.
- A igualdade de xénero.

- As diversas ondas e correntes do feminismo.
- A prevención da explotación e a violencia contra nenas e mulleres.
- A corresponsabilidade nas tarefas domésticas e de coidados.
- A sociedade e a cidadanía plural.
 - O interculturalismo.
 - A inclusión social e o respecto pola diversidade e as identidades étnico-culturais e de xénero.
 - Os dereitos LGTBIQ+.
- A convivencia pacífica e segura.
 - A guerra, o terrorismo e outras formas de violencia política.
 - A atención ás vítimas da violencia.
 - Accións individuais e colectivas en favor da paz.
 - A contribución do Estado e os organismos internacionais á paz, á seguridade integral e á cooperación.
 - O dereito internacional e a cidadanía global.
 - As forzas armadas e a defensa ao servizo da paz.
 - O papel das ONG e das ONGD na loita pola paz.
- Os desafíos da democracia actual.
 - Os códigos deontolóxicos.
 - As éticas aplicadas.
 - Fins e límites éticos da investigación científica. A bioética.
 - O desafío da intelixencia artificial.
 - As propostas transhumanistas.

Bloque 3. Sustentabilidade e ética ambiental

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Describir as relacións históricas de interconexión, interdependencia e ecoddependencia entre as nosas vidas e a contorna a partir da análise das causas e consecuencias dos máis graves problemas ecosociais que nos afectan. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Valorar distintas formulacións científicas, políticas e éticas coas que afrontar a emerxencia climática e a crise ambiental a través da exposición e o debate argumental arredor destas. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Promover estilos de vida eticamente comprometidos co logro dun desenvolvemento sustentable, contribuíndo por si mesmo e na súa contorna ao tratamento preventivo dos residuos, a xestión sustentable dos recursos, a mobilidade segura, sustentable e saudable, o comercio xusto, o consumo responsable, o coidado do patrimonio natural, o respecto pola diversidade etnocultural, e o coidado e protección dos animais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Desenvolver unha actitude de xestión equilibrada das emocións, de estima e coidado de si mesmo e dos outros, identificando, analizando e expresando de maneira asertiva as propias emocións e sentimentos, e recoñecendo e valorando os dos demais en distintos contextos e arredor de 	OBX4

actividades creativas e de reflexión individual ou dialogada sobre cuestións éticas e cívicas.

Contidos

- Vida responsable co contorno e protección do medio ambiente.
 - Percorrido crítico sobre as diferentes formas de relación do ser humano coa natureza ao longo da historia e a pegada ecolóxica das accións humanas no planeta.
 - Empatía e responsabilidade co contorno: interdependencia, interconexión e ecodpendencia.
 - A protección do medio ambiente e os dereitos para coa natureza: dereitos humanos de terceira xeración.
- Consumo responsable para unha vida sustentable no planeta.
 - Os límites do planeta e o esgotamento dos recursos.
 - Obxectivos do desenvolvemento sustentable: axenda cara a 2030 para un planeta sustentable.
 - Economía sustentable e ecolóxica na globalización, e nova lóxica do crecemento: economía circular e economía azul.
 - Hábitos para unha xestión adecuada dos recursos e tratamento preventivo dos residuos. A mobilidade segura, saudable e sustentable.
 - Consumo responsable e soberanía alimentaria.
- Propostas científicas e ético-políticas arredoro dos problemas ecosociais.
 - Xustiza ecolóxica.
 - Ética medioambiental: ecocentrismo, biocentrismo e extensionismo.
 - Ecofeminismo e ética do coidado.
- Protección e dereitos dos animais.
 - Valores éticos e democráticos como fundamento para unha conduta empática e respectuosa cara aos animais.
 - O ser humano como animal político: dereitos humanos da solidariedade para unha conduta cos animais baseada en dereitos.

2421 **6.4 Orientacións pedagóxicas**

2422 A intervención educativa na materia de Educación en Valores Cívicos e Éticos desenvolverá o
2423 seu currículo e tratará de asentarse de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que lle faciliten ao
2424 alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto de materias, unha
2425 adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

2426 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
2427 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
2428 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se
2429 presentan nos apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
2430 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
2431 alumnado e o seu nivel de desempeño.

2432 Relación entre os obxectivos da materia de Educación en Valores Cívicos e Éticos e as
2433 competencias clave a través dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	2				1	1-2-3		
OBX2	5	3		3		1-2-3-4		1
OBX3			5		2	1-2-3-4	1	
OBX4	1				1-2-3	1-3		3

2434 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 2435 – O uso de distintos métodos que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do
2436 alumnado, favorezan a capacidade de aprender por si mesmos e promovan o traballo en
2437 equipo.
- 2438 – A realización de proxectos significativos para o alumnado e a resolución colaborativa de
2439 problemas, reforzando a autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade.
- 2440 – A énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención
2441 das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto
2442 como se detecten estas dificultades.
- 2443 – O uso de estratexias para traballar transversalmente a comprensión lectora, a expresión oral e
2444 escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital, o fomento da creatividade, do
2445 espírito científico e do emprendemento.
- 2446 – O desenvolvemento de estilos de vida saudables e sustentables, o respecto polas normas e
2447 valores comúns, á xestión asertiva das súas emocións e relacións afectivas con outros e coa
2448 contorna, aproveitando así o contido dos distintos bloques.
- 2449 – A promoción do traballo en equipo, singularmente a preparación e posta en práctica de debates
2450 e outras actividades corais, tanto para madurar a autonomía como para respectar e valorar
2451 axeitadamente a alteridade.
- 2452 – A participación activa e razoada, o diálogo respectuoso e a cooperación cos demais, todo
2453 desde un paradigma baseado na libre expresión de ideas.
- 2454 – O uso das canles de participación cidadá no marco dunha sociedade democrática, desde un
2455 exercicio crítico e responsable, que permita adquirir o respecto polas normas e valores
2456 comúns.

- 2457 – O fomento dun pensamento crítico e autónomo, o respecto polas normas e valores comúns, así
2458 como pola mediación e resolución pacífica dos conflitos.
- 2459 – En definitiva, o reforzo da autoestima no alumnado nas súas relacións persoais, da súa
2460 autonomía na toma de decisións, da reflexión como guía da súa conduta e da responsabilidade
2461 sobre os seus actos.

Borrador

2462 **7 Educación Física**

2463 **7.1 Introducción**

2464 A Educación Física na etapa da educación secundaria obrigatoria dá continuidade ao traballo
2465 realizado na etapa anterior e aos retos clave que comezaron a abordarse nela, que pasan, entre
2466 outros, por conseguir que o alumnado consolide un estilo de vida activo, asente o coñecemento da
2467 propia corporalidade e o gozo das manifestacións culturais de carácter motriz, integre actitudes
2468 ecosocialmente responsables ou afiance o desenvolvemento de todos os procesos de toma de
2469 decisións que interveñen na resolución de situacións motrices. Estes elementos contribúen a
2470 construír e a consolidar desde a materia da Educación Física unha competencia motriz que é
2471 fundamental para o desenvolvemento integral do alumnado, a cal posúe un forte carácter global e
2472 interdisciplinar, posto que o movemento é un elemento esencial e indisoluble da aprendizaxe.

2473 As competencias establecidas na educación primaria sentan as bases do perfil de saída do
2474 ensino básico que, xunto aos obxectivos xerais da educación secundaria obrigatoria, concretaron
2475 o marco de actuación para definir os obxectivos desta materia. Este currículo convértese no
2476 referente para seguir a darlle forma á nova Educación Física que se pretende desenvolver: máis
2477 competencial, actual e adaptada ás necesidades da cidadanía do século XXI.

2478 Os obxectivos da materia de Educación Física perseguen consolidar un estilo de vida activo e
2479 saudable que lle permita ao alumnado perpetualo ao longo da súa vida a través da planificación
2480 autónoma e da autorregulación da súa práctica física e de todos os compoñentes que afecten a
2481 saúde.

2482 A motricidade desenvolverase no seo de prácticas motrices con diferentes lóxicas internas, con
2483 obxectivos variados e en contextos de certeza e incerteza. A resolución de situacións motrices en
2484 diferentes espazos permitiralle ao alumnado afrontar a práctica motriz con distintas finalidades:
2485 lúdica, agonística, funcional, social, expresiva e comunicativa, creativa, catártica ou de interacción
2486 co medio urbano e natural.

2487 Para abordar con posibilidades de éxito as numerosas situacións motrices ás que se verá
2488 exposto o alumnado ao longo da súa vida, será preciso desenvolver de maneira integral
2489 capacidades de carácter cognitivo e motor, pero tamén afectivo-motivacional, de relacións
2490 interpersoais e de inserción social. Deste xeito, o alumnado terá que aprender a xestionar as súas
2491 emocións e as súas habilidades sociais en contextos variados de práctica motriz.

2492 O alumnado tamén deberá recoñecer e valorar diferentes manifestacións da cultura motriz,
2493 como parte relevante do patrimonio cultural, expresivo e artístico, que poden converterse en

2494 obxecto de gozo e aprendizaxe. Este coñecemento deberá dirixirse a comprender, entre outros, o
2495 lugar que ocupa o deporte nas sociedades actuais, así como as súas implicacións no ámbito
2496 económico, político, social e da saúde, como máxima representación da cultura motriz na
2497 actualidade.

2498 Finalmente, continuarase insistindo na necesidade de convivir de maneira respectuosa co
2499 medio ambiente, desenvolvendo para iso actividades físico-deportivas en contextos variados e
2500 participando na súa organización desde formulacións baseadas na conservación e na
2501 sostibilidade.

2502 Para alcanzar estes obxectivos, o currículo da materia de Educación Física organízase ao
2503 redor de seis bloques que deberán desenvolverse en distintos contextos coa intención de xerar
2504 situacións de aprendizaxe variadas. Como consecuencia diso, as unidades didácticas ou os
2505 proxectos que se deseñen deberán evitar estar centrados exclusivamente nun único bloque,
2506 tratando de integrar criterios de avaliación e contidos con distintas procedencias. Para favorecer o
2507 proceso de concreción curricular, estes bloques non apuntan cara a prácticas ou manifestacións
2508 concretas, senón que recollen os aspectos básicos que cómpre desenvolver, deixando ao criterio
2509 do profesorado a forma na que se enfoquen os devanditos bloques.

2510 O primeiro bloque, «Vida activa e saudable», aborda os tres compoñentes da saúde —físico,
2511 mental e social— a través do desenvolvemento de relacións positivas en contextos de práctica
2512 físico-deportiva, atendendo ás recomendacións sobre actividade física saudable e utilitaria de
2513 organismos internacionais, nacionais e autonómicos, aproveitando o potencial dos recursos
2514 dixitais e rexeitando comportamentos antisociais, discriminatorios ou contrarios á saúde.

2515 Este bloque responde a un dos principais desafíos do perfil de saída: desenvolver hábitos de
2516 vida saudable a partir da comprensión do funcionamento do organismo e da reflexión crítica sobre
2517 os factores internos e externos que inciden nela, asumindo a responsabilidade persoal na
2518 promoción da saúde pública.

2519 O segundo bloque, «Organización e xestión da actividade física», aborda catro compoñentes
2520 diferenciados: a elección da práctica física, a preparación da práctica motriz, a planificación e a
2521 autorregulación de proxectos motores, ademais da xestión da seguridade antes, durante e despois
2522 da actividade física e deportiva.

2523 O terceiro bloque, «Resolución de problemas en situacións motrices», aborda tres aspectos
2524 clave: a toma de decisións, o uso eficiente dos compoñentes cualitativos e cuantitativos da
2525 motricidade e os procesos de creatividade motriz. Estes contidos deberán desenvolverse en
2526 contextos moi variados de práctica que, en calquera caso, responderán á lóxica interna da acción

2527 motriz desde a que se deseñaron os contidos: accións individuais, cooperativas, de oposición e de
2528 colaboración-oposición.

2529 O cuarto bloque, «Autorregulación emocional e interacción social en situacións motrices»,
2530 céntrase en que o alumnado desenvolva os procesos dirixidos a regular a súa resposta emocional
2531 ante situacións derivadas da práctica de actividade física e deportiva, ademais de incidir sobre o
2532 desenvolvemento das habilidades sociais e o fomento das relacións inclusivas e construtivas entre
2533 quen participa neste tipo de contextos motrices.

2534 O quinto bloque, «Manifestacións da cultura motriz», abarca tres compoñentes: o coñecemento
2535 da cultura motriz tradicional, a cultura artístico-expresiva contemporánea e o deporte como
2536 manifestación cultural. Cabe destacar os xogos e deportes tradicionais galegos que, xunto cos
2537 bailes e danzas propios de Galicia, supoñen un importante elemento de transmisión do noso
2538 patrimonio artístico e cultural, ademais de fomentar as relacións interxeracionais.

2539 O sexto bloque, «Interacción eficiente e sostible coa contorna», incide na interacción co medio
2540 natural e urbano desde unha tripla vertente: o seu uso desde a motricidade, a súa conservación
2541 desde unha visión sostible e o seu carácter compartido desde unha perspectiva comunitaria da
2542 contorna.

2543 7.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Adoptar un estilo de vida activo e saudable, seleccionando e incorporando intencionalmente actividades físicas e deportivas nas rutinas diarias, a partir dunha análise crítica dos modelos corporais e do rexeitamento das prácticas que carezan de base científica para facer un uso saudable e autónomo do seu tempo libre e así mellorar a calidade de vida.

- A adquisición deste obxectivo alcanzarase a través do coñecemento, da experimentación e da participación positiva nunha variada gama de propostas físico-deportivas que lle proporcionará ao conxunto do alumnado un amplo repertorio de ferramentas coas que comezar a xestionar, planificar e autorregular a súa práctica motriz, así como outros elementos que condicionan a saúde.
- Este obxectivo impregna a globalidade da materia de Educación Física, de xeito que poderá abordarse desde a participación activa, a alimentación saudable, a educación postural, o coidado do corpo, o autoconcepto, a autoestima, a imaxe percibida no campo da actividade física e o deporte ou a análise dos comportamentos antisociais e discriminatorios e os malos hábitos para a saúde que se producen en contextos cotiáns e/ou vinculados co deporte e coa práctica de actividade física, entre outros.
- Existen distintas fórmulas e contextos de aplicación para materializar estas aprendizaxes, comezando pola planificación persoal da práctica motriz ou pola análise de diferentes aspectos para o mantemento dunha dieta saudable, pasando pola análise crítica de situacións que teñan que ver coa motricidade, ata os primeiros auxilios, a prevención de lesións ou a participación nunha ampla gama de propostas físico-deportivas que acheguen contexto a todo o anterior a través da transferencia á súa vida cotiá.
- O bo uso da tecnoloxía debe ser aliada desde un punto de vista transdisciplinar, especialmente neste obxectivo, na loita contra o sedentarismo e nas chamadas enfermidades hipocinéticas, ocasionadas en gran medida polo aumento do tempo de exposición ás pantallas.

OBX2. Adaptar, con progresiva autonomía na súa execución, as capacidades físicas, perceptivo-motrices e coordinativas, así como as habilidades e destrezas motrices, aplicando procesos de percepción, decisión e execución adecuados á lóxica interna e aos obxectivos de diferentes situacións con dificultade variable, para resolver situacións de carácter motor vinculadas con distintas actividades físicas funcionais, deportivas, expresivas e recreativas e para consolidar actitudes de superación, crecemento e resiliencia ao enfrontarse a desafíos físicos.

- Este obxectivo implica tomar decisións axustadas ás circunstancias, definir metas, elaborar plans sinxelos, secuenciar accións, executar o planificado, analizar que ocorre durante o proceso, cambiar de estratexia se fose preciso e valorar finalmente o resultado. Con todo, é importante destacar que todo iso se debe producir no seo de prácticas motrices con diferentes lóxicas internas (individual, de cooperación, de oposición ou de colaboración-oposición), con obxectivos variados e en contextos de certeza e incerteza.
- Estes aspectos deberán desenvolverse en contextos de práctica moi variados. Entre eles, poderían destacarse os proxectos, as montaxes, os desafíos físicos cooperativos, a dramatización e, por suposto, os deportes.
- En relación con estes últimos, é posible atopar distintas manifestacións segundo as súas características, desde xogos deportivos de invasión con ou sen oposición regulada, ata xogos de rede e muro, pasando por deportes de campo e bate, de branco e diana, de loita ou de carácter individual.
- Para garantir unha oferta variada, ao termo da etapa, o alumnado terá que participar en polo menos unha manifestación deportiva de cada categoría. Cumprido este requisito, será posible repetir algunha categoría, pero daráselles prioridade na medida do posible e segundo as circunstancias concretas de cada centro ás manifestacións menos coñecidas polo alumnado ou que destaquen polo seu carácter mixto ou inclusivo ou que teñan presenza na súa contorna.

OBX3. Compartir espazos de práctica físico-deportiva con independencia das diferenzas culturais, sociais, de xénero e de habilidade, priorizando o respecto entre os participantes e as regras sobre os resultados, adoptando unha actitude crítica ante comportamentos antideportivos ou contrarios á convivencia e desenvolvendo procesos de autorregulación emocional que canalicen o fracaso e o éxito nestas situacións, para contribuír con progresiva autonomía ao entendemento social e ao compromiso ético nos diferentes espazos nos que se participa.

- Este obxectivo sitúase no punto de converxencia entre o persoal, o social e o ético. Desde ela pónense en xogo as capacidades volitivas ao servizo de metas persoais e/ou de equipo, especialmente en contextos que requiren de esforzo e perseveranza, activando a automotivación e a actitude positiva para afrontar retos, regulando a impulsividade, tolerando a frustración e perseverando ante as dificultades. Dentro do plano persoal, tamén supón a identificación das emocións e dos sentimentos que se viven no seo da práctica motriz, a expresión positiva destas e a súa xestión adecuada a prol de promover as emocións que favorezan unha situación de benestar fronte a outros sentimentos non desexados que se puidesen xerar.
- O plano colectivo implica poñer en xogo habilidades sociais para afrontar a interacción coas persoas coas que se convive na práctica motriz. Trátase de dialogar; debater; contrastar ideas; expresar propostas, pensamentos e emocións; escoitar activamente; poñerse de acordo para resolver situacións e actuar con asertividade. Como consecuencia diso, abarcaranse situacións de arbitraje e mediación contextualizadas nas prácticas deportivas que se practiquen.
- Preténdese tamén darlles visibilidade ás desigualdades, e é por iso polo que nesta etapa e a través deste obxectivo se fomentan modelos que contribúan a democratizar o uso dos espazos deportivos compartidos para axudar a superar barreiras vinculadas con estereotipos sociais e de xénero que puidesen persistir.
- Finalmente, persegue axudar a identificar e a xerar unha actitude crítica fronte aos comportamentos incívicos que se poidan dar no deporte, desde a base ata a alta competición. A evolución lóxica deste obxectivo respecto da etapa anterior incide no desenvolvemento de hábitos autónomos relacionados con estes aspectos, coa resolución dialóxica dos conflitos e coa autorregulación das emocións que suscitan as prácticas físico-deportivas.

OBX4. Practicar, analizar e valorar distintas manifestacións da cultura motriz aproveitando as posibilidades e recursos expresivos que ofrecen o corpo e o movemento, profundando nas consecuencias do deporte como fenómeno social e analizando criticamente as súas manifestacións desde a perspectiva de xénero e desde os intereses económico-políticos que o rodean, para alcanzar unha visión máis realista, contextualizada e xusta da motricidade no marco das sociedades actuais.

- Este obxectivo profunda no concepto da cultura motriz que o alumnado irá construíndo durante a etapa de primaria. Trátase de continuar consolidando a identidade propia a partir deste coñecemento, anteriormente vivenciado dunha forma práctica e, a partir de agora, nesta nova etapa, ademais, de maneira intencionalmente contextualizada, comprensiva e funcional, encadrada nun mundo multicultural para comprender globalmente cada manifestación no seu contexto (historia, intereses económicos, políticos ou sociais).
- Existen numerosas opcións para conseguir este obxectivo. A cultura motriz tradicional pode abordarse a través de xogos tradicionais e populares, danzas propias do folclore tradicional, xogos multiculturais ou danzas do mundo, entre outros. Para abordar a cultura artístico expresiva contemporánea poden empregarse técnicas expresivas concretas, o teatro, representacións máis elaboradas ou actividades rítmico-musicais con carácter expresivo. Ademais, nesta etapa, estes contidos poden enriquecerse incorporando elementos de crítica social, emocións ou coeducación ás representacións.

OBX5. Adoptar un estilo de vida sostible e ecosocialmente responsable aplicando medidas de seguridade individuais e colectivas na práctica físico-deportiva segundo a contorna e desenvolvendo colaborativa e cooperativamente accións de servizo á comunidade vinculadas á actividade física e ao deporte, para contribuír activamente á conservación do medio natural e urbano.

- A adopción de hábitos respectuosos co medio ambiente debe consolidarse nesta etapa, continuando co desenvolvemento de accións destinadas a mellorar o mundo desde o local, para contribuír á sostibilidade a escala global. Con todo, o grao de madurez que alcanzará o alumnado ao longo desta etapa permitiralle ir un paso máis alá, participando na organización de actividades en distintos contextos, xa sexan naturais ou urbanos, que ademais de respectar o medio ambiente e os seres vivos que nel habitan, tratarán de melloralo. Este enfoque de responsabilidade ecolóxica e social, que considera o medio como un ben comunitario, podería dar lugar á organización de eventos e actividades físico-deportivas, na liña de formulacións como a aprendizaxe-servizo.
- Deste xeito, no que respecta ás contornas urbanas, pódense aproveitar os espazos ou as instalacións próximas aos centros docentes xa que ofrecen múltiples posibilidades de práctica. O mesmo ocorre no relativo ao medio natural, segundo a localización do centro, a súa contorna e a dispoñibilidade de acceso que teñan as distintas localizacións naturais, tanto terrestres coma acuáticas, é posible atopar unha variada gama de contextos de aplicación, afrontados desde un enfoque sostible, no que tamén se inclúen as actividades complementarias e extraescolares tan vinculadas con este tipo de experiencias.

2544 **7.3 Criterios de avaliación e contidos**

2545 **1.º curso**

Materia de Educación Física	
1.º curso	
Bloque 1. Vida activa e saudable	
Criterios de avaliación	Obxectivos

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Establecer secuencias sinxelas de actividade física orientada ao concepto integral de saúde e ao estilo de vida activo, a partir dunha valoración do nivel inicial e respectando a propia realidade e identidade corporal. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Comezar a incorporar con progresiva autonomía procesos de activación corporal, dosificación do esforzo, alimentación saudable, educación postural, relaxación e hixiene durante a práctica de actividades motrices, interiorizando as rutinas propias dunha práctica motriz saudable e responsable. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Adoptar de maneira responsable e con progresiva autonomía medidas xerais para a prevención de lesións antes, durante e despois da práctica de actividade física, aprendendo a recoñecer situacións de risco para actuar preventivamente. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Recoñecer e valorar a incidencia que algunhas prácticas e comportamentos sociais teñen na nosa saúde e na convivencia, valorando o seu impacto e evitando activamente a súa reprodución. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Explorar diferentes recursos e aplicacións dixitais recoñecendo o seu potencial, así como os seus riscos para o seu uso no ámbito da actividade física e do deporte. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Facer uso con progresiva autonomía das habilidades sociais, do diálogo na resolución de conflitos e do respecto ante a diversidade de competencia motriz, mostrando unha actitude crítica e un compromiso activo fronte aos estereotipos e ás actuacións discriminatorias e fronte a calquera tipo de violencia, facendo respectar o propio corpo e o dos demais. 	OBX3
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saúde física: <ul style="list-style-type: none"> – Taxa mínima de actividade física diaria e semanal, adaptando a intensidade da tarefa ás características persoais. – Alimentación saudable. – Educación postural: técnicas básicas de descarga postural e relaxación. – Musculatura lumbo-pélvica e a súa relación co mantemento da postura. – Coidado do corpo: quecemento xeral e específico autónomo. – Pautas para tratar a dor muscular de orixe retardada. – A hixiene como elemento imprescindible na práctica da actividade física e deportiva. ▪ Saúde social: <ul style="list-style-type: none"> – Efectos sobre a saúde de malos hábitos vinculados a comportamentos sociais. – Comportamentos violentos e incitación ao odio no deporte. ▪ Saúde mental: <ul style="list-style-type: none"> – Aceptación de limitacións e posibilidades de mellora ante as situacións motrices. – A actividade física como fonte de gozo, liberación de tensións, cohesión social e superación persoal. 	
Bloque 2. Organización e xestión da actividade física	
Criterios de avaliación	Obxectivos

<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Adoptar de maneira responsable e con progresiva autonomía medidas xerais para a prevención de lesións antes, durante e despois da práctica de actividade física, aprendendo a recoñecer situacións de risco para actuar preventivamente. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Actuar de acordo cos protocolos de intervención ante accidentes derivados da práctica de actividade física aplicando medidas básicas de primeiros auxilios. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Practicar unha gran variedade de actividades motrices valorando as implicacións éticas das actitudes antideportivas, evitando a competitividade desmedida e actuando con deportividade ao asumir os roles de público, participante ou outros. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Xestionar a preparación e a participación en xogos motores e outras manifestacións artístico-expresivas vinculadas tanto coa cultura propia coma con outras, favorecendo a súa conservación e valorando as súas orixes, evolución e influencia nas sociedades contemporáneas. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Coñecer e aplicar normas de seguridade individuais e colectivas na práctica de actividades motrices. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Elección da práctica física: xestión das situacións de competición en base a criterios de lóxica, respecto ao rival e motivación. Preparación da práctica motriz: autoconstrución de materiais como complemento e alternativa na práctica da actividade física e do deporte. Prevención de accidentes nas prácticas motrices: calzado deportivo e ergonomía. Medidas de seguridade en actividades físicas dentro e fóra do centro escolar. Actuacións básicas ante accidentes durante a práctica de actividades físicas. Conduta PAS (protexer, avisar, socorrer). Protocolo 112. Soporte vital básico (SVB). 	
Bloque 3. Resolución de problemas en situacións motrices	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Explorar diferentes recursos e aplicacións dixitais recoñecendo o seu potencial, así como os seus riscos para o seu uso no ámbito da actividade física e do deporte. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Desenvolver proxectos motores de carácter individual, cooperativo ou colaborativo, establecendo mecanismos para reconducir os procesos de traballo. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Interpretar contextos motrices variados e actuar correctamente aplicando principios básicos de toma de decisións en situacións lúdicas, xogos modificados e actividades deportivas a partir da anticipación, adecuándose ás demandas motrices, á actuación da compañeira ou do compañeiro e da persoa opoñente (se a houbese) e á lóxica interna en contextos reais ou simulados de actuación, reflexionando sobre as solucións e os resultados obtidos. 	OBX2

<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Mostrar control e dominio corporal ao empregar os compoñentes cualitativos e cuantitativos da motricidade de maneira eficiente e creativa, facendo fronte ás demandas de resolución de problemas en situacións motrices transferibles ao seu espazo vivencial con progresiva autonomía. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Colaborar na práctica de diferentes producións motrices para alcanzar o logro individual e grupal, participando na toma de decisións e asumindo distintos roles asignados e responsabilidades. 	OBX3

Contidos

- Toma de decisións:
 - Utilización consciente do corpo en función das características da actividade, contexto e parámetros espaciais nas que se desenvolve en situacións motrices individuais.
 - Pautas grupais para optimizar os recursos motrices do grupo para a resolución da acción/tarefa en situacións cooperativas.
 - Análise de movementos e patróns motores do adversario para actuar en consecuencia en situacións motrices de persecución e de interacción cun móbil.
 - Adaptación dos movementos propios ás accións do contrario en situacións de oposición.
- Capacidades perceptivo-motrices en contexto de práctica: integración do esquema corporal e dos diferentes aspectos coordinativos, espaciais e temporais en determinadas secuencias motrices e/ou deportivas.
- Capacidades condicionais: desenvolvemento das capacidades físicas básicas.
- Habilidades motrices específicas asociadas á técnica en actividades físico-deportivas.
- Creatividade motriz: resolución de retos e situacións-problema de forma orixinal, tanto individualmente coma en grupo.

Bloque 4. Autorregulación emocional e interacción social en situacións motrices

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Practicar unha gran variedade de actividades motrices controlando as emocións e as sensacións, valorando as implicacións éticas das actitudes antideportivas, evitando a competitividade desmedida e actuando con deportividade ao asumir os roles de público, participante ou outros. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Facer uso con progresiva autonomía das habilidades sociais, do diálogo na resolución de conflitos e do respecto ante a diversidade de competencia motriz, mostrando unha actitude crítica e un compromiso activo fronte aos estereotipos e ás actuacións discriminatorias e fronte a calquera tipo de violencia, facendo respectar o propio corpo e o dos demais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Analizar obxectivamente as diferentes actividades e modalidades deportivas segundo as súas características e requirimentos, evitando os posibles estereotipos de xénero ou capacidade ou os comportamentos sexistas vinculados ás devanditas manifestacións. 	OBX4

Contidos

- Xestión emocional: a tensión en situacións motrices, sensacións, indicios e manifestacións.
 - Estratexias de autorregulación colectiva do esforzo e a capacidade de superación para afrontar desafíos en situacións motrices.
 - Perseveranza e tolerancia á frustración en contextos físico-deportivos.
- Habilidades sociais: condutas prosociais en situacións motrices colectivas.
- Respecto ás regras: regras de xogo como elemento de inclusión social.
 - Funcións de arbitraje deportiva.
- Identificación e rexeitamento de condutas contrarias á convivencia en situacións motrices.
- Deporte e perspectiva de xénero: promoción do deporte en igualdade, figuras masculinas e femininas do deporte galego.

Bloque 5. Manifestacións da cultura motriz

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Participar en xogos motores, deportes e outras manifestacións artístico-expresivas vinculadas tanto coa cultura propia coma con outras, favorecendo a súa conservación e valorando as súas orixes, evolución e influencia nas sociedades contemporáneas. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Utilizar intencionadamente e con progresiva autonomía o corpo como ferramenta de expresión e comunicación a través de diversas técnicas expresivas, participando activamente na creación e representación de composicións individuais ou colectivas con e sen base musical. 	OBX4

Contidos

- Achegas da cultura motriz á herdanza cultural.
- Os xogos e as danzas como manifestación da interculturalidade.
- Usos comunicativos da corporalidade: expresión de sentimentos e emocións en diferentes contextos.
- Práctica de actividades rítmico-musicais con carácter artístico expresivo.
- Xogos, deportes, danzas e bailes autóctonos de Galicia como elemento transmisor do patrimonio cultural.

Bloque 6. Interacción eficiente e sostible coa contorna

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.1. Adoptar de maneira responsable e con progresiva autonomía medidas xerais para a prevención de lesións antes, durante e despois da práctica de actividade física, aprendendo a recoñecer situacións de risco para actuar preventivamente. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.2. Recoñecer e valorar a incidencia que algunhas prácticas e comportamentos incívicos teñen na nosa saúde e na convivencia, valorando o seu impacto na contorna e evitando activamente a súa reprodución. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA6.3. Participar en actividades físico-deportivas en contornas urbanas e naturais, terrestres ou acuáticos, gozando de maneira sostible, minimizando o impacto ambiental que estas poidan producir e sendo conscientes da súa pegada ecolóxica. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA6.4. Practicar actividades físico-deportivas no medio natural e urbano aplicando normas de seguridade individuais e colectivas. 	OBX5

Contidos

- Respecto ás normas viarias en desprazamentos activos cotiáns para unha mobilidade segura, saudable e sostible.
- O uso da bicicleta como medio de transporte habitual.
- Análise do risco nas prácticas físico-deportivas no medio natural e urbano: medidas de seguridade en actividades das distintas contornas con posibles consecuencias graves nestes.
- Consumo responsable no ámbito da actividade físico-deportiva.
- Practica de actividades físico-deportivas nas distintas contornas, coidando destas, como servizo á comunidade.

2546 2.º curso

Materia de Educación Física 2.º curso	
Bloque 1. Vida activa e saudable	
Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Establecer e organizar secuencias sinxelas de actividade física orientada ao concepto integral de saúde e ao estilo de vida activo, a partir dunha valoración do nivel inicial e respectando a propia realidade e identidade corporal. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Incorporar con progresiva autonomía procesos de activación corporal, dosificación do esforzo, alimentación saudable, educación postural, relaxación e hixiene durante a práctica de actividades motrices, interiorizando as rutinas propias dunha práctica motriz saudable e responsable. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Adoptar de maneira responsable e con progresiva autonomía medidas xerais para a prevención de lesións antes, durante e despois da práctica de actividade física, aprendendo a recoñecer situacións de risco para actuar preventivamente. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Analizar e valorar a incidencia que algunhas prácticas e comportamentos sociais teñen na nosa saúde e na convivencia, valorando o seu impacto e evitando activamente a súa reprodución. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Explorar diferentes recursos e aplicacións dixitais recoñecendo o seu potencial, así como os seus riscos para o seu uso no ámbito da actividade física e do deporte. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Facer uso con progresiva autonomía das habilidades sociais, do diálogo na resolución de conflitos e do respecto ante a diversidade de competencia motriz, mostrando unha actitude crítica e un compromiso activo fronte aos estereotipos e ás actuacións discriminatorias e fronte a calquera tipo de violencia, facendo respectar o propio corpo e o dos demais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Analizar obxectivamente as diferentes actividades e modalidades deportivas segundo as súas características e requirimentos, evitando os posibles estereotipos de xénero ou capacidade vinculados ás devanditas manifestacións. 	OBX4

Contidos

- Saúde física:
 - Taxa mínima de actividade física diaria e semanal, adaptando o volume e a intensidade da tarefa ás características persoais.
 - Alimentación saudable e valor nutricional dos alimentos.
 - Educación postural: técnicas básicas de descarga postural e relaxación.
 - Traballo compensatorio da musculatura postural.
 - Coidado do corpo: quecemento xeral e específico autónomo.
 - Pautas para tratar a dor muscular de orixe retardada.
 - A hixiene como elemento imprescindible na práctica de actividade física e deportiva.
- Saúde social:
 - Efectos sobre a saúde de malos hábitos vinculados a comportamentos sociais.
 - Análise crítica dos estereotipos corporais, de xénero e competencia motriz e dos comportamentos violentos e incitación ao odio no deporte.
- Saúde mental:
 - Aceptación de limitacións e posibilidades de mellora ante as situacións motrices.
 - A actividade física e o deporte como fonte de gozo, liberación de tensións, cohesión social, superación persoal e medio para previr trastornos alimentarios.
 - Reflexión sobre actitudes negativas cara á actividade física derivadas de ideas preconcebidas, prexuízos, estereotipos ou experiencias negativas.

Bloque 2. Organización e xestión da actividade física

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Adoptar de maneira responsable e con autonomía medidas xerais para a prevención de lesións antes, durante e despois da práctica de actividade física, recoñecendo situacións de risco para actuar preventivamente. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Coñecer e actuar de acordo cos protocolos de intervención ante accidentes derivados da práctica de actividade física, aplicando medidas básicas de primeiros auxilios. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Explorar diferentes recursos e aplicacións dixitais recoñecendo o seu potencial, así como os seus riscos para o seu uso no ámbito da actividade física e do deporte. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Desenvolver proxectos motores de carácter individual, cooperativo ou colaborativo, establecendo mecanismos para reconducir os procesos de traballo, incluíndo estratexias de autoavaliación e coavaliación tanto do proceso coma do resultado. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Practicar unha gran variedade de actividades motrices, valorando as implicacións éticas das actitudes antideportivas, evitando a competitividade desmedida e actuando con deportividade ao asumir os roles de público, participante ou outros. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Coñecer as normas de seguridade individuais e colectivas valorando a súa importancia e aplicándoas na práctica das actividades motrices, dentro e fóra do centro escolar. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Elección da práctica física: xestión das situacións de competición en base a criterios de lóxica, respecto ao rival e motivación. Planificación e autorregulación de proxectos motores: <ul style="list-style-type: none"> Establecemento de mecanismos de autoavaliación para reconducir os procesos de traballo. Ferramentas dixitais para a xestión da actividade física. Prevenção de accidentes nas prácticas motrices: <ul style="list-style-type: none"> Calzado deportivo e ergonomía. Medidas de seguridade en actividades físicas dentro e fóra do centro escolar. Actuacións básicas ante accidentes durante a práctica de actividades físicas. <ul style="list-style-type: none"> Conduta PAS (protexer, avisar, socorrer), protocolo 112 e soporte vital básico (SVB). 	
Bloque 3. Resolución de problemas en situacións motrices	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Explorar diferentes recursos e aplicacións dixitais recoñecendo o seu potencial, así como os seus riscos para o seu uso no ámbito da actividade física e do deporte. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Desenvolver proxectos motores de carácter individual, cooperativo ou colaborativo, establecendo mecanismos para reconducir os procesos de traballo, incluíndo estratexias de autoavaliación e coavaliación tanto do proceso coma do resultado. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Interpretar contextos motrices variados e actuar correctamente aplicando principios básicos de toma de decisións en situacións lúdicas, xogos modificados e actividades deportivas a partir da anticipación, adecuándose ás demandas motrices, á actuación do compañeiro ou da compañeira e da persoa opoñente (se o houbese) e á lóxica interna en contextos reais ou simulados de actuación, reflexionando sobre as solucións e os resultados obtidos. 	OBX2

<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Mostrar control e dominio corporal ao empregar os compoñentes cualitativos e cuantitativos da motricidade de maneira eficiente e creativa, facendo fronte ás demandas de resolución de problemas en situacións motrices transferibles ao seu espazo vivencial con progresiva autonomía. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Colaborar na práctica de diferentes producións motrices para alcanzar o logro individual e grupal, participando na toma de decisións e asumindo distintos roles asignados e responsabilidades. 	OBX3

Contidos

- Toma de decisións:
 - Utilización consciente do corpo en función das características da actividade, do contexto e dos parámetros espaciais en que se desenvolve en situacións motrices individuais.
 - Pautas grupais para optimizar os recursos motrices do grupo para a resolución da acción/tarefa en situacións cooperativas.
 - Análise de movementos e patróns motores do adversario para actuar en consecuencia en situacións motrices de persecución e de interacción cun móbil.
 - Adaptación dos movementos propios ás accións do contrario en situacións de oposición.
 - Delimitación de estratexias previas de ataque e defensa en función das características dos integrantes do equipo en situacións motrices de colaboración-oposición de persecución e de interacción cun móbil.
- Capacidade perceptivo-motrices en contexto de práctica: integración do esquema corporal e dos diferentes aspectos coordinativos, espaciais e temporais en determinadas secuencias motrices e/ou deportivas.
- Capacidade condicionais: desenvolvemento das capacidades físicas básicas.
- Habilidades motrices específicas asociadas á técnica en actividades físico-deportivas.
- Creatividade motriz: resolución de retos e situacións-problema de forma orixinal, tanto individualmente coma en grupo.

Bloque 4. Autorregulación emocional e interacción social en situacións motrices

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Practicar unha gran variedade de actividades motrices controlando as emocións e as sensacións, valorando as implicacións éticas das actitudes antideportivas, evitando a competitividade desmedida e actuando con deportividade ao asumir os roles de público, participante ou outros. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Facer uso con progresiva autonomía das habilidades sociais, do diálogo na resolución de conflitos e do respecto ante a diversidade de competencia motriz, mostrando unha actitude crítica e un compromiso activo fronte aos estereotipos e ás actuacións discriminatorias e fronte a calquera tipo de violencia, facendo respectar o propio corpo e o dos demais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Analizar obxectivamente as diferentes actividades e modalidades deportivas segundo as súas características e requirimentos, evitando os posibles estereotipos de xénero ou capacidade ou os comportamentos sexistas vinculados ás devanditas manifestacións. 	OBX4

Contidos

- Xestión emocional: a tensión en situacións motrices, sensacións, indicios e manifestacións.
 - Estratexias de autorregulación colectiva do esforzo e da capacidade de superación para afrontar desafíos en situacións motrices.
 - Perseveranza e tolerancia á frustración en contextos físico-deportivos.
- Habilidades sociais: condutas prosociais en situacións motrices colectivas.
- Respecto ás regras: as regras de xogo como elemento de inclusión social.
 - Funcións de arbitraje deportiva.
- Identificación e rexeitamento de condutas contrarias á convivencia en situacións motrices.
- Deporte e perspectiva de xénero: promoción do deporte en igualdade, figuras masculinas e femininas do deporte galego, análise crítica.
 - Igualdade de xénero nas profesións asociadas ao deporte.

Bloque 5. Manifestacións da cultura motriz

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Participar en xogos motores, deportes e outras manifestacións artístico-expresivas vinculadas tanto coa cultura propia coma con outras, favorecendo a súa conservación e valorando as súas orixes, evolución e influencia nas sociedades contemporáneas. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Utilizar intencionadamente e con progresiva autonomía o corpo como ferramenta de expresión e comunicación a través de diversas técnicas expresivas, participando activamente na creación e representación de composicións individuais ou colectivas con e sen base musical. 	OBX4

Contidos

- Achegas da cultura motriz á herdanza cultural.
- Os xogos e as danzas como manifestación da interculturalidade.
- Usos comunicativos da corporalidade: expresión de sentimentos e emocións en diferentes contextos.
- Técnicas de interpretación.
- Práctica de actividades rítmico-musicais con carácter artístico expresivo.
- Xogos, deportes, danzas e bailes autóctonos de Galicia como elemento transmisor do patrimonio cultural.
- Influencia do deporte na cultura actual: o deporte como fenómeno de masas, impacto social, aspectos positivos e negativos.

Bloque 6. Interacción eficiente e sostible coa contorna

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.1. Adoptar de maneira responsable e con progresiva autonomía medidas xerais para a prevención de lesións antes, durante e despois da práctica de actividade física, aprendendo a recoñecer situacións de risco para actuar preventivamente. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA6.2. Analizar e valorar a incidencia que algunhas prácticas e comportamentos incívicos teñen na nosa saúde e na convivencia, valorando o seu impacto na contorna e evitando activamente a súa reprodución. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA6.3. Participar en actividades físico-deportivas en contornas urbanas e naturais, terrestres ou acuáticos, gozando de maneira sostible, minimizando o impacto ambiental que estas poidan producir e sendo conscientes da súa pegada ecolóxica. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA6.4. Practicar actividades físico-deportivas no medio natural e urbano aplicando normas de seguridade individuais e colectivas. 	OBX5

Contidos

- Respecto ás normas viarias en desprazamentos activos cotiáns e actitude crítica ante elementos da contorna que supoñan obstáculos á accesibilidade universal e á mobilidade activa, autónoma, saudable e segura.
- O uso da bicicleta como medio de transporte habitual.
- Novos espazos e prácticas deportivas.
- Utilización de espazos urbanos e naturais desde a motricidade.
- Análise do risco nas prácticas físico-deportivas no medio natural e urbano: medidas de seguridade en actividades das distintas contornas con posibles consecuencias graves nestes.
- Deseño de actividades físicas no medio natural e urbano.
- Practica de actividades físico-deportivas nas distintas contornas, coidando destas, como servizo á comunidade.

2547 3.º curso

Materia de Educación Física

3.º curso

Bloque 1. Vida activa e saudable

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Autorregular a práctica de actividade física orientada ao concepto integral de saúde e ao estilo de vida activo, segundo as necesidades e os intereses individuais e respectando a propia realidade e identidade corporal. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Incorporar de forma autónoma os procesos de activación corporal, autorregulación e dosificación do esforzo, alimentación saudable, educación postural, relaxación e hixiene durante a práctica de actividades motrices, interiorizando as rutinas propias dunha práctica motriz saudable e responsable. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Adoptar actitudes comprometidas que rexeiten os estereotipos sociais asociados ao ámbito do corporal, ao xénero e á diversidade sexual e os comportamentos que poñan en risco a saúde, contrastando con autonomía e independencia calquera información en base a criterios científicos de validez, fiabilidade e obxectividade. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Desenvolver e compartir con seguridade a práctica física cotiá manexando recursos e aplicacións dixitais vinculados ao ámbito da actividade física e do deporte. 	OBX1
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saúde física: <ul style="list-style-type: none"> – Control de resultados e variables fisiolóxicas básicas como consecuencia do exercicio físico. – Autorregulación do adestramento. – Alimentación saudable e análise crítica da publicidade. – Educación postural: movementos, posturas e estiramentos ante dores musculares. – Pautas para tratar a dor muscular de orixe retardada. – Ergonomía en actividades cotiás. – Coidado do corpo: queceamento específico autónomo. – Prácticas insás, mitos e falsas crenzas arredor do corpo e da actividade física. – Importancia das medidas e pautas de hixiene en contextos de práctica de actividade física. ▪ Saúde mental: <ul style="list-style-type: none"> – Esixencias e presións da competición. – Tipoloxías corporais predominantes na sociedade e análise crítica da súa presenza nos medios de comunicación e redes sociais. – Efectos negativos dos modelos estéticos predominantes e trastornos vinculados ao culto insán ao corpo. – Creación dunha identidade corporal definida e consolidada afastada de estereotipos sexistas. 	
Bloque 2. Organización e xestión da actividade física	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Actuar de acordo cos protocolos de intervención ante situacións de emerxencia ou accidentes aplicando medidas específicas de primeiros auxilios. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Desenvolver e compartir con seguridade a práctica física cotiá manexando recursos e aplicacións dixitais vinculados ao ámbito da actividade física e do deporte. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Participar activamente nunha gran variedade de actividades motrices asumindo responsabilidades na organización, xestión e preparación destas. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Coñecer as normas de seguridade individuais e colectivas valorando a súa importancia e aplicándoas na práctica de actividades motrices, dentro e fóra do centro escolar. 	OBX5
Contidos	

- Elección da práctica física: xestión e enfoque dos diferentes usos e finalidades da actividade física e do deporte en función do contexto, da actividade e dos compañeiros e compañeiras de realización.
- Preparación da práctica motriz: disposición, mantemento e reparación de material deportivo.
- Ferramentas dixitais para a xestión da actividade física.
- Prevención de accidentes nas prácticas motrices:
 - Xestión do risco propio e do dos demais.
 - Medidas colectivas de seguridade.
- Actuacións críticas ante accidentes:
 - Reanimación mediante desfibrilador automático (DEA) ou semiautomático (DESA).
 - Protocolo RCP (reanimación cardiopulmonar).
 - Técnicas específicas e indicios de accidentes cardiovasculares (manobra de Heimlich, sinais de ictus e similares).

Bloque 3. Resolución de problemas en situacións motrices

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Desenvolver e compartir con seguridade a práctica física cotiá manexando recursos e aplicacións dixitais vinculados ao ámbito da actividade física e do deporte. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Desenvolver proxectos motores de carácter individual, cooperativo ou colaborativo, establecendo mecanismos para reconducir os procesos de traballo e asegurar unha participación equilibrada, incluíndo estratexias de autoavaliación e coavaliación tanto do proceso coma do resultado. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Mostrar habilidades para a adaptación e a actuación ante situacións cunha elevada incerteza, aproveitando eficientemente as propias capacidades e aplicando de maneira automática procesos de percepción, decisión e execución en contextos reais ou simulados de actuación. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Evidenciar control e dominio corporal ao empregar os compoñentes cualitativos e cuantitativos da motricidade de maneira eficiente e creativa, resolvendo problemas en todo tipo de situacións motrices transferibles ao seu espazo vivencial con autonomía. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Colaborar na práctica de diferentes producións motrices e proxectos para alcanzar o logro individual e grupal, participando con autonomía na toma de decisións vinculadas á asignación de roles, á xestión do tempo de práctica e á optimización do resultado final. 	OBX3

Contidos

- Toma de decisións:
 - Procura de adaptacións para resolver eficientemente tarefas de certa complexidade en situacións motrices individuais.
 - Resolución coordinada en situacións motrices cooperativas.
 - Elección dunha resposta óptima en función do movemento do rival, así como da situación do móbil, se o hai.
 - Organización anticipada das accións individuais en función das características do contrario en situacións de oposición de contacto.
 - Delimitación de estratexias previas de ataque e defensa en función das características dos integrantes do equipo propio e do rival en situacións motrices de colaboración-oposición, de persecución e de interacción cun móbil.
- Capacidades perceptivo-motrices en contexto de práctica: integración do esquema corporal, toma de decisións na realización dunha actividade motriz acerca dos mecanismos coordinativos, espaciais e temporais para resolvela adecuadamente.
- Capacidades condicionais: desenvolvemento das capacidades físicas básicas (forza e resistencia).
 - Sistemas de adestramento.
- Habilidades motrices específicas en actividades físico-deportivas: execución, identificación e corrección de erros máis comúns.
- Creatividade motriz: creación de retos e situacións-problemas con resolución posible de acordo cos recursos dispoñibles.

Bloque 4. Autorregulación emocional e interacción social en situacións motrices

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Practicar e participar activamente nunha gran variedade de actividades motrices valorando as implicacións éticas das prácticas antideportivas, adoptando estratexias de superación, evitando a competitividade desmedida e actuando con deportividade ao asumir os roles de público, participante ou outros. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Relacionarse e entenderse co resto de participantes durante o desenvolvemento de diversas prácticas motrices con autonomía e facendo uso efectivo de habilidades sociais de diálogo na resolución de conflitos e respecto ante a diversidade de competencia motriz e situándose activamente fronte aos estereotipos e ás actuacións discriminatorias e fronte a calquera tipo de violencia, facendo respectar o propio corpo e o dos demais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Adoptar actitudes comprometidas e conscientes acerca dos distintos estereotipos de xénero e comportamentos sexistas que se seguen producindo nalgúns contextos da motricidade, identificando os factores que contribúen ao seu mantemento e axudando a difundir referentes de distintos xéneros no ámbito físico-deportivo. 	OBX4

Contidos

- Autorregulación emocional: control de estados de ánimo e estratexias de xestión do fracaso en situacións motrices.
 - Capacidades volitivas e de superación.
- Habilidades sociais: estratexias de negociación e mediación en contextos motrices.
- Respecto ás regras: xogo limpo nos distintos niveis de deporte e de actividade física.
- Identificación e rexeitamento de condutas contrarias á convivencia en situacións motrices.
- Deporte e perspectiva de xénero: historia do deporte desde a perspectiva de xénero.
 - Igualdade no acceso ao deporte.
 - Estereotipos de competencia motriz percibida segundo o xénero, a idade ou calquera outra característica.
 - Exemplos de deportistas de Galicia de diferentes sexos, idades e outros parámetros de referencia.

Bloque 5. Manifestacións da cultura motriz

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Practicar actividades rítmico-musicais con carácter artístico-expresivo, valorando as súas orixes, e relacionándoas coa cultura propia, coa tradicional ou coas procedentes doutros lugares do mundo. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Crear e representar composicións individuais ou colectivas con e sen base musical e de maneira coordinada, utilizando intencionadamente e con autonomía o corpo e o movemento como ferramenta de expresión e comunicación a través de diversas técnicas expresivas específicas e axudando a difundir e a compartir estas prácticas culturais entre compañeiros ou outros membros da comunidade. 	OBX4

Contidos

- Usos comunicativos da corporalidade: técnicas específicas de expresión corporal.
- Práctica de actividades rítmico-musicais con carácter artístico-expresivo.

Bloque 6. Interacción eficiente e sostible coa contorna

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.1. Adoptar de maneira responsable e autónoma medidas específicas para a prevención de lesións antes, durante e despois da práctica de actividade física, aprendendo a recoñecer situacións de risco para actuar preventivamente. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.2. Participar en actividades físico-deportivas en contornas urbanas e naturais, terrestres ou acuáticas, gozando destes de maneira sostible, minimizando o impacto ambiental que estas poidan producir, sendo conscientes da súa pegada ecolóxica e desenvolvendo actuacións intencionadas dirixidas á conservación e á mellora das condicións dos espazos nos que se desenvolvan. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.3. Participar en actividades físico-deportivas no medio natural e urbano asumindo responsabilidades e aplicando normas de seguridade individuais e colectivas. 	OBX5

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Respecto ás normas viarias nos desprazamentos activos cotiáns para unha mobilidade segura e sostible. ▪ Actitude crítica ante barreiras arquitectónicas e obstáculos da contorna que impidan ou dificulten a actividade física autónoma e saudable no espazo público e viario. ▪ O uso da bicicleta como medio de transporte habitual. ▪ Análise e xestión do risco propio e do dos demais nas prácticas físico-deportivas no medio natural e urbano, medidas colectivas de seguridade. ▪ Consumo responsable: uso sostible e mantemento de recursos urbanos e naturais para a práctica da actividade física. ▪ Deseño de actividades físicas no medio natural e urbano. ▪ Coidado e mantemento da contorna próxima como servizo á comunidade durante a práctica de actividade física en contornas naturais e urbanas, facendo un uso sostible e responsable.

2548 4.º curso

Materia de Educación Física 4.º curso	
Bloque 1. Vida activa e saudable	
Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Planificar e autorregular a práctica de actividade física orientada ao concepto integral de saúde e ao estilo de vida activo, segundo as necesidades e os intereses individuais e respectando a propia realidade e identidade corporal. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Incorporar de forma autónoma os procesos de activación corporal, autoavaliación, autorregulación e dosificación do esforzo, alimentación saudable, educación postural, relaxación e hixiene durante a práctica de actividades motrices, interiorizando as rutinas propias dunha práctica motriz saudable e responsable. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Adoptar actitudes comprometidas que rexeiten os estereotipos sociais asociados ao ámbito do corporal, do xénero e da diversidade sexual e os comportamentos que poñan en risco a saúde, contrastando con autonomía e independencia calquera información en base a criterios científicos de validez, fiabilidade e obxectividade. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Planificar, desenvolver e compartir con seguridade a práctica física cotiá manexando recursos e aplicacións dixitais vinculados ao ámbito da actividade física e do deporte. 	OBX1
Contidos	

- Saúde física:
 - Control de resultados e variables fisiolóxicas básicas como consecuencia do exercicio físico.
 - Autoavaliación das capacidades físicas (como requisito previo á planificación): probas de valoración.
 - Autorregulación e planificación do adestramento.
 - Alimentación saudable.
 - Educación postural: movementos, posturas e estiramientos ante dores musculares.
 - Coidado do corpo: quecemento específico autónomo.
 - Prácticas insás perigosas, mitos e falsas crenzas arredor do corpo e da actividade física.
 - Reflexión crítica sobre a importancia das medidas e pautas de hixiene en contextos de práctica de actividade física.
- Saúde social:
 - Suplementación e dopaxe no deporte.
 - Riscos e condicionantes éticos.
- Saúde mental:
 - Esixencias e presións da competición.
 - Tipoloxías corporais predominantes na sociedade e análise crítica da súa presenza nos medios de comunicación e nas redes sociais.
 - Efectos negativos dos modelos estéticos predominantes e trastornos vinculados ao culto insán ao corpo.
 - Creación dunha identidade corporal definida e consolidada afastada de estereotipos sexistas.

Bloque 2. Organización e xestión da actividade física

Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA2.1. Actuar de acordo cos protocolos de intervención ante situacións de emerxencia ou accidentes aplicando medidas específicas de primeiros auxilios.	OBX1
▪ CA2.2. Planificar, desenvolver e compartir con seguridade a práctica física cotiá manexando recursos e aplicacións dixitais vinculados ao ámbito da actividade física e do deporte.	OBX1
▪ CA2.3. Desenvolver proxectos motores de carácter individual, cooperativo ou colaborativo, establecendo mecanismos para reconducir os procesos de traballo e asegurar unha participación equilibrada, incluíndo estratexias de autoavaliación e coavaliación tanto do proceso coma do resultado.	OBX2
▪ CA2.4. Participar activamente nunha gran variedade de actividades motrices asumindo responsabilidades na organización, xestión e preparación destas.	OBX3
▪ CA2.5. Coñecer as normas de seguridade individuais e colectivas valorando a súa importancia e aplicándoas na práctica de actividades motrices, dentro e fóra do centro escolar.	OBX5

Contidos

- Elección da práctica física: xestión e enfoque dos diferentes usos e finalidades da actividade física e do deporte en función do contexto, da actividade e dos compañeiros e compañeiras de realización.
- Preparación da práctica motriz: disposición, mantemento e reparación de material deportivo.
- Planificación e autorregulación de proxectos motores:
 - Establecemento de mecanismos para rexistrar e controlar as achegas realizadas polos integrantes do grupo ao longo dun proxecto.
 - Ferramentas dixitais para a xestión da actividade física.
- Prevención de accidentes nas prácticas motrices:
 - Xestión do risco propio e do dos demais, medidas colectivas de seguridade.
- Actuacións críticas ante accidentes:
 - Reanimación mediante desfibrilador automático (DEA) ou semiautomático (DESA).
 - Protocolo RCP (reanimación cardiopulmonar).
 - Técnicas específicas e indicios de accidentes cardiovasculares (manobra de Heimlich, sinais de ictus e similares).

Bloque 3. Resolución de problemas en situacións motrices

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Planificar, desenvolver e compartir con seguridade a práctica física cotiá manexando recursos e aplicacións dixitais vinculados ao ámbito da actividade física e do deporte. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Desenvolver proxectos motores de carácter individual, cooperativo ou colaborativo, establecendo mecanismos para reconducir os procesos de traballo e asegurar unha participación equilibrada, incluíndo estratexias de autoavaliación e coavaliación tanto do proceso coma do resultado. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Mostrar habilidades para a adaptación e a actuación ante situacións cunha elevada incerteza, aproveitando eficientemente as propias capacidades e aplicando de maneira automática procesos de percepción, decisión e execución en contextos reais ou simulados de actuación, reflexionando sobre as solucións e os resultados obtidos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Evidenciar control e dominio corporal ao empregar os compoñentes cualitativos e cuantitativos da motricidade de maneira eficiente e creativa, resolvendo problemas en todo tipo de situacións motrices transferibles ao seu espazo vivencial con autonomía. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Colaborar na práctica de diferentes producións motrices e proxectos para alcanzar o logro individual e grupal, participando con autonomía na toma de decisións vinculadas á asignación de roles, á xestión do tempo de práctica e á optimización do resultado final. 	OBX3

Contidos

- Toma de decisións:
 - Procura de adaptacións motrices para resolver eficientemente tarefas de certa complexidade en situacións motrices individuais.
 - Resolución coordinada en situacións motrices cooperativas.
 - Elección dunha resposta óptima en función do movemento do rival, así como da situación do móbil, se o hai.
 - Organización anticipada das accións individuais en función das características do contrario en situacións de oposición de contacto.
 - Delimitación de estratexias previas de ataque e defensa en función das características dos integrantes do equipo propio e do rival en situacións motrices de colaboración-oposición, de persecución e de interacción cun móbil.
- Capacidades perceptivo-motrices nun contexto de práctica: integración do esquema corporal e toma de decisións previas á realización dunha actividade motriz acerca dos mecanismos coordinativos, espaciais e temporais para resolvela adecuadamente.
- Capacidades condicionais, planificación para o desenvolvemento das capacidades físicas básicas (forza e resistencia):
 - Sistemas de adestramento.
- Habilidades motrices específicas en actividades físico-deportivas: profundización, execución, identificación e corrección dos erros máis comúns.
- Creatividade motriz: creación de retos e situacións-problema con resolución posible de acordo cos recursos dispoñibles.

Bloque 4. Autorregulación emocional e interacción social en situacións motrices

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Practicar e participar activamente asumindo responsabilidades na organización nunha gran variedade de actividades motrices, valorando as implicacións éticas das prácticas antideportivas, adoptando estratexias de superación, evitando a competitividade desmedida e actuando con deportividade ao asumir os roles de público, participante ou outros. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Relacionarse e entenderse co resto de participantes durante o desenvolvemento de diversas prácticas motrices con autonomía, facendo uso efectivo de habilidades sociais de diálogo na resolución de conflitos e respecto ante a diversidade de competencia motriz, situándose activamente fronte aos estereotipos e ás actuacións discriminatorias e fronte a calquera tipo de violencia e facendo respectar o propio corpo e o dos demais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Adoptar actitudes comprometidas e conscientes acerca dos distintos estereotipos de xénero e comportamentos sexistas que se seguen producindo nalgúns contextos da motricidade, identificando os factores que contribúen ao seu mantemento e axudando a difundir referentes de distintos xéneros no ámbito físico-deportivo. 	OBX4

Contidos

- Autorregulación emocional: control de estados de ánimo e estratexias de xestión do fracaso en situacións motrices.
 - Capacidades volitivas e de superación.
- Habilidades sociais: estratexias de negociación e mediación en contextos motrices.
- Respecto ás regras: xogo limpo nos distintos niveis de deporte e actividade física.
- Identificación e rexeitamento de condutas contrarias á convivencia en situacións motrices.
- Deporte e perspectiva de xénero: igualdade no acceso ao deporte.
 - Estereotipos de competencia motriz percibida segundo o xénero, a idade ou calquera outra característica.
 - Exemplos de deportistas de Galicia de distintos sexos, idades e outros parámetros de referencia.

Bloque 5. Manifestacións da cultura motriz

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Identificar e contextualizar a influencia social do deporte nas sociedades actuais, valorando as súas orixes, evolución, distintas manifestacións e intereses económico-políticos, practicando diversas modalidades relacionadas coa cultura propia, coa tradicional ou coas procedentes doutros lugares do mundo. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Crear e representar composicións individuais ou colectivas con e sen base musical e de maneira coordinada, utilizando intencionadamente e con autonomía o corpo e o movemento como ferramenta de expresión e comunicación a través de diversas técnicas expresivas específicas e axudando a difundir e a compartir estas prácticas culturais entre compañeiros ou outros membros da comunidade. 	OBX4

Contidos

- Achegas da cultura motriz á herdanza cultural.
- Os deportes como sinal de identidade cultural.
- Usos comunicativos da corporalidade: técnicas específicas de expresión corporal.
- Práctica de actividades rítmico-musicais con carácter artístico-expresivo.
- Organización de espectáculos e eventos artístico-expresivos.
- Influencia do deporte na sociedade actual en diferentes contextos: xeográfico, cultural, político, económico...

Bloque 6. Interacción eficiente e sostible coa contorna

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.1. Adoptar de maneira responsable e autónoma medidas específicas para a prevención de lesións antes, durante e despois da práctica de actividade física, aprendendo a recoñecer situacións de risco para actuar preventivamente. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA6.2. Participar en actividades físico-deportivas en contornas urbanas e naturais, terrestres ou acuáticas, gozando destas de maneira sostible, minimizando o impacto ambiental que estas poidan producir, sendo conscientes da súa pegada ecolóxica e desenvolvendo actuacións intencionadas dirixidas á conservación e á mellora das condicións dos espazos nos que se desenvolvan. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA6.3. Deseñar e organizar actividades físico-deportivas no medio natural e urbano, asumindo responsabilidades e aplicando normas de seguridade individuais e colectivas. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Respecto ás normas viarias nos desprazamentos activos cotiáns para unha mobilidade segura, saudable e sostible. O uso da bicicleta como medio de transporte habitual. Novos espazos e prácticas deportivas urbanas. Análise e xestión do risco propio e do dos demais nas prácticas físico-deportivas no medio natural e urbano, medidas colectivas de seguridade. Deseño e organización de actividades físicas no medio natural e urbano. Coidado da contorna próxima, como servizo á comunidade, durante a práctica de actividade física. 	

2549 **7.4 Orientacións pedagóxicas**

2550 A intervención educativa na materia de Educación Física desenvolverá o seu currículo e tratará
2551 de asentarse de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes que lle
2552 faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto das materias,
2553 unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

2554 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
2555 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
2556 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que se
2557 presentan nos apartados seguintes e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
2558 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
2559 alumnado e o seu nivel de desempeño.

2560 **Relación entre os obxectivos da materia de Educación Física e as competencias clave a través**
2561 **dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I**

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	3		2-5	4	2-4			
OBX2					4-5		2-3	
OBX3	5	3			1-3-5	3		

OBX4		3				2-3		1-2-3-4
OBX5			5			4	1-3	

2562 **Liñas de actuación non proceso de ensino e aprendizaxe**

- 2563 – A Educación Física nesta etapa terá un carácter motriz, práctico e vivencial, que incremente a
2564 actividade física efectiva do alumnado.
- 2565 – A asimilación das aprendizaxes e a adaptación ao traballo das capacidades condicionais do
2566 alumnado en Educación Física determinan a distribución das sesións semanais en diferentes
2567 días.
- 2568 – Os numerosos modelos pedagóxicos de contrastado recoñecemento nacional e internacional
2569 constitúen unha ferramenta óptima para materializar un desenvolvemento competencial, como
2570 por exemplo a realización de proxectos significativos, a aprendizaxe cooperativa, a educación
2571 deportiva, o modelo comprensivo, o estilo actitudinal, o modelo de responsabilidade persoal e
2572 social, o vinculado á saúde ou o baseado na autoconstrución de materiais, entre outros, aos
2573 que se lles debe dar relevancia no día a día polo carácter participativo, creativo e de
2574 aprendizaxe que xeran no alumnado.
- 2575 – As situacións de aprendizaxe integrarán procesos orientados á adquisición da competencia
2576 motriz e as competencias clave e deberán enfocarse desde diferentes perspectivas, articulando
2577 elementos plurais como: metodoloxías de carácter participativo, o tipo e a intención das
2578 actividades expostas, a organización dos grupos, a consolidación dunha autoestima positiva,
2579 autonomía, reflexión e responsabilidade ou a creación dunha conciencia de grupo-clase.
- 2580 – A metodoloxía elixida deberá establecerse en función dos contidos, do profesorado, do
2581 alumnado, do contexto e dos recursos, considerando especialmente as tecnoloxías dixitais
2582 desenvolvidas nos últimos tempos en diferentes ámbitos da Educación Física, pero sobre todo
2583 tendo claro por que e para que se utiliza.
- 2584 – A atención á diversidade deberá ser personalizada, tanto para a prevención das dificultades de
2585 aprendizaxe e a implantación de mecanismos de reforzo tan pronto se detecten coma para
2586 atender os diferentes ritmos ou formas de aprendizaxe do alumnado.
- 2587 – Pola vital influencia do movemento na aprendizaxe, recoméndase o desenvolvemento
2588 transdisciplinar de distintas situacións que o incorporen como recurso educativo, así como
2589 enfoques e proxectos interdisciplinares na medida en que sexa posible, usando estratexias
2590 para traballar transversalmente a competencia motriz, a comprensión lectora, a expresión oral
2591 e escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital ou o fomento da creatividade, do
2592 espírito científico e do emprendemento.

- 2593 – Deberase ter en conta a regulación dos procesos comunicativos, o desenvolvemento das
2594 relacións interpersoais, a conversión de espazos e materiais en oportunidades de aprendizaxe
2595 ou a transferencia do coñecemento adquirido a outros contextos sociais próximos que permitan
2596 comprobar o valor e a utilidade do aprendido, aspecto este último clave para unha sociedade
2597 máis xusta e equitativa.
- 2598 – A avaliación en Educación Física deberá ser continua e formativa e estará dirixida cara á
2599 mellora da aprendizaxe do alumnado a través da súa participación nesta. Este será avaliado en
2600 función do grao de consecución dos criterios de avaliación que, pola súa vez, concretan o
2601 desenvolvemento dos obxectivos da materia. A relación existente entre estes e os contidos
2602 permitirá integrar e contextualizar a avaliación no seo das situacións de aprendizaxe que se
2603 vaian expondo ao longo das distintas unidades didácticas da etapa e que darán lugar a unha
2604 cualificación xusta e transparente, que será reflexo dos procesos de avaliación.
- 2605 – Os contidos asociados aos criterios de avaliación de cada bloque en cada nivel serán
2606 concretados nas programacións didácticas, de forma que cada centro poida determinalos en
2607 función das instalacións e recursos materiais dispoñibles, ademais das características da
2608 contorna onde se sitúa. Estes contidos serán diferentes nos primeiros anos para que o
2609 alumnado poida iniciarse nunha ampla variedade de actividades físico-deportivas e artístico-
2610 expresivas. Nos últimos niveis, estes contidos poderanse perfeccionar en base ás
2611 aprendizaxes previas.
- 2612 – O departamento didáctico, logo dunha reflexión, debe formular con criterios acordados unha
2613 estratexia metodolóxica común para desenvolver ao longo do proceso de ensino e
2614 aprendizaxe, considerando ademais que a promoción da práctica diaria do deporte e do
2615 exercicio físico por parte do alumnado durante a xornada escolar forma parte do seu
2616 desenvolvemento integral.
- 2617 – Deberá procurarse a implicación das familias como un factor clave para facer do alumnado
2618 auténticos suxeitos activos dunha xestión cada vez máis autónoma e comprometida cun estilo
2619 de vida activo e saudable.

2620 **8 Educación Plástica, Visual e Audiovisual**

2621 **8.1 Introducción**

2622 As artes plásticas, visuais e audiovisuais diríxense cara á adquisición dun pensamento que se
2623 concreta en formas, actos e producións artísticas, e que posúe a capacidade de xerar propostas
2624 orixinais respondendo ás necesidades do individuo. Supoñen, ademais, a posibilidade de actuar
2625 sobre a realidade creando respostas que prolonguen e amplíen a capacidade expresiva do ser
2626 humano.

2627 A materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual integra todas as dimensións da imaxe
2628 (plástica, fotográfica, cinematográfica e mediática), así como a súa forma, que varía segundo os
2629 materiais, as ferramentas e os formatos utilizados. A imaxe, que pode ser bidimensional ou
2630 tridimensional, figurativa ou abstracta, fixa ou en movemento, concreta ou virtual, duradeira ou
2631 efémera, amósase a partir das diferentes técnicas que foron ampliando os rexistros da creación. A
2632 chegada dos medios tecnolóxicos contribuíu a enriquecer a disciplina, diversificando as imaxes e
2633 democratizando a práctica artística, así como a recepción cultural, pero tamén aumentou as
2634 posibilidades da súa manipulación. Por este motivo, resulta indispensable que o alumnado adquira
2635 os coñecementos, as destrezas e as actitudes que cómpren para analizar as imaxes criticamente,
2636 tendo en conta os medios de produción e o tratamento que se fai delas, co fin de cimentar un
2637 definido espírito crítico fronte ás diversas manifestacións estéticas.

2638 A materia dá continuidade ás aprendizaxes da área de Educación Plástica e Visual da etapa
2639 anterior e afonda neles, contribuíndo a que o alumnado siga desenvolvendo o aprecio e a
2640 valoración crítica das manifestacións plásticas, visuais e audiovisuais, así como a comprensión
2641 das súas linguaxes, a través da súa posta en práctica na realización de diversas clases de
2642 producións. Esta alfabetización visual permite unha adecuada descodificación das imaxes e o
2643 desenvolvemento dun xuízo crítico sobre estas. Ademais, dado que a expresión persoal se nutre
2644 das achegas que realizaron ao longo da historia, favorece a educación no respecto polo
2645 patrimonio cultural e artístico, e a súa posta en valor.

2646 A materia está deseñada a partir de oito obxectivos que emanan dos obxectivos xerais da
2647 etapa e das competencias que conforman o perfil de saída do alumnado ao termo do ensino
2648 básico, en especial dos descritores da competencia en conciencia e expresión culturais, aos que
2649 se engaden aspectos relacionados coa comunicación verbal, a dixitalización, a convivencia
2650 democrática, a interculturalidade ou a creatividade. A orde en que aparecen os obxectivos da
2651 materia non é vinculante, polo que poden traballarse simultaneamente, mediante un
2652 desenvolvemento entrelazado. De feito, o enfoque eminentemente práctico da materia leva

2653 consigo que o alumnado se inicie na produción artística sen necesidade de dominar as técnicas
2654 nin os recursos, e que vaia adquirindo estes coñecementos en función das necesidades derivadas
2655 da súa propia produción.

2656 Os criterios de avaliación, que se desprenden directamente dos devanditos obxectivos, están
2657 deseñados para comprobar o grao de consecución destes por parte do alumnado.

2658 Os criterios de avaliación e os contidos da materia artículanse en catro bloques. O primeiro leva
2659 por título «Patrimonio artístico e cultural» e inclúe contidos relativos aos xéneros artísticos e ás
2660 manifestacións culturais máis destacadas. O segundo, denominado «Elementos formais da imaxe
2661 e da linguaxe visual. A expresión gráfica», abrangue os elementos, principios e conceptos que se
2662 poñen en práctica nas distintas manifestacións artísticas e culturais como forma de expresión. O
2663 terceiro bloque, «Expresión artística e gráfico-plástica: técnicas e procedementos», comprende
2664 tanto as técnicas e os procedementos gráfico-plásticos como as distintas operacións plásticas e
2665 os factores e as etapas do proceso creativo. Por último, o bloque «Imaxe e comunicación visual e
2666 audiovisual» incorpora os contidos relacionados coas linguaxes, as finalidades, os contextos, as
2667 funcións e os formatos da comunicación visual e audiovisual.

2668 8.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Comprender a importancia que tiveron no desenvolvemento do ser humano algúns exemplos seleccionados das distintas manifestacións culturais e artísticas, amosando interese polo patrimonio como parte da propia cultura, para entender como se convierten no testemuño dos valores e das convicións de cada persoa e da sociedade no seu conxunto, e para recoñecer a necesidade da súa protección e da súa conservación.

- A expresión artística en calquera das súas formas é un elemento clave para entender as culturas ao longo da historia. A través das artes, o ser humano defínese a si mesmo, achegando os seus valores e as súas convicións, pero tamén á sociedade na que está inmerso, sexa por asimilación ou sexa por rexeitamento, con todos os matices entre estas dúas posicións. Unha ollada sobre a arte que desvele a multiplicidade de puntos de vista e a variación destes ao longo da historia axuda ao alumnado na adquisición dun sentir respectuoso cara ás demais persoas.
- Neste sentido, resulta fundamental a contextualización de toda produción artística, para a poder valorar adecuadamente, así como para tomar perspectiva sobre a evolución da historia da arte e a cultura, e, con ela, das sociedades que dan lugar ás devanditas producións. Abordando estes aspectos por medio de producións orais, escritas e multimodais, o alumnado pode entender tamén a importancia da conservación, a preservación e a difusión do patrimonio artístico común, comezando polo que lle é máis próximo, ata alcanzar finalmente o do conxunto da humanidade.

OBX2. Explicar as producións plásticas, visuais e audiovisuais propias, comparándoas coas dos seus iguais e con algunhas das que conforman o patrimonio cultural e artístico, xustificando as opinións e tendo en conta o progreso desde a intención ata a realización, para valorar o intercambio, as experiencias compartidas e o diálogo intercultural, así como para superar estereotipos.

- A realización de obras propias contribúe ao desenvolvemento da creatividade e da imaxinación do alumnado, así como á construción dun discurso crítico elaborado e fundamentado sobre as súas obras e sobre as obras doutras persoas. A partir da comprensión activa das dificultades inherentes a todo proceso de creación nas súas diferentes fases, coa asimilación da complexa vinculación entre o ideado e o finalmente conseguido, o alumnado pode superar prexuízos, especialmente comúns no relativo á percepción das producións artísticas e culturais.
- Ao mesmo tempo, o intercambio razoado de experiencias creativas entre iguais, así como a posta en contexto destas con outras manifestacións artísticas e culturais, debe servir para que o alumnado valore as experiencias compartidas, amplíe os seus horizontes e estableza un xuízo crítico –e autocrítico–, informado e respectuoso coas creacións doutras persoas e coas manifestacións doutras culturas.

OBX3. Analizar diferentes propostas plásticas, visuais e audiovisuais, amosando respecto e desenvolvendo a capacidade de observación e interiorización da experiencia e da satisfacción estética, para enriquecer a cultura artística individual e alimentar o imaxinario.

- As producións plásticas, visuais e audiovisuais contemporáneas aumentaron as posibilidades en canto a soportes e formatos. So no terreo audiovisual atópanse, entre outros, series, películas, anuncios publicitarios, videoclips, formatos televisivos ou formatos anovadores asociados ás redes sociais. Apreciar estas producións en toda a súa variedade e complexidade supón un enriquecemento para o alumnado, dado que, ademais de axudar a interiorizar o pracer inherente á observación da obra de arte visual e do discurso audiovisual, delas emana a construción dunha parte da identidade de todo ser humano, o que resulta fundamental na elaboración dun imaxinario rico e na cimentación dunha ollada empática e despoxada de prexuízos.
- A análise da diversidade de propostas plásticas, visuais e audiovisuais debe estar orientado cara ao enriquecemento da cultura artística individual e do imaxinario propio. Ademais das propostas contemporáneas, débense incluír nesta análise as manifestacións de épocas anteriores, para que o alumnado comprenda que construíron o camiño para chegar ata onde nos achamos hoxe. Entre estes exemplos débese incorporar a perspectiva de xénero, con énfases no estudo de producións artísticas executadas por mulleres, así como da súa representación na arte. Finalmente, o achegamento a diferentes manifestacións construírá unha ollada respectuosa cara á creación artística en xeral e as súas manifestacións plásticas, visuais e audiovisuais en particular.

OBX4. Explorar as técnicas, as linguaxes e as intencións de diferentes producións culturais e artísticas, analizando, de forma aberta e respectuosa tanto o proceso como o produto final, a súa recepción e o seu contexto, para descubrir as posibilidades que ofrecen como fonte xeradora de ideas e respostas.

- Na creación de producións artísticas, as técnicas e as linguaxes empregadas son practicamente ilimitadas; desde o traballo coa arxila ata o *videomapping*, o arco expresivo é inabarcable e os resultados son tan diversos como a propia creatividade do ser humano. É importante que o alumnado comprenda esta multiplicidade como un valor xerador de riqueza a todos os niveis, polo que debe entender a súa natureza diversa desde o achegamento tanto aos seus modos de produción e de deseño no proceso de creación como aos de recepción. Deste xeito, pode incorporar este coñecemento na elaboración de producións propias.
- Neste sentido, resulta fundamental que o alumnado aprenda a identificar e diferenciar os medios de produción e deseño de imaxes e produtos culturais e artísticos, así como os resultados que proporcionan, e que tome conciencia da existencia de diversas ferramentas para a súa manipulación, edición e posprodución. Deste modo, pode identificar a intención coa que foron creados, proceso necesario para analizar correctamente a recepción dos produtos artísticos e culturais, situándoos no seu contexto cultural e determinando as súas coordenadas básicas.

OBX5. Realizar producións artísticas individuais ou colectivas con creatividade e imaxinación, seleccionando e aplicando ferramentas, técnicas e soportes en función da intencionalidade, para expresar a visión do mundo, as emocións e os sentimentos propios, así como para mellorar a capacidade de comunicación e desenvolver a reflexión crítica e a autoconfianza.

- Levar a cabo unha produción artística é o resultado dun proceso complexo que implica, ademais da capacidade de introspección e de proxección dos propios pensamentos, sentimentos e emocións, o coñecemento dos materiais, as ferramentas, as técnicas e os recursos creativos do medio de expresión escollido, así como as súas posibilidades de aplicación.
- Para que o alumnado consiga expresarse de xeito autónomo e singular, achegando unha visión persoal e imaxinativa do mundo a través dunha produción artística propia, debe experimentar cos resultados obtidos e cos efectos producidos. Deste modo, ademais, poténciase unha visión crítica e informada tanto sobre o propio traballo como sobre o alleo, e auméntanse as posibilidades de comunicación coa contorna. Así mesmo, un manexo correcto das ferramentas e das técnicas de expresión, que debe partir dunha intencionalidade previa á realización da produción, axuda no desenvolvemento da autorreflexión e a autoconfianza, aspectos moi importantes nunha competencia que parte dunha produción inicial e, por tanto, intuitiva e que lle dá prioridade á expresividade.

OBX6. Apropriarse das referencias culturais e artísticas da contorna, identificando as súas singularidades, para enriquecer as creacións propias e desenvolver a identidade persoal, cultural e social.

- Para o desenvolvemento da identidade persoal do alumnado, é indispensable o coñecemento do contexto artístico e cultural da sociedade na que experimenta as súas vivencias. O coñecemento crítico de distintos referentes artísticos e culturais modela a súa identidade e axuda a que se insira na sociedade do seu tempo e a que a comprenda mellor.
- A partir da análise contextualizada das referencias máis próximas á súa experiencia, o alumnado é quen de identificar as súas singularidades e pode facer uso deses referentes nos seus procesos creativos, enriquecendo así as súas creacións. O coñecemento das devanditas referencias contribúe, en fin, ao desenvolvemento da propia identidade persoal, cultural e social, aumentando a autoestima, o autocoñecemento e o respecto polas outras identidades.

OBX7. Aplicar as técnicas, os recursos e as convencións principais das linguaxes artísticas, incorporando de forma creativa as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías, para as integrar e enriquecer o deseño e a realización dun proxecto artístico.

- O momento actual caracterízase pola multiplicidade de linguaxes artísticas, desde os máis tradicionais, como a pintura, ata os máis recentes, como o audiovisual, a instalación ou a performance. O alumnado debe ser quen de identificalos, así como de clasificalos e establecer as técnicas coas que se producen. Para iso, tamén é importante que experimente cos medios, coas tecnoloxías e cos instrumentos de creación, facendo especial fincapé nos dixitais, definitorios do noso presente e cos que adoita estar familiarizado, aínda que con frecuencia dun xeito moi superficial. O alumnado debe aprender a facer un uso informado destes, sentando as bases para que máis adiante poida afondar nas súas potencialidades expresivas, pondo en xogo un coñecemento máis profundo de técnicas e recursos que debe adquirir progresivamente.
- O alumnado debe aplicar este coñecemento das tecnoloxías contemporáneas e das linguaxes artísticas na elaboración dun proxecto artístico que integre varias delas, procurando un resultado que sexa froito dunha expresión actual e contemporánea.

OBX8. Compartir producións e manifestacións artísticas, adaptando o proxecto á intención e ás características do público destinatario, para valorar distintas oportunidades de desenvolvemento persoal.

- A obra artística alcanza todo o seu sentido e a súa potencialidade cando chega ao público e produce un efecto sobre el. Neste sentido, o alumnado debe comprender a existencia de públicos diversos e, en consecuencia, a posibilidade de dirixirse a uns ou outros de maneira diferenciada. Non é o mesmo elaborar unha peza audiovisual de carácter comercial destinada a unha audiencia ampla que crear unha instalación de videoarte cunha vontade minoritaria. O alumnado debe entender que todas as posibilidades son válidas, pero que a idea, a produción e a difusión dunha obra deben ser tidas en conta desde a súa mesma xénese. Ademais, é importante que identifique e valore as oportunidades que lle pode proporcionar o seu traballo segundo o tipo de público ao que se dirixa, o que se apreciará a partir da posta en común deste.
- Preténdese que o alumnado xere producións e manifestacións artísticas de distinto signo, tanto individual como colectivamente, seguindo as pautas establecidas, identificando e valorando correctamente as súas intencións previas e empregando as capacidades expresivas, afectivas e intelectuais que se promoven mediante o traballo artístico.

2669 **8.3 Criterios de avaliación e contidos**

2670 **1º curso**

Materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual	
1º curso	
Bloque 1. Patrimonio artístico e cultural	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, e describir as súas 	OBX1

particularidades e o seu papel como transmisoras de valores e convicións, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero.	
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Seleccionar e describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero e incorporalas á súa cultura persoal e ao seu imaxinario propio. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Argumentar a satisfacción producida pola recepción da arte en todas as súas formas e vertentes, compartindo con respecto impresións e emocións, e expresar a opinión persoal de forma aberta. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Explicar a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Os xéneros artísticos. Manifestacións culturais e artísticas máis importantes, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao patrimonio local: os seus aspectos formais e a súa relación co contexto histórico. 	
Bloque 2. Elementos formais da imaxe e da linguaxe visual. A expresión gráfica	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Analizar de xeito guiado diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha ollada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Seleccionar e describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero e incorporalas á súa cultura persoal e ao seu imaxinario propio. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Argumentar a satisfacción producida pola recepción da arte en todas as súas formas e vertentes, compartindo con respecto impresións e emocións, e expresar a opinión persoal de forma aberta. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes artísticas, así como os seus procesos e os resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos, procurando e analizando a información con interese e eficacia. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas, establecendo conexións entre elas, e incorporalas creativamente nas producións propias. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Expresar ideas e sentimentos en producións plásticas, visuais e audiovisuais, a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes, desenvolvendo a capacidade de 	OBX5

comunicación e a reflexión crítica.	
<ul style="list-style-type: none"> CA2.7. Realizar diferentes tipos de producións artísticas individuais ou colectivas e xustificar o proceso creativo, amosando iniciativa e autoconfianza, integrando racionalidade, empatía e sensibilidade, e seleccionando as técnicas e os soportes adecuados ao propósito. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.8. Realizar un proxecto artístico, con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais ou audiovisuais na xeración de mensaxes propias e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA2.9. Desenvolver producións e manifestacións artísticas cunha intención previa, de xeito individual ou colectivo, organizando e desenvolvendo as diferentes etapas e considerando as características do público destinatario. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> A linguaxe visual como forma de comunicación. Elementos básicos da linguaxe visual: o punto, a liña e o plano. Calidades expresivas e comunicativas. Elementos visuais, conceptos e posibilidades expresivas: forma, cor e textura. 	
Bloque 3. Expresión artística e gráfico-plástica: técnicas e procedementos	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes artísticas, así como os seus procesos e os resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos, procurando e analizando a información con interese e eficacia. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas, establecendo conexións entre elas, e incorporalas creativamente nas producións propias. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Expresar ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas, visuais e audiovisuais, a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes, desenvolvendo a capacidade de comunicación e a reflexión crítica. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Realizar diferentes tipos de producións artísticas individuais ou colectivas e xustificar o proceso creativo, amosando iniciativa e autoconfianza, integrando racionalidade, empatía e sensibilidade, e seleccionando as técnicas e os soportes adecuados ao propósito. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Utilizar creativamente referencias culturais e artísticas da contorna na elaboración de producións propias, amosando unha visión persoal. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Realizar un proxecto artístico con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con técnicas visuais ou audiovisuais na xeración de mensaxes propias e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA3.7. Desenvolver producións e manifestacións artísticas cunha intención previa, de xeito individual ou colectivo, organizando e desenvolvendo as diferentes etapas e considerando as características do 	OBX8

público destinatario.	
<ul style="list-style-type: none"> CA3.8. Expor os procesos de elaboración e o resultado final de producións e manifestacións artísticas realizadas de forma individual ou colectiva, recoñecendo os erros, procurando as solucións e as estratexias máis adecuadas para as mellorar, e valorando as oportunidades de desenvolvemento persoal que ofrecen. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas. Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en tres dimensións. O seu uso na arte e as súas características expresivas. Introdución á xeometría plana e trazados xeométricos básicos. 	
Bloque 4. Imaxe e comunicación visual e audiovisual	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, e describir as súas particularidades e o seu papel como transmisoras de valores e convicións, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes artísticas, así como os seus procesos e resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos, procurando e analizando a información con interese e eficacia. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas, establecendo conexións entre elas, e incorporalas creativamente nas producións propias. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Explicar a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA4.6. Realizar un proxecto artístico con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais ou audiovisuais na xeración de mensaxes propias e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA4.7. Recoñecer os usos e as funcións das producións e das manifestacións artísticas, e argumentar de forma individual ou colectiva as súas conclusións acerca das oportunidades que poden xerar, cunha actitude aberta e con interese por coñecer a súa importancia na sociedade. 	OBX8
Contidos	

- A linguaxe e a comunicación visual. Finalidades: informativa, comunicativa, expresiva e estética. Contextos e funcións.
- Imaxe fixa e en movemento: orixe e evolución. Introducción ás características do cómic, a fotografía, o cine, a animación e os formatos dixitais.
- O proxecto artístico.

2671 3º curso

Materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual	
3º curso	
Bloque 1. Patrimonio artístico e cultural.	
Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, e describir as súas particularidades e o seu papel como transmisoras de valores e convicións, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Analizar de xeito guiado diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha ollada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Explicar razoadamente a importancia do proceso que media entre a realidade, o imaxinario e a produción, superando estereotipos e amosando un comportamento respectuoso coa diversidade cultural. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Seleccionar e describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analizándoas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero, e incorporalas á súa cultura persoal e o seu imaxinario propio. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Argumentar a satisfacción producida pola recepción da arte en todas as súas formas e vertentes, compartindo con respecto impresións e emocións, e expresar a opinión persoal de forma aberta. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes artísticas, así como os seus procesos e resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos, procurando e analizando a información con interese e eficacia. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.8. Explicar a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais. 	OBX6

<ul style="list-style-type: none"> CA1.9. Realizar un proxecto artístico con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais ou audiovisuais na xeración de mensaxes propias e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA1.10. Expor os procesos de elaboración e o resultado final de producións e manifestacións artísticas realizadas de forma individual ou colectiva, recoñecendo os erros, procurando as solucións e as estratexias máis adecuadas para as mellorar, e valorando as oportunidades de desenvolvemento persoal que ofrecen. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Os xéneros artísticos. Manifestacións culturais e artísticas clave ao longo da historia, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao patrimonio local: análise dos seus aspectos formais e do seu contexto histórico. As formas xeométricas na arte e na contorna. Patrimonio arquitectónico. 	
Bloque 2. Elementos formais da imaxe e da linguaxe visual. A expresión gráfica	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Analizar de xeito guiado diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha ollada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Seleccionar e describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analizándoas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero, e incorporalas á súa cultura persoal e o seu imaxinario propio. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Argumentar a satisfacción producida pola recepción da arte en todas as súas formas e vertentes, compartindo con respecto impresións e emocións, e expresar a opinión persoal de forma aberta. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes artísticas, así como os seus procesos e resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos, procurando e analizando a información con interese e eficacia. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas, establecendo conexións entre elas, e incorporalas creativamente nas producións propias. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Explicar a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.7. Utilizar creativamente referencias culturais e artísticas da contorna na elaboración de producións propias, amosando unha visión persoal. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.8. Realizar un proxecto artístico con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais ou audiovisuais na xeración de 	OBX7

mensaxes propias e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas.	
<ul style="list-style-type: none"> CA2.9. Recoñecer os usos e as funcións das producións e das manifestacións artísticas, e argumentar de forma individual ou colectiva as súas conclusións acerca das oportunidades que poden xerar, cunha actitude aberta e con interese por coñecer a súa importancia na sociedade. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA2.10. Desenvolver producións e manifestacións artísticas cunha intención previa, de xeito individual ou colectivo, organizando e desenvolvendo as diferentes etapas e considerando as características do público destinatario. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> A linguaxe visual como forma de comunicación. Elementos básicos da linguaxe visual: o punto, a liña e o plano. Posibilidades expresivas e comunicativas. A percepción visual. Introducción aos principios perceptivos, elementos e factores. A composición. Conceptos de equilibrio, proporción e ritmo aplicados á organización de formas no plano e no espazo. 	
Bloque 3. Expresión artística e gráfico-plástica: técnicas e procedementos	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes artísticas, así como os seus procesos e resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos, procurando e analizando a información con interese e eficacia. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas, establecendo conexións entre elas, e incorporalas creativamente nas producións propias. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Expresar ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas, visuais e audiovisuais, a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes, desenvolvendo a capacidade de comunicación e a reflexión crítica. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Realizar diferentes tipos de producións artísticas individuais ou colectivas e xustificar o proceso creativo, amosando iniciativa e autoconfianza, integrando racionalidade, empatía e sensibilidade, e seleccionando as técnicas e os soportes adecuados ao propósito. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Utilizar creativamente referencias culturais e artísticas da contorna na elaboración de producións propias, amosando unha visión persoal. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Realizar un proxecto artístico con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais ou audiovisuais na xeración de mensaxes propias e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA3.7. Desenvolver producións e manifestacións artísticas cunha intención previa, de xeito individual ou colectivo, organizando e desenvolvendo as diferentes etapas e considerando as características do público destinatario. 	OBX8

<ul style="list-style-type: none"> CA3.8. Expor os procesos de elaboración e o resultado final de producións e manifestacións artísticas realizadas de forma individual ou colectiva, recoñecendo os erros, procurando as solucións e as estratexias máis adecuadas para as mellorar, e valorando as oportunidades de desenvolvemento persoal que ofrecen. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas. Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en tres dimensións. O seu uso na arte e as súas características expresivas. O proceso creativo a través de operacións plásticas: manipular, reproducir, illar, transformar e asociar. Factores e etapas do proceso creativo: elección de materiais e técnicas, realización de esbozos. 	
Bloque 4. Imaxe e comunicación visual e audiovisual	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, e describir as súas particularidades e o seu papel como transmisoras de valores e convicións, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Analizar de xeito guiado diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha ollada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Explicar razoadamente a importancia do proceso que media entre a realidade, o imaxinario e a produción, superando estereotipos e amosando un comportamento respectuoso coa diversidade cultural. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes artísticas, así como os seus procesos e resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos, procurando e analizando a información con interese e eficacia. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas, establecendo conexións entre elas, e incorporalas creativamente nas producións propias. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.6. Utilizar creativamente referencias culturais e artísticas da contorna na elaboración de producións propias, amosando unha visión persoal. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA4.7. Realizar un proxecto artístico con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais ou audiovisuais na xeración de mensaxes propias e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA4.8. Recoñecer os usos e as funcións das producións e das manifestacións artísticas, e argumentar de forma individual ou colectiva as súas conclusións acerca das oportunidades que poden 	OBX8

xerar, cunha actitude aberta e con interese por coñecer a súa importancia na sociedade.	
<ul style="list-style-type: none"> CA4.9. Desenvolver producións e manifestacións artísticas cunha intención previa, de xeito individual ou colectivo, organizando e desenvolvendo as diferentes etapas e considerando as características do público destinatario. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA4.10. Expor os procesos de elaboración e o resultado final de producións e manifestacións artísticas realizadas de forma individual ou colectiva, recoñecendo os erros, procurando as solucións e as estratexias máis adecuadas para as mellorar, e valorando as oportunidades de desenvolvemento persoal que ofrecen. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Imaxes visuais e audiovisuais: lectura e análise. Imaxe fixa e en movemento, orixe e evolución. Introducción ás características do cómic, a fotografía, o cine, a animación e os formatos dixitais. Técnicas básicas para a realización de producións audiovisuais sinxelas, de xeito individual ou en grupo. Experimentación en contornas virtuais de aprendizaxe. O proxecto artístico. 	

2672 8.4 Orientacións pedagóxicas

2673 A intervención educativa na materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual desenvolverá
2674 o seu currículo e tratará de asentarse de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as
2675 aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación
2676 co resto de materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos
2677 da etapa.

2678 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
2679 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
2680 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se
2681 presentan nas epígrafes seguintes, e seleccionar os criterios de avaliación do currículo que se
2682 axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do alumnado e
2683 o seu nivel de desempeño.

2684 **Relación entre os obxectivos da materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual e as**
2685 **competencias clave a través dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I**

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	1	3			3	1-2		1

OBX2	1				1-3	1-3		1-3
OBX3	1-2			1	4	1-3		2
OBX4	2	3		1-2	3	3		2
OBX5	2				1-3-4	3		3-4
OBX6	2			1	3	1		3
OBX7	2-3		3	1-5		1-3		4
OBX8	1		3	3	3-5		3	4

2686 **Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe**

- 2687 – O uso de distintos métodos que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do
- 2688 alumnado, favorezan a capacidade de aprender por si mesmo e promovan ou traballo en
- 2689 equipo colaborativo.
- 2690 – A realización de proxectos significativos para o alumnado e a resolución colaborativa de
- 2691 problemas, reforzando a autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade, así como a
- 2692 capacidade de aprender a aprender.
- 2693 – A énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención
- 2694 das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto
- 2695 como se detecten estas dificultades.
- 2696 – O uso de estratexias para traballar transversalmente a comprensión de lectura, a expresión oral
- 2697 e escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital, e o fomento da creatividade, do
- 2698 espírito científico e do emprendemento.
- 2699 – O respecto, o coñecemento, a análise e a apreciación do propio patrimonio artístico e cultural.
- 2700 – O deseño de situacións de aprendizaxe que supoñan unha acción continua e combinada coa
- 2701 reflexión, así como unha actitude aberta e colaborativa, coa intención de que o alumnado
- 2702 desenvolva unha cultura e unha práctica artística persoais e sustentables.
- 2703 – A concreción de situacións de aprendizaxe que poñan en xogo as competencias da materia e
- 2704 que estean vinculadas a contextos próximos ao alumnado, que favorezan a aprendizaxe
- 2705 significativa, que esperten a súa curiosidade e o seu interese pola arte e as súas
- 2706 manifestacións, e que permitan desenvolver a súa identidade persoal e a súa autoestima.
- 2707 – O deseño das situacións de aprendizaxe que procuren o desenvolvemento do pensamento
- 2708 diverxente e nas que se valore a diversidade das manifestacións culturais e artísticas.

- 2709 – O uso das achegas teóricas e dos coñecementos culturais que deben ser introducidos polo
2710 profesorado en relación coas preguntas que formule cada situación, permitindo así que o
2711 alumnado adquira métodos e puntos de referencia no espazo e no tempo para captar e
2712 explicitar a natureza, o sentido, o contexto e o alcance das obras e dos procesos artísticos
2713 estudados.

Borrador

2714 9 Expresión Artística

2715 9.1 Introducción

2716 Na materia de Expresión Artística pónense en funcionamento diferentes procesos cognitivos,
2717 culturais, emocionais e afectivos, facendo que todos eles se combinen e interactúen nun mesmo
2718 pensamento creador. Supón, polo tanto, un paso máis na adquisición das competencias que
2719 desenvolvidas en cursos e etapas anteriores.

2720 No desenvolvemento dunha proposta creativa, levaranse a cabo fases de información,
2721 investigación, reflexión, análise, expresión de opinións e adopción de posicionamentos acerca de
2722 cuestións xerais ou persoais, procura de solucións propias, traballo colaborativo, avaliación,
2723 autoavaliación e exercicio do xuízo crítico. Este proceso daralle ao alumnado a oportunidade de
2724 establecer vínculos entre diferentes linguaxes e disciplinas artísticas, o que facilitará o
2725 enriquecemento das súas propias creacións, a súa percepción das obras de arte e a súa
2726 capacidade para apreciar o patrimonio cultural.

2727 A materia favorece a experimentación coas principais técnicas artísticas e o desenvolvemento
2728 da capacidade expresiva e da creatividade, do pensamento diverxente e da innovación. Así
2729 mesmo, busca dotar o alumnado dos coñecementos, destrezas e actitudes necesarios para
2730 comunicar a través da expresión artística. Con este obxectivo, a materia expónse como un espazo
2731 desde o que estimular o desexo de expresar unha visión persoal do mundo a través de producións
2732 artísticas propias e desde o que converter o erro ou o fracaso nunha oportunidade de
2733 aprendizaxe. A análise e a avaliación dos procesos de creación propios, doutros artistas e doutras
2734 manifestacións culturais ao longo da historia, das experiencias vividas, das estratexias e medios
2735 utilizados, dos erros cometidos e dos progresos obtidos axudaranlle ao alumnado a tomar
2736 conciencia da creatividade como un medio de coñecemento, de resolución de problemas e de
2737 construción da propia identidade. Esta toma de conciencia, pola súa vez, favorecerá a reinversión
2738 das aprendizaxes en situacións análogas ou noutros contextos.

2739 A materia está deseñada a partir de catro competencias específicas que emanan dos
2740 obxectivos xerais da etapa e das competencias que conforman o perfil de saída do alumnado ao
2741 termo do ensino básico, en especial dos descritores da competencia en conciencia e expresión
2742 cultural, aos que se engaden aspectos relacionados coa comunicación verbal, a dixitalización, a
2743 convivencia democrática, a interculturalidade ou a creatividade. Estas competencias específicas
2744 poden traballarse simultaneamente mediante un desenvolvemento entrelazado e ha de terse en
2745 conta que, por consistir na creación de producións artísticas, a última delas require da activación

2746 das tres primeiras, é dicir, da observación e valoración crítica de producións artísticas e da
2747 selección e do emprego tanto de técnicas gráfico-plásticas coma audiovisuais.

2748 Os criterios de avaliación, que determinan o grao de adquisición das competencias específicas,
2749 deben aplicarse nunha contorna flexible e propicia para a expresión creativa do alumnado.

2750 O carácter eminentemente práctico da materia determina a elección dos seus contidos. Estes
2751 atópanse divididos en dous bloques:

2752 Bloque 1. «Técnicas gráfico-plásticas», que recolle as diferentes técnicas artísticas que o
2753 alumnado ha de explorar, aprendendo a seleccionar aquelas que resulten máis adecuadas aos
2754 seus propósitos expresivos: as técnicas máis habituais no debuxo, na ilustración e na pintura,
2755 tanto secas (debuxo a carbón, lapis de grafito, lapis composto, lapis de cores, ceras, pastel,
2756 bolígrafos ou rotuladores), coma húmidas (tinta chinesa, acuarela ou pintura á augada), técnicas
2757 alternativas e mixtas (colaxe, *frottage*, *grattage*, decalcomanía, *objet trouvé*, *dripping*,
2758 *assemblage*), técnicas básicas de estampaxe e técnicas de modelado e de creación de volume.

2759 Bloque 2. «Fotografía, linguaxe visual, audiovisual e multimedia», este bloque permite
2760 profundar nas aprendizaxes sobre linguaxe narrativa e audiovisual adquiridas na materia de
2761 Educación Plástica, Visual e Audiovisual. Incidirase no proceso de creación, no deseño de
2762 proxectos, na análise crítica da linguaxe publicitaria e da sociedade de consumo, en técnicas e
2763 formatos de fotografía e vídeo, así como nos diferentes medios de difusión das producións
2764 audiovisuais.

2765 Como contidos transversais a estes dous bloques inclúense, entre outros, a prevención e
2766 xestión responsable dos residuos e a seguridade, toxicidade e impacto ambiental dos diferentes
2767 materiais artísticos, co fin de contribuír á educación ambiental do alumnado.

2768 Dado o seu carácter práctico, a materia contribúe á asunción responsable das obrigacións, á
2769 cooperación e ao respecto ás demais persoas; desenvolve a capacidade de traballo en equipo e a
2770 autodisciplina, ademais de promover o trato igualitario e inclusivo; favorece o espírito innovador e
2771 emprendedor, fomentando a creatividade, a iniciativa persoal e a capacidade de aprendizaxe a
2772 partir dos erros cometidos e permite participar no enriquecemento do patrimonio a través da
2773 creación de producións persoais.

2774 A este respecto, cómpre lembrar que, dentro do proceso creador e expresivo, toda produción
2775 artística adquire sentido cando é exposta, apreciada, analizada e compartida cun público. De aí a
2776 importancia de organizar actividades nas que o alumnado se converta en espectador non só das
2777 producións alleas, senón tamén das súas propias. Isto contribuirá á súa formación integral e ao
2778 desenvolvemento da humildade; da asertividade; da empatía; da madurez emocional, persoal e

2779 académica; da autoconfianza e da socialización. En definitiva, contribuirá ao desenvolvemento da
2780 intelixencia emocional, que lle permitirá prepararse para aprender dos seus erros e para recoñecer
2781 tanto as emocións propias como as doutras persoas.

2782 9.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Analizar manifestacións artísticas, contextualizándoas, describindo os seus aspectos esenciais e valorando o proceso de creación e o resultado final, para educar a mirada, alimentar o imaxinario, reforzar a confianza e ampliar as posibilidades de gozar do patrimonio cultural e artístico.

- Con esta competencia espérase que o alumnado desenvolva un criterio estético e unha mirada persoal por medio da análise crítica e informada de diferentes producións que lle axuden a descubrir a multiplicidade, a riqueza e a complexidade de diferentes manifestacións artísticas. Esta análise permitirá identificar e diferenciar as linguaxes e os medios de produción e manipulación, así como os distintos resultados que proporcionan, de maneira que acerte a valorar os resultados obtidos tanto desde os seus aspectos puramente artesanais (como se fai) coma formais (como se utiliza a linguaxe).
- A contextualización das producións analizadas fará posible a súa adecuada valoración como produtos dunha época e dun contexto social determinados, á vez que permitirá a reflexión sobre a súa evolución e a súa relación co presente. Por este motivo, ademais de acudir aos diferentes xéneros e estilos que forman parte do canon occidental, convén prestar atención a producións doutras culturas e tamén a aquelas que conforman os imaxinarios do alumnado, describindo trazos e intencionalidades comúns que axuden á súa mellor comprensión e valoración. Esta comparación ha de contribuir ao desenvolvemento dunha actitude crítica e reflexiva sobre os diferentes referentes artísticos e a enriquecer o repertorio visual ao que as alumnas e os alumnos teñen acceso, desenvolvendo así o seu gusto pola arte e a percepción desta como fonte de gozo e de enriquecemento persoal.
- A estratexia comparativa pode ser igualmente de utilidade á hora de mostrar a historia da arte e a cultura como un continuo no cal as obras do pasado son a base sobre a que se constrúen as creacións do presente. Pola súa banda, o acceso ás fontes permitirá poñer en valor os traballos de preparación da obra e mesmo os estudos de obras que non chegaron a realizarse, o que lle permitirá ao alumnado superar a idea de fracaso ou asimilalo como un paso cara ao éxito futuro.
- Por último, a incorporación da perspectiva de xénero na análise destas producións propiciará que o alumnado entenda a imaxe e o papel da muller nas obras estudadas, favorecendo un achegamento que axude a identificar os mitos, os estereotipos e os roles de xénero transmitidos a través da arte.

OBX2. Explorar as posibilidades expresivas de diferentes técnicas gráfico-plásticas, empregando distintos medios, soportes, ferramentas e linguaxes, para incorporalas ao repertorio persoal de recursos e desenvolver o criterio de selección das máis adecuadas a cada necesidade ou intención.

- O momento actual caracterízase pola multiplicidade de técnicas que posibilitan a expresión gráfico-plástica, desde as máis tradicionais, como a pintura ao óleo, ata as máis actuais, como a amplísima paleta de recursos dixitais. Explorar estas técnicas, tanto de forma libre coma pautada, permitiralle ao alumnado descubrir as ferramentas, os medios, os soportes e as linguaxes asociadas con elas e entendelos a través da práctica, enriquecendo así o seu repertorio persoal de recursos expresivos.
- Deberase distinguir entre a elaboración de imaxes persoais, con fins expresivos e emocionais propios, e a creación de producións que teñan uns propósitos comunicativos concretos e que impliquen unha mensaxe e un público destinatario previamente definido. En ambos os casos, prestaráselles unha especial atención ao fomento da creatividade e á espontaneidade na exteriorización de ideas, sentimentos e emocións, así como á activación das aprendizaxes derivadas da análise de diversas manifestacións artísticas.
- No desenvolvemento desta competencia, a utilización creativa das distintas técnicas gráfico-plásticas no marco dun proxecto artístico ofreceralle ao alumnado un contexto real no que aprender a seleccionar e a aplicar as máis adecuadas a cada necesidade ou intención.

OBX3. Explorar as posibilidades expresivas de diferentes medios, técnicas e formatos audiovisuais, descodificando as súas linguaxes, identificando as ferramentas e distinguindo os seus fins, para incorporalos ao repertorio persoal de recursos e desenvolver o criterio de selección dos máis adecuados a cada necesidade ou intención.

- O presente non se pode explicar sen facer referencia á sobreabundancia de mensaxes audiovisuais transmitidas en toda clase de formatos e por todo tipo de medios. A adquisición desta competencia, a través da exploración libre ou pautada, supón coñecer eses formatos, recoñecer as linguaxes empregadas e identificar as ferramentas que se empregan na súa elaboración, ademais de distinguir os seus distintos fins, pois non é o mesmo un vídeo creado e difundido a través das redes sociais ca unha noticia nun informativo televisivo, unha peza de videoarte ou unha película de autor de vocación minoritaria e esixente no seu aspecto formal.
- Coma no caso das técnicas gráfico-plásticas, no desenvolvemento desta competencia, deberase distinguir entre as producións con fins expresivos propios e aquelas que impliquen unha mensaxe e un público concreto e hai que fomentar a activación das aprendizaxes derivadas da análise de diversas manifestacións artísticas.
- Do mesmo xeito, a utilización creativa dos diferentes medios, técnicas e formatos audiovisuais no marco dun proxecto artístico ofreceralle ao alumnado un contexto real no que aprender a seleccionar e a aplicar os máis adecuados a cada necesidade ou intención. Neste sentido, hase de facer fincapé nas posibilidades creativas que ofrece a contorna dixital, definitoria do noso presente.

OBX4. Crear producións artísticas, individuais ou grupais, realizadas con diferentes técnicas e ferramentas, incluído o propio corpo, a partir dun motivo ou intención previos, adaptando o deseño e o proceso ás necesidades e indicacións de realización e tendo en conta as características do público destinatario, para compartilas e valorar as oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico ou profesional que poden derivarse desta actividade.

- A obra artística alcanza todo o seu sentido e potencialidade cando chega ao público e produce un efecto sobre el. Neste sentido, o alumnado ha de comprender a existencia de públicos diversos e, en consecuencia, a posibilidade de dirixirse a uns ou a outros de maneira diferenciada. Non é o mesmo elaborar unha peza audiovisual de carácter comercial destinada a unha audiencia ampla que crear unha instalación de videoarte cunha vontade minoritaria. O alumnado debe entender que a elección do público ao que se dirixe ha de guiar todas as fases do proceso creativo desde a súa mesma xénese. Así mesmo, é importante facer ver que a emoción forma parte ineludible deste proceso, pois dificilmente se conseguirá ningunha reacción do público se o propio alumnado non mostra unha implicación persoal.
- Preténdese que o alumnado xere producións artísticas de distinto signo, tanto individual coma colectivamente, rexéndose polas pautas que se estableceron, identificando e valorando correctamente as súas intencións previas, adaptando o seu traballo ás características do público destinatario e empregando as capacidades expresivas, afectivas e intelectuais que se promoven mediante o traballo artístico. Para iso, pode utilizar e combinar as técnicas, ferramentas e linguaxes que considere apropiados, incluído o propio corpo.
- Finalmente, é importante que o alumnado comparta, de diversas formas e por distintos medios, as producións que realice e que aproveite esta experiencia para identificar e valorar distintas oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico ou profesional relacionadas co ámbito artístico.

2783 **9.3 Criterios de avaliación e contidos**

2784 **4.º curso**

Materia de Expresión Artística 4.º curso	
Bloque 1. Técnicas gráfico-plásticas	
Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA1.1. Analizar manifestacións artísticas de diferentes épocas e culturas, contextualizándoas, describindo os seus aspectos esenciais, valorando o proceso de creación e o resultado final e evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na súa recepción.	OBX1
▪ CA1.2. Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	OBX1
▪ CA1.3. Participar, con iniciativa, confianza e creatividade na exploración de diferentes técnicas gráfico-plásticas, empregando ferramentas, medios, soportes e linguaxes.	OBX2
▪ CA1.4. Elaborar producións gráfico-plásticas de forma creativa, determinando as intencións expresivas e seleccionando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	OBX2
▪ CA1.5. Crear un produto artístico individual ou grupal, de forma colaborativa e aberta, deseñando as fases do proceso e seleccionando as técnicas e ferramentas máis adecuadas para conseguir un resultado adaptado a unha intención e a un público determinados.	OBX4

<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Expoñer o resultado final da creación dun produto artístico, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados. 	OBX4
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Os efectos do xesto e do instrumento: ferramentas, medios e soportes. Calidades plásticas e efectos visuais. Técnicas de debuxo e pintura: técnicas secas e húmidas. Técnicas mixtas e alternativas das vangardas artísticas. Posibilidades expresivas e contexto histórico. Técnicas de estampaxe. Procedementos directos, aditivos, substractivos e mixtos. Graffiti e pintura mural. Técnicas básicas de creación de volumes. A arte da reciclaxe. Consumo responsable. Produtos ecolóxicos, sustentables e innovadores na práctica artística. Arte e natureza. Seguridade, toxicidade e impacto ambiental dos diferentes materiais artísticos. Prevención e xestión responsable dos residuos. Exemplos de aplicación de técnicas gráfico-plásticas en diferentes manifestacións artísticas e no ámbito do deseño. 	
Bloque 2. Fotografía, linguaxe audiovisual e multimedia	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Elaborar producións gráfico-plásticas de forma creativa, determinando as intencións expresivas e seleccionando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Participar, con iniciativa, confianza e creatividade, na exploración de diferentes medios, técnicas e formatos audiovisuais, descodificando as súas linguaxes, identificando as ferramentas e distinguindo os seus fins. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Realizar producións audiovisuais, individuais ou colaborativas asumindo diferentes funcións, incorporando o uso das tecnoloxías dixitais cunha intención expresiva, buscando un resultado final axustado ao proxecto preparado previamente e seleccionando e empregando, con corrección e de forma creativa, as ferramentas e medios dispoñibles máis adecuados. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Crear un produto artístico individual ou grupal, de forma colaborativa e aberta, deseñando as fases do proceso e seleccionando as técnicas e ferramentas máis adecuadas para conseguir un resultado adaptado a unha intención e a un público determinados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Expoñer o resultado final da creación dun produto artístico, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados. 	OBX4

<ul style="list-style-type: none"> CA2.7. Identificar oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico ou profesional relacionadas co ámbito artístico, comprendendo o seu valor engadido e expresando a opinión persoal de forma razoada e respectuosa. 	OBX4
--	------

Contidos

- Elementos e principios básicos da linguaxe visual e da percepción. Cor e composición.
- Narrativa da imaxe fixa: encadramento e planificación, puntos de vista e angulación. A imaxe secuenciada.
- Fotografía analóxica: cámara escura. Fotografía sen cámara (fotogramas). Técnicas fotográficas experimentais: cianotipia ou antotipia.
- Fotografía dixital. A fotomontaxe dixital e tradicional.
- Seguridade, toxicidade e impacto ambiental dos diferentes materiais artísticos. Prevención e xestión responsable dos residuos.
- Narrativa audiovisual: fotograma, secuencia, escena, toma, plano e montaxe. O guión e o *storyboard*.
- O proceso de creación. Realización e seguimento: guión ou proxecto, presentación final e avaliación (autorreflexión, autoavaliación e avaliación colectiva).
- Publicidade: recursos formais, lingüísticos e persuasivos. Estereotipos e sociedade de consumo. O sexismo e os canons corporais e sexuais nos medios de comunicación.
- Campos e ramas do deseño: gráfico, de produto, de moda, de interiores, escenografía.
- Técnicas básicas de animación.
- Recursos dixitais para a creación de proxectos de videoarte.

2785 9.4 Orientacións pedagóxicas

2786 A intervención educativa na materia de Expresión Artística desenvolverá o seu currículo e
2787 tratará de asentar de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o
2788 logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto das materias, unha adecuada
2789 adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

2790 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
2791 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
2792 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que se
2793 presentan nos apartados seguintes e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
2794 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
2795 alumnado e o seu nivel de desempeño.

2796 [Relación entre os obxectivos da materia de Expresión Artística e as competencias clave a través](#)
2797 [dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I](#)

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC

OBX1	2-3	3		1-2	3	1		1-2
OBX2				2	1	1-3		3-4
OBX3				5	1-3			3-4
OBX4	1		3	3	3-5		3	4

2798 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 2799 – O deseño de situacións de aprendizaxe que lle permitan ao alumnado explorar unha ampla
2800 gama de experiencias de expresión artística, utilizando tanto materiais tradicionais coma
2801 alternativos, así como medios e ferramentas tecnolóxicas.
- 2802 – O deseño de situacións de aprendizaxe estimulantes e inclusivas que teñan en conta as áreas
2803 de interese do alumnado, as súas referencias culturais e o seu nivel de desenvolvemento, de
2804 modo que permitan levar a cabo aprendizaxes significativas e susciten o seu compromiso e
2805 implicación. A complexidade destas situacións debe aumentar gradualmente, chegando a
2806 requirir a participación en diversas tarefas durante unha mesma proposta de creación,
2807 favorecendo o progreso en actitudes como a apertura, o respecto e o afán de superación e
2808 mellora e contribuíndo á adquisición dos coñecementos, das destrezas e das actitudes que
2809 fortalezan a súa autoestima e desenvolvan a súa identidade e a súa conduta creativa.
- 2810 – O deseño de proxectos que faciliten un encontro coa expresión e coa creación, coa finalidade
2811 de impulsar o atrevemento de mirar, actuar e facer doutro xeito, estimulando unha conduta
2812 creativa que parta de recursos propios e de referentes culturais e artísticos, implicando
2813 emocionalmente o alumnado na arte, a través da arte e pola arte.
- 2814 – O deseño de proxectos que poñan en funcionamento diferentes procesos cognitivos, culturais e
2815 emocionais do alumnado e que axuden a formar un pensamento creador e diverxente, a
2816 construír a súa identidade e autoafirmación, a valorar as opinións alleas e a desenvolver a
2817 empatía.
- 2818 – O uso de métodos que atendan os diferentes ritmos de aprendizaxe do alumnado durante o
2819 desenvolvemento das fases de información, investigación, reflexión, análise e expresión das
2820 súas solucións creativas, tanto en traballos individuais coma en equipo.
- 2821 – A aplicación dunha metodoloxía na aula que promova a autoaprendizaxe fomentando a
2822 autonomía, a mellora da autoestima e o nivel de interese e de responsabilidade.
- 2823 – A atención á diversidade e, polo tanto, á individualidade de cada alumna e de cada alumno e
2824 aos seus ritmos e dificultades de aprendizaxe, poñendo en práctica mecanismos de reforzo
2825 activos e preventivos do fracaso escolar.

- 2826 – O uso de estratexias para traballar transversalmente contidos como a creación de proxectos
2827 sostibles, a xestión responsable dos residuos e a seguridade, a toxicidade e o impacto
2828 medioambiental dos diferentes materiais artísticos e a formación dunha conciencia ambiental.
- 2829 – A realización de actividades estimulantes que lle permitan ao alumnado experimentar con
2830 materiais, ferramentas e técnicas diferentes, dando lugar a aprendizaxes significativas
2831 progresivamente máis complexas e cun enfoque multidisciplinar.
- 2832 – A valoración da importancia dunha visión crítica e construtiva da propia creación artística e da
2833 allea, desenvolvendo un espírito empático e a propia intelixencia emocional, así como unha
2834 visión máis global do que significa crear no contexto artístico.

2835 10 Filosofía

2836 10.1 Introducción

2837 A materia de Filosofía de cuarto curso de ESO ten como unha das súas finalidades contribuír a
2838 dotar o alumnado dunha capacidade básica de comprensión. Esta capacidade, arrancando da
2839 propia experiencia humana, das vivencias, das inquedanzas e dos interrogantes que ela mesma
2840 suscita, debe catapultar o alumnado ao limiar dunha disposición crítica, de argumentación e
2841 síntese que, ademais da súa exemplificación filosófica, poida servirlle para desenvolverse como
2842 persoa e como cidadán, entendendo a radicalidade do saber filosófico como ferramenta de
2843 transformación e cambio.

2844 A comprensión da persoa en si mesma e do mundo en que se vive, sen esquecer a súa
2845 vertente histórica, responde á dimensión teórica da filosofía como "preguntar radical" mediante a
2846 procura e tratamento dos grandes interrogantes filosóficos. Xunto a iso, a materia debe proxectar
2847 unha dimensión práctica, incidindo basicamente no fomento dunha actitude reflexiva e crítica que
2848 non acepte nada preconcebido, e dunha capacidade de pensar que, a través da mediación
2849 dialóxica, sexa capaz de argumentar de forma coherente e lóxica. O alumnado, deste xeito,
2850 deberá integrar coherentemente as súas ideas e as súas crenzas, someténdoo á crítica e o
2851 contraste doutras persoas para ser quen de alcanzar un pensamento autónomo que integre os
2852 seus coñecementos e os seus valores, comprendendo a particularidade da filosofía como saber
2853 radical e global.

2854 Con este tratamento, que permite integrar nunha visión de conxunto a gran diversidade de
2855 saberes, capacidades e valores, a filosofía eríxese nunha ferramenta moi interesante para
2856 contribuír ao logro das máis importantes expectativas descritas nas competencias clave. É patente
2857 que as competencias clave deben estar perfectamente integradas nas propostas curriculares das
2858 áreas e materias, para desenvolver, de forma coherente e precisa, os resultados da aprendizaxe
2859 que o alumnado debe conseguir. Neste sentido, esta materia, dentro da implicación das
2860 competencias clave no sistema educativo, pode contribuír a desenvolver especialmente as
2861 seguintes competencias: a competencia en comunicación lingüística, a competencia persoal,
2862 social e de aprender a aprender, a competencia cidadá e a competencia en conciencia e
2863 expresión culturais. Cómpre valorar que, dun xeito nomeadamente salientable, a materia no seu
2864 conxunto debe motivar o alumnado para aprender a aprender, competencia basal para a
2865 adquisición do amor ao saber, o que constitúe un eixe paradigmático para afrontar a vida e o
2866 mundo, dotando o alumnado de valiosos apeiros para, desde a iniciativa individual, formalo como
2867 persoa.

2868 A materia estrutúrase en seis bloques: "A filosofía", "A persoa", "Socialización", "Pensamento",
2869 "Realidade e metafísica" e "Liberdade e creatividade". Pode entenderse, dun xeito escolar, que
2870 estes bloques representan globalmente un equilibrio, xa que tres deles responden a unha
2871 dimensión marcadamente teórica (filosofía, pensamento, realidade e metafísica), mentres os
2872 outros tres acentúan máis a vertente práctica da reflexión filosófica (identidade persoal,
2873 socialización e transformación). Co desenvolvemento destes bloques o alumnado debe ser quen
2874 de adquirir unhas destrezas teórico-prácticas basais para o avance e a mellora no eido persoal e
2875 na interacción social, adquirindo, ao tempo, unha visión filosófica e cultural en xeral, todo iso a
2876 través da internalización, a asimilación e a consecución das competencias clave.

2877 10.2 Obxectivos

Obxectivos da área

OBX1. Buscar, interpretar, producir e transmitir correctamente información relativa a cuestións filosóficas, a partir do emprego contrastado e seguro de fontes, o uso e análise rigoroso das mesmas, e o emprego de procedementos elementais de investigación e comunicación, para xerar e transmitir xuízos e teses persoais, e desenvolver unha actitude indagadora, autónoma, rigorosa e creativa no ámbito da reflexión filosófica.

- O coñecemento das técnicas fundamentais de investigación en filosofía comeza polo dominio de criterios e procedementos de procura, organización e avaliación de información segura e relevante, tanto en contornas dixitais como noutras máis tradicionais, e tanto no ámbito académico como no máis cotián. Doutra banda, a investigación filosófica a partir de fontes documentais esixe non só o desenvolvemento, entre outros, do hábito lector, senón tamén do emprego de estratexias básicas e específicas de análise, interpretación, recensión e avaliación crítica e filosófica dos devanditos documentos, sexan escritos ou orais, de carácter textual ou audiovisual, e sexan ou non de xénero estritamente filosófico. Así mesmo, a investigación filosófica precisa tamén do dominio de métodos e protocolos de produción e transmisión dos coñecementos obtidos, tales como pautas para a elaboración e comunicación pública de proxectos que poidan plasmarse en textos, disertacións, presentacións, documentos audiovisuais ou calquera outro tipo de produto ou creación.
- O obxectivo é que o alumnado, xenuinamente movido por preguntas e problemas filosóficos, e unha vez obtida a través da argumentación e do diálogo unha comprensión básica e informada das principais teses e concepcións filosóficas, prosiga e complementa o exercicio dialéctico ao redor de ditas teses cunha proposta construtiva que, baixo o formato do traballo de investigación ou outro similar, contribúa a desenvolver o xuízo propio, a autonomía de criterio e a madurez persoal.

OBX2. Practicar o exercicio do diálogo filosófico de maneira rigorosa, crítica, tolerante e empática, interiorizando as pautas éticas e formais que este require, mediante a participación en actividades grupais e a través da formulación dialóxica das cuestións filosóficas, para promover o contraste e intercambio de ideas e o exercicio dunha cidadanía activa e democrática.

- O modelo dialóxico goza desde os seus comezos dunha indubidable preeminencia como método do filosofar e como referente esencial do exercicio da cidadanía democrática. É esta, pois, unha das competencias máis relevantes de entre aquelas polas que podemos dicir que a filosofía constitúe unha auténtica educación cívica. O

diálogo filosófico compréndese, baixo unha idea de disensión, como expresión de pluralidade e requirimento de complementariedade máis que como mero conflito, e aínda ao redor de si virtudes que en poucas ocasións aparecen xuntas: a esixencia de rigor racional, a aceptación do pluralismo ideolóxico, e a actitude respectuosa e empática cara a aquelas persoas coas que disentimos sen que por iso deixemos de buscar xuntos unha posición común.

- A práctica do diálogo filosófico representa, polo demais, un proceso análogo ao da propia aprendizaxe desde case calquera punto de vista pedagóxico que incida nos aspectos motivacionais, a aprendizaxe activa e significativa, o ensino por indagación ou descubrimento, o traballo colaborativo ou a formación ao longo da vida. En xeral, a actividade dialóxica integra construtivamente os elementos da incerteza e da crítica, permitindo descubrir, a partir deles, formulacións novas e superadoras, e réxese polos principios de cooperación, honestidade e xenerosidade hermenéutica, así como por un espírito aberto e inconcluso, aínda que non por iso menos efectivo para a indagación filosófica e para o exercicio activo e democrático da cidadanía.

OBX3. Entender o carácter plural das diferentes concepcións, ideas e argumentos en relación aos problemas fundamentais da filosofía, mediante a análise crítica das diversas teses relevantes e dos problemas fundamentais aos que estas responden para comprender as principais e fundamentais teorías filosóficas das máis importantes pensadoras e pensadores.

- O coñecemento das preguntas filosóficas máis importantes que forman parte do patrimonio cultural común incidirá, sen dúbida, na bagaxe intelectual da cidadanía. Ditas concepcións e ideas, formuladas e discutidas ao longo do tempo polas principais pensadoras e pensadores da historia, son parte insubstituíble da nosa identidade, do substrato ideolóxico e argumental das doutrinas políticas, científicas, estéticas, económicas ou relixiosas viventes na nosa cultura, así como do conxunto de principios e valores que orientan ou inspiran a nosa acción moral, social e política. Coñecer e apreciar estas ideas con rigor e profundidade non é só condición para a análise dos problemas filosóficos e, en certa medida, de calquera outra cuestión de orde cultural ou ético-político, senón tamén un requisito esencial para o coñecemento dun mesmo, en tanto que son esas ideas as que nutren e orientan as accións e pensamentos que nos definen. É tamén claro que a comprensión e o uso do caudal de termos, conceptos e teorías con que a filosofía formulou e tratou cada un dos seus problemas, non pode comprenderse se non é no contexto da experiencia xenuína dos mesmos, polo que é preciso que o alumnado recoñeza, valore e reinterprete todas aquelas ideas e propostas teóricas como parte dun exercicio persoal e colectivo de verdadeira investigación filosófica.

OBX4. Comprender e analizar a personalidade humana, establecendo unha aproximación aos estudos da mente e da neurociencia, e vendo as implicacións da motivación, da afectividade e das emocións na súa conformación, a través da investigación e do diálogo entre a filosofía e a ciencia, para comprender e construír discursos sobre a reflexión filosófica acerca do ser humano ao longo da historia do pensamento.

- A comprensión do que é a personalidade humana e o entendemento de que esta se conforma dinámica e evolutivamente contribuirá, sen dúbida, a un mellor coñecemento do ser humano e, paralelamente, a un mellor coñecemento dunha mesma e dun mesmo, do eu. Dita comprensión debe ter en conta estudos desde diferentes campos, nos que a psicoloxía, a ciencia e a filosofía teñen un peso específico moi importante, e deben contribuir a esta comprensión dun xeito unificado entre eles. A reflexión do que é a personalidade nestes termos, débelle permitir á alumna e ao alumno entender como a súa conduta e as súas respostas de actuación están determinadas polas súas situacións e as súas condicións emocionais, afectivas e motivacionais, pois estas inciden directamente na conformación da súa personalidade. O alumnado debe acabar comprendendo que este é un fenómeno

complexo, rico e permeable, que se compón de elementos biolóxicos, psicolóxicos e culturais, que se conforma desde moitas variables, e que levar a cabo unha reflexión rigorosa e aberta sobre isto permitiralle unha mellor comprensión de si mesmo.

- Ademais, isto supónlle ao alumnado un punto de partida privilexiado para darse conta de que o estudo antropolóxico foi unha preocupación importante ao longo da historia do pensamento, e permítelle achegarse mellor a determinadas posturas que podemos considerar paradigmáticas, desde as cales cada alumna e cada alumno debe e pode construír mellor un pensamento propio, autónomo, e crítico sobre o ser humano.

OBX5. Coñecer e comprender os conceptos e estruturas básicos da cultura, a sociedade e a socialización reflexionando, en común, sobre a natureza cultural e social do ser humano, oralmente e por escrito, cunha actitude crítica, sendo empáticos, equitativos, mantendo un espírito construtivo e valorando o enriquecemento cultural que supón coñecer as aportacións culturais diversas.

- A cultura constitúe a característica esencial do ser humano, provenos de identidade e sentido de pertenza, e axúdanos a xerar uns valores compartidos a través do grupo social ou a comunidade en que vivimos en diálogo cos demais. Á súa vez, fainos diferentes mesmo dentro da mesma sociedade. Con este obxectivo trátase de axudar ao noso alumnado a prezar, ser respectuoso e valorar a nosa propia cultura e a dos demais.
- Por outra banda, coñecer o proceso de socialización é entender como chega o ser humano a ser social, mediante a transmisión da cultura dunha xeración a outra a través dos axentes que incorporan ao individuo á sociedade. Dentro da socialización trátase de comprender a socialización de xénero, o cal permite ao alumnado non manter posturas sexistas e discriminatorias cara as mulleres. Ademais é importante analizar as distintas teorías sobre a orixe da sociedade e do Estado, xunto cos problemas da sociedade actual. A conxunción de todos estes factores debería facer persoas máis responsables cos demais e co seu labor na sociedade, e unha maior implicación na vida social dun xeito solidario e construtivo.

OBX6. Adquirir unha visión global da racionalidade humana como característica que nos distingue e nos permite situarnos e orientarnos no mundo, comprendendo e analizando as principais teses filosóficas sobre a capacidade que ten a racionalidade de fornecernos dun coñecemento axeitado do mundo, e valorando o ideal de verdade que perseguen as investigacións teóricas e sêvelles de guía aos nosos afáns prácticos, para fortalecer no alumnado o espírito crítico e rigoroso á hora de analizar informacións, practicar o diálogo argumentado, e adoptar criterios ben fundados á hora de tomar decisións individuais e colectivas.

- A pregunta filosófica polo coñecemento e as respostas que se lle deron na tradición filosófica parecen ter plena vixencia nunha época como a actual, onde a explosión de información de toda índole e validez á que somos expostos só pode poñer en perigo o ideal dunha cidadanía autónoma, crítica e informada se non adoptamos criterios ben fundados sobre o valor da verdade, a validez do coñecemento, e a racionalidade, valores que deben defenderse para que o noso actuar poida ser tomado como verdadeiramente libre.
- Con este obxectivo preténdese que o alumnado reflexione sobre a racionalidade como característica humana, entendendo as complexas relacións que mantén coa parte emotiva do noso psiquismo, e valorando a súa intervención tanto no ámbito do coñecemento como no da acción. Tamén que tome conciencia das teses e ideas que as distintas escolas de pensamento ofreceron sobre natureza e límites do coñecemento, avaliando de xeito crítico a capacidade humana de acadalo. Por último, que, ademais de examinar as distintas teorías filosóficas sobre a verdade, entenda o valor dese ideal, e distinga o erro, que é connatural cos procesos cognitivos do ser humano e permite o avance no coñecemento, das falsidades que se espallan hoxe en día sen control, e das teses que

acriticamente negan a verdade ao reclamar a validez de todas as opinións polo mero feito de que alguén as manteña.

OBX7. Tomar conciencia da centralidade das preguntas metafísicas, ao apuntar directamente á cuestión radical do sentido último da realidade e do papel do ser humano dentro dela, reflexionando de maneira dialóxica e crítica sobre o carácter perenne das preguntas sobre o universo e a natureza, sobre a vida e a morte, sobre o individuo e a historia, e o carácter histórico coas que foron e seguen a ser contestadas, para que o alumnado aprecie, valore e se sinta participe do esforzo humano por tentar dar un sentido racional á totalidade que o rodea e á súa mesma existencia.

- A radicalidade das preguntas metafísicas conecta con características humanas básicas: o asombro e marabilla ante a realidade que se manifesta en toda a súa complexidade, e a perplexidade e inqueda que supón para nós a conciencia da nosa finitude ante esa inmensidade. Este obxectivo pretende involucrar ao alumnado nas grandes preguntas que nos formulamos ante a natureza e as consecuencias que das respostas poidamos derivar para as nosas vidas. As preguntas polos límites do Universo, a súa xénese, a súa finalidade ou o azar. Tamén as que se refiren ao sentido da existencia humana e á conciencia da morte. Por último, a reflexión sobre a historia como ámbito que pode recoller o sentido do proxecto humano. En resumo, as preguntas metafísicas quizais non poidan ser respondidas nunca, pero parecemos condenados a que nos asalten mentres sigamos sendo humanos.

OBX8. Reflexionar e entender a liberdade humana e a súa relación coa vontade, incluíndo o seu tratamento ao longo da historia do pensamento e recoñecendo que está determinada desde varios niveis, para comprender que é condición da creatividade, tamén colaborativa, e para desenvolver desde esta última unha aproximación ao estudo sobre o que é a arte e a beleza.

- A comprensión do feito da liberdade no ser humano é unha condición importante e indispensable para o entendemento do que é este e de como está no mundo. Ao mesmo tempo, é imprescindible comprender a relación desta coa vontade, podendo desenvolver, desta forma, a reflexión sobre o libre albedrío. Dita liberdade vese condicionada desde moitos niveis, entre os cales se poden destacar o físico, o biolóxico e o sociopolítico. Neste contexto, que se presenta como debate e como problema, cada alumna e cada alumno pode achegarse e comprender o tratamento que diferentes pensadoras e pensadores levaron a cabo sobre este problema ao longo da historia da filosofía.
- Por outra banda, tal liberdade é suposto necesario para desenvolver unha actividade creativa persoal e autónoma. A creatividade preséntase así como unha dimensión humana libre, que se potencia desde a imaxinación e que está suxeita a riscos, pero que lle permite á alumna e ao alumno establecer unha primeira aproximación á estética filosófica, desde a que abordar o estudo de que é a arte e a beleza.

2878 **10.3 Criterios de avaliación e contidos**

2879 **4º curso**

Materia de Filosofía

4º curso

Bloque 1. A filosofía

Criterios de Avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Comprender a radicalidade e transcendencia dos problemas filosóficos e recoñecer as funcións da filosofía en tanto que saber crítico que aspira a fundamentar, analizar e argumentar sobre os problemas últimos da realidade, desde unha vertente tanto teórica como práctica. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Coñecer a orixe da filosofía occidental distinguíndoa doutros saberes, e comparándoa con distintas formas de pensamento noutras culturas. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Adquirir un coñecemento significativo das máis importantes propostas filosóficas que se sucederon ao longo da historia, a través da indagación sobre elas e a identificación das cuestións ás que responden. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Demostrar un coñecemento práctico dos procedementos elementais da investigación filosófica a través de tarefas como a identificación de fontes fiables, a procura eficiente e segura de información, e a correcta organización, análise, interpretación, avaliación, produción e comunicación desta, tanto dixitalmente como a través de medios máis tradicionais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Desenvolver unha actitude indagadora, autónoma e activa no ámbito da reflexión filosófica, mediante o deseño, elaboración e comunicación pública de produtos orixinais, tales como traballos de investigación, disertacións, comentarios de texto ou outros. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Promover o contraste e intercambio de ideas e o exercicio dunha cidadanía activa e democrática a través da participación en actividades grupais e do diálogo racional, respectuoso, aberto, construtivo e comprometido coa verdade, acerca de cuestións e problemas filosóficamente relevantes. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Introducción: radicalidade, problematicidade e universalidade da filosofía. <ul style="list-style-type: none"> – A filosofía como saber crítico. – Características da filosofía e os seus usos teórico e práctico. ▪ A función da filosofía no conxunto da cultura occidental e o pensamento noutras tradicións culturais. ▪ O contexto do xurdimento da filosofía occidental en Grecia: o paso do mito ao logos e o pensamento sobre a polis. ▪ Breve síntese das grandes épocas da filosofías. ▪ O papel da muller na cultura e na filosofía. ▪ O pensamento galego. 	
Bloque 2. A persoa	
Criterios de Avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Achegar unha definición do que é a personalidade, incidindo naquilo que a herdanza xenética e o adquirido teñen que ver na formación desta, recoñecendo os diferentes tipos, e explicando as teses centrais dalgunhas das teorías que a estudaron. 	OBX4

<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Diferenciar e explicar, desde un punto de vista científico, en que consiste a filosofía da mente, a neurociencia e a neurofilosofía, sobre todo producindo traballos de investigación nos que se preste importancia ás TIC. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Identificar e recoñecer a importancia da motivación como factor enerxético e direccional da vida humana, facendo que o alumnado poida diferenciar entre teorías cognitivas da motivación e teorías humanistas. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Reflexionar sobre a importancia da motivación, das emocións e da afectividade, comprendendo, ao mesmo tempo, a relación entre estes aspectos do ser humano e a súa incidencia na conformación da personalidade e na nosa conduta. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Expor a reflexión filosófica sobre o ser humano, analizando as posturas máis representativas de dita reflexión ao longo das diferentes épocas e momentos da historia do pensamento. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Demostrar un coñecemento práctico dos procedementos elementais da investigación filosófica a través de tarefas como a identificación de fontes fiables, a procura eficiente e segura de información, e a correcta organización, análise, interpretación, avaliación, produción e comunicación desta, tanto dixitalmente como a través de medios máis tradicionais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.7. Desenvolver unha actitude indagadora, autónoma e activa no ámbito da reflexión filosófica, mediante o deseño, elaboración e comunicación pública de produtos orixinais, tales como traballos de investigación, disertacións, comentarios de texto ou outros. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.8. Promover o contraste e intercambio de ideas e o exercicio dunha cidadanía activa e democrática a través do exercicio da participación en actividades grupais e do diálogo racional, respectuoso, aberto, construtivo e comprometido coa verdade, acerca de cuestións e problemas filosóficamente relevantes. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> A reflexión sobre o ser humano: a tradición filosófica e a perspectiva científica. A personalidade. <ul style="list-style-type: none"> Teorías e tipos de personalidade. O biolóxico e o adquirido na formación da personalidade. Teorías da motivación: o cognitivismo fronte á teoría humanista. As emocións e a afectividade. 	
Bloque 3. Socialización	
Cráterios de Avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Comprender e apreciar dous elementos esenciais que constitúen ao ser humano, a natureza e a cultura, identificando o papel do biolóxico e do concepto de "cultura" e os seus compoñentes, así como da diversidade cultural. 	OBX5

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Coñecer e analizar o ser humano como ser social resultado do proceso de socialización, mediante a diferenciación dos elementos e axentes que o levan a cabo, analizando a importancia de cada un deles na formación da nosa personalidade social e moral, e desenvolvendo unhas actitudes positivas e non estereotipadas respecto ao xénero. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Tomar conciencia das distintas explicacións dadas sobre a aparición da sociedade e a formación do estado, e tamén dos problemas da nosa sociedade actual mediante a discusión e a posta en común das diferentes solucións aos mesmos. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Demostrar un coñecemento práctico dos procedementos elementais da investigación filosófica a través de tarefas como a identificación de fontes fiables, a procura eficiente e segura de información, e a correcta organización, análise, interpretación, avaliación, produción e comunicación desta., tanto dixitalmente como a través de medios máis tradicionais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Desenvolver unha actitude indagadora, autónoma e activa no ámbito da reflexión filosófica, mediante o deseño, elaboración e comunicación pública de produtos orixinais, tales como traballos de investigación, disertacións, comentarios de texto ou outros. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Promover o contraste e intercambio de ideas e o exercicio dunha cidadanía activa e democrática a través do exercicio da participación en actividades grupais e do diálogo racional, respectuoso, aberto, construtivo e comprometido coa verdade, acerca de cuestións e problemas filosóficamente relevantes. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Natureza e cultura no ser humano. ▪ O ser humano como ser social. <ul style="list-style-type: none"> – Elementos e axentes da socialización. – O proceso de socialización de xénero. ▪ Sociedade e estado. <ul style="list-style-type: none"> – Teorías sobre a orixe da sociedade. – Teorías sobre a formación do estado. ▪ Problemas da sociedade actual e os retos do século XXI. 	
Bloque 4. Pensamento	
Criterios de Avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Reflexionar sobre a racionalidade humana, analizando de xeito crítico a súa natureza e a súa relación coas compoñentes afectivas do noso psiquismo, e distinguindo o seu uso no coñecemento teórico do que ten como orientador das nosas accións. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Abordar o problema filosófico do coñecemento, identificando de xeito crítico as ideas e teses máis importantes das distintas escolas filosóficas que reflexionaron sobre a súa natureza, os seus límites e posibilidades, a súa validez, e o papel das distintas facultades humanas na súa consecución. 	OBX6

<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Tomar conciencia da importancia de manter e reforzar o valor da verdade como principio que debe orientar o pensamento e a acción individual e as interaccións sociais, analizando as principais teorías filosóficas que se ocuparon dela, valorando o erro como momento necesario na súa busca e rexeitando a asimilación acrítica de informacións. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Demostrar un coñecemento práctico dos procedementos elementais da investigación filosófica a través de tarefas como a identificación de fontes fiables, a procura eficiente e segura de información, e a correcta organización, análise, interpretación, avaliación, produción e comunicación desta, tanto dixitalmente como a través de medios máis tradicionais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Desenvolver unha actitude indagadora, autónoma e activa no ámbito da reflexión filosófica, mediante o deseño, elaboración e comunicación pública de produtos orixinais, tales como traballos de investigación, disertacións, comentarios de texto ou outros. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.6. Promover o contraste e intercambio de ideas e o exercicio dunha cidadanía activa e democrática a través do exercicio da participación en actividades grupais e do diálogo racional, respectuoso, aberto, construtivo e comprometido coa verdade, acerca de cuestións e problemas filosoficamente relevantes. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> A racionalidade humana. Coñecemento e acción. Teorías do coñecemento. <ul style="list-style-type: none"> A posibilidade do coñecemento e as críticas escépticas e relativistas. O papel das facultades cognoscitivas: racionalismo, empirismo e criticismo. A verdade. Características e valor da verdade. Teorías da verdade. 	
Bloque 5. Realidade e metafísica	
Criterios de Avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA5.1. Coñecer o significado do termo "metafísica", comprendendo que é a principal disciplina das que compoñen a filosofía, identificando o seu obxectivo fundamental, consistente en realizar preguntas radicais sobre a realidade, e entendendo en que consiste o "preguntar radical". 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA5.2. Comprender e coñecer algunhas das grandes preguntas metafísicas acerca da natureza: a orixe e a finalidade do Universo, a orde que rexe a natureza ou a oposición entre as visións determinista e indeterminista da natureza e as consecuencias que se derivan de cada unha delas, a través da comparación, análise e contraposición de distintas respostas que se lle deron a estas cuestións ao longo da historia. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA5.3. Reflexionar sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas sobre a vida, por medio de disertacións razoadas sobre a vida e a morte, o devir histórico, e o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas. 	OBX7

<ul style="list-style-type: none"> CA5.4. Demostrar un coñecemento práctico dos procedementos elementais da investigación filosófica a través de tarefas como a identificación de fontes fiables, a procura eficiente e segura de información, e a correcta organización, análise, interpretación, avaliación, produción e comunicación desta, tanto dixitalmente como a través de medios máis tradicionais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA5.5. Desenvolver unha actitude indagadora, autónoma e activa no ámbito da reflexión filosófica, mediante o deseño, elaboración e comunicación pública de produtos orixinais, tales como traballos de investigación, disertacións, comentarios de texto ou outros. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA5.6. Promover o contraste e intercambio de ideas e o exercicio dunha cidadanía activa e democrática a través do exercicio da participación en actividades grupais e do diálogo racional, respectuoso, aberto, construtivo e comprometido coa verdade, acerca de cuestións e problemas filosóficamente relevantes. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> A metafísica e a pregunta polo ser das cousas. Cosmoxía e filosofía da natureza. <ul style="list-style-type: none"> A natureza e o cosmos. Respostas ás preguntas pola orixe e a finalidade do cosmos. Determinismo e indeterminismo físicos. O sentido da existencia humana. <ul style="list-style-type: none"> A vida e a morte como problemas metafísicos. O lugar do ser humano no mundo. O sentido da historia. 	
Bloque 6. Liberdade e creatividade	
Criterios de Avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA6.1. Comprender, dentro do marco xeral da liberdade, que é o libre albedrío, ou a liberdade interior, en relación coa facultade da vontade, coa autonomía, e coa responsabilidade persoais, reflexionando ao mesmo tempo sobre a existencia do determinismo, e analizando a posibilidade que ten o ser humano de ser libre. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA6.2. Recoñecer e ser quen de expoñer e de explicar diferentes posturas filosóficas sobre a liberdade da acción ao longo das diferentes épocas e momentos da historia do pensamento. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA6.3. Coñecer a estética como a parte da filosofía que estuda a beleza, o proceso creativo e a produción artística. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA6.4. Valorar a liberdade como condición básica para a creatividade humana. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA6.5. Entender a capacidade humana da creatividade como un proceso de innovación e de asunción de riscos, en relación coa imaxinación, estudando as fases do proceso creativo e as técnicas de desenvolvemento da creatividade, e apreciando a importancia da colaboración creativa. 	OBX8

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.6. Demostrar un coñecemento práctico dos procedementos elementais da investigación filosófica a través de tarefas como a identificación de fontes fiables, a procura eficiente e segura de información, e a correcta organización, análise, interpretación, avaliación, produción e comunicación desta, tanto dixitalmente como a través de medios máis tradicionais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.7. Desenvolver unha actitude indagadora, autónoma e activa no ámbito da reflexión filosófica, mediante o deseño, elaboración e comunicación pública de produtos orixinais, tales como traballos de investigación, disertacións, comentarios de texto ou outros. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.8. Promover o contraste e intercambio de ideas e o exercicio dunha cidadanía activa e democrática a través do exercicio da participación en actividades grupais e do diálogo racional, respectuoso, aberto, construtivo e comprometido coa verdade, acerca de cuestións e problemas filosóficamente relevantes. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A liberdade e o libre arbitrio: vontade, autonomía e responsabilidade. Posturas filosóficas sobre a liberdade de acción. ▪ Determinismo e liberdade. ▪ Liberdade e creatividade: a liberdade como condición da creatividade. ▪ A arte e a procura da beleza. ▪ A creatividade humana: imaxinación, innovación e asunción de riscos. <ul style="list-style-type: none"> – Técnicas e fases do proceso creativo. – Creación colaborativa. 	

2880 10.4 Orientacións pedagóxicas

2881 A intervención educativa na materia de Filosofía desenvolverá o seu currículo e tratará de
2882 asentar de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos
2883 obxectivos da materia e, en combinación co resto de materias, unha adecuada adquisición das
2884 competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

2885 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
2886 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
2887 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se
2888 presentan nos apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
2889 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
2890 alumnado e o seu nivel de desempeño.

2891 Relación entre os obxectivos da materia de Filosofía e as competencias clave a través dos
2892 descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I

Obxectivos da materia	Competencias Clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	1-2-3	3	1	1-3	4	3	3	
OBX2	1-5		1		3	2-3		1-3
OBX3	2-5					1-2-3		2
OBX4	1-2-3-5	1	2-5	1-2-5	3	1-3		1
OBX5	1-2-3-5	3	5	3	3-4	1-2-3-4		1
OBX6	1-2		4		4-5		3	
OBX7	1					3		
OBX8	1-2-5	1		1-2-3	3	1-3	1-3	1-2-3

2893 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 2894 – O uso de distintos métodos que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do
2895 alumnado, favorezan a súa capacidade de aprender por si mesmo e promovan o traballo en
2896 equipo.
- 2897 – A realización de proxectos significativos para o alumnado e a resolución colaborativa de
2898 problemas, reforzando a autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade.
- 2899 – A énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención
2900 das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto
2901 como se detecten estas dificultades.
- 2902 – O uso de estratexias para traballar transversalmente a comprensión lectora, a expresión oral e
2903 escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital, o fomento da creatividade, do
2904 espírito científico e do emprendemento.
- 2905 – A xeración dunha experiencia real de descubrimento dos interrogantes filosóficos, a partir da
2906 cal se invite ao alumnado á investigación analítica en torno aos mesmos.
- 2907 – A avaliación crítica das diversas respostas que se lles deron aos interrogantes filosóficos e á
2908 construción rigorosa dos seus propios posicionamentos persoais. O desenvolvemento dunha
2909 praxe consecuente cos devanditos posicionamentos e que poida orientar a vida persoal, social
2910 e profesional das alumnas e dos alumnos.

- 2911 – O favorecemento da natureza dialóxica, participativa, interdisciplinar, creativa e comprometida
2912 con problemas de relevancia que posúe en si mesma a actividade filosófica.
- 2913 – A orientación cara ao logro da autonomía persoal e o exercicio crítico e ecosocialmente
2914 responsable da cidadanía.
- 2915 – O desempeño concreto na resolución de problemas que simulen contextos reais, mobilizando
2916 os seus coñecementos, destrezas, valores e actitudes.
- 2917 – O despregue de estratexias como a autoavaliación, a avaliación entre iguais ou a coavaliación
2918 para favorecer a aprendizaxe desde a reflexión activa e desde a posta en práctica das
2919 dificultades e as fortalezas do alumnado.

2920 **11 Física e Química**

2921 **11.1 Introducción**

2922 A formación integral do alumnado na etapa da educación secundaria require dunha
2923 alfabetización científica, como continuidade ás aprendizaxes relacionadas coas ciencias da
2924 natureza en educación primaria. Na devandita alfabetización, a materia de Física e Química
2925 contribúe a que o alumnado comprenda o funcionamento do universo e as leis que o gobernan,
2926 proporcionando os coñecementos, destrezas e actitudes da ciencia que permiten desenvolverse
2927 con criterio fundamentado nun mundo en continuo desenvolvemento científico, tecnolóxico,
2928 económico e social, promovendo accións e condutas que provoquen cambios cara a un mundo
2929 máis xusto e igualitario.

2930 O currículo da materia de Física e Química contribúe ao desenvolvemento das competencias
2931 clave e dos obxectivos da educación secundaria obrigatoria, concretando os obxectivos de etapa
2932 e os descritores reflectidos no perfil de saída nuns obxectivos interrelacionados que permiten, pola
2933 súa vez, definir os demais elementos curriculares. En particular, perséguese que o alumnado se
2934 atope en disposición de desenvolver o pensamento científico, para así enfrontarse aos posibles
2935 problemas da sociedade e gozar dun coñecemento máis profundo do mundo que o rodea.

2936 Por esta razón, os obxectivos desta materia inciden en comprender os motivos polos que
2937 ocorren os principais fenómenos fisicoquímicos da contorna e en interpretalos en termos das leis e
2938 teorías científicas, expresar en forma de preguntas as observacións realizadas, formular hipóteses
2939 para explicalas e verificalas, manexar con soltura as regras e normas básicas da física e da
2940 química, utilizar de forma crítica e eficiente plataformas tecnolóxicas e recursos variados tanto
2941 para a produción individual coma en equipo, utilizar as estratexias propias do traballo colaborativo
2942 que permitan potenciar o crecemento entre iguais como base emprendedora dunha comunidade
2943 científica crítica, ética e eficiente e entender a ciencia como unha construción colectiva en
2944 continuo cambio e evolución.

2945 Respecto da avaliación, os criterios están orientados, con carácter prioritario, no desempeño
2946 dos procesos cognitivos asociados ao pensamento científico competencial, para así ir máis alá
2947 dunha mera comprobación da memorización de conceptos.

2948 A materia estrutúrase nos que tradicionalmente foron os grandes bloques de coñecemento da
2949 física e da química: a materia, a enerxía, a interacción e o cambio. Ademais, este currículo propón
2950 a existencia dun bloque de contidos que fai referencia ás metodoloxías da ciencia e á súa
2951 importancia no desenvolvemento desta e que constitúe o eixe metodolóxico da materia, sendo
2952 necesario traballalo simultaneamente con cada un dos restantes. Neste bloque, denominado «As

2953 destrezas científicas básicas», establécese, ademais, a relación das ciencias experimentais cunha
2954 das súas ferramentas máis potentes, as matemáticas, que ofrecen unha linguaxe de comunicación
2955 formal e que inclúen coñecementos, destrezas e actitudes previos do alumnado, xunto con outros
2956 que se adquiren ao longo desta etapa educativa. Así mesmo, tamén se incide no papel destacado
2957 da muller ao longo da historia da ciencia, como forma de poñelo en valor e de fomentar novas
2958 vocacións femininas cara ás ciencias experimentais e cara á tecnoloxía.

2959 No bloque «A materia», englábanse coñecementos básicos sobre a constitución interna das
2960 substancias, o que inclúe a descrición da estrutura dos elementos e dos compostos químicos e as
2961 propiedades macroscópicas e microscópicas da materia.

2962 No bloque «A enerxía», o alumnado profunda en coñecementos, destrezas e actitudes que
2963 adquiriu na educación primaria, como as fontes de enerxía e os seus usos prácticos ou os
2964 conceptos básicos acerca das formas de enerxía. Inclúense, ademais, saberes relacionados co
2965 desenvolvemento social e económico do mundo real e as súas implicacións ambientais.

2966 «A interacción» trata os efectos principais das interaccións fundamentais da natureza e o
2967 estudo básico das principais forzas do mundo natural, así como as súas aplicacións prácticas en
2968 campos diversos.

2969 Por último, o bloque denominado «O cambio» aborda as principais transformacións físicas e
2970 químicas dos sistemas materiais e naturais, así como os exemplos máis frecuentes na contorna
2971 do alumnado, describindo as súas aplicacións e contribucións á creación dun mundo mellor.

2972 11.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Comprender e relacionar os motivos polos que ocorren os principais fenómenos fisicoquímicos da contorna, explicándoos en termos das leis e teorías científicas adecuadas para resolver problemas co fin de aplicalas para mellorar a realidade próxima e a calidade da vida humana.

- A esencia do pensamento científico é comprender cales son os porqués dos fenómenos que ocorren no medio natural para tratar de explicalos a través das leis físicas e químicas adecuadas. Comprenderlos implica entender as causas que os orixinan e a súa natureza, o que lle permitirá ao alumnado actuar con sentido crítico para mellorar, na medida do posible, a realidade próxima a través da ciencia.
- O desenvolvemento deste obxectivo supón facerse preguntas para comprender como é a natureza da contorna, cales son as interaccións que se producen entre os distintos sistemas materiais e cales son as causas e as consecuencias destas. Esta comprensión dota o alumnado de fundamentos críticos na toma de decisións, activa os procesos de resolución de problemas e, pola súa vez, posibilita a creación de novo coñecemento científico a través da interpretación de fenómenos, do uso de ferramentas científicas e da análise dos resultados que se obteñen. Todos estes procesos están relacionados co resto de obxectivos e englobanse no desenvolvemento do pensamento científico, cuestión especialmente importante na formación integral de persoas competentes. Por tanto, para o desenvolvemento deste obxectivo o individuo require un coñecemento das formas e procedementos estándar que se utilizan na investigación científica e a súa relación co mundo natural.

OBX2. Expresar as observacións realizadas polo alumnado en forma de preguntas, formulando hipóteses para explicalas e demostrando estas hipóteses a través da experimentación científica, a indagación e a procura de evidencias, para desenvolver os razoamentos propios do pensamento científico e mellorar as destrezas no uso das metodoloxías científicas.

- Unha característica inherente á ciencia e ao desenvolvemento do pensamento científico na adolescencia é a curiosidade por coñecer e describir os fenómenos naturais. Dotar o alumnado de competencias científicas implica traballar coas metodoloxías propias da ciencia e recoñecer a súa importancia na sociedade. O alumnado que alcanza este obxectivo debe observar, formular hipóteses e aplicar a experimentación, a indagación e a procura de evidencias para comprobalas e predicir posibles cambios.
- Utilizar a bagaxe propia dos coñecementos que o alumnado adquire a medida que progresa na súa formación básica e contar cunha completa colección de recursos científicos, tales como as técnicas de laboratorio ou de tratamento e a selección da información, supoñen un apoio fundamental para a consecución deste obxectivo. Para tal fin, o alumnado emprega os mecanismos do pensamento científico para interaccionar coa realidade cotiá e analizar, razoada e criticamente, a información que provén das observacións da súa contorna ou que recibe por calquera outro medio e expresala e argumentala en termos científicos.

OBX3. Manexar con soltura as regras e as normas básicas da física e da química no referente á linguaxe da IUPAC, á linguaxe matemática, ao emprego de unidades de medida correctas, ao uso seguro do laboratorio e á interpretación e produción de datos e información en diferentes formatos e fontes, para recoñecer o carácter universal e transversal da linguaxe científica e a necesidade dunha comunicación fiable en investigación e ciencia entre diferentes países e culturas.

- A interpretación e a transmisión de información con corrección xogan un papel moi importante na construción do pensamento científico, pois outórganlle ao alumnado a capacidade de comunicarse na linguaxe universal da ciencia, máis alá das fronteiras xeográficas e culturais do mundo. Coa consecución deste obxectivo, preténdese que o alumnado se familiarice cos fluxos de información multidireccionais característicos das disciplinas científicas e coas normas que toda a comunidade científica recoñece como universais para establecer comunicacións efectivas englobadas nunha contorna que asegure a saúde e o desenvolvemento ambiental sostible. Entre os distintos formatos e fontes, o alumnado debe ser capaz de interpretar e de producir datos en forma de textos, enunciados, táboas, gráficas, informes, manuais, diagramas, fórmulas, esquemas, modelos, símbolos etc. Ademais, este obxectivo require que o alumnado avalíe a calidade dos datos e valore a súa imprecisión, así como que recoñeza a importancia da investigación previa a un estudo científico.
- Con este obxectivo preténdese fomentar a adquisición de coñecementos, destrezas e actitudes relacionadas co carácter interdisciplinar da ciencia, a interrelación de variables, a valoración da diversidade, a capacidade de argumentación, a valoración da importancia de utilizar unha linguaxe universal, a aplicación e o respecto cara ás normas e acordos establecidos, cara a un mesmo, cara aos demais e cara ao medio ambiente etc., que son fundamentais nos ámbitos científicos por formar parte dunha contorna social e comunitaria máis ampla.

OBX4. Utilizar de forma crítica, eficiente e segura plataformas dixitais e recursos variados, tanto para o traballo individual coma en equipo, para fomentar a creatividade, o desenvolvemento persoal e a aprendizaxe individual e social, mediante a consulta de información, a creación de materiais e a comunicación efectiva nas diferentes contornas de aprendizaxe.

- Os recursos, tanto tradicionais coma dixitais, adquiren un papel crucial no proceso de ensino e aprendizaxe en xeral e na adquisición de competencias en particular, pois un recurso ben seleccionado facilita o desenvolvemento de procesos cognitivos de nivel superior e propicia a comprensión, a creatividade e o desenvolvemento persoal e social do alumnado. A importancia dos recursos, non só utilizados para a consulta de información senón tamén para outros fins como a creación de materiais didácticos ou a comunicación efectiva con outros membros da súa contorna de aprendizaxe, dota o alumnado de ferramentas para adaptarse a unha sociedade que actualmente demanda persoas integradas e comprometidas coa súa contorna.
- É por este motivo polo que este obxectivo tamén pretende que o alumnado manexe con soltura recursos e técnicas variadas de colaboración e cooperación, que analice a súa contorna e localice nel certas necesidades que lle permitan idear, deseñar e fabricar produtos que ofrezan un valor individual e colectivo.

OBX 5. Utilizar as estratexias propias do traballo colaborativo, potenciando o crecemento entre iguais como base emprendedora dunha comunidade científica crítica, ética e eficiente, para comprender a importancia da ciencia na mellora da sociedade, as aplicacións e repercusións dos avances científicos, a preservación da saúde e a conservación sostible do medio ambiente.

- As disciplinas científicas caracterízanse por conformar un todo de saberes integrados e interrelacionados entre si. Do mesmo xeito, as persoas dedicadas á ciencia desenvolven destrezas de traballo en equipo, pois a colaboración, a cooperación, a empatía, a asertividade, a garantía da equidade entre mulleres e homes son a base da construción do coñecemento científico en toda sociedade. O alumnado competente estará familiarizado coas formas de traballo e as técnicas máis habituais do conxunto das disciplinas científicas para así, a través do emprendemento, integrarse nunha sociedade en continua evolución. O traballo en equipo serve para unir puntos de vista diferentes e crear modelos de investigación unificados que forman parte do progreso da ciencia.
- A consecución deste obxectivo crea un vínculo de compromiso entre a alumna ou o alumno e o seu equipo, así como coa contorna que os rodea, o que os habilita para, dunha parte, entender cales son as situacións e os problemas máis importantes da sociedade actual e como melloralas achegando solucións útiles e, doutra, saber como actuar para a mellora da saúde propia e comunitaria e cales son os estilos de vida que lle permiten actuar de forma sostible para a conservación do medio ambiente desde un punto de vista científico e tecnolóxico.

OBX 6. Comprender e valorar a ciencia como unha construción colectiva en continuo cambio e evolución, na que non só participan as persoas dedicadas a ela, senón que tamén require dunha interacción co resto da sociedade, para obter resultados que repercutan no avance tecnolóxico, económico, ambiental e social.

- Para completar o desenvolvemento competencial da materia de Física e Química, o alumnado debe asumir que a ciencia non é un proceso finalizado, senón que está nunha continua construción recíproca coa tecnoloxía e a sociedade. A procura de novas explicacións, a mellora de procedementos, os novos descubrimentos científicos etc. inflúen sobre a sociedade e coñecer de forma global os impactos que a ciencia produce sobre ela é fundamental na elección do camiño correcto para o desenvolvemento. Nesta liña, o alumnado competente debe ter en conta valores como a importancia dos avances científicos por e para unha sociedade demandante, os límites da ciencia, as cuestións éticas e a confianza nas mulleres e nos homes da ciencia e na súa actividade.
- Todo isto forma parte dunha conciencia social na que non só intervén a comunidade científica, senón que require da participación de toda a sociedade, ao implicar un avance individual e social conxunto.

2973 **11.3 Criterios de avaliación e contidos**

2974 **2.º curso**

Materia de Física e Química 2.º curso	
Bloque 1. As destrezas científicas básicas	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Seleccionar, de acordo coa natureza das cuestións que se traten, a mellor maneira de comprobar ou refutar as hipóteses formuladas, deseñando estratexias de indagación e procura de evidencias que permitan obter conclusións e respostas axustadas á natureza da pregunta formulada. 	OBX2

<ul style="list-style-type: none">CA1.2. Aplicar as leis e teorías científicas coñecidas ao formular cuestións e hipóteses, sendo coherente co coñecemento científico existente e deseñando os procedementos experimentais ou dedutivos necesarios para resolvelas ou comprobalas.	OBX2
<ul style="list-style-type: none">CA1.3. Utilizar adecuadamente as regras básicas da física e da química, incluído o uso de unidades de medida, os símbolos químicos das substancias máis importantes, así como as ferramentas matemáticas adecuadas, facilitando unha comunicación efectiva con toda a comunidade científica.	OBX3
<ul style="list-style-type: none">CA1.4. Poñer en práctica as normas de uso dos espazos específicos da ciencia, como os laboratorios de física e química, asegurando a saúde propia e colectiva, a conservación sostible do medio ambiente e o coidado das instalacións.	OBX3
<ul style="list-style-type: none">CA1.5. Utilizar recursos variados, tradicionais e dixitais, mellorando a aprendizaxe autónoma e a interacción con outros membros da comunidade educativa, con respecto cara aos docentes e cara aos estudantes e analizando criticamente as achegas de cada participante.	OBX4
<ul style="list-style-type: none">CA1.6. Traballar de forma adecuada e versátil con medios variados, tradicionais e dixitais, na consulta de información e na creación de contidos, seleccionando con criterio as fontes máis fiables e adecuadas e mellorando a aprendizaxe propia e colectiva.	OBX4
<ul style="list-style-type: none">CA1.7. Establecer interaccións construtivas e coeducativas emprendendo actividades de cooperación como forma de construír un medio de traballo eficiente na ciencia.	OBX5
<ul style="list-style-type: none">CA1.8. Emprender, de forma guiada e de acordo coa metodoloxía adecuada, proxectos científicos que involucren o alumando na mellora da sociedade e que creen un valor individual e colectivo.	OBX5
<ul style="list-style-type: none">CA1.9. Recoñecer e valorar, a través da análise histórica dos avances científicos logrados por homes e mulleres de ciencia, que este é un proceso en permanente construción e que existen repercusións mutuas da ciencia actual coa tecnoloxía, coa sociedade e co medio ambiente.	OBX6
Contidos	

- Metodoloxías propias da investigación científica: identificación e formulación de cuestións, elaboración de hipóteses e comprobación experimental destas.
- Traballo experimental e proxectos de investigación: estratexias na resolución de problemas e no desenvolvemento de investigacións mediante, a indagación, a dedución, a procura de evidencias e o razoamento lóxico-matemático, facendo inferencias válidas das observacións e obtendo conclusións.
- Contornas e recursos de aprendizaxe científica, como o laboratorio ou as contornas virtuais: materiais, substancias e ferramentas tecnolóxicas.
- Normas de uso de cada espazo, asegurando e protexendo así a saúde propia e comunitaria, a seguridade nas redes e o respecto cara ao medio ambiente.
- A linguaxe científica: unidades do sistema internacional e os seus símbolos. Ferramentas matemáticas básicas en diferentes escenarios científicos e de aprendizaxe.
- Estratexias de interpretación e produción de información científica utilizando diferentes formatos e diferentes medios: desenvolvemento do criterio propio baseado no que o pensamento científico achega á mellora da sociedade para facela máis xusta, equitativa e igualitaria.
- Valoración da cultura científica e do papel de científicos e científicas nos principais fitos históricos e actuais da física e da química para o avance e a mellora da sociedade.

Bloque 2. A materia

Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Identificar, comprender e explicar fenómenos fisicoquímicos relacionados coa composición e coa estrutura de sistemas materiais cotiáns, a partir dos principios, teorías e leis científicas adecuadas, expresándoos de maneira argumentada e utilizando diversidade de soportes e medios de comunicación. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Resolver os problemas fisicoquímicos relacionados coa composición e coa estrutura de sistemas materiais utilizando as leis e as teorías científicas adecuadas, razoando os procedementos utilizados para atopar as solucións e expresando adecuadamente os resultados. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Empregar as metodoloxías propias da ciencia na identificación e descrición de fenómenos relacionados cos sistemas materiais a partir de cuestións ás que se poida dar resposta a través da indagación, da dedución, do traballo experimental e do razoamento lóxico-matemático, diferenciándoas das pseudocientíficas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Empregar datos en diferentes formatos para interpretar e comunicar información relativa a sistemas materiais e á súa composición, relacionando entre si o que cada un deles contén e extraendo en cada caso o relevante para a resolución dun problema. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Utilizar adecuadamente os símbolos químicos dos elementos e substancias comúns máis importantes facilitando unha comunicación efectiva con toda a comunidade científica. 	OBX3

Contidos

- Teoría cinético-molecular: aplicación a observacións sobre a materia explicando as súas propiedades, os estados de agregación, os cambios de estado e a formación de mesturas e disolucións.
- Experimentos relacionados cos sistemas materiais: coñecemento e descrición das súas propiedades, a súa composición e a súa clasificación.
- Nomenclatura: participación dunha linguaxe científica común e universal a través da interpretación das fórmulas químicas dalgúns compostos binarios de importancia e o coñecemento dos símbolos dos principais elementos químicos.

Bloque 3. A enerxía

Cráterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Identificar, comprender e explicar fenómenos fisicoquímicos cotiáns relevantes relacionados coa enerxía, a partir dos principios, teorías e leis científicas adecuadas, expresándoos de maneira argumentada e utilizando diversidade de soportes e medios de comunicación. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Resolver problemas fisicoquímicos relacionados coa enerxía utilizando as leis e as teorías científicas adecuadas, razoando os procedementos utilizados para atopar as solucións e expresando adecuadamente os resultados. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Empregar as metodoloxías propias da ciencia na identificación e descrición de fenómenos relacionados coa enerxía e as súas manifestacións a partir de cuestións ás que se poida dar resposta a través da indagación, da dedución, do traballo experimental e do razoamento lóxico-matemático, diferenciándoas das pseudocientíficas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Empregar datos en diferentes formatos para interpretar e comunicar información relativa á enerxía e ás súas transferencias nun proceso fisicoquímico concreto, relacionando entre si o que cada un deles contén e extraendo en cada caso o relevante para a resolución dun problema. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Detectar na contorna as necesidades tecnolóxicas, ambientais, económicas e sociais máis importantes que demanda a sociedade, entendendo a capacidade da ciencia para darlles solución sostible a través da implicación de todos os cidadáns. 	OBX6

Contidos

- A enerxía: formulación de cuestións e hipóteses sobre a enerxía, propiedades e manifestacións que a describan como a causa de todos os procesos de cambio.
- Deseño e comprobación experimental de hipóteses relacionadas co uso doméstico e industrial da enerxía nas súas distintas formas e as transformacións entre elas.
- Elaboración fundamentada de hipóteses sobre o medio ambiente e a sostibilidade a partir das diferenzas entre fontes de enerxía renovables e non renovables.
- Efectos da calor sobre a materia: análise dos efectos e aplicación en situacións cotiás.

Bloque 4. A interacción

Cráterios de avaliación	Obxectivos
-------------------------	------------

<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Identificar, comprender e explicar fenómenos cotiáns relacionados con movementos, así como coas forzas e os seus efectos, a partir dos principios, teorías e leis científicas adecuadas, expresándoos de maneira argumentada e utilizando diversidade de soportes e medios de comunicación. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Resolver problemas sobre movementos e sobre forzas e os seus efectos utilizando as leis e as teorías científicas adecuadas, razoando os procedementos utilizados para atopar as solucións e expresando adecuadamente os resultados. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Recoñecer e describir na contorna inmediata situacións problemáticas reais de índole científica e emprender iniciativas nas que a ciencia e, en particular, a física e a química poden contribuír á súa solución, analizando criticamente o seu impacto na sociedade. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Empregar as metodoloxías propias da ciencia na identificación e descrición de fenómenos relacionados con movementos, así como as forzas e os seus efectos, a partir de cuestións ás que se poida dar resposta a través da indagación, da dedución, do traballo experimental e do razoamento lóxico-matemático, diferenciándoas das pseudocientíficas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Empregar datos en diferentes formatos para interpretar e comunicar información relativa a un proceso fisicoquímico relativa a movementos e a forzas e os seus efectos, relacionando entre si o que cada un deles contén e extraendo en cada caso o relevante para a resolución dun problema. 	OBX3
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Análise de movementos sinxelos a partir dos conceptos da cinemática, formulando hipóteses comprobables sobre valores futuros das magnitudes implicadas e validándoas a través do cálculo numérico, da interpretación de gráficas ou do traballo experimental. As forzas como axentes de cambio: efectos das forzas, tanto no estado de movemento ou de repouso dun corpo coma na produción de deformacións. Aplicación das leis de Newton: observación de situacións cotiáns ou de laboratorio que permiten entender como se comportan os sistemas materiais ante a acción das forzas e predicir os efectos destas en situacións cotiáns e de seguridade viaria. Fenómenos gravitatorios, eléctricos e magnéticos: experimentos sinxelos que evidencian a relación coas forzas da natureza. 	
Bloque 5. O cambio	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA5.1. Identificar, comprender e explicar cambios físicos e químicos cotiáns a partir dos principios, teorías e leis científicas adecuadas, expresándoos de maneira argumentada e utilizando diversidade de soportes e medios de comunicación. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA5.2. Resolver problemas sobre cambios fisicoquímicos utilizando as leis e as teorías científicas adecuadas, razoando os procedementos utilizados para atopar as solucións e expresando adecuadamente os resultados. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA5.3. Empregar as metodoloxías propias da ciencia na identificación e descrición de fenómenos relacionados cos cambios físicos e químicos a partir de cuestións ás que se poida dar resposta a través da indagación, da dedución, do traballo experimental e do razoamento lóxico-matemático, diferenciándoas das pseudocientíficas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA5.4. Empregar datos en diferentes formatos para interpretar e comunicar información relativa a un proceso fisicoquímico concreto, relacionando entre si o que cada un deles contén e extraendo en cada caso o relevante para a resolución dun problema. 	OBX3
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Os sistemas materiais: análise dos diferentes tipos de cambios que experimentan relacionando as causas que os producen coas consecuencias que teñen. Interpretación macroscópica e microscópica das reaccións químicas: explicación das relacións da química co medio ambiente, coa tecnoloxía e coa sociedade. 	

2975 3.º curso

Materia de Física e Química 3.º curso	
Bloque 1. As destrezas científicas básicas	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Seleccionar, de acordo coa natureza das cuestións que se traten, a mellor maneira de comprobar ou refutar as hipóteses formuladas, deseñando estratexias de indagación e procura de evidencias que permitan obter conclusións e respostas axustadas á natureza da pregunta formulada. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Aplicar as leis e teorías científicas coñecidas ao formular cuestións e hipóteses sendo coherente co coñecemento científico existente e deseñando os procedementos experimentais ou dedutivos necesarios para resolvelas ou comprobalas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Utilizar adecuadamente as regras básicas da física e da química, incluído o uso de unidades de medida, así como as ferramentas matemáticas precisas, conseguindo unha comunicación efectiva con toda a comunidade científica. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Poñer en práctica as normas de uso dos espazos específicos da ciencia, como os laboratorios de física e química, asegurando a saúde propia e colectiva, a conservación sostible do medio ambiente e o coidado das instalacións. 	OBX3

<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Utilizar recursos variados, tradicionais e dixitais, mellorando a aprendizaxe autónoma e a interacción con outros membros da comunidade educativa, con respecto aos docentes e aos estudantes e analizando criticamente as achegas de cada participante. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Traballar de forma adecuada e con medios variados, tradicionais e dixitais, na consulta de información e na creación de contidos, seleccionando con criterio as fontes máis fiables e adecuadas mellorando a aprendizaxe propia e colectiva. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA1.7. Establecer interaccións construtivas e coeducativas, emprendendo actividades de cooperación e do uso das estratexias propias do traballo colaborativo, como forma de construír un medio de traballo eficiente na ciencia. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA1.8. Emprender, de forma guiada e de acordo coa metodoloxía adecuada, proxectos científicos que involucren o alumnado na mellora da sociedade e que creen valor para o individuo e para a comunidade. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA1.9. Recoñecer e valorar, a través da análise histórica dos avances científicos logrados por homes e mulleres de ciencia, que este é un proceso en permanente construción e que existen repercusións mutuas da ciencia actual coa tecnoloxía, coa sociedade e co medio ambiente. 	OBX6

Contidos

- Metodoloxías da investigación científica: identificación e formulación de cuestións, elaboración de hipóteses e comprobación experimental destas.
- Traballo experimental e emprendemento de proxectos de investigación: estratexias na resolución de problemas e no desenvolvemento de investigacións mediante a indagación, a dedución, a procura de evidencias e o razoamento lóxico-matemático, facendo inferencias válidas das observacións e obtendo conclusións.
- Diversas contornas e recursos de aprendizaxe científica como os laboratorios ou as contornas virtuais: materiais, substancias e ferramentas tecnolóxicas.
- Normas de uso de cada espazo, asegurando e protexendo así a saúde propia e comunitaria, a seguridade nas redes e o respecto cara ao medio ambiente.
- A linguaxe científica: unidades do sistema internacional de unidades e os seus símbolos. Ferramentas matemáticas básicas en diferentes escenarios científicos e de aprendizaxe.
- Estratexias de interpretación e produción de información científica utilizando diferentes formatos e diferentes medios: desenvolvemento do criterio propio baseado no que o pensamento científico achega á mellora da sociedade para facela máis xusta, equitativa e igualitaria.
- A cultura científica: o papel de científicos e científicas nos principais fitos históricos e actuais da física e da química no avance e na mellora da sociedade.

Bloque 2. A materia

Criterios de avaliación

Obxectivos

<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Identificar e comprender fenómenos fisicoquímicos cotiáns relevantes relacionados coa composición e estrutura de sistemas materiais, a partir dos principios, teorías e leis científicas adecuadas, expresándoos de maneira argumentada e utilizando diversidade de soportes e medios de comunicación. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Resolver problemas fisicoquímicos relacionados coa composición e coa estrutura de sistemas materiais, utilizando as leis e as teorías científicas adecuadas, razoando os procedementos utilizados para atopar as solucións e expresando adecuadamente os resultados. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Empregar as metodoloxías propias da ciencia na identificación e descrición de fenómenos relacionados con sistemas materiais a partir de cuestións ás que se poida dar resposta a través da indagación, da dedución, do traballo experimental e do razoamento lóxico-matemático, diferenciándoas das pseudocientíficas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Empregar datos en diferentes formatos para interpretar e comunicar información relativa á composición e estrutura de sistemas materiais, relacionando entre si o que cada un deles contén e extraendo en cada caso o relevante para a resolución dun problema. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Utilizar adecuadamente os símbolos dos elementos químicos e as fórmulas das substancias máis importantes, as regras de formulación e nomenclatura, facilitando unha comunicación efectiva con toda a comunidade científica. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Recoñecer e valorar, a través da análise histórica do desenvolvemento do modelo atómico e da ordenación de elementos na táboa, que a ciencia é un proceso en permanente construción. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Estrutura atómica: desenvolvemento histórico dos modelos atómicos, existencia, formación e propiedades dos isótopos e ordenación dos elementos na táboa periódica. Principais compostos químicos: a súa formación e as súas propiedades físicas e químicas, valoración das súas aplicacións. Masa atómica e masa molecular. Nomenclatura: participación dunha linguaxe científica común e universal formulando e nomeando substancias simples, ións monoatómicos e compostos binarios mediante as regras de nomenclatura da IUPAC. 	
Bloque 3. A enerxía	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Identificar e comprender fenómenos fisicoquímicos cotiáns relevantes relacionados coa natureza eléctrica da materia e da enerxía, a partir dos principios, teorías e leis científicas adecuadas, expresándoos de maneira argumentada e utilizando diversidade de soportes e medios de comunicación. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Resolver problemas fisicoquímicos relacionados coa natureza eléctrica da materia e da enerxía, utilizando as leis e as teorías científicas adecuadas, razoando os procedementos utilizados para atopar as solucións e expresando adecuadamente os resultados. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Recoñecer na contorna inmediata situacións problemáticas reais na obtención de enerxía eléctrica e describilas, así como emprender iniciativas nas que a física e a química poden contribuír á súa solución, analizando criticamente o seu impacto na sociedade. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Empregar as metodoloxías propias da ciencia na identificación e descrición de fenómenos relacionados coa natureza eléctrica da materia e coa enerxía a partir de cuestións ás que se poida dar resposta a través da indagación, da dedución, do traballo experimental e do razoamento lóxico-matemático, diferenciándoas das pseudocientíficas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Empregar datos en diferentes formatos para interpretar e comunicar información relativa á natureza eléctrica da materia e da enerxía nun proceso fisicoquímico concreto, relacionando entre si o que cada un deles contén e extraendo en cada caso o relevante para a resolución dun problema. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Emprender, de forma guiada e de acordo coa metodoloxía adecuada, proxectos científicos en canto á enerxía que involucren o alumnado na mellora da sociedade e que creen un valor individual e colectivo. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> C3.7. Detectar na contorna as necesidades tecnolóxicas, ambientais, económicas e sociais máis importantes que demanda a sociedade, entendendo a capacidade da ciencia para darlles solución sostible a través da implicación de todos os cidadáns. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Natureza eléctrica da materia: electrización dos corpos. Enerxía eléctrica: obtención. Circuitos eléctricos. O aforro enerxético e a conservación sostible do medio ambiente. 	
Bloque 4. O cambio	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Identificar e comprender os cambios físicos e químicos cotiáns relevantes relacionados coa natureza eléctrica da materia e da enerxía, a partir dos principios, teorías e leis científicas adecuadas, expresándoos de maneira argumentada e utilizando diversidade de soportes e medios de comunicación. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Resolver problemas sobre cambios fisicoquímicos utilizando as leis e as teorías científicas adecuadas, razoando os procedementos utilizados para atopar as solucións e expresando adecuadamente os resultados. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Recoñecer na contorna inmediata situacións problemáticas reais relacionadas fundamentalmente cos cambios químicos e describilas, así como emprender iniciativas nas que a física e a química poden contribuír á súa solución, analizando criticamente o seu impacto na sociedade. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Empregar as metodoloxías propias da ciencia na identificación e descrición de cambios físicos e químicos a partir de cuestións ás que se poida dar resposta a través da indagación, da dedución, do traballo experimental e do razoamento lóxico-matemático, diferenciándoas das pseudocientíficas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Empregar datos en diferentes formatos para interpretar e comunicar información relativa aos cambios físicos e químicos dun proceso fisicoquímico concreto, relacionando entre si o que cada un deles contén e extraendo en cada caso o relevante para a resolución dun problema. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA4.6. Emprender, de forma guiada e de acordo coa metodoloxía adecuada, proxectos científicos respecto a cambios físicos e químicos que involucren o alumnado na mellora da sociedade e que creen un valor individual e colectivo. 	OBX5

Contidos

- Os sistemas materiais: análise dos diferentes tipos de cambios que experimentan relacionando as causas que os producen coas consecuencias que teñen.
- Interpretación macroscópica e microscópica das reaccións químicas: explicación das relacións da química co medio ambiente, coa tecnoloxía e coa sociedade.
- Lei de conservación da masa e lei das proporcións definidas: aplicación destas leis como evidencias experimentais que permiten validar o modelo atómico-molecular da materia.
- Factores que afectan as reaccións químicas: predición cualitativa da evolución das reaccións, entendendo a súa importancia na resolución de problemas actuais por parte da ciencia.

2976 4.º curso

Materia de Física e Química

4.º curso

Bloque 1. As destrezas científicas básicas

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Recoñecer e describir situacións problemáticas reais de índole científica e emprender iniciativas colaborativas nas que a ciencia e, en particular, a física e a química poden contribuir á súa solución, analizando criticamente o seu impacto na sociedade e no medio ambiente. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Predicir, para as cuestións expostas, respostas que se poidan comprobar coas ferramentas e coñecementos adquiridos, tanto de forma experimental coma dedutiva, aplicando o razoamento lóxico-matemático no seu proceso de validación. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Empregar fontes variadas fiables e seguras para seleccionar, interpretar, organizar e comunicar información relativa a un proceso fisicoquímico concreto, relacionando entre si o que cada unha delas contén, extraendo en cada caso o relevante para a resolución dun problema e refugando todo o que sexa irrelevante. 	OBX3

<ul style="list-style-type: none">CA1.4. Utilizar adecuadamente as regras básicas da física e da química, incluído o uso correcto de varios sistemas de unidades, as ferramentas matemáticas necesarias e as regras de nomenclatura avanzadas, así como as ferramentas matemáticas, facilitando unha comunicación efectiva con toda a comunidade científica.	OBX3
<ul style="list-style-type: none">CA1.5. Aplicar con rigor as normas de uso dos espazos específicos da ciencia, como os laboratorios de física e química, asegurando a saúde propia e colectiva, a conservación sostible do medio ambiente e o coidado das instalacións.	OBX3
<ul style="list-style-type: none">CA1.6. Utilizar de forma eficiente recursos variados, tradicionais e dixitais, mellorando a aprendizaxe autónoma e a interacción con outros membros da comunidade educativa, de forma rigorosa e respectuosa e analizando criticamente as achegas de cada participante.	OBX4
<ul style="list-style-type: none">CA1.7. Traballar de forma versátil con medios variados, tradicionais e dixitais, na consulta de información e na creación de contidos, seleccionando e empregando con criterio as fontes e as ferramentas máis fiables e adecuadas mellorando a aprendizaxe propia e colectiva.	OBX4
<ul style="list-style-type: none">CA1.8. Establecer interaccións construtivas e coeducativas emprendendo actividades de cooperación e iniciando o uso das estratexias propias do traballo colaborativo, como forma de construír un medio de traballo eficiente na ciencia.	OBX5
<ul style="list-style-type: none">CA1.9. Recoñecer e valorar, a través da análise histórica dos avances científicos logrados por mulleres e homes, así como de situacións e contextos actuais (liñas de investigación, institucións científicas etc.), que a ciencia é un proceso en permanente construción e que esta ten repercusións e implicacións importantes sobre a sociedade.	OBX6
Contidos	

- Traballo experimental e proxectos de investigación: estratexias na resolución de problemas e o tratamento do erro mediante a indagación, a dedución, a procura de evidencias e o razoamento lóxico-matemático, facendo inferencias válidas das observacións e obtendo conclusións que vaian máis alá das condicións experimentais para aplicalas a novos escenarios.
- Diversas contornas e recursos de aprendizaxe científica, como os laboratorios ou as contornas virtuais: materiais, substancias e ferramentas tecnolóxicas.
- Normas de uso de cada espazo, asegurando e protexendo así a saúde propia e comunitaria, a seguridade nas redes e o respecto cara ao medio ambiente.
- A linguaxe científica: manexo adecuado de distintos sistemas de unidades e os seus símbolos. Ferramentas matemáticas adecuadas en diferentes escenarios científicos e de aprendizaxe.
- Estratexias de interpretación e produción de información científica en diferentes formatos e a partir de diferentes medios: desenvolvemento do criterio propio baseado no que o pensamento científico achega á mellora da sociedade para facela máis xusta, equitativa e igualitaria.
- Valoración da cultura científica e do papel de científicos e científicas nos principais fitos históricos e actuais da física e da química para o avance e a mellora da sociedade.
- A cultura científica: o papel dos científicos e das científicas nos principais fitos históricos e actuais da física e da química no avance e na mellora da sociedade.

Bloque 2. A materia

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1 Comprender fenómenos fisicoquímicos cotiáns relacionados coa composición e coa estrutura de sistemas materiais, explícalos con rigor en termos dos principios, teorías e leis científicas adecuadas expresándoos de maneira argumentada e utilizando diversidade de soportes e medios de comunicación. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Resolver os problemas fisicoquímicos expostos en relación coa composición e coa estrutura de sistemas materiais mediante as leis e as teorías científicas adecuadas, razoando os procedementos utilizados para atopar as solucións e expresando os resultados con corrección e precisión. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Empregar as metodoloxías propias da ciencia na identificación e descrición de fenómenos relacionados con sistemas materiais a partir de situacións tanto observadas no mundo natural coma expostas a través de enunciados con información textual, gráfica ou numérica. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Aplicar as leis e teorías científicas máis importantes para validar hipóteses de maneira informada e coherente co coñecemento científico existente, deseñando os procedementos experimentais ou dedutivos necesarios para resolvelas e analizando os resultados criticamente. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Recoñecer e valorar, a través da análise histórica do desenvolvemento do modelo atómico e da ordenación dos elementos na táboa periódica, que a ciencia é un proceso en permanente construción. 	OBX6

Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sistemas materiais: resolución de problemas e outras situacións de aprendizaxe diversas sobre disolucións e gases, entre outros sistemas materiais significativos. ▪ Modelos atómicos: desenvolvemento histórico dos principais modelos atómicos clásicos e cuánticos e descrición das partículas subatómicas, establecendo a súa relación cos avances da física e da química ▪ Estrutura electrónica dos átomos: configuración electrónica dun átomo e a súa relación coa posición deste na táboa periódica e as súas propiedades fisicoquímicas. ▪ Compostos químicos: a súa formación, propiedades físicas e químicas e valoración da súa utilidade e importancia noutros campos como a enxeñería ou o deporte. ▪ Cuantificación da cantidade de materia: cálculo do número de moles de sistemas materiais de diferente natureza, manexando con soltura as diferentes formas de medida e expresión desta na contorna científica. ▪ Nomenclatura inorgánica: denominación de substancias simples, ións e compostos químicos binarios e ternarios mediante as normas da IUPAC. ▪ Introducción á nomenclatura orgánica: denominación de compostos orgánicos monofuncionais a partir das normas da IUPAC como base para entender a gran variedade de compostos da contorna baseadas no carbono. 	
Bloque 3. A enerxía	
Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Comprender fenómenos fisicoquímicos cotiáns en canto ás distintas formas e transferencias de enerxía, explicalos con rigor en termos dos principios, teorías e leis científicas adecuadas, expresándoos de maneira argumentada e utilizando diversidade de soportes e medios de comunicación. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Resolver os problemas fisicoquímicos expostos en relación coa enerxía e cos seus procesos de intercambio mediante as leis e teorías científicas adecuadas, razoando os procedementos utilizados para atopar as solucións e expresando os resultados con corrección e precisión. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Recoñecer e describir situacións problemáticas reais relacionadas coa enerxía e emprender iniciativas colaborativas nas que a física e a química poden contribuír á súa solución, analizando criticamente o seu impacto na sociedade e no medio ambiente. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Empregar as metodoloxías propias da ciencia na identificación e descrición de fenómenos relacionados coa enerxía e cos seus procesos de intercambio a partir de situacións tanto observadas no mundo natural coma expostas a través de enunciados con información textual, gráfica ou numérica. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Aplicar as leis e teorías científicas máis importantes relacionadas coa enerxía e os seus procesos de intercambio para validar hipóteses de maneira informada e coherente co coñecemento científico existente, deseñando os procedementos experimentais ou dedutivos necesarios para resolvelas e analizando os resultados criticamente. 	OBX2

<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Emprender, de forma autónoma e de acordo coa metodoloxía adecuada, proxectos científicos en canto á enerxía que involucren o alumnado na mellora da sociedade e que creen valor individual e colectivo. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.7. Detectar as necesidades tecnolóxicas, ambientais, económicas e sociais máis importantes que demanda a sociedade, entendendo a capacidade da ciencia para darlle solución sostible a través da implicación de toda a cidadanía. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> A enerxía: formulación e comprobación de hipóteses sobre as distintas formas de enerxía e aplicacións a partir das súas propiedades e do principio de conservación, como base para a experimentación e a resolución de problemas relacionados coa enerxía mecánica en situacións cotiás. Transferencias de enerxía: o traballo e a calor como formas de transferencia de enerxía entre sistemas relacionados coas forzas ou a diferenza de temperatura. A luz e o son como ondas que transfiren enerxía. A enerxía no noso mundo: estimación da enerxía consumida na vida cotiá mediante a procura de información contrastada, a experimentación e o razoamento científico, comprendendo a importancia da enerxía na sociedade, a súa produción e o seu uso responsable. 	
Bloque 4. A interacción	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Comprender fenómenos fisicoquímicos cotiáns relacionados co movemento, coas forzas e cos seus efectos, explicalos con rigor en termos dos principios, teorías e leis científicas adecuadas, expresándoos de maneira argumentada e utilizando diversidade de soportes e medios de comunicación. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Resolver os problemas fisicoquímicos expostos con relación ao movemento, ás forzas e aos seus efectos mediante as leis e teorías científicas adecuadas, razoando os procedementos utilizados para atopar as solucións e expresando os resultados con corrección e precisión. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Empregar as metodoloxías propias da ciencia na identificación e descrición de fenómenos con relación ao movemento, ás forzas e aos seus efectos a partir de situacións tanto observadas no mundo natural coma expostas a través de enunciados con información textual, gráfica ou numérica. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Aplicar as leis e teorías científicas máis importantes relacionadas co movemento, coas forzas e cos seus efectos para validar hipóteses de maneira informada e coherente co coñecemento científico existente, deseñando os procedementos experimentais ou dedutivos necesarios para resolvelas e analizando os resultados criticamente. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Emprender, de forma autónoma e de acordo coa metodoloxía adecuada, proxectos científicos relacionados co movemento, coas forzas e cos seus efectos que involucren o alumnado na mellora da sociedade e que creen un valor individual e colectivo. 	OBX5
Contidos	

- Predición e comprobación, utilizando a experimentación e o razoamento lóxico-matemático, utilizando ecuacións e gráficas da variación das principais magnitudes que describen o movemento dun corpo, relacionándoo con situacións cotiás e coa mellora da calidade de vida.
- A forza como axente de cambios nos corpos: principio fundamental da física que se aplica a outros campos como o deseño, o deporte ou a enxeñería.
- Carácter vectorial das forzas: uso da álgebra vectorial básica para a realización gráfica e numérica de operacións con forzas e a súa aplicación á resolución de problemas relacionados con sistemas sometidos a conxuntos de forzas, valorando a súa importancia en situacións cotiás.
- Principais forzas da contorna cotiá, recoñecemento do peso, a normal, o rozamento, a tensión ou o empuxe e o seu uso na explicación de fenómenos físicos en distintos escenarios.
- Lei da gravitación universal: atracción entre os corpos que compoñen o universo. Concepto de peso.
- Forzas e presión nos fluídos: efectos das forzas e da presión sobre os líquidos e os gases, estudando os principios fundamentais que as describen.

Bloque 5. O cambio

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Comprender cambios físicos e químicos cotiás, explicalos con rigor en termos dos principios, teorías e leis científicas adecuadas, expresándoos de maneira argumentada e utilizando diversidade de soportes e medios de comunicación. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Resolver os problemas fisicoquímicos expostos con relación aos cambios físicos e químicos mediante as leis e as teorías científicas adecuadas, razoando os procedementos utilizados para atopar as solucións e expresando os resultados con corrección e precisión. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.3. Recoñecer e describir situacións problemáticas reais relacionadas fundamentalmente cos cambios químicos e emprender iniciativas colaborativas nas que a física e a química poden contribuir á súa solución, analizando criticamente o seu impacto na sociedade e no medio ambiente. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.4. Empregar as metodoloxías propias da ciencia na identificación e descrición de cambios físicos e químicos a partir de situacións tanto observadas no mundo natural coma expostas a través de enunciados con información textual, gráfica ou numérica. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.5. Emprender, de forma autónoma e de acordo coa metodoloxía adecuada, proxectos científicos referidos a cambios físicos e químicos que involucren o alumnado na mellora da sociedade e que creen un valor individual e colectivo. 	OBX5

Contidos

- Ecuacións químicas: axuste de reaccións químicas e realización de predicións cualitativas e cuantitativas baseadas na estequiometría, relacionándoas con procesos fisicoquímicos da industria, do medio ambiente e da sociedade.
- Descrición cualitativa de reaccións químicas de interese da contorna cotiá, incluídas as combustións, as neutralizacións e os procesos electroquímicos sinxelos, valorando as implicacións que teñen na tecnoloxía, na sociedade ou no medio ambiente.
- Factores que inflúen na velocidade das reaccións químicas: comprensión de como ocorre a reordenación dos átomos aplicando modelos como a teoría de colisións e realización de predicións nos procesos químicos cotiáns máis importantes.

2977 **11.4 Orientacións pedagóxicas**

2978 A intervención educativa na materia de Física e Química desenvolverá o seu currículo e tratará
2979 de asentar de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes que lle
2980 faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto das materias,
2981 unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

2982 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
2983 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
2984 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que se
2985 presentan nos apartados seguintes e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
2986 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
2987 alumnado e o seu nivel de desempeño.

2988 **Relación entre os obxectivos da materia de Física e Química e as competencias clave a través**
2989 **dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I**

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	1		1-2-4		4			
OBX2	1-3		1-2	1	4		1	3
OBX3			4-5	3	2	1		2-4
OBX4	2-3		4	1-2	3		3	4
OBX5	5	3	3-5	3	3	3	2	
OBX6			2-5	4	1-4	4		1

2990 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 2991 – O deseño da programación didáctica que relacione entre si todos os elementos curriculares,
2992 obxectivos, criterios de avaliación e contidos, de acordo co sentido integrado e holístico que
2993 corresponde ao currículo desta materia.
- 2994 – O uso de distintas estratexias metodolóxicas que teñan en conta os diferentes ritmos de
2995 aprendizaxe do alumnado, favorezan a capacidade de aprender por si mesmos e promovan
2996 tanto o traballo individual coma o cooperativo e o colaborativo.
- 2997 – A énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención
2998 das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto
2999 como se detecten estas dificultades.
- 3000 – A realización de proxectos significativos para o alumnado de tarefas de carácter experimental,
3001 así como situacións-problemas formuladas cun obxectivo concreto que o alumnado debe
3002 resolver facendo un uso axeitado dos distintos tipos de coñecementos, destrezas, actitudes e
3003 valores, así como a resolución colaborativa e cooperativa de problemas, reforzando a
3004 autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade. Polo tanto, o enfoque que se lle dea
3005 a esta materia debe incluír un tratamento experimental e práctico que amplíe a experiencia dos
3006 alumnos e alumnas máis alá do académico e que lles permita facer conexións coas súas
3007 situacións cotiás, o que contribuirá de forma significativa a que todos desenvolvan as destrezas
3008 características da ciencia.
- 3009 – O uso de estratexias para traballar transversalmente a comprensión lectora, a expresión oral e
3010 escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital e o fomento da creatividade, do
3011 espírito científico e do emprendemento.
- 3012 – Débese ter en conta que a construción da ciencia e o desenvolvemento do pensamento
3013 científico durante todas as etapas da formación do alumnado parte da formulación de cuestións
3014 científicas baseadas na observación directa ou indirecta do mundo en situacións e en contextos
3015 habituais. A explicación a partir do coñecemento, da procura de evidencias, da indagación e da
3016 correcta interpretación da información que a diario chega ao público en diferentes formatos e a
3017 partir de diferentes fontes precisa unha adecuada adquisición das competencias referidas
3018 neste parágrafo.
- 3019 – A realización de actividades de carácter interdisciplinar que combinen saberes das diferentes
3020 ciencias, da tecnoloxía e das matemáticas, como corresponde ao carácter STEM da física e da
3021 química.
- 3022 – O uso de metodoloxías motivadoras que busquen fomentar no alumnado o gusto pola ciencia.
3023 Co propósito de manter a motivación por aprender, é necesario que o profesorado consiga que

- 3024 o alumnado comprenda o que aprende, que saiba para que o aprende e que sexa capaz de
3025 utilizar o aprendido en distintos contextos dentro e fóra da aula.
- 3026 – A realización de actividades de afianzamento que favorezan a adquisición de aprendizaxes
3027 significativas. A este respecto, merecen especial consideración as preconcepcións contrarias
3028 ás evidencias científicas polas barreiras que implican para o logro dos obxectivos deste
3029 currículo.
- 3030 – O traballo por proxectos é un exemplo de metodoloxía que lle axuda ao alumnado a organizar o
3031 seu pensamento, favorecendo a reflexión, a crítica, a elaboración de hipóteses e a tarefa
3032 investigadora a través dun proceso no que cada un aplica, de forma activa, os seus
3033 coñecementos e habilidades a proxectos reais, favorecendo unha aprendizaxe orientada á
3034 acción cun importante carácter interdisciplinar na que as e os estudantes conxugan
3035 coñecementos, habilidades e actitudes para levar a bo fin o proxecto proposto.
- 3036 – O primeiro bloque, de carácter transversal, deberase traballar en combinación co resto dos
3037 bloques e ao longo de todo o curso.

3038 **12 Formación e Orientación Persoal e Profesional**

3039 **12.1 Introducción**

3040 O sistema educativo contribúe a que o alumnado desenvolva plenamente a súa personalidade,
3041 reforce a súa autonomía e o coñecemento de si mesmo e da contorna na que vai vivir e a abrirse
3042 camiño. A materia Formación e Orientación Persoal e Profesional propón unha aproximación ao
3043 coñecemento do humano a partir de disciplinas que o analizan desde o coñecemento dos
3044 procesos biolóxicos, psicolóxicos e intelectuais que regulan a conduta, a cognición e a
3045 aprendizaxe, desde o coñecemento do individuo como parte dunha construción social e cultural, e
3046 desde a análise dos elementos que definen as organizacións sociais e os grupos humanos. Esta
3047 aproximación vai permitir espertar a curiosidade polo coñecemento da propia persoa, do seu
3048 proceso de aprendizaxe e da contorna sociocultural na que se atopa, de modo que incremente a
3049 súa autonomía e a súa confianza no seu propio logro, e facilite a súa aprendizaxe ao longo da
3050 vida e o seu desempeño académico e profesional.

3051 Esta disciplina axuda a empatar nas mozas e nos mozos a realidade individual desde a súa
3052 complexidade como ser humano coa futura realidade laboral, fornecendo a persoa de ferramentas
3053 para, desde o autoentendemento e comprensión de si mesmo, desenvolverse e realizarse na
3054 realidade sociolaboral que emerxe na contorna a carón dunha realidade global.

3055 O itinerario da materia Formación e Orientación Persoal e Profesional vai desde o individual ao
3056 concreto soporte social da vida, debuxando un percorrido desde o autocoñecemento, como ser
3057 individual e eminentemente social, ata a inserción efectiva no mundo sociolaboral. Deste xeito, a
3058 materia representa unha oportunidade única na etapa de secundaria obrigatoria na que se veñen
3059 recoller aspectos gañados a través das diversas materias e da madurez do alumnado para a súa
3060 transposición ao mundo social, sinaladamente ao eido laboral e aos seus requirimentos. Daquela
3061 supón unha estratexia de inserción efectiva no mundo social e laboral a través do establecemento
3062 dos piares do coñecemento dun mesmo, desde unha ferramenta teórico-práctica que afonda nos
3063 valores que se precisan individual e colectivamente.

3064 A finalidade educativa da materia está en consonancia co recollido na Recomendación do
3065 Consello do 22 de maio de 2018 relativa ás competencias clave para a aprendizaxe permanente,
3066 que subliña a necesidade de axudar as persoas a adquirir as competencias necesarias para o
3067 desenvolvemento persoal, a promoción da saúde, a empregabilidade e a inclusión social. Esta
3068 materia foi deseñada tomando como referentes os descritores operativos do perfil de saída do
3069 alumnado ao termo do ensino básico, así como os obxectivos fixados para a etapa de educación
3070 secundaria obrigatoria que contribúen a desenvolver no alumnado o «espírito emprendedor e a

3071 confianza en si mesmo, a participación e o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para
3072 aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades».

3073 Existe tamén unha vinculación directa entre esta materia e os principios pedagóxicos da
3074 educación primaria, nos que se explicita a potenciación da aprendizaxe significativa para o
3075 desenvolvemento das competencias que promovan a autonomía e a reflexión. Ademais, existe
3076 continuidade entre esta materia e o tratamento, na etapa de educación primaria e nos tres
3077 primeiros cursos da educación secundaria obrigatoria, de todas as competencias clave e, en
3078 particular, da competencia emprendedora e da competencia persoal, social e de aprender a
3079 aprender. A competencia emprendedora é entendida como unha maneira de enfocar a realidade
3080 que require pensamento crítico e creativo, destrezas para traballar de maneira colaborativa,
3081 perseveranza e iniciativa para buscar solucións a problemas e necesidades da contorna. A
3082 competencia persoal, social e de aprender a aprender prevé a reflexión do alumnado sobre si
3083 mesmo, a súa colaboración con outros de forma construtiva e inclusiva, e a xestión do tempo, da
3084 aprendizaxe e do seu desenvolvemento profesional.

3085 Formación e Orientación Persoal e Profesional forma parte do grupo de materias de opción de
3086 cuarto curso da educación secundaria obrigatoria e ofrécelle ao alumnado a posibilidade de
3087 profundar no coñecemento de si mesmo, descubriendo as súas calidades persoais como potencial
3088 de valor, e aproximarse ao ámbito das ciencias relacionadas co estudo dos comportamentos
3089 humanos, sociais e culturais. Facíltaselle, ademais, o achegamento ás distintas opcións
3090 formativas e de emprego que lle proporciona a contorna para favorecer, desde o coñecemento da
3091 realidade, o proceso de toma de decisións sobre a súa vocación e o seu itinerario académico
3092 cunha futura proxección profesional.

3093 Desenvólvese a partir de aprendizaxes significativas, funcionais e de interese para o alumnado
3094 e está organizada ao redor da adquisición duns obxectivos que tratan, en primeiro lugar, de
3095 espertar no alumnado a curiosidade por entenderse non só como individuos illados, senón como
3096 suxeitos sociais e culturais. Esa curiosidade abre a porta ao coñecemento, á reflexión crítica e á
3097 análise, partindo de formulacións, saberes e estratexias propias de disciplinas como a psicoloxía,
3098 a socioloxía ou a antropoloxía. En segundo lugar, os obxectivos propoñen que o alumnado coñeza
3099 e aprenda as habilidades persoais e sociais necesarias para participar, crear e desenvolverse nos
3100 grupos humanos cos que interactúa dentro do ámbito persoal, social, académico e profesional.
3101 Para xerar esa participación, creatividade e enriquecemento persoal, social e profesional é preciso
3102 desenvolver ferramentas que faciliten a adaptación positiva á contorna, a toma de decisións
3103 informadas e a asunción de responsabilidades. En terceiro lugar, os obxectivos contribúen a que o
3104 alumnado transfira as aprendizaxes a un plano práctico e desenvolva o seu propio proxecto
3105 persoal, académico e profesional.

3106 Os criterios de avaliación establecidos van dirixidos a comprobar o grao de adquisición dos
3107 obxectivos, isto é, o nivel de desempeño cognitivo, instrumental e actitudinal que poida ser
3108 aplicado en situacións ou actividades do ámbito persoal, social e académico cunha futura
3109 proxección profesional.

3110 Os criterios de avaliación e os contidos que contribúen a adquirir os obxectivos, organízanse en
3111 tres bloques. O primeiro deles relaciónase co coñecemento do ser humano desde a perspectiva
3112 das ciencias humanas e sociais relacionadas coa psicoloxía, a antropoloxía e a socioloxía. O
3113 segundo bloque lígase á formación e orientación persoal e profesional cara á vida adulta, para
3114 ofrecerlle ao alumnado un soporte con respecto á necesidade de facer un exercicio de
3115 autoconñecemento sobre calidades persoais propias e dos demais; a orientación cara á formación
3116 académica e profesional para coñecer a oferta formativa da contorna e optimizar a xestión dos
3117 itinerarios de aprendizaxe; a orientación profesional vinculada á exploración de contextos de
3118 traballo, que permita coñecer o funcionamento do mercado laboral, as formas de emprego e a
3119 importancia da iniciativa emprendedora, así como cuestións relacionadas coa incorporación das
3120 tecnoloxías e ferramentas dixitais, valorando a súa utilidade na procura de oportunidades. O
3121 terceiro e último bloque está asociado co deseño dun proxecto de orientación persoal, académico
3122 e profesional e de aproximación á procura activa de emprego. Os plans que o constitúen
3123 abórdanse desde un enfoque competencial e práctico, que favorece a elaboración dos mesmos de
3124 maneira progresiva en función do grao de afondamento das aprendizaxes que se vaian logrando
3125 ao longo do curso.

3126 12.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Comprender os procesos físicos e psicolóxicos implicados na cognición, a motivación e a aprendizaxe, xunto coas principais características do desenvolvemento evolutivo da persoa estudadas polas ciencias sociais, analizando as súas implicacións na conduta, considerando os factores persoais e socioculturais que interveñen na configuración psicolóxica da persoa, para obter un bo coñecemento axeitado de si mesmos que lles permita construír o seu proxecto persoal de vida.

- As persoas na vida cotiá mobilizan procesos físicos e psicolóxicos que fan posible percibir, comprender e interactuar mellor na contorna que as rodea. Todos eses procesos teñen de fondo a implicación de circuitos neuronais que están conectados entre si e que permiten procesar a información de maneira adecuada.
- Xeralmente non se pensa no impacto que a sociedade e a cultura teñen sobre o desenvolvemento humano e a súa conduta, o cal leva a persoa a non comprender ou a ter un coñecemento incompleto sobre si mesma e sobre o mundo que a rodea. A cultura e a sociedade achegan modelos e referentes que condicionan as percepcións, actitudes, interpretacións e respostas ante os acontecementos e situacións que xorden nas súas vidas.
- Neste sentido, parece necesario que o alumnado coñeza, por unha banda, os descubrimentos neurocientíficos que

permiten entender os procesos de razoamento, toma de decisións e resolución de problemas e, por outra, que comprenda que levar a cabo estes procesos supón, entre outros, crear conceptos na súa mente, organizar as súas ideas, relacionalas cos seus coñecementos previos ou establecer inferencias. Neste proceso xoga un papel fundamental a motivación como un elemento clave que promove ou inhibe a conduta. O alumnado pode tomar conciencia de que as súas actuacións e decisións están, en gran medida, condicionadas polas súas emocións e polos motivos que o levan a realizalas. Así, no terreo da aprendizaxe, para impulsar e manter unha conduta ou unha acción encamiñada a unha meta, é necesaria a motivación, pero tamén é imprescindible contar con estratexias que planifiquen e guíen de maneira consciente o mesmo proceso de aprendizaxe. É necesario coñecer o impacto das emocións nos procesos de motivación, razoamento, aprendizaxe e conduta para que se poidan xestionar adecuadamente e lograr un mellor desempeño en todos os ámbitos, tanto persoal como social, académico e profesional.

OBX2. Analizar e describir aqueles elementos da madurez que condicionan os comportamentos, identificando as calidades persoais e de relación social propias e dos demais, desenvolvendo estratexias de xestión emocional e do propio proceso de aprendizaxe, e estratexias e habilidades sociais adecuadas a contextos cambiantes e a grupos diferentes, para mellorar o desempeño no ámbito persoal, social e académico e lograr maior control sobre as accións e as súas consecuencias, e para potenciar, así, aquelas calidades persoais no alumnado que favorecen a autonomía e permiten afrontar de forma eficaz os novos retos aos que se van enfrontar na súa entrada á idade madura.

- As persoas pasan ao longo da súa vida por etapas cuxos cambios físicos, cognitivos, psicolóxicos e sociais condicionan as súas decisións, comportamentos e reaccións dentro dun contexto que tamén é cambiante e incerto.
- Coñecer os cambios que se producen na etapa da adolescencia permítelle ao alumnado atopar respostas e solucións a conflitos que se lle presentan por mor de acontecementos vitais que o preocupan e comprender o significado das súas propias experiencias en relación coas dos demais, nos diferentes grupos sociais cos que interactúa. A partir destas experiencias co medio social, vai tendo lugar a construción da súa propia identidade na que interveñen, entre outros factores, a propia imaxe e os sentimentos de logro, seguridade e autoestima. Os devanditos sentimentos contribúen á elaboración do autoconceito, que lle axuda ao alumnado a percibir e actuar segundo as súas posibilidades, de modo que poida potenciar aquelas calidades persoais que o conduzan a resolver retos cada vez máis complexos. Esta etapa supón, ademais, o preámbulo da vida adulta que implica a asunción de novas responsabilidades e compromisos e a necesidade de alcanzar maior grao de autonomía. Neste sentido, é necesario que o alumnado desenvolva habilidades persoais e sociais que faciliten a súa incorporación a novos contextos e axuden ao establecemento de novas relacións valorando a importancia de romper os roles de xénero e os estereotipos.

OBX3. Explorar as oportunidades académicas e profesionais que ofrece a contorna, descubriendo e priorizando as necesidades e intereses persoais e vocacionais e desenvolvendo o espírito de iniciativa e de superación, así como as destrezas necesarias na toma de decisións, para levar a cabo un proxecto persoal, académico e profesional propio e realizar unha primeira aproximación ao deseño dun plan de procura activa de emprego.

- A complexidade social e económica, e o acceso a numerosas oportunidades profesionais e de formación fan necesario propiciar que o alumnado desenvolva destrezas persoais, incluídas as dixitais, así como actitudes que lle axuden a tomar decisións adecuadas e coherentes cos seus intereses, as súas expectativas e inquietudes e as súas necesidades en cada momento da súa vida e en contornas cambiantes. É preciso que explore e avalíe as

súas inquietudes persoais e vocacionais, que recoñeza as súas fortalezas como elementos diferenciadores e de potencial valor, e que identifique as súas debilidades coa intención de buscar, con actitude proactiva e de superación, os recursos e axuda necesarios para mellorar o seu grao de desempeño persoal, social, académico e profesional.

- Doutra banda, para organizar con realismo o propio itinerario formativo e profesional requírese realizar unha exploración ordenada das oportunidades académicas, formativas e laborais que ofrece a contorna, tanto presencial como virtual, co fin de orientar correctamente a propia traxectoria no futuro. A crecente oferta educativa que se produciu nos últimos anos obriga o alumnado a seleccionar a información e a tomar decisións para formarse, seguir aprendendo ao longo da vida e orientar de maneira satisfactoria a súa carreira profesional. Necesita adquirir habilidades sociais, de adaptación e de planificación e xestión, e mostrar actitudes de iniciativa e de logro para enfrontarse aos novos retos que se presenten nos distintos ámbitos da súa vida.

OBX4. Coñecer e comprender o ser humano, nas súas dimensións social e antropolóxica, e atender á variedade de sociedades e culturas, analizando con empatía a súa diversidade e complexidade desde diferentes perspectivas para comprenderse a un mesmo e interactuar cos demais desde o respecto á diversidade persoal, social e cultural, e fomentar o espírito crítico sobre aspectos que dirixen o funcionamento do ser humano nestes ámbitos.

- O ser humano trata de lograr os seus obxectivos, para o que necesita poñer en marcha procesos e estratexias que lle permitan guiar as súas accións. Tamén ha de aprender os elementos socioculturais do medio no que se desenvolve e integralos na súa personalidade, considerando a influencia que van exercer nela os axentes sociais e a súa propia experiencia como membro dun grupo. Entender o ser humano implica analízalo desde distintas perspectivas, de modo que o alumnado poida realizar unha reflexión crítica a partir do estudo e análise dos saberes adquiridos. Lograr esta competencia supón non só xerar no alumnado curiosidade respecto do coñecemento do individuo, as sociedades e a cultura, senón tamén promover actitudes de respecto e empatía ante a realidade transcultural e o pluralismo social, promovendo o respecto polas minorías e a igualdade de xénero como elementos de diversidade enriquecedores e necesarios na vida democrática. Simultaneamente, pretende que as alumnas e os alumnos comprendan os estados emocionais doutros, tomen conciencia dos sentimentos alleos, se involucren en experiencias diversas e asuman situacións diferentes ás propias.
- Con este obxectivo preténdese que o alumnado reflexione sobre a influencia que a sociedade e a cultura exercen na súa maneira de pensar, crear, expresarse, relacionarse, resolver conflitos e tomar decisións. Para comparar culturas e sociedades requírese coñecer algúns elementos da antropoloxía social e cultural que permiten, por un lado, comprender mellor o impacto que ten sobre as persoas o establecemento de normas e valores, de costumes e referentes que guían os comportamentos humanos e, por outro, posibilitan poñer en perspectiva a súa realidade, que coñeza o diverso e diferente e aprenda a respectalo e valoralo como compoñente enriquecedor. Por último, dentro dun panorama social e cultural cambiante, considérase importante desenvolver estratexias e habilidades persoais e sociais para decidir e analizar, con sentido crítico e responsabilidade, cuestións e problemas actuais, como os referidos ao logro da cohesión e a xustiza social, a cidadanía global, a efectiva igualdade de xénero ou o cumprimento dos dereitos humanos. Esta análise debe partir do coñecemento que ofrece a fundamentación teórica de distintos campos do ámbito das ciencias sociais, de modo que o alumnado logre unha mellor comprensión de si mesmo, dos demais e do mundo que o rodea.

Materia de Formación e Orientación Persoal e Profesional	
4º curso	
Bloque 1. O ser humano e o coñecemento dun mesmo	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Reflexionar de maneira crítica sobre a condición humana, a sociedade e a cultura, a partir do coñecemento que proporcionan as ciencias humanas e sociais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Analizar os factores persoais e socioculturais que interveñen na configuración psicolóxica da persoa a partir do coñecemento comparado da dimensión social e antropolóxica do ser humano. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Analizar a relación da cognición, a motivación, a aprendizaxe e a xestión emocional coa conduta, tanto propia como dos demais, a partir das bases teóricas fundamentais dos procesos físicos e psicolóxicos que interveñen neles. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Identificar e aplicar os procesos que interveñen na aprendizaxe, analizando as súas implicacións e desenvolvendo estratexias que favorezan a adquisición de coñecementos, destrezas e actitudes. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Analizar a importancia do compoñente emocional, tomando conciencia da súa repercusión na aprendizaxe e desenvolvendo estratexias que o melloren. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Analizar e comprender no desenvolvemento evolutivo das persoas as principais características da madurez que conforman a persoa nos distintos planos: físico, cognitivo, social, emocional e sexual. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Desenvolver estratexias e habilidades que faciliten a adaptación a novos grupos e contextos a partir do coñecemento social e antropolóxico do ser humano. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.8. Analizar a diversidade persoal, social e cultural desde distintas perspectivas a partir do coñecemento que proporcionan as ciencias humanas e sociais, mostrando actitudes de respecto e empatía polo diferente, e valorando a equidade e a non discriminación. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.9. Valorar a diversidade, desde o respecto, a inclusión e a igualdade real e efectiva entre mulleres e homes, considerándoa un elemento enriquecedor no ámbito persoal, social e cultural. 	OBX4
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ As ciencias sociais e o coñecemento que nos proporcionan do ser humano. A visión da psicoloxía, da antropoloxía e da socioloxía. <ul style="list-style-type: none"> – Presentación da psicoloxía. – Presentación da antropoloxía. – Presentación da socioloxía: a socioloxía como disciplina e a racionalidade da acción social. – As perspectivas das ciencias sociais sobre o debate entre o herdado e o aprendido. Bioloxía e cultura. 	

- Os fundamentos psicobiolóxicos da conduta.
 - Neurociencia, xenética e endocrinoloxía.
 - A neurona, o impulso neuroeléctrico, a sinapse, as redes neurais.
 - O sistema nervioso central. As principais estruturas do encéfalo. O sistema límbico.
 - O sistema nervioso periférico.
- A compoñente emocional do noso psiquismo.
 - Recoñecemento e control das emocións.
 - A motivación.
 - Benestar e hábitos saudables.
 - Os circuitos de recompensa e os problemas de adicións relacionados.
- Outros ámbitos do psiquismo: cognición, intelixencia, personalidade
 - A cognición e os procesos asociados.
 - Intelixencia cognitiva, intelixencia emocional, intelixencia executiva.
 - A constitución da personalidade: influencias biolóxicas e da contorna. As teorías dos trazos.
- O desenvolvemento evolutivo do psiquismo.
 - O desenvolvemento das capacidades cognitivas ao longo da vida.
 - O desenvolvemento da personalidade.
 - A adolescencia como momento evolutivo clave no desenvolvemento do noso psiquismo. As características da mente adolescente.
- A psicoloxía social.
 - A necesidade individual de pertenza a grupos.
 - A influencia do grupo.
 - O desenvolvemento individual dentro do grupo.
- Antropoloxía. O ser humano como ser cultural.
 - Concepto antropolóxico de cultura. O ser humano como construción cultural.
 - Humanización e cultura.
 - O papel da muller na humanización.
 - Diversidade cultural (etnocentrismo, relativismo cultural e transculturalidade).
- Concepto de sociedade e o ser humano como ser social.
 - Comunicación, linguaxe e simbolismo.
 - Proceso de socialización e axentes de socialización: familia, grupos, institucións, asociacións e organizacións.
 - O ser humano como *Homo oeconomicus*. Teorías críticas.
- Vida en sociedade.
 - Normas, roles, status e estereotipos: a cohesión social.
 - Estratexias de inclusión e cohesión social: interacción social e discriminación.
 - Igualdade de xénero.
 - Condutas prosociais e antisociais.
- Adolescentes na sociedade.

- O adolescente e as súas relacións cos demais: a convivencia positiva.
- O grupo: importancia, valor e diversidade.
- A autonomía e a asunción progresiva de responsabilidades.
- O proceso de aprendizaxe e formación desde as ciencias sociais.
 - Aprendizaxe e procesos psicolóxicos involucrados: atención, motivación, memoria.
 - Estratexias de aprendizaxe e estilos de aprendizaxe.
 - A aprendizaxe desde a socioloxía: aprendizaxe formal institucionalizada, non formal e informal.

Bloque 2. Formación e orientación persoal e profesional cara á vida adulta

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Analizar e comprender no desenvolvemento evolutivo das persoas as principais características da madurez que conforman a persoa nos distintos planos: físico, cognitivo, social, emocional e sexual. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Identificar calidades persoais e sociais propias e dos demais reflexionando sobre a importancia de potenciar aquelas que permitan afrontar novos retos eficazmente e de modo progresivamente autónomo, e faciliten así o proceso de transición da adolescencia á vida adulta. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Mellorar o desempeño persoal, social e académico aplicando estratexias de aprendizaxe e xestión emocional que permitan maior control sobre as accións e as súas consecuencias. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Desenvolver estratexias e habilidades que faciliten a adaptación a novos grupos e contextos a partir do coñecemento social e antropolóxico do ser humano. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Realizar un proxecto persoal, académico e profesional propio e aproximarse ao proceso de procura activa de emprego, priorizando as necesidades e descubrindo os intereses persoais e vocacionais mediante a exploración das oportunidades académicas e profesionais que ofrece a contorna presencial e virtual, e desenvolvendo as destrezas necesarias no proceso de toma de decisións. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.6. Explorar a contorna próxima identificando as oportunidades académicas e profesionais que ofrece, valorando aquelas que mellor se adaptan ás calidades e intereses persoais e potenciando o espírito de iniciativa e superación. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.7. Analizar a diversidade persoal, social e cultural desde distintas perspectivas a partir do coñecemento que proporcionan as ciencias humanas e sociais, mostrando actitudes de respecto e empatía polo diferente, e valorando a equidade e a non discriminación. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.8. Valorar a diversidade desde o respecto, a inclusión e a igualdade real e efectiva entre homes e mulleres, considerándoa un elemento enriquecedor no ámbito persoal, social e cultural. 	OBX4
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A formación cara á vida adulta: características persoais, habilidades sociais e de organización e xestión, traballo en equipo. 	

- Autoconhecimento, autonomía persoal e autopercepción. Estilo atribucional. Capacidade autocrítica. Iniciativa persoal. Pensamento creativo. Confianza, perseveranza e seguridade nun mesmo. Estratexias para enfrontarse ao fracaso e á frustración.
- Habilidades sociais e habilidades de comunicación. Estratexias para superar as eivas de comunicación.
- Ferramentas dixitais na interacción cos demais. Pegada e reputación dixital. Xestión de identidades dixitais: persoal e profesional.
- Habilidades de organización e xestión.
- Os equipos de traballo. O liderado como trazo da personalidade. O conflito: concepto, causas, tipos e resolución. A negociación.
- A formación académica.
 - Programas, oportunidades e axudas para a formación. Servizos de orientación académica.
 - Información sobre a estrutura do sistema educativo.
 - Itinerarios académicos: información sobre as opcións para cursar no bacharelato, na FP e nos estudos superiores.
 - Itinerarios académico-profesionais: información sobre traxectorias académico-profesionais na lexislación vixente.
- A formación profesional.
 - Servizos de orientación profesional. Orientación académico-profesional para a igualdade de oportunidades.
 - A transición á vida activa.
 - Valoración da importancia da formación permanente para a traxectoria laboral e profesional.
 - Información xeral sobre sectores económicos e produtivos.
 - Retos da revolución dixital.
 - O emprendedurismo: emprendemento e intraemprendemento.
 - Participación social activa.
 - Colaboración e voluntariado.

Bloque 3. Proxecto persoal, académico-profesional e aproximación á busca activa de emprego

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Realizar un proxecto persoal, académico e profesional propio e aproximarse ao proceso de procura activa de emprego, priorizando as necesidades e descubrindo os intereses persoais e vocacionais mediante a exploración das oportunidades académicas e profesionais que ofrece a contorna presencial e virtual, e desenvolvendo as destrezas necesarias no proceso de toma de decisións. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Explorar a contorna próxima identificando as oportunidades académicas e profesionais que ofrece, valorando aquelas que mellor se adaptan ás calidades e intereses persoais e potenciando o espírito de iniciativa e superación. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Analizar e comprender no desenvolvemento evolutivo das persoas as principais características da madurez que conforman a persoa nos distintos planos: físico, cognitivo, social, emocional e sexual. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Identificar calidades persoais e sociais propias e dos demais, reflexionando sobre a 	OBX2

<p>importancia de potenciar aquelas que permitan afrontar novos retos eficazmente e de modo progresivamente autónomo, e faciliten así o proceso de transición da adolescencia á vida adulta.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Mellorar o desempeño persoal, social e académico aplicando estratexias de aprendizaxe e xestión emocional que permitan maior control sobre as accións e as súas consecuencias. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Desenvolver estratexias e habilidades que faciliten a adaptación a novos grupos e contextos a partir do coñecemento social e antropolóxico do ser humano. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.7. Analizar a diversidade persoal, social e cultural desde distintas perspectivas a partir do coñecemento que proporcionan as ciencias humanas e sociais, mostrando actitudes de respecto e empatía polo diferente, e valorando a equidade e a non discriminación. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.8. Valorar a diversidade, desde o respecto, a inclusión e a igualdade real e efectiva entre mulleres e homes, considerándoa un elemento enriquecedor no ámbito persoal, social e cultural. 	OBX4
<p>Contidos</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ O proxecto persoal: o autocoñecemento. <ul style="list-style-type: none"> – Plans de autocoñecemento e de formación académica e profesional. – O coñecemento persoal: habilidades, aptitudes, motivacións e intereses persoais. – Análise de fortalezas e debilidades propias. – A diversidade como elemento enriquecedor. – A intelixencia emocional. Autocoñecemento, autocontrol, automotivación, empatía e habilidades sociais. – O proceso de toma de decisións. Organización dunha conduta decisoria. – Roles grupais e comprensión dos roles nos que mellor encaixamos. ▪ O proxecto persoal académico-profesional: as aspiracións profesionais. <ul style="list-style-type: none"> – Aspiracións e metas: definición do obxectivo que se quere conseguir. – Identificación de intereses, capacidades, motivacións e aptitudes persoais para o proxecto profesional ao que aspiramos. – Identificación dos itinerarios académicos e profesionais que se poden seguir. – Axudas e recursos para superar carencias e afrontar retos persoais: probas obxectivas e test psicométricos. – A toma de decisión na orientación académica e profesional. – Avaliación das alternativas e da decisión tomada. ▪ Aproximación a un plan de busca activa de emprego con proxección cara ao futuro. <ul style="list-style-type: none"> – Análise dos intereses, aptitudes e motivacións persoais para a carreira profesional. – Identificación de itinerarios formativos relacionados. – Definición e análise do sector profesional. – Fontes de información. ▪ Estratexias, instrumentos e proceso da busca de emprego en empresas do sector. <ul style="list-style-type: none"> – Fontes de procura de emprego. Información xeral para a busca activa de emprego e de alternativas. – A oferta de traballo. Selección de ofertas e perfil da persoa candidata. 	

- Información sobre a elaboración e presentación da carta de presentación e do currículo persoal: tipos e contido.
- A entrevista de traballo.
- Os distintos tipos de emprego.
 - Traballo por conta allea e traballo por conta propia.
 - O traballo na Administración pública.
 - Oportunidades de aprendizaxe e emprego en Europa.
 - Axudas e recursos para superar carencias e afrontar retos profesionais: axudas e subvencións á creación de empresas.

3129 **12.4 Orientacións pedagóxicas**

3130 A intervención educativa na materia de Formación e Orientación Persoal e Profesional
3131 desenvolverá o seu currículo e tratará de asentarse de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes
3132 que lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto de
3133 materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

3134 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
3135 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
3136 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se
3137 presentan nos apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
3138 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
3139 alumnado e o seu nivel de desempeño.

3140 **Relación entre os obxectivos da materia de Formación e Orientación Persoal e Profesional e as**
3141 **competencias clave a través dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I**

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1		3	1		1-3-4-5	1-2		
OBX2		3			1-3-4-5	1	2	
OBX3	3			1-3	4-5		1-2-3	
OBX4					3	1-2-3	2	1-2

3142 **Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe**

- O uso de distintos métodos que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do alumnado, favorezan a capacidade de aprender por si mesmos e promovan o traballo en equipo.

- 3146 – A realización de proxectos significativos para o alumnado e a resolución colaborativa de
3147 problemas, reforzando a autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade.
- 3148 – A énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención
3149 das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto
3150 como se detecten estas dificultades.
- 3151 – O uso de estratexias para traballar transversalmente a comprensión lectora, a expresión oral e
3152 escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital, o fomento da creatividade, do
3153 espírito científico e do emprendemento.
- 3154 – A énfase en que as diversas competencias acadadas desde os saberes procedentes das
3155 reflexións filosóficas, sociolóxicas, psicolóxicas e antropolóxicas son complementarias respecto
3156 da busca e elaboración dos plans de inserción na vida laboral e social.
- 3157 – O desenvolvemento dunha perspectiva teórico-práctica suscitando o coñecemento de xeito
3158 gradual e iterativo.
- 3159 – O afondamento do alumnado nos contidos e competencias de xeito que reforce a súa
3160 adquisición progresivamente e sexa quen de empregalos para elaborar os tres plans que
3161 forman o proxecto persoal, académico-profesional e de aproximación á procura activa de
3162 emprego.
- 3163 – A concienciación de que a concreción dos diversos plans poderían ser desenvolvidos tendo en
3164 conta que a reflexión crítica sobre o ser humano, a sociedade, a cultura e o coñecemento dun
3165 mesmo son previos ás decisións que se poidan tomar no ámbito persoal, académico e
3166 profesional nunha contorna concreta.
- 3167 – A énfase en que os diversos plans son interdependentes e deben manter a coherencia entre si
3168 para construír un proxecto integrador, útil e aplicable á vida das alumnas e dos alumnos.
- 3169 – Valoración dos plans elaborados como unha ferramenta útil que lles pode axudar a decidir, con
3170 autonomía, o seu propio futuro e afrontar os retos e desafíos do século XXI como cidadanía
3171 comprometida, crítica e responsable.

3172 **13 Latín**

3173 **13.1 Introducción**

3174 A materia de Latín na etapa de educación secundaria obrigatoria constitúe unha aproximación
3175 específica aos diferentes aspectos da lingua, a cultura e a civilización latinas e á súa perduración
3176 no presente. A singularidade do enfoque desta materia vén condicionada pola súa dobre natureza.
3177 Por unha banda, para parte do alumnado supón a única toma de contacto, durante a súa
3178 escolarización obrigatoria, con determinados aspectos da lingua, a cultura e a civilización latinas,
3179 que constitúen as bases da nosa sociedade actual. Doutra banda, debe ter carácter de ensino
3180 propedéutico para o alumnado que continúe os seus estudos nesta disciplina. Esta dobre natureza
3181 require un esforzo por describir, contextualizar e entender a vixencia da evidente orixe clásica da
3182 nosa identidade como sociedade.

3183 Esta materia está organizada arredor dos distintos aspectos da lingua, a cultura e a civilización
3184 latinas, así como das estratexias que permiten establecer unha relación crítica entre estas e o
3185 presente, contribuindo e fomentando o desenvolvemento persoal e social do alumnado e a
3186 transmisión de valores universais. Deste xeito, combina os aspectos estritamente lingüísticos con
3187 outros de carácter literario, arqueolóxico, histórico, social, cultural e político, permitíndolle ao
3188 alumnado que a cursa, non sendo unha materia obrigatoria, ampliar o seu coñecemento sobre
3189 estes aspectos. Os primeiros implican unha reflexión profunda sobre o funcionamento non só da
3190 lingua latina, senón tamén da lingua de ensino e daquelas que conforman o repertorio lingüístico
3191 individual do alumnado. A inclusión das linguas clásicas na Recomendación do Consello da Unión
3192 Europea do 22 de maio de 2018 relativa ás competencias clave para a aprendizaxe permanente
3193 sitúa o latín e o grego como ferramentas para a aprendizaxe e a comprensión de linguas en xeral,
3194 contribuindo e fomentando a diversidade lingüística e a relación entre as linguas desde unha
3195 perspectiva democrática e libre de prexuízos. Doutra banda, a materia permite establecer un
3196 diálogo co pasado que axude a entender o presente desde unha perspectiva lingüística, pero
3197 tamén desde o punto de vista literario, arqueolóxico, histórico, social, cultural e político. Nese
3198 diálogo teñen cabida, ademais, os procesos de conservación, preservación e restauración do
3199 patrimonio cultural latino, que lle ofrecen ao alumnado a posibilidade de se comprometer co
3200 legado da civilización clásica desde unha perspectiva sustentable e comprometida co futuro.

3201 Os obxectivos de Latín na educación secundaria obrigatoria recollen ese diálogo entre presente
3202 e pasado ao que aludiamos anteriormente, que se formula a partir de tres eixes principais: situar
3203 no centro a reflexión humanista sobre o carácter clásico do legado latino, tanto material como
3204 inmaterial, fomentando a comprensión crítica do mundo actual; contribuír á mellora da

3205 competencia plurilingüe, favorecendo a reflexión do alumnado sobre o funcionamento das linguas
3206 que conforman o seu repertorio lingüístico; e ofrecer unha introdución aos rudimentos e técnicas
3207 de comprensión dos textos latinos e, de ser o caso, do uso escrito e/ou oral da lingua latina como
3208 medio fundamental para o coñecemento da cultura latina e o proceso de transmisión dos textos, e
3209 para a percepción do valor comunicativo da lingua latina.

3210 Os criterios de avaliación están deseñados para comprobar o grao de consecución dos
3211 obxectivos da materia, polo que se presentan vinculados a eles, e inclúen aspectos relacionados
3212 cos coñecementos, destrezas e actitudes que o alumnado debe adquirir e desenvolver nesta
3213 materia.

3214 Os criterios de avaliación e contidos están organizados en catro bloques. O primeiro, «O
3215 presente da civilización latina», recolle os coñecementos e experiencias necesarios para o
3216 desenvolvemento dun espírito crítico e un xuízo estético, favorecendo o desenvolvemento de
3217 destrezas para a comprensión, a análise e a interpretación de textos literarios latinos e
3218 fomentando a lectura comparada de obras relevantes da cultura latina nas súas diferentes
3219 manifestacións con obras da tradición clásica. O segundo bloque, «Latín e plurilingüismo», pon o
3220 acento en como o coñecemento da lingua latina contribúe a un uso máis preciso das linguas que
3221 constitúen o repertorio individual do alumnado, así como ao adecuado entendemento da
3222 terminoloxía culta, científica e técnica. A partir do estudo dos formantes latinos, chéganse a
3223 establecer estratexias de inferencia de significados nas diferentes linguas de ensino e de estudo
3224 mediante o recoñecemento de raíces, prefixos e sufixos da lingua latina. O terceiro bloque,
3225 «Comprensión e interpretación dos textos», integra todos os saberes implicados na identificación
3226 e análise, en sentido amplo, dos elementos básicos da lingua latina como sistema dentro dun
3227 contexto, organizándoos arredor da comprensión e do uso activo da lingua a partir de tarefas
3228 sinxelas de lectura e/ou tradución de textos adaptados e/ou orixinais, e retroversión e produción,
3229 de ser pertinente, de textos simples, orais e/ou escritos, en latín. Neste sentido, cómpre destacar
3230 os métodos activos de aprendizaxe da lingua latina, que potencian a aprendizaxe e o uso da
3231 lingua en contextos comunicativos reais, tanto por escrito como oralmente, para poder acceder
3232 dun modo natural á comprensión de textos orixinais sen a axuda de ningún tipo de glosario ou
3233 dicionario. Deste xeito, este currículo pretende ofrecer un apoio normativo ao emprego dos
3234 métodos activos sen limitar o uso doutras metodoloxías, deixando a criterio do profesorado a
3235 escolla do achegamento que lle pareza en cada caso máis axeitado. Este apoio materialízase, en
3236 primeiro lugar, mediante a preferencia polo uso do termo «comprensión» no canto de «tradución»
3237 no texto do currículo e, en segundo lugar, mediante os criterios de avaliación e contidos sobre
3238 comprensión e interpretación dos textos. O cuarto e último bloque, «Legado e patrimonio», recolle
3239 os coñecementos, destrezas e actitudes que permiten a aproximación á herdanza material e

3240 inmaterial da civilización latina recoñecendo e apreciando o seu valor como fonte de inspiración,
3241 como técnica e como testemuño da historia.

3242 Os contidos han de poder activarse nos ámbitos persoal e educativo, pero tamén social e
3243 profesional. Neste sentido, a materia de Latín ofrece unha oportunidade de combinar os distintos
3244 saberes por medio de situacións de aprendizaxe contextualizadas nos que o alumnado poida
3245 desenvolver as súas destrezas para a tradución, comprensión e uso básico da lingua latina, ao
3246 mesmo tempo que aumenta e mellora o seu coñecemento sobre a cultura da Antigüidade e a
3247 reflexión sobre a súa perduración ata os nosos días. Estes aspectos convértense nunha parte
3248 central do ensino do latín, ademais da análise crítica e a comprensión do presente como un
3249 proceso histórico que atopa os seus fundamentos na civilización clásica.

3250 **13.2 Obxectivos**

Obxectivos da materia
<p>OBX1. Valorar o papel da civilización latina na orixe da identidade europea, comparando e recoñecendo as semellanzas e diferenzas entre linguas e culturas, para analizar criticamente o presente.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A valoración do papel da civilización latina como inicio da identidade europea supón recibir información expresada a través de fontes latinas, contrastala e analizala, activando as estratexias adecuadas para poder reflexionar sobre a permanencia de aspectos lingüísticos, históricos, políticos, culturais ou sociais da civilización latina na nosa sociedade. Implica, polo tanto, entender a cultura latina e extraer aqueles elementos fundamentais que permiten reflexionar e revisar a singularidade dos modos de vida e pensamento antigos, así como a súa proximidade aos modos de vida e pensamento actuais, para comparar as diferenzas e semellanzas entre linguas e culturas, confrontando creacións latinas coa tradición clásica de creacións posteriores. ▪ A análise crítica do presente require de información cotextual ou contextual que permita engadir elementos e argumentos ás hipóteses de valoración para desenvolver unha conciencia humanista e social aberta tanto ás constantes como ás variables culturais ao longo do tempo. Abordar esa análise desde un punto de vista crítico implica ser capaz de discernir aquela parte do legado romano que nos fai crecer como sociedade daquela outra que xa non ten cabida no mundo moderno, manifestando unha actitude de rexeitamento ante aspectos que denoten calquera tipo de discriminación. Os procesos de análise requiren contextos de reflexión e comunicación dialóxicos, respectuosos coa herdanza da Antigüidade clásica e coas diferenzas culturais que teñen a súa orixe nela.
<p>OBX2. Coñecer os aspectos básicos da lingua latina, comparándoa coas linguas de ensino e con outras linguas do repertorio individual do alumnado, para valorar os trazos comúns e apreciar a diversidade lingüística como mostra de riqueza cultural.</p>

- A introdución aos elementos básicos da etimoloxía e o léxico da lingua latina desde un enfoque plurilingüe de adquisición das linguas permítelle ao alumnado transferir os coñecementos e estratexias desde as linguas do seu repertorio ao latín e viceversa, activando así as destrezas necesarias para a mellora da aprendizaxe de linguas novas e da súa competencia comunicativa e permitindo ter en conta os distintos niveis de coñecementos lingüísticos do alumnado, así como os diferentes repertorios individuais. O carácter do latín como lingua de orixe de diferentes linguas modernas permite recoñecer e apreciar distintas variedades e perfís lingüísticos contribuíndo á identificación, valoración e respecto da diversidade lingüística, dialectal e cultural para construír unha cultura compartida.
- Todo o anterior promove unha mellor comprensión do funcionamento das linguas de ensino, así como das que forman parte do repertorio lingüístico do alumnado, por unha banda, mellorando a lectura comprensiva e a expresión oral e escrita mediante o coñecemento do vocabulario e as estruturas gramaticais latinas e, por outro, axudando a desenvolver habilidades léxicas e semánticas mediante a adquisición de estratexias de inferencia do significado do léxico común de orixe grecolatina, así como a comprensión do vocabulario culto, científico e técnico a partir dos seus compoñentes etimolóxicos. A comparación entre linguas require, así mesmo, da utilización das regras fundamentais de evolución fonética do latín ás linguas romances e a identificación de palabras derivadas do latín, tanto patrimoniais como cultismos, e expresións latinas en diferentes contextos lingüísticos. Este obxectivo implica unha reflexión sobre a utilidade do latín no proceso de aprendizaxe de novas linguas que pode levar a cabo a partir de ferramentas dixitais como o Portfolio Europeo das Linguas.

OBX3. Ler e interpretar textos latinos, asumindo a aproximación aos textos como un proceso dinámico e tomando conciencia dos coñecementos e experiencias propias, para identificar o seu carácter clásico e fundamental.

- A lectura de textos latinos pertencentes a diferentes xéneros e épocas constitúe un dos piares da materia de Latín en cuarto curso. A comprensión e interpretación destes textos necesita dun contexto histórico, cívico, social, lingüístico e cultural que deberá ser produto da aprendizaxe. O traballo con textos orixinais en edición bilingüe ou adaptados, completos ou a través de fragmentos seleccionados, permite prestar atención a conceptos e termos básicos en latín que implican un coñecemento lingüístico, léxico e cultural, co fin de realizar unha lectura crítica e tomar conciencia do seu valor fundamental na construción da nosa identidade como sociedade. A interpretación de textos latinos comporta, polo tanto, a comprensión e o recoñecemento do seu carácter fundacional para a civilización occidental, asumindo a aproximación aos textos como un proceso dinámico que ten en conta desde o coñecemento sobre o tema ata a aprendizaxe e aplicación de estratexias de análises e reflexión para dar sentido á propia experiencia, comprender o mundo e a condición humana, así como para desenvolver a sensibilidade estética. O coñecemento das creacións literarias e artísticas, dos períodos da historia de Roma e a súa organización política e social, e dos feitos históricos e lendarios da Antigüidade clásica contribúe a facer máis intelixibles as obras, identificando e valorando a súa perduración no noso patrimonio cultural e os seus procesos de adaptación a diferentes culturas e movementos literarios, culturais e artísticos que tomaron as súas referencias de modelos antigos.

OBX4. Comprender textos latinos orixinais e adaptados e producir textos orais ou escritos breves en latín, traducindo do latín á lingua de ensino ou desenvolvendo estratexias de acceso ao significado dun enunciado sinxelo en lingua latina, no primeiro caso, e seguindo modelos dados, no segundo, para alcanzar e xustificar a comprensión propia dunha pasaxe ou a produción dun texto, oral ou escrito, sinxelo en latín.

- A comprensión dos textos é a finalidade fundamental na aprendizaxe das linguas clásicas e o proceso polo cal unha cultura, un grupo ou un individuo asimila ou se apropia dunha mensaxe ou dunha realidade que lle é allea, o que constitúe unha experiencia de investigación que utiliza a lóxica do pensamento, favorece a memoria e potencia os hábitos de disciplina no estudo para promover unha capacidade áxil de razoamento e aprendizaxe. Neste sentido, a comprensión require de moitos recursos e múltiples destrezas e implica unha aprendizaxe específica, regular e progresiva ao longo de varios cursos, que require e activa os coñecementos lingüísticos e culturais do alumnado. A introdución ao coñecemento dos elementos básicos da lingua latina na materia de Latín supón o primeiro paso no establecemento de estratexias e métodos de traballo adecuados que continuarán cos estudos da lingua latina e a grega en bacharelato. Este punto de partida consiste en comprender pasaxes ou textos adaptados ou orixinais dun nivel adecuado e de dificultade progresiva, suxerindo ou xustificando a comprensión a partir da identificación, a relación ou a análise de elementos morfolóxicos e sintácticos da lingua latina e dos coñecementos previos sobre o tema e o contexto que proporciona os períodos máis significativos da historia de Roma. Ademais da comprensión de textos latinos, neste curso iníciase a produción, non só mediante a clásica retroversión de oracións simples, utilizando as estruturas propias da lingua latina, senón mediante a produción activa, de ser o caso, de breves textos, orais ou escritos, en forma de diálogo e/ou narración, a partir de modelos dados para, así, poder desenvolver os usos comunicativos da lingua ao tempo que se practican os coñecementos lingüísticos adquiridos. Deste xeito, o alumnado amplía o seu repertorio lingüístico individual e reflexiona de forma crítica sobre os propios procesos de aprendizaxe de linguas mediante o uso de diversos recursos e ferramentas analóxicas e dixitais.

OBX5. Descubrir, coñecer e valorar o patrimonio cultural, arqueolóxico e artístico romano, apreciándoo e recoñecéndoo como produto da creación humana e como testemuño da historia, para identificar as fontes de inspiración e distinguir os procesos de construción, preservación, conservación e restauración, así como para garantir a súa sustentabilidade.

- O patrimonio cultural, arqueolóxico e artístico romano, material e inmaterial, presente tanto no noso país como en países da nosa contorna, concíbese aquí como herdanza directa da civilización latina. O recoñecemento da herdanza material require a observación directa e indirecta do patrimonio, utilizando diversos recursos, incluídos os que proporcionan as tecnoloxías da información e da comunicación. A toma de conciencia da importancia do patrimonio material necesita do coñecemento e a comprensión dos procedementos de construción –no caso do patrimonio arqueolóxico– e de composición –no caso dos soportes de escritura–. Ademais, implica distinguir entre os procesos de preservación, conservación e restauración, incidindo especialmente naqueles aspectos que requiren da participación dunha cidadanía activa e comprometida coa súa contorna e o seu propio legado, de acordo coa Convención sobre a protección do patrimonio mundial, cultural e natural da UNESCO. Pola súa banda, o recoñecemento da herdanza inmaterial da civilización clásica latina, desde a práctica da oratoria nas institucións ata as cerimonias privadas ou os espectáculos de entretemento, contribúe á comprensión de aspectos clave da nosa sociedade e da nosa cultura actuais.

3251 **13.3 Criterios de avaliación e contidos**

3252 **Cuarto curso**

Materia de Latín

4º curso

Bloque 1. O presente da civilización latina	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Describir o significado de produtos culturais do presente, no contexto europeo, comparando as semellanzas e diferenzas coa Antigüidade latina. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Valorar de maneira crítica os modos de vida, costumes e actitudes da sociedade romana en comparación cos das nosas sociedades a partir do contido de fontes latinas en diferentes soportes. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Identificar os períodos da historia de Roma, os acontecementos e personaxes, así como os aspectos da civilización romana no seu contexto histórico, relacionando os datos con referentes actuais e aplicando os coñecementos adquiridos. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Explicar de forma oral, escrita ou multimodal o carácter clásico e humanista das diversas manifestacións literarias e artísticas da civilización latina utilizando un vocabulario correcto e unha expresión adecuada. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Recoñecer o sentido global e as ideas principais e secundarias dun texto, contextualizándoo e identificando as referencias históricas, sociais, políticas ou relixiosas que aparecen nel, e servíndose de coñecementos sobre personaxes e acontecementos históricos xa estudados. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Interpretar de maneira crítica o contido de textos latinos de dificultade adecuada, atendendo ao contexto no que se produciron, conectándoos coa experiencia propia e valorando como contribúen a entender os modos de vida, costumes e actitudes da nosa sociedade. 	OBX3
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Achegamento ao papel do humanismo e a súa presenza na sociedade actual. Concepto orixinal de humanismo. Importancia da civilización latina na configuración, recoñecemento e análise crítico da nosa identidade como sociedade. Análise crítica da sociedade romana: escravitude e exclusión da muller. Léxico latino: evolución dos conceptos fundamentais da civilización latina ata a actualidade. Achegamento aos aspectos xeográficos, históricos, culturais, políticos e lingüísticos da civilización latina presentes na noción actual de Europa e da súa cultura. Estratexias e ferramentas para relacionar o pasado e o presente a partir dos coñecementos adquiridos. Identificación das obras fundamentais da literatura latina no seu contexto e a súa pervivencia a través da tradición clásica. Importancia dos textos clásicos latinos como testemuño daqueles aspectos constitutivos da nosa condición humana: raciocinio, emocións, relixión... Estratexias para comprender, comentar e interpretar textos latinos a partir dos coñecementos adquiridos e da experiencia propia. 	
Bloque 2. Latín e plurilingüismo	
Criterios de avaliación	Obxectivos

<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Valorar criticamente e adecuarse á diversidade lingüística e cultural á que dá orixe o latín, identificando e explicando semellanzas e diferenzas entre os elementos lingüísticos da contorna, relacionándoos cos da propia cultura e desenvolvendo unha cultura compartida e unha cidadanía comprometida cos valores democráticos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Inferir significados de termos latinos aplicando os coñecementos léxicos e fonéticos doutras linguas do repertorio individual propio. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Ampliar o caudal léxico e mellorar a expresión oral e escrita, incorporando latinismos e locucións usuais de orixe latina de maneira coherente. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Producir definicións etimolóxicas de termos cotiáns, científicos e técnicos, recoñecendo os elementos latinos en diferentes contextos lingüísticos e establecendo, se procede, a relación semántica entre un termo patrimonial e un cultismo. 	OBX2

Contidos

- O abecedario, a acentuación e as distintas pronuncias da lingua latina: clásica, eclesiástica e nacionais, así como a súa permanencia e influencia nas linguas do repertorio lingüístico individual do alumnado.
- Explicación dos cambios fonéticos máis frecuentes desde o latín culto e o latín vulgar. Un retorno ás orixes comúns: das linguas románicas ao latín.
- Identificación de palabras con lexemas, sufixos e prefixos de orixe latina en textos escritos nas linguas de ensino.
- Procedementos de composición e derivación latinos na elaboración de familias de palabras tanto no latín como nas linguas de uso do alumnado.
- Iniciación ao significado etimolóxico das palabras.
- Estratexias básicas para inferir significados en léxico especializado e de nova aparición a partir da identificación de formantes latinos.
- Latinismos e locucións latinas máis frecuentes.
- Técnicas de recoñecemento, organización e incorporación á produción escrita, oral ou multimodal de léxico de raíz común entre as distintas linguas do repertorio lingüístico individual.
- Comparación entre linguas a partir da súa orixe e parentescos.
- Importancia do latín como ferramenta de mellora da expresión escrita, oral e multimodal nas distintas linguas do repertorio lingüístico individual.
- Ferramentas analóxicas e dixitais para a aprendizaxe e reflexión da lingua latina como vínculo e impulso para a aprendizaxe doutras linguas.

Bloque 3. Comprensión e interpretación dos textos

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Analizar e interpretar os aspectos morfolóxicos, sintácticos e léxicos elementais da lingua latina, identificándoos e comparándoos cos das linguas de repertorio do alumnado. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Traducir ou interpretar textos breves e sinxelos con termos adecuados e expresión correcta na lingua de ensino, xustificando a tradución ou a interpretación e manifestando a correspondencia entre 	OBX4

o texto latino e a versión realizada.	
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Producir mediante retroversión oracións e textos de dificultade axeitada utilizando as estruturas propias da lingua latina. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Planificar diálogos, redactar e expresar oralmente textos breves e sinxelos comprensibles e adecuados á situación comunicativa sobre asuntos da vida cotiá, co fin de describir, narrar e informar sobre temas concretos e próximos á experiencia persoal, apoiándose, cando sexa necesario, en recursos tales como a repetición, o ritmo pausado ou a linguaxe non verbal, e mostrando empatía e respecto pola cortesía lingüística e as opinións das persoas interlocutoras, incidindo nas estratexias para iniciar, manter e rematar a comunicación verbal. 	OBX4
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Clases de palabras. Funcións básicas e sintaxe elemental dos casos. Introdución á flexión nominal, pronominal e verbal. Estruturas oracionais básicas. A concordancia e a orde de palabras en oracións simples e oracións compostas. Redacción con corrección ortográfica e expresiva da mensaxe dun texto en lingua latina ás linguas de ensino. Estratexias básicas para identificar, analizar e comprender unidades lingüísticas (léxico, morfosintaxe) a partir da comparación das linguas e variedades que conforman o repertorio lingüístico persoal. Recursos para a aprendizaxe e estratexias básicas de adquisición de linguas tales como Portfolio Europeo das Linguas, glosarios ou dicionarios. Reflexión e xustificación da interpretación ofrecida. Retroversión de oracións e textos de dificultade axeitada. Autoconfianza, autonomía e iniciativa. O erro como parte integrante do proceso de aprendizaxe. Funcións comunicativas básicas: fórmulas de saúdo e presentación, descrición, localización, expresión de emocións etc. Léxico de uso común e de interese relativo a identificación persoal, relacións interpersoais, lugares e contornos próximos, ocio e tempo libre, vida cotiá, saúde e actividade física, vivenda e fogar etc. Convencións e estratexias conversacionais básicas, para iniciar, manter e rematar a comunicación. 	
Bloque 4. Legado e patrimonio	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Describir o significado de produtos culturais do presente, no contexto europeo, comparando as similitudes e diferenzas coa Antigüidade latina. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Explicar de forma oral, escrita ou multimodal o carácter clásico e humanista das diversas manifestacións literarias e artísticas da civilización latina utilizando un vocabulario correcto e unha expresión adecuada. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Explicar os elementos da civilización latina, especialmente os relacionados coa mitoloxía clásica, identificándoos como fonte de inspiración de manifestacións literarias e artísticas. 	OBX5

<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Recoñecer as pegadas da romanización no patrimonio cultural e arqueolóxico da contorna, identificando os procesos de preservación, conservación e restauración como un aspecto fundamental dunha cidadanía comprometida coa sustentabilidade ambiental e o coidado do seu legado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Expoñer de forma oral, escrita ou multimodal as conclusións obtidas a partir da investigación, individual ou colectiva, do legado material e inmaterial da civilización romana e a súa perduración no presente a través de soportes analóxicos e dixitais, seleccionando información, contrastándoa e organizándoa a partir de criterios de validez, calidade e fiabilidade. 	OBX5

Contidos

- Perduración do legado material (sitios arqueolóxicos, inscricións, construcións monumentais e artísticas etc.) e inmaterial (mitoloxía clásica, institucións políticas, oratoria, dereito, rituais e celebracións etc.) da cultura e civilización latinas.
- A transmisión textual e os materiais e soportes de escritura.
- Características do patrimonio cultural romano e do proceso de romanización. A romanización de Gallaecia no contexto da Hispania romana.
- Interese e iniciativa en participar en procesos destinados a conservar, preservar e difundir o patrimonio arqueolóxico da contorna.
- Ferramentas analóxicas e dixitais para a comprensión, produción e coprodución oral, escrita e multimodal.
- Respecto da propiedade intelectual e dereitos de autor sobre as fontes consultadas e os contidos utilizados.
- Estratexias e ferramentas, analóxicas e dixitais, individuais e cooperativas, para a autoavaliación, a coavaliación e a autorreparación.

3253 13.4 Orientacións pedagóxicas

3254 A intervención educativa na materia de Latín desenvolverá o seu currículo e tratará de asentar
3255 de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos
3256 da materia e, en combinación co resto de materias, unha adecuada adquisición das competencias
3257 clave e o logro dos obxectivos da etapa.

3258 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
3259 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
3260 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se
3261 presentan nos apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
3262 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
3263 alumnado e o seu nivel de desempeño.

3264 [Relación entre os obxectivos da materia de Latín e as competencias clave a través dos descritores](#)
3265 [operativos do perfil de saída establecidos no anexo I](#)

Obxectivos	Competencias clave
------------	--------------------

da materia	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	2	2-3				1		1
OBX2		2-3	1				3	
OBX3	2	1-2	1		4			1
OBX4	2	2-3	1	2				
OBX5		3		1-3		1-4		1-2

3266 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 3267 – O traballo colaborativo coas materias lingüísticas, combinando os distintos saberes por medio
3268 de situacións de aprendizaxe contextualizadas nas que o alumnado poida desenvolver as súas
3269 destrezas para a comprensión e/ou tradución da lingua latina ás linguas de ensino.
- 3270 – O traballo en relación con materias non lingüísticas e humanísticas co fin de aumentar e
3271 mellorar o coñecemento sobre a cultura da Antigüidade e a reflexión sobre a súa perduración
3272 ata os nosos días.
- 3273 – A planificación dos obxectivos de Latín tendo en conta as posibilidades de traballo cooperativo
3274 con outras materias: Bioloxía e Xeoloxía, Física e Química, Matemáticas etc.
- 3275 – A colaboración transnacional no marco dos programas europeos, traballando a cultura latina
3276 como punto de encontro das distintas realidades que conforman a actual identidade europea,
3277 para favorecer a construción dunha cidadanía europea democrática e libre de prexuízos.
- 3278 – A adquisición das competencias clave que conforman o perfil de saída do alumnado ao termo
3279 da ensinanza básica que permiten ao alumnado o seu máximo desenvolvemento persoal,
3280 social e formativo e que garanten que este poida exercer unha cidadanía responsable e
3281 enfrontarse aos retos e desafíos do século XXI.
- 3282 – A coordinación cos departamentos de Lingua Castelá e Lingua Galega para acordar unha
3283 nomenclatura gramatical común e evitar a confusión do alumnado ante a diversidade
3284 terminolóxica, así como a posta en común de aspectos gramaticais e a temporización e
3285 secuenciación dos contidos. Recoméndase, así pois, a actualización dos documentos do centro
3286 correspondentes.
- 3287 – A coordinación con outros departamentos para o establecemento de lecturas obrigatorias e/ou
3288 voluntarias de carácter transversal.
- 3289 – A experimentación con novas metodoloxías como o traballo por proxectos, a clase invertida
3290 (*flipped classroom*), aprendizaxe colaborativa, ludificación etc. Estas metodoloxías permiten

- 3291 maximizar o tempo útil de traballo práctico na aula, optimizan resultados e fan o proceso de
3292 ensinanza máis inclusivo e variado.
- 3293 – A potenciación do uso das TIC, favorecendo a realización de vídeos, gravacións de son,
3294 presentacións en formato dixital, uso de aplicacións que favorezan a aprendizaxe, creación e
3295 difusión de contidos etc.
- 3296 – A incorporación de métodos activos que implican as seguintes recomendacións: conformación
3297 dun corpus de vocabulario, gramática e expresións, vinculado a unha serie de aspectos da vida
3298 cotiá do alumnado; introdución da expresión oral en latín adecuada ao contexto da práctica
3299 diaria na aula; elección, adaptación e/ou creación de textos adecuados a esa gramática,
3300 vocabulario e expresións; introdución de exercicios nos que se traballen a lectura e
3301 comprensión de texto latinos a través de preguntas en latín; introdución de exercicios de
3302 representación nos que o alumnado compoña e interprete pequenas escenas relacionadas coa
3303 vida cotiá en latín.

3304 **14 Lingua Castelá e Literatura**

3305 **14.1 Introducción**

3306 O eixe do currículo de Lingua Castelá e Literatura constitúeno as competencias relacionadas
3307 coa interacción oral, escrita e audiovisual adecuadas nos distintos ámbitos e contextos e en
3308 función de diferentes propósitos comunicativos, así como co fomento do hábito lector, da
3309 interpretación de textos literarios e non literarios (académicos, sociais e propios da vida cotiá) e da
3310 apropiación dun patrimonio cultural. A reflexión explícita sobre o funcionamento da lingua
3311 proporciona a ferramenta necesaria para desenvolver a conciencia lingüística e mellorar os
3312 procesos de expresión, comprensión e recepción crítica de textos de diferentes ámbitos.

3313 A finalidade da materia de Lingua Castelá e Literatura oriéntase tanto á eficacia comunicativa
3314 como a favorecer un uso ético da linguaxe que poña as palabras ao servizo da convivencia
3315 democrática, da resolución dialogada dos conflitos e da construción de vínculos persoais e sociais
3316 baseados no respecto e na igualdade dos dereitos de todas as persoas. Desta maneira, a materia
3317 contribúe ao desenvolvemento de todas as competencias recollidas no perfil de saída do
3318 alumnado ao termo do ensino básico, co fin de promover a práctica dunha cidadanía sensibilizada,
3319 informada e comprometida.

3320 Os obxectivos de Lingua Castelá e Literatura na educación secundaria obrigatoria supoñen
3321 unha progresión con respecto aos acadados na educación primaria, dos que haberá que partir
3322 nesta nova etapa, para pasar dun acompañamento guiado a outro progresivamente autónomo.
3323 Esta evolución supón, ademais diso, unha maior diversidade e complexidade das prácticas
3324 discursivas. Agora a atención céntrase no uso da lingua nos ámbitos educativo e social, sublíñase
3325 o papel das convencións literarias e do contexto histórico na comprensión dos textos literarios e
3326 outórgaselle un papel máis relevante á reflexión sobre o funcionamento da lingua e os seus usos.

3327 O primeiro dos obxectivos da materia oriéntase ao recoñecemento da diversidade lingüística e
3328 dialectal da nosa contorna, de España e do mundo, co propósito de favorecer actitudes de aprecio
3329 á devandita diversidade, de combater prexuízos e estereotipos lingüísticos e de estimular a
3330 reflexión interlingüística. Un segundo grupo de obxectivos refírese á produción, comprensión e
3331 interacción oral e escrita, incorporando as formas de comunicación mediadas pola tecnoloxía e
3332 atendendo aos diferentes ámbitos de comunicación: persoal, educativo, social e profesional. Así,
3333 os obxectivos segundo e terceiro relaciónanse coa comunicación oral, o cuarto coa comprensión
3334 lectora e o quinto coa expresión escrita. A aprendizaxe da lectura estivo durante séculos vinculada
3335 de maneira case exclusiva coa lectura literaria, aínda que hai décadas que os enfoques
3336 comunicativos subliñan a necesidade de ensinar a ler todo tipo de textos, con diferentes

3337 propósitos de lectura. Por outra banda, saber ler hoxe implica tamén navegar e buscar na Rede,
3338 seleccionar a información fiable, elaborala e integrala en esquemas propios coa finalidade de
3339 transformala en coñecemento. En resposta a iso, o obxectivo sexto pon o foco na alfabetización
3340 mediática e informacional, mentres que o sétimo e o oitavo se reservan para a lectura literaria,
3341 tanto autónoma coma guiada, na aula. O obxectivo noveno atende á reflexión sobre a lingua e os
3342 seus usos, en canto que o décimo, relativo á ética da comunicación, é transversal a todas eles.

3343 Para cada obxectivo fórmulanse criterios de avaliación que establecen o nivel de desempeño
3344 esperado na súa adquisición. Estes criterios teñen un claro enfoque competencial e atenden tanto
3345 aos procesos como aos produtos, o que reclama o uso de ferramentas e instrumentos de
3346 avaliación variados e con capacidade diagnóstica e de mellora. Espérase que o alumnado sexa
3347 quen de activar os coñecementos en situacións comunicativas reais propias dos diferentes
3348 ámbitos. De aí a importancia de vertebrar a programación didáctica e o traballo na aula arredor
3349 dun conxunto de situacións de aprendizaxe contextualizadas, significativas e relevantes,
3350 atendendo á súa gradación e complementariedade, para que ao termo de cada curso consiga
3351 traballar de maneira proporcionada todos os contidos incluídos no currículo. É fundamental o
3352 traballo coordinado con outras materias do currículo, especialmente do ámbito lingüístico, debido
3353 ao emprego común dos distintos xéneros discursivos.

3354 Dado o enfoque inequivocamente global e competencial da educación lingüística, a gradación
3355 entre cursos non se establece tanto mediante a distribución diferenciada de saberes senón en
3356 función da maior ou menor complexidade dos textos, das habilidades de produción ou
3357 interpretación requiridas, da metalinguaxe necesaria para a reflexión sobre os usos ou do grao de
3358 autonomía conferido aos estudantes. Por iso, tanto os contidos coma os criterios de avaliación
3359 gardan paralelismo nos diferentes cursos.

3360 Os criterios de avaliación e os contidos orgánzanse en cinco bloques. O primeiro, «As linguas
3361 e os seus falantes», correspóndese de maneira directa co primeiro obxectivo. O segundo e o
3362 terceiro, relativos á comunicación, integran os contidos implicados na comunicación oral e escrita
3363 e na alfabetización informacional, audiovisual e mediática, vertebrados arredor da realización de
3364 tarefas de produción, revisión e edición de textos propios, xunto coa recepción, interpretación e
3365 análise crítica de textos alleos. O cuarto bloque, «Educación literaria», recolle as experiencias e os
3366 contidos necesarios para consolidar o hábito lector, conformar unha identidade lectora
3367 progresivamente autónoma, desenvolver habilidades de interpretación de textos literarios
3368 impresos e dixitais e coñecer algunhas obras relevantes da literatura española e universal,
3369 estimulando á vez a escritura creativa con intención literaria e aproximándose a prácticas culturais
3370 emerxentes. O quinto bloque, «Reflexión sobre a lingua», propón a construción guiada de
3371 conclusións sobre o sistema lingüístico a partir da formulación de hipóteses, procura de

3372 contraexemplos, establecemento de xeneralizacións e contraste entre linguas, usando para iso a
3373 metalinguaxe específica e integrando os niveis morfosintáctico, semántico e pragmático no estudo
3374 das formas lingüísticas. A ollada á lingua como sistema non debe ser, polo tanto, un coñecemento
3375 dado, senón un saber que as alumnas e os alumnos van construíndo ao longo da etapa a partir de
3376 preguntas ou de problemas que fan emerxer a reflexión sobre o funcionamento da lingua e os
3377 seus usos.

3378 14.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Describir e apreciar a diversidade lingüística do mundo a partir do recoñecemento das linguas do alumnado e da realidade plurilingüe e pluricultural de España, analizando a orixe e o desenvolvemento sociohistórico das súas linguas e as características das principais variedades dialectais do español, para favorecer a reflexión interlingüística, combater os estereotipos e prexuizos lingüísticos e valorar esta diversidade como fonte de riqueza cultural.

- A diversidade lingüística constitúe unha característica fundamental de España, onde se falan varias linguas e os seus respectivos dialectos. Ademais diso, nas nosas aulas conviven persoas que utilizan variedades dialectais diferentes da lingua ou linguas de aprendizaxe, incluídas as de signos. As clases de linguas han de acoller esta diversidade lingüística do alumnado non soamente para evitar os prexuizos lingüísticos e abrazar os significados culturais que comporta tal riqueza de códigos verbais, senón para profundar tamén no coñecemento do funcionamento das linguas e das súas variedades. Do que se trata, polo tanto, é de convidar a coñecer a orixe e o desenvolvemento tanto histórico coma sociolingüístico das linguas de España e proporcionarlle ao alumnado algunhas nocións básicas destas e doutras linguas presentes na contorna, así como familiarizalo coa existencia das linguas de signos.
- O español ou castelán é unha lingua universal e policéntrica, cunha enorme diversidade dialectal. Ningunha das súas variedades xeográficas ha de ser considerada máis correcta ca outra. É preciso, polo tanto, que o alumnado aprenda a distinguir as características que obedecen á diversidade xeográfica das linguas doutros trazos relacionados co sociolecto ou cos diversos rexistros cos que un falante se adecúa ás distintas situacións comunicativas. Todo iso coa finalidade última de promover o exercicio dunha cidadanía sensibilizada, informada e comprometida cos dereitos lingüísticos individuais e colectivos.

OBX2. Comprender e interpretar textos orais e multimodais recollendo o sentido xeral e a información máis relevante, identificando o punto de vista e a intención do emisor e valorando a súa fiabilidade, a súa forma e o seu contido, para construír coñecemento, formarse unha opinión e ampliar as posibilidades de gozo e de lecer.

- Desenvolver as estratexias de comprensión oral implica entender que a comunicación é un constante proceso de interpretación de intencións en que entran en xogo o coñecemento compartido entre o emisor e o receptor, así como todos aqueles elementos contextuais e cotextuais que permiten ir máis alá do significado do texto e interpretar o seu sentido. Se ata hai relativamente pouco a comunicación oral era sempre de carácter síncrono, as tecnoloxías da información e a comunicación ampliaron as posibilidades da comunicación asíncrona e abriron o acceso desde o centro educativo a ámbitos comunicativos de carácter público. A escola debe incorporar

innumerables prácticas discursivas propias de diferentes ámbitos que sexan significativas para o alumnado e que aborden temas de relevancia social.

- A comprensión e a interpretación de mensaxes orais require destrezas específicas que han de ser tamén obxecto de ensinanza e de aprendizaxe, desde as máis básicas —anticipar o contido, reter información relevante en función do propio obxectivo, distinguir entre feitos e opinións ou captar o sentido global e a relación entre as partes do discurso—, ata as máis avanzadas —identificar a intención do emisor, analizar procedementos retóricos, detectar falacias argumentativas ou valorar a fiabilidade, a forma e o contido do texto—. No ámbito social, o desenvolvemento escolar das habilidades de interpretación das mensaxes orais debe ter en conta a profusión de textos de carácter multimodal que reclaman unha específica alfabetización audiovisual e mediática para lles facer fronte aos riscos de manipulación e desinformación.

OBX3. Producir textos orais e multimodais con coherencia e fluidez e co rexistro adecuado atendendo ás convencións propias dos diferentes xéneros discursivos e participar en interaccións orais cunha actitude cooperativa e respectuosa, tanto para construír coñecemento e establecer vínculos persoais coma para intervir de maneira activa e informada en diferentes contextos sociais.

- O desenvolvemento da competencia comunicativa do alumnado pasa necesariamente pola atención aos usos orais, que deben ser tanto vehículo de aprendizaxe coma obxecto de coñecemento. As clases de lingua e literatura han de ofrecer contextos diversificados e significativos onde o alumnado poida conversar cos seus iguais en diálogos pedagogicamente orientados, de maneira que se estimule a construción de coñecementos que fagan posible a reflexión sobre os usos formais e informais, espontáneos e planificados.
- A interacción oral require coñecer as estratexias para tomar e ceder a palabra, despregar actitudes de escoita activa, expresarse con fluidez e claridade e co ton e rexistro adecuados, así como pór en xogo os principios de cortesía lingüística e de cooperación conversacional. A produción oral de carácter formal, monologada ou dialogada, ofrece marxe para a planificación e comparte, polo tanto, estratexias co proceso de escritura. Atendendo á situación comunicativa, formal ou informal, a relación entre os interlocutores, o propósito comunicativo e a canle, os xéneros discursivos —moldes en que cristalizaron as prácticas comunicativas propias dos diferentes ámbitos— ofrecen pautas para estruturar o discurso e para adecuar o rexistro e o comportamento non verbal. As tecnoloxías da información e a comunicación facilitan novos formatos para a comunicación oral multimodal, tanto síncrona coma asíncrona, e favorecen tamén o rexistro das achegas orais do alumnado para a súa difusión en contextos reais e a súa posterior análise e revisión.

OBX4. Comprender, interpretar e valorar textos escritos, con sentido crítico e diferentes propósitos de lectura, recoñecendo o sentido global e as ideas principais e secundarias, identificando a intención do emisor, reflexionando sobre o contido e a forma e avaliando a súa calidade e fiabilidade para dar resposta a necesidades e intereses comunicativos diversos e para construír coñecemento.

- Desenvolver a competencia lectora implica incidir na motivación, no compromiso, nas prácticas de lectura e no coñecemento e uso das estratexias que deben despregarse antes, durante e despois deste proceso, co fin de que os alumnos e as alumnas se convertan en lectores competentes e autónomos ante todo tipo de textos, de que saiban avaliar a súa calidade e fiabilidade e de que atopen neles a resposta aos diferentes propósitos de lectura en todos os ámbitos da súa vida.
- Comprender un texto implica captar o seu sentido global e a información máis relevante en función do propósito de lectura, integrar a información explícita e realizar as inferencias necesarias que permitan reconstruír a relación entre

as súas partes, formular hipóteses acerca da intención comunicativa que subxace neses textos e reflexionar sobre a súa forma e o seu contido. Para iso, convén acompañar os procesos lectores do alumnado de maneira detida na aula, tendo en conta que a alfabetización do século XXI pasa necesariamente pola ensinanza da lectura dos hipertextos de Internet. As clases de lingua han de diversificar os ámbitos aos que pertencen os textos escritos e crear contextos significativos para o traballo na aula, procurando a gradación e a complementariedade na complexidade destes (extensión, estrutura, linguaxe, tema etc.) e das tarefas propostas. Faise aquí imprescindible o traballo coordinado con outras materias do currículo, dada a especificidade dos xéneros discursivos asociados a cada área de coñecemento, así como coas outras linguas curriculares, especialmente coa lingua cooficial.

OBX5. Producir textos escritos e multimodais coherentes, cohesionados, adecuados e correctos atendendo ás convencións propias do xénero discursivo elixido, para construír coñecemento e para dar resposta de maneira informada, eficaz e creativa a demandas comunicativas concretas.

- Saber escribir hoxe significa saber facelo en diferentes soportes e formatos, moitos deles de carácter hipertextual e multimodal, e require o coñecemento e apropiación dos «moldes» en que cristalizaron as prácticas comunicativas escritas propias dos diferentes ámbitos de uso: os xéneros discursivos. De aí que o ensino e a aprendizaxe da escritura reclame unha coidadosa e sostida intervención na aula. A elaboración dun texto escrito é froito, mesmo nas súas formas máis espontáneas, dun proceso que ten polo menos catro momentos: a planificación —determinación do propósito comunicativo e do destinatario, xunto coa análise da situación comunicativa, alén da lectura e da análise de modelos—, a redacción e a revisión —que pode ser autónoma, mais tamén compartida con outros e outras estudantes ou guiada polo profesorado— e a edición do texto final.
- No eido educativo, porase a énfase nos usos da escritura para a toma de apuntamentos, esquemas, mapas conceptuais ou resumos e na elaboración de textos de carácter académico. A composición do discurso escrito ha de atender tanto á selección e organización da información (coherencia), á relación entre as súas partes e ás súas marcas lingüísticas (cohesión) e á elección do rexistro (adecuación) como á corrección gramatical e ortográfica e á propiedade léxica. Require tamén adoptar decisións sobre o ton do escrito, a inscrición das persoas (emisora e destinatarias) e a linguaxe e o estilo, polo que a vinculación entre a reflexión explícita sobre o funcionamento da lingua e a súa proxección nos usos é inseparable.

OBX6. Seleccionar e contrastar información procedente de diferentes fontes de maneira progresivamente autónoma, avaliando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura e evitando os riscos de manipulación e desinformación e integrala e transformala en coñecemento para comunicala desde un punto de vista crítico e persoal e, ao mesmo tempo, respectuoso coa propiedade intelectual.

- O acceso á información non garante por si mesmo o coñecemento, entendido como principio estruturador da sociedade moderna e como ferramenta esencial para facer fronte aos retos do século XXI. Por iso, é imprescindible que o alumnado adquira habilidades e destrezas para transformar a información en coñecemento, identificándoa, xestionándoa, avaliándoa e comunicándoa. É necesario adoptar un punto de vista crítico e persoal e evidenciar unha actitude ética e responsable tanto coa propiedade intelectual coma coa identidade dixital.
- Débese procurar que o alumnado, individualmente ou de forma colectiva, consulte fontes de información variadas en contextos sociais ou académicos para a realización de traballos ou proxectos de investigación, ben sobre temas do currículo ou ben ao redor de aspectos importantes da actualidade social, científica ou cultural. Estes procesos de investigación deben tender á abordaxe progresivamente autónoma da súa planificación e ao respecto ás convencións establecidas na presentación das producións propias coas que se divulga o coñecemento adquirido:

organización en epígrafes; procedementos de citas, notas, bibliografía e webgrafía; combinación axustada de diferentes códigos comunicativos nas mensaxes multimodais etc. É imprescindible tamén o desenvolvemento da creatividade e a adecuación ao contexto na difusión da súa nova aprendizaxe. A biblioteca escolar, entendida como un espazo creativo de aprendizaxe e como centro neurálxico de recursos, formación e coordinación, será un ámbito ideal para acadar este obxectivo.

OBX7. Seleccionar e ler de maneira autónoma obras diversas como fonte de pracer e coñecemento, configurando un itinerario lector que evolucione en canto á diversidade, complexidade e calidade das obras e compartir experiencias de lectura para construír a propia identidade lectora e gozar da dimensión social da lectura.

- Desenvolver este obxectivo implica percorrer un camiño de progreso planificado que pasa pola dedicación dun tempo periódico e constante de lectura individual, acompañado de estratexias e engrenaxes adecuadas para configurar a autonomía e a identidade lectora que se desenvolverá ao longo de toda a vida.
- É esencial a configuración dun corpus de textos adecuado, formado por obras de calidade que posibiliten tanto a lectura autónoma coma o enriquecemento da experiencia persoal da lectura e que inclúa o contacto con formas literarias actuais impresas e dixitais, así como con prácticas culturais emerxentes. Alén diso, é recomendable traballar para configurar unha comunidade de lectores con referentes compartidos e establecer estratexias que lle axuden a cada lector ou lectora a seleccionar os textos do seu interese, a apropiarse deles e a compartir a súa experiencia persoal de lectura, deseñando contextos en que aparezan motivos para ler que partan de retos de indagación sobre as obras e que propoñan maneiras de vincular afectivamente os lectores e as lectoras cos textos. A medida que o obxectivo se vaia afianzando, será posible reducir progresivamente o acompañamento docente e establecer relacións entre lecturas máis ou menos complexas, combinando a modalidade autónoma coa modalidade guiada.

OBX8. Ler, interpretar e valorar obras ou fragmentos literarios do patrimonio nacional e universal, utilizando unha metalinguaxe específica e mobilizando a experiencia biográfica e os coñecementos literarios e culturais que permiten establecer vínculos entre textos diversos e con outras manifestacións artísticas, para conformar un mapa cultural, ampliar as posibilidades de gozo da literatura e crear textos de intención literaria.

- Este obxectivo ten que facilitar o tránsito desde unha lectura identificativa ou argumental das obras a outra máis consciente e elaborada que abra as portas a textos inicialmente afastados da experiencia inmediata do alumnado. Para iso, é necesario desenvolver habilidades de interpretación que favorezan o acceso a obras cada vez máis complexas, a verbalización de xuízos de valor máis argumentados e a construción dun mapa cultural que conxugue os horizontes nacionais cos europeos e universais e as obras literarias con outras manifestacións artísticas. Constatar a pervivencia de tópicos temáticos e formais que atravesan épocas e contextos culturais implica privilexiar un enfoque intertextual.
- Dous son os eixes propostos para o desenvolvemento deste obxectivo. En primeiro lugar, a lectura guiada e compartida na aula de obras que presenten unha certa resistencia para o alumnado, mais que permitan, coa mediación docente, non só o seu gozo senón tamén a apropiación dos seus elementos relevantes. En segundo lugar, a inscrición desas obras en itinerarios temáticos ou de xénero integrados por textos literarios e non literarios de diferentes épocas e contextos, cuxa lectura comparada atenda a evolución dos temas, tópicos e formas estéticas e axude a establecer vínculos entre o horizonte de produción e o horizonte actual de recepción. O deseño de itinerarios nos que debe haber unha representación de autoras e autores reclama unha planificación consensuada

ao longo da etapa para asegurar a progresión e a complementariedade necesarias que permitan a adquisición gradual das competencias interpretativas.

OBX9. Mobilizar o coñecemento sobre a estrutura da lingua e os seus usos e reflexionar de maneira progresivamente autónoma sobre as eleccións lingüísticas e discursivas, coa terminoloxía adecuada, para desenvolver a conciencia lingüística, aumentar o repertorio comunicativo e mellorar as destrezas tanto de produción oral e escrita coma de recepción crítica.

- Para que sexa útil o estudo sistemático da lingua debe promover, por un lado, a competencia metalingüística do alumnado, quere dicir, a súa capacidade de razoamento, argumentación, observación e análise e, por outro, ha de estar vinculado aos usos reais propios dos falantes, mediante textos orais, escritos e multimodais contextualizados. A reflexión metalingüística debe partir do coñecemento intuitivo do alumnado como usuario da lingua e establecer pontes co coñecemento sistemático desde idades temperás, primeiro cunha linguaxe común, máis próxima á realidade do escolar, para despois ir introducindo de maneira progresiva a terminoloxía específica. Alén diso, debe integrar os niveis fonético-fonolóxico, morfosintáctico, semántico e pragmático no estudo das formas lingüísticas.
- Trátase, xa que logo, de abordar o coñecemento da gramática como un proceso sostido ao longo da etapa, no que o relevante non é tanto a aprendizaxe de taxonomías como a reflexión arredor do sistema lingüístico e a formulación inductiva —e, polo tanto, provisional— de conclusións sobre este. Para iso hai que comezar coa observación do significado e da función que as formas lingüísticas adquiren no discurso para chegar á xeneralización e á sistematización a partir da observación dos enunciados, do contraste entre as oracións, da formulación de hipóteses e de regras, do uso de contraexemplos ou da conexión con outros fenómenos lingüísticos. En definitiva, preténdese estimular a reflexión metalingüística e interlingüística para que o alumnado poida pensar e falar sobre a lingua de maneira que ese coñecemento reverta nunha mellor comprensión e interpretación crítica das producións alleas.

OBX10. Pór as propias prácticas comunicativas ao servizo da convivencia democrática, da resolución dialogada dos conflitos e da igualdade de dereitos de todas as persoas, utilizando unha linguaxe non discriminatoria e desterrando os abusos de poder a través da palabra para favorecer un uso non só eficaz, senón tamén ético e democrático, da linguaxe.

- Acadar este obxectivo implica non só que os estudantes sexan eficaces á hora de se comunicaren, senón que poñan as palabras ao servizo duns obxectivos que non se desentendan da inevitable dimensión ética da comunicación.
- No ámbito da comunicación persoal, a educación lingüística debe axudar a forxar relacións interpersoais baseadas na empatía e no respecto, brindando a ferramenta para a escoita activa, a comunicación asertiva, a deliberación argumentada e a resolución dialogada dos conflitos. Erradicar os usos discriminatorios e manipuladores da linguaxe, así como os abusos de poder a través da palabra, é un imperativo ético. Nos ámbitos educativo, social e profesional, a educación lingüística debe capacitar para lograr unha cidadanía activa e comprometida na construción de sociedades máis equitativas, máis democráticas e máis responsables con relación aos grandes desafíos que como humanidade temos formulados: a sustentabilidade do planeta e a erradicación das infinitas violencias e das crecentes desigualdades.

3380 1.º curso

Materia de Lingua Castelá e Literatura	
1.º curso	
Bloque 1. As linguas e os seus falantes	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Recoñecer as linguas oficiais de España e as variedades dialectais do español, con atención especial ao galego e ao castelán, identificando as nocións básicas das linguas, tanto de España como as que forman os repertorios lingüísticos do alumnado, e contrastando algúns do seus trazos en manifestacións orais, escritas e multimodais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Identificar prexuízos e estereotipos lingüísticos adoptando unha actitude de respecto e valoración da riqueza cultural, lingüística e dialectal, a partir da observación da diversidade lingüística da contorna. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Identificar e evitar os usos discriminatorios da lingua e a manipulación a través da palabra, a partir da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais que rexen a comunicación entre as persoas. 	OBX10
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Observación da propia biografía lingüística e da diversidade lingüística do centro. As familias lingüísticas e as linguas do mundo. ▪ As linguas de España: orixe, distribución xeográfica e nocións básicas. Diferenzas entre plurilingüismo e diversidade dialectal. ▪ Iniciación á reflexión interlingüística. ▪ Estratexias de identificación de prexuízos e estereotipos lingüísticos e exploración de formas de evitalos. 	
Bloque 2. Comunicación: comprensión oral e escrita	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Comprender o sentido global, a estrutura, a información máis relevante en función das necesidades comunicativas e a intención do emisor en textos orais e multimodais sinxelos de diferentes ámbitos, analizando a interacción entre os distintos códigos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Valorar a forma e o contido de textos orais e multimodais sinxelos, avaliando a súa calidade, a súa fiabilidade e a idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos escritos e multimodais sinxelos de diferentes ámbitos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias precisas. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Valorar a forma e o contido de textos sinxelos, avaliando a súa calidade, a súa fiabilidade, a 	OBX4

súa eficacia e a idoneidade da canle utilizada.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Adoptar hábitos de uso crítico, seguro, sostible e saudable das tecnoloxías dixitais con relación á procura e á comunicación da información. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.6. Localizar, seleccionar e contrastar de maneira guiada información procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertenza en función dos obxectivos da lectura. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.7. Identificar e reparar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.8. Explicar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando unha metalinguaxe específica. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.9. Identificar os usos discriminatorios da lingua, os abusos de poder a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe partindo da reflexión e mais da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como os elementos non verbais que rexen a comunicación entre as persoas. 	OBX10

Contidos

- Contexto vinculado ás estratexias de comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos.
 - Análise das compoñentes do feito comunicativo: grao de formalidade da situación e carácter público ou privado, distancia social entre os interlocutores, propósitos comunicativos e interpretación de intencións, canle de comunicación e elementos non verbais da comunicación.
- Xéneros discursivos desde o punto de vista da comprensión e da análise crítica de textos orais, escritos e multimodais.
 - Comprensión e análise crítica de secuencias textuais básicas, con especial atención ás narrativas e descritivas.
 - Xéneros discursivos propios do ámbito persoal: a conversa.
 - Interpretación de xéneros discursivos propios do ámbito social. Redes sociais e medios de comunicación. Riscos de información interesada, manipulación e vulneración da privacidade na Rede. Análise da imaxe e dos elementos paratextuais dos textos icónico-verbais e multimodais.
- Procesos de comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais.
 - Comprensión oral: sentido global do texto e relación entre as súas partes, selección e retención da información relevante.
 - Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal.
 - Comprensión lectora: sentido global do texto e relación entre as súas partes. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e icónica.
- Recoñecemento dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - Uso de dicionarios, de manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital.
 - Os signos básicos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado.

Bloque 3. Comunicación: expresión oral e escrita

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Realizar narracións orais sinxelas con diferente grao de planificación sobre temas de interese persoal, social e educativo, axustándose ás convencións propias dos diversos xéneros discursivos con fluidez, coherencia, cohesión e co rexistro adecuado en diferentes soportes e utilizando de xeito eficaz recursos verbais e non verbais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Participar en interaccións orais informais, no traballo en equipo e mais en situacións orais formais de carácter dialogado de xeito activo e adecuado, con actitudes de escoita activa e empregando estratexias de cooperación conversadora e cortesía lingüística. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Planificar a redacción de textos escritos e multimodais sinxelos, atendendo á situación comunicativa, ao destinatario, ao propósito e á canle; redactar borradores e revisalos coa axuda do diálogo entre iguais e instrumentos de consulta e presentar un texto final coherente, cohesionado e co rexistro adecuado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Incorporar procedementos básicos para enriquecer os textos, segundo os aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, procurando a precisión léxica e a corrección ortográfica e gramatical. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Organizar a información e integrala en esquemas propios, reelaborala e comunicala de xeito creativo adoptando un punto de vista crítico con relación aos principios de propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Elaborar traballos de investigación de maneira guiada en diferentes soportes sobre diversos temas de interese académico, persoal ou social partindo da información seleccionada. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.7. Revisar os textos propios de maneira guiada e facer propostas de mellora argumentado as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e interlingüística e cunha metalinguaxe específica, consultando de forma progresivamente autónoma dicionarios, manuais e gramáticas. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.8. Utilizar estratexias para a resolución dialogada dos conflitos e para a procura de consensos, abarcando tanto o ámbito persoal coma o educativo e o social. 	OBX10
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Contexto vinculado ás estratexias de produción de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos. <ul style="list-style-type: none"> – Elaboración de textos orais tendo en conta as compoñentes do feito comunicativo: grao de formalidade da situación e carácter público ou privado; distancia social entre os interlocutores; propósitos comunicativos: canle de comunicación e elementos non verbais da comunicación. ▪ Xéneros discursivos desde o punto de vista da produción de textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> – Creación de secuencias textuais básicas, con especial atención ás narrativas e descritivas. – Participación en xéneros discursivos propios do ámbito persoal: a conversa. – Xéneros discursivos do ámbito social: Produción de textos propios das redes sociais, e dos medios de comunicación. Etiqueta dixital. ▪ Procesos de produción de textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> – Interacción oral e escrita de carácter informal: tomar e deixar a palabra. Cooperación coloquial e cortesía 	

lingüística. escoita activa, firmeza no discurso e resolución dialogada dos conflitos.

- Producción oral formal: planificación e procura de información, creación e revisión. Adecuación á audiencia e ao tempo de exposición. Elementos non verbais. Trazos discursivos e lingüísticos da oralidade formal.
- Producción escrita: planificación, redacción, revisión e edición en diferentes soportes. Corrección gramatical e ortográfica. Propiedade léxica. Usos da escritura para a organización do pensamento: toma de apuntamentos, esquemas, mapas conceptuais, definicións, resumos etc.
- Recoñecemento e uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - Uso coherente das formas verbais nos textos. Os tempos de pretérito na narración. Correlación temporal no discurso relatado.
 - Corrección lingüística e revisión ortográfica e gramatical dos textos. Uso de dicionarios, de manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital.
 - Utilización dos signos básicos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado.

Bloque 4. Educación literaria

Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Participar de xeito activo e adecuado en interaccións orais informais con relación a obras literarias no traballo en equipo e mais en situacións orais formais de carácter dialogado (como actos culturais vinculados co circuíto literario e co lector), mantendo actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación coloquial e cortesía lingüística. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos literarios escritos e multimodais sinxelos, respondendo a diferentes propósitos de lectura. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Valorar a forma e o contido de textos literarios sinxelos avaliando a súa calidade e a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Elixir e ler textos a partir de preseleccións guiándose polos propios gustos, intereses e necesidades, deixando constancia do propio itinerario lector e da experiencia da lectura. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.5. Compartir a experiencia da lectura en soportes diversos relacionando o sentido da obra coa propia experiencia biográfica e lectora. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.6. Explicar e argumentar, coa axuda de pautas e paradigmas, a interpretación das obras lidas partindo da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra, consonte a configuración dos xéneros e subxéneros literarios. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.7. Establecer, de xeito guiado, vínculos argumentados entre os textos lidos e outros textos escritos, orais ou multimodais, así como con outras manifestacións artísticas e culturais en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe e valores éticos e estéticos, mostrando a implicación e a resposta persoal do alumnado na lectura. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.8. Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo en distintos 	OBX8

soportes e con axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, partindo da lectura de obras ou anacos significativos en que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios.

Contidos

- Lectura autónoma. Implicación na lectura de obras de xeito progresivamente autónomo a partir dunha preselección de textos variados que inclúan obras de autoras e autores e reflexión sobre os textos lidos e sobre a propia práctica da lectura apoiada en paradigmas.
 - Criterios e estratexias para a selección de obras variadas de forma orientada a partir da exploración guiada da biblioteca escolar e pública dispoñible.
 - Toma de conciencia progresiva dos propios gustos e identidade lectora.
 - Participación activa en actos culturais vinculados co circuío literario e lector.
 - Estratexias de toma de conciencia dos propios gustos e identidade lectora.
 - Expresión da experiencia lectora co apoio de exemplos e utilizando progresivamente unha metalinguaxe específica. Apropriación dos textos lidos a través de distintas formas de recreación.
 - Mobilización da experiencia persoal e lectora como forma de establecer vínculos entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e culturais.
 - Estratexias para a recomendación das lecturas en soportes variados ou ben oralmente entre iguais.
- Lectura guiada. Lectura de obras e fragmentos relevantes da literatura xuvenil contemporánea e do patrimonio literario universal, inscritas en itinerarios temáticos ou de xénero que atravesan épocas, contextos culturais e movementos artísticos.
 - Estratexias para a construción compartida da interpretación das obras a través das conversas literarias, coa incorporación progresiva da metalinguaxe específica.
 - Relación entre os elementos constitutivos do xénero literario e a construción do sentido da obra. Análise básica do valor dos recursos expresivos e dos seus efectos na recepción.
 - Relación e comparación dos textos lidos con outros textos e con outras manifestacións artísticas e culturais en función dos temas, tópicos, estruturas e linguaxes.
 - Expresión pautada, a través de procesos e soportes diversificados, da interpretación e valoración persoal de obras e fragmentos literarios.
 - Lectura con perspectiva de xénero. Visibilización do universo literario feminino.
 - Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos, conforme aos procesos de comprensión, apropiación e oralidade implicados.
 - Creación de textos partindo da apropiación das convencións da linguaxe literaria e consonte a paradigmas dados (imitación, transformación, continuación etc.).

Bloque 5. Reflexión sobre a lingua

Criterios de avaliación

Obxectivos

- CA5.1. Incorporar procedementos básicos para enriquecer os textos, tendo en conta aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical.

OBX5

<ul style="list-style-type: none"> CA5.2. Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira guiada procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura e adoptando un punto de vista crítico e de respecto aos principios de propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA5.3. Revisar os textos propios de maneira guiada e facer propostas de mellora argumentado as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e interlingüística e cunha metalinguaxe específica, así como identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> CA5.4. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e unha metalinguaxe específica. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> CA5.5. Formular xeneralizacións sobres aspectos básicos do funcionamento da lingua partindo da observación, da comparación e da transformación de enunciados, así como da formulación de hipóteses e da procura de contraexemplos utilizando unha metalinguaxe específica e consultando, de xeito guiado, dicionarios, manuais e gramáticas. 	OBX9

Contidos

<ul style="list-style-type: none"> Elaboración de conclusións propias sobre o funcionamento do sistema lingüístico cunha linguaxe específica a partir da observación, comparación e clasificación das unidades comunicativas e do contraste entre linguas. <ul style="list-style-type: none"> Diferenzas relevantes e interseccións entre a lingua oral e a lingua escrita atendendo a aspectos sintácticos, léxicos e pragmáticos. Aproximación á lingua como sistema e ás súas unidades básicas tendo en conta os diferentes niveis: o son e o sistema de escritura, as palabras (forma e significado) e a súa organización no discurso (orde das palabras, compoñentes das oracións ou conexión entre os significados). Relación entre os esquemas semántico e sintáctico da oración simple. Observación e transformación de enunciados de acordo con estes esquemas e co uso da terminoloxía sintáctica necesaria. Orde das palabras e concordancia. Estratexias de uso progresivamente autónomo de dicionarios e manuais de gramática para obter información gramatical básica.
--

3381 2.º curso

Materia de Lingua Castelá e Literatura

2.º curso

Bloque 1. As linguas e os seus falantes

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Recoñecer as linguas oficiais de España e as variedades dialectais do español, con atención especial ao galego e ao castelán, identificando as nocións básicas das linguas, tanto de España coma das que forman os repertorios lingüísticos do alumnado, e contrastando algúns dos seus trazos en 	OBX1

manifestacións orais, escritas e multimodais.	
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Identificar prexuízos e estereotipos lingüísticos adoptando unha actitude de respecto e valoración da riqueza cultural, lingüística e dialectal partindo da análise da diversidade lingüística da contorna. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Identificar e evitar os usos discriminatorios da lingua, así como a manipulación a través da palabra, partindo da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais que rexen a comunicación entre as persoas. 	OBX10
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Aproximación ás linguas de signos. Comparación de trazos das principais variedades dialectais do castelán, con especial atención á do propio territorio. Iniciación á reflexión interlingüística. Estratexias de identificación de prexuízos e estereotipos lingüísticos e exploración de formas de evitalos. 	
Bloque 2. Comunicación: comprensión oral e escrita	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Comprender o sentido global, a estrutura, a información máis relevante en función das necesidades comunicativas e a intención do emisor en textos orais e multimodais sinxelos de diferentes ámbitos, analizando a interacción entre os diferentes códigos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Valorar a forma e o contido de textos orais e multimodais sinxelos, avaliando a súa calidade, a súa fiabilidade e a idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos escritos e multimodais sinxelos de diferentes ámbitos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Valorar a forma e o contido de textos sinxelos, avaliando a súa calidade, a súa fiabilidade, a súa eficacia e a idoneidade da canle utilizada. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira guiada procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Adoptar hábitos de uso crítico, seguro, sostible e saudable das tecnoloxías dixitais en relación coa busca e coa comunicación da información. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.7. Identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> CA2.8. Identificar os usos discriminatorios da lingua, os abusos de poder a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe a partir da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais 	OBX10

e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais que rexen a comunicación entre as persoas.

Contidos

- Xéneros discursivos desde o punto de vista da comprensión e da análise crítica de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos.
 - Comprensión e análise crítica de secuencias textuais básicas, con especial atención ás dialogadas e expositivas.
 - Análise das propiedades textuais en textos sinxelos: coherencia, cohesión e adecuación.
 - Xéneros discursivos propios do ámbito educativo: a exposición.
 - Interpretación de xéneros discursivos propios do ámbito social. Riscos de desinformación, manipulación e vulneración da privacidade na Rede. Análise da imaxe e dos elementos paratextuais dos textos icónico-verbais e multimodais.
- Procesos de comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais.
 - Comprensión oral: sentido global do texto e relación entre as súas partes, selección e retención da información relevante. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal.
 - Comprensión lectora: sentido global do texto e relación entre as súas partes. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e icónica.
 - Alfabetización informacional: procura e selección da información con criterios de fiabilidade, calidade e pertinencia; análise, valoración, reorganización e síntese da información en esquemas propios e transformación en coñecemento.
- Recoñecemento dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - Detección dos recursos lingüísticos para mostrar a implicación do emisor nos textos: formas de deixes (persoal, temporal e espacial) e procedementos de modalización.
 - Identificación dos recursos lingüísticos para adecuar o rexistro á situación de comunicación.
 - Análise dos mecanismos de cohesión. Conectores textuais temporais, explicativos, de orde e de contraste. Mecanismos de referencia interna gramaticais (substitucións pronominais e adverbiais) e léxicos (repeticións, sinónimos, campos semánticos, hiperónimos e elipses).
 - Uso de dicionarios, de manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital.

Bloque 3. Comunicación: expresión oral e escrita

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Realizar exposicións orais sinxelas con diferente grao de planificación sobre temas de interese persoal, social e educativo axustándose ás convencións propias do xénero discursivo, con fluidez, coherencia, cohesión e co rexistro adecuado en diferentes soportes, utilizando de maneira eficaz recursos verbais e non verbais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Participar de maneira activa e adecuada en interaccións orais informais, no traballo en equipo e en situacións orais formais de carácter dialogado, adoptando actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación conversacional e de cortesía lingüística. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Planificar a redacción de textos escritos e multimodais sinxelos, atendendo á situación 	OBX5

<p>comunicativa, ao destinatario, ao propósito e á canle; redactar borradores e revisalos coa axuda do diálogo entre iguais e dos instrumentos de consulta e presentar un texto final coherente, cohesionado e co rexistro adecuado.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Incorporar procedementos básicos para enriquecer os textos atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, mostrando precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Organizar a información e integrala en esquemas propios e reelaborala e comunicala de maneira creativa, adoptando un punto de vista crítico que respecte os principios de propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Elaborar traballos de investigación de maneira guiada en diferentes soportes sobre diversos temas de interese académico, persoal ou social partindo da información seleccionada. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.7. Revisar os textos propios de maneira guiada e facer propostas de mellora, argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e interlingüística e cunha metalinguaxe específica, consultando de forma progresivamente autónoma dicionarios, manuais e gramáticas. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.8. Utilizar estratexias para a resolución dialogada dos conflitos e a procura de consensos, abarcando o ámbito persoal, educativo e social. 	OBX10
<p>Contidos</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Xéneros discursivos desde o punto de vista da produción de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos. <ul style="list-style-type: none"> – Creación de secuencias textuais, con especial atención ás dialogadas e expositivas. – Respecto polas propiedades textuais nos escritos propios: coherencia, cohesión e adecuación. – Xéneros discursivos do ámbito educativo: elaboración de exposicións orais e escritas. – Xéneros discursivos propios do ámbito social. Produción de textos propios das redes sociais e medios de comunicación. Etiqueta dixital. ▪ Procesos de produción de textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> – Interacción oral e escrita de carácter informal e formal: tomar e deixar a palabra. Cooperación conversacional e cortesía lingüística. escoita activa, asertividade e resolución dialogada dos conflitos. – Produción oral formal: planificación e procura de información, creación e revisión. Adecuación á audiencia e ao tempo de exposición. Elementos non verbais. Trazos discursivos e lingüísticos da oralidade formal. – Produción escrita: planificación, redacción, revisión e edición en diferentes soportes. Corrección gramatical e ortográfica. Propiedade léxica. Usos da escritura para a organización do pensamento: toma de notas, esquemas, mapas conceptuais, definicións, resumos etc. – Alfabetización mediática e informacional: reorganización e síntese da información en esquemas propios e transformación en coñecemento, comunicación e difusión creativa e respectuosa coa propiedade intelectual. Utilización de plataformas virtuais e de recursos na Rede para a realización de proxectos escolares. ▪ Uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> – Utilización de recursos lingüísticos para amosar a implicación do emisor nos textos: formas de deíxe (persoal, temporal e espacial) e procedementos de modalización. 	

- Emprego de recursos lingüísticos para adecuar o rexistro á situación de comunicación.
- Mecanismos de cohesión. Emprego de conectores textuais temporais, explicativos, de orde e de contraste. Mecanismos de referencia interna gramaticais (substitucións pronominais e adverbiais) e léxicos (repeticións, sinónimos, campos semánticos, hiperónimos e elipses).
- Corrección lingüística e revisión ortográfica e gramatical dos textos. Uso de dicionarios, de manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital.
- Utilización dos signos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado.

Bloque 4. Educación literaria

Cráterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Participar de maneira activa e adecuada en interaccións orais informais acerca de obras literarias, no traballo en equipo e en situacións orais formais de carácter dialogado (como actos culturais vinculados co circuíto literario e lector), mantendo actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación conversacional e de cortesía lingüística. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos literarios escritos e multimodais sinxelos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Valorar a forma e o contido de textos literarios sinxelos avaliando a súa calidade e a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Elixir e ler textos a partir de preseleccións guiándose polos propios gustos, intereses e necesidades, deixando constancia do propio itinerario lector e da experiencia da lectura. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.5. Compartir a experiencia da lectura en soportes diversos relacionando o sentido da obra coa propia experiencia biográfica e lectora. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.6. Explicar e argumentar, coa axuda de pautas e modelos, a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra, atendendo á configuración e á evolución dos xéneros e subxéneros literarios. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.7. Establecer de maneira guiada vínculos argumentados entre os textos lidos e outros textos escritos, orais ou multimodais, así como con outras manifestacións artísticas e culturais en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe e valores éticos e estéticos, mostrando a implicación e a resposta persoal do alumnado na lectura. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.8. Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, partindo da lectura de obras ou fragmentos significativos en que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios. 	OBX8

Contidos

- Lectura autónoma. Implicación na lectura de obras de xeito progresivamente autónomo a partir dunha preselección de textos variados que inclúan obras de autoras e autores e reflexión sobre os textos lidos e sobre a propia práctica da lectura.
 - Criterios e estratexias para a selección de obras variadas de forma orientada, a partir da exploración guiada da biblioteca escolar e pública dispoñible.
 - Toma de conciencia progresiva dos propios gustos e identidade lectora.
 - Participación activa en actos culturais vinculados co círculo literario e lector.
 - Estratexias de toma de conciencia dos propios gustos e identidade lectora.
 - Expresión da experiencia lectora co apoio de exemplos e utilizando progresivamente unha metalinguaxe específica. Apropriación dos textos lidos a través de distintas formas de recreación.
 - Mobilización da experiencia persoal e lectora como forma de establecer vínculos entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e culturais.
 - Estratexias para a recomendación das lecturas, en soportes variados, ou ben oralmente entre iguais.
- Lectura guiada. Lectura de obras e fragmentos relevantes da literatura xuvenil contemporánea e do patrimonio literario universal, inscritas en itinerarios temáticos ou de xénero que atravesan épocas, contextos culturais e movementos artísticos.
 - Estratexias para a construción compartida da interpretación das obras a través das conversas literarias, coa incorporación progresiva da metalinguaxe específica.
 - Relación entre os elementos constitutivos do xénero literario e a construción do sentido da obra. Análise básica do valor dos recursos expresivos e dos seus efectos na recepción.
 - Relación e comparación dos textos lidos con outros textos e con outras manifestacións artísticas e culturais en función de temas, tópicos, estruturas e linguaxes.
 - Expresión pautada, a través de procesos e soportes diversificados e da interpretación e valoración persoal de obras e fragmentos literarios.
 - Lectura con perspectiva de xénero. Visibilización do universo literario feminino.
 - Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos conforme aos procesos de comprensión, apropiación e oralidade implicados.
 - Creación de textos partindo da apropiación das convencións da linguaxe literaria e en referencia a modelos dados (imitación, transformación, continuación etc.).

Bloque 5. Reflexión sobre a lingua

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Incorporar procedementos básicos para enriquecer os textos atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira guiada procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura e adoptando un punto de vista crítico e de respecto aos principios de propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.3. Revisar os textos propios de maneira guiada e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e interlingüística e cunha metalinguaxe específica e 	OBX9

identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso.	
<ul style="list-style-type: none"> CA5.4. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e unha metalinguaxe específica. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> CA5.5. Formular xeneralizacións sobre aspectos básicos do funcionamento da lingua a partir da observación, comparación e transformación de enunciados, así como da formulación de hipóteses e da procura de contraexemplos, utilizando unha metalinguaxe específica e consultando de maneira guiada dicionarios, manuais e gramáticas. 	OBX9

Contidos

- Elaboración de conclusións propias sobre o funcionamento do sistema lingüístico cunha linguaxe específica a partir da observación, comparación e clasificación de unidades comunicativas e do contraste entre linguas.
 - Distinción entre a forma (categoría gramatical) e a función das palabras (funcións sintácticas) e coñecemento dos procedementos léxicos (afixos) e sintácticos para a mudanza de categoría. Orde das palabras e concordancia.
 - Relación entre os esquemas semántico e sintáctico da oración simple. Observación e transformación de enunciados de acordo con estes esquemas e uso da terminoloxía sintáctica necesaria.
 - Procedementos de adquisición e formación de palabras. Reflexión sobre os cambios no seu significado, as relacións semánticas entre palabras e os seus valores denotativos e connotativos en función do contexto e do propósito comunicativo.
 - Estratexias de uso progresivamente autónomo de dicionarios e manuais de gramática para obter información gramatical básica.

3382 3.º curso

Materia de Lingua Castelá e Literatura

3.º curso

Bloque 1. As linguas e os seus falantes

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Recoñecer e valorar as linguas oficiais de España e as variedades dialectais do español, con atención especial ao galego e ao castelán, a partir da explicación da súa orixe e do seu desenvolvemento histórico e sociolingüístico, cotexando aspectos lingüísticos e discursivos das distintas linguas, así como os trazos dos dialectos do español, diferenciándoos dos trazos sociolectais e de rexistro, en manifestacións orais, escritas e multimodais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Identificar e cuestionar prexuízos e estereotipos lingüísticos adoptando unha actitude de respecto e valoración da riqueza cultural, lingüística e dialectal, a partir da análise da diversidade lingüística na contorna social próxima e da exploración e reflexión próxima aos fenómenos do contacto entre linguas e da indagación dos dereitos lingüísticos individuais e colectivos. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA.1.3. Identificar e evitar os usos discriminatorios da lingua, os abusos a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe, partindo da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais da comunicación. 	OBX10
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Utilizar estratexias para a resolución dialogada dos conflitos procurando os consensos, tanto no ámbito persoal coma educativo e social. 	OBX10

Contidos

- Análise da propia biografía lingüística propia e da diversidade lingüística do centro e mais da localidade.
- Desenvolvemento sociohistórico das linguas de España.
- Desenvolvemento da reflexión interlingüística.
- Exploración e cuestionamento de prexuízos e estereotipos lingüísticos. Os fenómenos do contacto entre linguas: bilingüismo, préstamos, interferencias. Diglosia lingüística e diglosia dialectal.
- Indagación arredor dos dereitos lingüísticos e mais da súa expresión nas leis e declaracións institucionais.

Bloque 2. Comunicación: comprensión oral e escrita

Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Comprender o sentido global, a estrutura, a información máis relevante en función das necesidades comunicativas e a intención do emisor en textos orais e multimodais de certa complexidade de diferentes ámbitos, analizando a interacción entre os diferentes códigos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Valorar a forma e o contido de textos orais e multimodais de certa complexidade, avaliando a súa calidade, fiabilidade e eficacia e a idoneidade da canle utilizada. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos escritos e multimodais de certa complexidade que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias e con diferentes propósitos de lectura. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Valorar criticamente o contido e a forma de textos de certa complexidade avaliando a súa calidade e fiabilidade, así como a eficacia dos procedementos lingüísticos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Localizar, seleccionar e contrastar de maneira progresivamente autónoma procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Adoptar hábitos de uso crítico, seguro, sostible e saudable das tecnoloxías dixitais relacionándoos coa busca da información. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.7. Identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> CA2.8. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e a metalinguaxe específica. 	OBX9

- CA2.9. Identificar os usos discriminatorios da lingua, os abusos a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe partindo da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais da comunicación.

OBX10

Contidos

- Contexto vinculado ás estratexias de comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos: compoñentes do feito comunicativo.
 - Análise dos compoñentes do feito comunicativo: grao de formalidade da situación e carácter público ou privado; distancia social entre os interlocutores; propósitos comunicativos e interpretación de intencións; canle de comunicación e elementos non verbais da comunicación.
- Xéneros discursivos desde o punto de vista da comprensión e da análise crítica de textos orais, escritos e multimodais.
 - Comprensión de secuencias textuais, con especial atención ás expositivas.
 - Análise das propiedades textuais: coherencia, cohesión e adecuación.
 - Interpretación de xéneros discursivos propios do ámbito persoal: a conversación, con especial atención aos actos de fala que ameazan a imaxe do interlocutor (a discrepancia, a queixa, a orde, a reprobación).
 - Xéneros discursivos propios do ámbito educativo.
 - Análise crítica dos xéneros discursivos propios do ámbito social. Riscos de desinformación, manipulación e vulneración da privacidade na Rede. A imaxe e os elementos paratextuais dos textos icónico-verbais e multimodais.
- Procesos de comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais.
 - Comprensión oral: sentido global do texto e relación entre as súas partes, selección e retención da información relevante. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal. Valoración da forma e do contido do texto.
 - Comprensión lectora: sentido global do texto e relación entre as súas partes. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal. Usos manipuladores da linguaxe. Os boatos. Valoración da forma e do contido do texto.
 - Alfabetización informacional: procura e selección da información con criterios de fiabilidade, calidade e pertinencia; análise, valoración, reorganización e síntese da información en esquemas propios.
- Recoñecemento e uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - A expresión da subxectividade en textos de carácter expositivo. Identificación das variacións das formas deícticas (fórmulas de confianza e cortesía) en relación coas situacións de comunicación.
 - Análise dos mecanismos de cohesión. Conectores textuais distributivos, de orde, contraste e explicación. Mecanismos de referencia interna, gramaticais e léxicos (nominalizacións e hiperónimos de significado abstracto).
 - Uso de dicionarios e de manuais de consulta en soporte analóxico ou dixital.
 - Recoñecemento dos signos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado.

Bloque 3. Comunicación: expresión oral e escrita

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Realizar exposicións orais de certa extensión e complexidade con diferente grao de planificación sobre temas de interese persoal, social, educativo e profesional axustándose ás convencións propias dos diversos xéneros discursivos, con fluidez, coherencia e cohesión e co rexistro adecuado en diferentes soportes, utilizando de maneira eficaz recursos verbais e non verbais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Participar de maneira activa e adecuada en interaccións orais informais, no traballo e en situacións orais formais de carácter dialogado, mantendo actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación conversacional e de cortesía lingüística. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Planificar a redacción de textos escritos e multimodais de certa extensión, atendendo á situación comunicativa, ao destinatario, ao propósito e á canle; redactar borradores e revisalos coa axuda do diálogo entre iguais e instrumentos de consulta e presentar un texto final coherente, cohesionado e co rexistro adecuado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Incorporar procedementos para enriquecer os textos atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Organizar a información e integrala en esquemas propios, reelabora e comunica de maneira creativa, adoptando un punto de vista crítico e respectando os principios de propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Elaborar traballos de investigación de maneira progresivamente autónoma en diferentes soportes sobre diversos temas de interese académico, persoal ou social partindo da información seleccionada. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.7. Revisar os textos propios de maneira progresivamente autónoma e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística coa metalinguaxe específica. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.8. Utilizar estratexias para a resolución dialogada dos conflitos e a procura de consensos, abrangendo o ámbito persoal, educativo e social. 	OBX10
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Contexto vinculado ás estratexias de produción de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos: compoñentes do feito comunicativo. <ul style="list-style-type: none"> – Elaboración de textos orais tendo en conta os compoñentes do feito comunicativo: grao de formalidade da situación e carácter público ou privado, distancia social entre os interlocutores, propósitos comunicativos, canle de comunicación e elementos non verbais. ▪ Xéneros discursivos desde o punto de vista da produción de textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> – Creación de secuencias textuais, con especial atención ás expositivas. – Respecto polas propiedades textuais nas creacións propias: coherencia, cohesión e adecuación. – Xéneros discursivos propios do ámbito persoal: a conversación, con especial atención aos actos de fala que ameazan a imaxe do interlocutor (a discrepancia, a queixa, a orde, a reprobación). 	

- Xéneros discursivos propios do ámbito educativo.
- Xéneros discursivos do ámbito social. Produción de textos propios das redes sociais e medios de comunicación. Etiqueta dixital.
- Procesos de produción de textos orais, escritos e multimodais.
 - Interacción oral e escrita de carácter informal e formal. Cooperación conversacional e cortesía lingüística. escoita activa, asertividade e resolución dialogada dos conflitos.
 - Produción escrita: planificación, redacción, revisión e edición en diferentes soportes. Corrección gramatical e ortográfica. Propiedade léxica. Usos da escritura para a organización do pensamento: toma de notas, esquemas, mapas conceptuais, definicións, resumos etc.
 - Alfabetización mediática e informacional: reorganización e síntese da información en esquemas propios e transformación en coñecemento; comunicación e difusión de maneira creativa e respectuosa coa propiedade intelectual. Utilización de plataformas virtuais e recursos na Rede para a realización de proxectos escolares.
- Recoñecemento e uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - A expresión da subxectividade en textos de carácter expositivo. Uso das variacións das formas deícticas (fórmulas de confianza e cortesía) en relación coas situacións de comunicación.
 - Mecanismos de cohesión. Emprego de conectores textuais distributivos, de orde, contraste e explicación. Mecanismos de referencia interna, gramaticais e léxicos (nominalizacións e hiperónimos de significado abstracto).
 - Uso coherente das formas verbais nos textos. Correlación temporal na coordinación e subordinación de oracións, e no discurso relatado.
 - Corrección lingüística e revisión ortográfica e gramatical dos textos. Uso de dicionarios, de manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital.
 - Utilización dos signos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado.

Bloque 4. Educación literaria

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Participar de maneira activa e adecuada en interaccións orais informais, no traballo e en situacións orais formais de carácter dialogado (como actos culturais vinculados co circuío literario e lector), adoptando actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación conversacional e de cortesía lingüística. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos escritos e multimodais de certa complexidade, realizando as inferencias necesarias e con diferentes propósitos de lectura. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Valorar criticamente o contido e a forma de textos literarios de certa complexidade avaliando a súa calidade, así como a eficacia dos procedementos lingüísticos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Ler de maneira autónoma textos seleccionados en función dos propios gustos, intereses e necesidades e deixar constancia do progreso do propio itinerario lector e cultural explicando os 	OBX7

<p>criterios de selección das lecturas, as formas de acceso á cultura literaria e a experiencia da lectura.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.5. Compartir a experiencia da lectura en soportes diversos relacionando o sentido da obra coa propia experiencia biográfica, lectora e cultural. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.6. Explicar e argumentar a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico, atendendo á configuración e á evolución dos xéneros e subxéneros literarios. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.7. Establecer de maneira progresivamente autónoma vínculos argumentados entre os textos lidos e outros textos escritos, orais ou multimodais, así como con outras manifestacións artísticas e culturais, en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe e valores éticos e estéticos, mostrando a implicación e a resposta persoal do alumnado na lectura. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.8. Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, partindo da lectura de obras ou fragmentos significativos en que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios. 	OBX8
<p>Contidos</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lectura autónoma. Implicación na lectura de obras de forma progresivamente autónoma a partir dunha preselección de textos variados e reflexión sobre os textos lidos e sobre a práctica da lectura. <ul style="list-style-type: none"> – Criterios e estratexias para a selección de obras variadas a partir da utilización autónoma da biblioteca escolar e pública dispoñible. – Participación activa en actos culturais vinculados co circuíto literario e lector. – Toma de conciencia e verbalización dos propios gustos e identidade lectora: a construción da biografía lectora. – Expresión da experiencia lectora utilizando progresivamente unha metalinguaxe específica. Apropriación dos textos lidos a través de distintas formas de recreación. – Mobilización da experiencia persoal, lectora e cultural para establecer vínculos de maneira argumentada entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e culturais. A lectura compartida e a lectura dialóxica. – Estratexias para a recomendación das lecturas en soportes variados ou ben oralmente entre iguais, enmarcando de maneira básica as obras nos xéneros e subxéneros literarios. Utilización das redes sociais e dos formatos audiovisuais (<i>booktrailers</i>) para o fomento da lectura. ▪ Lectura guiada. Lectura de obras relevantes e fragmentos da literatura do patrimonio literario nacional e universal inscritas en itinerarios temáticos ou de xénero que atravesan épocas, contextos culturais e movementos artísticos. <ul style="list-style-type: none"> – Estratexias de construción compartida da interpretación das obras a través de conversacións literarias, debates e disertacións literarias, coa incorporación progresiva da metalinguaxe específica. – Estratexias de utilización de información sociohistórica, cultural e artística básica para construír a interpretación das obras literarias, en concreto, o achegamento ao contexto, á corrente literaria e ao autor ou autora, así como o establecemento de parentescos literarios. – Relación e comparación dos textos lidos con outros textos orais, escritos ou multimodais, con outras manifestacións artísticas e culturais e coas formas de ficción en función de temas, tópicos, estruturas e 	

linguaxes. Elementos de continuidade e de ruptura.

- Estratexias para interpretar obras e fragmentos literarios a partir da integración dos diferentes aspectos analizados e atendendo aos valores culturais, éticos e estéticos presentes nos textos. Lectura con perspectiva de xénero. Visibilización do universo literario feminino. Literatura ambiental e ecolóxica.
- Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos atendendo aos procesos de comprensión, apropiación e oralización implicados.
- Creación de textos a partir da apropiación das convencións da linguaxe literaria e en referencia a modelos dados (imitación, transformación, continuación etc.).

Bloque 5. Reflexión sobre a lingua

Cráterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Incorporar procedementos para enriquecer os textos atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Revisar os textos propios de maneira progresivamente autónoma e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística coa metalinguaxe específica e identificar e emendar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.3. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e a metalinguaxe específica. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.4. Formular xeneralizacións sobre algúns aspectos do funcionamento da lingua a partir da observación, comparación e transformación de enunciados, así como da formulación de hipóteses e a procura de contraexemplos, utilizando a metalinguaxe específica e consultando de maneira progresivamente autónoma dicionarios, manuais e gramáticas. 	OBX9

Contidos

- Elaboración de conclusións propias sobre o funcionamento do sistema lingüístico cunha linguaxe específica a partir da observación, comparación e clasificación de unidades comunicativas e do contraste entre linguas.
 - Diferenzas relevantes e interseccións entre a lingua oral e a lingua escrita atendendo a aspectos sintácticos, léxicos e pragmáticos.
 - Recoñecemento da lingua como sistema e das súas unidades básicas tendo en conta os diferentes niveis: o son e sistema de escritura, as palabras (forma e significado) e a súa organización no discurso (orde das palabras, compoñentes das oracións ou conexión entre os significados).
 - Distinción entre a forma (categoría gramatical) e a función das palabras (funcións sintácticas da oración simple) e consolidación dos procedementos léxicos (afixos) e sintácticos para a mudanza de categoría.
 - Relación entre os esquemas semántico e sintáctico da oración simple. Observación e transformación de enunciados de acordo con estes esquemas e uso da terminoloxía sintáctica necesaria.
 - Procedementos de adquisición e formación de palabras. Reflexión sobre as mudanzas no seu significado, as relacións semánticas entre palabras e os seus valores denotativos e connotativos en función do contexto e do

propósito comunicativo.

- Estratexias de uso progresivamente autónomo de dicionarios e manuais de gramática para obter información gramatical básica. Recursos tecnolóxicos para a aprendizaxe da lingua.

3383 4.º curso

Materia de Lingua Castelá e Literatura 4.º curso	
Bloque 1. As linguas e os seus falantes	
Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Recoñecer e valorar as linguas oficiais de España e as variedades dialectais do español, con atención especial ao galego e ao castelán, a partir da explicación da súa orixe e do seu desenvolvemento histórico e sociolingüístico, contrastando aspectos lingüísticos e discursivos das distintas linguas, así como trazos dos dialectos do español, diferenciándoos dos trazos sociolectais e de rexistro en manifestacións orais, escritas e multimodais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Identificar e cuestionar prexuízos e estereotipos lingüísticos adoptando unha actitude de respecto e valoración da riqueza cultural, lingüística e dialectal a partir da análise da diversidade lingüística na contorna escolar e social próxima e da exploración e reflexión sociolingüística sobre os fenómenos de contacto entre as linguas e da indagación dos dereitos lingüísticos individuais e colectivos. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Identificar e evitar os usos discriminatorios da lingua, os abusos a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe partindo da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais da comunicación. 	OBX10
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Utilizar estratexias para a resolución dialogada dos conflitos e a procura de consensos, abarcando o ámbito persoal, educativo e social. 	OBX10
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Comparación de trazos das principais variedades dialectais do castelán, con especial atención á do propio territorio. Desenvolvemento da reflexión interlingüística. Diferenzas entre os trazos propios das variedades dialectais (fónicos, gramaticais e léxicos) e os relativos aos sociolectos e aos rexistros. Exploración e cuestionamento de prexuízos e estereotipos lingüísticos. Os fenómenos de contacto entre linguas: bilingüismo, préstamos, interferencias. Diglosia lingüística e diglosia dialectal. Indagación arredor dos dereitos lingüísticos e da súa expresión nas leis e declaracións institucionais. 	
Bloque 2. Comunicación: comprensión oral e escrita	
Criterios de avaliación	Obxectivos

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Comprender o sentido global, a estrutura, a información máis relevante en función das necesidades comunicativas e a intención do emisor en textos orais e multimodais de certa complexidade de diferentes ámbitos, analizando a interacción entre os diferentes códigos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Valorar a forma e o contido de textos orais e multimodais de certa complexidade, avaliando a calidade, fiabilidade e idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos escritos e multimodais de certa complexidade, realizando as inferencias necesarias e con diferentes propósitos de lectura. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Valorar criticamente o contido e a forma de textos de certa complexidade, avaliando a súa calidade e fiabilidade, así como a eficacia dos procedementos lingüísticos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Localizar, seleccionar e contrastar de maneira progresivamente autónoma procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.6. Adoptar hábitos de uso crítico, seguro, sostible e saudable das tecnoloxías dixitais relacionándoos coa busca e coa comunicación da información. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.7. Identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.8. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e a metalinguaxe específica. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.9. Identificar os usos discriminatorios da lingua, os abusos a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe partindo da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais da comunicación. 	OBX10

Contidos

- Xéneros discursivos desde o punto de vista da comprensión e da análise crítica de textos orais, escritos e multimodais.
 - Comprensión e análise crítica de secuencias textuais básicas, con especial atención ás argumentativas.
 - Análise das propiedades textuais: coherencia, cohesión e adecuación.
 - Interpretación de xéneros discursivos propios do ámbito social. Riscos de desinformación, manipulación e vulneración da privacidade na Rede. Análise da imaxe e dos elementos paratextuais dos textos icónico-verbais e multimodais.
- Procesos de comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais.
 - Comprensión oral: sentido global do texto e relación entre as súas partes, selección e retención da información relevante. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal, dos abusos a través da palabra e dos usos manipuladores da linguaxe. Valoración da forma e do contido do texto.
 - Comprensión lectora: sentido global do texto e relación entre as súas partes. A intención do emisor. Detección de

usos discriminatorios da linguaxe verbal e icónica. Os abusos de poder e a manipulación a través da linguaxe. As falsas noticias. Valoración da forma e do contido do texto.

- Alfabetización informacional: procura e selección da información con criterios de fiabilidade, calidade e pertinencia; análise, valoración, reorganización e síntese da información en esquemas propios.
- Recoñecemento dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - Identificación dos recursos lingüísticos para adecuar o rexistro á situación de comunicación. Procedementos explicativos básicos: a aposición e as oracións de relativo.
 - Análise dos mecanismos de cohesión. Conectores textuais de causa, consecuencia, condición e hipótese.
 - Recoñecemento dos signos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado.

Bloque 3. Comunicación: expresión oral e escrita

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Realizar argumentacións orais de certa extensión e complexidade con diferente grao de planificación sobre temas de interese persoal, social, educativo e profesional, axustándose ás convencións propias dos diversos xéneros discursivos, con fluidez, coherencia, cohesión e co rexistro adecuado en diferentes soportes, utilizando de maneira eficaz recursos verbais e non verbais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Participar de maneira activa e adecuada en interaccións orais informais, no traballo e en situacións orais formais de carácter dialogado, mostrando actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación conversacional e de cortesía lingüística. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Planificar a redacción de textos escritos e multimodais de certa extensión, atendendo á situación comunicativa, ao destinatario, ao propósito e á canle; redactar borradores e revisalos coa axuda do diálogo entre iguais e de instrumentos de consulta e presentar un texto final coherente, cohesionado e co rexistro adecuado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Incorporar procedementos para enriquecer os textos atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Organizar e integrar a información en esquemas propios e reelabora e comunica de maneira creativa, adoptando un punto de vista crítico con respecto aos principios de propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Elaborar traballos de investigación de maneira progresivamente autónoma en diferentes soportes sobre diversos temas de interese académico, persoal ou social partindo da información seleccionada. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.7. Revisar os textos propios de maneira progresivamente autónoma e facer propostas de mellora, argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística coa metalinguaxe específica. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.8. Utilizar estratexias para a resolución dialogada dos conflitos e a procura de consensos, abarcando o ámbito persoal, educativo e social. 	OBX10

Contidos

- Xéneros discursivos desde o punto de vista da produción de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos.
 - Elaboración de secuencias textuais, con especial atención ás argumentativas.
 - Respecto polas propiedades textuais nas creacións propias: coherencia, cohesión e adecuación.
 - Xéneros discursivos do ámbito social. Produción de textos propios das redes sociais e medios de comunicación. Etiqueta dixital.
 - Xéneros discursivos propios do ámbito profesional: o currículo, a carta de motivación e a entrevista de traballo.
- Procesos de produción de textos orais, escritos e multimodais.
 - Interacción oral e escrita de carácter informal e formal. Cooperación conversacional e cortesía lingüística. escoita activa, asertividade e resolución dialogada dos conflitos.
 - Produción oral formal: planificación e procura de información, creación e revisión. Adecuación á audiencia e ao tempo de exposición. Elementos non verbais. Trazos discursivos e lingüísticos da oralidade formal. A deliberación oral argumentada.
 - Produción escrita: planificación, redacción, revisión e edición en diferentes soportes. Corrección gramatical e ortográfica. Propiedade léxica. Usos da escritura para a organización do pensamento: toma de notas, esquemas, mapas conceptuais, definicións, resumos etc.
 - Alfabetización mediática e informacional: Reorganización e síntese da información en esquemas propios e transformación en coñecemento; comunicación e difusión de maneira creativa e respectuosa coa propiedade intelectual. Utilización de plataformas virtuais para a realización de proxectos escolares.
- Uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - Uso de recursos lingüísticos para adecuar o rexistro á situación de comunicación. Procedementos explicativos básicos: a aposición e as oracións de relativo.
 - Mecanismos de cohesión. Emprego de conectores textuais de causa, consecuencia, condición e hipótese.
 - Uso coherente das formas verbais nos textos. Correlación temporal na coordinación e subordinación de oracións e no discurso relatado.
 - Corrección lingüística e revisión ortográfica e gramatical dos textos. Uso de dicionarios, de manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital.
 - Utilización dos signos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado.

Bloque 4. Educación literaria

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos escritos e multimodais de certa complexidade, realizando as inferencias necesarias e con diferentes propósitos de lectura. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Valorar criticamente o contido e a forma de textos literarios de certa complexidade avaliando a súa calidade, así como a eficacia dos procedementos lingüísticos empregados. 	OBX4

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Incorporar procedementos para enriquecer os textos, atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Ler de maneira autónoma textos seleccionados en función dos propios gustos, intereses e necesidades e deixar constancia do progreso do propio itinerario lector e cultural explicando os criterios de selección das lecturas, as formas de acceso á cultura literaria e a experiencia da lectura. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.5. Compartir a experiencia da lectura en soportes diversos relacionando o sentido da obra coa propia experiencia biográfica, lectora e cultural. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.6. Explicar e argumentar a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico, atendendo á configuración e á evolución dos xéneros e subxéneros literarios. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.7. Establecer de maneira progresivamente autónoma vínculos argumentados entre os textos lidos e outros textos escritos, orais ou multimodais e outras manifestacións artísticas e culturais en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe e valores éticos e estéticos, mostrando a implicación e a resposta persoal do alumnado na lectura. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.8. Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, partindo da lectura de obras ou fragmentos significativos en que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios. 	OBX8

Contidos

- Lectura autónoma. Implicación na lectura de obras de forma progresivamente autónoma a partir dunha preselección de textos variados e reflexión sobre os textos lidos e sobre a práctica da lectura.
 - Criterios e estratexias para a selección de obras variadas, a partir da utilización autónoma da biblioteca escolar e pública dispoñible.
 - Participación activa en actos culturais vinculados co circuío literario e lector.
 - Toma de conciencia e verbalización dos propios gustos e identidade lectora: a construción da biografía lectora.
 - Expresión da experiencia lectora utilizando progresivamente unha metalinguaxe específica. Apropiación dos textos lidos a través de distintas formas de recreación.
 - Mobilización da experiencia persoal, lectora e cultural para establecer vínculos de maneira argumentada entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e culturais. A lectura compartida e a lectura dialóxica.
 - Estratexias para a recomendación das lecturas en soportes variados ou ben oralmente entre iguais, enmarcando de maneira básica as obras nos xéneros e subxéneros literarios. Utilización das redes sociais e dos formatos audiovisuais (*booktrailers*) para o fomento da lectura.
- Lectura guiada. Lectura de obras relevantes e fragmentos da literatura do patrimonio literario nacional e universal inscritas en itinerarios temáticos ou de xénero que atravesan épocas, contextos culturais e movementos artísticos.
 - Estratexias de construción compartida da interpretación das obras a través de conversas literarias, debates ou emisión razoada das opinións persoais, coa incorporación progresiva da metalinguaxe específica.

- Relación entre os elementos constitutivos do xénero literario e a construción do sentido da obra. Efectos dos seus recursos expresivos na recepción.
- Estratexias de utilización de información sociohistórica, cultural e artística básica para construír a interpretación das obras literarias; en concreto, o achegamento ao contexto, á corrente literaria e ao autor ou autora, así como o establecemento de parentescos literarios.
- Relación e comparación dos textos lidos con outros textos orais, escritos ou multimodais, con outras manifestacións artísticas e culturais e coas formas de ficción en función de temas, tópicos, estruturas e linguaxes. Elementos de continuidade e de ruptura.
- Estratexias para interpretar obras e fragmentos literarios a partir da integración dos diferentes aspectos analizados e atendendo aos valores culturais, éticos e estéticos presentes nos textos. Lectura con perspectiva de xénero. Visibilización do universo literario feminino.
- Procesos de indagación ao redor das obras lidas que promovan o interese por construír a interpretación destas e establecer conexións entre textos.
- Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos, atendendo aos procesos de comprensión, apropiación e oralización implicados.
- Creación de textos a partir da apropiación das convencións da linguaxe literaria e en referencia a modelos dados (imitación, transformación, continuación etc.).

Bloque 5. Reflexión sobre a lingua

Cráterios de avaliación

Obxectivos

▪ CA5.1. Incorporar procedementos para enriquecer os textos atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical.	OBX5
▪ CA5.2. Revisar os textos propios de maneira progresivamente autónoma e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística coa metalinguaxe específica e identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso.	OBX9
▪ CA5.3. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e a metalinguaxe específica.	OBX9
▪ CA5.4. Formular xeneralizacións sobre algúns aspectos do funcionamento da lingua a partir da observación, comparación e transformación de enunciados, así como da formulación de hipóteses e da procura de contraexemplos, utilizando a metalinguaxe específica e consultando de maneira progresivamente autónoma dicionarios, manuais e gramáticas.	OBX9

Contidos

- Elaboración de conclusións propias sobre o funcionamento do sistema lingüístico cunha linguaxe específica a partir da observación, comparación e clasificación de unidades comunicativas e do contraste entre linguas.
 - Distinción entre a forma (categoría gramatical) e a función das palabras (funcións sintácticas da oración simple) e

consolidación dos procedementos léxicos (afixos) e sintácticos para a mudanza de categoría.

- Relación entre os esquemas semántico e sintáctico da oración simple. Observación e transformación de enunciados de acordo con estes esquemas e uso da terminoloxía sintáctica necesaria.
- Estratexias de uso progresivamente autónomo de dicionarios e manuais de gramática para obter información gramatical básica.

3384 **14.4 Orientacións pedagóxicas**

3385 A intervención educativa na materia de Lingua Castelá e Literatura desenvolverá o seu
3386 currículo e tratará de asentarse de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as
3387 aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación
3388 co resto das materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos
3389 obxectivos da etapa.

3390 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
3391 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
3392 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que se
3393 presentan nos apartados seguintes e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
3394 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
3395 alumnado e o seu nivel de desempeño.

3396 **Relación entre os obxectivos da materia de Lingua Castelá e Literatura e as competencias clave a**
3397 **través dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I**

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	1-5	2-3				1-2		1-3
OBX2	2	2	1	2-3	4	3		
OBX3	1-3-5	2	1	2-3		2	1	
OBX4	2-3-5	2	4	1	4	3		
OBX5	1-3-5		1	2-3	5	2		
OBX6	3			1-2-3-4	4	2	3	
OBX7	1-4			3	1			1-2-3
OBX8	1-4					1		1-2-3-4
OBX9	1-2	2	1-2		5			

OBX10	1-5	3		3	3	1-2-3		
-------	-----	---	--	---	---	-------	--	--

3398 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 3399 – O uso de métodos diferenciados que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do
3400 alumnado e favorezan a capacidade de aprender por si mesmos.
- 3401 – A realización de proxectos significativos para o alumnado. O deseño de tarefas e proxectos de
3402 traballo deben basearse en contextos auténticos e recoñecibles para resultar significativos e
3403 deben ter en conta as vivencias particulares do alumnado (como, por exemplo, os oficios
3404 locais, as materias primas e a toponimia). Alén diso, o traballo colaborativo en proxectos debe
3405 potenciar que cada adolescente teña os seus tempos e os seus espazos de protagonismo e o
3406 recoñecemento da súa valía persoal e da súa capacidade de contribuír a desenvolver a
3407 actividade, reforzando así a autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade.
- 3408 – O traballo cooperativo, coa proposta de tarefas nas que o alumnado debe regular a súa
3409 conduta, a súa expresión e a súa capacidade para relacionarse cos demais. Por exemplo:
3410 elaboración de páxinas web, exposicións orais, dramatizacións, réplica de modelos dramáticos
3411 e transposicións do código cinematográfico ao código textual. O profesorado ten que estimular
3412 a axuda mutua e o traballo cooperativo, co que a través do diálogo e da interacción entre o
3413 alumnado se contribuirá a desenvolver a competencia para participar activamente nun equipo,
3414 a análise e a reorganización das propias ideas, o respecto crítico a outros puntos de vista, o
3415 recoñecemento dos propios valores e limitacións, a adaptación ás necesidades colectivas, a
3416 asunción de responsabilidades e o respecto ás normas acordadas.
- 3417 – A énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención
3418 das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto
3419 como se detecten estas dificultades.
- 3420 – O uso de estratexias para traballar transversalmente a comprensión lectora, a expresión oral e
3421 escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital e o fomento da creatividade, do
3422 espírito científico e do emprendemento. Entre outras, a preparación de exposicións no recinto
3423 do centro educativo, a creación dun blog e a elaboración dunha revista.
- 3424 – A resolución de problemas e conflitos en colaboración e a toma de decisións baseadas en
3425 xuízos morais, co fin de contribuír á adquisición das competencias necesarias para seguir os
3426 procesos de pensamento, utilizar o razoamento e analizar criticamente os problemas sociais e
3427 históricos.
- 3428 – A gradación da aprendizaxe. O desenvolvemento das capacidades e dos contidos deberá
3429 facerse dun xeito gradual e progresivo, de maneira que, alén de incrementar a dificultade dos

- 3430 procesos e situacións comunicativas, tamén se vaian adquirindo habilidades máis complexas
3431 que propicien a aprendizaxe individual e autónoma. A gradación entre cursos non se establece
3432 principalmente mediante a distribución diferenciada de contidos, senón en función da diferente
3433 complexidade dos textos, das habilidades de comprensión ou expresión requiridas, da
3434 metalinguaxe necesaria para a reflexión sobre os usos ou do grao de autonomía do alumnado.
- 3435 – A coordinación da ensinanza das linguas. O traballo interdisciplinario cos departamentos
3436 lingüísticos do centro, co EDLG e co Equipo de Biblioteca constituirá un apoio importante para
3437 mellorar a adquisición de capacidades e coñecementos sobre a comunicación. Todos eles, coa
3438 súa acción coordinada, deberán contribuír a mellorar os procesos de produción e recepción
3439 oral, escrita e multimodal, así como a alfabetización informacional. As accións concretas poden
3440 ser, entre outras, os clubs de lectura, os proxectos trimestrais e as traducións ou adaptacións
3441 de textos.
 - 3442 – A proposta de lectura de obras e fragmentos (literarios ou non) que estimulen o desexo de
3443 ampliar os ámbitos de coñecemento, que dean a coñecer aspectos clave do contexto
3444 sociocultural e que eleven o nivel de capacitación verbal do alumnado. Convén incidir na
3445 aplicación e no desenvolvemento de estratexias que potencien a expresión dos propios gustos
3446 literarios e que fomenten a creación dunha identidade lectora persoal e definida. Para logralo,
3447 sería necesario familiarizar o alumnado con mecanismos como a aclaración dos propósitos de
3448 lectura, a activación do seu coñecemento base, a atención aos contidos principais do texto, a
3449 avaliación da consistencia interna entre os contidos e os coñecementos previos e a formulación
3450 de predicións de lectura.
 - 3451 – As estratexias de lectura compartida para establecer vínculos de maneira argumentada entre a
3452 obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e
3453 culturais. Entre outras: obradoiros de lectura e escritura creativa, participación ou organización
3454 dun club de lectura na aula, creación de catálogos de libros ou menús literarios, audiolibros,
3455 mosaico de poemas, dramatizacións, creación de álbums ilustrados e coloquios literarios.
 - 3456 – As estratexias para a recomendación das lecturas en soportes variados ou ben oralmente entre
3457 iguais, enmarcando de maneira básica as obras nos xéneros e subxéneros literarios. Entre
3458 outras, creación de trípticos literarios, *booktrailers*, emprego de aplicacións compilatorias e
3459 exposicións de recensións literarias.
 - 3460 – A énfase nas estratexias que melloran a oralidade, co fin de que o alumnado adquira os
3461 recursos necesarios para expresarse correctamente e con eficacia nunha ampla variedade de
3462 situacións comunicativas (espontáneas ou planificadas) e de contextos (formais e informais).

- 3463 – A importancia dos mecanismos que favorecen a corrección gramatical e a ampliación do caudal
3464 léxico do alumnado, a través de actividades como a elaboración de glosarios, o recoñecemento
3465 de distintos tipos de dicionarios, así como da funcionalidade e utilidade de cada un deles, a
3466 potenciación das TIC vinculadas ao emprego de dicionarios dixitais ou a familiarización do
3467 alumnado con material didáctico integrado en espazos virtuais.

Borrador

3468 **15 Lingua Estranxeira**

3469 **15.1 Introducción**

3470 A rápida evolución das sociedades actuais e as súas múltiples interconexións esixen o
3471 desenvolvemento daquelas competencias que axuden os individuos a practicar unha cidadanía
3472 independente, activa e comprometida coa realidade contemporánea, cada vez máis global,
3473 intercultural e plurilingüe. Tal e como sinala o Marco de referencia para a cultura democrática, nas
3474 actuais sociedades, culturalmente diversas, os procesos democráticos requiren do diálogo
3475 intercultural. Polo tanto, a comunicación en distintas linguas resulta clave no desenvolvemento
3476 desa cultura democrática. Na idea dun Espazo Europeo de Educación, a comunicación en máis
3477 dunha lingua evita que a educación e a formación se vexan obstaculizadas polas fronteiras e
3478 favorece a internacionalización e a mobilidade, ademais de permitir o descubrimento doutras
3479 culturas ampliando as perspectivas do alumnado.

3480 A materia de Lingua Estranxeira contribúe á adquisición das distintas competencias clave que
3481 conforman o perfil de saída do alumnado ao termo da ensinanza básica e, de forma directa,
3482 participa na consecución da competencia plurilingüe, que implica o uso de distintas linguas de
3483 forma apropiada e eficaz para a aprendizaxe e a comunicación. O plurilingüismo integra non só a
3484 dimensión comunicativa senón tamén os aspectos históricos e interculturais que conducen o
3485 alumnado a coñecer, valorar e respectar a diversidade lingüística e cultural e contribúen a que
3486 poida exercer unha cidadanía independente, activa e comprometida cunha sociedade
3487 democrática. En consonancia con este enfoque, a materia de Lingua Estranxeira na etapa de
3488 educación secundaria obrigatoria ten como obxectivo principal a adquisición da competencia
3489 comunicativa apropiada na lingua estranxeira, de modo que lle permita ao alumnado comprender,
3490 expresarse e interactuar na devandita lingua con eficacia, así como o enriquecemento e a
3491 expansión da súa conciencia intercultural.

3492 O eixe do currículo de Lingua Estranxeira está atravesado polas dúas dimensións do
3493 plurilingüismo: a dimensión comunicativa e a intercultural. Os obxectivos da materia, relacionados
3494 cos descritores das distintas competencias clave do perfil de saída e cos retos do século XXI,
3495 permítenlle ao alumnado comunicarse eficazmente e de forma apropiada na lingua estranxeira e
3496 ampliar o seu repertorio lingüístico individual, aproveitando as experiencias propias para mellorar
3497 a comunicación tanto nas linguas familiares como nas linguas estranxeiras nun proceso de
3498 enriquecemento mutuo. Así mesmo, ocupan un lugar importante a valoración e o respecto polos
3499 perfís lingüísticos individuais, a aceptación e a adecuación á diversidade cultural, así como o
3500 respecto e a curiosidade por outras linguas e polo diálogo intercultural como medio para fomentar

3501 a sustentabilidade e a democracia. No caso de Galicia, o desenvolvemento da competencia
3502 plurilingüe vese favorecido pola coexistencia das dúas linguas, castelá e galega, e das respectivas
3503 culturas, o que lle permite ao alumnado aprender e usar distintas linguas ao mesmo tempo,
3504 practicar o respecto polas diferenzas entre elas e atopar as similitudes, supoñendo esta
3505 experiencia un enriquecemento para a persoa.

3506 Esta materia, ademais, permítelle ao alumnado desenvolverse mellor nas contornas dixitais e
3507 acceder ás culturas vehiculadas a través da lingua estranxeira, tanto como motor de formación e
3508 aprendizaxe canto como fonte de información e gozo. Neste sentido, as ferramentas dixitais
3509 posúen un potencial que podería aproveitarse plenamente para reforzar a aprendizaxe, o ensino e
3510 a avaliación das linguas e culturas estranxeiras. Por iso, o desenvolvemento do pensamento
3511 crítico, a alfabetización mediática e o uso adecuado, seguro, ético e responsable da tecnoloxía
3512 supoñen un elemento de aprendizaxe moi relevante nesta materia.

3513 Os obxectivos da materia de Lingua Estranxeira na educación secundaria obrigatoria supoñen
3514 unha progresión con respecto aos adquiridos durante a educación primaria, que serán o punto de
3515 partida para esta nova etapa, e desenvolveranse a partir dos repertorios e experiencias do
3516 alumnado. Isto implica unha ampliación e un afondamento nas actividades e estratexias
3517 comunicativas de comprensión, produción, interacción e mediación, entendida nesta etapa como a
3518 actividade orientada a explicar conceptos e simplificar mensaxes co fin de facilitar a comprensión
3519 mutua e de transmitir información. A progresión ademais supón outorgarlle un papel máis
3520 relevante á reflexión sobre o funcionamento das linguas e ás relacións entre as distintas linguas
3521 dos repertorios individuais do alumnado. Os obxectivos da materia de Lingua Estranxeira tamén
3522 inclúen a valoración e a adecuación á diversidade lingüística, artística e cultural entre o alumnado
3523 co fin de que aprenda a actuar de forma empática e respectuosa en situacións comunicativas
3524 interculturais.

3525 Os criterios de avaliación da materia determinan o grao de consecución dos obxectivos por
3526 parte do alumnado, polo que se presentan vinculados a eles. Na súa formulación competencial,
3527 expóñense enunciando o proceso ou capacidade que o alumnado debe adquirir, xunto co contexto
3528 ou modo de aplicación e uso do devandito proceso ou capacidade. A nivelación dos criterios de
3529 avaliación está baseada no Marco común europeo de referencia para as linguas (MCER), aínda
3530 que adecuados á madurez e desenvolvemento psicoevolutivo do alumnado da etapa de educación
3531 secundaria. Estrutúranse en tres bloques: Comunicación, Plurilingüismo e Interculturalidade.

3532 Pola súa banda, os contidos unen os coñecementos (saber), as destrezas (saber facer) e as
3533 actitudes (saber ser) necesarios para a adquisición dos obxectivos da materia e favorecen a
3534 avaliación das aprendizaxes a través dos criterios. Estrutúranse en tres bloques de criterios de

3535 avaliación e contidos relacionados. O bloque de «Comunicación» abarca os saberes que é
3536 necesario mobilizar para o desenvolvemento das actividades comunicativas de comprensión,
3537 produción, interacción e mediación, incluídos os relacionados coa procura de fontes de
3538 información e a xestión das fontes consultadas. O bloque de «Plurilingüismo» integra os saberes
3539 relacionados coa capacidade de reflexionar sobre o funcionamento das linguas, co fin de
3540 contribuír á aprendizaxe da lingua estranxeira e á mellora das linguas que conforman o repertorio
3541 lingüístico do alumnado. Por último, no bloque de «Interculturalidade» agrúpanse os saberes
3542 sobre as culturas vehiculadas a través da lingua estranxeira, e a súa valoración como
3543 oportunidade de enriquecemento e de relación cos demais. Inclúense tamén neste bloque os
3544 saberes orientados ao desenvolvemento de actitudes de interese por entender e apreciar outras
3545 linguas, variedades lingüísticas e culturas.

3546 O enfoque, a nivelación e a definición dos distintos elementos do currículo están formulados a
3547 partir das actividades de lingua e as competencias que establece o Consello de Europa no MCER.
3548 Esta ferramenta é peza fundamental para determinar os distintos niveis de competencia que o
3549 alumnado adquire nas diferentes actividades e apoia tamén o seu proceso de aprendizaxe, que se
3550 entende como dinámico e continuado, flexible e aberto, e debe adecuarse ás súas circunstancias,
3551 necesidades e intereses. Espérase que o alumnado sexa capaz de pór en funcionamento todos os
3552 contidos no seo de situacións comunicativas propias dos diferentes ámbitos: persoal, social,
3553 educativo e profesional, e a partir de textos sobre temas cotiáns, de relevancia persoal ou de
3554 interese público próximos á súa experiencia que inclúan aspectos relacionados cos Obxectivos de
3555 Desenvolvemento Sustentable e os retos e desafíos do século XXI. En consonancia co enfoque
3556 orientado á acción que propón o MCER, que contribúe de maneira significativa ao deseño de
3557 metodoloxías eclécticas, o carácter competencial deste currículo convida o profesorado a crear
3558 tarefas interdisciplinares, contextualizadas, significativas e relevantes, e a desenvolver situacións
3559 de aprendizaxe onde se considere o alumnado como axente social progresivamente autónomo e
3560 gradualmente responsable do seu propio proceso de aprendizaxe. Isto implica ter en conta os
3561 seus repertorios, intereses e emocións, así como as súas circunstancias específicas, co fin de
3562 sentar as bases para a aprendizaxe ao longo de toda a vida.

3563 15.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Comprender e interpretar o sentido xeral e os detalles máis relevantes de textos expresados de forma clara e na lingua estándar, buscando fontes fiables e facendo uso de estratexias como a inferencia de significados, para responder a necesidades comunicativas concretas.

- A comprensión supón recibir e procesar información. Na etapa da educación secundaria obrigatoria, a comprensión é unha destreza comunicativa que se debe desenvolver a partir de textos orais, escritos e multimodais sobre temas cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á experiencia do alumnado, expresados de forma clara e usando a lingua estándar. A comprensión, neste nivel, implica entender e interpretar os textos e extraer o seu sentido xeral e os detalles máis relevantes para satisfacer as súas necesidades comunicativas. Para iso, débense activar as estratexias máis adecuadas ao desenvolvemento psicoevolutivo e ás necesidades do alumnado, co fin de reconstruír a representación do significado e do sentido do texto e para formular hipóteses sobre a intención comunicativa que subxace aos devanditos textos. Entre as estratexias de comprensión máis útiles para o alumnado atópanse a inferencia e a extrapolación de significados a novos contextos comunicativos, así como a transferencia e integración dos coñecementos, as destrezas e as actitudes das linguas que conforman o seu repertorio lingüístico. Inclúe a interpretación de diferentes formas de representación (escritura, imaxe, gráficos, táboas, diagramas, son, xestos etc.), a interpretación da información contextual (elementos extralingüísticos) e cotextual (elementos lingüísticos), que permiten comprobar a hipótese inicial sobre a intención e sentido do texto, así como formular hipóteses alternativas se fose necesario.
- Ademais das devanditas estratexias, a procura de fontes fiables, en soportes tanto analóxicos como dixitais, constitúe un método de grande utilidade para a comprensión, pois permite contrastar, validar e sustentar a información, así como obter conclusións relevantes a partir dos textos. Os procesos de comprensión e interpretación requiren contextos de comunicación dialóxicos que estimulen a colaboración, a identificación crítica de prexuízos e estereotipos de calquera tipo, así como o interese xenuíno polas diferenzas e semellanzas etnoculturais.

OBX2. Producir textos orixinais, de extensión media, sinxelos e cunha organización clara, usando estratexias tales como a planificación, a compensación ou a autorreparación, para expresar de forma creativa, adecuada e coherente mensaxes relevantes e responder a propósitos comunicativos concretos.

- A produción engloba tanto a expresión oral como a escrita e a multimodal. Nesta etapa, a produción debe dar lugar á redacción e a exposición de textos sobre temas cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximo á experiencia do alumnado, con creatividade, coherencia e adecuación. A produción, en diversos formatos e soportes, pode incluír nesta etapa a exposición dunha pequena descrición ou anécdota, unha presentación formal de maior extensión, unha sinxela argumentación ou a redacción de textos que expresen feitos, conceptos, pensamentos, opinións e sentimentos, mediante ferramentas dixitais e analóxicas, así como a procura avanzada de información en Internet como fonte de documentación. No seu formato multimodal, a produción inclúe o uso conxunto de diferentes recursos para producir significado (escritura, imaxe, gráficos, táboas, diagramas, son, xestos etc.) e a selección e aplicación do máis adecuado en función da tarefa e das súas necesidades.
- As actividades vinculadas coa produción de textos cumpren funcións importantes nos ámbitos persoal, social, educativo e profesional e existe un valor cívico concreto asociado a elas. A destreza nas producións máis formais en diferentes soportes non se adquire de forma natural, senón que é produto da aprendizaxe. Nesta etapa as producións baséanse na aprendizaxe de aspectos formais básicos de cariz máis lingüístico, sociolingüístico e pragmático; das expectativas e convencións comúns asociadas ao xénero empregado; de ferramentas de produción; e do soporte utilizado. As estratexias que permiten a mellora da produción, tanto formal como informal, comprenden a planificación, a autoavaliación e coevaluación, a retroalimentación, así como a monitorización, a validación e a compensación.

OBX3. Interactuar con outras persoas con crecente autonomía, usando estratexias de cooperación e empregando recursos analóxicos e dixitais, para responder a propósitos comunicativos concretos en intercambios respectuosos coas normas de cortesía.

- A interacción implica a dúas ou máis participantes na construción dun discurso. Considérase a orixe da linguaxe e comprende funcións interpersoais, cooperativas e transaccionais. Na interacción entran en xogo a cortesía lingüística e a etiqueta dixital, os elementos verbais e non verbais da comunicación, así como a adecuación aos distintos rexistros e xéneros dialóxicos, tanto orais como escritos e multimodais, en contornas síncronas ou asíncronas. Nesta etapa da educación espérase que as interaccións aborden temas cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á experiencia do alumnado.
- Este obxectivo é fundamental na aprendizaxe, pois inclúe estratexias de cooperación, de inicio, mantemento ou conclusión de conversacións, de cesión e toma de quendas de palabra, así como estratexias para preguntar co obxectivo de solicitar clarificación ou repetición. Ademais, a aprendizaxe e aplicación das normas e principios que rexen a cortesía lingüística e a etiqueta dixital prepara ao alumnado para o exercicio dunha cidadanía democrática, responsable, respectuosa, inclusiva, segura e activa.

OBX4. Mediar en situacións cotiás entre distintas linguas, usando estratexias e coñecementos sinxelos orientados a explicar conceptos ou simplificar mensaxes, para transmitir información de maneira eficaz, clara e responsable.

- A mediación é a actividade da linguaxe consistente en explicar e facilitar a comprensión de mensaxes ou textos a partir de estratexias como a reformulación, de maneira oral ou escrita. Na mediación, o alumnado debe actuar como axente social encargado de crear pontes e axudar a construír ou expresar mensaxes de forma dialóxica, non só entre linguas distintas, senón tamén entre distintas modalidades ou rexistros dentro dunha mesma lingua. Na educación secundaria obrigatoria, a mediación céntrase, principalmente, no rol da lingua como ferramenta para resolver os retos que xorden do contexto comunicativo, creando espazos e condicións propicias para a comunicación e a aprendizaxe; na cooperación e o fomento da participación dos demais para construír e entender novos significados; e na transmisión de nova formación de maneira apropiada, responsable e construtiva, podendo empregar tanto medios convencionais como aplicacións ou plataformas virtuais para traducir, analizar, interpretar e compartir contidos que, nesta etapa, versarán sobre asuntos cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á experiencia do alumnado.
- A mediación facilita o desenvolvemento do pensamento estratéxico do alumnado, en tanto que supón que este elixa as destrezas e estratexias máis adecuadas do seu repertorio para lograr unha comunicación eficaz, pero tamén para favorecer a participación propia e doutras persoas en contornas cooperativas de intercambios de información. Así mesmo, implica recoñecer os recursos dispoñibles e promover a motivación dos demais e a empatía, comprendendo e respectando as diferentes motivacións, ideas e circunstancias persoais das interlocutoras e os interlocutores e harmonizándoas coas propias. Por iso, espérase que o alumnado mostre empatía, respecto, espírito crítico e sentido ético, como elementos clave para unha adecuada mediación neste nivel.

OBX5. Ampliar e usar os repertorios lingüísticos persoais entre distintas linguas, reflexionando de forma crítica sobre ou seu funcionamento e tomando conciencia das estratexias e coñecementos propios, para mellorar a resposta a necesidades comunicativas concretas.

- O uso do repertorio lingüístico e a reflexión sobre o seu funcionamento están vinculados co enfoque plurilingüe da adquisición de linguas. O enfoque plurilingüe parte do feito de que as experiencias do alumnado coas linguas que coñece serven de base para a ampliación e mellora da aprendizaxe de linguas novas e axúdanlo a desenvolver e enriquecer o seu repertorio lingüístico plurilingüe e a súa curiosidade e sensibilización cultural. Na educación secundaria obrigatoria o alumnado afonda nesa reflexión e establece as relacións entre as que conforman os seus repertorios individuais, analizando as súas semellanzas e diferenzas co fin de ampliar coñecementos e estratexias. Deste xeito, favorécese a aprendizaxe de novas linguas e mellórase a competencia comunicativa. A reflexión sobre as linguas e o seu funcionamento implica que o alumnado entenda as súas relacións e, ademais, contribúe a que identifique as fortalezas e carencias propias no terreo lingüístico e comunicativo, tomando conciencia dos coñecementos e estratexias propios e facéndoo explícitos. Neste sentido, supón tamén a posta en marcha de destrezas para lle facer fronte á incerteza e para desenvolver o sentido da iniciativa e a perseveranza na consecución dos obxectivos ou a toma de decisións.
- Ademais, o coñecemento de distintas linguas permite valorar a diversidade lingüística da sociedade como un aspecto enriquecedor e positivo. A selección, configuración e aplicación dos dispositivos e ferramentas tanto analóxicas como dixitais para a construción e integración de novos contidos sobre o repertorio lingüístico propio pode facilitar a adquisición e mellora da aprendizaxe doutras linguas.

OBX6. Valorar criticamente e adecuarse á diversidade lingüística, cultural e artística a partir da lingua estranxeira, identificando e compartindo as semellanzas e as diferenzas entre linguas e culturas, para actuar de forma empática e respectuosa en situacións interculturais.

- A interculturalidade supón experimentar a diversidade lingüística, cultural e artística da sociedade analizándoa e beneficiándose dela. Na educación secundaria obrigatoria, a interculturalidade, que favorece o entendemento cos demais, merece unha atención específica para que forme parte da experiencia do alumnado e para evitar que a súa percepción sobre esa diversidade estea distorsionada por mor dos estereotipos e constitúa a orixe de certos tipos de discriminación. A valoración crítica e a adecuación á diversidade deben permitirlle ao alumnado actuar de forma empática e respectuosa en situacións interculturais.
- A conciencia da diversidade proporciónalle ao alumnado a posibilidade de relacionar distintas culturas. Ademais, favorece o desenvolvemento dunha sensibilidade artística e cultural, e a capacidade de identificar e utilizar unha gran variedade de estratexias que lle permitan establecer relacións con persoas doutras culturas. As situacións interculturais que se poden formular nesta etapa durante o ensino da lingua estranxeira permítenlle ao alumnado abrirse a novas experiencias, ideas, sociedades e culturas, mostrando interese cara ao diferente; relativizar a propia perspectiva e o propio sistema de valores culturais; e distanciarse e evitar as actitudes sustentadas sobre calquera tipo de discriminación ou reforzo de estereotipos. Todo iso orientado cara ao obxectivo de desenvolver unha cultura compartida e unha cidadanía comprometida coa sustentabilidade e os valores democráticos.

3564 **15.3 Criterios de avaliación e contidos**

3565 **Primeiro curso**

Materia de Lingua Estranxeira

1º curso

Bloque 1. Comunicación

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Comprender e analizar o sentido global e a información específica e explícita de textos orais, escritos e multimodais como libros ilustrados, páxinas web, presentacións de diapositivas, breves e sinxelos sobre temas frecuentes e cotiáns, de relevancia persoal e próximos á experiencia do alumnado, propios dos ámbitos das relacións interpersoais, da aprendizaxe, dos medios de comunicación e da ficción, expresados de forma clara e na lingua estándar a través de diversos soportes. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Seleccionar e aplicar de forma guiada as estratexias e coñecementos máis adecuados en situacións comunicativas cotiáns para comprender o sentido xeral, a información esencial e os detalles máis relevantes dos textos; interpretar elementos non verbais e buscar información. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Expresar oralmente textos breves, sinxelos, estruturados, comprensibles e adecuados á situación comunicativa sobre asuntos cotiáns e frecuentes, de relevancia para o alumnado, co fin de describir e producir narracións sobre temas concretos, en diferentes soportes, utilizando de forma guiada recursos verbais e non verbais, así como estratexias básicas de planificación. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Organizar e redactar, de forma guiada, textos breves e comprensibles, con aceptable claridade, coherencia, cohesión e adecuación á situación comunicativa proposta, seguindo pautas establecidas, a través de ferramentas analóxicas e dixitais, sobre asuntos cotiáns e frecuentes, de relevancia para o alumnado e próximos á súa experiencia. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Seleccionar, organizar e aplicar de forma guiada coñecementos e estratexias para planificar, producir e revisar textos comprensibles, coherentes e adecuados ás intencións comunicativas, ás características contextuais e á tipoloxía textual, usando con axuda os recursos físicos ou dixitais máis adecuados en función da tarefa e as necesidades de cada momento. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Planificar e participar en situacións interactivas breves e sinxelas sobre temas cotiáns, de relevancia persoal e próximos á experiencia do alumnado, a través de diversos soportes, apoiándose en recursos tales como a repetición, o ritmo pausado ou a linguaxe non verbal, e mostrando empatía e respecto pola cortesía lingüística e a etiqueta dixital, así como polas diferentes necesidades, ideas, inquietudes, iniciativas e motivacións das interlocutoras e dos interlocutores. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Seleccionar, organizar e utilizar, de forma guiada e en contornas próximas, estratexias adecuadas para iniciar, manter e terminar a comunicación, tomar e ceder a palabra, e solicitar e formular aclaracións e explicacións. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.8. Inferir e explicar textos, conceptos e comunicacións breves e sinxelas, de forma guiada, en situacións nas que atender á diversidade, mostrando respecto e empatía polas interlocutoras e os interlocutores e polas linguas empregadas, e interese por participar na solución de problemas de intercomprensión (entre distintas linguas) e de entendemento na súa contorna próxima, apoiándose en diversos recursos e soportes. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.9. Aplicar, de forma guiada, estratexias que axuden a crear pontes e faciliten a comprensión e produción de información e a comunicación, adecuadas ás intencións comunicativas, usando, con 	OBX4

axuda, recursos e apoios físicos ou dixitais en función das necesidades de cada momento.

Contidos

- Estratexias e técnicas para a adquisición de autoconfianza. O erro como instrumento de mellora e proposta de reparación.
- Estratexias básicas para a planificación, execución, control e reparación da comprensión, a produción e a coprodución de textos orais, escritos e multimodais.
- Coñecementos, destrezas e actitudes que permitan detectar e colaborar en actividades de mediación en situacións cotiás sinxelas.
- Funcións comunicativas básicas adecuadas ao ámbito e ao contexto comunicativo: saudar, despedirse, presentar e presentarse; describir persoas, obxectos e lugares; situar eventos no tempo; situar obxectos, persoas e lugares no espazo; pedir e intercambiar información sobre cuestións cotiás; dar e pedir instrucións e ordes; ofrecer, aceptar e rexeitar axuda, proposicións ou suxestións; expresar parcialmente o gusto ou o interese e emocións básicas; narrar acontecementos pasados, describir situacións presentes e enunciación sucesos futuros; expresar a opinión e a posibilidade, a capacidade, a obrigaición e a prohibición.
- Modelos contextuais e xéneros discursivos básicos na comprensión, produción e coprodución de textos orais, escritos e multimodais, breves e sinxelos, literarios e non literarios: características e recoñecemento do contexto (participantes e situación), expectativas xeradas polo contexto; organización e estruturación segundo o xénero e a función textual.
- Unidades lingüísticas básicas e significados asociados ás devanditas unidades tales como expresión da entidade e as súas propiedades, cantidade e calidade, o espazo e as relacións espaciais, o tempo e as relacións temporais, a afirmación, a negación, a interrogación e a exclamación, relacións lóxicas básicas.
- Léxico de uso común e de interese para o alumnado, relativo á identificación persoal, relacións interpersoais, lugares e contornas próximos, lecer e tempo libre, vida cotiá, saúde e actividade física, vivenda e fogar, clima e contorna natural, tecnoloxías da información e da comunicación.
- Patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación básicos, e significados e intencións comunicativas xerais asociadas aos devanditos patróns.
- Convencións ortográficas básicas e significados e intencións comunicativas asociados aos formatos, patróns e elementos gráficos.
- Convencións e estratexias conversacionais básicas, en formato síncrono ou asíncrono, para iniciar, manter e terminar a comunicación, tomar e ceder a palabra, pedir e dar aclaracións e explicacións, reformular, comparar e contrastar, resumir, colaborar, debater etc.
- Recursos para a aprendizaxe e estratexias básicas de procura de información: dicionarios, libros de consulta, bibliotecas, recursos dixitais e informáticos etc.
- Identificación da autoría das fontes consultadas e os contidos utilizados.
- Ferramentas analóxicas e dixitais básicas para a comprensión, produción e coprodución oral, escrita e multimodal; e plataformas virtuais de interacción e colaboración educativa (aulas virtuais, videoconferencias, ferramentas dixitais colaborativas etc.) para a aprendizaxe, a comunicación e o desenvolvemento de proxectos con falantes ou estudantes da lingua estranxeira.

Bloque 2. Plurilingüismo e reflexión sobre a aprendizaxe

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Comparar e contrastar as semellanzas e diferenzas entre distintas linguas reflexionando de maneira progresivamente autónoma sobre aspectos esenciais do seu funcionamento. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Utilizar e diferenciar, de forma progresivamente autónoma, os coñecementos e estratexias de mellora da súa capacidade de comunicar e de aprender a lingua estranxeira, con apoio doutros participantes e de soportes analóxicos e dixitais. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Identificar e rexistrar, de forma guiada, os progresos e dificultades de aprendizaxe da lingua estranxeira, seleccionando, con axuda, as estratexias máis eficaces para superar esas dificultades e realizar progresos na súa aprendizaxe, facéndoo explícitos e compartíndoos, por medio de actividades de autoavaliación e coavaliación (como as propostas no Portfolio Europeo das Linguas [PEL] ou nun diario de aprendizaxe). 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Estratexias e técnicas para responder eficazmente a unha necesidade comunicativa básica e concreta de forma comprensible, a pesar das limitacións derivadas do nivel de competencia na lingua estranxeira e nas demais linguas do repertorio lingüístico propio. Estratexias básicas para identificar, organizar, reter, recuperar e utilizar creativamente unidades lingüísticas (léxico, morfosintaxe, patróns sonoros etc.) a partir da comparación das linguas e variedades que conforman o repertorio lingüístico persoal. Estratexias e ferramentas básicas de autoavaliación e coavaliación, analóxicas e dixitais, individuais e cooperativas. Léxico e expresións de uso común para comprender enunciados sobre a comunicación, a lingua, a aprendizaxe e as ferramentas de comunicación e aprendizaxe (metalinguaxe). Comparación básica entre linguas a partir de elementos da lingua estranxeira e outras linguas: orixe e parentescos. 	
Bloque 3. Interculturalidade	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Actuar de forma empática e respectuosa en situacións interculturais, construíndo vínculos entre as diferentes linguas e culturas, rexeitando calquera tipo de discriminación, prexuízo e estereotipo en contextos comunicativos cotiáns. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Aceptar e adecuarse á diversidade lingüística, cultural e artística propia de países onde se fala a lingua estranxeira recoñecéndoa como fonte de enriquecemento persoal e mostrando interese por compartir elementos culturais e lingüísticos que fomenten a sustentabilidade e a democracia. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Aplicar, de forma guiada, estratexias para explicar e apreciar a diversidade lingüística, cultural e artística, atendendo a valores ecosociais e democráticos e respectando os principios de xustiza, equidade e igualdade. 	OBX6
Contidos	

- A lingua estranxeira como medio de comunicación interpersonal e internacional, fonte de información e como ferramenta para o enriquecemento persoal.
- Interese e iniciativa na realización de intercambios comunicativos a través de diferentes medios con falantes ou estudantes da lingua estranxeira.
- Aspectos socioculturais e sociolingüísticos básicos relativos á vida cotiá, ás condicións de vida e ás relacións interpersoais; convencións sociais básicas; linguaxe non verbal, cortesía lingüística e etiqueta dixital; cultura, costumes e valores propios de países onde se fala a lingua estranxeira.
- Estratexias básicas para entender e apreciar a diversidade lingüística, cultural e artística, atendendo a valores ecosociais e democráticos.
- Estratexias básicas de detección e actuación ante usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal.

3566 Segundo curso

Materia de Lingua Estranxeira 2º curso	
Bloque 1. Comunicación	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Interpretar e analizar o significado global e a información específica e explícita de textos orais, escritos e multimodais como libros ilustrados, páxinas web, presentacións de diapositivas, breves e sinxelos sobre temas frecuentes e cotiáns, de relevancia persoal e próximos á experiencia do alumnado, propios dos ámbitos das relacións interpersoais, da aprendizaxe, dos medios de comunicación e da ficción, expresados de forma clara e na lingua estándar a través de diversos medios. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Seleccionar, organizar e aplicar de forma guiada as estratexias e os coñecementos máis axeitados en situacións comunicativas cotiáns para comprender o sentido xeral, a información esencial e os detalles máis relevantes dos textos; interpretar elementos non verbais; e buscar e seleccionar información. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Expresar oralmente textos breves, sinxelos, estruturados, comprensibles e axeitados á situación comunicativa sobre asuntos cotiáns e frecuentes, de relevancia para o alumnado, co fin de describir, narrar e informar sobre temas concretos, en diferentes soportes, utilizando de maneira guiada recursos verbais e non verbais, así como estratexias de planificación e control da produción. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Organizar e redactar textos breves e comprensibles, con aceptable claridade, coherencia, cohesión e adaptación á situación comunicativa proposta, seguindo pautas establecidas, mediante ferramentas analóxicas e dixitais, sobre temas cotiáns e frecuentes, de relevancia para o alumnado e próximos á súa experiencia. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Seleccionar, organizar e aplicar de forma guiada coñecementos e estratexias para planificar, producir e revisar textos comprensibles, coherentes e axeitados ás intencións comunicativas, ás características contextuais e á tipoloxía textual, utilizando coa axuda os recursos físicos ou dixitais 	OBX2

<p>máis axeitados en función da tarefa e das necesidades de cada momento, tendo en conta a persoa a quen vai dirixido o texto.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Planificar e participar en situacións interactivas breves e sinxelas sobre temas cotiáns, de relevancia persoal e próximas á experiencia do alumnado, a través de diversos soportes, apoiándose en recursos como a repetición, o ritmo lento ou a linguaxe non verbal, e amosando empatía e respecto pola cortesía lingüística e a etiqueta dixital, así como polas diferentes necesidades, ideas, inquietudes, iniciativas e motivacións das interlocutoras e dos interlocutores. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Seleccionar, organizar e utilizar, de forma guiada e nun contorno próximo, estratexias adecuadas para iniciar, manter e rematar a comunicación, tomar e ceder a palabra, e solicitar e formular aclaracións e explicacións. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.8. Inferir e explicar textos, conceptos e comunicacións breves e sinxelas en situacións nas que atender a diversidade, mostrando respecto e empatía polas e polas interlocutoras e os interlocutores e polas linguas empregadas, e interese por participar na resolución de problemas de intercomprensión (entre as distintas linguas) e de comprensión na súa contorna máis próxima, contando con diversos recursos e apoios. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.9. Aplicar, de forma guiada, estratexias que axuden a crear pontes e facilitar a comprensión e produción de información e comunicación, adecuadas ás intencións comunicativas, utilizando recursos e soportes físicos ou dixitais en función das necesidades de cada momento. 	OBX4
<p>Contidos</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Estratexias e técnicas para a adquisición de autoconfianza. O erro como instrumento de mellora e proposta de reparación. ▪ Estratexias básicas para a planificación, execución, control e reparación da comprensión, a produción e a coprodución de textos orais, escritos e multimodais. ▪ Coñecementos, destrezas e actitudes que permitan detectar e colaborar en actividades de mediación en situacións cotiás sinxelas. ▪ Funcións comunicativas básicas adecuadas ao ámbito e ao contexto comunicativo: saudar, despedirse, presentar e presentarse; describir persoas, obxectos e lugares; situar eventos no tempo; situar obxectos, persoas e lugares no espazo; pedir e intercambiar información sobre cuestións cotiás; dar e pedir instrucións e ordes; ofrecer, aceptar e rexeitar axuda, proposicións ou suxestións; expresar parcialmente o gusto ou o interese e emocións básicas; narrar acontecementos pasados, describir situacións presentes e enunciado sucesos futuros; expresar a opinión, a posibilidade, a capacidade, a obrigaición e a prohibición. ▪ Modelos contextuais e xéneros discursivos básicos na comprensión, produción e coprodución de textos orais, escritos e multimodais, breves e sinxelos, literarios e non literarios: características e recoñecemento do contexto (participantes e situación), expectativas xeradas polo contexto; organización e estruturación segundo o xénero, e a función textual. ▪ Unidades lingüísticas básicas e significados asociados ás devanditas unidades, tales como expresión da entidade e as súas propiedades, cantidade e calidade, o espazo e as relacións espaciais, o tempo e as relacións temporais, a afirmación, a negación, a interrogación e a exclamación, relacións lóxicas básicas. 	

- Léxico de uso común e de interese para o alumnado, relativo á identificación persoal, relacións interpersoais, lugares e contornas próximos, lecer e tempo libre, vida cotiá, saúde e actividade física, vivenda e fogar, clima e contorna natural, tecnoloxías da información e da comunicación.
- Patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación básicos, e significados e intencións comunicativas xerais asociadas aos devanditos patróns.
- Convencións ortográficas básicas e significados e intencións comunicativas asociados aos formatos, patróns e elementos gráficos.
- Convencións e estratexias conversacionais básicas, en formato síncrono ou asíncrono, para iniciar, manter e terminar a comunicación, tomar e ceder a palabra, pedir e dar aclaracións e explicacións, reformular, comparar e contrastar, resumir, colaborar, debater etc.
- Recursos para a aprendizaxe e estratexias básicas de procura de información: dicionarios, libros de consulta, bibliotecas, recursos dixitais e informáticos etc.
- Identificación da autoría das fontes consultadas e os contidos utilizados.
- Ferramentas analóxicas e dixitais básicas para a comprensión, produción e coprodución oral, escrita e multimodal; e plataformas virtuais de interacción e colaboración educativa (aulas virtuais, videoconferencias, ferramentas dixitais colaborativas etc.) para a aprendizaxe, a comunicación e o desenvolvemento de proxectos con falantes ou estudantes da lingua estranxeira.

Bloque 2. Plurilingüismo e reflexión sobre a aprendizaxe

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Comparar e contrastar as semellanzas e diferenzas entre distintas linguas reflexionando de maneira progresivamente autónoma sobre aspectos esenciais do seu funcionamento. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Utilizar e diferenciar os coñecementos e estratexias para mellorar a súa capacidade de comunicación e aprendizaxe da lingua estranxeira, con apoio doutros participantes e medios analóxicos e dixitais. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Identificar e rexistrar, de forma guiada, os avances e dificultades na aprendizaxe da lingua estranxeira, seleccionando, con axuda, as estratexias máis eficaces para superar estas dificultades e realizar progresos na súa aprendizaxe, facéndoo explícitos e compartíndoos, por medio de actividades de autoavaliación e coavaliación (como as propostas non Portfolio Europeo de Linguas [PEL] ou nunha revista de aprendizaxe). 	OBX5

Contidos

- Estratexias e técnicas para responder eficazmente a unha necesidade comunicativa básica e concreta de forma comprensible, a pesar das limitacións derivadas do nivel de competencia na lingua estranxeira e nas demais linguas do repertorio propio.
- Estratexias básicas para identificar, organizar, reter, recuperar e utilizar creativamente unidades lingüísticas (léxico, morfosintaxe, patróns sonoros etc.) a partir da comparación das linguas e variedades que conforman o repertorio lingüístico persoal.
- Estratexias e ferramentas básicas de autoavaliación e coavaliación, analóxicas e dixitais, individuais e cooperativas.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Léxico e expresións de uso común para comprender enunciados sobre a comunicación, a lingua, a aprendizaxe e as ferramentas de comunicación e aprendizaxe (metalinguaxe). ▪ Comparación básica entre linguas a partir de elementos da lingua estranxeira e doutras linguas: orixe e parentescos. 	
Bloque 3. Interculturalidade	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Actuar de forma empática e respectuosa en situacións interculturais, construíndo vínculos entre as distintas linguas e culturas, rexeitando calquera tipo de discriminación, prexuízo e estereotipo en contextos comunicativos cotiáns. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Aceptar e adaptarse á diversidade lingüística, cultural e artística dos países onde se fala a lingua estranxeira, recoñecéndoa como fonte de enriquecemento persoal e amosando interese por compartir elementos culturais e lingüísticos que favorezan a sustentabilidade e a democracia. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Aplicar, de forma guiada, estratexias para explicar e apreciar a diversidade lingüística, cultural e artística, atendendo aos valores ecosociais e democráticos e respectando os principios de xustiza, equidade e igualdade. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A lingua estranxeira como medio de comunicación interpersonal e internacional, fonte de información, e como ferramenta para o enriquecemento persoal. ▪ Interese e iniciativa na realización de intercambios comunicativos a través de diferentes medios con falantes ou estudantes da lingua estranxeira. ▪ Aspectos socioculturais e sociolingüísticos básicos relativos á vida cotiá, as condicións de vida e as relacións interpersoais; convencións sociais básicas; linguaxe non verbal, cortesía lingüística e etiqueta dixital; cultura, costumes e valores propios de países onde se fala a lingua estranxeira. ▪ Estratexias básicas para entender e apreciar a diversidade lingüística, cultural e artística, atendendo a valores ecosociais e democráticos. ▪ Estratexias básicas de detección e actuación ante usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal. 	

3567 Terceiro curso

Materia de Lingua Estranxeira	
3º curso	
Bloque 1. Comunicación	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Extraer e analizar o sentido global e as ideas principais, e seleccionar de forma guiada información pertinente de textos orais, escritos e multimodais sobre temas cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á experiencia do alumnado, expresados de forma clara e na 	OBX1

lingua estándar a través de diversos soportes.	
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Interpretar e, de forma guiada, valorar o contido e os trazos discursivos de textos progresivamente máis complexos propios dos ámbitos das relacións interpersoais, dos medios de comunicación social e da aprendizaxe, así como de textos literarios adecuados ao nivel de madurez do alumnado. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Seleccionar, organizar e aplicar as estratexias e coñecementos máis adecuados en cada situación comunicativa para comprender o sentido xeral, a información esencial e os detalles máis relevantes dos textos; inferir significados e interpretar elementos non verbais; e buscar e seleccionar información veraz. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Expresar oralmente textos sinxelos, estruturados, comprensibles, coherentes e adecuados á situación comunicativa sobre asuntos cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximo á experiencia do alumnado co fin de describir, narrar e informar, en diferentes soportes, utilizando recursos verbais e non verbais, así como estratexias de planificación, e control, compensación e cooperación básicas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Redactar e difundir textos de extensión media con aceptable claridade, coherencia, cohesión, corrección e adecuación á situación comunicativa proposta, á tipoloxía textual e ás ferramentas analóxicas e dixitais utilizadas, seguindo pautas establecidas, sobre asuntos cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á experiencia do alumnado, respectando a propiedade intelectual e evitando o plaxio. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Seleccionar, organizar e aplicar coñecementos e estratexias para planificar, producir, revisar e cooperar na elaboración de textos coherentes, cohesionados e adecuados ás intencións comunicativas, as características contextuais, os aspectos socioculturais e a tipoloxía textual, usando os recursos físicos ou dixitais máis adecuados en función da tarefa e das necesidades da interlocutora ou do interlocutor potencial a quen vai dirixido o texto. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.7. Planificar, participar e colaborar de maneira activa, a través de diversos soportes, en situacións interactivas sobre temas cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á experiencia do alumnado mostrando iniciativa, empatía e respecto pola cortesía lingüística e a etiqueta dixital, así como polas diferentes necesidades, ideas, inquietudes, iniciativas e motivacións das interlocutoras e dos interlocutores. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.8. Seleccionar, organizar e utilizar de forma guiada estratexias adecuadas para iniciar, manter e terminar a comunicación, tomar e ceder a palabra, solicitar e formular aclaracións e explicacións, resumir, colaborar, debater e resolver problemas. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.9. Inferir e explicar textos, conceptos e comunicacións breves e sinxelas en situacións nas que atender á diversidade, mostrando respecto e empatía polas interlocutoras e os interlocutores e polas linguas empregadas, e participando na solución de problemas de intercomprensión e de entendemento na súa contorna, apoiándose en diversos recursos e soportes. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA1.10. Aplicar estratexias que axuden a crear pontes, faciliten a comunicación e sirvan para explicar 	OBX4

e simplificar textos, e mensaxes, e que sexan adecuadas ás intencións comunicativas, ás características contextuais e á tipoloxía textual, usando recursos e apoios físicos ou dixitais en función das necesidades de cada momento.

Contidos

- Estratexias e técnicas para a adquisición e o desenvolvemento da autoconfianza e da iniciativa. O erro como parte integrante do proceso de aprendizaxe.
- Estratexias de uso común para a planificación, execución, control e reparación da comprensión, a produción e a coprodución de textos orais, escritos e multimodais.
- Coñecementos, destrezas e actitudes que permiten levar a cabo actividades de mediación en situacións cotiás.
- Funcións comunicativas de uso común adecuadas ao ámbito e ao contexto comunicativo: saudar e despedirse, presentar e presentarse; describir persoas, obxectos, lugares, fenómenos e acontecementos; situar eventos no tempo; situar obxectos, persoas e lugares no espazo; pedir e intercambiar información sobre cuestións cotiás; dar e pedir instrucións, consellos e ordes; ofrecer, aceptar e rexeitar axuda, proposicións ou suxestións; expresar parcialmente o gusto ou o interese e as emocións; narrar acontecementos pasados, describir situacións presentes e enunciación sucesos futuros; expresar a opinión, a posibilidade, a capacidade, a obrigaón e a prohibición; expresar argumentacións sinxelas; realizar hipótese e suposicións; expresar a incerteza e a dúbida; reformular e resumir.
- Modelos contextuais e xéneros discursivos de uso común na comprensión, produción e coprodución de textos orais, escritos e multimodais, breves e sinxelos, literarios e non literarios: características e recoñecemento do contexto (participantes e situación), expectativas xeradas polo contexto; organización e estruturación segundo o xénero, a función textual e a estrutura.
- Unidades lingüísticas de uso común e significados asociados ás devanditas unidades tales como a expresión da entidade e as súas propiedades, cantidade e calidade, o espazo e as relacións espaciais, o tempo e as relacións temporais, a afirmación, a negación, a interrogación e a exclamación, relacións lóxicas habituais.
- Léxico de uso común e de interese para o alumnado, relativo á identificación persoal, relacións interpersoais, lugares e contornas, lecer e tempo libre, saúde e actividade física, vida cotiá, vivenda e fogar, clima e contorna natural, tecnoloxías da información e a comunicación, sistema escolar e formación.
- Patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de uso común, e significados e intencións comunicativas xerais asociadas aos devanditos patróns.
- Convencións ortográficas de uso común e significados e intencións comunicativas asociados aos formatos, patróns e elementos gráficos.
- Convencións e estratexias conversacionais de uso común, en formato síncrono ou asíncrono, para iniciar, manter e terminar a comunicación, tomar e ceder a palabra, pedir e dar aclaracións e explicacións, reformular, comparar e contrastar, resumir, colaborar, debater etc.
- Recursos para a aprendizaxe e estratexias de uso común de procura e selección de información: dicionarios, libros de consulta, bibliotecas, recursos dixitais e informáticos etc.
- Respecto da propiedade intelectual e dereitos de autor sobre as fontes consultadas e contidos utilizados.
- Ferramentas analóxicas e dixitais de uso común para a comprensión, produción e coprodución oral, escrita e multimodal; e plataformas virtuais de interacción e colaboración educativa (aulas virtuais, videoconferencias, ferramentas dixitais colaborativas etc.) para a aprendizaxe, a comunicación e o desenvolvemento de proxectos con falantes ou estudantes da lingua estranxeira.

Bloque 2. Plurilingüismo e reflexión sobre a aprendizaxe	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Comparar e, de forma guiada, argumentar as similitudes e diferenzas entre distintas linguas reflexionando de maneira progresivamente autónoma sobre o seu funcionamento. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Utilizar de forma creativa estratexias e coñecementos de mellora da capacidade de comunicar e de aprender a lingua estranxeira con apoio doutros participantes e de soportes analóxicos e dixitais. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Rexistrar e analizar, de forma guiada, os progresos e dificultades de aprendizaxe da lingua estranxeira, seleccionando, con axuda, as estratexias máis eficaces para superar esas dificultades e consolidar ou seu progreso, facéndoo explícitos e compartíndoos, por medio de actividades de planificación da propia aprendizaxe, autoavaliación e coavaliación, como as propostas no Portfolio Europeo das Linguas (PEL) ou nun diario de aprendizaxe. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Estratexias e técnicas para responder eficazmente e con niveis crecentes de fluidez, adecuación e corrección a unha necesidade comunicativa concreta a pesar das limitacións derivadas do nivel de competencia na lingua estranxeira e nas demais linguas do repertorio lingüístico propio. Estratexias de uso común para identificar, organizar, reter, recuperar e utilizar creativamente unidades lingüísticas (léxico, morfosintaxe, patróns sonoros etc.) a partir da comparación das linguas e variedades que conforman o repertorio lingüístico persoal. Estratexias e ferramentas de uso común para a autoavaliación, a coavaliación e a autorreparación, analóxicas e dixitais, individuais e cooperativas. Expresións e léxico específico de uso común para intercambiar ideas sobre a comunicación, a lingua, a aprendizaxe e as ferramentas de comunicación e aprendizaxe (metalinguaxe). Comparación entre linguas a partir de elementos da lingua estranxeira e outras linguas: orixe e parentescos. 	
Bloque 3. Interculturalidade	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Actuar de forma adecuada, empática e respectuosa en situacións interculturais, construíndo vínculos entre as diferentes linguas e culturas, rexeitando calquera tipo de discriminación, prexuízo e estereotipo en contextos comunicativos cotiáns, e propondo con axuda vías de solución a aqueles factores socioculturais que dificulten a comunicación. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Valorar criticamente en relación cos dereitos humanos e adecuarse á diversidade lingüística, cultural e artística propia de países onde se fala a lingua estranxeira, favorecendo o desenvolvemento dunha cultura compartida e unha cidadanía comprometida coa sustentabilidade e os valores democráticos. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Aplicar estratexias para defender e apreciar a diversidade lingüística, cultural e artística atendendo a valores ecosociais e democráticos e respectando os principios de xustiza, equidade e 	OBX6

igualdade.	
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A lingua estranxeira como medio de comunicación interpersonal e internacional, como fonte de información, e como ferramenta de participación social e de enriquecemento persoal. ▪ Interese e iniciativa na realización de intercambios comunicativos a través de diferentes medios con falantes ou estudantes da lingua estranxeira. ▪ Aspectos socioculturais e sociolingüísticos de uso común relativos á vida cotiá, ás condicións de vida e as relacións interpersoais; convencións sociais de uso común; linguaxe non verbal, cortesía lingüística e etiqueta dixital; cultura, normas, actitudes, costumes e valores propios de países onde se fala a lingua estranxeira. ▪ Estratexias de uso común para entender e apreciar a diversidade lingüística, cultural e artística, atendendo a valores ecosociais e democráticos. ▪ Estratexias de uso común de detección e actuación ante usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal. 	

3568 Cuarto curso

Materia de Lingua Estranxeira 4º curso	
Bloque 1. Comunicación	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Extraer e analizar o sentido global e as ideas principais, e seleccionar información pertinente de textos orais, escritos e multimodais sobre temas cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á experiencia do alumnado, expresados de forma clara e na lingua estándar a través de diversos soportes. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Interpretar e valorar o contido e os trazos discursivos de textos progresivamente máis complexos propios dos ámbitos das relacións interpersoais, dos medios de comunicación social e da aprendizaxe, así como de textos literarios adecuados ao nivel de madurez do alumnado. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Seleccionar, organizar e aplicar as estratexias e coñecementos máis adecuados en cada situación comunicativa para comprender o sentido xeral, a información esencial e os detalles máis relevantes dos textos; inferir significados e interpretar elementos non verbais; e buscar, seleccionar e xestionar información veraz. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Expresar oralmente textos sinxelos, estruturados, comprensibles, coherentes e adecuados á situación comunicativa sobre asuntos cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximo á experiencia do alumnado, co fin de describir, narrar, argumentar e informar, en diferentes soportes, utilizando recursos verbais e non verbais, así como estratexias de planificación, control, compensación e cooperación. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Redactar e difundir textos de extensión media con aceptable claridade, coherencia, cohesión, 	OBX2

<p>corrección e adecuación á situación comunicativa proposta, á tipoloxía textual e ás ferramentas analóxicas e dixitais utilizadas, sobre asuntos cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á experiencia do alumnado, respectando a propiedade intelectual e evitando o plaxio.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Seleccionar, organizar e aplicar coñecementos e estratexias para planificar, producir, revisar e cooperar na elaboración de textos coherentes, cohesionados e adecuados ás intencións comunicativas, as características contextuais, os aspectos socioculturais e a tipoloxía textual, usando os recursos físicos ou dixitais máis adecuados en función da tarefa e das necesidades da interlocutora ou do interlocutor potencial a quen se dirixe o texto. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.7. Planificar, participar e colaborar activamente, a través de diversos soportes, en situacións interactivas sobre temas cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á experiencia do alumnado, mostrando iniciativa, empatía e respecto pola cortesía lingüística e a etiqueta dixital, así como polas diferentes necesidades, ideas, inquietudes, iniciativas e motivacións das interlocutoras e dos interlocutores. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.8. Seleccionar, organizar e utilizar estratexias adecuadas para iniciar, manter e terminar a comunicación, tomar e ceder a palabra, solicitar e formular aclaracións e explicacións, reformular, comparar e contrastar, resumir, colaborar, debater, resolver problemas e xestionar situacións comprometidas. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.9. Inferir e explicar textos, conceptos e comunicacións breves e sinxelas en situacións nas que atender á diversidade, mostrando respecto e empatía polas interlocutoras e os interlocutores, así como polas linguas empregadas, participando na solución de problemas de intercomprensión e de entendemento na súa contorna, apoiándose en diversos recursos e soportes. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA1.10. Aplicar estratexias que axuden a crear pontes, faciliten a comunicación e sirvan para explicar e simplificar textos, conceptos e mensaxes, e que sexan adecuadas ás intencións comunicativas, ás características contextuais e á tipoloxía textual, usando recursos e apoios físicos ou dixitais en función das necesidades de cada momento. 	OBX4

Contidos

- Estratexias e técnicas para a adquisición e o desenvolvemento da autoconfianza e da iniciativa. O erro como parte integrante do proceso de aprendizaxe.
- Estratexias de uso común para a planificación, execución, control e reparación da comprensión, a produción e a coprodución de textos orais, escritos e multimodais.
- Coñecementos, destrezas e actitudes que permiten levar a cabo actividades de mediación en situacións cotiás.
- Funcións comunicativas de uso común adecuadas ao ámbito e ao contexto comunicativo: saudar e despedirse, presentar e presentarse; describir persoas, obxectos, lugares, fenómenos e acontecementos; situar eventos no tempo; situar obxectos, persoas e lugares no espazo; pedir e intercambiar información sobre cuestións cotiás; dar e pedir instrucións, consellos e ordes; ofrecer, aceptar e rexeitar axuda, proposicións ou suxestións; expresar parcialmente o gusto ou o interese e as emocións; narrar acontecementos pasados, describir situacións presentes e enunciación sucesos futuros; expresar a opinión, a posibilidade, a capacidade, a obrigaición e a prohibición; expresar argumentacións sinxelas; realizar hipótese e suposicións; expresar a incerteza e a dúbida; reformular e resumir.

- Modelos contextuais e xéneros discursivos de uso común na comprensión, produción e coprodución de textos orais, escritos e multimodais, breves e sinxelos, literarios e non literarios: características e recoñecemento do contexto (participantes e situación), expectativas xeradas polo contexto; organización e estruturación segundo o xénero e a función textual.
- Unidades lingüísticas de uso común e significados asociados ás devanditas unidades, tales como a expresión da entidade e as súas propiedades, cantidade e calidade, o espazo e as relacións espaciais, o tempo e as relacións temporais, a afirmación, a negación, a interrogación e a exclamación, relacións lóxicas habituais.
- Léxico de uso común e de interese para o alumnado, relativo á identificación persoal, relacións interpersoais, lugares e contornas, lecer e tempo libre, saúde e actividade física, vida cotiá, vivenda e fogar, clima e contorna natural, tecnoloxías da información e da comunicación, sistema escolar e formación.
- Patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de uso común, e significados e intencións comunicativas xerais asociadas aos devanditos patróns.
- Convencións ortográficas de uso común e significados e intencións comunicativas asociados aos formatos, patróns e elementos gráficos.
- Convencións e estratexias conversacionais de uso común, en formato síncrono ou asíncrono, para iniciar, manter e terminar a comunicación, tomar e ceder a palabra, pedir e dar aclaracións e explicacións, reformular, comparar e contrastar, resumir, colaborar, debater etc.
- Recursos para a aprendizaxe e estratexias de uso común de procura e selección de información: dicionarios, libros de consulta, bibliotecas, recursos dixitais e informáticos etc.
- Respecto da propiedade intelectual e dereitos de autor sobre as fontes consultadas e contidos utilizados.
- Ferramentas analóxicas e dixitais de uso común para a comprensión, produción e coprodución oral, escrita e multimodal; e plataformas virtuais de interacción e colaboración educativa (aulas virtuais, videoconferencias, ferramentas dixitais colaborativas etc.) para a aprendizaxe, a comunicación e o desenvolvemento de proxectos con falantes ou estudantes da lingua estranxeira.

Bloque 2. Plurilingüismo e reflexión sobre a aprendizaxe

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Comparar e argumentar as similitudes e diferenzas entre distintas linguas reflexionando de maneira progresivamente autónoma sobre o seu funcionamento. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Utilizar estratexias, recursos e coñecementos de mellora da súa capacidade de comunicar e de aprender a lingua estranxeira de forma creativa (combinándoos e xerando outros novos), con apoio doutros participantes e de soportes analóxicos e dixitais. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Rexistrar e analizar os progresos e dificultades de aprendizaxe da lingua estranxeira, seleccionando as estratexias máis eficaces para superalos e consolidar a aprendizaxe, facéndoos explícitos e compartíndoos, por medio de actividades de planificación da propia aprendizaxe, autoavaliación e coavaliación, como as propostas no Portfolio Europeo das Linguas (PEL) ou nun diario de aprendizaxe. 	OBX5

Contidos

- Estratexias e técnicas para responder eficazmente e con niveis crecentes de fluidez, adecuación e corrección a unha necesidade comunicativa concreta a pesar das limitacións derivadas do nivel de competencia na lingua estranxeira e nas demais linguas do repertorio lingüístico propio.
- Estratexias de uso común para identificar, organizar, reter, recuperar e utilizar creativamente unidades lingüísticas (léxico, morfosintaxe, patróns sonoros etc.) a partir da comparación das linguas e variedades que conforman o repertorio lingüístico persoal.
- Estratexias e ferramentas de uso común para a autoavaliación, a coevaluación e a autorreparación, analóxicas e dixitais, individuais e cooperativas.
- Expresións e léxico específico de uso común para intercambiar ideas sobre a comunicación, a lingua, a aprendizaxe e as ferramentas de comunicación e aprendizaxe (metalinguaxe).
- Comparación entre linguas a partir de elementos da lingua estranxeira e outras linguas: orixe e parentescos.

Bloque 3. Interculturalidade

Critérios de avaliación

Obxectivos

▪ CA3.1. Actuar de forma apropiada, empática e respectuosa en situacións interculturais, construíndo vínculos entre as diferentes linguas e culturas, rexeitando calquera tipo de discriminación, prexuízo e estereotipo en contextos comunicativos cotiáns, e propoñendo vías de solución para aqueles factores socioculturais que dificulten a comunicación.	OBX6
▪ CA3.2. Valorar criticamente en relación cos dereitos humanos e adecuarse á diversidade lingüística, cultural e artística propia de países onde se fala a lingua estranxeira, favorecendo o desenvolvemento dunha cultura compartida e unha cidadanía comprometida coa sustentabilidade e os valores democráticos.	OBX6
▪ CA3.3. Aplicar estratexias para defender e apreciar a diversidade lingüística, cultural e artística atendendo a valores ecosociais e democráticos e respectando os principios de xustiza, equidade e igualdade.	OBX6

Contidos

- A lingua estranxeira como medio de comunicación interpersonal e internacional, como fonte de información e como ferramenta de participación social e de enriquecemento persoal.
- Interese e iniciativa na realización de intercambios comunicativos a través de diferentes medios con falantes ou estudantes da lingua estranxeira.
- Aspectos socioculturais e sociolingüísticos de uso común relativos á vida cotiá, ás condicións de vida e ás relacións interpersoais; convencións sociais de uso común; linguaxe non verbal, cortesía lingüística e etiqueta dixital; cultura, normas, actitudes, costumes e valores propios de países onde se fala a lingua estranxeira.
- Estratexias de uso común para entender e apreciar a diversidade lingüística, cultural e artística, atendendo a valores ecosociais e democráticos.
- Estratexias de uso común de detección e actuación ante usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal.

3569 **15.4 Orientacións pedagóxicas**

3570 A intervención educativa na materia de Lingua Estranxeira desenvolverá o seu currículo e
3571 tratará de asentar de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes que
3572 lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto de
3573 materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

3574 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
3575 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
3576 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se
3577 presentan nos apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
3578 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
3579 alumnado e o seu nivel de desempeño.

3580 [Relación entre os obxectivos da materia de Lingua Estranxeira e as competencias clave a través](#)
3581 [dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I](#)

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	2-3	1-2	1	1	5			2
OBX2	1	1-2	1	2	5		1	3
OBX3	5	1-2	1		3	3		
OBX4	5	1-2-3	1		1-3			1
OBX5		2	1	2	1-5			
OBX6	5	3			1-3	3		1

3582 [Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe](#)

3583 – O enfoque orientado á acción, tal e como propón o Marco común europeo de referencia, a
3584 través de deseños fundamentados na análise de necesidades, orientados a tarefas da vida real
3585 e construídos arredor de nocións e funcións seleccionadas deliberadamente. Isto favorece
3586 unha perspectiva de «dominio» guiada polo que o alumnado «pode facer», no canto dunha
3587 perspectiva de «carencia» na que se acentúa aquilo que aínda non foi adquirido. Trátase de
3588 deseñar currículos fundamentados nas necesidades comunicativas do mundo real, organizados
3589 arredor de tarefas da vida real, coa guía dos criterios de avaliación que indican o grao de
3590 consecución dos obxectivos establecidos no propio currículo.

- 3591 – A realización de proxectos significativos para o alumnado de diferentes niveis, en grupos
3592 reducidos, favorecendo desde o ámbito da comunicación a adquisición de competencias clave
3593 a través da resolución de tarefas de forma creativa e colaborativa, fomentando o espírito
3594 científico e o emprendemento (iniciativa persoal), reforzando a autoestima, a autonomía, a
3595 reflexión e a responsabilidade. Deste xeito o papel do profesorado pasa a ser o de
3596 acompañamento e guía, que axude a converter cada proxecto nunha experiencia positiva e
3597 enriquecedora.
- 3598 – O deseño de actividades de aprendizaxe de acceso universal (DUA) para atender mellor á
3599 diversidade do alumnado, o que axudará a darlle unha atención individualizada.
- 3600 – A énfase na prevención das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos
3601 de reforzo tan pronto como se detecten.
- 3602 – A identificación persoa-lingua, que implica axudar o alumnado a asociar a/o docente coa lingua
3603 que ensina de xeito automático. Desde o primeiro momento, a lingua estranxeira ten que ter
3604 presenza activa non só na aula senón tamén no centro educativo. O profesorado ten a
3605 oportunidade de aproveitar as situacións cotiás de comunicación oral co alumnado:
3606 practicamente toda a relación que se establece no centro educativo co alumnado é susceptible
3607 de desenvolverse na lingua estranxeira.
- 3608 – A creación de situacións de comunicación, reais ou supostas entre o alumnado. O uso de
3609 actividades lúdico-pedagóxicas en diferentes formatos, soportes e modalidades preséntase
3610 como un recurso eficaz para a adquisición da lingua.
- 3611 – O uso das tecnoloxías como recurso motivador e favorecedor de espazos comunicativos,
3612 programas internacionais, plataformas de intercambio e cooperación.
- 3613 – O fomento da comprensión oral ao longo de toda a etapa, mediante a utilización de recursos
3614 audiovisuais variados, adecuados, motivadores e, na medida do posible, auténticos.
- 3615 – O uso da lectura en lingua estranxeira a través de diversos soportes, considerando a necesaria
3616 gradación no avance de coñecemento e adquisición da lingua ao longo da etapa, atendendo,
3617 asemade, á diversidade das aulas.
- 3618 – O ensino de técnicas de aprendizaxe e de estratexias que permitan gañar autoconfianza na
3619 adquisición e uso da lingua estranxeira.
- 3620 – A avaliación inicial e a formativa realizada ao longo do curso como elementos esenciais para a
3621 toma de decisións. A información proporcionada por estas permite modificar, de ser o caso,
3622 aqueles aspectos susceptibles de mellora (metodoloxía, recursos, tarefas...) e de detectar as
3623 dificultades de aprendizaxe, coa consecvente posta en marcha de mecanismos para palialas,
3624 sempre coa finalidade de que o alumnado acade os obxectivos e desenvolva as competencias.

- 3625 – A utilización de instrumentos e procedementos de avaliación diversos e adaptados ás
3626 características do alumnado.
- 3627 – A coordinación entre o profesorado de linguas estranxeiras e o das linguas cooficiais, necesaria
3628 para reforzar conxuntamente a aprendizaxe de calquera lingua, en canto á tipoloxía textual, a
3629 definición de termos lingüísticos e a utilización de terminoloxía similar. O achegamento do
3630 alumnado á lingua estranxeira prodúcese xeralmente partindo da lingua materna e das
3631 ambientais, polo que é esencial o tratamento integrado de todas as linguas e a colaboración
3632 entre todo o profesorado que as imparte.
- 3633 – A coordinación entre o profesorado de linguas estranxeiras e o que imparte outras materias
3634 nesa lingua, necesaria no actual contexto de centros docentes plurilingües e seccións
3635 bilingües.

3636 **16 Lingua Galega e Literatura**

3637 **16.1 Introducción**

3638 O eixe do currículo de Lingua Galega e Literatura constitúeno as competencias relacionadas
3639 coa interacción oral e escrita adecuada nos distintos ámbitos e contextos e en función de
3640 diferentes propósitos comunicativos, así como co fomento do hábito lector, a interpretación dunha
3641 variada tipoloxía de textos e a apropiación dun patrimonio cultural. A reflexión explícita sobre o
3642 funcionamento da lingua brinda a ferramenta e a metalinguaxe necesarias para desenvolver a
3643 conciencia lingüística e mellorar os procesos de comprensión, expresión e recepción crítica.

3644 A finalidade da materia de Lingua Galega e Literatura oríentase tanto á eficacia comunicativa
3645 como a favorecer un uso ético da linguaxe que poña as palabras ao servizo da convivencia
3646 democrática, a resolución dialogada dos conflitos e a construción de vínculos persoais e sociais
3647 baseados no respecto e na igualdade de dereitos de todas as persoas. Desta maneira, a materia
3648 contribúe ao desenvolvemento de todas as competencias recollidas no perfil de saída do
3649 alumnado ao remate do ensino básico.

3650 Estes obxectivos de Lingua Galega e Literatura na educación secundaria obrigatoria supoñen
3651 unha progresión respecto dos adquiridos na educación primaria, dos que haberá que partir nesta
3652 nova etapa, para pasar dun acompañamento guiado a outro progresivamente autónomo. Esta
3653 evolución supón, alén diso, unha maior diversidade e complexidade das prácticas discursivas.
3654 Agora, a atención céntrase no uso da lingua nos ámbitos educativo e social, sublíñase o papel das
3655 convencións literarias e do contexto histórico na comprensión dos textos literarios e dáselle un
3656 protagonismo máis relevante á reflexión sobre o funcionamento da lingua e os seus usos.

3657 O primeiro deles oríentase ao recoñecemento da diversidade lingüística e dialectal da nosa
3658 contorna, de Galicia, de España e do mundo, particularmente do ámbito lusófono, co propósito de
3659 favorecer actitudes de aprecio a esta diversidade, combater prexuízos e estereotipos lingüísticos e
3660 estimular a reflexión interlingüística. Un segundo grupo de obxectivos refírese á comprensión,
3661 produción e interacción oral e escrita, incorporando as formas de comunicación mediadas pola
3662 tecnoloxía que se desenvolven a través das TIC e atendendo aos diferentes ámbitos de
3663 comunicación: persoal, educativo, social e profesional. Así, os obxectivos segundo e terceiro
3664 relaciónanse coa comunicación oral, o cuarto coa comprensión lectora e o quinto coa expresión
3665 escrita. Cómpre salientar que o proceso de ensino e aprendizaxe da lectura debe abordarse
3666 desde unha perspectiva ampla, tanto no que se refire á tipoloxía textual e ao propósito
3667 comunicativo como ao formato ou canle de difusión dos textos. En resposta a iso, o obxectivo
3668 sexto pon o foco na alfabetización mediática e informacional, mentres que o sétimo e o oitavo

3669 resérvanse para a lectura literaria, tanto autónoma coma guiada, na aula. O obxectivo noveno
3670 atende á reflexión sobre a lingua e os seus usos, en canto que o décimo, relativo á ética da
3671 comunicación, é transversal a todos eles.

3672 Para cada obxectivo, fórmulanse criterios de avaliación que establecen o nivel de desempeño
3673 esperado na súa adquisición. Estes criterios teñen un claro enfoque competencial e atenden tanto
3674 aos procesos como aos produtos, o que reclama o uso de ferramentas e de instrumentos de
3675 avaliación variados e con capacidade diagnóstica e de mellora. Espérase que o alumnado sexa
3676 quen de activar os coñecementos en situacións comunicativas reais propias dos diferentes
3677 ámbitos. De aí a importancia de vertebrar a programación de aula arredor dun conxunto de
3678 situacións de aprendizaxe verosímiles e contextualizadas, significativas e relevantes, atendendo á
3679 súa gradación e complementariedade, para que ao remate de cada curso consiga traballar de
3680 maneira proporcionada todos os contidos incluídos no currículo.

3681 Dado que a aprendizaxe da lingua progresa en espiral e tendo en conta o enfoque
3682 inequivocamente global e competencial da educación lingüística, a gradación entre cursos non se
3683 establece tanto mediante a distribución diferenciada de contidos coma en función da maior ou
3684 menor complexidade dos textos, das habilidades de produción ou interpretación requiridas, da
3685 metalinguaxe necesaria para a reflexión sobre os usos ou do grao de autonomía conferido ao
3686 estudantado. Non se trata de que os coñecementos impartidos nesta materia sexan diferentes
3687 entre uns cursos e outros da ESO, a diferenza radica na intensidade e profundidade coa que estes
3688 son traballados. Por iso, tanto os contidos coma os criterios de avaliación gardan paralelismo nos
3689 diferentes cursos.

3690 Os criterios de avaliación e os contidos organízanse en catro bloques. O primeiro bloque, «As
3691 linguas e os seus falantes», correspóndese de maneira directa co primeiro obxectivo. O segundo
3692 bloque, «Comunicación», integra os contidos implicados na comunicación oral e escrita e na
3693 alfabetización mediática e informacional, vertebrados ao redor da realización de tarefas de
3694 produción, recepción e análise crítica de textos. O terceiro bloque, «Educación literaria», recolle as
3695 experiencias e os contidos necesarios para consolidar o hábito lector, conformar a propia
3696 identidade lectora, desenvolver habilidades de interpretación de textos literarios e coñecer
3697 algunhas obras relevantes da literatura galega e do ámbito lingüístico lusófono, estimulando á vez
3698 a escritura creativa con intención literaria. O cuarto bloque, «Reflexión sobre a lingua», propón a
3699 construción guiada de conclusións sobre o sistema lingüístico a partir da formulación de hipóteses,
3700 da procura de contraexemplos e do establecemento de xeneralizacións e contraste entre linguas,
3701 usando para iso a metalinguaxe específica. A ollada cara á lingua como sistema non ha de ser,
3702 polo tanto, un coñecemento dado, senón un saber que o alumnado vai construíndo ao longo da

3703 etapa a partir de preguntas ou de problemas que fan emerxer a reflexión sobre o funcionamento
3704 da lingua e os seus usos.

3705 **16.2 Obxectivos**

Obxectivos da materia

OBX1. Describir e apreciar a diversidade lingüística do mundo a partir do recoñecemento das linguas do alumnado e a realidade plurilingüe e pluricultural da Península Ibérica, analizando a orixe e o desenvolvemento sociohistórico das súas linguas (e, máis concretamente, a do portugués, catalán e éuscaro), e as características das principais variedades dialectais do galego, para favorecer a reflexión interlingüística, combater os estereotipos e prexuízos e valorar a devandita diversidade como fonte de riqueza cultural.

- A diversidade lingüística constitúe unha característica fundamental de toda a Península Ibérica, onde se falan varias linguas e os seus respectivos dialectos. Alén diso, nas nosas aulas conviven alumnas e alumnos que usan linguas ou variedades dialectais diferentes do galego e doutros idiomas de aprendizaxe, incluída a lingua de signos. As clases de idiomas deben abrazar esta diversidade lingüística do estudantado para non só evitar prexuízos lingüísticos e acoller os significados culturais que supón esa riqueza de códigos verbais, senón tamén para profundar no coñecemento de como funcionan as linguas e as súas variedades. Trátase de os convidar, polo tanto, a coñeceren a orixe e o desenvolvemento histórico e sociolingüístico das linguas da Península Ibérica (especialmente, o portugués, o éuscaro e o catalán) e de achegalos a algunhas nocións básicas destas, incluída a existencia da lingua de signos galega.
- Pola especial e preocupante situación da lingua galega, como axuda para a súa recuperación, é preciso que esta alcance, a través da lingua portuguesa, unha maior e mellor utilidade internacional. Débese conseguir que o portugués non sexa alleo ao galego. Para iso, é conveniente que o alumnado, cando se atope en contacto coa lingua portuguesa, ben fisicamente ou ben a través das redes sociais e doutros medios de comunicación, entenda oralmente e por escrito —dentro do seu respectivo nivel—, esta variedade lingüística próxima á nós. Do que se trata, polo tanto, é de que o galego aproveite a oportunidade da súa estreita vinculación co portugués, tanto no relativo ás súas raíces históricas comúns como aos trazos lingüísticos aínda hoxe compartidos, para avanzar no seu proceso de normalización social, para alcanzar unha maior proxección exterior, o que sen dúbida contribuirá a incrementar o seu prestixio no seo da sociedade galega, e para superar os prexuízos que aínda hoxe dificultan a súa plena aceptación por algúns grupos sociais, sobre todo o prexuízo relativo á súa falta de utilidade. Tal fomento do ensino e da aprendizaxe do portugués está en consonancia coa Lei 1/2014, do 24 de marzo, para o aproveitamento da lingua portuguesa e vínculos coa lusofonía, e coas directrices da Unión Europea relativas ao coñecemento das variedades lingüísticas próximas e, de modo especial, ás transfronteirizas que presentan vínculos históricos e estruturais tan evidentes como é o caso do galego e do portugués. A devandita lei incide nesta idea ao establecer que a lingua propia de Galicia, polo feito de ser intercomprensible co portugués, lle outorga unha valiosa vantaxe competitiva á cidadanía galega. Por iso debemos dotarnos de métodos formativos e comunicativos que nos permitan desenvolvernos con naturalidade nunha lingua que nos é moi próxima e que nos concede unha grande proxección internacional.
- O galego, pois, como lingua histórica e a través do portugués, é unha lingua universal e policéntrica, cunha evidente diversidade dialectal. Ningunha das súas variedades xeográficas ha de ser considerada máis correcta ca outra, pois cada unha ten a súa propia norma culta. É preciso, polo tanto, que o alumnado utilice con propiedade a súa variedade dialectal e que aprenda a distinguir entre as características que obedecen á diversidade xeográfica das

linguas daquelas outras relacionadas co sociolecto ou cos diversos rexistros cos que un falante se adecúa a distintas situacións comunicativas. Todo isto coa finalidade última de promover o exercicio dunha cidadanía sensibilizada, informada e comprometida cos dereitos lingüísticos individuais e colectivos. Tal como acontece co ensino do español ou do inglés, parece lóxico que o alumnado de lingua galega adquiera tamén coñecementos sobre as variedades lingüísticas pertencentes ao diastema lingüístico común, de maneira especial cando tal coñecemento contribúe de modo eficaz a incrementar o seu repertorio lingüístico e a mellorar a autoestima das persoas galegofalantes.

- Alén diso, o alumnado debe coñecer, de xeito gradual, cal é a situación sociolingüística da súa comunidade non só en canto á presenza do galego en distintos ámbitos (a Administración, o comercio, os medios de comunicación...), senón tamén en función da distribución xeográfica (poboación rural/urbana) ou doutras variantes como a idade (persoas maiores/xente nova). Este debe ser o punto de partida para reparar nas dificultades polas que atravesara a lingua galega (descenso de falantes, prexuízos...) e reflexionar sobre a responsabilidade individual de cada falante na súa conservación e vitalidade.

OBX2. Comprender e interpretar textos orais e multimodais recollendo o sentido xeral e a información máis relevante, identificando o punto de vista e a intención do emisor e valorando a súa fiabilidade, a súa forma e o seu contido, para construír coñecemento, formar opinión e ampliar as posibilidades de gozo e de lecer.

- O desenvolvemento das estratexias de comprensión oral implica entender que a comunicación é un constante proceso de interpretación de intencións en que entran en xogo o coñecemento compartido entre o emisor e o receptor e todos aqueles elementos contextuais e cotextuais que permiten ir máis alá do significado do texto e interpretar o seu sentido. Se ata hai relativamente pouco a comunicación oral era sempre de carácter síncrono, as tecnoloxías da información e a comunicación aumentaron as posibilidades da comunicación asíncrona e abriron o acceso desde o ámbito escolar a ámbitos comunicativos de carácter público. A escola pode e debe incorporar un sen fin de prácticas discursivas propias de diferentes ámbitos que sexan significativas para o alumnado e que aborden temas de relevancia social.
- A comprensión e a interpretación de mensaxes orais require o dominio de destrezas específicas que han de ser tamén obxecto de ensinanza e de aprendizaxe; desde as máis básicas —anticipar o contido, reter información relevante en función do propio obxectivo, distinguir entre feitos e opinións ou captar o sentido global e a relación entre as partes do discurso—, ás máis avanzadas —identificar a intención do emisor, analizar procedementos retóricos, detectar falacias argumentativas ou valorar a fiabilidade, a forma e o contido do texto—. No ámbito social, o desenvolvemento escolar das habilidades de interpretación de mensaxes orais debe ter en conta a profusión de textos de carácter multimodal que reclaman unha específica alfabetización audiovisual e mediática para lles facer fronte aos riscos de manipulación e desinformación.

OBX3. Producir textos orais e multimodais con coherencia e fluidez e co rexistro adecuado, atendendo ás convencións propias dos diferentes xéneros discursivos, e participar en interaccións orais con actitude cooperativa e respectuosa, tanto para construír coñecemento e establecer vínculos persoais como para intervir de maneira activa e informada en diferentes contextos sociais.

- O desenvolvemento da competencia comunicativa do alumnado pasa necesariamente pola atención aos usos orais, que deben ser tanto vehículo de aprendizaxe coma obxecto de coñecemento. As clases de lingua e literatura han de ofrecer contextos diversificados e significativos para que o alumnado poida conversar cos seus iguais en diálogos pedagoxicamente orientados á construción de coñecementos que propicien a reflexión sobre os usos

formais e informais, espontáneos e planificados.

- A interacción oral require coñecer as estratexias para tomar e ceder a palabra, desprezar actitudes de escoita activa, expresarse con fluidez e claridade e no ton e rexistro adecuados, así como pór en xogo os principios de cortesía lingüística e de cooperación conversacional. A produción oral de carácter formal, monologada ou dialogada, ofrece marxe para a planificación e, polo tanto, comparte estratexias co proceso de escritura. Atendendo á situación comunicativa formal ou informal, a relación entre os interlocutores, o propósito comunicativo e a canle, os xéneros discursivos —moldes en que cristalizaron as prácticas comunicativas propias dos diferentes ámbitos— ofrecen pautas para estruturar o discurso e para adecuar o rexistro e o comportamento non verbal. As tecnoloxías da información e a comunicación facilitan novos formatos para a comunicación oral multimodal, tanto síncrona como asíncrona, e favorecen tamén o rexistro das achegas orais do alumnado para a súa difusión en contextos reais e a súa posterior análise e revisión.

OBX4. Comprender, interpretar e valorar textos escritos, con sentido crítico e diferentes propósitos de lectura recoñecendo o sentido global e as ideas principais e secundarias, identificando a intención do emisor, reflexionando sobre o contido e a forma e avaliando a súa calidade e fiabilidade para dar resposta ás necesidades e aos intereses comunicativos diversos e para construír coñecemento.

- Desenvolver a competencia lectora implica incidir na motivación, no compromiso, nas prácticas de lectura e no coñecemento e uso das estratexias que deben desprezarse antes, durante e despois deste proceso, a fin de que as alumnas e os alumnos se convertan en lectores competentes e autónomos ante todo tipo de textos, de que saiban avaliar a súa calidade e fiabilidade e de que encontren neles a resposta a diferentes propósitos de lectura en todos os ámbitos da súa vida.
- Comprender un texto implica captar o seu sentido global, integrar a información explícita e realizar as inferencias necesarias que permitan reconstruír a relación entre as súas partes, formular hipóteses arredor da intención comunicativa que se agocha nos devanditos textos e reflexionar sobre a súa forma e o seu contido. Para isto, convén acompañar os procesos lectores do alumnado de maneira detida na aula, tendo en conta que a alfabetización do século XXI pasa necesariamente pola ensinanza da lectura dos hipertextos de Internet. As clases de lingua han de diversificar os ámbitos aos que pertencen os textos escritos e crear contextos significativos para o traballo na aula, procurando a gradación e a complementariedade na complexidade destes (extensión, estrutura, linguaxe etc.) e das tarefas propostas. Faise aquí imprescindible o traballo coordinado con outras materias do currículo, dada a especificidade dos xéneros discursivos asociados a cada área de coñecemento, así como coas outras linguas curriculares.

OBX5. Producir textos escritos e multimodais coherentes, cohesionados, adecuados e correctos atendendo ás convencións propias do xénero discursivo elixido, para construír coñecemento e para dar resposta de maneira informada, eficaz e creativa a demandas comunicativas concretas.

- Saber escribir hoxe significa saber facelo en diferentes soportes e formatos, moitos deles de carácter hipertextual e multimodal, e require o coñecemento e a apropiación dos «moldes» nos que cristalizaron as prácticas comunicativas escritas propias dos diferentes ámbitos de uso: os xéneros discursivos. De aí que a ensinanza e a aprendizaxe da escritura requira unha coidadosa e sostida intervención na aula. A elaboración dun texto escrito é froito, mesmo nas súas formas máis espontáneas, dun proceso que ten polo menos catro momentos: a planificación —determinación do propósito comunicativo e do destinatario da situación comunicativa, alén da lectura e análise de modelos—, a redacción, a revisión —que pode ser autónoma, mais tamén compartida con máis estudantes ou

guiada polo profesorado— e a edición do texto final.

- No ámbito educativo, porase a énfase nos usos da escritura para a toma de apuntamentos, esquemas, mapas conceptuais ou resumos e tamén na elaboración de textos de carácter académico. A composición do discurso escrito ha de atender tanto á selección e organización da información (coherencia), á relación entre as súas partes e ás súas marcas lingüísticas (cohesión) e á elección do rexistro (adecuación) como á corrección gramatical e ortográfica e á propiedade léxica. Require tamén adoptar decisións sobre o ton do escrito, a inscrición das persoas (emisor e destinatarios) no discurso e a linguaxe e o estilo, polo que a vinculación entre a reflexión explícita sobre o funcionamento da lingua e a súa proxección nos usos é inseparable.

OBX6. Seleccionar e contrastar información procedente de diferentes fontes de maneira progresivamente autónoma, avaliando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura e evitando os riscos de manipulación e desinformación, e integrala e transformala en coñecemento para comunicala desde un punto de vista crítico e persoal e, ao mesmo tempo, respectuoso coa propiedade intelectual.

- O acceso á información non garante por si mesmo o coñecemento, entendido como principio estruturador da sociedade moderna e como ferramenta esencial para lles facer fronte aos retos do século XXI. Por isto, é imprescindible que o alumnado adquira habilidades e destrezas para transformar a información en coñecemento, identificándoa, xestionándoa, avaliándoa e comunicándoa. É necesario adoptar un punto de vista crítico e persoal e evidenciar unha actitude ética e responsable tanto coa propiedade intelectual coma coa identidade dixital.
- Débese procurar que o alumnado, individualmente ou de forma colectiva, consulte fontes de información variadas en contextos sociais ou académicos para a realización de traballos ou proxectos de investigación, xa sexa sobre temas do currículo ou arredor de aspectos importantes da actualidade social, científica ou cultural. Estes procesos de investigación deben tender á abordaxe progresivamente autónoma da súa planificación e ao respecto ás convencións establecidas na presentación das producións propias coas que se divulga o coñecemento adquirido: organización en epígrafes; procedementos de citas, notas, bibliografía e webgrafía; combinación axustada de diferentes códigos comunicativos nas mensaxes multimodais etc. É imprescindible tamén o desenvolvemento da creatividade e a adecuación ao contexto na difusión da súa nova aprendizaxe. A biblioteca escolar, entendida como un espazo creativo de aprendizaxe e como centro neuráxico de recursos, formación e coordinación, será a contorna ideal para a adquisición deste obxectivo.

OBX7. Seleccionar e ler de maneira autónoma obras diversas como fonte de pracer e coñecemento, configurando un itinerario lector que evolucione en canto á diversidade, complexidade e calidade das obras e compartir experiencias de lectura para construír a propia identidade lectora e para gozar da dimensión social da lectura.

- Desenvolver este obxectivo implica percorrer un camiño de progreso planificado que pasa pola dedicación dun tempo periódico e constante de lectura individual, acompañado de estratexias e engrenaxes adecuadas para configurar a autonomía e a identidade lectora que se desenvolverá ao longo de toda a vida.
- É esencial a configuración dun corpus de textos adecuado, formado por obras de calidade que posibiliten tanto a lectura autónoma coma o enriquecemento da experiencia persoal de lectura e que inclúa o contacto con formas literarias actuais impresas e dixitais, así como con prácticas culturais emerxentes. Alén diso, é recomendable traballar para configurar unha comunidade de lectores e lectoras con referentes compartidos; establecer estratexias que lle axuden a cada un a seleccionar os textos do seu interese, a apropiarse deles e a compartir a súa experiencia persoal de lectura, deseñando contextos en que aparezan motivos para ler que partan de retos de

indagación sobre as obras e que propoñan maneiras de vincular afectivamente os lectores e as lectoras cos textos. A medida que o obxectivo se vaia afianzando, será posible reducir progresivamente o acompañamento docente e establecer relacións entre lecturas máis ou menos complexas, combinando a modalidade autónoma coa guiada.

OBX8. Ler, interpretar e valorar obras ou fragmentos literarios do patrimonio galego, portugués e universal, utilizando unha metalinguaxe específica e mobilizando a experiencia biográfica e os coñecementos literarios e culturais que permitan establecer vínculos entre textos diversos e con outras manifestacións artísticas, para conformar un mapa cultural, ampliar as posibilidades de gozo da literatura e crear textos de intención literaria.

- Este obxectivo ha de facilitar o tránsito desde unha lectura identificadora ou argumental das obras a outra máis consciente e elaborada que abra as portas a textos inicialmente afastados da experiencia inmediata do alumnado. Para isto, é necesario desenvolver habilidades de interpretación que favorezan o acceso a obras cada vez máis complexas, a verbalización de xuízos de valor máis argumentados e a construción dun mapa cultural que conxugue os horizontes galegos, portugueses e universais e as obras literarias con outras manifestacións artísticas. Constatar o mantemento de tópicos temáticos e formais que atravesan épocas e contextos culturais implica privilexiar un enfoque intertextual.
- Dous son os eixes propostos para o desenvolvemento deste obxectivo. En primeiro lugar, a lectura guiada e compartida na aula de obras que presenten unha certa resistencia para o alumnado, mais que permitan, coa mediación docente, non só o seu gozo, senón tamén a apropiación dos seus elementos relevantes. En segundo lugar, a inscrición de obras en itinerarios temáticos ou de xénero integrados por textos literarios e non literarios de diferentes épocas e contextos, cuxa lectura comparada atenda á evolución dos temas, tópicos e formas estéticas e axude a establecer vínculos entre o horizonte de produción e o actual de recepción. O deseño de itinerarios —en que debe haber representación de autoras e autores— require unha planificación consensuada ao longo da etapa para asegurar a progresión e a complementariedade necesarias que permitan a adquisición gradual das competencias interpretativas.

OBX9. Mobilizar o coñecemento sobre a estrutura da lingua e os seus usos e reflexionar de maneira progresivamente autónoma sobre as eleccións lingüísticas e discursivas, coa terminoloxía axeitada, para desenvolver a conciencia lingüística, aumentar o repertorio comunicativo e mellorar as destrezas tanto de produción oral e escrita coma de recepción crítica.

- O estudo sistemático da lingua, para que sexa útil, debe promover, por un lado, a competencia metalingüística do alumnado, quere dicir, a súa capacidade de razoamento, argumentación, observación e análise e, por outro, debe estar vinculado aos usos reais propios dos falantes, mediante textos orais, escritos e multimodais contextualizados. A reflexión metalingüística debe partir do coñecemento intuitivo do alumnado como usuario da lingua e establecer pontes co coñecemento sistemático desde idades temperás, primeiro cunha linguaxe común, máis próxima á realidade do estudantado, para despois ir introducindo de maneira progresiva a terminoloxía específica. Debe, alén diso, integrar os niveis fonético-fonolóxico, morfosintáctico, semántico e pragmático no estudo das formas lingüísticas.
- Trátase, polo tanto, de abordar a aprendizaxe da gramática como un proceso sostido ao longo da etapa, no que o relevante non é tanto a aprendizaxe de taxonomías como a reflexión arredor do sistema lingüístico e a formulación indutiva —e, polo tanto, provisional— de conclusións sobre este. Para iso, hai que comezar coa observación do significado e da función que as formas lingüísticas adquiren no discurso, para chegar á xeneralización e á sistematización a partir da observación de enunciados, o contraste entre oracións, a formulación de hipóteses e de

regras, o uso de contraexemplos ou a conexión con outros fenómenos lingüísticos. En definitiva, preténdese estimular a reflexión metalingüística e interlingüística para que o alumnado poida pensar e falar sobre a lingua de maneira que ese coñecemento reverta nunha mellor comprensión e interpretación crítica das producións alleas.

OBX10. Pór as propias prácticas comunicativas ao servizo da convivencia democrática, da resolución dialogada dos conflitos e da igualdade de dereitos de todas as persoas, utilizando unha linguaxe non discriminatoria e desterrando os abusos a través da palabra para favorecer un uso non só eficaz, senón tamén ético e democrático, da linguaxe.

- Adquirir este obxectivo implica non só que o alumnado sexa eficaz á hora de se comunicar, senón que poña as palabras ao servizo duns obxectivos que teñan en conta a ineludible dimensión ética da comunicación.
- No ámbito da comunicación persoal, a educación lingüística debe axudar a forxar relacións interpersoais baseadas na empatía e no respecto, achegando recursos para a escoita activa, a comunicación asertiva, a deliberación argumentada e a resolución dialogada dos conflitos. Erradicar os usos discriminatorios e manipuladores da linguaxe, así como os abusos de poder a través da palabra, é un imperativo ético. Nos ámbitos educativo, social e profesional, a educación lingüística debe capacitar para acadar unha cidadanía activa e comprometida na construción de sociedades máis equitativas, máis democráticas e máis responsables con relación aos grandes desafíos que como humanidade temos propostos: a sustentabilidade do planeta e a erradicación das infinitas violencias e das crecentes desigualdades.

3706 **16.3 Criterios de avaliación e contidos**

3707 **1.º curso**

Materia de Lingua Galega e Literatura	
1.º curso	
Bloque 1. As linguas e os seus falantes	
Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA1.1 Recoñecer as linguas da Península Ibérica, especialmente as características básicas do portugués, do éuscaro e do catalán, e identificar algúns trazos dos repertorios lingüísticos e das variedades dialectais do alumnado, contrastándoos en manifestacións orais, escritas e multimodais.	OBX1
▪ CA1.2. Identificar, a partir da observación da diversidade lingüística da contorna, prexuízos e estereotipos lingüísticos, adoptando unha actitude de respecto e de valoración da riqueza cultural, lingüística e dialectal.	OBX1
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Observación da propia biografía lingüística e da diversidade lingüística da aula. As familias lingüísticas e as linguas do mundo. Sistemas de escritura. Nocións básicas: fórmulas de saúdo e despedida, agradecemento e desculpa. ▪ Recoñecemento das linguas da Península Ibérica, especialmente do portugués, do éuscaro e do catalán. ▪ Os países lusófonos: localización, poboación, costumes... Coñecemento das primeiras nocións de lingua 	

portuguesa. A ortografía. Semellanzas e diferenzas existentes cos sistemas ortográficos galegos. Iniciación ao coñecemento do léxico.

- Iniciación á reflexión interlingüística.
- Estratexias de identificación de prexuízos e estereotipos lingüísticos do galego e exploración das formas de os evitar.

Bloque 2. Comunicación

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Valorar a forma e o contido de textos escritos, orais e multimodais sinxelos, avaliando a súa calidade, a súa fiabilidade e a idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Realizar narracións e exposicións orais sinxelas con diferente grao de planificación sobre temas de interese persoal, social e educativo axustándose ás convencións propias dos diversos xéneros discursivos, con fluidez e coherencia e co rexistro adecuado, en diferentes soportes e utilizando de maneira eficaz recursos verbais e non verbais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Participar en interaccións orais informais, no traballo en equipo e en situacións orais formais de carácter dialogado de maneira activa e adecuada, con actitudes de escoita activa e facendo uso de estratexias de cooperación conversacional e de cortesía lingüística. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos escritos e multimodais sinxelos de diferentes ámbitos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Planificar e redactar textos escritos e multimodais sinxelos, atendendo á situación comunicativa, ao destinatario, ao propósito e á canle, presentando, despois da súa revisión, un texto final coherente, cohesionado e co rexistro adecuado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.6. Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira guiada procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura, adoptando un punto de vista crítico e respectando os principios de propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.7. Adoptar hábitos de uso crítico, seguro, sustentable e saudable das tecnoloxías dixitais con relación á procura e á comunicación da información, reflexionando sobre as posibles manipulacións presentes nas canles de transmisión da información. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.8. Revisar os propios textos de maneira guiada e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e cunha metalinguaxe específica e identificar e retocar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.9. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e unha 	OBX9

metalinguaxe específica.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.10. Identificar e desterrar os usos discriminatorios da lingua, os abusos a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe partindo da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais da comunicación. 	OBX10
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Contexto vinculado ás estratexias de produción, comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos. <ul style="list-style-type: none"> – Compoñentes do feito comunicativo: grao de formalidade da situación e carácter público ou privado, distancia social entre os interlocutores, propósitos comunicativos e interpretación de intencións, canle de comunicación e elementos non verbais da comunicación. ▪ Xéneros discursivos desde o punto de vista da produción, comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> – Aproximación ás secuencias textuais básicas, con especial atención ás narrativas, descritivas, dialogadas e expositivas. – Xéneros discursivos propios do ámbito persoal: a conversa. – Xéneros discursivos propios do ámbito educativo. – Xéneros discursivos propios do ámbito social. Redes sociais e medios de comunicación. Etiqueta dixital. Riscos de desinformación, manipulación e vulneración da privacidade na Rede. Análise da imaxe e elementos paratextuais dos textos icónico-verbais e multimodais. ▪ Procesos de produción, comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> – Interacción oral e escrita de carácter informal: tomar e ceder a palabra. Cooperación conversacional e cortesía lingüística. escoita activa, asertividade e resolución dialogada dos conflitos. – Comprensión oral: sentido global do texto e relación entre as súas partes, selección e retención da información relevante. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal, dos abusos a través da palabra e dos usos manipuladores da linguaxe. – Produción oral formal: planificación e procura de información, textualización e revisión. Adecuación á audiencia e ao tempo de exposición. Elementos non verbais. Trazos discursivos e lingüísticos da oralidade formal. – Comprensión lectora: sentido global do texto e relación entre as súas partes. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal. Os abusos de poder e a manipulación a través da linguaxe. – Produción escrita: planificación, textualización, revisión e edición en diferentes soportes. Corrección gramatical e ortográfica. Propiedade léxica. Usos da escritura para a organización do pensamento: toma de notas, esquemas, mapas conceptuais, resumos etc. ▪ Recoñecemento e uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> – Uso coherente das formas verbais nos textos. Correlación temporal no discurso relatado. – Corrección lingüística e revisión ortográfica e gramatical dos textos. Uso de dicionarios, de manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital. – Os signos básicos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado. 	

- Promoción dun modelo lingüístico afastado da castelanzación e da deturpación para conseguir un modelo de lingua de calidade.

Bloque 3. Educación literaria

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor de textos escritos e multimodais sinxelos de diferentes ámbitos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Valorar a forma e o contido de textos sinxelos avaliando a súa calidade, fiabilidade e idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Elixir e ler textos a partir de preseleccións guiándose polos propios gustos, intereses e necesidades e deixando constancia do propio itinerario lector e da experiencia da lectura. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Explicar e argumentar, coa axuda de pautas e modelos, a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra, atendendo á configuración dos xéneros e subxéneros literarios. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Establecer de maneira guiada vínculos argumentados entre os textos lidos e outros textos escritos, orais ou multimodais, así como con outras manifestacións artísticas en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe e valores éticos e estéticos, mostrando a implicación e a resposta persoal do lector na lectura. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e con axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos en que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios. 	OBX8

Contidos

- Lectura autónoma. Implicación na lectura de obras de maneira progresivamente autónoma a partir dunha preselección de textos variados e reflexión sobre os textos lidos e sobre a propia práctica da lectura.
 - Criterios e estratexias para a selección de obras variadas de maneira orientada a partir da exploración guiada da biblioteca escolar e pública dispoñible.
 - Participación activa en actos culturais vinculados co circuío literario e lector
 - Toma de conciencia progresiva dos propios gustos e identidade lectora.
 - Expresión da experiencia lectora, con apoio de exemplos e utilizando progresivamente unha metalinguaxe específica. Apropiación dos textos lidos a través de distintas formas de recreación.
 - Mobilización da experiencia persoal e lectora como forma de establecer vínculos entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e culturais.
 - Estratexias para a recomendación das lecturas en soportes variados ou ben oralmente entre iguais.
- Lectura guiada. Lectura de obras relevantes da literatura xuvenil contemporánea galega e do patrimonio literario

lusófono, inscritas en itinerarios temáticos ou de xénero, que atravesan épocas, contextos culturais e movementos artísticos.

- Estratexias para a construción compartida da interpretación das obras a través de conversas literarias, coa incorporación progresiva da metalinguaxe específica.
- Relación e comparación dos textos lidos con outros textos, con outras manifestacións artísticas e coas novas formas de ficción en función de temas, tópicos, estruturas e linguaxes.
- Expresión pautada a través de procesos e soportes diversificados, da interpretación e da valoración persoal de obras e fragmentos literarios.
- Lectura con perspectiva de xénero.
- Lectura con perspectiva ambiental e ecolóxica, con especial incidencia na mudanza climática e na protección e benestar dos animais.
- Lectura expresiva, dramatización e recitación de textos sinxelos atendendo aos procesos de comprensión, apropiación e oralidade implicados.
- Creación de textos a partir da apropiación das convencións da linguaxe literaria e en referencia a modelos dados (imitación, transformación, continuación etc.).

Bloque 4. Reflexión sobre a lingua

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Incorporar procedementos básicos para enriquecer os textos, atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira progresivamente autónoma procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura e adoptando un punto de vista crítico e de respecto aos principios de propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Revisar os textos propios de maneira guiada e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e cunha metalinguaxe específica e identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e unha metalinguaxe específica. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.5. Formular xeneralizacións sobre aspectos básicos do funcionamento da lingua a partir da observación, comparación e transformación de enunciados, así como da formulación de hipóteses e a procura de contraexemplos utilizando unha metalinguaxe específica e consultando de maneira guiada dicionarios, manuais e gramáticas. 	OBX9

Contidos

- Elaboración de conclusións propias sobre o funcionamento do sistema lingüístico cunha linguaxe específica a partir

da observación, comparación e clasificación de unidades comunicativas e do contraste entre linguas.

- Diferenzas relevantes e interseccións entre a lingua oral e a lingua escrita atendendo a aspectos sintácticos, léxicos e pragmáticos.
- Aproximación á lingua como sistema e ás súas unidades básicas tendo en conta os diferentes niveis: o son e sistema de escritura, as palabras (forma e significado) e a súa organización no discurso (orde das palabras, compoñentes das oracións ou conexión entre os significados).
- Relación entre os esquemas semántico e sintáctico da oración simple. Observación e transformación de enunciados de acordo con estes esquemas e uso da terminoloxía sintáctica necesaria. Orde das palabras e concordancia.
- Estratexias de uso progresivamente autónomo de dicionarios e manuais de gramática para obter información gramatical básica.

3708 2.º curso

Materia de Lingua Galega e Literatura	
2.º curso	
Bloque 1. As linguas e os seus falantes	
Cráterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Recoñecer as linguas da Península Ibérica, especialmente as características básicas do portugués, do éuscaro e do catalán, e identificar algúns trazos dos repertorios lingüísticos e das variedades dialectais do alumnado contrastándooos en manifestacións orais, escritas e multimodais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Identificar, a partir da observación da diversidade lingüística da contorna, prexuízos e estereotipos lingüísticos, adoptando unha actitude de respecto e valoración da riqueza cultural, lingüística e dialectal. 	OBX1
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Observación e valoración da diversidade lingüística da aula. ▪ Aproximación ás linguas de signos, con especial atención á variante galega. ▪ Primeiras nocións de lingua portuguesa. A ortografía. Semellanzas e diferenzas existentes cos sistemas ortográficos galegos. Coñecemento do seu léxico máis habitual. Aspectos socioculturais dos países lusófonos. ▪ Introducción á reflexión interlingüística. ▪ Aproximación ao coñecemento das características máis básicas das linguas éuscara e catalá. ▪ Estratexias de identificación de prexuízos e estereotipos lingüísticos do galego e valoración dos recursos para os evitar. 	
Bloque 2. Comunicación	
Cráterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Comprender o sentido global, a estrutura, a información máis relevante en función das 	OBX2

necesidades comunicativas e a intención do emisor en textos orais e multimodais sinxelos de diferentes ámbitos, analizando a interacción entre os diferentes códigos.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Valorar a forma e o contido de textos orais e multimodais sinxelos, avaliando a calidade, a súa fiabilidade e a idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Realizar narracións e exposicións orais sinxelas con diferente grao de planificación sobre temas de interese persoal, social e educativo, axustándose ás convencións propias dos diversos xéneros discursivos, con fluidez e coherencia e co rexistro axeitado, en diferentes soportes e utilizando de maneira eficaz recursos verbais e non verbais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Participar en interaccións orais informais, no traballo en equipo e en situacións orais formais de carácter dialogado de maneira activa e adecuada, con actitudes de escoita activa e facendo uso de estratexias de cooperación conversacional e de cortesía lingüística. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor en textos escritos e multimodais sinxelos de diferentes ámbitos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.6. Valorar a forma e o contido de textos sinxelos avaliando a súa calidade, a súa fiabilidade e a idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.7. Planificar e redactar textos escritos e multimodais sinxelos, atendendo á situación comunicativa, ao destinatario, ao propósito e á canle e presentando, despois da súa revisión, un texto final coherente, cohesionado e co rexistro adecuado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.8. Adoptar hábitos de uso crítico, seguro, sustentable e saudable das tecnoloxías dixitais con relación á procura e á comunicación da información, reflexionando sobre as posibles manipulacións presentes nas canles de transmisión da información. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.9. Revisar os propios textos de maneira guiada e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e cunha metalinguaxe específica e identificar e emendar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.10. Identificar e desterrar os usos discriminatorios da lingua, os abusos a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe a partir da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais da comunicación. 	OBX10
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Xéneros discursivos vinculado ás estratexias de produción, comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos. <ul style="list-style-type: none"> – Secuencias textuais básicas, con especial atención ás narrativas, descritivas, dialogadas e expositivas. – Propiedades textuais: coherencia, cohesión e adecuación. 	

- Xéneros discursivos propios do ámbito educativo.
- Xéneros discursivos propios do ámbito social. Redes sociais e medios de comunicación. Etiqueta dixital. Riscos de desinformación, manipulación e vulneración da privacidade na Rede. Análise da imaxe e dos elementos paratextuais dos textos icónico-verbais e multimodais.
- Procesos desde o punto de vista da produción, comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais.
 - Interacción oral e escrita de carácter informal: tomar e ceder a palabra. Cooperación conversacional e cortesía lingüística. escoita activa, asertividade e resolución dialogada dos conflitos.
 - Comprensión oral: sentido global do texto e relación entre as súas partes, selección e retención da información relevante. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal.
 - Produción oral formal: planificación e procura de información, textualización e revisión. Adecuación á audiencia e ao tempo de exposición. Elementos non verbais. Trazos discursivos e lingüísticos da oralidade formal.
 - Comprensión lectora: sentido global do texto e relación entre as súas partes. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal. Os abusos de poder e a manipulación a través da linguaxe.
 - Produción escrita: planificación, textualización, revisión e edición en diferentes soportes. Corrección gramatical e ortográfica. Propiedade léxica. Usos da escritura para a organización do pensamento: toma de notas, esquemas, mapas conceptuais, resumos etc.
 - Alfabetización mediática e informacional: procura e selección da información con criterios de fiabilidade, calidade e pertinencia; análise, valoración, reorganización e síntese da información en esquemas propios e transformación en coñecemento; comunicación e difusión creativa e respectuosa coa propiedade intelectual.
- Recoñecemento e uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - Recursos lingüísticos para mostrar a implicación do emisor nos textos: formas de deixé (persoal, temporal e espacial) e procedementos de modalización.
 - Recursos lingüísticos para adecuar o rexistro á situación de comunicación.
 - Mecanismos de cohesión. Conectores textuais temporais, explicativos, de orde e de contraste. Mecanismos de referencia interna gramaticais (substitucións pronominais e adverbais) e léxicos (repeticións, sinónimos, hiperónimos e elipses).
 - Uso coherente das formas verbais nos textos. Correlación temporal no discurso relatado.
 - Corrección lingüística e revisión ortográfica e gramatical dos textos. Uso de dicionarios, de manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital.
 - Os signos básicos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado.
 - Promoción dun modelo lingüístico afastado da castelanización e da deturpación para conseguir unha lingua de calidade.

Bloque 3. Educación literaria

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor de textos escritos e multimodais sinxelos de diferentes ámbitos que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Valorar a forma e o contido de textos sinxelos avaliando a súa calidade, fiabilidade e 	OBX4

idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados.	
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira guiada procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura, adoptando un punto de vista crítico e respectando os principios de propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Elaborar traballos de investigación de maneira guiada en diferentes soportes sobre diversos temas de interese académico, persoal ou social a partir da información seleccionada. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Elixir e ler textos a partir de preseleccións guiándose polos propios gustos, intereses e necesidades e deixando constancia do propio itinerario lector e da experiencia da lectura. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Compartir a experiencia da lectura en soportes diversos relacionando o sentido da obra coa propia experiencia biográfica e lectora. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA3.7. Explicar e argumentar, coa axuda de pautas e modelos, a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra, atendendo á configuración dos xéneros e subxéneros literarios. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA3.8. Establecer de maneira guiada vínculos argumentados entre os textos lidos e outros textos escritos, orais ou multimodais, así como con outras manifestacións artísticas en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe e valores éticos e estéticos, mostrando a implicación e a resposta persoal do lector na lectura. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA3.9. Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e con axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos nos que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Lectura autónoma. Implicación na lectura de obras de maneira progresivamente autónoma a partir dunha preselección de textos variados e reflexión sobre os textos e sobre a propia práctica da lectura. <ul style="list-style-type: none"> – Criterios e estratexias para a selección de obras variadas de maneira orientada a partir da exploración guiada da biblioteca escolar e pública dispoñible. – Participación activa en actos culturais vinculados ao circuío literario e lector. – Toma de conciencia progresiva dos propios gustos e identidade lectora. – Expresión da experiencia lectora, con apoio de exemplos e utilizando progresivamente unha metalinguaxe específica. Apropiación dos textos lidos a través de distintas formas de recreación. – Mobilización da experiencia persoal e lectora como forma de establecer vínculos entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e culturais. – Estratexias para a recomendación das lecturas, en soportes variados ou ben oralmente entre iguais. Lectura guiada. Lectura de obras relevantes da literatura xuvenil contemporánea galega e do patrimonio literario lusófono, inscritas en itinerarios temáticos ou de xénero, que atravesan épocas, contextos culturais e movementos artísticos. 	

- Estratexias para a construción compartida da interpretación das obras a través de conversas literarias, coa incorporación progresiva da metalinguaxe específica.
- Relación entre os elementos constitutivos do xénero literario e a construción do sentido da obra. Análise básica do valor dos recursos expresivos e dos efectos na recepción.
- Relación e comparación dos textos lidos con outros textos, con outras manifestacións artísticas e coas novas formas de ficción en función de temas, tópicos, estruturas e linguaxes.
- Expresión pautada, a través de procesos e soportes diversificados, da interpretación e da valoración persoal de obras e fragmentos literarios.
- Lectura con perspectiva de xénero.
- Lectura con perspectiva ambiental e ecolóxica, con especial incidencia na mudanza climática e na protección e benestar dos animais.
- Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos atendendo aos procesos de comprensión, apropiación e oralidade implicados.
- Creación de textos a partir da apropiación das convencións da linguaxe literaria e en referencia a modelos dados (imitación, transformación, continuación etc.).

Bloque 4. Reflexión sobre a lingua

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Incorporar procedementos básicos para enriquecer os textos, atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical, valorando o uso do léxico tradicional e as construcións morfosintácticas máis xenuínas. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira progresivamente autónoma procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura e adoptando un punto de vista crítico e respectando os principios de propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Revisar os textos propios de maneira guiada e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e cunha metalinguaxe específica e identificar e emendar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e unha metalinguaxe específica. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.5. Formular xeneralizacións sobre aspectos básicos do funcionamento da lingua a partir da observación, comparación e transformación de enunciados, así como da formulación de hipóteses e a procura de contraexemplos utilizando unha metalinguaxe específica e consultando de maneira guiada dicionarios, manuais e gramáticas. 	OBX9
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Elaboración de conclusións propias sobre o funcionamento do sistema lingüístico cunha linguaxe específica a partir 	

da observación, comparación e clasificación de unidades comunicativas e do contraste entre linguas.

- Distinción entre a forma (categoría gramatical) e a función das palabras (funcións sintácticas) e coñecemento dos procedementos léxicos (afixos) e sintácticos para a mudanza de categoría.
- Relación entre os esquemas semánticos e sintácticos da oración simple. Observación e transformación de enunciados de acordo con estes esquemas e uso da terminoloxía sintáctica necesaria. Orde das palabras e concordancia.
- Procedementos de adquisición e formación de palabras. Reflexión sobre as mudanzas no seu significado, as relacións semánticas entre palabras e os seus valores denotativos e connotativos en función do contexto e do propósito comunicativo.
- Estratexias de uso progresivamente autónomo de dicionarios e manuais de gramática para obter información gramatical básica.

3709 3.º curso

Materia de Lingua Galega e Literatura 3.º curso	
Bloque 1. As linguas e os seus falantes	
Cráterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Recoñecer e valorar, a partir da explicación sobre o desenvolvemento histórico do galego e do portugués, as semellanzas e diferenzas entre as dúas linguas, identificando e contrastando algúns dos seus trazos morfolóxicos máis salientables e ampliando o repertorio léxico básico en lingua portuguesa. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Valorar a lingua catalá, analizando as súas características máis básicas para coñecer e comprender a realidade lingüística de España. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Identificar e cuestionar prexuízos e estereotipos lingüísticos adoptando unha actitude de respecto e valoración da riqueza cultural e lingüística a partir da análise da diversidade lingüística do centro escolar e da contorna social próxima e da exploración e reflexión sociolingüística sobre os fenómenos de contacto entre linguas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Elaborar traballos de investigación de maneira progresivamente autónoma en diferentes soportes sobre diversos temas de interese académico, persoal ou social partindo da información seleccionada. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Análise da propia biografía e da diversidade lingüística do alumnado do centro e da localidade. ▪ Desenvolvemento sociohistórico da lingua galega e portuguesa. ▪ Desenvolvemento de nocións básicas do portugués. Semellanzas e diferenzas morfolóxicas entre o galego e o portugués. Ampliación do vocabulario de uso cotián. As relacións históricas e políticas entre Galicia e Portugal. 	

- Valoración e comprensión das principais características do catalán e das súas variantes.
- Desenvolvemento da reflexión sociolingüística. Exploración e rexeitamento de prexuízos e estereotipos lingüísticos. Os fenómenos do contacto entre linguas: bilingüismo, diglosia, préstamos, interferencias.
- Elaboración de traballos de investigación relacionados coa diversidade lingüística.

Bloque 2. Comunicación

Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Comprender e valorar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante en función das necesidades comunicativas e a intención do emisor en textos orais e multimodais de certa complexidade de diferentes ámbitos, analizando a interacción entre os diferentes códigos e avaliando a súa calidade, a súa fiabilidade e a idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Realizar exposicións orais de certa extensión e complexidade con diferente grao de planificación sobre temas de interese persoal, social e educativo axustándose ás convencións propias dos diversos xéneros discursivos, con fluidez, coherencia e cohesión e co rexistro adecuado en diferentes soportes, utilizando de maneira eficaz recursos verbais e non verbais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Participar de maneira activa e adecuada en interaccións orais informais e en situacións orais formais de carácter dialogado, mantendo actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación conversacional e de cortesía lingüística. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Comprender, valorar criticamente e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor de textos escritos e multimodais de certa complexidade que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias e avaliando a súa calidade e fiabilidade, así como a eficacia dos procedementos lingüísticos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Planificar a redacción de textos escritos e multimodais sinxelos, atendendo á situación comunicativa, ao destinatario, ao propósito e á canle, presentando, despois da súa revisión, un texto final coherente, cohesionado e co rexistro axeitado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.6 Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira progresivamente autónoma procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura, adoptando un punto de vista crítico e respectando os principios de propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.7. Adoptar hábitos de uso crítico, seguro, sustentable e saudable das tecnoloxías dixitais con relación á procura e á comunicación da información, reflexionando sobre as posibles manipulacións presentes nas canles de transmisión da información. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.8. Revisar os textos propios de maneira progresivamente autónoma e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística coa metalinguaxe específica e identificar e aclarar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.9. Identificar e desterrar os usos discriminatorios da lingua, os abusos a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe partindo da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais da comunicación. 	OBX10
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.10. Utilizar estratexias para a resolución dialogada dos conflitos procurando consensos, tanto no ámbito persoal coma no educativo e no social. 	OBX10

Contidos

- Xéneros discursivos desde o punto de vista produción, comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais.
 - Secuencias textuais básicas, con especial atención ás expositivas.
 - Propiedades textuais: coherencia, cohesión e adecuación.
 - Xéneros discursivos propios do ámbito persoal: a conversación, con especial atención aos actos de fala que implican controversia co interlocutor (a discrepancia, a queixa, a orde, a reprobación).
 - Xéneros discursivos propios do ámbito educativo (explicación, exposición...).
 - Xéneros discursivos propios do ámbito social. Redes sociais e medios de comunicación. Etiqueta dixital e riscos de desinformación, noticias falsas, manipulación e vulneración da privacidade na Rede. Análise da imaxe e dos elementos paratextuais dos textos icónico-verbais e multimodais.
- Procesos de produción, comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais.
 - Comprensión oral: sentido global do texto e relación entre as súas partes, selección e retención da información relevante. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal. Valoración da forma e do contido do texto.
 - Produción oral formal: planificación e procura de información, textualización e revisión. Adecuación á audiencia e ao tempo de exposición. Elementos non verbais. Trazos discursivos e lingüísticos da oralidade formal.
 - Interacción oral e escrita de carácter informal e formal: cooperación conversacional e cortesía lingüística. escoita activa, asertividade e resolución dialogada dos conflitos.
 - Comprensión lectora: sentido global do texto e relación entre as súas partes. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e icónica. Valoración da forma e do contido do texto.
 - Produción escrita: planificación, textualización, revisión e edición en diferentes soportes. Corrección gramatical e ortográfica. Propiedade léxica. Usos da escritura para a organización do pensamento: toma de notas, esquemas, mapas conceptuais, definicións, resumos etc.
 - Alfabetización mediática e informacional: procura e selección da información con criterios de fiabilidade, calidade e pertinencia; análise, valoración, reorganización e síntese da información en esquemas propios e transformación en coñecemento; comunicación e difusión de maneira creativa e respectuosa coa propiedade intelectual. Utilización de plataformas virtuais para a realización de proxectos escolares.
- Recoñecemento e uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - A expresión da subxectividade en textos de carácter expositivo. Identificación e uso das variacións das formas deícticas (fórmulas de confianza e cortesía) en relación coas situacións de comunicación.
 - Recursos lingüísticos para adecuar o rexistro á situación de comunicación. Procedementos explicativos básicos. A aposición.
 - Mecanismos de cohesión. Conectores textuais distributivos, de orde, contraste, explicación. Mecanismos de

referencia interna, gramaticais e léxicos (nominalizacións e hiperónimos de significado abstracto).

- Uso coherente das formas verbais nos textos. Recoñecemento e utilización do infinitivo flexionado e do futuro de subxuntivo. Contextos de uso.
- Corrección lingüística e revisión ortográfica e gramatical dos textos. Uso de dicionarios, de manuais de consulta e de procesadores de texto e correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital.
- Os signos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado.

Bloque 3. Educación literaria

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1 Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor de textos escritos e multimodais de certa complexidade que respondan a diferentes propósitos de lectura, realizando as inferencias necesarias e con diferentes propósitos de lectura. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Valorar criticamente o contido e a forma de textos de certa complexidade avaliando a súa calidade e fiabilidade, así como a eficacia dos procedementos lingüísticos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Ler de maneira autónoma textos seleccionados en función dos propios gustos, intereses e necesidades e deixar constancia do progreso do propio itinerario lector e cultural explicando os criterios de selección das lecturas, as formas de acceso á cultura literaria e a experiencia da lectura. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Compartir a experiencia da lectura en soportes diversos relacionando o sentido da obra coa propia experiencia biográfica, lectora e cultural. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Explicar a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico, atendendo á configuración e á evolución dos xéneros e subxéneros literarios. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Establecer de maneira progresivamente autónoma vínculos argumentados entre os textos lidos e outros textos escritos, orais ou multimodais, así como con outras manifestacións artísticas e culturais en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe e valores éticos e estéticos, mostrando a implicación e a resposta persoal do lector na lectura. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.7. Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos en que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lectura autónoma. Implicación na lectura de obras de forma progresivamente autónoma a partir dunha preselección de textos variados e reflexión sobre os textos lidos e sobre a propia práctica da lectura. <ul style="list-style-type: none"> - Criterios e estratexias para a selección de obras variadas que inclúan autoras e autores galegos e, en menor medida, do ámbito lusófono a partir da utilización autónoma da biblioteca escolar e pública dispoñible. 	

- Participación activa en actos culturais vinculados co circuíto literario e lector.
- Toma de conciencia e verbalización dos propios gustos e identidade lectora.
- Expresión da experiencia lectora utilizando progresivamente unha metalinguaxe específica. Apropiación dos textos lidos a través de distintas formas de recreación.
- Mobilización da experiencia persoal, lectora e cultural para establecer vínculos de maneira argumentada entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e culturais.
- Estratexias para a recomendación das lecturas en soportes variados ou ben oralmente entre iguais, enmarcando de maneira básica as obras nos xéneros e subxéneros literarios.
- Lectura guiada. Lectura de obras e fragmentos relevantes da literatura do patrimonio literario galego e mostras do lusófono inscritas en itinerarios temáticos ou de xénero, que atravesan épocas, contextos culturais e movementos artísticos.
 - Estratexias de construción compartida da interpretación das obras a través de conversas literarias, coa incorporación progresiva da metalinguaxe específica.
 - Estratexias de utilización de información sociohistórica, cultural e artística básica para construír a interpretación das obras literarias.
 - Relación e comparación dos textos lidos con outros textos orais, escritos ou multimodais, con outras manifestacións artísticas e culturais e coas novas formas de ficción en función de temas, tópicos, estruturas e linguaxes. Elementos de continuidade e de ruptura.
 - Estratexias para interpretar obras e fragmentos literarios a partir da integración dos diferentes aspectos analizados e atendendo aos valores culturais, éticos e estéticos presentes nos textos, con especial atención ás lecturas que promovan a defensa dos dereitos humanos e a conciencia ambiental. Lectura con perspectiva de xénero.
 - Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos atendendo aos procesos de comprensión, apropiación e oralización implicados.
 - Creación de textos a partir da apropiación das convencións da linguaxe literaria e en referencia a modelos dados (imitación, transformación, continuación etc.).

Bloque 4. Reflexión sobre a lingua

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Incorporar procedementos básicos para enriquecer os textos, atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical, valorando o dominio do sistema fonético-fonolóxico, o uso do léxico tradicional e as construcións morfosintácticas máis xenuínas (infinitivo persoal, dativo de solidariedade etc). 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Revisar os textos propios de maneira progresivamente autónoma e identificar e aclarar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e a metalinguaxe específica. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Formular xeneralizacións sobre algúns aspectos do funcionamento da lingua a partir da 	OBX9

observación, a comparación e a transformación de enunciados, así como da formulación de hipóteses e a procura de contraexemplos, utilizando a metalinguaxe específica e consultando de maneira progresivamente autónoma dicionarios, manuais e gramáticas en distintos formatos.

Contidos

- Elaboración de conclusións propias sobre o funcionamento do sistema lingüístico cunha linguaxe específica a partir da observación, comparación e clasificación de unidades comunicativas e do contraste entre linguas.
 - Diferenzas relevantes e interseccións entre a lingua oral e a lingua escrita atendendo a aspectos sintácticos, léxicos e pragmáticos.
 - Recoñecemento da lingua como sistema e das súas unidades básicas tendo en conta os diferentes niveis: o son e sistema de escritura, as palabras (forma e significado) e a súa organización no discurso (orde das palabras, compoñentes das oracións ou conexión entre os significados).
 - Distinción entre a forma (categoría gramatical) e a función das palabras e consolidación dos procedementos léxicos (afixos) e sintácticos para a mudanza de categoría. A coordinación.
 - Relación entre os esquemas semántico e sintáctico das oracións coordinadas. Observación e transformación de enunciados de acordo con estes esquemas e uso da terminoloxía sintáctica necesaria.
 - Procedementos de adquisición e formación de palabras. Reflexión sobre as mudanzas no seu significado, as relacións semánticas entre palabras e os seus valores denotativos e connotativos en función do contexto e do propósito comunicativo.
 - Estratexias de uso progresivamente autónomo de dicionarios e manuais de gramáticas, en formato físico ou electrónico, para obter información gramatical básica.

3710 4.º curso

Materia de Lingua Galega e Literatura

4.º curso

Bloque 1. As linguas e os seus falantes

Cráterios de avaliación

Obxectivos

▪ CA1.1. Recoñecer e valorar, a partir da explicación da orixe común do galego e do portugués e do seu desenvolvemento histórico e sociolingüístico, as semellanzas e diferenzas entre as dúas linguas, identificando e contrastando os trazos lingüísticos máis salientables e ampliando o repertorio léxico en lingua portuguesa.	OBX1
▪ CA1.2. Recoñecer e valorar as variantes dialectais do galego, identificando os trazos fónicos, gramaticais e léxicos máis característicos dos bloques e das principais áreas lingüísticas, establecendo as diferenzas respecto da norma e distinguindo estes trazos dos sociolectais e de rexistro en manifestacións orais, escritas e multimodais.	OBX1
▪ CA1.3. Identificar e cuestionar prexuízos e estereotipos lingüísticos adoptando unha actitude de respecto e valoración da riqueza cultural, lingüística e dialectal a partir da análise da diversidade lingüística da contorna escolar e social próxima e da exploración e reflexión sociolingüística sobre os	OBX1

fenómenos de contacto entre linguas e da indagación dos dereitos lingüísticos individuais e colectivos.	
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Valorar a lingua éuscara, analizando as súas características máis salientables para coñecer e comprender a realidade lingüística de España. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Elaborar traballos de investigación de maneira progresivamente autónoma en diferentes soportes sobre diversos temas de interese académico, persoal ou social, partindo da información seleccionada. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Ampliación do coñecemento do portugués. Semellanzas e diferenzas léxicas entre o galego e o portugués (falsos amigos). Fenómenos dialectais fónicos, gramaticais e léxicos dos bloques e das áreas lingüísticas do galego. Comparación entre a norma e as variedades dialectais. Diferenzas entre os trazos dialectais, os sociolectos e os rexistros. Desenvolvemento da reflexión sociolingüística. Exploración e rexeitamento de prexuízos e estereotipos lingüísticos. Os fenómenos do contacto entre linguas: bilingüismo, diglosia, préstamos, interferencias. Indagación sobre os dereitos lingüísticos e a súa expresión en leis e declaracións institucionais. Valoración e comprensión das principais características do éuscaro. Elaboración de traballos de investigación relacionados con temas de interese académico, persoal ou social. 	
Bloque 2. Comunicación	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Comprender e valorar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante en función das necesidades comunicativas e a intención do emisor en textos orais, escritos e multimodais de certa complexidade de diferentes ámbitos, analizando a interacción entre os diferentes códigos e avaliando a súa calidade, a súa fiabilidade e a idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Realizar exposicións e argumentacións orais e escritas de certa extensión e complexidade con diferente grao de planificación sobre temas de interese persoal, social, educativo e profesional axustándose ás convencións propias dos diversos xéneros discursivos, con fluidez, coherencia e cohesión e co rexistro adecuado en diferentes soportes, utilizando de maneira eficaz recursos verbais e non verbais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Participar de maneira activa e axeitada en interaccións orais informais e en situacións orais formais de carácter dialogado, mantendo actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación conversacional e de cortesía lingüística. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Comprender, valorar e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor de textos escritos e multimodais de certa complexidade, realizando as inferencias necesarias e avaliando a súa calidade e fiabilidade, así como a eficacia dos procedementos lingüísticos empregados. 	OBX4

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Planificar a redacción de textos escritos e multimodais sinxelos, atendendo á situación comunicativa, ao destinatario, ao propósito e á canle, presentando, despois da súa revisión, un texto final coherente, cohesionado e co rexistro adecuado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.6. Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira progresivamente autónoma procedente de diferentes fontes calibrando a súa fiabilidade e reelaborala e comunicala de maneira creativa adoptando un punto de vista crítico e respectando os principios de propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.7. Adoptar hábitos de uso crítico, seguro, sustentable e saudable das tecnoloxías dixitais con relación á procura e á comunicación da información, reflexionando sobre as posibles manipulacións presentes nas canles de transmisión da información. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.8. Revisar os textos propios de maneira progresivamente autónoma e identificar e solucionar os problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.9. Identificar e desterrar os usos discriminatorios da lingua, os abusos a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe partindo da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais da comunicación. 	OBX10
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.10. Utilizar estratexias para a resolución dialogada dos conflitos, procurando consensos, tanto no ámbito persoal coma no educativo e no social. 	OBX10

Contidos

- Xéneros discursivos desde o punto de vista da produción, comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais.
 - Secuencias textuais básicas, con especial atención ás argumentativas.
 - Propiedades textuais: coherencia, cohesión e adecuación.
 - Xéneros discursivos propios do ámbito social. Redes sociais e medios de comunicación. Etiqueta dixital e riscos de desinformación, manipulación e vulneración da privacidade na Rede. Análise da imaxe e dos elementos paratextuais dos textos icónico-verbais e multimodais.
 - Xéneros discursivos propios do ámbito profesional: o currículo, a carta de motivación e a entrevista de traballo.
- Procesos de produción, comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais.
 - Interacción oral e escrita de carácter informal e formal: cooperación conversacional e cortesía lingüística. Escucha activa, asertividade e resolución dialogada dos conflitos.
 - Comprensión oral: sentido global do texto e relación entre as súas partes, selección e retención da información relevante. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal, dos abusos a través da palabra e dos usos manipuladores da linguaxe. Valoración da forma e do contido do texto.
 - Produción oral formal: planificación e procura de información, textualización e revisión. Adecuación á audiencia e ao tempo de exposición. Elementos non verbais. Trazos discursivos e lingüísticos da oralidade formal. A deliberación oral argumentada. A expresión da subxectividade en textos de carácter argumentativo.
 - Comprensión lectora: sentido global do texto e relación entre as súas partes. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e icónica. Os abusos de poder e a manipulación a través da linguaxe. As falsas noticias. Valoración da forma e do contido do texto.

- Producción escrita: planificación, textualización, revisión e edición en diferentes soportes. Corrección gramatical e ortográfica. Propiedade léxica. Usos da escritura para a organización do pensamento: toma de notas, esquemas, mapas conceptuais, definicións, resumos etc.
- Alfabetización mediática e informacional: procura e selección da información con criterios de fiabilidade, calidade e pertinencia; análise, valoración, reorganización e síntese da información en esquemas propios e transformación en coñecemento; comunicación e difusión de maneira creativa e respectuosa coa propiedade intelectual. Utilización de plataformas virtuais para a realización de proxectos escolares.
- Recoñecemento e uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - Mecanismos de cohesión. Conectores textuais de causa, consecuencia, condición e hipótese. Mecanismos de referencia interna, gramaticais e léxicos (nominalizacións e hiperónimos de significado abstracto).
 - Correlación temporal na subordinación de oracións e no discurso relatado.
 - Corrección lingüística e revisión ortográfica e gramatical dos textos. Uso de dicionarios, de manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital.
 - Os signos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado.

Bloque 3. Educación literaria

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Comprender e interpretar o sentido global, a estrutura, a información máis relevante e a intención do emisor de textos escritos e multimodais de certa complexidade, realizando as inferencias necesarias e con diferentes propósitos de lectura. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Valorar criticamente o contido e a forma de textos de certa complexidade avaliando a súa calidade e fiabilidade, así como a eficacia dos procedementos lingüísticos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Ler de maneira autónoma textos seleccionados en función dos propios gustos, intereses e necesidades e deixar constancia do progreso do propio itinerario lector e cultural explicando os criterios de selección das lecturas, as formas de acceso á cultura literaria e a experiencia da lectura. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Compartir a experiencia da lectura en soportes diversos relacionando o sentido da obra coa propia experiencia biográfica, lectora e cultural. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Explicar e argumentar a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico, atendendo á configuración e á evolución dos xéneros e subxéneros literarios. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Establecer de maneira progresivamente autónoma vínculos argumentados entre os textos lidos e outros textos escritos, orais ou multimodais, así como con outras manifestacións artísticas e culturais en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe e valores éticos e estéticos, mostrando a implicación e a resposta persoal do lector na lectura. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.7. Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos en que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos 	OBX8

literarios.

Contidos

- Lectura autónoma. Implicación na lectura de obras de forma progresivamente autónoma a partir dunha preselección de textos variados e reflexión sobre os textos lidos e sobre a propia práctica da lectura.
 - Criterios e estratexias para a selección de obras variadas que inclúan autoras e autores galegos e, en menor medida, do ámbito lusófono a partir da utilización autónoma da biblioteca escolar e pública dispoñible.
 - Participación activa en actos culturais vinculados co circuítio literario e lector.
 - Expresión da experiencia lectora utilizando progresivamente unha metalinguaxe específica. Apropriación dos textos lidos a través de distintas formas de recreación.
 - Toma de conciencia e verbalización dos propios gustos e identidade lectora: aclarar os propósitos, activar o coñecemento de base, atender os contidos principais, avaliar a consistencia interna entre os contidos e os coñecementos previos, formular e avaliar predicións.
 - Mobilización da experiencia persoal, lectora e cultural para establecer vínculos de maneira argumentada entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e culturais.
 - Estratexias para a recomendación das lecturas en soportes variados, respectando sempre a propiedade intelectual, ou ben oralmente entre iguais, enmarcando de maneira básica as obras nos xéneros e subxéneros literarios.
- Lectura guiada. Lectura de obras e fragmentos relevantes da literatura do patrimonio literario galego e, en menor medida, do lusófono, inscritas en itinerarios temáticos ou de xénero, que atravesan épocas, contextos culturais e movementos artísticos.
 - Estratexias e modelos de construción compartida da interpretación das obras, como discusións, conversas literarias, debates e emisión razoada das opinións persoais coa incorporación progresiva da metalinguaxe específica.
 - Estratexias de utilización de información sociohistórica, cultural e artística básica para construír a interpretación das obras literarias: achegamento ao contexto, á corrente literaria, ao autor ou autora e establecemento de parentescos literarios.
 - Relación e comparación dos textos lidos con outros textos orais, escritos ou multimodais, con outras manifestacións artísticas e culturais e coas novas formas de ficción en función de temas, tópicos, estruturas e linguaxes. Elementos de continuidade e de ruptura.
 - Estratexias para interpretar obras e fragmentos literarios a partir da integración dos diferentes aspectos analizados e atendendo aos valores culturais, éticos e estéticos presentes nos textos. Lectura con perspectiva de xénero. Visibilización do universo literario feminino.
 - Lecturas de obras que promovan a defensa dos dereitos humanos e a conciencia ambiental.
 - Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos atendendo aos procesos de comprensión, apropiación e oralización implicados.
 - Creación de textos a partir da apropiación das convencións da linguaxe literaria e en referencia a modelos dados (imitación, transformación, continuación etc.).

Bloque 4. Reflexión sobre a lingua

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Incorporar procedementos para enriquecer os textos atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical, valorando o dominio do sistema fonético-fonolóxico, o uso do léxico tradicional e as construcións morfosintácticas máis xenuínas. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Revisar os textos propios de maneira progresivamente autónoma e identificar e solucionar os problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e a metalinguaxe específica. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Formular xeneralizacións sobre algúns aspectos do funcionamento da lingua a partir da observación, a comparación e a transformación de enunciados, así como da formulación de hipóteses e a procura de contraexemplos, utilizando a metalinguaxe específica e consultando de maneira progresivamente autónoma dicionarios, manuais e gramáticas. 	OBX9
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Elaboración de conclusións propias sobre o funcionamento do sistema lingüístico cunha linguaxe específica a partir da observación, comparación e clasificación de unidades comunicativas e do contraste entre linguas. <ul style="list-style-type: none"> – Diferenzas relevantes e interseccións entre a lingua oral e a lingua escrita atendendo a aspectos sintácticos, léxicos e pragmáticos. – Distinción entre a forma (categoría gramatical) e a función das palabras. A subordinación. A consolidación dos procedementos léxicos (afixos) e sintácticos para a mudanza de categoría. – Relación entre os esquemas semántico e sintáctico da oración composta (subordinada). Observación e transformación de enunciados de acordo con estes esquemas e uso da terminoloxía sintáctica necesaria. – Procedementos de adquisición e formación de palabras. Reflexión sobre as mudanzas no seu significado, as relacións semánticas entre palabras e os seus valores denotativos e connotativos en función do contexto e do propósito comunicativo. – Estratexias de uso progresivamente autónomo de dicionarios e manuais de gramática para obter información gramatical básica. Elaboración de glosarios, recoñecemento de distintos tipos de dicionarios, potenciación das TIC a través do emprego do dicionario dixital e familiarización con material didáctico para espazos virtuais. – Promoción dun modelo lingüístico afastado da castelanización e da deturpación para conseguir unha lingua de calidade. 	

3711 **16.4 Orientacións pedagóxicas**

3712 A intervención educativa na materia de Lingua Galega e Literatura desenvolverá o seu currículo
 3713 e tratará de asentar de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes
 3714 que lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto das
 3715 materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

3716 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
3717 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
3718 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que se
3719 presentan nos apartados seguintes e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
3720 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
3721 alumnado e o seu nivel de desempeño.

3722 [Relación entre os obxectivos da materia de Lingua Galega e Literatura e as competencias clave a](#)
3723 [través dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I](#)

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	1-5	2-3				1-2		1-3
OBX2	2	2	1	2-3	4	3		
OBX3	1-3-5	2	1	2-3		2	1	
OBX4	2-3-5	2	4	1	4	3		
OBX5	1-3-5		1	2-3	5	2		
OBX6	3			1-2-3-4	4	2	3	
OBX7	1-4			3	1			1-2-3
OBX8	1-4					1		1-2-3-4
OBX9	1-2	2	1-2		5			
OBX10	1-5	3		3	3	1-2-3		

3724 [Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe](#)

- 3725 – O uso de distintos métodos que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do
3726 alumnado, favorezan a capacidade de aprender por si mesmos e promovan o traballo en
3727 equipo.
- 3728 – A realización de proxectos significativos para o alumnado e a resolución colaborativa de
3729 problemas, reforzando a autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade.
- 3730 – A énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención
3731 das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto
3732 como se detecten estas dificultades.

- 3733 – O uso de estratexias para traballar transversalmente a comprensión lectora, a expresión oral e
3734 escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital e o fomento da creatividade, do
3735 espírito científico e do emprendemento.
- 3736 – O desenvolvemento dos contidos gradual e progresivo, de maneira que, ademais de
3737 incrementar a dificultade dos procesos e situacións comunicativas, tamén se vaian adquirindo
3738 habilidades máis complexas que propicien a aprendizaxe individual e autónoma. A gradación
3739 entre cursos non se establece tanto mediante a distribución diferenciada de contidos coma en
3740 función da maior ou menor complexidade dos textos, das habilidades de produción ou
3741 interpretación requiridas, da metalinguaxe necesaria para a reflexión sobre os usos ou do grao
3742 de autonomía conferido ao estudantado.
- 3743 – O traballo interdisciplinario e a coordinación con outros departamentos e equipos do centro,
3744 especialmente co equipo de dinamización da lingua galega e o equipo de biblioteca. Esta
3745 colaboración incidirá na mellora dos procesos comunicativos e permitirá incorporar xéneros
3746 discursivos doutras materias e ámbitos de interese. As revistas escolares e as saídas
3747 didácticas (museos, exposicións, espectáculos) son unha mostra deste traballo conxunto. Así
3748 mesmo, as actividades interdepartamentais en formato audiovisual (radio, televisión,
3749 documentais...) tamén poden ser instrumentos útiles e para a adquisición, produción e
3750 intercambio de contidos relacionados con distintas disciplinas. Todos eles deben contribuír á
3751 mellora nos procesos de produción e recepción oral, escrita e multimodal, así como a todo o
3752 que teña que ver coa alfabetización informacional.
- 3753 – A potenciación do tratamento integrado de linguas (TIL), que se reflectirá na incorporación de
3754 noções básicas dalgunhas linguas da Península Ibérica, especialmente da portuguesa, e que
3755 se fomentará con actuacións que lle faciliten ao alumnado galegofalante a intercomunicación
3756 nos dous idiomas (intercambios lingüísticos, concursos, glosarios bilingües/multilingües...).
- 3757 Cómpre que sexa consciente da utilidade deste coñecemento, non só para reforzar os vínculos
3758 culturais, sociais e económicos con Portugal e con toda a comunidade de países lusófonos,
3759 senón tamén para que a lingua galega adquira unha maior proxección internacional.
- 3760 – A presentación de recursos dixitais en lingua galega que faciliten a busca de información, a
3761 revisión dos textos e a súa posterior divulgación, sempre con respecto aos dereitos de
3762 propiedade intelectual. Ademais de consultar datos e de ampliar contidos, o alumnado debe
3763 familiarizarse co manexo de tradutores, correctores ortográficos e dicionarios ou manuais de
3764 estilo que lle axuden a mellorar a redacción dos seus escritos. Tamén poden incorporarse
3765 procedementos que enriquezan os seus traballos e que permitan a súa difusión en distintos
3766 formatos (realidade aumentada, códigos QR...).

- 3767 – A énfase nas estratexias que fomenten a oralidade e as competencias activas, co fin de que o
3768 alumnado adquiera as habilidades necesarias para expresarse correctamente nunha ampla
3769 variedade de situacións comunicativas (espontáneas ou planificadas) e de contextos (formais e
3770 informais). Entre o amplo abano de actuacións que contribúen ao desenvolvemento desta
3771 destreza, están as dramatizacións e representacións teatrais, a radio coas súas múltiples
3772 posibilidades (podcasts, informativos, publicidade, teatro radiofónico...), a música (rap, poemas
3773 musicados...) e todo tipo de iniciativas en formato audiovisual (audiocontos, videopoemas,
3774 *booktrailers*, *booktubers*, titoriais...).
- 3775 – A promoción dun modelo lingüístico afastado da castelanización e da deturpación para
3776 conseguir unha lingua de calidade, valorando o dominio dos sistema fonético-fonolóxico —tanto
3777 vocálico coma consonántico—, o uso do léxico tradicional e o emprego das estruturas
3778 morfosintácticas máis xenuínas da lingua galega.
- 3779 – A erradicación dos prexuízos lingüísticos derivados da situación sociolingüística de Galicia nos
3780 últimos séculos, particularmente os que teñen que ver cos usos diglósicos do galego en
3781 determinados ámbitos. O alumnado debe comprender que non hai unhas linguas mellores ca
3782 outras, considerar isto non deixa de ser racismo lingüístico.
- 3783 – A detección e eliminación dos usos discriminatorios e ofensivos da lingua, de modo que se
3784 propicie a reflexión sobre os principios democráticos e se favoreza a análise crítica dos
3785 conflitos, tanto no centro educativo coma noutros ámbitos. Fomentarase un uso ético da
3786 linguaxe, a resolución dialogada dos conflitos e a construción de vínculos persoais e sociais
3787 baseados no respecto e na igualdade de dereitos de todas as persoas.
- 3788 – A proposta de obras e fragmentos de textos, literarios ou non, atendendo a valores
3789 socioculturais e éticos que promovan a defensa dos dereitos humanos e a conciencia
3790 ambiental. Tamén se deben abordar lecturas desde unha perspectiva de xénero. As charlas
3791 con escritoras e escritores, os clubs de lectura ou os obradoiros literarios resultarán unha boa
3792 ferramenta para afondar nestes contidos.

3793 **17 Matemáticas**

3794 **17.1 Introducción**

3795 As matemáticas atópanse en calquera actividade humana, desde o traballo científico ata as
3796 expresións culturais e artísticas, formando parte do acervo cultural da nosa sociedade. O
3797 razoamento; a argumentación; a modelización; o coñecemento do espazo e do tempo; a
3798 organización e optimización de recursos, formas e proporcións; a capacidade de previsión; o
3799 control da incerteza e o uso correcto da tecnoloxía dixital son características das matemáticas,
3800 pero tamén o son a comunicación, a perseveranza, a toma de decisións ou a creatividade. Así
3801 pois, resulta importante desenvolver no alumnado as ferramentas e os aspectos básicos das
3802 matemáticas que lle permitan desenvolverse satisfactoriamente tanto en contextos persoais,
3803 académicos e científicos coma sociais e laborais.

3804 O desenvolvemento curricular das matemáticas fundaméntase nos obxectivos da etapa,
3805 prestando especial atención á adquisición das competencias clave establecidas no perfil de saída
3806 do alumnado ao termo do ensino básico. A devandita adquisición é unha condición indispensable
3807 para lograr o desenvolvemento persoal, social e profesional do alumnado e constitúe o marco de
3808 referencia para a definición dos obxectivos da materia.

3809 O perfil de saída do alumnado ao finalizar o ensino básico identifica o conxunto de
3810 competencias, persoais, sociais e académicas que o alumnado ten que adquirir e desenvolver ao
3811 finalizar a etapa. No que respecta ás matemáticas, o alumnado deberá ser capaz de utilizar
3812 métodos indutivos, dedutivos e lóxicos para recoñecer a natureza matemática dun problema,
3813 resolvelo e analizar criticamente as solucións, reformulando o procedemento se fose necesario. O
3814 alumnado deberá ser capaz de interpretar e de transmitir os elementos máis relevantes dos
3815 procesos, razoamentos, demostracións, métodos e resultados matemáticos de forma clara e
3816 precisa, en diferentes formatos (gráficos, táboas, diagramas, fórmulas, esquemas, símbolos...) e
3817 aproveitando de forma crítica a cultura dixital, incluída a linguaxe matemático-formal, con ética e
3818 responsabilidade para compartir e construír novos coñecementos.

3819 As liñas principais na definición dos obxectivos en matemáticas son as destrezas
3820 socioafectivas e a resolución de problemas. Ademais, abórdanse a formulación de conxecturas, o
3821 razoamento matemático, o establecemento de conexións entre os distintos elementos
3822 matemáticos con outras materias e coa realidade e a comunicación matemática, todo iso co apoio
3823 de ferramentas tecnolóxicas. Estes grandes principios vertebran todo o currículo.

3824 Este documento pretende ser inclusivo, xa que tradicionalmente parte do alumnado percibiu
3825 unha barreira ante a aprendizaxe das matemáticas. Esta barreira está asociada en gran medida a

3826 ideas preconcebidas sobre esta materia, tanto no ámbito individual ou social coma pola aparición
3827 de emocións negativas derivadas destas crenzas. A investigación en didáctica demostrou que o
3828 rendemento na materia de Matemáticas pode mellorar se se contribúe a derrubar estes prexuízos
3829 e a desenvolver emocións positivas cara a ela. Por iso, o dominio de destrezas socioafectivas,
3830 como identificar e manexar emocións, afrontar os desafíos, manter a motivación e a perseveranza
3831 e desenvolver o autoconcepto, entre outras, permitirlle ao alumnado aumentar o seu benestar
3832 xeral, construír resiliencia e prosperar como estudante de matemáticas.

3833 Doutra banda, resolver problemas non é só un obxectivo da aprendizaxe das matemáticas,
3834 senón que tamén é unha das principais formas de aprender matemáticas. Na resolución de
3835 problemas destacan procesos como a capacidade de interpretación, a tradución á linguaxe
3836 matemática, a aplicación de estratexias de resolución, a avaliación do proceso e a comprobación
3837 da validez da solución. Relacionado coa resolución de problemas está o pensamento
3838 computacional, a análise de datos, a organización lóxica deste, a procura de solucións en
3839 secuencias de pasos ordenados, a obtención de solucións con instrucións que poidan ser
3840 executadas por unha ferramenta tecnolóxica programable, unha persoa ou unha combinación de
3841 ambas, o que amplía a capacidade de resolver problemas e promove o uso eficiente dos recursos
3842 e ferramentas TIC.

3843 Os obxectivos relaciónanse entre si e foron agrupados ao redor de cinco bloques
3844 competenciais segundo a súa natureza: resolución de problemas (1 e 2), razoamento e proba (3 e
3845 4), conexións (5 e 6), comunicación e representación (7 e 8) e socioafectivo (9 e 10). As
3846 matemáticas desta etapa entroncan directamente coas matemáticas de etapas anteriores, tanto
3847 en obxectivos e en criterios de avaliación coma en contidos, proporcionando unha continuidade na
3848 aprendizaxe das matemáticas que respecta o desenvolvemento psicolóxico e o progreso cognitivo
3849 do alumnado.

3850 O alcance destes obxectivos ao longo da etapa medirase a través dos criterios de avaliación e
3851 levarase a cabo mediante a mobilización dun conxunto de contidos que integran coñecementos,
3852 destrezas e actitudes que garanten un estándar mínimo para todo o alumnado. Os contidos
3853 estrutúranse arredor do concepto de sentido matemático e organízanse en dúas dimensións:
3854 cognitiva e afectiva. Os sentidos enténdense como conxuntos de destrezas relacionadas con
3855 diferentes ámbitos: numérico, métrico, xeométrico, alxébrico, estocástico e socioafectivo. Estes
3856 sentidos permiten empregar os contidos dunha maneira funcional proporcionando a flexibilidade
3857 necesaria para establecer conexións entre os diferentes sentidos. Debe terse en conta que a
3858 organización dos contidos no currículo non implica ningunha temporalización nin orde cronolóxica
3859 no seu tratamento na aula.

3860 O sentido numérico caracterízase pola aplicación do coñecemento sobre numeración e cálculo
3861 en distintos contextos e polo desenvolvemento de habilidades e modos de pensar baseados na
3862 comprensión, na representación e no uso flexible dos números e das operacións, cun nivel de
3863 precisión progresivo.

3864 O sentido da medida céntrase na comprensión e comparación de atributos dos obxectos do
3865 mundo natural. Entender e elixir as unidades adecuadas para estimar, medir e comparar
3866 magnitudes, utilizar os instrumentos adecuados para realizar medicións, comparar obxectos
3867 físicos e comprender as relacións entre formas e medidas son os eixes centrais deste sentido.

3868 O sentido espacial aborda a comprensión dos aspectos xeométricos do noso mundo. Rexistrar
3869 e representar formas e figuras, recoñecer as súas propiedades, identificar relacións entre elas,
3870 situalas, describir os seus movementos, elaborar ou descubrir imaxes de formas e figuras,
3871 clasificalas e razoar con elas son elementos fundamentais do ensino e da aprendizaxe da
3872 xeometría.

3873 O sentido alxébrico proporciona a linguaxe na que se comunican as matemáticas. Ver o xeral
3874 no particular, recoñecendo patróns e relacións de dependencia entre variables, expresándoas
3875 mediante diferentes representacións. A modelización de situacións matemáticas ou do mundo real
3876 mediante expresións simbólicas son características fundamentais do sentido alxébrico, pero
3877 tamén do pensamento computacional, o cal serve para formular, representar e resolver problemas
3878 a través de ferramentas e conceptos propios da informática. No sentido alxébrico, e por razóns
3879 organizativas, incorporáronse dous apartados denominados “Pensamento computacional” e
3880 “Modelo matemático”, pero estes non deben abordarse exclusivamente neste bloque, senón
3881 dunha forma vertebral ao longo de todo o proceso de ensino da materia.

3882 O sentido estocástico comprende a análise e a interpretación de datos, a elaboración de
3883 conxecturas e a toma de decisións a partir da información estatística, a súa valoración crítica e a
3884 comprensión e comunicación de fenómenos aleatorios nunha ampla variedade de situacións.

3885 O sentido socioafectivo integra coñecementos, destrezas e actitudes para entender e manexar
3886 as emocións, establecer e alcanzar metas tanto de maneira individual coma en grupo, así como
3887 aumentar a capacidade de tomar decisións responsables e informadas. Todo isto encamiñado á
3888 mellora do rendemento do alumnado nas matemáticas, á diminución de actitudes negativas cara a
3889 elas, á promoción dunha aprendizaxe activa e á erradicación de ideas preconcebidas relacionadas
3890 co xénero ou co mito do talento innato indispensable. Para alcanzar estes fins pódense
3891 desenvolver estratexias como darlle a coñecer ao alumnado as contribucións das mulleres ás
3892 matemáticas ao longo da historia e na actualidade, normalizar o erro como parte da aprendizaxe,
3893 fomentar o diálogo equitativo e as actividades non competitivas na aula. Os contidos

3894 correspondentes a este sentido deben desenvolverse ao longo de todo o currículo de forma
3895 explícita.

3896 Tanto os obxectivos coma os criterios de avaliación e os contidos están deseñados para
3897 facilitar o desenvolvemento dunhas matemáticas inclusivas que permitan constituír un todo que
3898 facilite a formulación de tarefas complexas, individuais ou colectivas, en diferentes contextos,
3899 significativas e relevantes permitindo desenvolver os aspectos fundamentais das matemáticas. Ao
3900 longo de toda a etapa hase de potenciar o uso de ferramentas tecnolóxicas en todos os aspectos
3901 do proceso de ensino e de aprendizaxe, xa que estas facilitan o desenvolvemento dos procesos
3902 do quefacer matemático e fan posible fuxir de procedementos rutineiros.

3903 As matemáticas son unha ferramenta fundamental na maioría das áreas do coñecemento, pero
3904 ademais teñen un gran valor en si mesmas, dado o seu carácter de linguaxe universal. Atendendo
3905 á diversidade de motivacións e intereses sociais, culturais, académicos e tecnolóxicos, a materia
3906 de Matemáticas do último curso da etapa configurouse en dúas opcións, A e B. As matemáticas A
3907 desenvólvense preferentemente mediante a resolución de problemas, a investigación e a análise
3908 matemática de situacións da vida cotiá, mentres que as matemáticas B profundan, ademais, nos
3909 procedementos alxébricos xeométricos, analíticos e estatísticos, incorporando contextos
3910 matemáticos, científicos e sociais.

3911 **17.2 Obxectivos**

Obxectivos da materia

OBX1. Interpretar, modelizar e resolver problemas da vida cotiá e propios das matemáticas aplicando diferentes estratexias e formas de razoamento para explorar distintas maneiras de proceder e obter posibles solucións.

- A resolución de problemas constitúe un eixe fundamental na aprendizaxe das matemáticas, xa que non é só un obxectivo senón tamén un proceso central na construción do coñecemento matemático. Tanto os problemas da vida cotiá en diferentes contextos coma os problemas propostos no ámbito das matemáticas permiten ser catalizadores de novo coñecemento, xa que as reflexións que se realizan durante a súa resolución axudan á construción de conceptos e ao establecemento de conexións entre eles. A través da resolución de problemas, o alumnado ten a oportunidade de adquirir, afianzar, aplicar e ampliar os seus coñecementos.
- O desenvolvemento deste obxectivo implica usar o coñecemento matemático que o alumnado posúe no contexto da resolución de problemas. Para iso é necesario proporcionar ferramentas de interpretación e modelización como diagramas, expresións simbólicas, gráficas..., técnicas e estratexias de resolución de problemas como a analogía con outros problemas, a estimación, o ensaio e erro, a resolución de maneira inversa (ir cara atrás), o tenteo, a descomposición en problemas máis sinxelos ou a busca de patróns que lles permitan tomar decisións, anticipar a resposta, asumir riscos e aceptar o erro como parte do proceso.

OBX2. Analizar as solucións dun problema usando diferentes técnicas e ferramentas e avaliando as respostas

obtidas para verificar a súa validez e idoneidade desde un punto de vista matemático e a súa repercusión global.

- A análise das solucións obtidas na resolución dun problema potencia a reflexión crítica sobre a súa validez, tanto desde un punto de vista estritamente matemático coma desde unha perspectiva global, valorando aspectos relacionados coa sostibilidade, a igualdade de xénero, o consumo responsable, a equidade ou a non discriminación, entre outros. Os razoamentos científico e matemático serán as ferramentas principais para realizar esa validación, pero tamén o serán a lectura atenta, a realización de preguntas adecuadas, a elección de estratexias para verificar a pertinencia das solucións obtidas segundo a situación exposta, a conciencia sobre os propios progresos e a autoavaliación.
- O desenvolvemento deste obxectivo comprende procesos reflexivos propios da metacognición como a autoavaliación e a coavaliación, a utilización de estratexias sinxelas de aprendizaxe autorregulada, o uso eficaz de distintas ferramentas dixitais como calculadoras, follas de cálculo ou programas matemáticos sinxelos, a verbalización ou explicación do proceso e a selección entre diferentes métodos de comprobación de solucións ou de estratexias para estudar a validez destas.

OBX3. Formular e comprobar conxecturas sinxelas ou expor problemas de forma autónoma, recoñecendo o valor do razoamento e a argumentación para xerar novos coñecementos.

- O razoamento e o pensamento analítico incrementan a percepción de patróns, estruturas e regularidades, tanto en situacións do mundo real coma abstractas, favorecendo a formulación de conxecturas sobre a súa natureza.
- Doutra banda, a formulación de problemas é outro compoñente importante na aprendizaxe e no ensino das matemáticas e considérase unha parte esencial do que facer matemático. Implica a xeración de novos problemas e preguntas destinadas a explorar unha situación determinada, así como a reformulación dun problema durante o proceso de resolución deste.
- A formulación de conxecturas, a formulación de novos problemas e a súa comprobación ou resolución pódese realizar por medio de materiais manipulativos, calculadoras, software, representacións e símbolos, traballando de forma individual ou colectiva a utilización do razoamento indutivo e dedutivo para formular argumentos matemáticos.
- O desenvolvemento deste obxectivo implica formular e comprobar conxecturas, examinar a súa validez e reformularlas para obter outras novas susceptibles de ser postas a proba, promovendo o uso do razoamento e a demostración como aspectos fundamentais das matemáticas. Cando o alumnado expón novos problemas, mellora o razoamento e a reflexión, á vez que constrúe o seu propio coñecemento, o que se traduce nun alto nivel de compromiso e curiosidade, así como de entusiasmo cara ao proceso de aprendizaxe das matemáticas.

OBX4. Utilizar os principios do pensamento computacional organizando datos, descompoñendo en partes, recoñecendo patróns, interpretando, modificando e creando algoritmos para modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz.

- O pensamento computacional entronca directamente coa resolución de problemas e a formulación de procedementos, utilizando a abstracción para identificar os aspectos máis relevantes e a descomposición en tarefas máis simples, co obxectivo de chegar a unha solución do problema que poida ser executada por un sistema informático. Levar o pensamento computacional á vida diaria supón relacionar os aspectos fundamentais da informática coas necesidades do alumnado.

- O desenvolvemento deste obxectivo fomenta a capacidade de utilizar o pensamento abstracto para simplificar os elementos dun problema, creando modelos de situacións cotiás, identificando os aspectos máis relevantes e desenvolvendo unha secuencia de procesos que permitan a súa automatización e codificación nunha linguaxe fácil para ser interpretado e executado por un sistema informático.

OBX5. Recoñecer e utilizar conexións entre os diferentes elementos matemáticos interconectando conceptos e procedementos para desenvolver unha visión das matemáticas como un todo integrado.

- A conexión entre os diferentes conceptos, procedementos e ideas matemáticas achega unha comprensión máis profunda e duradeira dos coñecementos adquiridos, o que proporciona unha visión máis ampla sobre o propio coñecemento. Percibir as matemáticas como un todo implica estudar as súas conexións internas e reflexionar sobre elas, tanto as existentes entre os bloques de saberes coma entre as matemáticas de distintos niveis ou as de diferentes etapas educativas.
- O desenvolvemento deste obxectivo implica enlazar as novas ideas matemáticas cos coñecementos previos, recoñecer e utilizar as conexións entre os distintos elementos matemáticos empregados na resolución de problemas e comprender como unhas ideas se constrúen sobre outras para formar un todo integrado.

OBX6. Identificar as matemáticas implicadas noutras materias e en situacións reais susceptibles de ser abordadas en termos matemáticos, interrelacionando conceptos e procedementos para aplicalos en situacións diversas.

- Recoñecer e utilizar a conexión das matemáticas con outras materias, coa vida real ou coa propia experiencia aumenta a bagaxe matemática do alumnado. É importante que o alumnado teña a oportunidade de experimentar as matemáticas en diferentes contextos (persoal, escolar, social, científico e humanístico), valorando, tanto histórica como actualmente, a contribución destas á resolución dos grandes obxectivos globais de desenvolvemento, con perspectiva histórica.
- A conexión entre as matemáticas e outras materias non debe limitarse unicamente aos saberes conceptuais, senón que debe ampliarse aos procedementos e ás actitudes, de forma que todo o coñecemento matemático poida ser transferido e aplicado a outras materias e a diversos contextos. Así, o desenvolvemento deste obxectivo supón o establecemento de conexións entre ideas, conceptos e procedementos matemáticos con outras materias e coa vida real e a súa aplicación na formulación, discusión e resolución de diversas situacións problematizadas.

OBX7. Representar, de forma individual e colectiva, conceptos, procedementos, información e resultados matemáticos usando diferentes tecnoloxías, para visualizar ideas e estruturar procesos matemáticos.

- A forma de representar ideas, conceptos e procedementos en matemáticas é fundamental. Ten dous aspectos que convén ter en conta; por unha banda, a representación dun resultado e, por outra, a representación dos procesos que se realizan durante a práctica das matemáticas.
- O desenvolvemento deste obxectivo dá lugar á adquisición dun conxunto de representacións matemáticas que amplían significativamente a capacidade para interpretar e resolver problemas da vida real.

OBX8. Comunicar de forma individual e colectiva conceptos, procedementos e argumentos matemáticos usando unha linguaxe oral, escrita ou gráfica e utilizando a terminoloxía matemática apropiada, para lles dar significado e coherencia ás ideas matemáticas.

- A comunicación e o intercambio de ideas con claridade e coherencia é unha parte esencial da educación científica e

matemática. A través da comunicación, as ideas convértense en obxectos de reflexión, perfeccionamento, discusión e rectificación. Comunicar ideas, conceptos e procesos contribúe a colaborar, cooperar, afianzar e xerar novos coñecementos.

- O desenvolvemento deste obxectivo comporta expresar e transmitir feitos, ideas, conceptos e procedementos de forma oral, escrita e gráfica, con veracidade e precisión, utilizando a terminoloxía matemática adecuada, de maneira que se lles dea significado e coherencia ás ideas.

OBX9. Desenvolver destrezas persoais identificando e xestionando emocións, poñendo en práctica estratexias de aceptación do erro como parte do proceso de aprendizaxe e adaptándose ante situacións de incerteza para mellorar a perseveranza na consecución de obxectivos e o gozo na aprendizaxe das matemáticas.

- Resolver problemas matemáticos ou retos máis globais nos que interveñen as matemáticas debe ser unha tarefa gratificante. A adquisición de destrezas emocionais dentro da aprendizaxe das matemáticas diminúe a ansiedade e a inseguridade e fomenta o benestar do alumnado, a regulación emocional e o interese pola súa aprendizaxe.
- O desenvolvemento deste obxectivo implica identificar e xestionar as emocións, recoñecer fontes de tensións, ser perseverante, pensar de forma crítica e creativa, crear resiliencia e manter unha actitude proactiva ante novos retos matemáticos.

OBX10. Desenvolver destrezas sociais recoñecendo e respectando as emocións e as experiencias dos demais, participando activa e reflexivamente en proxectos en equipos heteroxéneos con roles asignados para construír unha identidade positiva como estudante de matemáticas, fomentar o benestar persoal e grupal e crear relacións saudables.

- Traballar valores como o respecto, a tolerancia, a igualdade ou a resolución pacífica de conflitos, á vez que se resolven distintos retos matemáticos desenvolvendo destrezas de comunicación efectiva, de planificación, de indagación, de motivación e de confianza nas súas propias posibilidades, permítelle ao alumnado mellorar a autoconfianza e normalizar situacións de convivencia en igualdade, creando relacións e contornas de traballo saudables.
- O desenvolvemento deste obxectivo supón mostrar empatía polos demais, establecer e manter relacións positivas, exercitar a escoita activa e a comunicación asertiva, traballar en equipo e tomar decisións responsables. Así mesmo, debe fomentarse a ruptura de estereotipos e ideas preconcebidas sobre as matemáticas asociadas a cuestións individuais, por exemplo, as asociadas ao xénero ou a aptitude innata para as matemáticas.

3912 **17.3 Criterios de avaliación e contidos**

3913 **1.º curso**

Materia de Matemáticas	
1.º curso	
Bloque 1. Sentido numérico	
Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA1.1. Interpretar problemas matemáticos organizando e relacionando os datos dados e elaborando	OBX1

representacións matemáticas que permitan atopar estratexias para a súa resolución.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Resolver problemas matemáticos mobilizando os coñecementos necesarios e aplicando as ferramentas e as estratexias apropiadas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Expor variantes dun problema dado modificando algún dos seus datos ou algunha das súas condicións. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Recoñecer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Identificar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias, recoñecendo a achega das matemáticas ao progreso da humanidade. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cálculo. <ul style="list-style-type: none"> – Utilización do cálculo para resolver problemas da vida cotiá adaptando a estratexia e o tipo de cálculo ao tamaño dos números. ▪ Cantidade. <ul style="list-style-type: none"> – Identificación, comprensión e representación de cantidades con números enteiros. – Expresión de cantidades mediante números enteiros, fraccións, decimais e raíces cadradas exactas en contextos da vida cotiá coa precisión requirida. – Recoñecemento e aplicación de diferentes formas de representación de números naturais e enteiros, incluída a recta numérica. – Resolución de problemas en diferentes contextos, seleccionando a representación máis adecuada dunha mesma cantidade (natural, enteiro, decimal ou fracción). ▪ Sentido das operacións. <ul style="list-style-type: none"> – Aplicación de estratexias de cálculo mental para resolver operacións con números naturais, fraccións e decimais. – Identificación e aplicación das operacións con números enteiros, fraccionarios ou decimais útiles para resolver situacións contextualizadas. – Resolución de problemas contextualizados con operacións combinadas de números naturais, enteiros, fraccionarios e decimais, tendo en conta a xerarquía e aplicando as propiedades adecuadas para realizar os cálculos de maneira eficiente. ▪ Relacións. <ul style="list-style-type: none"> – Utilización de factores, múltiplos e divisores. Factorización en números primos para resolver problemas, mediante estratexias e ferramentas diversas, incluído o uso da calculadora. – Comparación e ordenación de fraccións, decimais e porcentaxes de maneira eficiente. ▪ Razoamento proporcional. <ul style="list-style-type: none"> – Comprensión e representación de razóns e proporcións en relacións cuantitativas. – Recoñecemento de magnitudes directamente proporcionais. Cálculo e significado da constante de 	

proporcionalidade directa.

- Comprensión e utilización de porcentaxes na resolución de problemas.

Bloque 2. Sentido da medida

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Investigar e comprobar conxecturas sinxelas de forma guiada analizando patróns, propiedades e relacións. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando e modificando algoritmos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Recoñecer e usar as relacións entre os coñecementos e as experiencias matemáticas formando un todo coherente. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Realizar conexións entre diferentes procesos matemáticos aplicando coñecementos e experiencias. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Representar conceptos, procedementos e resultados matemáticos usando diferentes ferramentas e valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7

Contidos

- Magnitude.
 - Recoñecemento das magnitudes e das súas diferentes unidades de medida. Uso dos factores de conversión.
 - Elección das unidades e operacións adecuadas en problemas que impliquen medida.
 - Estimación de medidas coa precisión adecuada a cada situación.
- Medición.
 - Dedución, interpretación e aplicación das principais fórmulas para obter lonxitudes e áreas en formas planas.

Bloque 3. Sentido espacial

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Interpretar problemas matemáticos organizando e relacionando os datos dados e elaborando representacións matemáticas que permitan atopar estratexias para a súa resolución. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando e modificando algoritmos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Recoñecer e usar as relacións entre os coñecementos e as experiencias matemáticas formando un todo coherente. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Realizar conexións entre diferentes procesos matemáticos aplicando coñecementos e experiencias. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Recoñecer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e 	OBX6

estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Identificar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias recoñecendo a achega das matemáticas ao progreso da humanidade. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.7. Representar conceptos, procedementos e resultados matemáticos usando diferentes ferramentas e valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Figuras xeométricas de dúas e tres dimensións. <ul style="list-style-type: none"> – Descrición de figuras planas e dos seus elementos característicos: ángulos, rectas e puntos notables. – Clasificación das figuras xeométricas planas en función das súas propiedades ou características. – Construción de figuras xeométricas con ferramentas manipulativas e dixitais, como programas de xeometría dinámica, realidade aumentada etc. ▪ Localización e sistemas de representación. <ul style="list-style-type: none"> – Localización e descrición de relacións espaciais: coordenadas cartesianas e outros sistemas de representación. Uso de ferramentas tecnolóxicas. 	
Bloque 4. Sentido alxébrico	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Comprobar a corrección matemática das solucións dun problema. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Comprobar a validez das solucións dun problema e elaborar respostas coherentes no contexto exposto, avaliando o seu alcance e a súa repercusión desde diferentes perspectivas (de xénero, de sostibilidade, de consumo responsable etc.). 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Expor variantes dun problema dado modificando algún dos seus datos ou algunha das súas condicións. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Recoñecer patróns, organizar datos e descompoñer un problema en partes máis simples facilitando a súa interpretación computacional. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.5. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando e modificando algoritmos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.6. Recoñecer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.7. Comunicar información utilizando a linguaxe matemática apropiada para describir, explicar e xustificar razoamentos, procedementos e conclusións. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.8. Recoñecer e empregar con precisión e rigor a linguaxe matemática presente na vida cotiá. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Modelo matemático. <ul style="list-style-type: none"> – Tradución de expresións da linguaxe cotiá que representan situacións reais á linguaxe alxébrica, e viceversa. Cálculo do valor numérico dunha expresión alxébrica. – Uso de modelos matemáticos para representar e comprender situacións da vida cotiá. – Dedución de conclusións razoables sobre unha situación da vida cotiá unha vez modelizada. ▪ Variable. <ul style="list-style-type: none"> – Comprensión do concepto de variable. Variable dependente e independente. ▪ Igualdade e desigualdade. <ul style="list-style-type: none"> – Uso da álgebra simbólica para representar relacións lineais en situacións da vida cotiá. – Identificación e aplicación da equivalencia de expresións alxébricas na resolución de problemas baseados en relacións lineais. – Procura de solucións de ecuacións lineais. Contextualización das devanditas solucións. – Uso da tecnoloxía para comprobar as solucións dunha ecuación. ▪ Relacións e funcións. <ul style="list-style-type: none"> – Aplicación e comparación das diferentes formas de representación dunha relación lineal. Coordenadas cartesianas. – Identificación de funcións, lineais ou non lineais e comparación das súas propiedades a partir de táboas, gráficas ou expresións alxébricas. – Modelización das relacións lineais en distintas situacións da vida real. – Representación da recta a partir da súa ecuación en problemas contextualizados. – Uso da álgebra simbólica para a representación e a explicación de relacións matemáticas. – Dedución da información relevante dunha función mediante o uso de diferentes representacións simbólicas. ▪ Pensamento computacional. <ul style="list-style-type: none"> – Xeneralización e transferencia de procesos de resolución de problemas a outras situacións. – Identificación de estratexias para a interpretación e a modificación de algoritmos. – Uso de calculadoras gráficas e software específico para a construción e interpretación de gráficas. 	
Bloque 5. Sentido estocástico	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Investigar e comprobar conxecturas sinxelas de forma guiada analizando patróns, propiedades e relacións. 	OBX3

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Recoñecer patróns, organizar datos e descompoñer un problema en partes máis simples facilitando a súa interpretación computacional. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.3. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando e modificando algoritmos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.4. Recoñecer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.5. Identificar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias, recoñecendo a achega das matemáticas ao progreso da humanidade. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.6. Representar conceptos, procedementos e resultados matemáticos usando diferentes ferramentas e valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.7. Comunicar información utilizando a linguaxe matemática apropiada para describir, explicar e xustificar razoamentos, procedementos e conclusións. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.8. Recoñecer e empregar con precisión e rigor a linguaxe matemática presente na vida cotiá. 	OBX8

Contidos

- Organización e análise de datos.
 - Concepto de poboación, mostra e individuo. Variables cualitativas e cuantitativas.
 - Recollida, organización e tratamento de datos de variables unidimensionais. Frecuencias.
 - Análise e interpretación de táboas e gráficos estatísticos de variables cualitativas e cuantitativas en contextos da vida real.
 - Elaboración das representacións gráficas máis adecuadas a cada caso para visualizar como se distribúen os datos, interpretalos e obter conclusións razoadas. Uso de procedementos manuais e tecnolóxicos (calculadora, folla de cálculo, programas informáticos...).
 - Medidas de centralización: interpretación e cálculo.
 - Uso da calculadora e outras ferramentas tecnolóxicas para o cálculo analítico das medidas de centralización, así como a súa interpretación en situacións da vida real.

Bloque 6. Sentido socioafectivo

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.1. Recoñecer a achega das matemáticas ao progreso da humanidade e a súa contribución á superación dos retos que demanda a sociedade actual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.2. Xestionar as emocións propias e desenvolver o autoconcepto matemático como ferramenta para xerar expectativas positivas ante novos retos matemáticos. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.3. Mostrar unha actitude positiva e perseverante aceptando a crítica razoada ao lles facer fronte 	OBX9

ás diferentes situacións de aprendizaxe das matemáticas.	
<ul style="list-style-type: none"> CA6.4. Colaborar activamente no traballo en equipo respectando diferentes opinións, comunicándose de maneira efectiva, pensando de forma crítica e creativa e tomando decisións e xuízos informados. 	OBX10
<ul style="list-style-type: none"> CA6.5. Participar na repartición de tarefas que deban desenvolverse en equipo, achegando valor, favorecendo a inclusión, a escoita activa, asumindo o rol asignado e responsabilizándose da propia contribución ao equipo. 	OBX10

Contidos

- Crenzas, actitudes e emocións.
 - Fomento da curiosidade, da iniciativa, da perseveranza e da resiliencia cara á aprendizaxe das matemáticas.
 - Recoñecemento das emocións que interveñen na aprendizaxe como a autoconciencia e a autorregulación.
 - Desenvolvemento da flexibilidade cognitiva para aceptar un cambio de estratexia cando sexa necesario e transformar o erro nunha oportunidade de aprendizaxe.
- Traballo en equipo e toma de decisións.
 - Técnicas cooperativas para optimizar o traballo en equipo e compartir e construír coñecemento matemático.
 - Condutas empáticas e estratexias de xestión de conflitos.
- Inclusión, respecto e diversidade.
 - Promoción de actitudes inclusivas e aceptación da diversidade presente na aula e na sociedade.
 - Recoñecemento da contribución das matemáticas ao desenvolvemento dos distintos ámbitos do coñecemento humano desde unha perspectiva de xénero.

3914 2.º curso

Materia de Matemáticas 2.º curso

Bloque 1. Sentido numérico

Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Interpretar problemas matemáticos organizando e relacionando os datos dados e elaborando representacións matemáticas que permitan atopar estratexias para a súa resolución. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Resolver problemas matemáticos mobilizando os coñecementos necesarios e aplicando as ferramentas e estratexias apropiadas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Expor variantes dun problema dado modificando algún dos seus datos ou algunha das súas condicións. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Recoñecer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, 	OBX6

clasificar e predicir.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Identificar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias, recoñecendo a achega das matemáticas ao progreso da humanidade. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cantidade. <ul style="list-style-type: none"> – Uso das potencias de expoñente natural e enteiro. Transformación e simplificación de expresións con potencias. Notación científica. – Interpretación de números grandes e pequenos, recoñecemento e utilización da notación exponencial e científica e o seu uso na calculadora. – Realización de estimacións coa precisión requirida. – Uso dos números enteiros, fraccións, decimais e raíces para expresar cantidades en contextos da vida cotiá coa precisión requirida. – Recoñecemento e aplicación de diferentes formas de representación de números enteiros, fraccionarios e decimais, incluída a recta numérica. – Resolución de problemas en diferentes contextos, seleccionando a representación máis adecuada dunha mesma cantidade (natural, enteiro, decimal, fracción ou raíz). ▪ Sentido das operacións. <ul style="list-style-type: none"> – Identificación e aplicación das operacións con números enteiros, fraccionarios ou decimais útiles para resolver situacións contextualizadas. – Resolución de problemas contextualizados con operacións combinadas con números naturais, enteiros, fraccionarios e decimais, tendo en conta a xerarquía e aplicando as propiedades adecuadas para realizar os cálculos de maneira eficiente. ▪ Relacións. <ul style="list-style-type: none"> – Comparación e ordenación de fraccións, decimais e porcentaxes de maneira eficiente, atopando a súa situación exacta ou aproximada na recta numérica. ▪ Razoamento proporcional. <ul style="list-style-type: none"> – Comprensión e representación de razóns e proporcións en relacións cuantitativas. – Recoñecemento das relacións de proporcionalidade directa, inversa e composta. Constante de proporcionalidade. Reparticións proporcionais. – Comprensión e utilización de porcentaxes na resolución de problemas. 	
Bloque 2. Sentido da medida	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Investigar e comprobar conxecturas sinxelas de forma guiada analizando patróns, propiedades e relacións. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando e modificando algoritmos. 	OBX4

<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Recoñecer e usar as relacións entre os coñecementos e as experiencias matemáticas formando un todo coherente. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Realizar conexións entre diferentes procesos matemáticos aplicando coñecementos e experiencias. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Representar conceptos, procedementos e resultados matemáticos usando diferentes ferramentas e valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7

Contidos

- Magnitude.
 - Elección das unidades e operacións adecuadas en problemas que impliquen medida.
 - Estimación de medidas coa precisión adecuada a cada situación.
- Medición.
 - Dedución, interpretación e aplicación das principais fórmulas para obter áreas, volumes e capacidades en formas tridimensionais.
 - Uso de representacións planas de obxectos tridimensionais para visualizar e resolver problemas.
 - Representación de obxectos tridimensionais usando os medios tecnolóxicos máis adecuados.

Bloque 3. Sentido espacial

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Recoñecer patróns, organizar datos e descompoñer un problema en partes máis simples facilitando a súa interpretación computacional. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando e modificando algoritmos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Recoñecer e usar as relacións entre os coñecementos e experiencias matemáticas formando un todo coherente. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Realizar conexións entre diferentes procesos matemáticos aplicando coñecementos e experiencias. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Recoñecer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Identificar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias recoñecendo a achega das matemáticas ao progreso da humanidade. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.7. Representar conceptos, procedementos e resultados matemáticos usando diferentes ferramentas valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7

Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Figuras xeométricas de dúas e tres dimensións. <ul style="list-style-type: none"> – Descrición e clasificación de figuras xeométricas planas e tridimensionais en función das súas propiedades ou características. – Identificación da relación pitagórica e o seu uso no cálculo de medidas en figuras planas e tridimensionais. – Recoñecemento de figuras semellantes. O teorema de Tales. – Aplicación de escalas no cálculo de distancias en situacións da vida real. – Construción de figuras xeométricas con ferramentas manipulativas e dixitais, como programas de xeometría dinámica, realidade aumentada etc. 	
Bloque 4. Sentido alxébrico	
Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Comprobar a corrección matemática das solucións dun problema. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Comprobar a validez das solucións dun problema e elaborar respostas coherentes no contexto exposto, avaliando o seu alcance e repercusión desde diferentes perspectivas (de xénero, de sostibilidade, de consumo responsable etc.). 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Expor variantes dun problema dado modificando algún dos seus datos ou algunha das súas condicións. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Recoñecer patróns, organizar datos e descompoñer un problema en partes máis simples facilitando a súa interpretación computacional. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.5. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando e modificando algoritmos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.6. Recoñecer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.7. Comunicar información utilizando a linguaxe matemática apropiada para describir, explicar e xustificar razoamentos, procedementos e conclusións. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.8. Recoñecer e empregar con precisión e rigor a linguaxe matemática presente na vida cotiá. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Modelo matemático. <ul style="list-style-type: none"> – Modelización de situacións sinxelas da vida cotiá usando representacións matemáticas e a linguaxe alxébrica. – Dedución de conclusións razoables sobre unha situación da vida cotiá unha vez modelizada. – Uso da linguaxe alxébrica para obter fórmulas e termos xerais baseados na observación de pautas e 	

regularidades.

- Operacións con expresións alxébricas sinxelas. Identidades.
- Variable.
 - Comprensión do concepto de variable nas súas diferentes naturezas.
- Igualdade e desigualdade.
 - Uso da álgebra simbólica para representar relacións lineais e cadráticas en situacións da vida cotiá.
 - Identificación e aplicación da equivalencia de expresións alxébricas na resolución de problemas baseados en relacións lineais e cadráticas.
 - Procura de solucións en ecuacións lineais e cadráticas cunha incógnita. Aplicación a problemas contextualizados. Interpretación das solucións.
 - Resolución alxébrica e gráfica de sistemas de dúas ecuacións lineais e dúas incógnitas. Aplicación a problemas contextualizados.
 - Uso da tecnoloxía para resolver e comprobar as solucións de ecuacións e sistemas de ecuacións lineais.
- Relacións e funcións.
 - Aplicación e comparación das diferentes formas de representación dunha relación (táboa, gráfica, fórmula...).
 - Identificación de funcións, lineais ou non lineais, estudo e comparación das súas propiedades a partir das súas gráficas ou expresións alxébricas.
 - Identificación de relacións cuantitativas e determinación da clase ou clases de funcións que a modelizan en problemas propios doutras materias ou do mundo real.
 - Uso da álgebra simbólica para a representación e a explicación de relacións matemáticas a partir de situacións contextualizadas.
 - Dedución da información relevante dunha función mediante o uso de diferentes representacións simbólicas.
- Pensamento computacional.
 - Xeneralización e transferencia de procesos de resolución de problemas a outras situacións.
 - Identificación de estratexias para a interpretación e a modificación de algoritmos.
 - Uso de calculadoras gráficas e software específico para a representación de funcións e a análise dos seus elementos característicos.

Bloque 5. Sentido estocástico

Craterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA5.1. Investigar conxecturas sinxelas de forma guiada analizando patróns, propiedades e relacións.	OBX3
▪ CA5.2. Recoñecer patróns, organizar datos e descompoñer un problema en partes máis simples facilitando a súa interpretación computacional.	OBX4
▪ CA5.3. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando e modificando algoritmos.	OBX4
▪ CA5.4. Recoñecer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar,	OBX6

clasificar e predicir.	
<ul style="list-style-type: none"> CA5.5. Identificar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias, recoñecendo a achega das matemáticas ao progreso da humanidade. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA5.6. Representar conceptos, procedementos e resultados matemáticos usando diferentes ferramentas e valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA5.7. Comunicar información utilizando a linguaxe matemática apropiada para describir, explicar e xustificar razoamentos, procedementos e conclusións. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA5.8. Recoñecer e empregar con precisión e rigor a linguaxe matemática presente na vida cotiá. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Organización e análise de datos. <ul style="list-style-type: none"> Análise e interpretación de táboas e gráficos estatísticos de variables cualitativas, cuantitativas discretas e cuantitativas continuas. Recollida e organización de datos en situacións da vida cotiá que involucran unha soa variable. Frecuencias. Elaboración das representacións gráficas máis adecuadas mediante diferentes ferramentas tecnolóxicas (calculadora, folia de cálculo, aplicacións...) para pescudar como se distribúen os datos, interpretalos e obter conclusións razoadas. Medidas de centralización e dispersión: interpretación e cálculo. Comparación de dous conxuntos de datos atendendo ás medidas de centralización e dispersión. Uso das medidas de dispersión como complemento da media para explicar a distribución dos datos. Cálculo e interpretación das medidas de centralización e dispersión, con apoio tecnolóxico, en contextos da vida real. Uso de técnicas estatísticas para o tratamento de grandes cantidades de datos. Contribución da estatística ao progreso da sociedade. 	
Bloque 6. Sentido socioafectivo	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA6.1. Recoñecer a achega das matemáticas ao progreso da humanidade e a súa contribución á superación dos retos que demanda a sociedade actual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA6.2. Xestionar as emocións propias e desenvolver o autoconceito matemático como ferramenta para xerar expectativas positivas ante novos retos matemáticos. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> CA6.3. Mostrar unha actitude positiva e perseverante aceptando a crítica razoada ao lles facer fronte ás diferentes situacións de aprendizaxe das matemáticas. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> CA6.4. Colaborar activamente no traballo en equipo respectando diferentes opinións, comunicándose de maneira efectiva, pensando de forma crítica e creativa e tomando decisións e xuízos informados. 	OBX10

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.5. Participar na repartición de tarefas que deban desenvolverse en equipo, achegando valor, favorecendo a inclusión, a escoita activa, asumindo o rol asignado e responsabilizándose da propia contribución ao equipo. 	OBX10
--	-------

Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Crenzas, actitudes e emocións. <ul style="list-style-type: none"> – Fomento da curiosidade, da iniciativa, da perseveranza e da resiliencia cara á aprendizaxe das matemáticas. – Recoñecemento das emocións que interveñen na aprendizaxe como a autoconciencia e a autorregulación. – Desenvolvemento da flexibilidade cognitiva para aceptar un cambio de estratexia cando sexa necesario e transformar o erro nunha oportunidade de aprendizaxe. ▪ Traballo en equipo e toma de decisións. <ul style="list-style-type: none"> – Técnicas cooperativas para optimizar o traballo en equipo e compartir e construír coñecemento matemático. – Condutas empáticas e estratexias de xestión de conflitos. ▪ Inclusión, respecto e diversidade. <ul style="list-style-type: none"> – Promoción de actitudes inclusivas e aceptación da diversidade presente na aula e na sociedade. – Recoñecemento da contribución das matemáticas ao desenvolvemento dos distintos ámbitos do coñecemento humano desde unha perspectiva de xénero. 	

3915 3.º curso

Materia de Matemáticas 3.º curso	
Bloque 1. Sentido numérico	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Interpretar problemas matemáticos organizando e relacionando os datos dados e elaborando representacións matemáticas que permitan atopar estratexias para a súa resolución. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Resolver problemas matemáticos mobilizando os coñecementos necesarios e aplicando as ferramentas e estratexias apropiadas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Expor variantes dun problema dado modificando algún dos seus datos ou algunha das súas condicións. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Recoñecer patróns, organizar datos e descompoñer un problema en partes máis simples facilitando a súa interpretación computacional. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Recoñecer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Identificar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias, recoñecendo a achega das matemáticas ao progreso da humanidade. 	OBX6
---	------

Contidos

- Cálculo.
 - Aplicación de estratexias variadas para facer recontos sistemáticos en situacións da vida cotiá. Introducción á combinatoria.
- Cantidade.
 - Realización de estimacións coa precisión requirida.
 - Uso dos números enteiros, fraccións, decimais e raíces para expresar cantidades en contextos da vida cotiá coa precisión requirida.
 - Aplicación de diferentes formas de representación de números, incluída a recta numérica. Obtención da fracción xeratriz dun número decimal.
 - Selección e utilización da representación máis adecuada dunha mesma cantidade (natural, enteiro, decimal, fracción ou radical) para cada situación ou problema.
 - Transformación e simplificación de expresións con radicais.
- Relacións.
 - Comprensión e representación de cantidades con números enteiros, fraccións, decimais e raíces.
 - Identificación de patróns e regularidades numéricas. Progresións aritméticas e xeométricas.
- Razoamento proporcional.
 - Desenvolvemento e análise de métodos para resolver problemas en situacións de proporcionalidade directa, inversa e composta en diferentes contextos (aumentos e diminucións porcentuais, rebaixas e subidas de prezos, impostos, cambios de divisas, cálculos xeométricos, escalas, velocidade e tempo etc.).
- Educación financeira.
 - Interpretación da información numérica en contextos financeiros sinxelos.
 - Aplicación do Interese simple e composto en problemas contextualizados.
 - Métodos para a toma de decisións de consumo responsable atendendo ás relacións calidade-prezo e ao valor-prezo en contextos cotiáns.

Bloque 2. Sentido da medida

Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando e modificando algoritmos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Realizar conexións entre diferentes procesos matemáticos aplicando coñecementos e experiencias. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Recoñecer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Representar conceptos, procedementos e resultados matemáticos usando diferentes ferramentas e valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Medición. <ul style="list-style-type: none"> – Representación e modelización de obxectos tridimensionais para visualizar as súas propiedades e resolver problemas con eles. – Resolución de problemas contextualizados que impliquen o cálculo de lonxitudes, áreas, volumes e capacidades en formas planas e tridimensionais. ▪ Estimación e relacións. <ul style="list-style-type: none"> – Formulación de conxecturas sobre medidas ou relacións entre as mesmas baseadas en estimacións. – Estratexias para a toma de decisión xustificada do grao de precisión requirida en situacións de medida. 	
Bloque 3. Sentido espacial	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando e modificando algoritmos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Recoñecer e usar as relacións entre os coñecementos e as experiencias matemáticas formando un todo coherente. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Realizar conexións entre diferentes procesos matemáticos aplicando coñecementos e experiencias. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Recoñecer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Identificar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias recoñecendo a achega das matemáticas ao progreso da humanidade. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Representar conceptos, procedementos e resultados matemáticos usando diferentes ferramentas e valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Figuras xeométricas de dúas e tres dimensións. <ul style="list-style-type: none"> – Descrición e clasificación de figuras xeométricas planas e tridimensionais e o seu uso en problemas contextualizados. – Construción de figuras xeométricas con ferramentas manipulativas e dixitais, como programas de xeometría dinámica, realidade aumentada etc. ▪ Movementos e transformacións. 	

- Análise de transformacións elementais, como xiros, translacións e simetrías en situacións diversas utilizando ferramentas tecnolóxicas e/ou manipulativas.
- Visualización, razoamento e modelización xeométrica.
 - Modelización xeométrica para representar e explicar relacións numéricas e alxébricas na resolución de problemas.
 - Relacións xeométricas: investigación en diversos sentidos (numérico, alxébrico, analítico) e diversos campos (arte, ciencia, vida diaria).

Bloque 4. Sentido alxébrico

Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA4.1. Comprobar a corrección matemática das solucións dun problema.	OBX2
▪ CA4.2. Comprobar a validez das solucións dun problema e elaborar respostas coherentes no contexto exposto, avaliando o seu alcance e repercusión desde diferentes perspectivas (de xénero, de sostibilidade, de consumo responsable etc.).	OBX2
▪ CA4.3. Expor variantes dun problema dado modificando algún dos seus datos ou algunha das súas condicións.	OBX3
▪ CA4.4. Recoñecer patróns, organizar datos e descompoñer un problema en partes máis simples facilitando a súa interpretación computacional.	OBX4
▪ CA4.5. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando e modificando algoritmos.	OBX4
▪ CA4.6. Recoñecer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir	OBX6
▪ CA4.7. Representar conceptos, procedementos e resultados matemáticos usando diferentes ferramentas e valorando a súa utilidade para compartir información.	OBX7
▪ CA4.8. Recoñecer e empregar con precisión e rigor a linguaxe matemática presente na vida cotiá.	OBX8

Contidos

- Patróns.
 - Patróns: identificación e comprensión, determinando a regra de formación de diversas estruturas en casos sinxelos.
 - Fórmulas e termos xerais: obtención mediante a observación de pautas e regularidades sinxelas e a súa xeneralización.
 - Transformación de expresións alxébricas. Identidades notables.
- Modelo matemático.

- Modelización de situacións da vida cotiá usando representacións matemáticas e a linguaxe alxébrica.
- Dedución de conclusións razoables sobre unha situación da vida cotiá unha vez modelizada.
- Igualdade e desigualdade.
 - Realización de operacións sinxelas con polinomios. Regra de Ruffini. Factorización de polinomios.
 - Identificación e aplicación da equivalencia de expresións alxébricas na resolución de problemas baseados en relacións lineais e cadráticas.
 - Procura de solucións en ecuacións lineais e cadráticas en situacións da vida cotiá. Resolución de ecuacións sinxelas de grao superior a dous.
 - Procura de solucións en sistemas lineais de dúas ecuacións e dúas incógnitas en problemas contextualizados.
 - Uso da tecnoloxía para a resolución de ecuacións e sistemas de ecuacións lineais con dúas incógnitas.
- Relacións e funcións.
 - Aplicación e comparación das diferentes formas de representación dunha relación.
 - Identificación de funcións lineais e cadráticas e comparación das súas propiedades a partir de táboas, gráficas ou expresións alxébricas. Identificación dos seus elementos característicos.
 - Identificación de relacións cuantitativas en situacións da vida cotiá e determinación da clase ou clases de funcións que a modelizan.
 - Uso da álgebra simbólica para a representación e a explicación de relacións matemáticas.
 - Dedución da información relevante de funcións lineais e cadráticas a partir das súas diferentes expresións.
 - Uso da tecnoloxía para a construción e a representación de funcións.
- Pensamento computacional.
 - Xeneralización e transferencia de procesos de resolución de problemas a outras situacións.
 - Identificación de estratexias para a interpretación e a modificación de algoritmos.
 - Uso de calculadoras gráficas e distintos programas para a construción e representación de funcións.

Bloque 5. Sentido estocástico

Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA5.1. Investigar conxecturas sinxelas de forma autónoma analizando patróns, propiedades e relacións.	OBX3
▪ CA5.2. Recoñecer patróns, organizar datos e descompoñer un problema en partes máis simples facilitando a súa interpretación computacional.	OBX4
▪ CA5.3. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando e modificando algoritmos.	OBX4
▪ CA5.4. Recoñecer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir.	OBX6
▪ CA5.5. Identificar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias recoñecendo a	OBX6

achega das matemáticas ao progreso da humanidade.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.6. Representar conceptos, procedementos e resultados matemáticos usando diferentes ferramentas e valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.7. Comunicar información utilizando a linguaxe matemática apropiada, para describir, explicar e xustificar razoamentos, procedementos e conclusións. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.8. Recoñecer e empregar con precisión e rigor a linguaxe matemática presente na vida cotiá. 	OBX8

Contidos

- Organización e análise de datos.
 - Análise e interpretación de táboas e gráficos estatísticos de variables cualitativas, cuantitativas discretas e cuantitativas continuas.
 - Recollida e organización de datos de situacións da vida cotiá que involucran unha soa variable.
 - Elaboración das representacións gráficas máis adecuadas mediante o uso de diferentes ferramentas tecnolóxicas (calculadora, folla de cálculo, aplicacións móbiles...) para pescudar como se distribúen os datos, interpretalos e obter conclusións razoadas.
- Incerteza.
 - Identificación de fenómenos deterministas e aleatorios. Espazo mostral e sucesos.
 - Interpretación da probabilidade como medida asociada á incerteza de experimentos aleatorios.
 - Asignación de probabilidades mediante a regra de Laplace.
 - Estudo das propiedades básicas da probabilidade e resolución de problemas contextualizados.
 - Planificación e realización de experiencias sinxelas para analizar o comportamento de fenómenos aleatorios.
 - Asignación de probabilidades a partir dos resultados dun experimento aleatorio. Frecuencia relativa e probabilidade.
 - Papel do cálculo de probabilidades en distintos avances científicos e sociais.
- Inferencia.
 - Formulación de preguntas adecuadas para coñecer as características de interese dunha poboación.
 - Diferenciación entre poboación e mostra en problemas contextualizados. Selección e representatividade da mostra en casos sinxelos.
 - Presentación de datos relevantes para dar resposta a cuestións expostas en investigacións estatísticas.
 - Obtención de conclusións razoables a partir dos resultados obtidos, co fin de emitir xuízos e de tomar decisións adecuadas en problemas contextualizados.

Bloque 6. Sentido socioafectivo

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.1. Recoñecer a achega das matemáticas ao progreso da humanidade e a súa contribución á superación dos retos que demanda a sociedade actual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.2. Xestionar as emocións propias e desenvolver o autoconcepto matemático como ferramenta 	OBX9

para xerar expectativas positivas ante novos retos matemáticos.	
<ul style="list-style-type: none"> CA6.3. Mostrar unha actitude positiva e perseverante, aceptando a crítica razoada ao facer fronte ás diferentes situacións de aprendizaxe das matemáticas. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> CA6.4. Colaborar activamente no traballo en equipo, respectando diferentes opinións, comunicándose de maneira efectiva, pensando de forma crítica e creativa e tomando decisións e xuízos informados. 	OBX10
<ul style="list-style-type: none"> CA6.5. Participar na repartición de tarefas que deban desenvolverse en equipo, achegando valor, favorecendo a inclusión e a escoita activa, asumindo o rol asignado e responsabilizándose da propia contribución ao equipo. 	OBX10

Contidos

- Crenzas, actitudes e emocións.
 - Fomento da curiosidade, da iniciativa, da perseveranza e da resiliencia cara á aprendizaxe das matemáticas.
 - Recoñecemento das emocións que interveñen na aprendizaxe como a autoconciencia e a autorregulación.
 - Desenvolvemento da flexibilidade cognitiva para aceptar un cambio de estratexia cando sexa necesario e transformar o erro nunha oportunidade de aprendizaxe.
- Traballo en equipo e toma de decisións.
 - Técnicas cooperativas para optimizar o traballo en equipo e compartir e construír coñecemento matemático.
 - Condutas empáticas e estratexias de xestión de conflito.
- Inclusión, respecto e diversidade.
 - Promoción de actitudes inclusivas e aceptación da diversidade presente na aula e na sociedade.
 - Recoñecemento da contribución das matemáticas ao desenvolvemento dos distintos ámbitos do coñecemento humano desde unha perspectiva de xénero.

3916 4.º curso

Materia de Matemáticas A	
4.º curso	
Bloque 1. Sentido numérico	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Reformular problemas matemáticos, organizando e interpretando os datos dados e elaborando representacións matemáticas que permitan atopar estratexias para a súa resolución. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Resolver problemas matemáticos mobilizando os coñecementos necesarios e aplicando as ferramentas e as estratexias máis apropiadas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Recoñecer e investigar patróns, organizar datos e descompoñer un problema en partes máis simples facilitando a súa interpretación e o seu tratamento computacional. 	OBX4

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Propoñer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Identificar e aplicar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias reflexionando sobre a achega das matemáticas ao progreso da humanidade. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Representar matematicamente a información máis relevante dun problema, conceptos, procedementos e resultados matemáticos utilizando as ferramentas e formas de representación máis adecuadas para visualizar ideas e estruturar procesos matemáticos, valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7

Contidos

- Cálculo.
 - Resolución de situacións e problemas da vida cotiá nos que se teñan que facer recontos sistemáticos, utilizando estratexias (diagramas de árbore, técnicas de combinatoria etc.).
- Cantidade.
 - Obtención e interpretación dos erros absoluto e relativo.
 - Realización de estimacións en diversos contextos analizando e acoutando o erro cometido.
 - Uso dos números reais para expresar cantidades en contextos da vida cotiá coa precisión requirida.
 - Identificación do conxunto numérico que serve para responder a diferentes necesidades: contar, medir, comparar etc.
- Sentido das operacións.
 - Uso das propiedades das operacións aritméticas para realizar cálculos con números reais de maneira eficiente con calculadora adaptando as estratexias a cada situación.
 - Recoñecemento dalgúns números irracionais en situacións da vida cotiá.
- Relacións.
 - Identificación e análise de patróns e regularidades numéricas nas que interveñan números reais.
 - Orde na recta numérica. Intervalos.
- Razoamento proporcional.
 - Recoñecemento das relacións de proporcionalidade directa, inversa e composta. Constante de proporcionalidade. Reparticións proporcionais.
 - Desenvolvemento, análise e explicación de métodos para a resolución de problemas en situacións de proporcionalidade.
- Educación financeira.
 - Métodos de resolución de problemas relacionados con aumentos e diminucións porcentuais, intereses e taxas en contextos financeiros.

Bloque 2. Sentido da medida

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Propoñer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Identificar e aplicar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias reflexionando sobre a achega das matemáticas ao progreso da humanidade. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Representar matematicamente a información máis relevante dun problema, conceptos, procedementos e resultados matemáticos utilizando as ferramentas e as formas de representación máis adecuadas para visualizar ideas e estruturar procesos matemáticos valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Medición. <ul style="list-style-type: none"> Dedución e aplicación da pendente dunha recta e a súa relación co ángulo en situacións sinxelas. Cambio. <ul style="list-style-type: none"> Estudo do crecemento e decrecemento de funcións e da taxa de variación absoluta, relativa e media en contextos da vida cotiá co apoio de ferramentas tecnolóxicas. 	
Bloque 3. Sentido espacial	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Formular, investigar e comprobar conxecturas de forma autónoma estudando patróns, propiedades e relacións e empregando para iso as ferramentas tecnolóxicas máis adecuadas. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Recoñecer e investigar patróns, organizar datos e descompoñer un problema en partes máis simples facilitando a súa interpretación e o seu tratamento computacional. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando, modificando e creando algoritmos sinxelos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Representar matematicamente a información máis relevante dun problema, conceptos, procedementos e resultados matemáticos utilizando diferentes ferramentas e formas de representación para visualizar ideas e estruturar procesos matemáticos, valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Comunicar ideas, conclusións, conxecturas e razoamentos matemáticos utilizando diferentes medios, incluídos os dixitais con coherencia e claridade usando a terminoloxía matemática apropiada. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Recoñecer e empregar, con precisión e rigor, a linguaxe matemática presente na vida cotiá e en diversos contextos, comunicando mensaxes con contido matemático. 	OBX8

Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Figuras xeométricas de dúas e tres dimensións. <ul style="list-style-type: none"> – Propiedades xeométricas de obxectos da vida cotiá: investigación con programas de xeometría dinámica. ▪ Movementos e transformacións. <ul style="list-style-type: none"> – Transformacións elementais na vida cotiá: investigación con ferramentas tecnolóxicas como programas de xeometría dinámica, realidade aumentada etc. ▪ Visualización, razoamento e modelización xeométrica. <ul style="list-style-type: none"> – Realización de modelos xeométricos para representar e explicar relacións numéricas e alxébricas en situacións diversas. – Modelización de elementos xeométricos da vida cotiá con ferramentas tecnolóxicas, como programas de xeometría dinámica, realidade aumentada etc. – Elaboración e comprobación de conxecturas sobre propiedades xeométricas utilizando programas de xeometría dinámica ou outras ferramentas. 	
Bloque 4. Sentido alxébrico	
Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Reformular problemas matemáticos de forma verbal e gráfica, interpretando os datos, as relacións entre eles e as preguntas expostas e utilizando as ferramentas tecnolóxicas necesarias 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Seleccionar as solucións óptimas dun problema valorando tanto a corrección matemática como as súas implicacións desde diferentes perspectivas (de xénero, de sostibilidade, de consumo responsable...). 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Recoñecer e investigar patróns, organizar datos e descompoñer un problema en partes máis simples facilitando a súa interpretación e o seu tratamento computacional. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando, modificando e creando algoritmos sinxelos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.5. Relacionar os coñecementos e as experiencias matemáticas entre si para formar un todo coherente. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.6. Analizar e poñer en práctica conexións entre diferentes procesos matemáticos aplicando coñecementos e experiencias previas. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.7. Propoñer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.8. Representar matematicamente a información máis relevante dun problema, conceptos, procedementos e resultados matemáticos utilizando diferentes ferramentas e formas de representación para visualizar ideas e estruturar procesos matemáticos, valorando a súa utilidade 	OBX7

para compartir información.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.9. Recoñecer e empregar, con precisión e rigor, a linguaxe matemática presente na vida cotiá e en diversos contextos, comunicando mensaxes con contido matemático. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Patróns. <ul style="list-style-type: none"> – Patróns: comprensión e análise, determinando a regra de formación de diversas estruturas en casos sinxelos que inclúan identidades notables. ▪ Modelo matemático. <ul style="list-style-type: none"> – Modelización e resolución de problemas da vida cotiá apoiándose en representacións matemáticas e na linguaxe alxébrica. – Obtención e análise de conclusións razoables dunha situación da vida cotiá unha vez modelizada. ▪ Variable. <ul style="list-style-type: none"> – Asignación de variables en función do contexto do problema. – Interpretación das características de funcións lineais e cadráticas a través da taxa de variación media en problemas contextualizados. ▪ Igualdade e desigualdade. <ul style="list-style-type: none"> – Utilización e cálculo de formas equivalentes de expresións alxébricas na resolución de ecuacións, sistemas de ecuacións e inecuacións lineais. – Discusión e procura de solucións en ecuacións lineais e cadráticas e de grao superior a dúas sinxelas. Aplicación a problemas contextualizados. – Procura de solucións en ecuacións, sistemas de ecuacións lineais e non lineais en problemas contextualizados. – Resolución de inecuacións de primeiro e segundo grao en problemas contextualizados. – Uso da tecnoloxía para a resolución de ecuacións, inecuacións e sistemas de ecuacións en problemas contextualizados. ▪ Relacións e funcións. <ul style="list-style-type: none"> – Aplicación da forma de representación máis adecuada (táboa, gráfica...) na resolución de problemas da vida cotiá. – Representación gráfica de funcións elementais (lineais, cadráticas, definidas a anacos). Estudo das súas propiedades a partir da representación gráfica e da súa interpretación en situacións da vida cotiá. – Interpretación de relacións cuantitativas en situacións da vida cotiá e selección dos tipos de funcións que as modelizan. ▪ Pensamento computacional. <ul style="list-style-type: none"> – Resolución de problemas mediante a descomposición en partes, a automatización e o pensamento algorítmico. – Identificación e análise de estratexias na interpretación, modificación e creación de algoritmos. – Formulación e análise de problemas da vida cotiá utilizando programas e ferramentas adecuadas. 	
Bloque 5. Sentido estocástico	
Criterios de avaliación	Obxectivos

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Reformular problemas matemáticos de forma verbal e gráfica interpretando os datos, as relacións entre eles e as preguntas expostas e utilizando as ferramentas tecnolóxicas necesarias. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Crear variantes dun problema dado modificando algún dos seus datos e observando a relación entre os diferentes resultados obtidos. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.3. Formular, investigar e comprobar conxecturas de forma autónoma estudando patróns, propiedades e relacións e empregando para iso as ferramentas tecnolóxicas máis adecuadas. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.4. Recoñecer e investigar patróns, organizar datos e descompoñer un problema en partes máis simples facilitando a súa interpretación e o seu tratamento computacional. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.5. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando, modificando e creando algoritmos sinxelos. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.6. Propoñer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.7. Identificar e aplicar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias reflexionando sobre a achega das matemáticas ao progreso da humanidade. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.8. Representar matematicamente a información máis relevante dun problema, conceptos, procedementos e resultados matemáticos utilizando diferentes ferramentas e formas de representación para visualizar ideas e estruturar procesos matemáticos e valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7

Contidos

- Organización e análise de datos.
 - Análise e interpretación de táboas e gráficos estatísticos dunha e dúas variables.
 - Recollida e organización de datos dunha situación da vida cotiá que involucre unha e dúas variables.
 - Elaboración de representacións gráficas mediante o emprego de medios tecnolóxicos adecuados para interpretar a información estatística e obter conclusións razoadas.
 - Cálculo das medidas de posición e dispersión máis relevantes para dar resposta a cuestións expostas en investigacións estatísticas.
 - Interpretación da relación entre dúas variables, valorando graficamente con ferramentas tecnolóxicas a pertinencia dunha regresión lineal.
- Incerteza.
 - Aplicación do cálculo de probabilidades para tomar decisións fundamentadas en diferentes contextos, aplicando a regra de Laplace e técnicas de recuento (diagramas de árbore, táboas...) en experimentos simples e compostos.
 - Resolución de problemas sinxelos de probabilidade condicionada en contextos da vida real.
 - Planificación e realización de experimentos simples e compostos para estudar o comportamento de fenómenos

aleatorios en situacións contextualizadas.

- Inferencia.
 - Diferentes etapas do deseño de estudos estatísticos.
 - Estratexias e ferramentas de presentación e interpretación de datos relevantes en investigacións estatísticas mediante ferramentas dixitais adecuadas.
 - Análise do alcance das conclusións dun estudo estatístico valorando a representatividade da mostra.

Bloque 6. Sentido socioafectivo

Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA6.1. Identificar e xestionar as emocións propias, desenvolver o autoconceito matemático xerando expectativas positivas ante novos retos matemáticos.	OBX9
▪ CA6.2. Mostrar unha actitude positiva e perseverante ao lles facer fronte ás diferentes situacións de aprendizaxe das matemáticas aceptando a crítica razoada.	OBX9
▪ CA6.3. Traballar e colaborar activamente en equipos heteroxéneos respectando as diferentes opinións e comunicándose de maneira efectiva. Utilizar o pensamento crítico e creativo para tomar decisións e realizar xuízos informados.	OBX10
▪ CA6.4. Xestionar a repartición de tarefas do equipo achegándolle valor, favorecendo a inclusión, a escoita activa e responsabilizándose do rol asignado.	OBX10

Contidos

- Crenzas, actitudes e emocións.
 - Mostras de curiosidade, iniciativa, perseveranza e resiliencia cara á aprendizaxe das matemáticas.
 - Xestión das emocións que interveñen na aprendizaxe das matemáticas como a autoconciencia, a autorregulación e a perseveranza.
 - Fomento da flexibilidade cognitiva, buscando un cambio de estratexia cando sexa necesario, transformando o erro en oportunidade de aprendizaxe.
- Traballo en equipo e toma de decisións.
 - Asunción de responsabilidades e participación activa para optimizar o traballo en equipo.
 - Disposición a pedir, dar e xestionar axuda para a xestión de conflitos.
 - Reflexión sobre as ideas clave de situacións problemáticas para ser capaz de tomar decisións adecuadas en situacións similares.
- Inclusión, respecto e diversidade.
 - Actitudes inclusivas e aceptación da diversidade presente na aula e na sociedade.
 - Uso de condutas empáticas e estratexias para a xestión de conflitos.
 - Contribución das matemáticas ao desenvolvemento dos distintos ámbitos do coñecemento humano desde unha perspectiva de xénero.

Materia de Matemáticas B	
4.º curso	
Bloque 1. Sentido numérico	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Interpretar e reformular problemas matemáticos utilizando as ferramentas dixitais máis adecuadas para representar matematicamente a información máis relevante dun problema. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Resolver situacións problematizadas mobilizando os coñecementos necesarios, analizando e aplicando as ferramentas e estratexias máis apropiadas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Propoñer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Analizar e aplicar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias valorando a achega das matemáticas ao progreso da humanidade. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Usar diferentes ferramentas, incluídas as dixitais e as formas de representación (pictórica, gráfica, verbal ou simbólica) valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Comunicar información utilizando a linguaxe matemática apropiada, oralmente e por escrito, para describir, explicar e xustificar os razoamentos, procedementos e conclusións. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Recoñecer e empregar, con precisión e rigor, a linguaxe matemática presente na vida cotiá e en diversos contextos comunicando mensaxes con contido matemático. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cálculo. <ul style="list-style-type: none"> – Resolución de situacións e problemas da vida cotiá mediante técnicas de combinatoria: variacións, permutacións e combinacións. ▪ Cantidade. <ul style="list-style-type: none"> – Obtención e interpretación dos erros absoluto e relativo. – Realización de estimacións en diversos contextos analizando o erro cometido. – Uso de potencias de expoñente fraccionario e radicais. Propiedades e transformacións. – Definición e propiedades dos logaritmos. – Uso dos números reais para expresar cantidades en contextos diversos, coa precisión requirida. – Selección e utilización da representación máis adecuada dunha mesma cantidade expresada por un número real para cada situación ou problema. ▪ Sentido das operacións. <ul style="list-style-type: none"> – Uso das propiedades das operacións aritméticas para realizar cálculos con números reais de maneira eficiente 	

con calculadora adaptando as estratexias a cada situación.

- Relacións.
 - Ordenación na recta numérica de números reais.
 - Obtención e representación de intervalos na recta real.
 - Significado e aplicación dos números reais.
- Razoamento proporcional.
 - Situacións de proporcionalidade directa inversa e composta en diversos contextos. Resolución de problemas.

Bloque 2. Sentido da medida

Craterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA2.1. Interpretar e reformular problemas matemáticos utilizando as ferramentas dixitais máis adecuadas para representar matematicamente a información máis relevante dun problema.	OBX1
▪ CA2.2. Resolver situacións problematizadas mobilizando os coñecementos necesarios, analizando e aplicando as ferramentas e estratexias máis apropiadas.	OBX1
▪ CA2.3. Analizar e poñer en práctica conexións entre diferentes procesos matemáticos aplicando coñecementos e experiencias.	OBX5
▪ CA2.4. Propoñer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir.	OBX6
▪ CA2.5. Analizar e aplicar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias valorando a achega das matemáticas ao progreso da humanidade.	OBX6

Contidos

- Medición.
 - Medición de ángulos. Concepto de radián.
 - Recoñecemento das razóns trigonométricas dun ángulo agudo.
 - Utilización das razóns trigonométricas e as súas relacións na resolución de problemas.
- Cambio.
 - Estudo gráfico do crecemento e decrecemento de funcións en contextos da vida cotiá co apoio de ferramentas tecnolóxicas.
 - Estudo das taxas de variación absoluta, relativa e media en contextos diversos co apoio de ferramentas tecnolóxicas.

Bloque 3. Sentido espacial

Craterios de avaliación	Obxectivos
-------------------------	------------

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Formular, investigar e comprobar conxecturas de forma autónoma estudando patróns, propiedades e relacións, empregando para iso as ferramentas tecnolóxicas máis adecuadas. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Xeneralizar patróns e proporcionar unha representación computacional de situacións problematizadas. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando, modificando, xeneralizando e creando algoritmos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Usar diferentes ferramentas, incluídas as dixitais e formas de representación (pictórica, gráfica, verbal ou simbólica), valorando a súa utilidade para compartir información. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Comunicar información utilizando a linguaxe matemática apropiada, oralmente e por escrito, para describir, explicar e xustificar os razoamentos, procedementos e conclusións. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Recoñecer e empregar, con precisión e rigor, a linguaxe matemática presente na vida cotiá e en diversos contextos comunicando mensaxes con contido matemático. 	OBX8

Contidos

- Figuras xeométricas de dúas e tres dimensións.
 - Propiedades xeométricas dos obxectos matemáticos e da vida cotiá: investigación con programas de xeometría dinámica.
 - Uso dos triángulos para descompoñer formas xeométricas de dúas e tres dimensións, estudar as súas propiedades e calcular os seus elementos.
- Localización e sistemas de representación.
 - Definición de vector. Características e operacións.
 - Figuras xeométricas de dúas dimensións: representación e análise das súas propiedades utilizando a xeometría analítica.
 - Coñecemento e transformación de diferentes expresións alxébricas dunha recta.
 - Selección da expresión máis adecuada dunha recta en función da situación que haxa que resolver.
- Movementsos e transformacións.
 - Transformacións elementais na vida cotiá: investigación aplicando ferramentas tecnolóxicas e técnicas de xeometría analítica.
- Visualización, razoamento e modelización xeométrica.
 - Uso dos modelos xeométricos para representar e explicar relacións numéricas e alxébricas en situacións diversas.
 - Modelización de elementos xeométricos con ferramentas tecnolóxicas, como programas de xeometría dinámica, realidade aumentada etc.
 - Elaboración e comprobación de conxecturas sobre propiedades xeométricas utilizando programas de xeometría dinámica ou outras ferramentas.

Bloque 4. Sentido alxébrico

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Reformular problemas matemáticos de forma verbal e gráfica interpretando os datos, as relacións entre eles e as preguntas expostas e utilizando as ferramentas tecnolóxicas necesarias. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Xustificar as solucións óptimas dun problema desde diferentes perspectivas (matemática, de xénero, de sostibilidade, de consumo responsable...). 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Formular, investigar e comprobar conxecturas de forma autónoma estudando patróns, propiedades e relacións e empregando para iso as ferramentas tecnolóxicas máis adecuadas. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Xeneralizar patróns e proporcionar unha representación computacional de situacións problematizadas. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.5. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando, modificando, xeneralizando e creando algoritmos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.6. Conectar os coñecementos e as experiencias matemáticas entre si para formar un todo coherente. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.7. Propoñer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.8. Recoñecer e empregar, con precisión e rigor, a linguaxe matemática presente na vida cotiá e en diversos contextos, comunicando mensaxes con contido matemático. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Patróns. <ul style="list-style-type: none"> – Patróns, pautas e regularidades: análise e extensión determinando a regra de formación de diversas estruturas que inclúan identidades notables e fraccións alxébricas. ▪ Modelo matemático. <ul style="list-style-type: none"> – Modelización e resolución de problemas contextualizados apoiándose en representacións matemáticas e na linguaxe alxébrica. – Estratexias de dedución e análise de conclusións razoables dunha situación contextualizada unha vez modelizada. ▪ Variable. <ul style="list-style-type: none"> – Análise dos diferentes tipos de variables en diferentes contextos. – Estudo da taxa de variación media como medida do cambio dunha función nun intervalo. – Análise do comportamento dunha función, así como comparación de funcións usando taxas. ▪ Igualdade e desigualdade. <ul style="list-style-type: none"> – Uso da álgebra simbólica para representar relacións funcionais en contextos diversos. – Utilización e cálculo de formas equivalentes de expresións alxébricas na resolución de ecuacións, sistemas de 	

ecuacións e inecuacións.

- Discusión e procura de solucións de ecuacións lineais, cadráticas e de grao superior a dous en diversos contextos.
- Resolución de sistemas lineais e non lineais de dúas ecuacións e dúas incógnitas.
- Resolución de inecuacións de primeiro e segundo grao.
- Uso da tecnoloxía para a resolución de ecuacións, inecuacións e sistemas de ecuacións e inecuacións.
- **Relacións e funcións.**
 - Aplicación da forma de representación máis adecuada na resolución de problemas en diferentes contextos (táboa, gráfica, expresión analítica...).
 - Representación gráfica de funcións elementais (lineais, cadráticas, definidas a anacos, exponenciais e logarítmicas). Estudo das súas propiedades a partir da representación gráfica e a súa interpretación en diferentes contextos.
 - Estudo de relacións cuantitativas en diferentes contextos e selección do tipo de funcións que as modelizan.
 - Uso de recursos tecnolóxicos para a representación e o estudo dunha función, así como para a comparación de funcións.
- **Pensamento computacional.**
 - Resolución de problemas mediante a descomposición en partes, a automatización e o pensamento algorítmico.
 - Identificación e análise de estratexias para a interpretación, modificación e creación de algoritmos.
 - Formulación e análise de problemas en diferentes contextos utilizando programas e ferramentas adecuadas.

Bloque 5. Sentido estocástico

Craterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA5.1. Reformular problemas matemáticos de forma verbal e gráfica, interpretando os datos, as relacións entre eles e as preguntas expostas e utilizando as ferramentas tecnolóxicas necesarias.	OBX1
▪ CA5.2. Expor variantes dun problema que leven a unha xeneralización.	OBX3
▪ CA5.3. Formular, investigar e comprobar conxecturas de forma autónoma.	OBX3
▪ CA5.4. Xeneralizar patróns e proporcionar unha representación computacional de situacións problematizadas.	OBX4
▪ CA5.5. Modelizar situacións e resolver problemas de forma eficaz interpretando, modificando, xeneralizando e creando algoritmos.	OBX4
▪ CA5.6. Propoñer situacións susceptibles de ser formuladas e resoltas mediante ferramentas e estratexias matemáticas, establecendo e aplicando conexións entre o mundo real e as matemáticas e usando os procesos inherentes á investigación científica e matemática: inferir, medir, comunicar, clasificar e predicir.	OBX6
▪ CA5.7. Analizar e aplicar conexións coherentes entre as matemáticas e outras materias valorando a achega das matemáticas ao progreso da humanidade.	OBX6

Contidos

- Organización e análise de datos.
 - Análise e interpretación de táboas e gráficos estatísticos dunha e dúas variables.
 - Recollida e organización de datos dunha situación da vida cotiá que involucre unha e dúas variables.
 - Elaboración das representacións gráficas máis adecuadas mediante medios dixitais para interpretar a información estatística e obter conclusións razoadas.
 - Cálculo das medidas de posición e dispersión máis relevantes para dar resposta a cuestións expostas en investigacións estatísticas.
 - Comparación de distribucións de datos atendendo a medidas de posición e dispersión.
 - Interpretación da relación entre dúas variables. Análise gráfica do tipo de relación e pertinencia de realizar unha regresión lineal.
 - Axuste lineal con ferramentas tecnolóxicas.
- Incerteza.
 - Aplicación do cálculo de probabilidades para tomar decisións fundamentadas en diferentes contextos aplicando a regra de Laplace e técnicas de recuento en experimentos simples e compostos.
 - Resolución de problemas sinxelos de probabilidade condicionada en contextos da vida real.
 - Planificación e realización de experimentos simples e compostos para estudar o comportamento de fenómenos aleatorios en situacións contextualizadas.
- Inferencia.
 - Deseño de estudos estatísticos reflexionando sobre as diferentes etapas do proceso. Selección da mostra.
 - Presentación e interpretación de datos relevantes en investigacións estatísticas.
 - Utilización dos métodos e as ferramentas dixitais adecuadas en investigacións estatísticas.

Bloque 6. Sentido socioafectivo

Craterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA6.1. Identificar e xestionar as emocións propias, desenvolver o autoconcepto matemático xerando expectativas positivas ante novos retos matemáticos.	OBX9
▪ CA6.2. Mostrar unha actitude positiva e perseverante ao lles facer fronte ás diferentes situacións de aprendizaxe das matemáticas aceptando a crítica razoada.	OBX9
▪ CA6.3. Traballar e colaborar activamente en equipos heteroxéneos respectando as diferentes opinións e comunicándose de maneira efectiva. Utilizar o pensamento crítico e creativo para tomar decisións e realizar xuízos informados.	OBX10
▪ CA6.4. Xestionar a repartición de tarefas do equipo, achegando valor ao grupo mesmo, favorecendo a inclusión, a escoita activa e responsabilizándose do rol asignado.	OBX10

Contidos

- Crenzas, actitudes e emocións.

- Mostras de curiosidade, iniciativa, perseveranza e resiliencia cara á aprendizaxe das matemáticas.
- Xestión das emocións que interveñen na aprendizaxe das matemáticas como a autoconciencia, a autorregulación e a perseveranza.
- Fomento da flexibilidade cognitiva, buscando un cambio de estratexia cando sexa necesario, transformando o erro nunha oportunidade de aprendizaxe.
- Traxallo en equipo e toma de decisións.
 - Asunción de responsabilidades e participación activa para optimizar o traballo en equipo.
 - Disposición a pedir, dar e xestionar axuda para a xestión de conflitos.
 - Reflexión sobre as ideas clave de situacións problemáticas para ser capaz de tomar decisións adecuadas en situacións similares.
- Inclusión, respecto e diversidade.
 - Actitudes inclusivas para acoller a diversidade presente na aula e na sociedade.
 - Uso de condutas empáticas e estratexias para a xestión de conflitos.
 - Contribución das matemáticas ao desenvolvemento dos distintos ámbitos do coñecemento humano desde unha perspectiva de xénero.

3917 **17.4 Orientacións pedagóxicas**

3918 A intervención educativa na materia de Matemáticas desenvolverá o seu currículo e tratará de
3919 asentar de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes que lle faciliten
3920 ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto das materias, unha
3921 adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

3922 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
3923 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
3924 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que se
3925 presentan nos apartados seguintes e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
3926 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
3927 alumnado e o seu nivel de desempeño.

3928 **Relación entre os obxectivos da materia de Matemáticas e as competencias clave a través dos**
3929 **descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I**

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1			1-2-3-4	2	5		3	4
OBX2			1-2	2	4	3	3	
OBX3	1		1-2	1-2-5			3	

OBX4			1-2-3	2-3-5			3	
OBX5			1-3	2-3				1
OBX6			1-2	3-5		4	2-3	1
OBX7			3	1-2-5			3	4
OBX8	1-3	1	2-4	2-3			3	3
OBX9			5		1-4-5		2	3
OBX10	5	3	3		1-3	2-3		

3930 **Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe**

- 3931 – As matemáticas como instrumento para explicar e comprender a nosa contorna. Débenselle
3932 proporcionar ao alumnado situacións reais e próximas á súa realidade cotiá nas que o contido
3933 e os procesos matemáticos cobren significado. Para iso, pódese acudir as ás aplicacións e á
3934 utilización que outras ciencias fan do coñecemento matemático. Neste contexto, o uso de
3935 tarefas de modelización matemática pode resultar especialmente significativo dado que o
3936 alumnado terá unha especial relevancia na construción da súa aprendizaxe mostrando a
3937 aplicabilidade e a funcionabilidade das matemáticas e a súa conexión co mundo que o rodea.
- 3938 – A achega de exemplos cos que o alumnado se sinta familiarizado favorecerá unha actitude
3939 moito máis positiva cara á súa formación. Explicar a transcendencia dos novos contidos na
3940 aprendizaxe do alumnado farao máis consciente do seu proceso de formación. Divulgar a
3941 achega de cada unha das partes das matemáticas ao progreso social contribuirá a que o
3942 alumnado se involucre na súa aprendizaxe.
- 3943 – A aprendizaxe a través da resolución de problemas. As estratexias de resolución de problemas
3944 constitúen unha das liñas principais dentro da actividade matemática. Resolver problemas non
3945 debe ser soamente un dos obxectivos das matemáticas, senón un dos principais
3946 procedementos para a súa aprendizaxe. A discusión de situacións susceptibles de abordarse a
3947 través do razoamento matemático e os distintos métodos para a súa resolución son un punto
3948 de partida e unha xustificación para a construción de conceptos e procesos matemáticos, así
3949 como unha oportunidade para que o alumnado aplique os seus coñecementos e os amplíe.
- 3950 – O pensamento computacional como un elemento intimamente ligado ao pensamento
3951 matemático. A utilización na aula de actividades que promovan o pensamento computacional
3952 enriquecerá o proceso de ensino e aprendizaxe estimulando a creatividade e potenciando a
3953 capacidade de razoamento. Tanto o pensamento matemático coma o computacional implican o
3954 recoñecemento de patróns, a descomposición de procesos, o deseño de algoritmos, a

- 3955 modelización e a necesidade de explorar diferentes formas de resolución. Esta descomposición
3956 de procesos en partes máis sinxelas, así como a progresividade no nivel de dificultade á hora
3957 de abordar os problemas, fará medrar a autoestima do alumnado en relación coas matemáticas
3958 ao ser máis conscientes da súa evolución.
- 3959 – O fomento do traballo en equipo. A resolución de moitas situacións problematizadas necesitará
3960 de algo máis ca dun simple traballo individual, requirirá compartir coñecementos, capacidades,
3961 destrezas e esforzos. Esta modalidade é unha estratexia que lle permite ao alumnado
3962 desenvolver diversas competencias tanto no eido intelectual coma social. O traballo en equipo
3963 vai incrementar a motivación, reforzar a autoestima, estimular a creatividade, aumentar a
3964 autonomía, promover a reflexión, fomentar a responsabilidade, intercambiar experiencias e
3965 favorecer as habilidades sociais.
- 3966 – O uso de distintas metodoloxías que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do
3967 alumnado promoverán o traballo en equipo, favorecerán a capacidade de aprender por si
3968 mesmos e desenvolverán as habilidades necesarias que lle permitan seguir aprendendo ao
3969 longo da vida. É necesario que o alumnado adquira os coñecementos matemáticos a través de
3970 diferentes métodos e medios, tanto para a súa aplicación posterior coma para fortalecer o seu
3971 propio proceso de aprendizaxe. O material manipulativo, os xogos e as ferramentas
3972 tecnolóxicas serán fundamentais para contribuír a unha mellor representación e comprensión
3973 dos conceptos e deberán convivir e complementar outros materiais presentes na aula.
- 3974 – A contribución a formar cidadáns e cidadás competentes social e emocionalmente. É necesario
3975 presentar as matemáticas desde unha perspectiva socioemocional e promover o
3976 desenvolvemento de destrezas que permitan ao alumnado autoxestionar as súas emocións,
3977 aumentar a capacidade de tomar decisións de forma crítica, valorar opinións distintas ás
3978 propias, recoñecer o erro como un elemento enriquecedor e dinamizador da aprendizaxe,
3979 diminuír as actitudes negativas cara á materia e erradicar calquera sentimento de desigualdade
3980 por razón de xénero. Resultará de grande utilidade o coñecemento do desenvolvemento
3981 histórico das matemáticas e das contribucións das mulleres e dos homes ao longo da historia
3982 na actualidade.
- 3983 – O uso de estratexias que permitan traballar transversalmente a comprensión lectora, a
3984 expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital, o emprendemento,
3985 o fomento do espírito crítico e científico, a educación emocional e en valores, a igualdade de
3986 xénero e a creatividade. A transversalidade resulta fundamental para mellorar a aprendizaxe e
3987 promover o desenvolvemento de actitudes críticas e reflexivas no alumnado. Traballar de xeito
3988 transversal os conceptos anteriores vai permitir que o alumnado descubra a importancia e a
3989 utilidade do aprendido, mostrando así unha actitude máis favorable e incrementando deste

3990 xeito a súa motivación. Na formación integral do alumnado será fundamental integrar contidos
3991 de distintas áreas de coñecemento nos que se deberá mobilizar todo tipo de competencias e
3992 ferramentas.

3993 – A avaliación continua como parte fundamental do proceso de ensino e aprendizaxe. A súa
3994 finalidade é mellorar tanto os procesos de ensino coma os de aprendizaxe. Deberá atender á
3995 diversidade do alumnado empregando procedementos e instrumentos de avaliación variados e
3996 adaptados ás distintas situacións de aprendizaxe. Resultará unha ferramenta de seguimento
3997 que proporcionará unha información moi importante para poder intervir sobre todos os
3998 elementos que forman parte dos procesos de ensino e de aprendizaxe. Esta información
3999 permitirá tomar decisións que redunden nunha mellora da atención á diversidade, na
4000 prevención das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo
4001 tan pronto como se detecten estas necesidades, e estarán encamiñadas a garantir a
4002 adquisición das competencias necesarias para continuar o proceso formativo.

4003 **18 Música**

4004 **18.1 Introducción**

4005 A cultura e as expresións artísticas enténdense e serven como reflexo das sociedades pasadas
4006 e presentes. A música, como ben cultural, como linguaxe universal e medio de comunicación non
4007 verbal, constitúe un elemento de gran valor na vida das persoas. A súa repercusión supera a
4008 propia individualidade artística cara a outros campos do coñecemento, pois xa desde a
4009 antigüidade se establecen vínculos con outras manifestacións escénicas, como a danza ou o
4010 teatro. Na actualidade, estamos en contacto permanente con ela. Ademais, favorece o
4011 desenvolvemento integral do ser humano, intervén na súa formación emocional e intelectual, a
4012 través do coñecemento do feito musical como manifestación cultural e histórica, e contribúe ao
4013 afianzamento dunha postura aberta, reflexiva e crítica no alumnado.

4014 O desenvolvemento tecnolóxico modificou considerablemente os referentes musicais da
4015 sociedade grazas á posibilidade dunha escoita simultánea de toda a produción musical mundial a
4016 través dos discos, da radio, da televisión, dos xogos electrónicos, do cinema, da publicidade, de
4017 Internet etc. Ese mesmo desenvolvemento tecnolóxico abriu, pola súa vez, novas canles para a
4018 interpretación e a creación musical, tanto de músicos profesionais coma de calquera persoa
4019 interesada en facer música.

4020 A música contribúe activamente no desenvolvemento cognitivo, emocional e psicomotor do
4021 alumnado. Na súa vertente cognitiva, a atención, a percepción, a memoria, a análise, os
4022 elementos propios da linguaxe musical e a contextualización das producións musicais,
4023 xuntamente co traballo da parte máis física relacionada coa práctica vocal e instrumental, o
4024 desenvolvemento psicomotriz fino, a mellora da lateralidade, da respiración e da posición corporal
4025 son parte inherente do proceso de desenvolvemento da sensibilidade emocional, da empatía, do
4026 respecto cara á diversidade cultural, que se traballa a través da escoita activa, da creación e da
4027 interpretación musical.

4028 Ademais, a materia de Música contribúe ao desenvolvemento de valores como o esforzo, a
4029 constancia, a perseveranza, a disciplina, a toma de decisións, a autonomía, o compromiso, a
4030 asunción de responsabilidades e o espírito emprendedor, innovador e crítico, que contribúen ao
4031 desenvolvemento integral da persoa.

4032 A práctica musical mellora a memoria, a concentración, a atención, a psicomotricidade, a
4033 xestión das emocións, o fortalecemento da autoestima, as habilidades para enfrontarse a un
4034 público ou a capacidade para traballar en grupo. A música potencia o desenvolvemento de
4035 capacidades como a comunicación oral e escrita, o pensamento matemático ou o coñecemento

4036 tecnolóxico e científico, que axudan á adquisición das competencias e, ademais, contribúe a un
4037 ensino integral e axuda na maduración do alumnado.

4038 A materia de Música na educación secundaria obrigatoria fundaméntase e constrúese desde a
4039 área de Música e Danza na educación primaria. Agora desenvolveranse as capacidades e as
4040 competencias adquiridas nos cursos anteriores e afianzaranse os contidos aprendidos
4041 previamente polo alumnado.

4042 O currículo estrutúrase en dúas partes: unha primeira engloba os cursos de 2.º a 3.º da
4043 educación secundaria obrigatoria e a segunda o 4.º curso desta. Para cada unha delas
4044 concretáronse uns criterios de avaliación e uns contidos que se articulan en tres bloques e
4045 integran os coñecementos, destrezas e actitudes que se pretenden alcanzar a través dun traballo
4046 procedemental, co fin de que os coñecementos teóricos se asimilen despois dunha familiarización
4047 e inmersión na linguaxe musical.

4048 Na educación secundaria obrigatoria, coa materia de Música preténdense atinxir os seguintes
4049 obxectivos: o primeiro, desenvolver a identidade e a recepción cultural; o segundo e o terceiro
4050 contribuír á autoexpresión a través da creación e da interpretación; o cuarto céntrase na produción
4051 artística e un quinto obxectivo focalízase especificamente no patrimonio musical e dancístico da
4052 Comunidade Autónoma de Galicia. O logro destes cinco obxectivos debe realizarse a partir dunha
4053 aprendizaxe baseada na práctica que lle permita ao alumnado experimentar a música e mais a
4054 danza.

4055 Os criterios de avaliación da materia fórmulanse como ferramentas para medir o nivel de
4056 adquisición das competencias atendendo aos seus compoñentes cognitivo, procedemental e
4057 actitudinal.

4058 Pola súa parte, os contidos articúlanse en tres bloques e integran os coñecementos, destrezas
4059 e actitudes necesarios para a consecución dos obxectivos da materia.

4060 Baixo a epígrafe «Escoita e percepción» englobáanse aqueles criterios de avaliación e aqueles
4061 contidos que se consideraron indispensables para desenvolver o concepto de identidade cultural,
4062 a través da exposición a diferentes propostas audiovisuais que permitan o achegamento do
4063 patrimonio musical e dancístico como fonte de inspiración e coñecemento das posibilidades da
4064 arte e como medio de expresión de sentimentos e emocións.

4065 O bloque de «Interpretación, improvisación e creación escénica» pretende a aprendizaxe de
4066 conceptos clave da linguaxe musical desde o entendemento da aula como un espazo dinámico no
4067 que o alumnado se sinta cómodo expresando as súas ideas, tanto a través da utilización meditada
4068 do seu corpo e dos instrumentos musicais, coma do uso libre de distintas linguaxes. O traballo

4069 baseado en proxectos grupais posibilitará descubrir a importancia de actitudes tales como a
4070 tolerancia e o respecto, a responsabilidade e o compromiso, así como a valoración da
4071 perseveranza necesaria para o dominio técnico de calquera instrumento. Este bloque de criterios
4072 de avaliación e contidos favorece no alumnado a posibilidade de sentir e de aprender a música a
4073 través da experiencia de ser músico.

4074 Por último, baixo a denominación de «Contextos e culturas», preténdese unha aproximación
4075 aos diferentes xéneros e estilos musicais máis representativos do patrimonio musical. Con isto
4076 propónse un achegamento de maneira global e ordenada ás diferentes manifestacións musicais
4077 producidas ao longo da historia, tanto por mulleres coma por homes, e que ofrezca unha visión da
4078 importancia da arte como medio de expresión.

4079 O desenvolvemento competencial da materia focaliza a adquisición dos contidos partindo
4080 dunha aprendizaxe baseada na práctica e no desenvolvemento de habilidades que lle permitan ao
4081 alumnado vivir a experiencia da música e da danza a través da interpretación, da creación e
4082 desde a escoita activa de diferentes propostas artísticas.

4083 En virtude de mellorar as capacidades do alumnado, deseñaranse diferentes situacións de
4084 aprendizaxe que conteñan os contidos e que, desde unha visión global, permitan a aplicación dos
4085 coñecementos adquiridos previamente. A conexión con outras materias é, a priori, máis directa
4086 coa de Educación Plástica, Visual e Audiovisual, por compartir ambas as competencias de índole
4087 artística. Con todo, é posible establecer vinculacións co resto das materias do currículo, como por
4088 exemplo a relación matemática que subxace nas relacións rítmicas e estruturais, as calidades
4089 físicas do son, a relación entre a linguaxe e a música, a simbiose do texto e o idioma coas
4090 melodías ou a necesidade de coñecer a historia para entender o porqué das diferentes expresións
4091 musicais e dancísticas.

4092 18.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Analizar obras de diferentes épocas e culturas identificando as súas principais características estilísticas e establecendo relacións co seu contexto, para valorar o patrimonio musical e dancístico como fonte de gozo e de enriquecemento persoal.

- A adquisición desta competencia implica aprender a identificar as principais características estilísticas da música e da danza de diferentes épocas e culturas, así como a relacionalas coas características do seu contexto histórico, valorando a súa importancia nas transformacións sociais das que estas artes son orixe ou reflexo.
- Para iso, analizaranse, desde a escoita activa ou desde o visionamento activo, obras representativas, ás que se accederá en directo ou a través de reproducións analóxicas ou dixitais. Resultará tamén de utilidade o comentario de textos e imaxes e a consulta de fontes bibliográficas ou doutro tipo sobre os diversos medios e soportes empregados no rexistro, conservación ou difusión destas obras. A incorporación da perspectiva de xénero nesta análise permitirá que o alumnado entenda a imaxe e o papel da muller nas obras estudadas, favorecendo un achegamento que axude a identificar os mitos, os estereotipos e os roles de xénero transmitidos a través da música e da danza.
- A contextualización das obras fará posible a súa adecuada valoración como produtos dunha época e dun contexto social determinados, á vez que permitirá a reflexión sobre a súa evolución e a súa relación co presente. Por este motivo, ademais de acudir aos diferentes xéneros e estilos musicais que forman parte do canon occidental, convén prestar atención á música e á danza doutras culturas e ás que están presentes no cine, no teatro, na televisión, nos videoxogos ou nas redes sociais, así como ás que conforman os imaxinarios do alumnado, identificando características e intencionalidades comúns que axuden á súa mellor comprensión e valoración. Esta comparación debe contribuír ao desenvolvemento dunha actitude crítica e reflexiva sobre os diferentes referentes musicais e dancísticos e a enriquecer o repertorio ao que as alumnas e os alumnos teñen acceso, desenvolvendo así o seu gusto polas devanditas artes e a percepción destas como fonte de gozo e de enriquecemento persoal.
- Así, durante as actividades de recepción activa, fomentárase o desenvolvemento de hábitos saudables de escoita, sensibilizando o alumnado sobre os problemas derivados da polución sonora e do consumo indiscriminado de música.

OBX2. Explorar as posibilidades expresivas de diferentes técnicas musicais e dancísticas, a través de actividades de improvisación, para incorporalas ao repertorio persoal de recursos e desenvolver un criterio de selección das técnicas máis adecuadas á intención expresiva.

- O descubrimento e a exploración das distintas posibilidades expresivas que ofrecen as técnicas musicais e dancísticas permítelle ao alumnado adquirilas e enriquecer o seu repertorio persoal de recursos e aprender a seleccionar e a aplicar as máis adecuadas a cada necesidade ou intención.
- A improvisación, tanto pautada coma libre, constitúe un medio idóneo para levar a cabo esa exploración. Na aula, as actividades de improvisación bríndanlle ao alumnado a oportunidade de descubrir e de aplicar, de maneira individual ou en grupo, diferentes técnicas musicais e dancísticas mediante o emprego da voz, do corpo, de instrumentos musicais ou de ferramentas analóxicas ou dixitais. Así, a improvisación constitúe unha ferramenta moi útil para aprender a seleccionar as técnicas que mellor se axustan ás ideas, sentimentos e emocións que se pretenden plasmar nunha determinada peza musical ou dancística.
- Por outro lado, a exploración das posibilidades expresivas a través da improvisación favorece o autoconecemento, a confianza e a motivación, e contribúe á mellora da presenza escénica e da interpretación, así como ao fomento do respecto pola diversidade de ideas e opinións, ao enriquecemento cultural entre iguais e á superación de barreiras e estereotipos sociais, culturais ou sexistas.

OBX3. Interpretar pezas musicais e dancísticas xestionando adecuadamente as emocións e empregando diversas estratexias e técnicas vocais, corporais ou instrumentais, para ampliar as posibilidades de expresión persoal.

- A interpretación individual ou grupal de obras musicais e dancísticas favorece a comprensión destas propostas e o seu recoñecemento como parte do patrimonio cultural, así como a ampliación das posibilidades de expresión persoal mediante o emprego das estratexias e técnicas vocais, corporais ou instrumentais propias desas linguaxes artísticas.
- A voz, o corpo e os instrumentos musicais constitúen, xunto ás ferramentas tecnolóxicas, os medios de expresión para a interpretación de obras de música e danza xa existentes. Non obstante, a súa execución require o emprego de técnicas e de destrezas que deben adquirirse de forma guiada, ao mesmo tempo que se descubren e exploran as súas posibilidades expresivas. Neste sentido, resulta fundamental tomar conciencia da importancia da expresión na interpretación musical.
- A lectura e a análise de partituras, a audición ou o visionamento de obras, así como os ensaios na aula, constitúen momentos e espazos para a adquisición desas destrezas e técnicas de interpretación individual e grupal. A interpretación individual permite traballar aspectos como a concentración, a memorización e a expresión artística persoal. Pola súa parte, a interpretación grupal favorece o desenvolvemento da capacidade de desempeñar diversas funcións ou de escoitar os demais durante a execución das pezas.
- Tanto a asimilación de técnicas de interpretación como a execución de pezas dentro ou fóra da aula fan necesaria a adquisición doutras estratexias e destrezas que lle axuden ao alumnado a xestionar axeitadamente a frustración que pode xerar o propio proceso de aprendizaxe, así como a manter a concentración e a superar a inseguridade e o medo escénico durante as actuacións. Estas estratexias de control e xestión das emocións axudaránlle ao alumnado a desenvolver a súa autoestima e permitiránlle afrontar con maior seguridade as situacións de incerteza e os retos aos que terán que enfrontarse.

OBX4. Crear propostas artístico-musicais, de xeito individual ou grupal, empregando a voz, o corpo, instrumentos musicais e ferramentas tecnolóxicas para potenciar a creatividade e identificar oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico e profesional.

- A realización de propostas artístico-musicais, individuais ou colaborativas supón unha oportunidade para poñer en práctica as aprendizaxes adquiridas. Estas propostas poden ir desde a interpretación ou a creación de pezas vocais, coreográficas ou instrumentais sinxelas, á organización de proxectos pluridisciplinares compartidos con outras materias.
- O proceso de creación implica seleccionar os elementos da linguaxe musical, as ferramentas analóxicas ou dixitais e os medios musicais ou dancísticos máis adecuados. Trátase de xerar discursos coherentes que combinen os contidos de modo global e que se axusten á idea e á intención do proxecto, así como ás características do espazo e do público destinatario. Ademais, débese garantir o respecto polos dereitos de autor e a propiedade intelectual.
- A capacidade de formular propostas colectivas que teñan como resultado a creación de produtos musicais ou dancísticos, xunto á participación activa no deseño e posta en práctica destes, asumindo diferentes funcións nun contexto colaborativo, contribúen non só ao desenvolvemento da creatividade, senón tamén da capacidade de traballar en equipo. A participación nestas propostas grupais permítelle ao alumnado comprender e aprender das experiencias propias, pero tamén das experiencias das súas compañeiras e compañeiros. De igual modo, permítelle apreciar e respectar as distintas achegas e opinións, valorando o entendemento mutuo como medio para lograr un obxectivo común.
- A vivencia e a reflexión sobre as diferentes fases do proceso creativo favorecen que o alumnado descubra e identifique as oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico e profesional ligadas á música e á danza.

OBX5. Coñecer, valorar e respectar o patrimonio artístico e musical de Galicia e da contorna, a través das achegas relevantes na cultura e na sociedade galegas, para apreciar a importancia do noso acervo dentro dos procesos de globalización.

- A valoración e interpretación das músicas e expresións artísticas de distinta índole que se dan na nosa comunidade e na nosa contorna fomenta a capacidade do alumnado de situarse e de apreciar as particularidades de cada rexión dentro das diferentes propostas culturais que se dan no mundo, o que propicia a fusión de diferentes estilos e dá lugar a novos xéneros e expresións artísticas.
- A creación de propostas musicais ou dancísticas de xeito individual ou grupal a partir das correntes artísticas locais para integralas no mundo global a través da tecnoloxía posibilita dar a coñecer o noso patrimonio e os nosos artistas dentro do mundo global, así como o fomento do respecto polo propio.

4093 **18.3 Criterios de avaliación e contidos**

4094 **2.º curso**

Materia de Música	
2.º curso	
Bloque 1. escoita e percepción	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Identificar os principais trazos estilísticos de obras musicais e dancísticas de diferentes épocas e culturas, evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na súa escoita ou no 	OBX1

seu visionamento.	
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Explicar cun vocabulario apropiado e cunha actitude aberta e respectuosa as ideas, sentimentos e emocións propias que nos suxiran as propostas estudadas, así como as funcións desempeñadas por determinadas producións musicais e dancísticas, relacionándoas coas principais características do seu contexto histórico, social e cultural, a través da audición, do visionamento ou da asistencia a eventos musicais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Ler, escoitar e analizar partituras sinxelas, a través de diferentes soportes audiovisuais, identificando de forma guiada os elementos básicos da linguaxe musical. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Apreciar a importancia do silencio, da concentración e da atención para traballar a escoita activa, así como crear un marco de respecto aplicando as normas de comportamento individual e grupal. 	OBX4
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> O silencio, o son, o ruído e a escoita activa. Sensibilidade ante a polución sonora e a creación de ambientes saudables de escoita. Elementos básicos da linguaxe musical. Parámetros do son, intervalos, escalas musicais e acordes básicos. Texturas monofónicas e polifónicas, melodía acompañada. Formas musicais: motivo, frase, formas binarias, ternarias, forma rondó, formas musicais da canción popular urbana. Obras musicais e dancísticas características do patrimonio cultural e musical galego, español ou do mundo: análise, descrición e valoración dos seus trazos básicos. Compositoras e compositores, artistas, intérpretes e agrupacións internacionais, nacionais, rexionais e locais, con especial atención aos da Comunidade Autónoma de Galicia. Concertos, actuacións musicais e outras manifestacións artístico-musicais en vivo e rexistradas. Ferramentas dixitais para a recepción musical: diferentes soportes audiovisuais. Normas de comportamento básicas na recepción musical: respecto e valoración. 	
Bloque 2. Interpretación, improvisación e creación escénica	
Criterios de Avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Participar, con iniciativa, confianza e creatividade, na exploración de técnicas musicais e dancísticas básicas, por medio de improvisacións pautadas, individuais ou grupais, nas que se empreguen a voz, o corpo, instrumentos musicais ou ferramentas tecnolóxicas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Expresar ideas, sentimentos e emocións en actividades pautadas de improvisación, seleccionando as técnicas máis adecuadas de entre as que conforman o repertorio persoal de recursos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Ler partituras sinxelas, identificando de forma guiada os elementos básicos da linguaxe musical, demostrando coñecemento dos elementos estudados, así como habilidades musicais básicas individuais e grupais. 	OBX3

<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Empregar técnicas básicas de interpretación vocal, corporal ou instrumental, aplicando estratexias de memorización e valorando os ensaios como espazos de escoita e aprendizaxe, así como mostrando iniciativa nos procesos creativos e interpretativos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Interpretar con corrección pezas musicais e dancísticas sinxelas, individuais e grupais, dentro e fóra da aula, xestionando de forma guiada a ansiedade e o medo escénico e mantendo a concentración e o respecto cara aos demais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Planificar e desenvolver, con creatividade, propostas artístico-musicais, tanto individuais coma colaborativas, empregando medios musicais e dancísticos, así como ferramentas analóxicas e dixitais, con actitude inclusiva e cohesionadora. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.7. Interpretar e crear a través da voz, do corpo ou dos instrumentos, de maneira individual ou en grupo, diferentes pezas musicais, escénicas e dancísticas con elementos propios da cultura galega. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> A partitura: identificación e aplicación de graffas convencionais e non convencionais, lectura e escritura musical. Cofecemento práctico da linguaxe musical como instrumento efectivo nas actividades de creación e interpretación: lectura rítmica e melódica en clave de sol, claves, células rítmicas básicas nos compases simples e compostos. Signos que modifican a duración, síncope, contratempo. Repertorio vocal, instrumental ou corporal, individual ou grupal, de distintos tipos de música do patrimonio musical propio e doutras culturas. Técnicas básicas para a interpretación: técnicas vocais, instrumentais e corporais, técnicas de estudo e de control de emocións. Técnicas de improvisación guiada e libre. Normas de comportamento e participación en actividades musicais e escénicas de interpretación. Ferramentas dixitais para a creación musical: manexo de secuenciadores e editores de partituras. 	
Bloque 3. Contextos e culturas	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Valorar a importancia do noso patrimonio musical e dancístico tradicional e popular, así como o doutras culturas musicais do mundo, sendo consciente da súa relevancia e influencia na evolución da música ata a actualidade. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Identificar as características e os elementos técnicos de propostas musicais da nosa cultura e doutras, analizando os aspectos comúns e as diferenzas entre elas. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Interpretar con corrección pezas musicais e dancísticas sinxelas, individuais e grupais, das diferentes culturas estudadas, valorando e mantendo unha actitude de respecto cara ao patrimonio artístico das diferentes culturas que conforman o mundo. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4 Participar activamente na planificación e na execución de propostas artístico-musicais colaborativas, valorando as achegas do resto dos integrantes do grupo e descubrindo oportunidades 	OBX4

de desenvolvemento persoal, social, académico e profesional, usando medios audiovisuais e tecnoloxías dixitais.	
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Identificar as características culturais e sociais, así como os elementos propios da linguaxe musical das obras propostas que constitúen o patrimonio artístico musical galego e da nosa contorna, con actitude de respecto. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Utilizar as características e os elementos propios da cultura musical galega como base para crear diferentes composicións musicais, escénicas e/ou dancísticas executadas a través da voz, do corpo ou dos instrumentos. 	OBX5

Contidos

- A voz e os instrumentos: clasificación xeral por familias e características. Principais agrupacións musicais.
- As músicas tradicionais en España e a súa diversidade cultural: instrumentos, cancións, danzas e bailes. Estudo das súas características e interpretación.
- A música en Galicia: instrumentos, formas tradicionais, danzas e xéneros tradicionais, populares e urbanos. Análise, interpretación e creación.
- Tradicións musicais e dancísticas doutras culturas do mundo: características e funcións. Instrumentos, cancións, danzas e bailes en África, Asia, América, Europa e Oceanía.
- Músicas populares, urbanas e contemporáneas: análise, interpretación e creación dun proxecto propio baseado nos estilos estudados.
- O son e a música nos medios audiovisuais e as tecnoloxías dixitais.

4095 3.º curso

Materia de Música

3.º curso

Bloque 1. escoita e percepción

Criterios de avaliación

Obxectivos

CA1.1. Identificar os principais trazos estilísticos de obras musicais e dancísticas de diferentes épocas e culturas, evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na súa escoita ou no seu visionamento.	OBX1
CA1.2. Establecer conexións entre manifestacións musicais e dancísticas de diferentes épocas e culturas, valorando a súa influencia sobre a música e a danza actuais.	OBX1
CA1.3. Explicar, con actitude aberta e respectuosa, as funcións desempeñadas por determinadas producións musicais e dancísticas, relacionándoas coas principais características do seu contexto histórico, social e cultural.	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Ler partituras sinxelas identificando de forma guiada os elementos básicos da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Comentar cun vocabulario apropiado as ideas, sentimentos e emocións propias que nos suxiran as propostas musicais estudadas, a través da audición, do visionamento ou da asistencia a eventos musicais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Identificar as características culturais e sociais, así como os elementos propios da linguaxe musical das obras propostas que constitúen o patrimonio artístico musical galego e da nosa contorna, con actitude de respecto. 	OBX5

Contidos

- Obras musicais e dancísticas: análise, descrición e valoración das súas características básicas. Xéneros da música e da danza.
- Voces e instrumentos: clasificación xeral dos instrumentos por familias e características. Agrupacións.
- Compositores e compositoras, artistas, intérpretes e agrupacións internacionais, nacionais, rexionais e locais, con especial atención á Comunidade Autónoma de Galicia.
- Concertos, actuacións musicais e outras manifestacións artístico-musicais en vivo e rexistradas.
- Mitos, estereotipos e roles de xénero transmitidos a través da música e da danza.
- Normas de comportamento básicas na recepción musical e escénica: respecto e valoración.
- Ferramentas dixitais para a recepción musical: diferentes soportes audiovisuais.
- Estratexias de procura, selección e reelaboración de información fiable, pertinente e de calidade.

Bloque 2. Interpretación, improvisación e creación escénica

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Participar, con iniciativa, confianza e creatividade, na exploración de técnicas musicais e dancísticas básicas, por medio de improvisacións pautadas, individuais ou grupais, nas que se empreguen a voz, o corpo, instrumentos musicais ou ferramentas tecnolóxicas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Expresar ideas, sentimentos e emocións en actividades pautadas de improvisación, seleccionando as técnicas máis adecuadas de entre as que conforman o repertorio persoal de recursos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Relacionar manifestacións musicais e dancísticas de distintos contextos e momentos históricos, recoñecendo a súa influencia sobre a música e a danza actuais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Empregar técnicas básicas de interpretación vocal, corporal ou instrumental, aplicando estratexias de memorización e valorando os ensaios como espazos de escoita e de aprendizaxe. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Interpretar música a través da lectura de partituras do nivel adecuado, recoñecendo a través de guías cada elemento da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Interpretar con corrección pezas musicais e dancísticas sinxelas, individuais e grupais, dentro 	OBX3

e fóra da aula, xestionando de forma guiada a ansiedade e o medo escénico e mantendo a concentración.	
<ul style="list-style-type: none"> CA2.7. Planificar e desenvolver, con creatividade, propostas artístico-musicais, tanto individuais coma colaborativas, empregando medios musicais e dancísticos, así como ferramentas analóxicas e dixitais. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.8. Participar activamente na planificación e na execución de propostas artístico-musicais colaborativas, valorando as achegas do resto dos integrantes do grupo e descubrindo oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico e profesional. 	OBX4
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> A partitura. Identificación e aplicación de grafías, lectura e escritura musical. Elementos básicos da linguaxe musical: parámetros do son, intervalos. Tonalidade: escalas musicais, a armadura e os acordes básicos. Texturas. Formas musicais ao longo dos períodos históricos e na actualidade. Principais xéneros musicais e escénicos do patrimonio cultural, con especial atención á Comunidade Autónoma de Galicia. Repertorio vocal, instrumental ou corporal individual ou grupal de distintos tipos de música do patrimonio musical propio e doutras culturas. Técnicas básicas para a interpretación: técnicas vocais, instrumentais e corporais, técnicas de estudo e de control de emocións. Técnicas de improvisación guiada e libre. Proxectos musicais e audiovisuais: emprego da voz, do corpo, dos instrumentos musicais, dos medios e das aplicacións tecnolóxicas. A propiedade intelectual e cultural: formulacións éticas e responsables. Hábitos de consumo musical responsable. Normas de comportamento e participación en actividades musicais e escénicas. Ferramentas dixitais para a creación musical. Secuenciadores e editores de partituras. 	
Bloque 3. Contextos e culturas	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Recoñecer os aspectos comúns de expresións musicais e dancísticas de épocas e culturas anteriores, valorando a súa proxección sobre a música e a danza actuais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Observar positivamente os aspectos estilísticos básicos de obras musicais e dancísticas en diferentes contextos e momentos históricos, mostrando unha actitude de consideración, atención e apertura na súa recepción, mediante a escoita ou o visionamento destas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Expoñer, de forma atenta e respectuosa, as funcións asignadas a determinadas producións musicais e dancísticas, recoñecendo a súa conexión cos aspectos máis importantes do seu contexto histórico, social e cultural. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Identificar as características culturais e sociais, así como os elementos propios da linguaxe 	OBX5

musical das obras propostas que constitúen o patrimonio artístico musical galego e da nosa contorna, con actitude de respecto.	
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Historia da música e da danza occidental: períodos, características, xéneros, voces, instrumentos e agrupacións. ▪ Compositoras e compositores de cada período da historia da música desde unha perspectiva igualitaria e aberta, atendendo á composición na Comunidade Autónoma de Galicia. ▪ Principais composicións musicais de cada período histórico. 	

4096 4.º curso

Materia de Música 4.º curso	
Bloque 1. escoita e percepción	
Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Analizar obras ou fragmentos, musicais e dancísticos de diferentes épocas e culturas, gravados ou en directo, identificando os seus trazos estilísticos e os seus aspectos técnicos, explicando a súa relación co contexto e evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na escoita ou no visionamento destas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes musicais e dancísticos de diferentes épocas e culturas, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente e desmitificando os estereotipos referidos aos roles de xénero no ámbito da música e da danza. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Valorar os efectos que provoca a polución sonora e o consumo indiscriminado de música, analizando os contextos nos que se producen e a súa incidencia nos hábitos saudables de escoita. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Coñecer a organización, os procedementos e os elementos da linguaxe musical e dancística que nos permiten analizar e encadrar unha obra artística ou un fragmento no contexto cultural e histórico ao que pertence, utilizando ferramentas dixitais de recepción e de procura fidedigna de información. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Coñecer, respectar e valorar aos axentes que interveñen no proceso creativo e interpretativo dunha obra artística, musical, escénica e dancística, a través do patrimonio cultural propio e alleo, identificando os trazos estilísticos que os caracterizan. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Identificar, analizar e valorar as características culturais e sociais, así como os elementos propios da linguaxe musical e dancística que definen o patrimonio galego. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ O silencio, o son, o ruído e a escoita activa. Sensibilización e actitude crítica ante a polución sonora e o consumo indiscriminado de música. 	

- Obras musicais, escénicas e dancísticas: análise descritiva das súas características máis relevantes. Xéneros musicais e dancísticos.
- Comentario razoado, crítico e respectuoso, tanto verbal coma escrito —uso de vocabulario adecuado—, de eventos musicais, coreográficos e escénicos, gravados ou en directo, propios ou alleos.
- Acción escénica e coreográfica, espazo sonoro, interpretación expresiva e técnica, acción narrativa, escenografía, iluminación, útiles, caracterización e vestuario.
- Uso práctico a través da análise dos elementos da linguaxe musical nas obras traballadas: parámetros do son, harmonía, textura, forma.
- Voces e instrumentos. Evolución, características e agrupacións. Relevancia nas distintas etapas.
- Compositores e compositoras, artistas, intérpretes e agrupacións internacionais, nacionais, rexionais e locais, con especial atención á Comunidade Autónoma de Galicia.
- Concertos, actuacións musicais e manifestacións artístico-musicais en vivo e rexistradas.
- Mitos, estereotipos e roles de xénero transmitidos a través da música e da danza.
- Ferramentas dixitais para a recepción musical: diferentes soportes audiovisuais.
- Estratexias de procura, selección e reelaboración de información fiable, pertinente e de calidade.
- Actitude de respecto e valoración na recepción musical.

Bloque 2. Interpretación, improvisación e creación escénica

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Participar, con iniciativa, confianza e creatividade, na exploración de técnicas musicais e dancísticas de maior complexidade, por medio da interpretación e de improvisacións libres e pautadas, individuais ou grupais, nas que se empreguen a voz, o corpo, instrumentos musicais ou ferramentas tecnolóxicas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Elaborar pezas musicais ou dancísticas estruturadas a partir de actividades de improvisación, seleccionando as técnicas do repertorio persoal de recursos máis adecuadas á intención expresiva. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Ler partituras sinxelas, identificando os elementos básicos da linguaxe musical e analizando de forma guiada as estruturas das pezas, con ou sen apoio da audición. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Empregar diferentes técnicas de interpretación vocal, corporal ou instrumental, aplicando estratexias de memorización e valorando os ensaios como espazos de escoita e de aprendizaxe. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Interpretar con corrección e expresividade un repertorio de pezas musicais e dancísticas, individuais e grupais, de diferentes xéneros e estilos, dentro e fóra da aula, xestionando a ansiedade e o medo escénico e mantendo a concentración. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.6. Planificar e desenvolver, con creatividade, propostas artístico-musicais, tanto individuais coma colaborativas, seleccionando, de entre os dispoñibles, os medios musicais e dancísticos máis oportunos, así como as ferramentas analóxicas ou dixitais máis adecuadas, respectando e valorando o consumo responsable nas diferentes plataformas e redes sociais. 	OBX4

<ul style="list-style-type: none"> CA2.7. Participar activamente na planificación e na execución de propostas artístico-musicais colaborativas, asumindo diferentes funcións, valorando as achegas do resto de integrantes do grupo e identificando diversas oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico e profesional. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.8. Interpretar a través da danza, da voz, do corpo ou dos instrumentos —en formación orquestral ou vocal, con ou sen acompañamento instrumental— diferentes pezas musicais e manifestacións artísticas con elementos propios da cultura galega. 	OBX5

Contidos

- A partitura: lectura rítmica e melódica. A escritura musical.
- Cofecemento práctico dos elementos da linguaxe musical como instrumento efectivo nas actividades de creación e interpretación: signos convencionais de representación dos parámetros do son (altura, intensidade e duración).
- Tonalidade: modulación, intervalos, acordes, funcións harmónicas, progresións harmónicas, cadencias. Escalas modais.
- Texturas musicais. Formas musicais simples e complexas. Agónica e dinámica.
- Técnicas básicas para a interpretación individual e grupal: técnicas vocais, instrumentais (instrumentos orff ou outros obxectos de son), corporais con ou sen movemento e dancísticas. Técnicas de estudo e de control de emocións.
- Técnicas de improvisación guiada e libre, individuais e grupais: improvisación rítmica e melódica, vocal, instrumental (instrumentos orff ou outros obxectos de son) e corporal con ou sen movemento e dancística.
- Silencio, escoita activa, interiorización do pulso, atención ás indicacións da dirección e ao resto dos intérpretes, memoria, adecuación ao conxunto, empaste.
- O ensaio: espazo de escoita activa e de aprendizaxe.
- Planificación e execución de proxectos musicais e audiovisuais: emprego da voz, do corpo, dos instrumentos musicais, dos medios e das aplicacións tecnolóxicas.
- Concertos en formación orquestral, vocal con ou sen acompañamento instrumental e actos escénico-dancísticos do alumnado. Xestión de emocións, ansiedade, medo escénico.
- Repertorio vocal, instrumental (instrumentos orff ou outros obxectos de son), corporal e coreográfico tanto individual coma grupal de distintos xéneros musicais e escénicos, de diferentes épocas e culturas, con especial atención á música galega.
- Valores e hábitos de consumo responsable nas plataformas dixitais e nas redes sociais musicais.
- Recursos para a creación e gravación de produtos musicais e audiovisuais. Ferramentas dixitais para a creación musical. Secuenciadores, editores de partituras e aplicacións informáticas.
- Actitudes de respecto, compromiso e colaboración na participación activa en actividades musicais e durante todo o proceso, desde a planificación e a preparación ata a posta en escena.

Bloque 3. Contextos e culturas

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Cofecer a historia da música en España, en Galicia e noutras culturas do mundo a través de obras ou fragmentos musicais e dancísticos, identificando os seus principais trazos estilísticos e 	OBX1

características, explicando a súa relación co contexto no que foron creados e manifestando unha actitude de tolerancia, interese e respecto.	
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Coñecer e valorar criticamente todo tipo de manifestacións musicais e escénicas do século XX ata a actualidade, tanto no cinema coma na música popular urbana e noutros medios artísticos, audiovisuais e tecnolóxicos, a través da identificación das súas especificidades e reflexionando sobre a súa evolución e a súa relación cos do presente. 	OBX1

Contidos

- Historia da música e da danza en España e en Galicia: períodos, características principais, xéneros, voces, instrumentos e agrupacións.
- Tradicións musicais e dancísticas doutras culturas do mundo: funcións, pervivencia e influencias noutros estilos musicais.
- Músicas populares, urbanas e contemporáneas. Orixe, antecedentes, evolución.
- Blues, ragtime e jazz: inicios destes estilos, evolución e fusión. O jazz nos Estados Unidos, en Europa, en España e en Galicia.
- O son e a música nos medios audiovisuais e nas tecnoloxías dixitais. A música ao servizo doutras artes e linguaxes.

4097 18.4 Orientacións pedagóxicas

4098 A intervención educativa na materia de Música desenvolverá o seu currículo e tratará de
4099 asentar de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes que lle faciliten
4100 ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto das materias, unha
4101 adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

4102 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
4103 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
4104 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que se
4105 presentan nos apartados seguintes e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
4106 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
4107 alumnado e o seu nivel de desempeño.

4108 [Relación entre os obxectivos da materia de Música e as competencias clave a través dos](#)
4109 [descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I](#)

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	2-3	3		1-2	3	1		1-2
OBX2	1			2	1-3	1	3	3

OBX3	1			2	1-3	1	1	3
OBX4	1		3	2	3	1	1-3	3-4
OBX5	1-2	2-3		1	1-3	1	3	1-2-3

4110 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 4111 – A asimilación dos distintos bloques de contidos, que partirá sempre da práctica para logo pasar
4112 á teorización, é dicir, a base deste currículo é aprender facendo.
- 4113 – A planificación do ensino sempre en base a vivir a experiencia da música a través da
4114 interpretación, da creación e da escoita activa de distintas propostas artísticas.
- 4115 – Os criterios de avaliación, que deben estar directamente relacionados cos obxectivos
4116 propostos, é dicir, superar con éxito os criterios de avaliación amosa o grao de adquisición
4117 destes obxectivos por parte do alumnado.
- 4118 – O deseño de diferentes situacións de aprendizaxe que deberán incluír procedementos diversos
4119 para traballar os contidos, e sempre partindo dunha visión global, onde os novos
4120 coñecementos aprendidos completen e conecten cos coñecementos previos do alumnado e
4121 teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe que coexisten no contexto da aula, así
4122 como a atención á diversidade, proponendo sempre mecanismos de reforzo para as
4123 dificultades que se detecten.
- 4124 – A importancia da relación entre a materia de Música e outras materias. Aínda que a priori a
4125 relación máis directa se dá con Educación Plástica, Visual e Audiovisual, por compartir
4126 competencias de índole artística, tamén é posible establecer relacións coas Matemáticas, por
4127 exemplo a través das proporcións do ritmo, da estrutura musical, das calidades físicas do son;
4128 coas linguas, a través da simbiose entre texto, idioma e melodía; coa Historia, para entender os
4129 contextos de creación das diferentes obras e expresións musicais universais e coa Tecnoloxía,
4130 a través do manexo de diferentes ferramentas dixitais para escribir, manipular o son e
4131 compoñer etc.
- 4132 – A consideración da materia de Música como unha materia esencial para promover o traballo en
4133 equipo e a capacidade emprendedora, dada a súa natureza grupal e creativa. Esta materia
4134 preséntase como idónea para a realización de proxectos colaborativos entre o alumnado, onde
4135 se poidan aplicar técnicas de reforzo da autoestima, da autonomía, da reflexión e da
4136 meditación sobre o grao de responsabilidade de cada un no conxunto do proxecto.

4137 **19 Oratoria**

4138 **19.1 Introducción**

4139 A arte de falar en público conseguiu en moitas ocasións transformar sociedades e persoas. A
4140 nosa é a época histórica que máis recorre á oratoria, pois é a que dispón de máis oportunidades e
4141 medios para conseguir transformacións e melloras. Nunca como hoxe houbo tantas situacións e
4142 tantos contextos en que calquera persoa poida ou deba actuar como oradora, e nunca como hoxe
4143 as mensaxes persuasivas chegaron con tanta insistencia a unha audiencia masiva. Por iso é
4144 especialmente relevante na actualidade prepararse para producilas e comprendelas de maneira
4145 adecuada.

4146 Empregar a palabra perante o público é unha habilidade cada vez máis necesaria. A
4147 participación democrática activa, o desenvolvemento persoal, a consecución dunha carreira
4148 académica exitosa e o exercicio de calquera profesión pasan hoxe en día polo satisfactorio
4149 desempeño en situacións variadísimas en que a oratoria resulta extraordinariamente útil: debates,
4150 participacións en órganos de goberno, defensas de teses ou de proxectos de fin de carreira,
4151 mesas redondas, breves discursos de inauguración, relatorios, discursos comerciais,
4152 comunicacións coa clientela e con outros membros da mesma organización ou empresa,
4153 presentacións de ideas ante asociacións e institucións etc. Todas estas situacións ampliaron o seu
4154 alcance grazas a internet e aos medios de comunicación; a oratoria xa non está limitada a
4155 determinadas responsabilidades ou profesións, senón que calquera persoa pode comunicarse
4156 oralmente ante unha audiencia global só cunha conexión á rede. Xa que logo, necesitamos
4157 aprender a falar en público para participarmos na mellora colectiva e democrática da realidade,
4158 para configurarmos a nosa traxectoria académica e profesional, e para fortalecermos unha imaxe
4159 propia positiva ante nós mesmos/as e ante as demais persoas.

4160 A oratoria, a arte de falar, é inseparable da retórica, a arte de persuadir. Oratoria e retórica
4161 presidiron durante séculos a estrutura educativa occidental e constituíronse como disciplinas
4162 cunha decidida vocación práctica: influír nas demais persoas mediante o emprego da palabra. É
4163 importante recoñecer a finalidade práctica destas disciplinas, pois a principal acusación que
4164 historicamente recaeu sobre elas é que proporcionan artificios e estratagemas para influír nas
4165 persoas mediante a invención de interesadas aparencias de verdade. A didáctica da oratoria debe
4166 partir dunha base ética sólida: o lexítimo dereito a influír debe asentarse na honestidade, na
4167 procura ou na construción compartida da verdade e no diálogo democrático. O traballo coa
4168 oratoria implica, de maneira case inevitable e aínda que sexa nun nivel básico, unha reflexión
4169 ética sobre os fins que nos propomos os seres humanos e os medios de que nos valem para os

4170 conseguir, unha valoración das perspectivas coas que nos achegamos a un tema de discusión e
4171 unha toma de conciencia respecto á subordinación das ideas e dos intereses propios ao concepto
4172 da verdade, aos valores democráticos e aos dereitos fundamentais.

4173 É por iso que esta materia contribúe a desenvolver destrezas vinculadas coas competencias
4174 clave, das que aquí destacaremos tres: a competencia en comunicación lingüística, xa que
4175 permite unha extraordinaria mellora das destrezas comunicativas, sobre todo das de carácter oral;
4176 as competencias persoal, social e de aprender a aprender, pois a oratoria carece de sentido se
4177 non é para potenciar o autocoñecemento e para participar de xeito eficaz e construtivo na vida
4178 social e profesional; e a competencia emprendedora, pois a oratoria fomenta a proactividade.

4179 Os contidos da materia distribúense en catro bloques nos que se observa o peso da clásica
4180 división da oratoria en cinco partes: "inventio" (procura dos materiais necesarios para a
4181 conformación do discurso), "dispositio" (elección e estruturación deses materiais), "elocutio"
4182 (textualización do discurso), "memoria" (memorización) e "actio" (posta en escena do discurso).

4183 O primeiro bloque, «O discurso persuasivo: a arte de falar e convencer», pretende ofrecerlle ao
4184 alumnado un primeiro achegamento ás bases fundamentais da oratoria e a mostras
4185 representativas de discursos de índole persuasiva. Trátase de que o alumnado, alén de pór en
4186 práctica as destrezas fundamentais da comprensión de lectura e de escoita comprensiva, se
4187 familiarice con discursos persuasivos variados e coñeza os seus procedementos construtivos e
4188 elocutivos. Estes exemplos poden constituír modelos para que o alumnado elabore posteriormente
4189 as súas propias creacións desde a honestidade intelectual e desde a vontade de alcanzar o
4190 entendemento entre posturas contrarias. Ao mesmo tempo, aprenderá a identificar as
4191 estrataxemas de quen presenta deliberadamente non unha verdade, senón unha aparencia de
4192 verdade.

4193 O segundo bloque, «A selección de información: *inventio*», dedícase ás destrezas de procura,
4194 selección e tratamento da información. Un coñecemento adecuado do tema do discurso,
4195 conseguido grazas á investigación e á aplicación de técnicas de traballo intelectual, é fundamental
4196 para adquirir a autoconfianza que todas as persoas precisan para falar ante un auditorio. Por iso,
4197 a través do manexo de diferentes fontes, o alumnado afondará no coñecemento do tema do
4198 discurso; diferenciará entre información e opinión e adoptará unha postura crítica á hora de
4199 analizar a información que obteña das distintas fontes.

4200 O terceiro bloque, «A preparación do discurso: *dispositio*, *elocutio* e *memoria*», ten como punto
4201 de partida o feito de que unha estrutura clara e ordenada do texto e un manexo axeitado da lingua
4202 e das técnicas da retórica son atributos necesarios de calquera discurso oral eficaz, que haberá

4203 que memorizar deixando certa marxe á espontaneidade. O tratamento destes contidos é, xa que
4204 logo, imprescindible, pois sobre eles se asentará todo o traballo posterior coa oralidade.

4205 No cuarto e último bloque, «A presentación do discurso: *actio*», aplícanse todos os contidos
4206 dos anteriores, pois a oratoria ten como fin último a presentación oral dun discurso ante un
4207 auditorio. Teñen especial importancia os aspectos relacionados coa xestión emocional do/da
4208 orador/a e será requisito indispensable crear na aula un clima de confianza e seguridade para que
4209 o alumnado experimente a satisfacción que supón ter a oportunidade de presentar ante un
4210 auditorio as propias ideas e opinións. Alén diso, neste bloque inclúense contidos relacionados co
4211 emprego de soportes audiovisuais e informáticos que deben constituír un mero apoio sen restar
4212 protagonismo á persoa e ao seu discurso.

4213 O alumnado empregará a palabra e as técnicas da retórica e da oratoria para presentar
4214 proxectos, achegas, opinións ou refutacións en foros diversos en que poida participar (xuntanzas
4215 no ámbito escolar, asociativo etc.) ou en simulacións de foros institucionais ou profesionais
4216 (intervencións de tipo político, profesional, académico etc.), optando por perspectivas innovadoras
4217 que transformen positivamente a realidade e defendan os dereitos fundamentais da nosa
4218 democracia.

4219 En definitiva, a oratoria contribuirá a desenvolver habilidades fundamentais, pois as persoas
4220 que se expresan ben en público acostuman a obteren mellores resultados académicos en todas
4221 as materias, xestionan mellor as súas emocións, fomentan a súa capacidade crítica, xeran pontes
4222 de entendemento co seu auditorio e exercen con eficacia o seu liderado.

4223 19.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Aprender a falar en público para participar na mellora da vida colectiva, para configurar a propia traxectoria académica, profesional e vital, e para fortalecer unha imaxe propia positiva ante nós mesmos e ante os demais.

- Na sociedade actual os individuos vense abocados a se desenvolveren de forma solvente coa linguaxe oral en moi diversos ámbitos: a vida laboral, a actividade política, o mundo académico, as relacións interpersoais etc. Polo tanto, o desenvolvemento da capacidade de expresión lingüística encamiñada cara á persuasión preséntase como unha necesidade educativa de primeira magnitude. O coñecemento e a práctica da oratoria deben propiciar, facilitar e desenvolver a participación na vida colectiva, pois participamos na vida social en tanto desenvolvemos a nosa capacidade para expresámonos en público con precisión, claridade e convicción.
- Na medida en que o ámbito educativo dota ao individuo dunha ferramenta útil e potente para a inserción na vida colectiva como é a linguaxe, a oratoria é unha base sólida para unha valoración positiva da imaxe propia, tanto no que se refire á autoestima como á percepción que os demais teñen dun.

OBX2. Coñecer os fundamentos da oratoria clásica e a súa relación coa retórica e a práctica do debate.

- O coñecemento da orixe da oratoria no mundo grecolatino debe ser unha base inescusable no estudo da oratoria no ámbito académico actual. Deberase coñecer en que medida esta disciplina xurdiu para dotar as persoas de capacidade de intervención na súa sociedade e como proveu aos individuos dunha ferramenta eficaz para desenvolver as súas capacidades e confrontar ideas de xeito construtivo. A íntima relación da oratoria con outras disciplinas, como son a retórica e a dialéctica, e o seu desenvolvemento posterior ao longo dos séculos en varios contextos culturais, son aspectos que posibilitan un estudo preciso e ben fundado das prácticas persuasivas hoxe vixentes.
- Para coñecermos o complexo proceso polo cal persuadimos e somos persuadidos, debe abordarse o estudo de cada unha das partes do proceso oratorio e que xa se encontran referenciadas e descritas na retórica clásica. É necesario que se presenten como distintos aspectos dun único proceso, que se encamiña, en todo caso, á persuasión, desde a achega de argumentos de distinto tipo (inventio) até a execución oral pública (actio).

OBX3. Recoñecer e analizar os distintos discursos persuasivos propios da nosa realidade social e os seus ámbitos de difusión: a prensa, a política, a publicidade e as relacións persoais.

- A oratoria proxéctase hoxe nunha grande variedade de situacións. Mesmo sen coñecerse con ese nome, o emprego da fala cunha intención persuasiva é unha actividade social constante que adoita manifestarse sempre que alguén defende os seus intereses ou as súas opinións. O alumnado deberá identificar e comprender a relevancia da lingua oral sempre que se use cunha función apelativa.
- Para logo poder desenvolver as capacidades propias, deben coñecerse primeiro as peculiaridades dos moi diversos discursos persuasivos que manexamos na vida diaria, tendo en conta as distintas canles posibles e as finalidades específicas que se procuran. Deste xeito, abordaranse distintos tipos de discursos persuasivos como os que se poden dar no debate político en medios de comunicación, nas xuntanzas no ámbito laboral, na promoción comercial directa, nas propostas académicas ou na docencia.

OBX4. Seleccionar e contrastar información procedente de diferentes fontes de maneira progresivamente autónoma, avaliando a súa fiabilidade e pertinencia.

- O acceso á información non garante por si mesmo o coñecemento, entendido como principio estruturador da sociedade moderna e ferramenta esencial para facer fronte aos retos do século XXI. Por iso, é imprescindible que o alumnado adquira habilidades e destrezas para transformar a información en coñecemento, identificándoa, xestionándoa, avaliándoa e comunicándoa.
- O alumnado deberá consultar fontes de información variadas en procesos de investigación progresivamente autónomas. E, alén diso, terá que diferenciar as informacións das opinións, adoptar un punto de vista crítico e persoal, e evidenciar unha actitude ética coa propiedade intelectual.

OBX5. Desenvolver as destrezas propias da comunicación oral: a competencia lingüística, as competencias sociais e cívicas e o sentido da iniciativa.

- A vocación práctica desta materia vai da man dunha mellora xeral das capacitacións lingüísticas do alumnado, en tanto que no discurso persuasivo hai que intervir en todos os niveis da lingua para acadar un resultado satisfactorio. O estudo das linguas e a práctica da retórica, polo tanto, beneficianse mutuamente e progresan en paralelo.
- Por outra parte, a proxección cívica da oratoria, favorece a participación na vida social, en tanto que dota as

persoas dun recurso potente para achegar solucións satisfactorias para o individuo e para a colectividade nas máis diversas situacións. Neste sentido, o dominio da expresión oral é un potente resorte que, reforzando a autoconfianza, pode impulsar os individuos a participaren autonomamente nos ámbitos sociais onde deben pórse en xogo as opinións propias.

OBX6. Empregar axeitadamente os distintos códigos verbais e non verbais propios do discurso persuasivo.

- As materias da área lingüística están intimamente relacionadas co estudo da oratoria. Así, deben coidarse os distintos aspectos da comunicación verbal que contribúen á correcta execución dun discurso persuasivo: a adecuación ao contexto, a precisión e riqueza léxicas, a cohesión das ideas, a fluidez sintáctica, o acento, o ton, a prosodia, a entoación e a articulación. Para acadar satisfactoriamente este obxectivo, será necesaria unha minuciosa revisión dos textos
- Alén de memorizar os elementos fundamentais do discurso, hai que coñecer, practicar e perfeccionar os códigos non verbais, como son os elementos paralingüísticos, xestuais, corporais, quinésicos e visuais que entran en xogo na práctica oratoria, en tanto son determinantes á hora de precisar a eficiencia dos discursos.

OBX7. Empregar distintos soportes e ferramentas tecnolóxicas e informáticas en apoio do discurso persuasivo.

- A correcta execución de distintos discursos persuasivos debe levar consigo unha ampla e diversa dotación de recursos, máis alá da propia voz. En consonancia coas exixencias da vida cotiá, a práctica da oratoria debe adaptarse a canles, soportes e ámbitos variados, cunha correcta adecuación aos mesmos. Así, poderán desenvolverse discursos en presenza do público, en diferido, por medios audiovisuais, con materiais de apoio ou sen eles, tendo en conta que se vai exercer durante a vida en variados contextos, non sempre controlables.
- Deben coñecerse diversas ferramentas que poidan apoiar e amplificar a mensaxe do discurso, na medida en que, en determinadas situacións, poden estar dispoñibles: programas informáticos de presentacións, carteis, megafonía, vídeos, luminotecnia etc.

OBX8. Recoñecer e empregar a capacidade persuasiva da palabra conservando unha base ética sólida e rexeitando usos perversos ou contrarios á convivencia.

- O obxectivo de persuadir os demais leva consigo unha grande responsabilidade ética á hora de expresarse que debe ser considerada como elemento esencial da oratoria. A práctica da oratoria desenvolve en si mesma a capacidade de expandir valores positivos. Mais tamén pode ser ferramenta usada para a defensa de valores antisociais ou perversos, que deben ser identificados, recoñecidos e rexeitados.
- Na medida en que o discurso busca influír nos outros, debe atenderse tamén aos posibles efectos das opinións propias na emotividade ou na sensibilidade dos nosos semellantes. Polo tanto, é un obxectivo en todo caso expresar os puntos de vista propios de xeito considerado cos demais, tanto no fondo como na forma.

4224 **19.3 Criterios de avaliación e contidos**

4225 **3º ou 4º curso**

Materia de Oratoria

3º ou 4º curso	
Bloque 1. O discurso persuasivo: a arte de falar e convencer	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Coñecer as bases fundamentais da oratoria. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Relacionar a práctica da oratoria coa preceptiva retórica e co debate dialéctico. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Identificar as partes do proceso oratorio, encamiñado á persuasión. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Comprender discursos persuasivos de diferentes tipos, identificando o propósito, a tese e os distintos tipos de argumentos. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Valorar a forma e o contido de textos persuasivos, avaliando a súa calidade, a súa eficacia e a idoneidade da canle utilizada. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Elaborar argumentos e contraargumentos en situacións hipotéticas dadas. Identificar as falacias. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> As partes da Retórica: inventio, dispositio, elocutio, memoria e actio. A intención comunicativa nas mensaxes persuasivas. A argumentación como factor clave: tipos de argumentos. Tipos de discurso persuasivo e os seus ámbitos de difusión: os medios de comunicación social, a publicidade, a política e as relacións persoais. 	
Bloque 2. A selección da información: inventio	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Identificar e manexar fontes documentais. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Localizar, seleccionar e contrastar a información procedente de diferentes fontes para afondar no coñecemento do tema do discurso, mediante a documentación e a investigación. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Diferenciar información e opinión. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Calibrar a fiabilidade e a pertinencia da información. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Adoptar hábitos de uso crítico, seguro, sostible e saudable das tecnoloxías dixitais para a procura da información. 	OBX7
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Tipos de fontes documentais. Criterios de selección. Documentación e investigación. Alfabetización mediática. 	

- Selección das ideas. Tipos de contidos: contidos lóxicos (datos, teorías, citas etc.) e contidos emocionais (anécdotas, imaxes, vídeos etc.).
- Estratexias de procura e selección das ideas máis adecuadas en función da intención comunicativa e dos elementos da comunicación
- Xestión da información desde un punto de vista crítico que respecte os principios de propiedade intelectual.
- Análise crítica para previr a posverdade e non dar validez unicamente á información afín coas ideas propias.

Bloque 3. A preparación do discurso: dispositio, elocutio e memoria

Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA3.1. Adaptar a creación e o deseño do discurso ás características do contexto comunicativo.	OBX6
▪ CA3.2. Organizar as ideas nunha estrutura ordenada e eficaz.	OBX6
▪ CA3.3. Empregar recursos propios da argumentación.	OBX8
▪ CA3.4. Redactar o discurso con corrección lingüística, creatividade e eficacia persuasiva.	OBX6
▪ CA3.5. Realizar o proceso de revisión do texto.	OBX6
▪ CA3.6. Desenvolver estratexias mnemotécnicas do discurso.	OBX6
▪ CA3.7. Memorizar o discurso deixando espazo para a improvisación e a espontaneidade.	OBX6

Contidos

- Adecuación do discurso ao contexto.
- Axuste do discurso ao modelo textual ou xénero elixido.
- Adaptación ao tempo e á canle de comunicación.
- Estrutura do discurso: introdución, desenvolvemento e conclusión. Disposición das ideas.
- Recursos argumentativos: premisas, teses e siloxismos.
- Claves para deseñar mensaxes altamente eficaces: claridade e brevidade.
- Estratexias para captar a atención e a benevolencia da audiencia.
- Procedementos retóricos. Características estilísticas.
- Coherencia e cohesión.
- Corrección lingüística.
- Proceso de revisión. Uso de correctores lingüísticos.
- Técnicas de memorización do discurso: elaboración e uso do guión, elementos de apoio.
- Interiorización do discurso.

Bloque 4. A presentación do discurso: actio

Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA4.1. Aprender a falar en público, en contextos formais e informais, de forma individual ou en grupo.	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Potenciar as emocións positivas na exposición perante o público e controlar a conduta asociada ás emocións negativas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Pronunciar con corrección, claridade e expresividade. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Empregar a linguaxe corporal e a presenza escénica como códigos comunicativos para enxalzar a expresividade e a eficacia do discurso. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Utilizar programas informáticos e audiovisuais para o deseño de presentacións co fin de potenciar o significado e a expresividade do discurso. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA4.6. Recoñecer e asumir as regras de interacción comunicativa e cortesía lingüística. 	OBX5

Contidos

- Habilidades de comunicación non verbal e xestual.
- Xestión emocional para falar en público (entusiasmo, confianza, asertividade, empatía e seguridade).
- Xestión das emocións negativas (medo escénico, ansiedade, nerviosismo e inseguridade).
- Dicción: pronuncia, volume, ritmo, ton, modulación, intensidade, pausas e silencios.
- Quínésica. Linguaxe corporal: expresión facial, xestos, tics.
- Proxémica: espazo escénico.
- Naturalidade fronte a artificiosidade.
- Soportes informáticos e audiovisuais para apoiar o discurso.
- O debate como ferramenta idónea para practicar a argumentación e a escoita activa: entender, refutar e persuadir respectando as normas de interacción e a cortesía lingüística.

4226 19.4 Orientacións pedagóxicas

4227 A intervención educativa na materia de Oratoria desenvolverá o seu currículo e tratará de
4228 asentar de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos
4229 obxectivos da materia e, en combinación co resto de materias, unha adecuada adquisición das
4230 competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

4231 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
4232 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
4233 operativos e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se presentan nos
4234 apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que se axusten á
4235 finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do alumnado e o seu
4236 nivel de desempeño.

4237 Relación entre os obxectivos da materia de Oratoria e as competencias clave a través dos
4238 descritores operativos establecidos no anexo I

Obxectivos da materia	Competencias Clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	1-5	1-3	4	3	1	2		
OBX2	2-4							1-2
OBX3	1-2	1	1-2			1	3	1-2-3-4
OBX4	2-3			1	4	1-3-4		
OBX5	1-5	1-2-3	3-4		1-3	2	1	3
OBX6	1	1-3			1-4-5	1-3	2-3	3-4
OBX7	3			1-2-3-4-5	4			4
OBX8	5	3	2-3-4-5	4-5	2	1-2-3-4	1-3	

4239 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 4240 – A organización da materia desde un punto de vista eminentemente práctico, minimizando os
4241 contidos teóricos e privilexiando aquelas actividades que permitan desenvolver as destrezas
4242 vinculadas coa oralidade, establecendo, alén diso, un clima de confianza e seguridade que
4243 favoreza a expresión dinámica e fluída do alumnado. Neste sentido, faise necesaria a creación
4244 de condicións e contextos que estimulen a superación persoal, o desenvolvemento das
4245 potencialidades, o coidado do autoconceito e a autoestima, así como os procesos da
4246 aprendizaxe autónoma e o traballo en equipo.
- 4247 – O fomento de tarefas cooperativas, pois facilita a implicación do alumnado, permite
4248 desenvolver as competencias lingüística, social e cívica a través da interacción, e propicia a
4249 creación dun ambiente adecuado para a autoavaliación e a coavaliación. A potenciación do
4250 traballo en grupo permite manter relacións saudables e produtivas cos compañeiros e
4251 compañeiras, colaborar na consecución dos obxectivos, respectar as normas establecidas,
4252 amosar unha actitude tolerante cara ás ideas dos demais e cooperar na superación das
4253 dificultades que se presenten.
- 4254 – A coordinación e o traballo interdisciplinar, pois moitas das habilidades da materia de Oratoria
4255 presentan aspectos comúns con outras. Por exemplo, a xestión da información, a comprensión
4256 de lectura, a escoita comprensiva ou a expresión escrita, polo que o tratamento integrado
4257 destes elementos competenciais suporá un mellor aproveitamento do tempo e redundará en
4258 beneficio da evolución do alumnado. Neste sentido, o fomento da aprendizaxe baseada en

4259 proxectos poderá favorecer dita interdisciplinaridade. Todos os departamentos, coa súa acción
4260 coordinada, poderán contribuír a perfeccionar os procesos de produción e recepción oral,
4261 escrita e multimodal, así como a alfabetización informacional. Alén da retroalimentación entre a
4262 Oratoria e as materias lingüísticas ou humanísticas, tamén as de carácter científico-tecnolóxico
4263 se nutren decisivamente das destrezas comunicativas do alumnado, pois impulsan a
4264 consolidación e afondamento do pensamento abstracto e o razoamento crítico. As accións
4265 concretas poden ser, entre outras, a creación dun concurso de debates, a organización de
4266 conferencias ou seminarios temáticos, presentacións ou simposios literarios, a creación de
4267 clubs de lectura, obradoiros, podcasts radiofónicos ou a planificación da Semana Cultural do
4268 centro. Trátase, en definitiva, de deseñar actividades que estimulen o interese do alumnado, o
4269 hábito lector, a práctica da expresión escrita e a capacidade de comunicarse correctamente en
4270 público.

4271 – A proposta dunha metodoloxía que oriente, promova e facilite o desenvolvemento competencial
4272 do alumnado favorece, alén diso, o tratamento da atención á diversidade, ao respectar os
4273 distintos estilos de aprendizaxe a través da elaboración de actividades que combinen o traballo
4274 individual e o cooperativo. Neste sentido, recoméndase o fomento do uso de recursos
4275 educativos en aberto (REA) e de deseño universal de aprendizaxe (DUA) que faciliten a
4276 atención á diversidade e a inclusión, e que conduzan á creación dun contorno persoal de
4277 aprendizaxe (PLE) propio. O emprego responsable dos recursos e fontes de información
4278 proporcionados polas TIC contribúe á reflexión arredor da pertinencia e fiabilidade dos datos
4279 obtidos para construír explicacións coherentes e estruturadas da realidade que rodea o
4280 alumnado.

4281 – A planificación de estratexias interactivas que permitan unha construción compartida do
4282 coñecemento a través do intercambio de ideas entre o alumnado. Este enfoque implicará a
4283 realización de tarefas variadas desde o punto de vista lingüístico e social. Proponse, así, a
4284 elaboración de actividades de creación de textos, vinculados aos ámbitos académico, social,
4285 xornalístico ou literario, tendo en conta a importancia da situación comunicativa, o rexistro e as
4286 estruturas gramaticais e pragmáticas apropiadas en cada caso. Recoméndase tamén a
4287 planificación de exposicións orais ou debates sobre temas de actualidade; así como a lectura,
4288 comprensión e análise de textos orais e escritos de diversa índole. O emprego da lingua na
4289 comprensión e creación de discursos favorece o seu desempeño profesional e a súa
4290 participación activa nos ámbitos social e persoal. Convén que o alumnado adquira os recursos
4291 necesarios para se expresar correctamente e con eficacia nunha ampla variedade de
4292 situacións comunicativas (espontáneas ou planificadas) e de contextos (formais e informais).

- 4293 – En relación co anterior, a selección e planificación de estratexias didácticas que faciliten a auto-
4294 aprendizaxe do alumnado e que permitan a incorporación do uso e rexistro lingüístico
4295 adecuado en situacións comunicativas reais e próximas ao seu contexto académico e social.
4296 Preténdese, así, estimular a reflexión e o pensamento crítico, favorecendo o descubrimento, a
4297 investigación, o espírito emprendedor e a iniciativa persoal. Por iso, as actividades propostas
4298 deben profundar nos métodos de compilación, sistematización e presentación da información,
4299 aplicando os procesos de análise, observación e experimentación. Recoméndase, polo tanto,
4300 que os exercicios prácticos se orienten cara á realización de proxectos inclusivos para a
4301 organización de debates ou exposicións orais que amosen todo tipo de posicionamentos, roles
4302 ou conflitos, onde se potencie a expresión oral, corporal, o movemento e a importancia da
4303 xestión do tempo e o espazo, para construír una axeitada autoimaxe.
- 4304 – A utilización de instrumentos e procedementos de avaliación diversos, flexibles e adaptados ás
4305 características do alumnado. A avaliación formativa centrada nas competencias permite
4306 identificar o grao de adquisición das mesmas, modificar, de ser o caso, aqueles aspectos
4307 susceptibles de mellora (metodoloxía, recursos, tarefas...) e detectar as dificultades de
4308 aprendizaxe, coa consecuente posta en marcha de mecanismos para palialas. Neste sentido,
4309 serán moi adecuadas as rúbricas ou escalas de valoración para recoller os datos froito da
4310 observación sistemática do seu traballo.
- 4311 – A posta en práctica, en definitiva, dun método didáctico, con proxección social e cultural, para a
4312 construción da identidade persoal do alumnado, a integración e a igualdade, despertando a súa
4313 curiosidade polo mundo e favorecendo unha produción discursiva que poida empregar como
4314 medio de comunicación oral e audiovisual. Trátase dunha ferramenta que promova o consenso
4315 e a organización grupal, optimice a xestión emocional e a resolución dialogada dos conflitos,
4316 desenvolva as habilidades de liderado positivo e consolide actitudes de tolerancia e respecto
4317 cara as ideas dos demais.

4318 **20 Proxecto Competencial**

4319 **20.1 Introducción**

4320 A materia de Proxecto Competencial diríxese ao desenvolvemento das competencias
4321 transversais a través da realización de proxectos significativos para o alumnado e da resolución
4322 colaborativa de problemas, reforzando a autoestima, a autonomía, a reflexión e a
4323 responsabilidade.

4324 As competencias poden entenderse como unha combinación de coñecementos, capacidades e
4325 actitudes, nas que os coñecementos se compoñen de feitos e cifras, conceptos, ideas e teorías
4326 que xa están establecidos e apoian a comprensión dunha temática concreta. As capacidades
4327 enténdense como a habilidade para realizar procesos e utilizar os coñecementos existentes para
4328 obter resultados. As actitudes describen a mentalidade e a disposición para actuar ou reaccionar
4329 ante as ideas, as persoas ou as situacións.

4330 Nese sentido, as competencias son aquelas que as persoas precisan para o seu
4331 desenvolvemento persoal, para resolver situacións e problemas en distintos ámbitos da vida, para
4332 crear novas oportunidades de mellora, así como para desenvolver a súa socialización, lograr a
4333 continuidade do seu itinerario formativo, e inserirse e participar activamente na sociedade na que
4334 vivirán e no coidado da contorna natural e do planeta. Estas competencias desenvólvense cunha
4335 perspectiva de aprendizaxe permanente, desde a primeira infancia ata a vida adulta, e mediante a
4336 aprendizaxe formal, a non formal e a informal en todos os contextos, incluídos a familia, o centro
4337 educativo, o lugar de traballo, a contorna e outras comunidades.

4338 As competencias poden aplicarse en contextos moi distintos e en diversas combinacións, nas
4339 que se solapan e entrelazan, xa que determinados aspectos esenciais nun ámbito apoian a
4340 competencia noutro. Entre estas competencias intégranse capacidades como o pensamento
4341 crítico, a resolución de problemas, o traballo en equipo, as capacidades de comunicación e
4342 negociación, as capacidades analíticas, a creatividade e as capacidades interculturais.

4343 Deste xeito, a materia de Proxecto Competencial pode configurarse como un traballo
4344 monográfico ou un proxecto interdisciplinario ou de colaboración cun servizo á comunidade, e as
4345 actividades que se propoñan reforzarán os aspectos máis transversais do currículo, favorecendo a
4346 interdisciplinidade e a conexión entre os diferentes saberes.

4347 Para facilitar a concreción curricular desta materia establécense tres bloques. No primeiro
4348 bloque, o propósito é que cada alumna e cada alumno adquiren as competencias necesarias para
4349 prever un plan de traballo de cara á realización de proxectos ou a resolución de problemas.

4350 No segundo bloque, unha vez previsto un plan de traballo, o alumnado terá que mobilizar
4351 conxuntamente as competencias transversais e os seus coñecementos para, segundo as pautas
4352 establecidas, resolver os problemas ou executar os proxectos planificados.

4353 No terceiro bloque, abórdase a presentación do proxecto competencial por parte do alumnado.
4354 Cómpre reforzar a presenza da comunicación nas aulas, e esta materia parece un ámbito
4355 adecuado para o facer, polo que máis que a simple exposición do traballado se busca tamén a
4356 presentación dun discurso. Por outra banda, neste bloque inclúense aspectos relacionados co
4357 emprego de soportes audiovisuais e informáticos que serven de apoio.

4358 Desta maneira, a través da realización de proxectos significativos e da resolución colaborativa
4359 de problemas, oriéntase o alumnado para comprender a realidade social, resolver conflitos de
4360 forma reflexiva, dialogar para mellorar, respectar os valores universais, crear un sistema de
4361 valores propios e participar activamente na vida cívica de forma pacífica e democrática.

4362 20.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Diseñar un plan de traballo para a realización dun proxecto ou a resolución dun problema a través da definición de obxectivos e das accións para acadalos, tendo en conta as necesidades da contorna.

- Entender a realidade desde unha perspectiva ampla é fundamental para comprender mellor o mundo no que vivimos. Espertar a curiosidade e ter unha visión aberta sobre a realidade constitúe o punto de partida de calquera investigación do contexto. Deste modo, preténdese que o alumnado empatee e se poña fronte a unha problemática, adquirindo unha perspectiva integral e de conxunto desta.
- Os elementos transversais do currículo presentan ao alumnado e ao profesorado un grupo amplo de aspectos que a sociedade, no seu conxunto, e as persoas, de forma individual, deben comprender e tratar de darlle solución. É fundamental, polo tanto, coñecelos e observalos, de cara a entender o porqué das situacións xeradas e tratar de achegar unha solución posible a estes.
- Antes de desenvolver un plan de traballo, é preciso que o alumnado tome o seu tempo para reflexionar sobre cales son as cuestións principais que deberá abordar no seu proxecto e, unha vez determinados estes aspectos, elaborar un plan detallado de execución deste. Decidir sobre aspectos como a dimensión e a duración do proxecto e a identificación dos seus obxectivos, facer balance entre os recursos que se precisan e a dispoñibilidade deles, determinar, de ser o caso, as persoas que vaian intervir e chegar aos acordos precisos sobre o que haxa que facer e sobre quen o vai facer, e determinar e concretar os pasos que haxa que seguir na súa execución, son decisións moi importantes de cara ao éxito final do traballo que cumpra realizar.

OBX2. Desenvolver o proxecto segundo a planificación prevista mobilizando conxuntamente as competencias transversais que se requiran.

- Diseñada a planificación do proxecto, é o momento de poñelo en acción, de facelo realidade e, co correspondente seguimento, observar que é o que sucede para, de ser o caso, tratar de corrixir o que sexa preciso.

- A fase de execución do proxecto é unha das máis relevantes porque será a que permita acadar os obxectivos que se propoñan e porque esixirá un maior tempo de dedicación por parte do alumnado. É o momento de ter en conta aspectos como a coordinación das persoas implicadas, o uso eficiente dos tempos e dos recursos e a supervisión constante do que se está a facer.
- É importante afrontar o proxecto cunha actitude emprendedora, resolutiva, áxil, innovadora, sostible e creativa que permita a adaptación a distintas situacións e comprender a importancia de desenvolver o hábito de actuar con creatividade, tanto individual coma colectivamente.
- Recoñecer e valorar trazos e calidades persoais propias e das demais persoas resulta indispensable para afrontar con éxito un proxecto. Unha correcta identificación das propias potencialidades permite avanzar de forma segura e, no caso da constitución de equipos de traballo, que deben ser inclusivos, permite darlles a estes escenarios nos que os obxectivos se acaden dun xeito equilibrado, eficaz, cooperativo, motivado e responsable, que compense as debilidades duns e potencie as fortalezas dos outros, adecuándose así ás necesidades do proxecto que se pretende abordar e xerando, a través do diálogo, unha intelixencia colectiva que lles permita funcionar con autonomía. Un correcto desenvolvemento e uso das habilidades sociais como a empatía, a asertividade, a negociación, o liderado e o respecto cara aos intereses, as eleccións e as ideas das demais persoas facilitan unha visión compartida entre os membros do equipo, a creación dun bo clima de traballo e a construción de vínculos de cooperación que redunden no crecemento persoal e colectivo, e intensifiquen valores de respecto, tolerancia e equidade.

OBX3. Presentar os resultados asociados ao proxecto competencial empregando dun xeito respectuoso estratexias e ferramentas de comunicación adecuadas cunha linguaxe verbal e corporal positiva, control das emocións negativas e, de ser o caso, co uso de recursos informáticos e audiovisuais.

- A presentación dos resultados obtidos xunto a un sistema eficaz de comunicación resultan esenciais para lograr obxectivos en calquera ámbito. O alumnado debe coñecer estratexias de comunicación adecuadas e áxiles e aplicar diferentes ferramentas comunicativas, especialmente as ligadas ás novas tecnoloxías. En todo este proceso resulta esencial desenvolver unha actitude cooperativa e respectuosa na forma de comunicarse, aprendendo a argumentar, a escoitar e a transmitir eficazmente o que se pretende dar a coñecer.
- Compartir os coñecementos e as experiencias cos demais permite idear solucións contrastadas e innovadoras, motivar, convencer, tomar decisións e xerar oportunidades. Neste sentido, a utilización de estratexias de comunicación áxil facilitan a tarefa de explicar unha idea orixinal transmitindo, con claridade e rapidez, os seus puntos fortes e débiles. Así mesmo, permite que os equipos compartan as ideas creativas xeradas, e se validen ou descarten con rapidez e se tomen decisións sobre as solucións que finalmente se elixan para afrontar os retos propostos.
- O mundo global e complexo no que vivimos esixe formación para mellorar a competencia comunicativa das persoas, en especial no uso dunha linguaxe positiva e no control das emocións que puideran xurdir no propio proceso do acto comunicativo. É importante entender que as estratexias de comunicación son elementos que cobran especial importancia para que unha persoa emprendedora se relacione con outras de maneira efectiva e positiva.

4364 Todos os cursos da etapa

Materia de Proxecto Competencial	
Todos os cursos da etapa	
Bloque 1. Definición de proxectos	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Recoñecer a importancia da temática do proxecto que se pretende abordar. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Identificar e determinar os recursos e materiais necesarios para a realización do proxecto. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Identificar, seleccionar e analizar a información que se precisa. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Realizar a secuencia e a temporalización das actuacións necesarias para a execución do proxecto. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Prever as incidencias que se poidan producir no desenvolvemento das actuacións do proxecto e propoñer posibles solucións a estas. 	OBX1
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Procura e selección de información relacionada cos proxectos. ▪ Planificación: secuenciación e temporalización. 	
Bloque 2. Execución de proxectos	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Executar as actuacións asociadas coa secuencia e a temporalización prevista. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Aplicar os coñecementos axeitados e mobilizar as competencias cos niveis de calidade requiridos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Empregar, de ser o caso, os recursos e materiais previstos para a execución das actuacións. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Resolver, dentro do seu nivel de autonomía, ou comunicar as incidencias xurdidas durante a execución das actuacións. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Valorar os resultados logrados ao termo da execución do proxecto. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Execución de proxectos: dinámicas e roles. 	
Bloque 3. Presentación de proxectos	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Presentar o proxecto realizado e, de ser o caso, os produtos finais obtidos. 	OBX3

<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Empregar unha linguaxe verbal con corrección e claridade, para enxalzar a expresividade e eficacia do discurso. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Empregar unha linguaxe corporal e a presenza escénica como códigos comunicativos para enxalzar a expresividade e eficacia do discurso. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Potenciar as emocións positivas na exposición e controlar, de ser o caso, a conduta asociada ás emocións negativas. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Empregar recursos dixitais, audiovisuais ou plásticos como apoio na presentación do proxecto. 	OBX3
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Presentación de proxectos: a expresión verbal e corporal; control das emocións e da conduta. Uso de recursos dixitais, audiovisuais ou plásticos de apoio á comunicación para a presentación do proxecto. 	

4365 **20.4 Orientacións pedagóxicas**

4366 A intervención educativa na materia de Proxecto Competencial desenvolverá o seu currículo e
4367 tratará de asentar de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes que
4368 lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e unha adecuada adquisición das
4369 competencias transversais.

4370 O currículo da materia de Proxecto Competencial ten unha formulación aberta para permitirlle
4371 ao profesorado un marco amplo de posibilidades de concreción para axustarse ás necesidades do
4372 alumnado destinatario, ás súas preocupacións e aos seus intereses, así como á realidade da
4373 contorna do centro docente. Por outra banda, o currículo da materia é común para todos os cursos
4374 da etapa, polo que o profesorado terá que adecuar as propostas de desenvolvemento curricular
4375 ao nivel e idade do alumnado buscando unha oportuna progresividade no conxunto dos cursos da
4376 etapa.

4377 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
4378 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
4379 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se
4380 presentan nas epígrafes seguintes, e seleccionar os criterios de avaliación do currículo que se
4381 axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do alumnado e
4382 o seu nivel de desempeño.

4383 Relación entre os obxectivos da materia de Proxecto Competencial e as competencias clave a
4384 través dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	1			1	1-5	3	1-2-3	
OBX2	1-3		5	3	1-3	2	3	
OBX3	1-5	3	3	2-3	1-3			3-4

4385 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 4386 – A materia debe enfocarse ao desenvolvemento no alumnado dunha actitude responsable e
4387 crítica a partir da toma de conciencia das problemáticas ás que se enfrontan a sociedade e as
4388 persoas que nela conviven, desde unha visión sistémica, tanto local como global, e da reflexión
4389 crítica sobre os factores internos e externos que inciden nela, asumindo a responsabilidade
4390 persoal na procura de solución para estas.
- 4391 – Os deseños dos proxectos ou problemas de traballo deben ser significativos e desenvolverse
4392 en contextos reais que permitan ao alumnado experimentar e vivenciar o proxecto, ter tempos
4393 e espazos de protagonismo, así como obter o recoñecemento da súa valía persoal e das súas
4394 contribucións aos diferentes grupos nos que desenvolva a actividade, reforzando así a
4395 autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade.
- 4396 – As actividades que se propoñan dirixiranse a reforzar os aspectos máis transversais do
4397 currículo, favorecendo a interdisciplinidade, a conexión entre os diferentes saberes e a
4398 mobilización conxunta das competencias necesarias para utilizar o razoamento lóxico e
4399 analizar e axuizar criticamente os problemas sociais e históricos.
- 4400 – A realización do proxecto contribuirá á alfabetización informacional e dixital, empregando
4401 destrezas e habilidades na procura e na selección de información, o uso ético desta e a
4402 xeración de contidos, introducindo as tecnoloxías da información e da comunicación como
4403 ferramentas de documentación e comunicación que permitan ao alumnado almacenar,
4404 organizar, transferir e presentar o traballo elaborado ao longo do curso.
- 4405 – Impulsarase o traballo cooperativo para a realización das tarefas, que lles permita ás alumnas
4406 e aos alumnos a análise, a expresión e a interpretación de pensamentos, sentimentos e feitos
4407 en distintos contextos sociais e culturais, así como o uso da linguaxe para regular a conduta e
4408 relacionarse coas demais persoas.

- 4409 – O profesorado debe estimular a axuda mutua e o traballo colaborativo co que, a través da
4410 comunicación oral, o diálogo e a interacción entre o alumnado, se contribuirá a desenvolver a
4411 competencia para participar activamente nun equipo, a análise e a reorganización das propias
4412 ideas, o respecto crítico a outros puntos de vista, o recoñecemento dos propios valores e das
4413 propias limitacións, a adaptación ás necesidades colectivas e a solidariedade, a asunción de
4414 responsabilidades e o respecto ás normas acordadas.
- 4415 – O carácter colectivo do proxecto buscará a inclusión do alumnado, desenvolvendo empatía e
4416 xenerosidade.
- 4417 – Empregaranse distintos métodos que terán en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do
4418 alumnado e favorecerán a capacidade de aprender por si mesmo. Estes métodos deben
4419 fundamentarse na relación entre o progreso persoal e o académico, porque equilibrio afectivo e
4420 aprendizaxe van unidos e fortalécense mutuamente.
- 4421 – As propostas metodolóxicas deben favorecer que se integren na vida cotiá do alumnado o
4422 coñecemento de principios, valores e estratexias de regulación emocional, contribuíndo así á
4423 súa incorporación á vida adulta de maneira satisfactoria, desenvolvendo a capacidade de
4424 asumir os seus deberes e defender os seus dereitos, exercer a cidadanía activa e desenvolver
4425 unha aprendizaxe permanente ao longo da vida.
- 4426 – Na aula débese crear un clima emocional de confianza e seguridade que facilite que,
4427 progresivamente, o alumnado acepte a incerteza como unha oportunidade para articular
4428 respostas máis creativas, e reforce as súas emocións positivas, aprendendo a manexar a
4429 ansiedade e a controlar as condutas asociadas ás emocións negativas, evolucionando desde
4430 unha posible falta de confianza inicial ata a satisfacción que supón ter a oportunidade de
4431 presentar en público as propias ideas e opinións.
- 4432 – A énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención
4433 das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto
4434 como se detecten estas dificultades.

Borrador

4435 **21 Segunda Lingua Estranxeira**

4436 **21.1 Introducción**

4437 Instrumento de coñecemento, comunicación e creatividade, as linguas vehiculan, ademais,
4438 culturas e modos de ser e de facer. Así, o coñecemento de varias linguas pon a persoa usuaria en
4439 contacto cunha diversidade rica e complexa de experiencias e de construcións culturais, tanto
4440 individuais como colectivas.

4441 O coñecemento de linguas é, pola súa vez, un instrumento esencial para a existencia curiosa e
4442 participativa nun mundo global, no que se desenvolve un sentido de comunidade que está a dar
4443 lugar a comunidades dixitais, estilos de vida, hábitos de consumo e sensibilidades comúns
4444 respecto do que consumimos ou das condicións ambientais. Transitar adecuadamente, con
4445 instrumentos lingüísticos e culturais suficientes, por estes ámbitos da globalización, converteuse
4446 nunha necesidade para que poidan fluír o diálogo intercultural, a solidariedade internacional e os
4447 dereitos humanos universais.

4448 Ao acceder á educación secundaria obrigatoria, o alumnado desenvolveu xa suficientemente a
4449 súa competencia comunicativa e pode recoñecer sen dificultade as esixencias de adecuación
4450 demandadas polos compoñentes das distintas situacións de comunicación; ao longo da educación
4451 primaria desenvolveu unha metalinguaxe suficiente para identificar diferenzas e similitudes entre
4452 as linguas; e o contacto con polo menos unha lingua estranxeira púxoo en relación, aínda que
4453 sexa elemental ou pouco profunda, con culturas e interaccións diferentes ao seu contexto habitual.
4454 Isto permitiu o desenvolvemento de actitudes de curiosidade, empatía, reflexión e tolerancia, ao
4455 que contribuiría, igualmente, a súa escolarización no noso sistema educativo, respectuoso e
4456 comprometido coa diversidade. É, pois, nesta nova etapa educativa cando o alumnado posúe a
4457 madurez lingüística e social suficiente para ampliar as marxes da súa competencia plurilingüe e
4458 pluricultural.

4459 Mediante a competencia plurilingüe e pluricultural, o alumnado poderá mobilizar o repertorio
4460 plural dos recursos lingüísticos e culturais das linguas que conformen o seu repertorio lingüístico
4461 (linguas cooficiais da nosa comunidade, linguas estranxeiras —vivas ou clásicas— e linguas de
4462 migración, se é o caso) e así enfrontarse á necesidade de comunicar noutra lingua estranxeira
4463 apoiado polos coñecementos e experiencias lingüísticas e culturais adquiridos en todas as linguas
4464 coñecidas ou aprendidas. Pois, a final das contas, todas as linguas seguen un desenvolvemento
4465 similar, servindo ao entendemento e á comunicación humana.

4466 Pola súa banda, a segunda lingua estranxeira contribuirá a que o alumnado desenvolva a súa
4467 competencia intercultural, abríndolle o ámbito da alteridade e axudándoo a comprender mellor os

4468 demais; ampliando as súas competencias de mediación entre diferentes grupos sociais e a súa
4469 capacidade de cuestionar aqueles aspectos da súa propia cultura que puidesen parecer
4470 incuestionables. Así, mediante a aprendizaxe dunha segunda lingua estranxeira desenvolveranse
4471 actitudes abertas para aprender tanto a xestionar con intelixencia emocional outras formas de
4472 contacto coa alteridade, como a afrontar con curiosidade, empatía e seguridade o encontro co
4473 descoñecido.

4474 En consecuencia con todo o anterior, os obxectivos da materia de Segunda Lingua Estranxeira
4475 na educación secundaria obrigatoria toman en consideración as competencias adquiridas durante
4476 a educación primaria. Isto implica ter en conta como coñecementos previos as súas estratexias
4477 comunicativas, xa adquiridas, de comprensión, produción, interacción e mediación. Aínda que se
4478 entende esta última, neste contexto de adquisición dunha segunda lingua estranxeira, como a
4479 actividade orientada a transmitir mensaxes básicas co fin de facilitar a comprensión mutua e de
4480 transferir información igualmente básica.

4481 En canto aos criterios de avaliación da materia, aseguran a consecución dos obxectivos, polo
4482 que se presentan directamente vinculados a eles. Na súa formulación competencial, expónse
4483 enunciando o proceso ou capacidade que o alumnado debe mostrar, xunto co contexto ou modo
4484 de aplicación e uso do devandito proceso ou capacidade. A nivelación dos criterios de avaliación
4485 está adecuada á madurez, experiencias de aprendizaxe lingüísticas previas e desenvolvemento
4486 psicoevolutivo do alumnado da etapa de educación secundaria.

4487 Pola súa banda, os contidos son os coñecementos (saber), as destrezas (saber facer) e as
4488 actitudes (saber ser) necesarios para a realización das aprendizaxes e a avaliación das
4489 capacidades ou procesos enunciados nos criterios de avaliación. Estrutúranse en tres bloques. O
4490 bloque «Comunicación» abarca os coñecementos, destrezas e actitudes que é necesario
4491 mobilizar para o desenvolvemento das actividades lingüísticas de comprensión, produción,
4492 interacción e mediación, incluídos os relacionados coa procura de fontes de información e a
4493 xestión das fontes consultadas. O bloque «Plurilingüismo» engloba as estratexias e os procesos,
4494 de maneira que aqueles traballados nunha lingua sexan igualmente utilizados nas actividades
4495 lingüísticas das demais. O dominio das aprendizaxes establecidas neste bloque vai permitir que o
4496 alumnado poida focalizar, no proceso de ensino e aprendizaxe, nos elementos propios da lingua
4497 estranxeira e en todos aqueles aspectos que teñen incidencia directa na capacidade de
4498 comunicarse adecuadamente. Por último, no bloque «Interculturalidade», agrúpanse os
4499 coñecementos, destrezas e actitudes sobre as culturas vehiculadas a través da lingua estranxeira,
4500 e a oportunidade de enriquecemento e de relación cos demais que estas posibilitan. Resultan
4501 esenciais neste bloque as actitudes de interese, aprecio e respecto por outras linguas, variedades
4502 lingüísticas e culturas. Neste sentido, o currículo de Segunda Lingua Estranxeira estrutúrase ao

4503 redor da variedade estándar da lingua coa única finalidade de que a persoa usuaria poida
4504 comunicarse cun maior número de persoas interlocutoras.

4505 **21.2 Obxectivos**

Obxectivos da materia

OBX1. Comprender o sentido xeral e información relevante e predicible en textos sinxelos e ben estruturados, en lingua estándar relativos a experiencias e a coñecementos propios da súa idade e do nivel escolar, e facendo uso de estratexias como a inferencia de significados, para responder a necesidades comunicativas concretas.

- Comprender textos orais, escritos ou multimodais é un proceso non só lingüístico, senón tamén perceptivo, cognitivo, de actitude, sociolóxico e tecnolóxico, no caso da multimodalidade, que pode levarnos á interpretación e a valoración persoal do texto tanto desde a discriminación de fonemas, sílabas, palabras, sons etc., como desde a atribución dun significado global, que interpretamos en función da situación de comunicación, a posta en páxina do texto, as imaxes, voces ou xestualidade que o acompañan. Pois os textos orais, escritos ou multimodais están inseridos en contextos lingüísticos e extralingüísticos, e en figuras visuais que crean o seu sentido.
- Neste percorrido de comprensión debemos acompañar e guiar o alumnado, axudándolle a incorporar ao proceso os seus coñecementos previos, lingüísticos e pragmáticos, e o seu coñecemento do mundo, recorrendo ás estratexias de comprensión adquiridas na aprendizaxe doutras linguas, ao seu coñecemento da metalinguaxe, á súa información extratextual, e ao seu coñecemento e manexo de diversos tipos de recursos visuais e vocais, en definitiva, á súa experiencia como aprendiz de linguas e dos múltiples recursos para construír e consumir textos multimodais que nos ofrece a tecnoloxía.
- Así, desde o primeiro curso, débese axudar o alumnado a aplicar, inicialmente de forma moi guiada, as estratexias e coñecementos que xa posúe para comprender o sentido xeral, a información esencial e, paulatinamente, os detalles máis relevantes dos textos orais, escritos e multimodais, facéndolle ver que o oral é un produto en construción que lle permite acceder ao sentido preguntándolles ás persoas interlocutoras, solicitando repeticións, paráfrases ou substitucións, mentres que o texto escrito é o resultado dun pensamento acabado e o multimodal está creado a partir de sistemas semióticos ou de linguaxes diversas que contribúen ao seu significado.
- Igualmente, a actitude ante a propia capacidade de comprensión e a empatía cara á cultura que transmite a lingua estranxeira son esenciais no desenvolvemento da capacidade de comprender, de chegar ao significado. A isto contribúe, en moi alto grao, a actividade docente mediante a selección dos recursos didácticos, os medios, os métodos e as actividades que propoñerá para desenvolver esta actividade lingüística da comprensión en lingua estranxeira, adecuados igualmente á súa idade, intereses e nivel escolar.

OBX2. Producir textos de extensión media, sinxelos e cunha organización clara, usando estratexias tales como a planificación, a compensación ou a autorreparación, para expresar de forma adecuada e coherente mensaxes que respondan a propósitos comunicativos cotiáns.

- Producir textos orais, escritos ou multimodais é un proceso non só lingüístico, senón tamén perceptivo, cognitivo, de actitude, sociolóxico e, no caso da multimodalidade, tecnolóxico, que a persoa leva a cabo recorrendo a unha serie de estratexias comunicativas propias da expresión, como son planificar de antemán o discurso, controlar sobre a marcha a súa intelixibilidade, comprensión ou aceptación por parte das persoas destinatarias ou, cando cómpre,

compensar unha carencia tecnolóxica, renunciando, por exemplo, a un sistema semiótico, ou a insuficiencia na lingua estranxeira, parafraseando, explicando ou mesmo evitando expresar o que se desexa: tales estratexias son idénticas ás que empregan as persoas na produción da súa propia lingua.

- As estratexias de produción consideran unha fase inicial de planificación consciente ou intuitiva da actividade, para o que se selecciona os sistemas semióticos (lingüístico, visual, audio, xestual ou espacial), o rexistro, o ton, a estrutura discursiva, o léxico etc., considerando, principalmente, a persoa destinataria, o contexto comunicativo e a finalidade da produción. No caso da escrita, esta fase abrangue o recurso a dicionarios, tradutores etc. E, en todo tipo de produción textual, un posible reaxuste, tanto se o que se pretende dicir excede os recursos lingüísticos ou tecnolóxicos, no caso dos textos multimodais, como se a persoa emisora se ve con recursos suficientes para enriquecer o seu texto. Por último, para asegurarse do éxito da comunicación recórrase ás estratexias de autorreparación, como son a revisión formal e do sentido do texto escrito, a verificación da comprensión ou a observación da actitude da persoa destinataria. O que pode dar lugar a reconducir a produción oral para facerse comprender ou á reelaboración do texto escrito ou multimodal.
- Así, ao finalizar a etapa, o alumnado terá adquirida en segunda lingua estranxeira a competencia lingüística suficiente para producir textos escritos, orais ou multimodais en situacións de comunicación sinxelas, relativas a áreas de necesidade inmediata ou a temas moi comúns e cotiáns relacionados con áreas de experiencia que lle sexan especialmente relevantes no ámbito privado (información básica sobre si mesmo e a súa familia e persoas próximas), público (compras, ocio, lugares de interese etc.) e educativo (información sobre os seus estudos, elección de itinerarios educativos etc.).

OBX3. Interactuar con outras persoas usando expresións sinxelas, recorrendo a estratexias de cooperación e empregando recursos analóxicos e dixitais, para responder a necesidades inmediatas do seu interese en intercambios comunicativos respectuosos coas normas de cortesía.

- A interacción é unha actividade lingüística na que polo menos dous individuos participan nun intercambio oral ou escrito e que para realizarse necesita tanto a comprensión como a expresión. Así, tal como sinala o Marco común europeo de referencia (MCER), na interacción, a expresión e a comprensión alternanse (e poden, no caso da comunicación oral, solaparse), polo que interactuar abrangue as estratexias propias das outras actividades lingüísticas sinaladas e, na oralidade espontánea, incorpora estratexias de quenda de palabra propias do texto conversacional.
- Cómpre, pois, diferenciar entre a interacción escrita e a interacción oral. Aquela refírese especialmente a textos como cartas, notas, mensaxes ou formularios. As condicións en que esta actividade se produce difire substancialmente da interacción oral espontánea/conversacional, que implica presenza das persoas interlocutoras, inmediatez na comprensión e na produción, e memoria a curto prazo. En consecuencia, a súa produción é completamente diferente da escrita, pois utiliza estruturas simples, prevalece a parataxe ou inexistencia de subordinación e a supresión de elementos sintácticos ou elipse; úsanse frases feitas, e o léxico é máis xenérico que específico; os elementos prosódicos substitúen os marcadores discursivos para indicarlle á persoa destinataria oínte as partes do discurso que deben ser cointerpretadas; e as frases non se rematan, quedan incompletas. Ademais, desde o punto de vista da cohesión, repítense palabras propias ou ditas pola persoa interlocutora e utilízanse pouco as anáforas; e desde o punto de vista do contido da interacción, hai escasa densidade temática. Estas características da interacción oral deberían facer moi doada a súa ensinanza e aprendizaxe. Porén, a dificultade da interacción reside nas claves culturais que a rexen, tales como os criterios que serven de referente para identificar as relacións sociais que se establecen entre as persoas interlocutoras; os temas que se poden

abordar en cada situación de comunicación; a persoa que debe iniciar a conversa; a maneira de iniciar a conversa, o xeito no que se establecen as quendas de palabra e a secuencia de actos de fala que asegura a coherencia dunha conversa.

- As dificultades sinaladas e aspectos organizativos e de xestión de aula son elementos que o profesorado debe resolver para asegurar a adquisición desta actividade lingüística no marco das relacións interculturais, propias da ensinanza-aprendizaxe dunha lingua estranxeira, que implican tanto a comunicación verbal como non verbal, e as normas de cortesía tanto na interacción cara a cara e escrita como dixital.

OBX4. Mediar entre distintas linguas, usando estratexias e coñecementos sinxelos orientados a explicar conceptos simples, resumir ou simplificar mensaxes, para transmitir información de maneira eficaz, clara e responsable.

- A mediación é un dos catro modos de comunicación considerados no MCER: recepción, interacción, produción e mediación. Esta é unha combinación da recepción, a produción e a interacción. Na mediación a linguaxe non se utiliza só para comunicar unha mensaxe, senón tamén para facilitar as interaccións cotiás sociais e profesionais, co fin de tender pontes de entendemento entre persoas interlocutoras de linguas e culturas diferentes.
- A mediación considera diversos tipos. Por unha banda, a mediación de textos, de conceptos e da comunicación e, pola outra, a comunicación interlinguas. Algunhas escalas de mediación textual, como procesar textos, ou estratexias de mediación, como simplificar ou aclarar un texto, implican actividades que requiren un grao de competencia lingüística e de complexidade cognitiva que o alumnado de Segunda Lingua Estranxeira na educación secundaria aínda non posúe. Por outra banda, as escalas de mediación da comunicación requiren habilidades interpersoais que tampouco son evidentes en alumnado destas idades. En consecuencia, nesta etapa, este modo de comunicación límitase á mediación entre linguas. En primeiro e segundo curso, transmitindo pequenas notas aclaratorias ou informativas de temas moi sinxelos como listas de ítems referidos a compras, menús, prezos etc.; e unha sinxela mediación intercultural sobre hábitos ligados a convencións sociais básicas, por exemplo, horarios, saúdos, tratamento etc. En terceiro e cuarto curso, o alumnado xa pode transmitir información sinxela e predicible de relevancia inmediata en textos curtos e sinxelos como carteis, anuncios, pósteres, programas, folletos etc. E igualmente estará capacitado para facer mediación de textos, como a toma de notas ou a transmisión de información moi sinxela do escrito ao oral. E mesmo poderá realizar certa mediación da comunicación, actuando de intermediario en situacións de comunicación predicibles, informais e sinxelas.

OBX5. Recoñecer, ampliar e usar os repertorios lingüísticos persoais entre distintas linguas, reflexionando sobre o seu funcionamento e identificando as estratexias e coñecementos propios, para mellorar a resposta a necesidades comunicativas concretas en situacións coñecidas.

- No contexto escolar, a aprendizaxe das linguas está dirixida ao logro de obxectivos similares, aínda que con diferentes niveis de dominio. Por iso, a educación plurilingüe e intercultural ten a finalidade de retirar barreiras artificiais entre as linguas, encerradas tradicionalmente nos sistemas escolares en compartimentos estancos, e promover o uso integral do repertorio lingüístico, discursivo, estratéxico e intercultural que posúe o alumnado, e que vai adquirindo ao longo das súas diversas experiencias lingüísticas dentro e fóra do ámbito educativo. Así, a aprendizaxe ou aprendiz plurilingüe realizará transferencias dos coñecementos e experiencias lingüísticas adquiridos nunha lingua para abordar tarefas de comunicación, creación e aprendizaxe noutra lingua diferente. O coñecemento morfolóxico ou léxico dunha lingua pode axudar á comprensión noutra lingua; as estratexias de comprensión de lectura desenvolvidas nunha lingua poden ser transferidas para a lectura noutros idiomas; o coñecemento da

estrutura dos textos descritivos permitirá producilos en calquera lingua; e o coñecemento das normas que ordenan as relacións entre xeracións, sexos, clases e grupos sociais nunha lingua informa e sensibiliza sobre a necesidade de coñecer e respectar as normas que rexen a dimensión social do uso da lingua noutra comunidade lingüística.

- A capacidade de transferencia lingüística non só permite, en consecuencia, descubrir as regularidades dunha lingua total ou parcialmente descoñecida e relacionalas, desde o punto de vista teórico, coas regularidades observadas noutras linguas que coñece, ou identificar termos emparentados en todas as linguas, senón que, ademais, promove a tolerancia ante palabras descoñecidas, especialmente importante nos contextos de comprensión que necesitan a fluidez, como son a lectura extensiva e a comprensión de textos orais sen posibilidade de verificación do entendido. A competencia plurilingüe facilitará, pois, a inferencia de significados e o desenvolvemento de competencias heurísticas eficaces para identificar os elementos esenciais e secundarios nun texto oral, escrito o multimodal.

OBX6. Valorar criticamente e adecuarse á diversidade lingüística, cultural e artística a partir da lingua estranxeira, identificando e compartindo as semellanzas e as diferenzas entre linguas e culturas, para actuar de forma empática e respectuosa en situacións interculturais.

- A educación en cidadanía democrática é unha prioridade do Consello de Europa, que considera a competencia plurilingüe como elemento esencial para tomar parte na vida pública e política de Europa e no mundo globalizado, non só no propio país. Isto implica a aceptación positiva das linguas dos demais e a curiosidade por elas. Estas actitudes de acollida e interese polas linguas son esenciais para a apertura a outras comunidades culturais e a perduración das linguas minoritarias.
- Así, para aprender outras linguas, unha maior consciencia metalingüística permitiralle ao aprendiz ou á aprendiz apoiarse nas competencias sociolingüísticas e pragmáticas que xa posúe, á vez que as amplía, transcendendo o ámbito persoal e preservando, con iso, a diversidade lingüística nos ámbitos público e educativo.
- O alumnado pode, igualmente, contribuír aos intercambios interculturais eficaces desde a súas primeiras experiencias coa segunda lingua estranxeira, explotando o seu limitado repertorio para darlles a benvida ás persoas e mostrando interese con palabras simples e expresións non verbais, invitando a outros a falar e indicando se el/ela entende cando lle falan directamente.
- O diálogo intercultural constitúe un ámbito de convivencia fundamental nesta sociedade cada vez máis interconectada, pois pónense en xogo dispositivos de relación social esenciais, especialmente o recoñecemento do outro como lexítimo, o reforzamento da identidade propia no recoñecemento positivo da identidade das demais persoas, a aceptación da diversidade persoal, social, lingüística e cultural, e o respecto polos dereitos fundamentais.

4506 **21.3 Criterios de avaliación e contidos**

4507 **Primeiro curso**

Materia de Segunda Lingua Estranxeira	
1º curso	
Bloque 1. Comunicación	
Criterios de avaliación	Obxectivos

<ul style="list-style-type: none">CA1.1. Recoñecer o sentido global moi evidente e as informacións específicas máis elementais de textos orais, escritos e multimodais breves e elementais sobre temas frecuentes e cotiáns de relevancia persoal e próximos á súa experiencia, expresados de forma facilmente comprensible, moi clara, sinxela e directa, e en lingua estándar.	OBX1
<ul style="list-style-type: none">CA1.2. Usar de forma guiada estratexias básicas de comprensión do sentido xeral, a información esencial, os puntos e as ideas principais, ou os detalles relevantes de textos moi elementais: anticipación do contido xeral do que se escoita con axuda de elementos verbais e non verbais, recursos ás imaxes, títulos e outras informacións visuais moi evidentes, e uso dos coñecementos previos sobre a situación, que dan lugar a inferencias do significado baseadas no contexto, e utilizando as experiencias e os coñecementos transferidos desde as linguas do seu repertorio lingüístico.	OBX1
<ul style="list-style-type: none">CA1.3. Comprender descrições, narracións, instrucións moi elementais formuladas a través de diversos soportes de xeito moi simple, sobre asuntos prácticos da vida diaria e sobre temas moi básicos previamente traballados, e, no caso da posibilidade de interacción oral, se a persoa interlocutora está disposta a repetir ou reformular o dito cun ritmo moi pausado e articulando moi claramente.	OBX1
<ul style="list-style-type: none">CA1.4. Producir oralmente textos curtos moi elementais a partir de modelos sinxelos e moi básicos, sobre temas moi cotiáns prestando atención á articulación, ao ritmo, á acentuación e á entoación para facer o texto intelixible, aínda que se cometan erros de pronuncia.	OBX2
<ul style="list-style-type: none">CA1.5. Redactar textos curtos e moi elementais a partir de modelos moi sinxelos e básicos, cunha finalidade determinada propia da súa idade e do seu nivel escolar, e cun formato preestablecido, en soporte tanto impreso como dixital, amosando interese pola presentación limpa e ordenada do texto.	OBX2
<ul style="list-style-type: none">CA1.6. Completar formularios e documentos moi elementais nos que se solicite de maneira evidente información persoal moi básica, en soporte tanto impreso como dixital.	OBX2
<ul style="list-style-type: none">CA1.7. Aplicar de forma guiada coñecementos estratexias básicas para producir textos (elección da persoa destinataria, finalidade do escrito, planificación, redacción do borrador, revisión do texto e versión final) a partir de modelos moi estruturados e con axuda previa.	OBX2
<ul style="list-style-type: none">CA1.8. Pronunciar de xeito intelixible, mesmo cometendo algúns erros de pronuncia polos que as persoas interlocutoras teñan que solicitar repeticións para entender a mensaxe.	OBX3
<ul style="list-style-type: none">CA1.9. Participar en situacións interactivas moi breves e simples, cara a cara, establecendo contacto social elemental, intercambiando información moi básica, manifestando os seus gustos, facendo invitacións elementais e ofrecementos, e pedindo e dando indicacións suficientes para ir a un lugar.	OBX3
<ul style="list-style-type: none">CA1.10. Interactuar de xeito simple pero suficiente, pedindo que se lle repitan os puntos clave, se o necesita; e sen que as súas posibles vacilacións e reformulación de expresións ou estruturas impidan a comunicación.	OBX3

▪ CA1.11. Comprender preguntas elementais e dar e comprender información sinxela relativas á información persoal moi básica (nome, idade, domicilio etc.), así como instrucións e peticións simples relativas ao ámbito escolar.	OBX3
▪ CA1.12. Utilizar estratexias de activación dos coñecementos previos sobre modelos e secuencias de interacción, e elementos lingüísticos previamente asimilados e memorizados, compensando as carencias lingüísticas mediante procedementos lingüísticos e paralingüísticos.	OBX3
▪ CA1.13. Amosar unha actitude de respecto cara a si mesmo/a e cara ás demais persoas para comprender e facerse comprender, considerando o erro como fonte de aprendizaxe.	OBX3
Contidos	

- Curiosidade e interese por coñecer outras linguas e culturas. Actitude reflexiva ante o erro como parte integrante do proceso de aprendizaxe.
- Uso das estratexias básicas para a comprensión e a produción de textos orais, escritos e multimodais moi breves, elementais e contextualizados.
- Utilización dos coñecementos, destrezas e actitudes que permiten levar a cabo actividades de mediación en situacións moi elementais da vida cotiá (identificar unha persoa, transmitir unha listaxe de ítems do léxico aprendido...).
- Funcións comunicativas elementais adecuadas ao ámbito e ao contexto comunicativo: saúdos básicos habituais, despedidas e presentacións; identificar características moi elementais de persoas, obxectos e lugares; preguntar e dar respostas concretas sobre cuestións moi básicas cotiás; expresar a cantidade, situar no espazo e secuenciar o presente (horarios e momentos do día).
- Uso de modelos contextuais elementais na comprensión e produción de textos orais, escritos e multimodais, breves e moi sinxelos (felicitacións, notas, listaxes ou avisos).
- Utilización de unidades lingüísticas elementais e significados asociados a elas tales como expresión da entidade (persoas e obxectos) e as súas propiedades (existencia, inexistencia), cantidade e número, e formas elementais de afirmación, exclamación, negación e interrogación.
- Utilización de léxico elemental e de interese para o alumnado relativo a relacións interpersoais elementais e próximas, vivenda e fogar, lugares e contornas próximas.
- Utilización e recoñecemento de patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación básicos: sons e fonemas vocálicos, sons e fonemas consonánticos, identificación e expresión de intencións comunicativas básicas asociadas a eses patróns.
- Utilización e recoñecemento de patróns gráficos e convencións ortográficas elementais: uso das normas elementais de ortografía da palabra, uso adecuado da ortografía da oración (coma, punto e coma), identificación e expresión de intencións comunicativas básicas asociadas a eses patróns.
- Utilización de convencións e estratexias conversacionais moi elementais, en formato síncrono ou asíncrono, para iniciar e terminar a comunicación, tomar a palabra etc.
- Uso de recursos para a aprendizaxe e estratexias de uso común de procura guiada e selección de información como dicionarios, recursos dixitais (tradutores, conxugadores...) e informáticos (correctores ortográficos).
- Respecto da propiedade intelectual e dereitos de autor sobre as fontes consultadas e contidos utilizados.
- Utilización de ferramentas analóxicas e dixitais básicas de uso común para a comprensión, produción e coprodución oral, escrita e multimodal; e plataformas virtuais de interacción e colaboración educativa.

Bloque 2. Plurilingüismo e reflexión sobre a aprendizaxe

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Transmitirlles a terceiras persoas información moi simple e previsible, de interese inmediato, de palabras e de textos moi curtos e moi simples como sinais, paneis de información, palabras de menús, prezos, horarios etc., mostrando respecto e empatía polas persoas interlocutoras e polas linguas empregadas. 	OBX4

<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Aplicar de forma guiada estratexias elementais que axuden a crear pontes e faciliten a comunicación, usando recursos e apoios físicos ou dixitais en función das necesidades de cada momento. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Comparar e contrastar as similitudes e diferenzas entre distintas linguas do seu repertorio lingüístico. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Utilizar e diferenciar de forma progresivamente autónoma os coñecementos e estratexias que forman o seu repertorio lingüístico, para mellorar a súa capacidade de comunicar e de aprender a lingua estranxeira, co apoio doutros participantes e de soportes analóxicos e dixitais, valorando as competencias que posúe como persoa plurilingüe. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Identificar os progresos e dificultades da súa aprendizaxe da lingua estranxeira, realizando de forma guiada actividades de autoavaliación e coavaliación, recoñecendo e valorando estratexias de logro propias e alleas; reproducindo aqueles aspectos que axudan a mellorar, facéndoos explícitos e compartíndoos con outros participantes. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Explicar o proceso de produción de textos e de hipóteses de significados, tomando en consideración o coñecemento do mundo e os coñecementos e as experiencias noutras linguas. 	OBX5

Contidos

- Uso de elementos coñecidos obtidos de modelos elementais de locucións básicas, para elaborar os propios textos.
- Comparación das linguas e variedades que conforman o repertorio lingüístico persoal para recoñecer estratexias elementais (identificar, organizar, reter, recuperar e utilizar unidades lingüísticas —léxico, morfosintaxe, patróns sonoros etc.—).
- Uso de estratexias e ferramentas de uso elemental, analóxicas e dixitais, para a autoavaliación e a coavaliación.
- Manexo de expresións e léxico específico de uso común para referirse aos usos da lingua e comprendelos, e as ferramentas de comunicación e aprendizaxe (metalinguaxe).
- Comparación entre linguas a partir de elementos da lingua estranxeira e outras linguas, para mellorar a súa aprendizaxe e lograr unha competencia comunicativa integrada.

Bloque 3. Interculturalidade

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Recoñecer estereotipos, rexeitando aqueles que supoñen discriminación e prexuízos lingüísticos e culturais, e utilizar, de forma guiada, estratexias para explicar e comprender a diversidade lingüística, cultural e artística. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Aceptar e respectar a diversidade lingüística, cultural e artística propia de países onde se fala a lingua estranxeira como fonte de enriquecemento persoal, amosando interese por comprender elementos culturais, como formas de vida, hábitos, horarios etc., e lingüísticos. 	OBX6

<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Participar en proxectos nos que se utilizan varias linguas e relacionados cos elementos transversais, evitando estereotipos lingüísticos ou culturais e valorando as competencias que posúe como persoa plurilingüe. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Utilizar adecuadamente as convencións orais e escritas máis básicas propias da lingua estranxeira no desenvolvemento do proceso comunicativo oral e escrito (saúdos, despedidas, fórmulas moi básicas de tratamento etc.), e amosar respecto polas diferenzas culturais que poidan existir. 	OBX6

Contidos

<ul style="list-style-type: none"> Consideración da lingua estranxeira como medio de comunicación e relación con persoas doutros países, e como medio para coñecer culturas e modos de vida diferentes. Interese na participación en intercambios comunicativos planificados, a través de diferentes medios, con estudantes da lingua estranxeira. Interese por coñecer aspectos socioculturais e sociolingüísticos elementais relativos aos costumes, á vida cotiá (comida, hábitos, horarios, actividades ou celebracións máis significativas) e ás relacións interpersoais básicas en países onde se fala a lingua estranxeira. Utilización de estratexias básicas de uso común para entender e apreciar a diversidade lingüística, cultural e artística, atendendo a valores ecosociais e democráticos. Identificación dalgunhas similitudes e diferenzas elementais e máis significativas nos costumes cotiáns entre os países onde se fala a lingua estranxeira e o propio. Actitude receptiva e respectuosa cara ás persoas, os países e as comunidades lingüísticas que falan outra lingua e teñen unha cultura diferente á propia. Sensibilidade ante usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal.
--

4508 Segundo curso

Materia de Segunda Lingua Estranxeira

2º curso

Bloque 1. Comunicación

Cráterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Identificar o sentido global moi evidente e as informacións específicas básicas máis relevantes de textos orais, escritos e multimodais breves e moi sinxelos sobre temas frecuentes e cotiáns de relevancia persoal e moi próximos á súa experiencia, expresados de forma moi comprensible, moi clara, sinxela e directa, e en lingua estándar con apoio visual. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Usar de forma guiada estratexias básicas de comprensión do sentido xeral, a información esencial, os puntos e as ideas principais, ou os detalles relevantes de textos moi elementais: anticipación do contido xeral do que se escoita con axuda de elementos verbais e non verbais, recursos ás imaxes, títulos e outras informacións visuais moi evidentes, e uso dos coñecementos previos sobre a situación, que dan lugar a inferencias do significado baseadas no contexto, e utilizando as experiencias e os coñecementos transferidos desde as linguas do seu repertorio lingüístico. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Comprender descrições, narracións, instrucións elementais formuladas a través de diversos soportes de xeito moi simple, sobre asuntos prácticos da vida diaria e sobre temas previamente traballados, e, no caso da posibilidade de interacción oral, se a persoa interlocutora está disposta a repetir ou reformular o dito cun ritmo moi pausado e articulando claramente. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Producir oralmente textos curtos e elementais a partir de modelos sinxelos e moi básicos, sobre temas cotiáns e frecuentes pronunciando de maneira intelixible, prestando atención ao ritmo, á acentuación e á entoación, aínda que se cometan erros de pronuncia. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Redactar textos curtos e elementais a partir de modelos, e mensaxes moi sinxelas e breves con información, instrucións e indicacións simples relacionadas con actividades cotiáns e de necesidade inmediata, amosando interese pola presentación limpa e ordenada do texto. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Completar formularios e documentos moi básicos nos que se solicite de maneira evidente información persoal, en soporte tanto impreso como dixital. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.7. Aplicar de forma guiada coñecementos e estratexias básicas para producir textos (elección da persoa destinataria, finalidade do escrito, planificación, redacción do borrador, revisión do texto e versión final) a partir de modelos moi estruturados e con axuda previa. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.8. Participar en situacións interactivas moi básicas, pronunciando de xeito intelixible, preguntando cando non comprende e repetindo, con especial atención á articulación, á acentuación e á entoación, cando as persoas interlocutoras teñan que solicitar repeticións para entender a mensaxe. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.9. Interactuar de xeito simple pero suficiente, pedindo que se lle repitan os puntos clave, se o necesita; e sen que as súas posibles vacilacións e reformulación de expresións ou estruturas impidan a comunicación. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.10. Comprender preguntas básicas e dar e comprender información moi sinxela, relativas á información persoal moi básica (nome, idade, gustos etc.), así como instrucións e peticións relativas ao ámbito escolar. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.11. Utilizar estratexias de activación dos coñecementos previos sobre modelos e secuencias de interacción simples, e elementos lingüísticos previamente asimilados e memorizados, compensando as carencias lingüísticas mediante procedementos lingüísticos e paralingüísticos. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.12. Amosar unha actitude de respecto cara a si mesmo/a e cara ás demais persoas para comprender e facerse comprender, considerando o erro como fonte de aprendizaxe. 	OBX3

Contidos

- Curiosidade e interese por coñecer outras linguas e culturas. Actitude reflexiva ante o erro como parte integrante do proceso de aprendizaxe.
- Uso de estratexias de uso común para a comprensión e a produción de textos orais, escritos e multimodais breves, elementais e contextualizados.
- Utilización dos coñecementos, destrezas e actitudes que permiten levar a cabo actividades de mediación en situacións cotiás moi básicas (identificar unha persoa, transmitir horarios, unha listaxe de ítems do léxico aprendido...).
- Funcións comunicativas básicas de uso común adecuadas ao ámbito e ao contexto comunicativo: saudar, despedirse e presentar e presentarse; describir as características máis básicas de persoas, obxectos e lugares; pedir e intercambiar información básica sobre cuestións cotiás; narrar rutinas; dar e pedir indicacións e instrucións moi básicas; expresar o tempo (pola mañá, a mediodía...), a cantidade e o espazo.
- Uso de modelos contextuais básicos na comprensión e produción de textos orais, escritos e multimodais, breves e moi sinxelos (notas ou recados, carteleiras ou fichas).
- Utilización de unidades lingüísticas moi básicas de uso máis común e significados asociados ás devanditas unidades tales como expresión da entidade (obxectos, persoas, accións etc.) e as súas propiedades (existencia, inexistencia, dimensións...), cantidade e calidade (forma, tamaño, cor, idade...), o espazo e as relacións espaciais (dirección, orixe...), o tempo e as relacións temporais (datación, secuencia...), formas moi básicas da afirmación, a negación, a interrogación e exclamación, e relacións lóxicas moi básicas e simples.
- Utilización de léxico moi básico e de interese para o alumnado, relativo á identificación persoal elemental, relacións interpersoais básicas, lugares e contornas máis habituais, lecer e tempo libre, saúde e actividade física, vida cotiá, vivenda e fogar, clima e contorna natural.
- Utilización e recoñecemento de patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación básicos: sons e fonemas vocálicos, sons e fonemas consonánticos, identificación e expresión de intencións comunicativas básicas asociadas a eses patróns.
- Utilización e recoñecemento de patróns gráficos e convencións ortográficas elementais: uso das normas elementais de ortografía da palabra, uso adecuado da ortografía da oración (coma, punto e coma), identificación e expresión de intencións comunicativas básicas asociadas a eses patróns.
- Utilización de convencións e estratexias conversacionais elementais, en formato síncrono ou asíncrono, para iniciar e terminar a comunicación, tomar a palabra etc.
- Uso de recursos para a aprendizaxe e estratexias de uso común de procura e selección de información como dicionarios, bibliotecas, recursos dixitais (tradutores, conxugadores...) e informáticos (correctores ortográficos).
- Respecto da propiedade intelectual e dereitos de autor sobre as fontes consultadas e contidos utilizados.
- Utilización de ferramentas analóxicas e dixitais básicas de uso común para a comprensión, produción e coprodución oral, escrita e multimodal; e plataformas virtuais de interacción e colaboración educativa.

Bloque 2. Plurilingüísmo e reflexión sobre a aprendizaxe

Critérios de avaliación

Obxectivos

<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Transmitirlles a terceiras persoas información moi simple e previsible, de interese inmediato, de textos moi curtos e moi simples como sinais, paneis de información, palabras de menús, horarios etc., mostrando respecto e empatía polas persoas interlocutoras e polas linguas empregadas. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Aplicar de forma guiada estratexias elementais que axuden a crear pontes e faciliten a comunicación, usando recursos e apoios físicos ou dixitais en función das necesidades de cada momento. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Comparar e contrastar as similitudes e diferenzas entre distintas linguas do seu repertorio lingüístico. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Utilizar e diferenciar de forma progresivamente autónoma os coñecementos e estratexias que forman o seu repertorio lingüístico, para mellorar a súa capacidade de comunicar e de aprender a lingua estranxeira, co apoio doutros participantes e de soportes analóxicos e dixitais, valorando as competencias que posúe como persoa plurilingüe. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Identificar os progresos e dificultades da súa aprendizaxe da lingua estranxeira, realizando de forma guiada actividades de autoavaliación e coavaliación, recoñecendo e valorando estratexias de logro propias e alleas; reproducindo aqueles aspectos que axudan a mellorar, facéndoos explícitos e compartíndoos con outros participantes. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Explicar o proceso de produción de textos e de hipóteses de significados, tomando en consideración o coñecemento do mundo, e os coñecementos e as experiencias noutras linguas. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Uso de elementos coñecidos obtidos de modelos moi sinxelos de frases feitas e locucións básicas, para elaborar os propios textos. Comparación das linguas e variedades que conforman o repertorio lingüístico persoal para recoñecer estratexias elementais (identificar, organizar, reter, recuperar e utilizar unidades lingüísticas —léxico, morfosintaxe, patróns sonoros etc.—). Uso de estratexias e ferramentas de uso elemental, analóxicas e dixitais, para a autoavaliación e a coavaliación. Manexo de expresións e léxico específico de uso común para referirse aos usos da lingua e comprendelos, e as ferramentas de comunicación e aprendizaxe (metalinguaxe). Comparación entre linguas a partir de elementos da lingua estranxeira e outras linguas, para mellorar a súa aprendizaxe e lograr unha competencia comunicativa integrada. 	
Bloque 3. Interculturalidade	
Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Recoñecer estereotipos, rexeitando aqueles que supoñen discriminación e prexuízos lingüísticos e culturais, e utilizar, de forma guiada, estratexias para explicar e comprender a diversidade lingüística, cultural e artística. 	OBX6

<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Aceptar e respectar a diversidade lingüística, cultural e artística propia de países onde se fala a lingua estranxeira como fonte de enriquecemento persoal, amosando interese por comprender elementos culturais e lingüísticos. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Participar en proxectos nos que se utilizan varias linguas e relacionados cos elementos transversais, evitando estereotipos lingüísticos ou culturais, e valorando as competencias que posúe como persoa plurilingüe. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Utilizar adecuadamente as convencións orais e escritas máis básicas propias da lingua estranxeira no desenvolvemento do proceso comunicativo oral e escrito (saúdos, despedidas, fórmulas moi básicas de tratamento etc.), e amosar respecto polas diferenzas culturais que poidan existir. 	OBX6

Contidos

<ul style="list-style-type: none"> Consideración da lingua estranxeira como medio de comunicación e relación con persoas doutros países, e como medio para coñecer culturas e modos de vida diferentes. Interese na participación en intercambios comunicativos planificados, a través de diferentes medios, con estudantes da lingua estranxeira. Interese por coñecer aspectos socioculturais e sociolingüísticos elementais relativos aos costumes, á vida cotiá (comida, hábitos, horarios, actividades ou celebracións máis significativas) e ás relacións interpersoais básicas en países onde se fala a lingua estranxeira. Utilización de estratexias de uso común para entender e apreciar a diversidade lingüística, cultural e artística, atendendo a valores ecosociais e democráticos. Identificación dalgunhas similitudes e diferenzas elementais e máis significativas nos costumes cotiáns entre os países onde se fala a lingua estranxeira e o propio. Actitude receptiva e respectuosa cara ás persoas, os países e as comunidades lingüísticas que falan outra lingua e teñen unha cultura diferente á propia. Sensibilidade perante usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal.

4509 Terceiro curso

Materia de Segunda Lingua Estranxeira	
3º curso	
Bloque 1. Comunicación	
Crterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Extraer o sentido global e información relevante e previsible en textos orais, escritos e multimodais breves, sinxelos e estruturados con conectores moi básicos, sobre temas frecuentes e cotiáns de relevancia persoal e próximos á súa experiencia, propios dos ámbitos persoal, educativo e público, expresados de forma comprensible, clara e en lingua estándar a través de distintos soportes. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Comprender a información esencial en situacións de comunicación oral ou escrita, de xeito 	OBX1

<p>presencial ou telemático, e dos medios de comunicación social que aborden conversas, narracións e/ou descricións predicibles, e presentacións moi sinxelas emitidas con estruturas e léxico moi básico, e co apoio de imaxes moi redundantes, que traten sobre asuntos da vida cotiá e de necesidade inmediata, previamente traballados e que —no caso da oralidade— estean articuladas moi claramente, con ritmo pausado, aínda que sexa necesario escoitalas máis dunha vez.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Usar estratexias básicas de comprensión do sentido xeral, a información esencial, os puntos e as ideas principais ou os detalles relevantes de textos sinxelos e básicos: anticipación do contido xeral do que se escoita con axuda de elementos verbais e non verbais, recursos ás imaxes, títulos e outras informacións visuais moi evidentes, e uso dos coñecementos previos sobre a situación, que dan lugar a inferencias do significado baseadas no contexto, e utilizando as experiencias e os coñecementos transferidos desde as linguas do seu repertorio lingüístico. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Comprender descricións, narracións, instrucións e opinións claras formuladas a través de diversos soportes de xeito simple, sobre asuntos prácticos da vida diaria e sobre temas do seu interese traballados previamente, e, no caso da posibilidade de interacción oral, se a persoa interlocutora está disposta a repetir ou reformular o dito con ritmo pausado. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Producir oralmente textos curtos e moi sinxelos, a partir de modelos sinxelos e básicos, sobre temas cotiáns e habituais pronunciando de maneira intelixible, prestando atención ao ritmo, á acentuación e á entoación, reparando os erros básicos de pronuncia. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Redactar textos curtos a partir de modelos sinxelos e básicos, e mensaxes e notas moi sinxelos con información, instrucións e indicacións básicas relacionadas con actividades cotiáns e de necesidade inmediata, amosando interese pola presentación limpa e ordenada do texto. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.7. Completar formularios e documentos moi básicos nos que se solicite información persoal, en soporte tanto impreso como dixital. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.8. Aplicar e compartir coñecementos e estratexias básicas para producir textos escritos (adequación á persoa destinataria, finalidade do escrito, planificación, redacción do borrador, revisión do texto e versión final) a partir de modelos moi estruturados e con axuda previa. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.9. Participar en situacións interactivas breves e sinxelas, producindo textos intelixibles e reparando os erros básicos de pronuncia cando as persoas interlocutoras teñan que solicitar repeticións para entender a mensaxe. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.10. Interactuar de xeito simple pero suficiente, pedindo que se lle repitan os puntos clave se o necesita e sen que as súas posibles vacilacións e reformulación de expresións ou estruturas impidan a comunicación. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.11. Interactuar respondendo e facendo preguntas e dando e comprendendo informacións sinxelas, relativas á información persoal básica (nome, idade, gustos, afeccións e intereses etc.), así como instrucións e peticións relativas ao ámbito escolar. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.12. Utilizar estratexias de activación dos coñecementos previos sobre modelos e secuencias de interacción, e elementos lingüísticos previamente asimilados e memorizados, compensando as 	OBX3

<p>carencias lingüísticas mediante procedementos lingüísticos e paralingüísticos.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.13. Amosar unha actitude de respecto cara a si mesmo/a e cara ás demais persoas para comprender e facerse comprender, considerando o erro como fonte de aprendizaxe. 	<p>OBX3</p>
<p>Contidos</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Curiosidade e interese por coñecer outras linguas e culturas. Actitude reflexiva ante o erro como parte integrante do proceso de aprendizaxe. ▪ Uso de estratexias de uso común para a planificación, execución, control e reparación da comprensión, a produción e a coprodución de textos orais, escritos e multimodais breves, básicos e contextualizados. ▪ Utilización dos coñecementos, destrezas e actitudes que permiten levar a cabo actividades de mediación en situacións básicas e cotiás (identificar unha persoa, transmitir horarios, notas, costumes ou hábitos...). ▪ Funcións comunicativas básicas de uso común adecuadas ao ámbito e ao contexto comunicativo: intercambiar información sobre cuestións cotiás; instrucións e ordes básicas; ofrecer, aceptar e rexeitar axuda, proposicións ou suxestións sinxelas; expresar o gusto ou o interese e emocións moi básicas; enlazar frases de forma sinxela para narrar acontecementos pasados, describir situacións presentes e enunciado sucesos futuros; expresar a opinión; dar explicacións moi sinxelas; realizar hipóteses moi básicas; expresar en textos moi sinxelos a posibilidade e a dúbida. ▪ Uso de modelos contextuais e xéneros discursivos de uso moi común na comprensión, produción e coprodución de textos orais, escritos e multimodais, breves e moi sinxelos, organización e estruturación segundo o xénero (narrativo, descritivo e instrutivo). ▪ Utilización de unidades lingüísticas básicas de uso común e significados asociados ás devanditas unidades, tales como expresión da entidade (obxectos, persoas, accións, sucesos etc.) e as súas propiedades (existencia, inexistencia, dimensións...), cantidade e calidade (forma, tamaño, cor, idade...), o espazo e as relacións espaciais (distancia, dirección, orixe...), o tempo e as relacións temporais (datación, frecuencia, secuencia...), formas básicas da afirmación, a negación, a interrogación e a exclamación, relacións lóxicas básicas. ▪ Utilización de léxico de uso común e de interese para o alumnado, relativo a identificación persoal, relacións interpersoais básicas, lugares e contornas máis habituais, lecer e tempo libre, estudos, saúde e actividade física, vida cotiá, vivenda e fogar, clima e contorna natural. ▪ Utilización e recoñecemento de patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación básicos: sons e fonemas vocálicos, sons e fonemas consonánticos, acento fónico dos elementos léxicos illados e na oración e identificación e expresión de intencións comunicativas básicas asociadas a eses patróns. ▪ Utilización e recoñecemento de patróns gráficos e convencións ortográficas: uso das normas básicas de ortografía da palabra, utilización adecuada da ortografía da oración: coma, punto e coma, puntos suspensivos, parénteses e comiñas, identificación e expresión de intencións comunicativas básicas asociadas a eses patróns. ▪ Utilización de convencións e estratexias conversacionais elementais, en formato síncrono ou asíncrono, para iniciar e terminar a comunicación, tomar a palabra, comparar, colaborar etc. ▪ Uso de recursos para a aprendizaxe e estratexias de uso común de procura e selección de información como dicionarios, bibliotecas, recursos dixitais (tradutores, conxugadores...) e informáticos (correctores ortográficos, gramaticais etc.). ▪ Respecto da propiedade intelectual e dereitos de autor sobre as fontes consultadas e contidos utilizados. ▪ Utilización de ferramentas analóxicas e dixitais básicas de uso común para a comprensión, produción e coprodución oral, escrita e multimodal; e plataformas virtuais de interacción e colaboración educativa (aulas virtuais, 	

videoconferencias, ferramentas dixitais colaborativas...) para a aprendizaxe, a comunicación e o desenvolvemento de proxectos con falantes e estudantes da lingua estranxeira.

Bloque 2. Plurilingüismo e reflexión sobre a aprendizaxe

Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Transmitirlles a terceiras persoas información simple e previsible, de interese inmediato, de textos moi curtos e moi simples como sinais, paneis de información, carteis, programas, folletos, palabras de menús, horarios etc., mostrando respecto e empatía polas persoas interlocutoras e polas linguas empregadas. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Aplicar de forma guiada estratexias elementais que axuden a crear pontes e faciliten a comunicación, identificando aqueles factores socioculturais máis evidentes que dificulten a comunicación, e usando recursos e apoios físicos ou dixitais en función das necesidades de cada momento. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Comparar e contrastar as similitudes e diferenzas entre distintas linguas do seu repertorio lingüístico, reflexionando de maneira progresivamente autónoma sobre o seu funcionamento. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Utilizar e diferenciar de forma progresivamente autónoma os coñecementos e estratexias que forman o seu repertorio lingüístico, para mellorar a súa capacidade de comunicar e de aprender a lingua estranxeira, co apoio doutros participantes e de soportes analóxicos e dixitais, valorando as competencias que posúe como persoa plurilingüe. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Identificar os progresos e dificultades da súa aprendizaxe da lingua estranxeira, realizando de forma guiada actividades de autoavaliación e coavaliación, recoñecendo e valorando estratexias de logro propias e alleas; reproducindo aqueles aspectos que axudan a mellorar, facéndoos explícitos e compartíndoos con outros participantes. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Explicar o proceso de produción de textos e de hipóteses de significados tomando en consideración o coñecemento do mundo e os coñecementos e as experiencias noutras linguas. 	OBX5

Contidos

- Uso de elementos coñecidos obtidos de modelos moi sinxelos de textos e de frases feitas e locucións básicas para elaborar os propios textos.
- Comparación das linguas e variedades que conforman o repertorio lingüístico persoal para recoñecer estratexias de uso máis común (identificar, organizar, reter, recuperar e utilizar unidades lingüísticas —léxico, morfosintaxe, patróns sonoros etc.—).
- Uso de estratexias e ferramentas de uso común, analóxicas e dixitais, para a autoavaliación, a coavaliación e a autorreparación.
- Manexo de expresións e léxico específico de uso común para referirse aos usos da lingua e comprendelos, e as ferramentas de comunicación e aprendizaxe (metalinguaxe).
- Comparación entre linguas a partir de elementos da lingua estranxeira e outras linguas para mellorar a súa aprendizaxe e lograr unha competencia comunicativa integrada.

Bloque 3. Interculturalidade	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Recoñecer estereotipos, rexeitando aqueles que supoñen discriminación e prexuízos lingüísticos e culturais, e utilizar estratexias para explicar e comprender a diversidade lingüística, cultural e artística. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Aceptar e respectar a diversidade lingüística, cultural e artística propia de países onde se fala a lingua estranxeira como fonte de enriquecemento persoal, amosando interese por comprender elementos culturais e lingüísticos. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Participar en proxectos nos que se utilizan varias linguas e relacionados cos elementos transversais, evitando estereotipos lingüísticos ou culturais e valorando as competencias que posúe como persoa plurilingüe. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Utilizar adecuadamente as convencións orais e escritas básicas propias da lingua estranxeira no desenvolvemento do proceso comunicativo oral e escrito (saúdos, despedidas, fórmulas moi básicas de tratamento etc.), e amosar respecto polas diferenzas culturais que poidan existir. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Consideración da lingua estranxeira como medio de comunicación e relación con persoas doutros países, e como medio para coñecer culturas e modos de vida diferentes. Interese na participación en intercambios comunicativos planificados, a través de diferentes medios, con estudantes da lingua estranxeira. Interese por coñecer aspectos socioculturais e sociolingüísticos elementais relativos aos costumes, á vida cotiá (hábitos, horarios, actividades ou celebracións máis significativas) e ás relacións interpersoais básicas, comida, lecer, deportes, comportamentos proxémicos básicos etc.; e os costumes, valores e actitudes moi básicos e máis evidentes sobre aspectos propios da súa idade nos países onde se fala a lingua estranxeira. Utilización de estratexias de uso común para entender e apreciar a diversidade lingüística, cultural e artística, atendendo a valores ecosociais e democráticos. Identificación dalgunhas similitudes e diferenzas básicas e máis significativas nos costumes cotiáns entre os países onde se fala a lingua estranxeira e o propio. Actitude receptiva e respectuosa cara ás persoas, os países e as comunidades lingüísticas que falan outra lingua e teñen unha cultura diferente á propia. Sensibilidade ante usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal. 	

4510 **Cuarto curso**

<p>Materia de Segunda Lingua Estranxeira</p> <p>4º curso</p>
<p>Bloque 1. Comunicación</p>

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Extraer o sentido global e algúns detalles importantes de textos orais, escritos e multimodais sobre temas cotiáns, dos ámbitos persoal, educativo e público próximos á súa experiencia, expresados de forma comprensible, clara e na lingua estándar a través de diversos soportes. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Comprender o esencial en situacións de comunicación oral ou escrita, de xeito presencial ou telemático, e dos medios de comunicación social que impliquen a solicitude de información xeral (datos persoais básicos, lugares, horarios, datas, prezos, cantidades e actividades cotiáns, materias que se cursan etc.), expresada nun rexistro neutro nun repertorio básico de palabras e frases e, no caso da oralidade, se se fala con ritmo pausado e con claridade. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Aplicar as estratexias, recursos e coñecementos máis adecuados (recurso ás imaxes, títulos e outras informacións visuais, e aos coñecementos previos sobre o tema ou a situación de comunicación, e aos transferidos desde as linguas que coñece), en situacións comunicativas cotiáns para comprender o sentido xeral, a información esencial e detalles relevantes dos textos, deducindo o significado de palabras e expresións non coñecidas; e interpretar elementos non verbais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Comprender descrições, narracións, instrucións e opinións claras formuladas a través de diversos soportes de xeito simple, sobre asuntos prácticos da vida diaria e sobre temas do seu interese, e no caso da posibilidade de interacción oral, se a persoa interlocutora está disposta a repetir ou reformular o dito. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Buscar información en fontes confiables sobre temas de investigación de interese e persoal, educativo ou ocupacional considerando a selección das fontes de información adecuadas como parte esencial do proceso de investigación para o traballo ou proxecto que se está realizando. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Expresar oralmente textos breves, sinxelos e comprensibles, previamente preparados, nun rexistro neutro ou informal, sobre temas cotiáns e frecuentes, de relevancia persoal, utilizando recursos verbais e non verbais, así como estratexias tales como a planificación, a compensación e a cooperación. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Producir textos breves e comprensibles, tanto en conversa cara a cara como por outros medios técnicos, nun rexistro neutro ou informal, cunha linguaxe sinxela, expresando opinións, facendo invitacións e ofrecementos, solicitando e dando indicacións ou instrucións, ou os pasos que hai que seguir para realizar unha actividade conxunta, facéndose comprender mediante estratexias de ampliación, repetición ou procedementos paralingüísticos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.8. Redactar e difundir textos breves e sinxelos con aceptable claridade, coherencia, cohesión, corrección e adecuación á situación comunicativa proposta, á tipoloxía textual e ás ferramentas analóxicas e dixitais utilizadas, usando estruturas e léxico básico de uso común, nun rexistro neutro, respectando as convencións ortográficas básicas, cun control razoable de expresións e estruturas sinxelas e un léxico de uso frecuente, sobre asuntos cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á súa experiencia, e mostrando empatía e respecto pola cortesía lingüística e a etiqueta dixital. 	OBX2

<ul style="list-style-type: none">CA1.9. Completar formularios e documentos básicos nos que se solicite información persoal, en soporte tanto impreso como dixital.	OBX2
<ul style="list-style-type: none">CA1.10. Aplicar coñecementos e estratexias para planificar, producir e revisar textos sinxelos comprensibles, coherentes e adecuados ás intencións comunicativas, á persoa destinataria, e ás características contextuais.	OBX2
<ul style="list-style-type: none">CA1.11. Participar en situacións interactivas de intercambios de información breves e sinxelos sobre temas cotiáns, de relevancia persoal e próximos á súa experiencia, a través de diversos soportes, apoiándose en recursos tales como a repetición, o ritmo pausado ou a linguaxe non verbal elemental da cultura estranxeira, e mostrando empatía e respecto pola cortesía lingüística e a etiqueta dixital.	OBX3
<ul style="list-style-type: none">CA1.12. Interactuar de xeito simple pero suficiente, pedindo que se lle repitan os puntos clave se o necesita e sen que as súas posibles vacilacións e reformulación de expresións ou estruturas impidan a comunicación.	OBX3
<ul style="list-style-type: none">CA1.13. Interaccionar, utilizando os coñecementos socioculturais e sociolingüísticos adquiridos, relativos á vida cotiá, condicións de vida e contorno, relacións interpersoais (nos ámbitos persoal, educativo e ocupacional), comportamento (posturas, expresións faciais, volume da voz, contacto visual e proxémica), e convencións sociais (actitudes, normas e valores), axustando a mensaxe á persoa destinataria e ao propósito comunicativo, e amosando empatía e a cortesía debida.	OBX3
<ul style="list-style-type: none">CA1.14. Utilizar en contornos próximos estratexias adecuadas para iniciar, manter e terminar a comunicación; tomar e ceder a palabra, solicitar e formular aclaracións.	OBX3
<ul style="list-style-type: none">CA1.15. Utilizar estratexias de activación dos coñecementos previos sobre modelos e secuencias de interacción, e elementos lingüísticos previamente asimilados e memorizados, compensando as carencias lingüísticas mediante procedementos lingüísticos e paralingüísticos.	OBX3
<ul style="list-style-type: none">CA1.16. Amosar unha actitude de respecto cara a si mesmo/a e cara ás demais persoas para comprender e facerse comprender, considerando o erro como fonte de aprendizaxe.	OBX3

Contidos

- Manifestación de autoconfianza. Actitude reflexiva ante o erro como parte integrante do proceso de aprendizaxe.
- Uso de estratexias de uso común para a planificación, execución, control e reparación da comprensión, a produción e a coprodución de textos orais, escritos e multimodais contextualizados.
- Utilización dos coñecementos, destrezas e actitudes que permiten levar a cabo actividades de mediación en situacións cotiás (explicar costumes, manifestacións culturais, relacións familiares ou de amizade, relacións laborais...).
- Funcións comunicativas de uso común adecuadas ao ámbito e ao contexto comunicativo: iniciar, manter e finalizar intercambios comunicativos; presentar e presentarse; describir as características máis significativas de persoas, obxectos e lugares; intercambiar información concreta sobre temas coñecidos e próximos á súa experiencia; situar acontecementos no tempo, expresar a cantidade e a situación no espazo. Dar e comprender instrucións e ordes predicibles; ofrecer, aceptar e rexeitar axuda, facer proposicións ou suxestións de forma moi sinxela; expresar o gusto ou o interese e emocións básicas; enlazar frases con conectores de uso común para narrar acontecementos pasados, describir situacións presentes e enunciación sucesos futuros; expresar a opinión e a posibilidade; dar explicacións sinxelas; realizar hipótese e suposicións básicas; expresar en textos sinxelos a posibilidade e a dúbida; e resumir.
- Uso de modelos contextuais e xéneros discursivos de uso moi común na comprensión, produción e coprodución de textos orais, escritos e multimodais, breves e sinxelos, considerando as características e recoñecemento do contexto (participantes e situación), a organización e a estruturación segundo o xénero (narrativo, descritivo, instrutivo e explicativo), a función textual e a estrutura.
- Utilización de unidades lingüísticas de uso moi común e significados asociados a estas, tales como a expresión da entidade (obxectos, persoas, ideas, estados, accións, sucesos etc.) e as súas propiedades (existencia, inexistencia, dimensións...), a cantidade e a calidade (forma, tamaño, cor, idade...), o espazo e as relacións espaciais (distancia, dirección, orixe...), o tempo e as relacións temporais (anterioridade, secuencia...), formas básicas da afirmación, a negación, a interrogación e a exclamación, e relacións lóxicas máis habituais.
- Utilización de léxico de uso común e de interese para o alumnado, relativo á identificación persoal, relacións interpersoais básicas, lugares e contornas máis habituais, lecer e tempo libre, saúde e actividade física, vida cotiá, vivenda e fogar, clima e contorna natural, tecnoloxías da información e da comunicación, formación e sistema escolar.
- Utilización e recoñecemento de patróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación: sons e fonemas vocálicos, sons e fonemas consonánticos e as súas agrupacións, procesos fonolóxicos máis básicos, acento fónico dos elementos léxicos illados e na oración, e identificación e expresión de intencións comunicativas básicas asociadas a eses patróns.
- Utilización e recoñecemento de patróns gráficos e convencións ortográficas: uso das normas de ortografía da palabra, utilización adecuada da ortografía da oración (coma, punto e coma, puntos suspensivos, parénteses e comiñas) e identificación e expresión de intencións comunicativas básicas asociadas a eses patróns.
- Utilización de convencións e estratexias conversacionais básicas e de uso máis común, en formato síncrono o asíncrono, para iniciar e terminar a comunicación, tomar a palabra, pedir e dar aclaracións e explicacións básicas, reformular, comparar, resumir, colaborar etc.
- Uso de recursos para a aprendizaxe e estratexias de uso común de procura e selección de información como dicionarios, libros de consulta, bibliotecas, recursos dixitais (tradutores, conxugadores...) e informáticos (correctores ortográficos, gramaticais etc.).
- Respecto da propiedade intelectual e dereitos de autor sobre as fontes consultadas e contidos utilizados.

Bloque 2. Plurilingüismo e reflexión sobre a aprendizaxe	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Inferir e explicar textos e conceptos breves, sinxelos e predicibles en situacións moi cotiás e familiares, e transmitir a terceiras persoas a información dun xeito simple, aínda que se deban usar palabras soltas ou axudarse de elementos non lingüísticos, mostrando respecto e empatía polas persoas interlocutoras e polas linguas empregadas. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Participar na solución de problemas de incomprensión e de entendemento no seu contorno próximo, debidos á diversidade sociocultural e lingüística, resumindo, simplificando ou explicando mensaxes ou hábitos socioculturais sinxelos e coñecidos, para crear pontes e facilitar a comprensión e a comunicación. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Comparar e argumentar as similitudes e diferenzas entre distintas linguas do seu repertorio lingüístico, reflexionando sobre o seu funcionamento. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Utilizar os coñecementos, estratexias e experiencias das linguas do seu repertorio lingüístico para comprender e producir textos, e inferir o significado probable de palabras ou frases que descoñece, valorando as competencias que posúe como persoa plurilingüe. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Identificar os progresos e dificultades da súa aprendizaxe da lingua estranxeira, realizando actividades de autoavaliación e coavaliación, recoñecendo estratexias de logro propias e alleas; reproducindo aqueles aspectos que axudan a mellorar, facéndoos explícitos e compartíndoos co outros participantes. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Valorar a adquisición dunha competencia plurilingüe suficiente, sen necesidade de alcanzar niveis de competencia iguais nin similares aos que posúe na súa lingua primeira ou máis usada. 	OBX5
Contidos	

- Utilización de estratexias e técnicas para responder eficazmente e con niveis crecentes de fluidez, adecuación e corrección a unha necesidade comunicativa concreta a pesar das limitacións derivadas do nivel de competencia na lingua estranxeira e nas linguas do repertorio lingüístico propio.
- Reaxuste da tarefa (emprender unha versión máis modesta) ou da mensaxe (facer concesións no que realmente lle gustaría expresar) tras valorar as dificultades e os recursos lingüísticos dispoñibles.
- Uso de elementos coñecidos obtidos de modelos moi sinxelos de textos e de frases feitas e locucións básicas para elaborar os propios textos.
- Comparación das linguas e variedades que conforman o repertorio lingüístico persoal para recoñecer estratexias de uso común (identificar, organizar, reter, recuperar e utilizar unidades lingüísticas —léxico, morfosintaxe, patróns sonoros etc.—).
- Uso de estratexias e ferramentas de uso común, analóxicas e dixitais, para a autoavaliación, a coavaliación e a autorreparación.
- Manexo de expresións e léxico específico de uso común para intercambiar ideas sobre a comunicación, a lingua, a aprendizaxe e as ferramentas de comunicación e aprendizaxe (metalinguaxe).
- Comparación entre linguas a partir de elementos da lingua estranxeira e outras linguas, para mellorar a súa aprendizaxe e logra unha competencia comunicativa integrada.

Bloque 3. Interculturalidade

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Participar en proxectos nos que se utilizan varias linguas e relacionados cos elementos transversais, rexeitando estereotipos lingüísticos ou culturais e valorando as competencias que posúe como persoa plurilingüe. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Actuar de forma adecuada, empática e respectuosa en situacións interculturais, construíndo vínculos entre as diferentes linguas e culturas, identificando e rexeitando calquera tipo de discriminación, prexuízo e estereotipo, e recoñecendo valores ecosociais, como a equidade, a reciprocidade e a solidariedade, como vías de solución. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Incorporar a crítica e a reflexión para adquirir valores, como o respecto á diversidade lingüística, á igualdade e á inclusión, e desenvolver unha visión empática para convivir nunha sociedade intercultural. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Identificar os aspectos cognitivos, afectivos e comportamentais que forman parte da competencia lingüística e da competencia cultural, valorando o plurilingüismo como salvagarda das especificidades culturais. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Valorar positivamente a diversidade cultural a través do uso activo de linguas, saberes e coñecementos de procedencia cultural distinta co obxectivo de contribuír á cohesión social desde valores ecosociais. 	OBX6

<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Valorar criticamente, desde a consideración dos dereitos humanos, as manifestacións culturais (linguas, costumes, tradicións, crenzas relixiosas etc.) dos países nos que se fala a lingua estranxeira, e as múltiples formas de organización social que reflicte a diversidade cultural. 	OBX6
--	------

Contidos

- Consideración da lingua estranxeira como medio de comunicación interpersonal e internacional, fonte de información, e ferramenta de participación social e de enriquecemento persoal.
- Interese e iniciativa na realización de intercambios comunicativos, a través de diferentes medios, con falantes ou estudantes da lingua estranxeira.
- Achegamento a algúns aspectos culturais visibles: hábitos, horarios, actividades ou celebracións máis significativas; condicións de vida elementais (vivenda); relacións interpersoais (familiares, de amizade ou escolares), comida, lecer, deportes, comportamentos proxémicos básicos etc.; e os costumes, valores e actitudes moi básicos e máis evidentes sobre aspectos propios da súa idade nos países onde se fala a lingua estranxeira.
- Utilización de estratexias de uso común para entender e apreciar a diversidade lingüística, cultural e artística, atendendo a valores ecosociais e democráticos.
- Identificación dalgunhas similitudes e diferenzas máis significativas nos costumes cotiáns entre os países onde se fala a lingua estranxeira e o propio.
- Actitude receptiva e respectuosa cara ás persoas, os países e as comunidades lingüísticas que falan outra lingua e teñen unha cultura diferente á propia.
- Utilización de estratexias de detección e actuación ante usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal.

4511 21.4 Orientacións pedagóxicas

4512 A intervención educativa na materia de Segunda Lingua Estranxeira desenvolverá o seu
4513 currículo e tratará de asentarse de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as
4514 aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación
4515 co resto de materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos
4516 da etapa.

4517 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
4518 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
4519 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se
4520 presentan nos apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
4521 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
4522 alumnado e o seu nivel de desempeño.

4523 [Relación entre os obxectivos da materia de Segunda Lingua Estranxeira e as competencias clave](#)
4524 [a través dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I](#)

Obxectivos	Competencias clave
------------	--------------------

da materia	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	2-3	1-2	1	1	5			2
OBX2	1	1-2	1	2	5		1	3
OBX3	5	1-2	1		3	3		
OBX4	5	1-2-3	1		1-3			1
OBX5		2	1	2	1-5			
OBX6	5	3			1-3	3		1

4525 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 4526 – Unha serie de elementos propios das metodoloxías: as actividades, tarefas ou proxectos que
4527 facilitarán a adquisición das aprendizaxes e o desenvolvemento das competencias
4528 consideradas nos obxectivos; os agrupamentos necesarios para facilitar a realización das
4529 actividades nas que participe todo o alumnado realizando tarefas que consideren a súa
4530 diversidade en situacións de interacción, coavaliación e autoavaliación; os materiais e recursos
4531 que serán necesarios para poñer o alumnado en contacto coa lingua meta; a avaliación e, en
4532 todo momento, o seu rol de docente e o rol do alumnado.
- 4533 – Os roles que o alumnado terá nos agrupamentos, de tal maneira que, por moi menor que sexa
4534 a súa participación debido ás características e posibilidades da súa diversidade funcional, o
4535 grupo non alcance o éxito da tarefa sen a contribución de cada un dos seus membros.
- 4536 – O grao no que as actividades ou tarefas que se lle propoñerán ao alumnado serán controladas
4537 e de orientación exclusivamente lingüística ou estarán máis centradas na propia tarefa,
4538 considerando esta non só como aprendizaxe do uso lingüístico e para o desenvolvemento
4539 comunicativo, senón tamén para o desenvolvemento cognitivo. Todo isto considerando que,
4540 inicialmente, o control que poida ter o profesor sobre a lingua que produce o alumnado e sobre
4541 o grao de comunicación que permiten as actividades e tarefas ou proxectos que propoña non
4542 debe manterse ao longo de toda a etapa, pois non se lograrían as competencias establecidas
4543 no currículo desta materia de lingua estranxeira.
- 4544 – Actividades que aborden o coñecemento dos patróns culturais que ordenan as relacións entre
4545 xeracións, sexos, clases e grupos sociais da propia cultura, para informar e sensibilizar o
4546 alumnado sobre a necesidade de coñecer e respectar as normas que rexen a dimensión social
4547 do uso da lingua noutra comunidade lingüística.
- 4548 – Propostas que tomen en consideración a motivación do alumnado, así como os seus intereses
4549 e preferencias.

- 4550 – En consecuencia, débese lograr a convivencia entre actividades controladas de memorización,
4551 exercicios gramaticais etc. e actividades comunicativas como xogos de rol, realización de
4552 proxectos, xogos, debates etc. Ao cabo, a finalidade das actividades de aprendizaxe non é
4553 outra que contribuír ao logro das competencias establecidas no currículo de Segunda Lingua
4554 Estranxeira, facilitando o desenvolvemento da competencia comunicativa, a toma de
4555 conciencia das estratexias e coñecementos propios para mellorar a aprendizaxe, e o interese e
4556 respecto pola diversidade lingüística e cultural.

4557 **22 Tecnoloxía**

4558 **22.1 Introducción**

4559 A materia de Tecnoloxía contribúe a dar resposta ás necesidades da cidadanía dixital ante os
4560 desafíos e os retos tecnolóxicos que presenta a sociedade actual. Así, esta materia serve de
4561 base, non só para comprender a evolución social, senón tamén para poder actuar con criterios
4562 técnicos, científicos e éticos no exercicio dunha cidadanía responsable e activa, utilizando a
4563 xeración do coñecemento como motor de desenvolvemento e fomentando a participación do
4564 alumnado en igualdade cunha visión integral da disciplina e resaltando o seu aspecto social.

4565 Os retos do século XXI orientan o desenvolvemento desta materia como aspecto esencial na
4566 formación do alumnado. Así, abórdanse aspectos económicos, sociais e ambientais relacionados
4567 coa influencia do desenvolvemento tecnolóxico e da automatización e robotización, tanto na
4568 organización do traballo coma noutros ámbitos da sociedade, encamiñados á xestión da incerteza
4569 ante situacións de iniquidade e exclusión, favorecendo a igualdade de oportunidades entre as
4570 mulleres e os homes. Así mesmo, a sostibilidade está moi ligada aos procesos de fabricación, á
4571 correcta selección de materiais e técnicas de manipulación e aos sistemas de control que
4572 permiten optimizar os recursos. Doutra banda, a tecnoloxía proporciona medios esenciais para
4573 abordar os obxectivos de desenvolvemento sostible tales como o acceso universal á enerxía e á
4574 comunicación, así como á educación, á alimentación e á saúde, incluída a afectivo-sexual, entre
4575 outros. A accesibilidade é tamén un compoñente necesario do proceso tecnolóxico, pois quen
4576 deseña ha de ter en conta as diferentes necesidades e a existencia da diversidade, favorecendo
4577 así a inclusión efectiva de todas as persoas nunha sociedade moderna e plural.

4578 A materia de Tecnoloxía dálle continuidade á abordaxe transversal da disciplina durante a
4579 etapa de educación primaria, onde o alumnado se inicia no desenvolvemento de proxectos de
4580 deseño e no pensamento computacional e tamén á materia de Tecnoloxía e Dixitalización cursada
4581 nos primeiros anos da etapa de educación secundaria obrigatoria. Permite, ademais, profundar na
4582 adquisición de competencias, así como desenvolver unha actitude emprendedora con vistas a
4583 realizar estudos posteriores ou ao desempeño de actividades profesionais.

4584 O carácter interdisciplinario da materia contribúe á adquisición no seu conxunto dos obxectivos
4585 da etapa e dos descritores das distintas competencias clave que conforman o perfil de saída do
4586 alumnado ao termo da educación básica. Ambos os elementos —os obxectivos de etapa e o perfil
4587 de saída— orientan os obxectivos da materia.

4588 Desenvolve aspectos técnicos relacionados coa competencia matemática e competencias en
4589 ciencia, tecnoloxía e enxeñería, competencia dixital, así como con outros saberes transversais

4590 asociados á competencia lingüística, á competencia plurilingüe, á competencia persoal, social e
4591 aprender a aprender, á competencia emprendedora, á competencia cidadá e á competencia en
4592 conciencia e expresións culturais.

4593 Os obxectivos da materia están intimamente relacionados con algúns dos elementos esenciais
4594 que conforman esta materia e que determinan o proceso de ensino e aprendizaxe desta: a
4595 natureza transversal propia da tecnoloxía, o impulso da colaboración e do traballo en equipo, o
4596 pensamento computacional e as súas implicacións na automatización e na conexión de
4597 dispositivos a Internet, así como o fomento de actitudes como a creatividade, a perseveranza, a
4598 responsabilidade no desenvolvemento tecnolóxico sostible ou o emprendemento incorporando as
4599 tecnoloxías dixitais. Por outra banda, cómpre salientar a resolución de problemas
4600 interdisciplinarios como eixe vertebrador da materia que reflicte o enfoque competencial desta.

4601 Na etapa de educación primaria, o alumnado xa se inicia no desenvolvemento de proxectos de
4602 deseño e no pensamento computacional. Na etapa de educación secundaria obrigatoria, esta
4603 materia permite, por unha banda, darlle continuidade á materia de Tecnoloxía e Dixitalización de
4604 cursos anteriores e, por outra, profundar na adquisición de competencias, así como preparar e
4605 dotar o alumnado dunha actitude emprendedora de cara á realización de estudos posteriores ou
4606 ao desempeño de actividades profesionais.

4607 Os criterios de avaliación son os elementos que serven para valorar o grao de adquisición dos
4608 obxectivos e fórmulanse a partir dunha evidente orientación competencial cun peso específico da
4609 aplicación dos contidos que se inclúen nas diversas situacións de aprendizaxe.

4610 A materia organízase en cinco bloques interrelacionados: O proxecto tecnolóxico; Deseño e
4611 fabricación; Elementos de máquinas, sistemas e robots; Programación, automatización e robótica;
4612 Documentación e comunicación dixital.

4613 A posta en práctica do bloque «O proxecto tecnolóxico» será mediante estratexias e
4614 metodoloxías que teñan como fin unha aprendizaxe baseada no desenvolvemento de proxectos.
4615 Así, incorporaranse técnicas actuais adaptadas do mundo empresarial e industrial, en
4616 consonancia coas tendencias educativas doutros países. Ademais, aborda o coñecemento e a
4617 aplicación de criterios de sostibilidade no uso de materiais, no deseño de procesos e en cuestións
4618 enerxéticas, recoñecendo a importancia da diversidade persoal, social e cultural e incidindo sobre
4619 temas como as comunidades abertas de aprendizaxe e servizos á comunidade cun compromiso
4620 activo, tanto no ámbito local coma no global. Trátase dun bloque transversal que se debe abordar
4621 globalmente, integrado xunto cos outros bloques de contidos, de maneira que os proxectos que se
4622 desenvolvan na aula utilicen as estratexias propostas e se realicen con criterios de sostibilidade.

4623 O bloque «Deseño e fabricación» abrangue o proceso de investigación, ideación, deseño e
4624 fabricación de obxectos e recolle especialmente as ferramentas de deseño asistido por ordenador
4625 en tres dimensións e a fabricación dixital.

4626 O bloque «Elementos de máquinas, sistemas e robots» trata de aplicar coñecementos de
4627 mecánica, electrónica, pneumática e compoñentes dos sistemas de control para deseñar,
4628 construír e controlar sistemas automáticos e robots que sexan capaces de realizar tarefas de
4629 forma autónoma.

4630 O bloque «Programación, automatización e robótica» establece as bases, non soamente para
4631 entender, senón tamén para saber programar ordenadores ou dispositivos móbiles. A
4632 incorporación de módulos de intelixencia artificial e técnicas de enxeñería de datos ofrece aquí un
4633 valor engadido. Nesta mesma liña, a integración de telecomunicacións nos sistemas de control
4634 ábrele a porta á Internet das cousas e permite o seu uso en aplicacións prácticas ao poder
4635 responder ás necesidades persoais ou colectivas.

4636 O bloque «Documentación e comunicación dixital» inclúe un adecuado tratamento da fase de
4637 presentación e comunicación de resultados, como un aspecto chave para a difusión dos traballos
4638 realizados.

4639 22.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Identificar e propor problemas tecnolóxicos con iniciativa e creatividade, estudando as necesidades da súa contorna próxima e aplicando estratexias e procesos colaborativos e iterativos relativos a proxectos, para idear e planificar solucións de maneira eficiente, accesible, sostible e innovadora.

- Este obxectivo parte do estudo das necesidades da contorna próxima (centro, barrio, localidade, rexión etc.) para detectar e abordar os problemas tecnolóxicos atopados que, posteriormente e tras a súa análise, serán a base do proceso de resolución de problemas, achegando solucións ás necesidades detectadas. Inclúense neste obxectivo os aspectos relativos á procura de solucións a través de metodoloxías próximas á investigación científica e ás técnicas de indagación, planificación e xestión de tarefas seguindo as fases dun proxecto secuencial e incorpóranse estratexias para iniciar o alumnado na xestión de proxectos cooperativos e iterativos de mellora continua da solución.
- Neste obxectivo abórdanse tamén diversas técnicas para estimular e potenciar a creatividade co obxectivo de facela máis eficiente. Foméntase igualmente o espírito emprendedor desde un enfoque que inclúe o liderado e a coordinación de equipos de traballo, cunha visión global e un tratamento coeducativo, garantindo o desenvolvemento da iniciativa e a anticipación aos problemas de todo o alumnado.

OBX2. Aplicar de forma apropiada e segura distintas técnicas e coñecementos interdisciplinarios utilizando procedementos e recursos tecnolóxicos, ao tempo que se analiza o ciclo de vida de produtos para fabricar solucións tecnolóxicas accesibles e sostibles que dean resposta ás necesidades expostas.

- Este obxectivo fai referencia tanto ao proceso de fabricación de produtos ou desenvolvemento de sistemas que achegan solucións a problemas expostos como ás actuacións implicadas no devandito proceso. Abórdanse as técnicas e os procedementos necesarios para a construción e a creación de produtos ou sistemas tecnolóxicos, incluíndo tanto a fabricación manual como a fabricación mediante tecnoloxías asistidas por ordenador. Desta forma, preténdense desenvolver as destrezas necesarias para a creación de produtos, fomentando a aplicación de técnicas de fabricación dixitais e o aproveitamento dos recursos tecnolóxicos. As distintas actuacións que se desencadean no proceso creativo implican a intervención de coñecementos propios desta materia (operadores mecánicos, eléctricos e electrónicos), que se integran con outros, contribuíndo así a unha aprendizaxe competencial no que toman partido distintos ámbitos.
- Ademais, faise referencia ao estudo das fases do ciclo de vida do produto, analizando as características e as condicións do proceso que puidesen mellorar o resultado final, facéndoo máis sostible e eficiente. Inclúense, por exemplo, aspectos relativos ao consumo enerxético do proceso de fabricación, aos ciclos de uso e obsolescencia ou ás repercusións ambientais tanto da fabricación do produto coma do seu uso ou retirada do ciclo, fomentando actitudes e hábitos responsables no uso e na creación de produtos e conciencia ecosocial.

OBX3. Expresar, comunicar e difundir ideas, propostas ou solucións tecnolóxicas en diferentes foros de maneira efectiva cunha linguaxe inclusiva e non sexista, empregando os recursos dispoñibles e aplicando os elementos e as técnicas necesarias para intercambiar a información de maneira responsable e fomentar o traballo en equipo.

- O obxectivo abarca aspectos necesarios para comunicar, expresar e difundir ideas, propostas e opinións de maneira clara e fluída en diversos contextos, medios e canles. Faise referencia ao bo uso da linguaxe e á incorporación da terminoloxía técnica requirida no proceso de deseño e creación de solucións tecnolóxicas. Neste sentido, abórdanse aspectos necesarios para unha comunicación efectiva (por exemplo, asertividade, xestión adecuada do tempo de exposición, boa expresión e entoación, adaptación ao contexto, uso dunha linguaxe inclusiva e non sexista...), así como outros aspectos relativos ao uso de ferramentas dixitais para difundir e compartir recursos, documentos e información en diferentes formatos.
- A necesidade de intercambiar información con outras persoas implica unha actitude responsable e de respecto cos protocolos establecidos no traballo colaborativo, aplicables tanto no contexto persoal coma nas interaccións na Rede a través de ferramentas dixitais, plataformas virtuais ou redes sociais de comunicación.

OBX4. Desenvolver solucións automatizadas a problemas expostos aplicando os coñecementos necesarios e incorporando tecnoloxías emerxentes para deseñar e construír sistemas de control programables e robóticos.

- Este obxectivo fai referencia á aplicación dos coñecementos científico-tecnolóxicos e dos principios do pensamento computacional no proceso de deseño, simulación ou construción de sistemas capaces de realizar funcións de forma autónoma. Por unha banda, implica actuacións dirixidas á modelización e ao dimensionado de sistemas automáticos ou robóticos que permitan a incorporación da automatización de tarefas: a selección dos materiais adecuados, a posta en práctica do sistema tecnolóxico que fundamenta o funcionamento da máquina e o deseño e dimensionado dos seus elementos electromecánicos. Doutra banda, inclúense aspectos relativos á aplicación dos algoritmos adecuados para o control automático de máquinas ou o desenvolvemento de aplicacións informáticas que resolvan un problema concreto en diversos dispositivos: ordenadores, dispositivos móbiles e placas microcontroladoras.
- A comunicación e a interacción con obxectos son aspectos estreitamente ligados ao control de procesos ou

sistemas tecnolóxicos. Neste sentido, débese considerar a iniciación nas tecnoloxías da internet das cousas (IoT), do *big data* (BD) ou da intelixencia artificial (IA), así como a incorporación destas e doutras técnicas enfocadas á automatización de procesos en sistemas tecnolóxicos de distintos tipos cun sentido crítico e ético.

OBX5. Aproveitar e empregar de maneira responsable as posibilidades das ferramentas dixitais, adaptándoas ás súas necesidades, configurándoas e aplicando coñecementos interdisciplinarios para a resolución de tarefas dunha maneira máis eficiente.

- A integración da tecnoloxía dixital en multitude de situacións é un feito na actualidade e, neste sentido, faise imprescindible no proceso de aprendizaxe permanente. Este obxectivo aborda a incorporación das ferramentas e dos dispositivos dixitais nas distintas fases do devandito proceso; por exemplo, o uso de ferramentas de deseño en tres dimensións ou a experimentación mediante simuladores no deseño de solucións, a aplicación de tecnoloxías CAM/CAE na fabricación de produtos, o uso de xestores de presentación ou ferramentas de difusión na comunicación ou publicación de información, o desenvolvemento de programas ou aplicacións informáticas no control de sistemas, o bo aproveitamento de ferramentas de colaboración no traballo grupal etc. En cada fase do proceso, a aplicación da tecnoloxía dixital faise necesaria para mellorar os resultados.
- En suma, este obxectivo céntrase no uso responsable e eficiente da tecnoloxía dixital aplicada ao proceso de aprendizaxe. Todo iso implica o coñecemento e a comprensión do funcionamento dos dispositivos e aplicacións empregados, o que permite adaptalos ás necesidades persoais. Trátase de aproveitar, por unha banda, a diversidade de posibilidades que ofrece a tecnoloxía dixital e, pola outra, as achegas dos coñecementos interdisciplinarios para mellorar as solucións achegadas.

OBX6. Analizar procesos tecnolóxicos, tendo en conta o seu impacto na sociedade e a contorna aplicando criterios de sostibilidade e accesibilidade, para facer un uso ético e ecosocialmente responsable da tecnoloxía.

- A tecnoloxía foi respondendo ás necesidades humanas ao longo da historia e mellorando as condicións de vida das persoas, pero á súa vez repercutiu negativamente nalgúns aspectos desta e no medio ambiente. Este obxectivo inclúe a análise necesaria dos criterios de sostibilidade determinantes no deseño e na fabricación de produtos e sistemas a través do estudo do consumo enerxético, do ciclo de vida dun produto, da contaminación ambiental e do impacto eco-social. Ademais, preténdese mostrar nela a actividade de determinados equipos de traballo en Internet e a repercusión que poden ter algúns proxectos sociais por medio de comunidades abertas, accións de voluntariado ou proxectos de servizo á comunidade, así como o efecto da selección de materiais, do sistema mecánico empregado ou da elección das fontes de enerxía e as súas conversións.
- O obxectivo pretende fomentar o desenvolvemento tecnolóxico para mellorar o benestar social, minimizando as repercusións noutros ámbitos mencionados anteriormente. Para iso débense ter presentes todos os criterios desde o momento inicial de detección da necesidade e estimalos en cada unha das fases do proceso creativo. Neste sentido, aplícanse estas cuestións ao deseño da arquitectura bioclimática en edificios e dos medios de transporte sostibles. Finalmente, abórdanse aspectos actitudinais relativos á valoración do aforro enerxético en beneficio do medio ambiente e a contribución das novas tecnoloxías, aplicables actualmente en calquera ámbito, á consecución dos obxectivos de desenvolvemento sostible.

4641 4.º curso

Materia de Tecnoloxía	
4.º curso	
Bloque 1. O proxecto tecnolóxico	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Idear e planificar solucións tecnolóxicas emprendedoras que xeren un valor para a comunidade a partir da observación e da análise da contorna máis próxima, estudando as súas necesidades, requisitos e posibilidades de mellora. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Aplicar con iniciativa estratexias colaborativas de xestión de proxectos cunha perspectiva interdisciplinaria e seguindo un proceso iterativo de validación desde a fase de ideación ata a difusión da solución. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Abordar a xestión do proxecto de forma creativa, aplicando estratexias e técnicas colaborativas axeitadas, así como métodos de investigación para a ideación de solucións o máis eficientes, accesibles e innovadoras posibles. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Analizar o deseño dun produto que dea resposta a unha necesidade exposta, avaliando a súa demanda, evolución e previsión de fin de ciclo de vida, cun criterio ético, responsable e inclusivo. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Intercambiar información e fomentar o traballo en equipo de maneira asertiva. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Analizar os beneficios que, no coidado da contorna, achegan a arquitectura bioclimática e o eco-transporte, valorando a contribución das tecnoloxías ao desenvolvemento sostible. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Identificar e valorar a repercusión e os beneficios do desenvolvemento de proxectos tecnolóxicos de carácter social por medio de comunidades abertas, accións de voluntariado ou proxectos de servizo á comunidade. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aplicación de técnicas de ideación, estratexias de xestión de proxectos colaborativos e técnicas de resolución de problemas iterativas utilizando vocabulario técnico axeitado. ▪ Estudo de necesidades do centro, locais, rexionais etc. Deseño de proxectos colaborativos ou cooperativos. ▪ Emprendemento, perseveranza, iniciativa e creatividade na resolución de problemas desde unha perspectiva interdisciplinaria da actividade tecnolóxica e satisfacción e interese polo traballo e a calidade deste. ▪ Ciclo de vida dun produto e as súas fases. Análises sinxelas. ▪ Tecnoloxía sostible: aforro enerxético no transporte e nas edificacións. Arquitectura bioclimática. ▪ Comunidades abertas, voluntariado tecnolóxico e proxectos de servizo á comunidade. 	
Bloque 2. Deseño e fabricación	
Criterios de avaliación	Obxectivos

<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Fabricar produtos e solucións tecnolóxicas aplicando ferramentas de deseño asistido, técnicas de elaboración manual, mecánica e dixital e utilizando os materiais e recursos mecánicos, eléctricos, electrónicos e dixitais adecuados. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Facer un uso responsable da tecnoloxía, mediante a análise e a aplicación de criterios de sostibilidade e accesibilidade na selección dos materiais e no seu deseño, así como nos procesos de fabricación de produtos tecnolóxicos, minimizando o impacto negativo sobre a sociedade e o medio ambiente. 	OBX6

Contidos

- Estratexias de selección de materiais en base ás súas propiedades ou requisitos.
- Sostibilidade e accesibilidade na selección de materiais e no deseño de procesos, produtos e sistemas tecnolóxicos.
- Ferramentas de deseño asistido por ordenador en tres dimensións na representación e/ou fabricación de pezas aplicadas a proxectos.
- Técnicas de fabricación manual e mecánica. Aplicacións prácticas.
- Técnicas de fabricación dixital. Impresión en tres dimensións e corte. Aplicacións prácticas.

Bloque 3. Elementos de máquinas, sistemas e robots

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Deseñar, construír, controlar e/ou simular sistemas automáticos ou robots que sexan capaces de realizar tarefas de forma autónoma, aplicando coñecementos de mecánica, electrónica, pneumática e compoñentes dos sistemas de control, así como outros coñecementos interdisciplinarios. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Utilizar vocabulario técnico, símbolos e esquemas de sistemas tecnolóxicos apropiados. 	OBX3

Contidos

- Electrónica analóxica. Compoñentes básicos, simboloxía, análise de circuítos elementais.
- Electrónica dixital básica. Compoñentes básicos. Resolución de problemas lóxicos e circuítos.
- Pneumática básica. Compoñentes e circuítos básicos.
- Deseño, montaxe física e/ou simulada de circuítos electrónicos e/ou pneumáticos elementais, enfocado á resolución de problemas técnicos e proxectos.
- Compoñentes de sistemas de control programado: controladores, sensores e actuadores. Elementos mecánicos, electrónicos e pneumáticos aplicados á robótica.
- Deseño e montaxe física ou simulada dun sistema automático ou robot.

Bloque 4. Programación, automatización e robótica

Craterios de avaliación	Obxectivos
-------------------------	------------

<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Automatizar procesos, máquinas e sistemas, mediante a análise, a programación de robots e os sistemas de control. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Utilizar, con sentido crítico e ético, aplicacións informáticas e tecnoloxías dixitais de control e simulación como a internet das cousas, o <i>big data</i> e/ou a intelixencia artificial. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Resolver tarefas propostas de maneira eficiente mediante o uso e a configuración de diferentes aplicacións e ferramentas dixitais, aplicando coñecementos interdisciplinarios con autonomía. 	OBX5

Contidos

- O ordenador e os dispositivos móbiles como elementos de programación e control.
- Traballo con simuladores informáticos na verificación e comprobación do funcionamento dos sistemas deseñados.
- Robótica. Control de robots sinxelos de maneira física ou simulada.
- Telecomunicacións en sistemas de control dixital. A Internet das cousas: elementos, comunicacións e control. Aplicacións prácticas.
- Iniciación á intelixencia artificial e ao *big data*: aplicacións prácticas. Espazos compartidos e discos virtuais.

Bloque 5. Documentación e comunicación dixital

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA5.1. Crear contidos, elaborar materiais e difundilos en distintas plataformas, configurando correctamente as ferramentas dixitais habituais da contorna de aprendizaxe, axustándoas ás súas necesidades e respectando os dereitos de autor. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA5.2. Presentar e difundir as propostas ou solucións tecnolóxicas de maneira efectiva, empregando a entoación, expresión, xestión do tempo e adaptación adecuada do discurso, así como unha linguaxe inclusiva e non sexista. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA5.3. Organizar a información de maneira estruturada aplicando técnicas de almacenamento seguro. 	OBX5

Contidos

- Vocabulario técnico apropiado.
- Presentación e difusión do proxecto empregando ferramentas dixitais e audiovisuais. Elementos, técnicas e ferramentas.
- Comunicación efectiva: entoación, expresión, xestión do tempo, adaptación do discurso e uso dunha linguaxe inclusiva, libre de estereotipos sexistas.
- Propiedade intelectual.
- Técnicas de tratamento, organización e almacenamento seguro da información. Copias de seguridade.

4643 A intervención educativa na materia de Tecnoloxía desenvolverá o seu currículo e tratará de
4644 asentar de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos
4645 obxectivos da materia e, en combinación co resto das materias, unha adecuada adquisición das
4646 competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

4647 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
4648 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
4649 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que se
4650 presentan nos apartados seguintes e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
4651 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
4652 alumnado e o seu nivel de desempeño.

4653 [Relación entre os obxectivos da materia de Tecnoloxía e as competencias clave a través dos](#)
4654 [descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I](#)

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1			1-2	1-3	3-4		1-3	
OBX2			2-5	2	4	4		4
OBX3	1		4	3	3			3
OBX4		2	1-3	5	5		3	
OBX5		2		2-5	4-5			
OBX6			2-5	4		4		

4655 [Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe](#)

- 4656 – Esta materia debe afrontarse desde unha perspectiva competencial e eminentemente práctica,
4657 baseada na idea de aprender facendo, para o cal deberá establecerse o desenvolvemento de
4658 proxectos tecnolóxicos como elemento vertebrador. Deste xeito, deberase propiciar unha
4659 contorna axeitada para que o alumnado teña a oportunidade de levar a cabo certas tarefas
4660 mentres explora, descobre, experimenta, aplica e reflexiona sobre o que fai, o que favorecerá a
4661 súa implicación no proceso de aprendizaxe e fará que este sexa máis significativo e duradeiro.
- 4662 – Propóranse situacións de aprendizaxe que serán desenvolvidas nunha aula-taller, entendida
4663 como un espazo para materializar os proxectos interdisciplinarios cun enfoque competencial e
4664 práctico onde se poidan incorporar técnicas de traballo, prototipado rápido e fabricación *offline*

- 4665 con sistemas de impresión en tres dimensións, así como outras ferramentas de fabricación
4666 dixital.
- 4667 – O uso de distintos métodos que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe e a
4668 diversidade do alumnado, que favorezan a capacidade de aprender por si mesmos e que
4669 promovan o traballo en equipo, guiando o alumnado desde proxectos sinxelos ata proxectos
4670 máis complexos que permitan o seu logro e a satisfacción do devandito alumnado poñendo en
4671 práctica, se fose necesario, mecanismos de reforzo tan pronto como se detecten dificultades.
- 4672 – Estratexias para traballar transversalmente a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a
4673 comunicación audiovisual, a competencia dixital e o fomento da creatividade, do espírito
4674 científico e do emprendemento.
- 4675 – Metodoloxías que propicien un marco de exploración, descubrimento, experimentación,
4676 aplicación e reflexión de forma autónoma como parte esencial na formación do alumnado.
- 4677 – A realización de proxectos interdisciplinarios que permitan o fomento de actitudes como a
4678 creatividade, a perseveranza e o emprendemento incorporando tecnoloxías dixitais e a
4679 optimización de recursos cun principio básico de sostibilidade e respecto polo medio ambiente,
4680 reforzando a autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade.
- 4681 – A integración do primeiro bloque, «O proxecto tecnolóxico», como bloque transversal en
4682 relación cos proxectos que se realicen ao traballar o resto de bloques da materia ao longo do
4683 curso, aplicando estratexias de resolución de problemas, de planificación, de técnicas
4684 colaborativas e seguindo un proceso desde a ideación ata a resolución e avaliación do
4685 resultado.
- 4686 – A integración do bloque «Documentación e comunicación dixital» en todos os proxectos que se
4687 realicen, de xeito que lle permita ao alumnado almacenar, organizar, transferir e presentar o
4688 traballo individual e/ou grupal elaborado ao longo do curso.
- 4689 – A elaboración de proxectos tecnolóxicos que impliquen procesos de investigación, de ideación,
4690 de deseño, de fabricación, de verificación, de comercialización, de impacto medioambiental e
4691 social, aplicando os coñecementos de mecánica, pneumática, electrónica, sistemas de control,
4692 programación, automática e robótica.
- 4693 – A incorporación de técnicas actuais, adaptadas do mundo empresarial e industrial, na que se
4694 apliquen criterios de sostibilidade no uso de materiais, no deseño dos procesos e no
4695 aproveitamento enerxético, tendo en conta a diversidade persoal, social e cultural nunha
4696 contorna global.

- 4697 – A utilización de sistemas da intelixencia artificial (IA), do *big data* (BD) e da internet das cousas
4698 (IoT) en proxectos tecnolóxicos que lle posibiliten ao alumnado un coñecemento básico sobre
4699 estas tecnoloxías.

Borrador

4700 **23 Tecnoloxía e Dixitalización**

4701 **23.1 Introducción**

4702 A materia Tecnoloxía e Dixitalización é a base para comprender os profundos cambios que se
4703 dan nunha sociedade cada vez día máis dixitalizada e ten por obxecto o desenvolvemento de
4704 certas destrezas de natureza cognitiva e procedemental á vez que actitudinal. Algúns exemplos
4705 diso son o uso crítico, responsable e sostible da tecnoloxía, a valoración das achegas e o impacto
4706 da tecnoloxía na sociedade, na sostibilidade ambiental e na saúde, o respecto polas normas e os
4707 protocolos establecidos para a participación na Rede, así como a adquisición de valores que
4708 propicien a igualdade e o respecto cara aos demais e cara ao traballo propio. Desde esta materia
4709 promóvese a cooperación e foméntase unha aprendizaxe permanente en diferentes contextos e,
4710 ademais, contribúese a dar resposta aos retos do século XXI.

4711 Entendida a tecnoloxía como o conxunto de coñecementos e de técnicas que lle permiten ao
4712 ser humano modificar a súa contorna material ou virtual para satisfacer as súas necesidades, o
4713 carácter instrumental e interdisciplinario da materia contribúe á consecución do perfil de saída do
4714 alumnado ao termo da educación básica e á adquisición dos obxectivos da etapa.

4715 Os obxectivos da materia están estreitamente relacionados cos eixes estruturais que vertebran
4716 a materia e que condicionan o proceso de ensino e de aprendizaxe desta. Estes eixes están
4717 constituídos pola aplicación da resolución de problemas mediante unha aprendizaxe baseada no
4718 desenvolvemento de proxectos, no desenvolvemento do pensamento computacional, na
4719 incorporación das tecnoloxías dixitais nos procesos de aprendizaxe, na natureza interdisciplinaria
4720 propia da tecnoloxía, na súa achega á consecución dos obxectivos de desenvolvemento sostible
4721 (ODS) e á súa conexión co mundo real, así como no fomento de actitudes como a creatividade, a
4722 cooperación, o desenvolvemento tecnolóxico sostible ou o emprendemento.

4723 Ademais, estes elementos están concibidos para lle posibilitar ao alumnado mobilizar
4724 coñecementos científicos e técnicos, aplicando metodoloxías de traballo creativo para desenvolver
4725 ideas e solucións innovadoras e sostibles que dean resposta a necesidades ou problemas
4726 expostos, achegando melloras significativas cunha actitude creativa e emprendedora. Así mesmo,
4727 a materia permítelle ao alumnado facer un uso responsable e ético das tecnoloxías dixitais para
4728 aprender ao longo da vida e reflexionar de forma consciente, informada e crítica, sobre a
4729 sociedade dixital na que se atopa inmerso, para afrontar situacións e problemas habituais con
4730 éxito e responder de forma competente segundo o contexto. Entre estas situacións e problemas,
4731 convén mencionar os xerados pola produción e transmisión de información dubidosa e noticias
4732 falsas, os relacionados co logro dunha comunicación eficaz en contornas dixitais, o

4733 desenvolvemento tecnolóxico sostible ou os relativos á automatización e programación de
4734 obxectivos concretos, todos eles aspectos necesarios para o exercicio dunha cidadanía activa,
4735 crítica, ética e comprometida tanto no ámbito local coma global.

4736 Neste sentido, xa en educación primaria, faise referencia á dixitalización da contorna persoal
4737 de aprendizaxe, aos proxectos de deseño e ao pensamento computacional desde diferentes áreas
4738 para o desenvolvemento, entre outras, da competencia dixital. A materia de Tecnoloxía e
4739 Dixitalización dos cursos de primeiro e segundo de educación secundaria obrigatoria parte, polo
4740 tanto, dos niveis de desempeño adquiridos na etapa anterior tanto en competencia dixital coma en
4741 competencia matemática e competencia en ciencia, tecnoloxía e enxeñería, contribuíndo ao
4742 fomento das vocacións científico-tecnolóxicas, especialmente entre as alumnas.

4743 Os criterios de avaliación como indicadores que serven para valorar o grao de
4744 desenvolvemento dos obxectivos da materia presentan un enfoque competencial onde o
4745 desempeño ten unha gran relevancia, de maneira que as aprendizaxes se constrúan en e desde a
4746 acción.

4747 O desenvolvemento desta materia implica unha transferencia de coñecementos, destrezas e
4748 actitudes doutras disciplinas que quedan recollidos en bloques interrelacionados, que se
4749 presentan diferenciados entre si para lles dar unha especial relevancia á resolución de problemas,
4750 á dixitalización e ao desenvolvemento sostible e que deben desenvolverse vinculados. Tales
4751 saberes non deben entenderse de maneira illada e o seu tratamento debe ser integral. A súa
4752 presentación non supón unha forma de abordar os contidos na aula, senón unha estrutura que
4753 axuda á comprensión do conxunto de coñecementos, destrezas e actitudes que se pretende que o
4754 alumnado adquira e mobilice ao longo da etapa. Supón unha ocasión para mostrar como os
4755 saberes poden actuar como motor de desenvolvemento para lles facer fronte ás incertezas que
4756 xera o progreso tecnolóxico e a vida nunha sociedade cada vez máis dixitalizada.

4757 A materia organízase en cinco bloques: «O proxecto tecnolóxico», «Deseño e fabricación»,
4758 «Elementos de máquinas, sistemas e robots», «Programación, control e robótica» e
4759 «Documentación e comunicación dixital».

4760 A posta en práctica do bloque «O proxecto tecnolóxico» esixe un compoñente científico e
4761 técnico e debe considerarse un eixe vertebrador ao longo de toda a materia. Nel trátase o
4762 desenvolvemento de habilidades e métodos que permitan avanzar desde a identificación e a
4763 formulación dun problema técnico ata a súa solución construtiva, e todo iso a través dun proceso
4764 planificado que busque a optimización de recursos e de solucións. Ademais, establécese o
4765 desenvolvemento de proxectos que supoñan a posta en marcha de accións para desenvolver

4766 estratexias sostibles, incorporando un punto de vista ético da tecnoloxía para solucionar
4767 problemas ecosociais desde a transversalidade.

4768 O bloque «Deseño e fabricación» abrangue o proceso de creación de obxectos que inclúe o
4769 deseño, a elección de materiais, a fabricación mediante técnicas manuais e dixitais e a súa
4770 avaliación final respectando as normas de seguridade e hixiene.

4771 O bloque «Elementos de máquinas, sistemas e robots» aborda os coñecementos necesarios
4772 sobre estruturas, mecanismos, electricidade e electrónica, controladores, sensores e actuadores
4773 que fan posible deseñar e montar sistemas automáticos e robots que cumpran cunha función
4774 determinada para resolver un problema proposto.

4775 O bloque «Programación, control e robótica» abarca os fundamentos de algorítmica para o
4776 deseño e o desenvolvemento de aplicacións informáticas sinxelas para ordenador e dispositivos
4777 móbiles, seguindo coa automatización programada de procesos, a conexión de obxectos cotiáns a
4778 Internet e a robótica.

4779 O bloque «Documentación e comunicación dixital», propio da cultura dixital, implica o
4780 desenvolvemento de habilidades na interacción persoal mediante ferramentas dixitais. Un aspecto
4781 importante da competencia dixital abórdase enfocado á configuración, axuste e mantemento de
4782 equipos e aplicacións para que lle sexa de utilidade ao alumnado e optimice a súa capacidade
4783 para a aprendizaxe ao longo da vida.

4784 23.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Buscar e seleccionar a información adecuada proveniente de diversas fontes, de maneira crítica e segura, aplicando procesos de investigación, métodos de análise de produtos e experimentando con ferramentas de simulación, para definir problemas tecnolóxicos e iniciar procesos de creación de solucións a partir da información obtida.

- Este obxectivo específico aborda o primeiro reto de calquera proxecto técnico: definir o problema ou a necesidade que hai que solucionar. Require investigar a partir de múltiples fontes avaliando a súa fiabilidade e a veracidade da información obtida con actitude crítica, sendo consciente dos beneficios e dos riscos do acceso aberto e ilimitado á información que ofrece Internet (infoxicación, acceso a contidos inadecuados...). Ademais, a transmisión masiva de datos en dispositivos e aplicacións leva á adopción de medidas preventivas para protexer os dispositivos, a saúde e os datos persoais, solicitando axuda ou denunciando de maneira efectiva ante ameazas á privacidade e ao benestar persoal (fraude, suplantación de identidade, ciberacoso...) e facendo un uso ético e saudable da tecnoloxía implicada.
- Doutra banda, a análise de obxectos e de sistemas inclúe o estudo dos materiais empregados na fabricación dos distintos elementos, das formas, do proceso de fabricación e da ensamblaxe dos compoñentes. Estúdase o funcionamento do produto, as súas normas de uso, as súas funcións e as súas utilidades. Da mesma forma, analízanse sistemas tecnolóxicos, como poden ser algoritmos de programación ou produtos dixitais, deseñados cunha finalidade concreta. O obxectivo desta análise é comprender as relacións entre as características do produto

analizado e as necesidades que cobre ou os fins para os que foi creado, así como valorar as repercusións sociais positivas e negativas do produto ou do sistema e as consecuencias ambientais do proceso de fabricación ou do uso deste.

OBX2. Abordar problemas tecnolóxicos con autonomía e actitude creativa, aplicando coñecementos interdisciplinarios e traballando de forma cooperativa e colaborativa, para deseñar e planificar solucións a un problema ou necesidade de forma eficaz, innovadora e sostible.

- Este obxectivo asóciase con dous dos alicerces estruturais da materia, como son a creatividade e o emprendemento, xa que lle achega técnicas e ferramentas ao alumnado para idear e deseñar solucións a problemas definidos que teñen que cumprir unha serie de requirimentos e oríentao na organización das tarefas que deberá desempeñar de maneira persoal ou en grupo ao longo do proceso de resolución creativa do problema.
- A consecución deste obxectivo implica a planificación, a previsión de recursos sostibles necesarios e o fomento do traballo cooperativo en todo o proceso. As metodoloxías ou marcos de resolución de problemas tecnolóxicos requiren a posta en marcha dunha serie de actuacións ou fases secuenciais ou cíclicas que marcan a dinámica do traballo persoal e en grupo. Abordar retos co fin de obter resultados concretos, garantindo o equilibrio entre o crecemento económico e o benestar social e ambiental, achegando solucións viables e idóneas, supón unha actitude emprendedora, que estimula a creatividade e a capacidade de innovación. Así mesmo, promóvese a autoavaliación e a coavaliación estimando os resultados obtidos co fin de continuar con ciclos de mellora continua.
- Neste sentido, a combinación de coñecementos con certas destrezas e actitudes de carácter interdisciplinario, tales como autonomía, innovación, creatividade, valoración crítica de resultados, traballo cooperativo e colaborativo, resiliencia e emprendemento resultan imprescindibles para obter resultados eficaces na resolución de problemas.

OBX3. Aplicar de forma apropiada e segura distintas técnicas e coñecementos interdisciplinarios utilizando operadores, sistemas tecnolóxicos e ferramentas, tendo en conta a planificación e o deseño previo para construír ou fabricar solucións tecnolóxicas e sostibles que dean resposta a necesidades en diferentes contextos.

- Este obxectivo fai referencia, por unha banda, aos procesos de construción manual e á fabricación mecánica e, por outra, á aplicación dos coñecementos relativos a operadores e sistemas tecnolóxicos (estruturais, mecánicos, eléctricos e electrónicos) necesarios para construír ou fabricar prototipos en función dun deseño e planificación previos. As distintas actuacións que se desencadean no proceso creativo levan consigo a intervención de coñecementos interdisciplinarios e integrados.
- Así mesmo, a aplicación das normas de seguridade e hixiene no traballo con materiais, ferramentas e máquinas é fundamental para a saúde do alumnado, evitando os riscos inherentes a moitas das técnicas que se deben empregar. Doutra banda, este obxectivo require o desenvolvemento de habilidades e destrezas relacionadas co uso das ferramentas, recursos e instrumentos necesarios (ferramentas e máquinas manuais e dixitais) e de actitudes vinculadas coa superación de dificultades, así como a motivación e o interese polo traballo e a calidade deste.

OBX4. Describir, representar e intercambiar ideas ou solucións a problemas tecnolóxicos ou dixitais, utilizando medios de representación, simboloxía e vocabulario axeitados, así como os instrumentos e os recursos dispoñibles, e valorando a utilidade das ferramentas dixitais para comunicar e difundir información e propostas.

- O obxectivo abrangue os aspectos necesarios para a comunicación e a expresión de ideas. Fai referencia á exposición de propostas, representación de deseños, manifestación de opinións etc. Así mesmo, inclúe a comunicación e a difusión de documentación técnica relativa ao proxecto. Neste aspecto, débese ter en conta a aplicación de ferramentas dixitais tanto na elaboración da información coma no relativo á comunicación desta.

- Este obxectivo require, ademais da incorporación da expresión gráfica, un uso adecuado da terminoloxía tecnolóxica, matemática e científica nas exposicións, garantindo así a comunicación eficaz entre o emisor e o receptor. Iso implica unha actitude responsable e de respecto cara aos protocolos establecidos no traballo cooperativo e colaborativo, extensible tanto ao contexto presencial como ás actuacións na Rede, o que supón interactuar mediante ferramentas dixitais (como plataformas virtuais ou redes sociais) para comunicarse, compartir datos e información e traballar colaborativamente, aplicando os códigos de comunicación e comportamento específicos do ámbito dixital, a denominada «etiqueta dixital».

OBX5. Desenvolver algoritmos e aplicacións informáticas en distintas contornas, aplicando os principios do pensamento computacional e incorporando as tecnoloxías emerxentes, para crear solucións a problemas concretos, automatizar procesos e aplicalos en sistemas de control ou en robótica.

- Este obxectivo fai referencia á aplicación dos principios do pensamento computacional no proceso creativo. É dicir, implica a posta en marcha de procesos ordenados que inclúen a descomposición do problema exposto, a estruturación da información, a modelización do problema, a secuenciación do proceso e o deseño de algoritmos para aplicalos nun programa informático. Deste xeito, o obxectivo está enfocado ao deseño e á activación de algoritmos propostos para lograr un obxectivo concreto. Exemplos deste obxectivo serían: o desenvolvemento dunha aplicación informática, a automatización dun proceso ou o desenvolvemento do sistema de control dunha máquina, na que interveñan distintas entradas e saídas que queden gobernadas por un algoritmo. É dicir, a aplicación da tecnoloxía dixital no control de obxectos ou máquinas, automatizando rutinas e facilitando a interacción cos obxectos, incluíndo así os sistemas controlados mediante a programación dun cartón controlador ou os sistemas robóticos. Deste xeito, preséntase unha oportunidade aprendizaxe integral da materia, na que se engloban os diferentes aspectos do deseño e construción de solucións tecnolóxicas en que interveñen tanto elementos dixitais coma non dixitais.
- Ademais, débese considerar o alcance das tecnoloxías emerxentes como son a internet das cousas (IoT), o *big data* (os datos masivos) ou a intelixencia artificial (IA), xa presentes nas nosas vidas de forma cotiá. As ferramentas actuais permiten a incorporación destas tecnoloxías no proceso creativo, aproximándoas ao alumnado e proporcionando un enfoque técnico dos seus fundamentos.

OBX6. Comprender os fundamentos do funcionamento dos dispositivos e aplicacións habituais da súa contorna dixital de aprendizaxe, analizando os seus compoñentes e funcións e axustándoos ás súas necesidades para facer un uso máis eficiente e seguro destes e para detectar e resolver problemas técnicos sinxelos.

- Este obxectivo fai referencia ao coñecemento, uso seguro e mantemento dos distintos elementos que se engloban na contorna dixital de aprendizaxe. O aumento actual da presenza da tecnoloxía nas nosas vidas fai necesaria a integración das ferramentas dixitais no proceso de aprendizaxe permanente. Por iso, este obxectivo engloba a comprensión do funcionamento dos dispositivos implicados no proceso, así como a identificación de pequenas incidencias. Para iso, faise necesario un coñecemento da arquitectura do hardware empregado, dos seus elementos e das súas funcións dentro do dispositivo. Doutra banda, as aplicacións de software incluídas na contorna dixital de aprendizaxe requiren unha configuración e un axuste adaptados ás necesidades persoais do usuario. Ponse de manifesto a necesidade de comprender os fundamentos destes elementos e das súas funcionalidades, así como a súa aplicación e transferencia en diferentes contextos para favorecer unha aprendizaxe permanente.

OBX7. Facer un uso responsable e ético da tecnoloxía, mostrando interese por un desenvolvemento sostible, identificando as súas repercusións e valorando a contribución das tecnoloxías emerxentes para identificar as achegas e o impacto do desenvolvemento tecnolóxico na sociedade e na contorna.

- Este obxectivo fai referencia á utilización da tecnoloxía con actitude ética, responsable e sostible e á habilidade para analizar e valorar o desenvolvemento tecnolóxico e a súa influencia na sociedade e na sostibilidade ambiental. Refírese tamén á comprensión do proceso polo que a tecnoloxía foi resolvendo as necesidades das persoas ao longo da historia. Inclúense as achegas da tecnoloxía tanto á mellora das condicións de vida como ao deseño de solucións para reducir o impacto que o seu propio uso pode provocar na sociedade e na sostibilidade ambiental.
- A eclosión de novas tecnoloxías dixitais e o seu uso xeneralizado e cotián fai necesarias a análise e a valoración da contribución destas tecnoloxías emerxentes ao desenvolvemento sostible, un aspecto esencial para exercer unha cidadanía dixital responsable e no que se focaliza este obxectivo. Nesta liña, inclúense a valoración das condicións e consecuencias ecosociais do desenvolvemento tecnolóxico, así como os cambios ocasionados na vida social e na organización do traballo pola implantación de tecnoloxías da comunicación, robótica, intelixencia artificial etc.
- En definitiva, o logro deste obxectivo implica que o alumnado desenvolva actitudes de interese e curiosidade pola evolución das tecnoloxías dixitais, á vez que, polo desenvolvemento sostible e o uso ético deste.

4785 **23.3 Criterios de avaliación e contidos**

4786 **1.º curso**

Materia de Tecnoloxía e Dixitalización	
1.º curso	
Bloque 1. O proxecto tecnolóxico	
Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA1.1. Definir problemas ou necesidades expostas, buscando e contrastando información procedente de diferentes fontes de maneira crítica e segura e avaliando a súa fiabilidade e pertinencia.	OBX1
▪ CA1.2. Comprender e examinar obxectos tecnolóxicos sinxelos de uso habitual a través da análise de obxectos e sistemas, empregando o método científico e utilizando ferramentas de simulación na construción de coñecemento.	OBX1
▪ CA1.3. Recoñecer a influencia da actividade tecnolóxica na sociedade e na sostibilidade ambiental identificando as súas achegas e repercusións e valorando a súa importancia para o desenvolvemento sostible.	OBX7
▪ CA1.4. Identificar as achegas das tecnoloxías emerxentes ao benestar, á igualdade social e á diminución do impacto ambiental, facendo un uso responsable e ético destas.	OBX7
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Estratexias, técnicas e marcos de resolución de problemas en diferentes contextos e as súas fases. ▪ Estratexias de procura crítica de información durante a investigación e a definición dos problemas expostos. ▪ Análise de produtos e de sistemas tecnolóxicos sinxelos para a construción de coñecemento desde distintos enfoques e ámbitos. ▪ Emprendemento, resiliencia, perseveranza e creatividade para abordar problemas desde unha perspectiva interdisciplinaria. ▪ Desenvolvemento tecnolóxico: creatividade, innovación, investigación, obsolescencia e impacto social e ambiental. 	

- Ética e aplicacións das tecnoloxías emerxentes.
- Tecnoloxía sostible. Valoración crítica da contribución da tecnoloxía á consecución dos obxectivos de desenvolvemento sostible (ODS).

Bloque 2. Deseño e fabricación

Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA2.1. Idear e deseñar solucións eficaces, innovadoras e sostibles a problemas definidos, aplicando conceptos, técnicas e procedementos interdisciplinarios, así como criterios de sostibilidade, con actitude emprendedora, perseverante e creativa.	OBX2
▪ CA2.2. Seleccionar, planificar e organizar os materiais e as ferramentas, así como as tarefas necesarias para a construción dunha solución a un problema exposto, traballando individualmente ou en grupo de maneira cooperativa e colaborativa.	OBX2
▪ CA2.3 Fabricar obxectos ou modelos sinxelos empregando ferramentas e/ou máquinas manuais axeitadas e respectando as normas de seguridade e saúde.	OBX3
▪ CA2.4 Deseñar e construír mediante ferramentas de fabricación dixital obxectos e modelos sinxelos, respectando as normas de seguridade e saúde.	OBX3

Contidos

- Técnicas de representación gráfica para deseño de pezas utilizadas nos proxectos. Acoutamento e escalas.
- Aplicacións CAD en 2D para a representación de esquemas, circuitos e planos sinxelos.
- Iniciación ao deseño 3D.
- Uso de materiais tecnolóxicos para a fabricación de obxectos ou modelos nun proxecto tecnolóxico e o seu impacto ambiental.
- Uso e manipulación de ferramentas básicas. Técnicas de mecanización de materiais na construción de obxectos e prototipos.
- Respecto das normas de seguridade e hixiene.
- Introducción á fabricación dixital. Deseño e construción de pezas sinxelas con impresión 3D e/ou corte.

Bloque 3. Elementos de máquinas, sistemas e robots

Criterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA3.1. Deseñar e fabricar máquinas e sistemas empregando estruturas, mecanismos e circuitos eléctricos sinxelos que cumpran unha función determinada dentro do sistema resolvendo os problemas propostos.	OBX3
▪ CA3.2 Montar sistemas de control e/ou robots sinxelos mediante a incorporación dos elementos necesarios para a resolución dos problemas propostos.	OBX3

Contidos

- Estructuras para a construción de modelos.
- Identificación de sistemas mecánicos básicos de transmisión e transformación do movemento: montaxes físicas e/ou uso de simuladores.
- Electricidade básica para a montaxe de circuitos físicos ou simulados. Montaxe e/ou simulación de circuitos sinxelos con operadores eléctricos: xeradores, elementos de manobra ou control e receptores. Compoñentes básicos e

<p>simboloxía.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Deseño de sistemas que incorporen estruturas, mecanismos e circuitos eléctricos sinxelos para a resolución de problemas técnicos. Interpretación, deseño e aplicación en proxecto. ▪ Compoñentes básicos e funcionamento dun sistema de control ou robot sinxelo: sensores, actuadores e controladores. ▪ Montaxe de sistemas de control ou robots sinxelos para a resolución de problemas técnicos. 	
Bloque 4. Programación, control e robótica	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1 Describir, interpretar e deseñar solucións a problemas informáticos a través de algoritmos e diagramas de fluxo, aplicando os elementos e as técnicas de programación de maneira creativa. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2 Programar aplicacións sinxelas empregando os elementos de programación de maneira apropiada e aplicando ferramentas de edición. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3 Automatizar procesos, máquinas e obxectos sinxelos, mediante a análise e a programación de robots e sistemas de control. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Algorítmica e diagramas de fluxo. ▪ Aplicacións informáticas sinxelas para ordenador. ▪ Sistemas de control programado: uso de simuladores e programación sinxela de dispositivos. ▪ Fundamentos da robótica: control programado de robots sinxelos de maneira física ou por medio de simuladores. ▪ Autoconfianza e iniciativa: o erro, a reavaliación e a depuración de erros como parte do proceso de aprendizaxe. 	
Bloque 5. Documentación e comunicación dixital	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Representar e comunicar o proceso de creación dun produto desde o seu deseño ata a súa difusión, elaborando documentación técnica e gráfica coa axuda de ferramentas dixitais, empregando os formatos e o vocabulario técnico axeitados, de maneira colaborativa, tanto presencialmente como en remoto. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2 Facer un uso eficiente e seguro dos dispositivos dixitais de uso cotián na resolución de problemas sinxelos coñecendo os riscos e adoptando medidas de seguridade para a protección de datos e equipos. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.3 Crear contidos, elaborar materiais configurando correctamente as ferramentas dixitais habituais da contorna de aprendizaxe, axustándoas ás súas necesidades e respectando os dereitos de autor e a etiqueta dixital. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.4 Organizar a información de maneira estruturada aplicando técnicas de almacenamento seguro. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.5. Adoptar medidas preventivas para a protección dos dispositivos, dos datos e da saúde persoal, identificando problemas e riscos relacionados co uso da tecnoloxía e facendo unha análise ética e crítica. 	OBX6

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vocabulario técnico apropiado. ▪ Habilidades básicas de comunicación interpersonal. Pautas de conduta propias da contorna virtual, etiqueta dixital. ▪ Ferramentas dixitais para a elaboración de documentación técnica relativa a proxectos. ▪ Dispositivos dixitais. Elementos do hardware e do software. Identificación e resolución de problemas técnicos sinxelos. ▪ Ferramentas e plataformas de aprendizaxe: configuración, mantemento e uso crítico. ▪ Ferramentas de edición e creación de contidos: instalación, configuración e uso responsable. ▪ Propiedade intelectual e etiqueta dixital. ▪ Técnicas de tratamento, organización e almacenamento seguro da información. Copias de seguridade. ▪ Seguridade na Rede: riscos, ameazas e ataques. ▪ Medidas de protección de datos e información. Benestar dixital: prácticas seguras e riscos (ciberacoso, sextorsión, vulneración da propia imaxe e da intimidade, acceso a contidos inadecuados, adiccións...).

4787 2.º curso

Materia de Tecnoloxía e Dixitalización 2.º curso	
Bloque 1. O proxecto tecnolóxico	
Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Definir problemas ou necesidades expostas buscando e contrastando información procedente de diferentes fontes de maneira crítica e segura e avaliando a súa fiabilidade e pertinencia. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Comprender e examinar obxectos tecnolóxicos sinxelos de uso habitual a través da análise de obxectos e sistemas, empregando o método científico e utilizando ferramentas de simulación na construción de coñecemento. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Recoñecer a influencia da actividade tecnolóxica na sociedade e na sostibilidade ambiental ao longo da súa historia, identificando as súas achegas e repercusións e valorando a súa importancia para o desenvolvemento sostible. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Identificar as achegas das tecnoloxías emerxentes ao benestar, á igualdade social e á diminución do impacto ambiental, facendo un uso responsable e ético destas. 	OBX7
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Estratexias, técnicas e marcos de resolución de problemas en diferentes contextos e as súas fases. ▪ Estratexias de procura crítica de información para a investigación e a definición de problemas expostos. ▪ Análise de produtos e de sistemas tecnolóxicos sinxelos para a construción de coñecemento desde distintos enfoques e ámbitos. ▪ Emprendemento, resiliencia, perseveranza e creatividade para abordar problemas desde unha perspectiva interdisciplinaria. ▪ Desenvolvemento tecnolóxico: creatividade, innovación, investigación, obsolescencia e impacto social e ambiental. ▪ Ética e aplicacións das tecnoloxías emerxentes e sostibles. 	

Bloque 2. Deseño e fabricación	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Idear e deseñar solucións eficaces, innovadoras e sostibles a problemas definidos, aplicando conceptos, técnicas e procedementos interdisciplinarios, así como criterios de sostibilidade, con actitude emprendedora, perseverante e creativa. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Seleccionar, planificar e organizar os materiais e ferramentas, así como as tarefas necesarias para a construción dunha solución a un problema exposto, traballando individualmente ou en grupo de maneira cooperativa e colaboradora. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3 Fabricar obxectos ou modelos sinxelos empregando ferramentas e/ou máquinas manuais axeitadas e respectando as normas de seguridade e saúde. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4 Deseñar e construír mediante ferramentas de fabricación dixital obxectos e modelos sinxelos respectando as normas de seguridade e saúde. 	OBX3
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Aplicacións CAD en 2D para a representación de esquemas, circuitos e planos. Deseño de obxectos sinxelos en 3D. Uso e mantemento de ferramentas. Técnicas de mecanización de materiais na construción de obxectos e prototipos. Respecto das normas de seguridade e hixiene. Fabricación dixital. Deseño e construción de pezas con impresión 3D e/ou corte. 	
Bloque 3. Elementos de máquinas, sistemas e robots	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Deseñar e fabricar sistemas mecánicos sinxelos respectando as normas de seguridade e saúde. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2 Deseñar e montar circuitos eléctricos e electrónicos sinxelos nunha máquina ou sistema que resolvan os problemas propostos respectando as normas de seguridade e saúde 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Deseñar e montar sistemas de control e robots mediante a incorporación dos sensores, actuadores e elementos de control necesarios para a resolución de problemas propostos respectando as normas de seguridade e saúde. 	OBX3
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Análise do funcionamento de mecanismos de transmisión e transformación do movemento e as súas aplicacións prácticas. Cálculos sinxelos de relación de transmisión e velocidades aplicados a proxectos. Circuitos eléctricos básicos. Montaxe e/ou simulación de circuitos con operadores eléctricos: xeradores, elementos de manobra ou control e receptores. Cálculos de magnitudes eléctricas básicas aplicados aos proxectos. Introdución á electrónica. Montaxe e/ou simulación de circuitos electrónicos sinxelos. Deseño de sistemas que incorporen mecanismos, circuitos eléctricos e electrónicos para a resolución de problemas técnicos. Interpretación, deseño e aplicación en proxectos. Compoñentes e funcionamento dun sistema de control ou robot sinxelo: estrutura, mecánica, sensores, actuadores, controladores e alimentación. Deseño e montaxe de sistemas de control ou robots para a resolución de problemas técnicos. 	

Bloque 4. Programación, control e robótica	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1 Describir, interpretar e deseñar solucións a problemas informáticos e/ou retos de robótica, aplicando os elementos e as técnicas de programación de maneira creativa. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2 Programar aplicacións sinxelas para distintos dispositivos (ordenadores, dispositivos móbiles e outros) empregando os elementos de programación de maneira apropiada e aplicando ferramentas de edición e módulos de intelixencia artificial que engadan funcionalidades. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3 Automatizar procesos, máquinas e sistemas, coa posibilidade de conexión a Internet, mediante a análise e a programación de robots e sistemas de control. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Aplicacións informáticas sinxelas para ordenador e/ou dispositivos móbiles. Introdución á intelixencia artificial. Sistemas de control programado: programación sinxela de dispositivos. Introdución á Internet das cousas (IoT). Fundamentos da robótica: control programado de robots de maneira física ou por medio de simuladores. Resolución de retos e desafíos de robótica sinxelos. Autoconfianza e iniciativa: o erro, a reavaliación e a depuración de erros como parte do proceso de aprendizaxe. 	
Bloque 5. Documentación e comunicación dixital	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA5.1. Representar e comunicar o proceso de creación dun produto desde o seu deseño ata a súa difusión, elaborando documentación técnica e gráfica coa axuda de ferramentas dixitais e empregando os formatos e o vocabulario técnico axeitados, de maneira colaborativa, tanto presencialmente como en remoto. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA5.2 Facer un uso eficiente e seguro dos dispositivos dixitais de uso cotián na resolución de problemas sinxelos coñecendo os riscos e adoptando medidas de seguridade para a protección de datos e equipos. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA5.3 Crear contidos, elaborar materiais configurando correctamente as ferramentas dixitais habituais da contorna de aprendizaxe, axustándoas ás súas necesidades e respectando os dereitos de autor e a etiqueta dixital. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA5.4 Organizar a información de maneira estruturada aplicando técnicas de almacenamento seguro. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA5.5. Adoptar medidas preventivas para a protección dos dispositivos, dos datos e da saúde persoal, identificando problemas e riscos relacionados co uso da tecnoloxía e facendo unha análise ética e crítica. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Vocabulario técnico apropiado. Habilidades básicas de comunicación interpersonal. Pautas de conduta propias da contorna virtual. Ferramentas dixitais para a elaboración de documentación técnica relativa a proxectos. 	

- Dispositivos dixitais. Elementos do hardware e do software. Identificación e resolución de problemas técnicos sinxelos.
- Ferramentas e plataformas de aprendizaxe: configuración, mantemento e uso crítico.
- Ferramentas de edición e creación de contidos: instalación, configuración e uso responsable.
- Propiedade intelectual e etiqueta dixital.
- Técnicas de tratamento, organización e almacenamento seguro da información. Copias de seguridade.
- Seguridade na Rede: riscos, ameazas e ataques.
- Medidas de protección de datos e información. Benestar dixital: prácticas seguras e riscos (ciberacoso, sextorsión, vulneración da propia imaxe e da intimidade, acceso a contidos inadecuados, adiccións...).

4788 **23.4 Orientacións pedagóxicas**

4789 A intervención educativa na materia de Tecnoloxía e Dixitalización desenvolverá o seu currículo
4790 e tratará de asentar de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes
4791 que lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto das
4792 materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

4793 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
4794 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
4795 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que se
4796 presentan nos apartados seguintes e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
4797 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
4798 alumnado e o seu nivel de desempeño.

4799 **Relación entre os obxectivos da materia de Tecnoloxía e Dixitalización e as competencias clave a**
4800 **través dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I**

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	3		2	1-4	4		1	
OBX2	1		1-3	3	3-5		1-3	
OBX3			2-3-5	5	1		3	3
OBX4	1		4	3				3-4
OBX5		2	1-3	5	5		3	
OBX6		2		2-4-5	4-5			
OBX7			2-5	4		4		

4801 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 4802 – Esta materia debe afrontarse desde un carácter esencialmente práctico cun enfoque
4803 competencial do currículo. Para iso requírense metodoloxías específicas que o fomenten, como
4804 a resolución de problemas baseada no desenvolvemento de proxectos, a construción de
4805 sistemas tecnolóxicos e prototipos (eléctricos, mecánicos, robóticos etc.), así como outras
4806 estratexias que favorezan o uso de aplicacións dixitais para o deseño, a simulación, o
4807 dimensionado, a comunicación ou a difusión de ideas ou solucións, por exemplo.
- 4808 – A aplicación de distintas técnicas de traballo (que se complementen entre si) e a diversidade de
4809 situacións de aprendizaxe que interveñen na materia deben promover a participación do
4810 alumnado, favorecendo unha visión integral da disciplina que resalte o traballo colectivo como
4811 forma de afrontar os desafíos e os retos tecnolóxicos que propón a nosa sociedade para
4812 reducir as fendas dixital e de xénero, prestando especial atención á desaparición de
4813 estereotipos que dificultan a adquisición de competencias en condicións de igualdade.
- 4814 – Deberase propiciar unha contorna axeitada para que o alumnado teña a oportunidade de levar
4815 a cabo certas tarefas mentres explora, descobre, experimenta, aplica e reflexiona sobre o que
4816 fai, o que favorecerá a súa implicación no proceso de aprendizaxe e fará que este sexa máis
4817 significativo e duradeiro. Esa contorna será unha aula-taller na que se poidan desenvolver tanto
4818 técnicas de traballo manual coma técnicas de fabricación dixital.
- 4819 – O uso do «Proxecto tecnolóxico», que constitúe o eixe vertebrador ao longo de toda a materia,
4820 permite a identificación e a formulación dun problema tecnolóxico ata a súa solución a través
4821 dun proceso planificado que optimice recursos.
- 4822 – A aplicación dun carácter esencialmente práctico da materia empregando metodoloxías
4823 específicas, como a resolución de problemas a través do desenvolvemento de proxectos,
4824 poñendo en práctica sistemas tecnolóxicos (estruturais, mecánicos, eléctricos, robóticos etc.)
4825 que estimulen a aprendizaxe do alumnado.
- 4826 – A construción de prototipos e doutras estratexias que favorezan o uso de aplicacións dixitais
4827 para o deseño, a simulación, o dimensionado, a difusión de ideas e a presentación de
4828 solucións.
- 4829 – O emprego de «Documentación e comunicación dixital», de forma transversal en toda a
4830 materia, que implique un desenvolvemento de habilidades dixitais que facilite a interacción do
4831 alumnado co seu ámbito social ao longo da súa vida.
- 4832 – O uso de distintos métodos que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe e a
4833 diversidade do alumnado, que favorezan a capacidade de aprender por si mesmos e que
4834 promovan o traballo en equipo, guiando o alumnado desde proxectos sinxelos ata proxectos

- 4835 máis complexos que permitan o seu logro e satisfacción por parte do devandito alumnado
4836 poñendo en práctica, se fose necesario, mecanismos de reforzo tan pronto como se detecten
4837 dificultades.
- 4838 – A realización de proxectos significativos para o alumnado e a resolución colaborativa de
4839 problemas, reforzando a autoestima, a autonomía, a reflexión, a responsabilidade; promovendo
4840 a participación de alumnos e alumnas cunha visión integral da disciplina e reducindo a fenda
4841 dixital e de xénero en condicións de igualdade ao longo de toda a etapa.
- 4842 – O uso de estratexias para traballar transversalmente a comprensión lectora; a expresión oral e
4843 escrita; a comunicación audiovisual; a competencia dixital e o fomento da creatividade, do
4844 espírito científico, do emprendemento e da conciencia para alcanzar os obxectivos de
4845 desenvolvemento sostible (ODS).
- 4846 – A aplicación de metodoloxías de traballo creativo, a través de coñecementos científicos e
4847 técnicos, para desenvolver ideas e solucións innovadoras e sostibles que dean resposta ás
4848 necesidades ou problemas expostos, achegando melloras significativas cunha actitude creativa
4849 e emprendedora.
- 4850 – O uso responsable e ético das tecnoloxías dixitais para aprender ao longo da vida e reflexionar
4851 de forma crítica sobre a sociedade dixital para afrontar situacións e problemas actuais,
4852 atendendo á diversidade e sen prexuízos de diferentes razas, linguas, sexos, ideas políticas,
4853 relixións etc.
- 4854 – A creación de obxectos tendo en conta o deseño, a elección de materiais e a súa fabricación
4855 dentro dunha contorna sostible e respectuosa co medio ambiente e coas normas de seguridade
4856 e hixiene.

4857 **24 Xeografía e Historia**

4858 **24.1 Introducción**

4859 A materia de Xeografía e Historia contribúe á percepción e á análise dunha realidade cada vez
4860 máis diversa e cambiante. A comprensión do seu devir a través do tempo e do espazo, e a análise
4861 do cambio como froito da acción humana implica concibir a aprendizaxe do alumnado como unha
4862 invitación ao coñecemento de si mesmo e do mundo que o rodea, á participación e ao
4863 compromiso social. Vivir en sociedade, interactuar na contorna e comprender como son as
4864 relacións que establecemos e as normas de funcionamento que as rexen resultan esenciais para
4865 que o alumnado poida asumir os seus dereitos e responsabilidades, exercitar a cidadanía e
4866 orientar o seu comportamento cívico, cuestións estas de especial importancia nunha etapa
4867 educativa na que o alumnado adolescente precisa de experiencias formativas que lle permitan
4868 construír o seu criterio, a súa identidade e a súa autonomía para desenvolverse na súa contorna
4869 social. Esta complexa transición prodúcese da etapa de educación primaria á de educación
4870 secundaria obrigatoria e, no noso ámbito, implica poñerse en contacto cunha sociedade complexa
4871 que lle formula dilemas e na que o alumnado debe aprender a tomar decisións informadas. A toma
4872 de conciencia dos desafíos aos que nos enfrontamos na actualidade, así como a valoración crítica
4873 das respostas que, ao longo da historia, se lles deron aos retos e problemas que se foron
4874 sucedendo, dispón a mocidade en situación de actuar xa no presente para garantir a
4875 sustentabilidade do planeta e o benestar da humanidade no futuro.

4876 Aínda que se vincula e continúa co proceso de desenvolvemento competencial da área de
4877 Ciencias Sociais da educación primaria, a atención particular que se concede agora tanto á
4878 Xeografía como á Historia queda xustificada polo seu acusado carácter comprensivo, global e
4879 integrador e pola súa conexión con outras ciencias sociais, o que permite contribuír ao logro dos
4880 obxectivos e competencias que marcan o perfil de saída do alumnado ao termo do ensino básico.
4881 Os obxectivos da materia confírenlle un perfil pertinente no desenvolvemento de dimensións
4882 fundamentais da aprendizaxe, como son o traballo sobre a información e as súas fontes a través
4883 de recursos variados, incluídos os dixitais, a contextualización das aprendizaxes na contorna local
4884 e global, o interese polos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, o exercicio da
4885 solidariedade e a cohesión social, o respecto á diversidade cultural e ás diferentes identidades, o
4886 afrontar a convivencia e os conflitos empregando o xuízo ético baseado en valores e prácticas
4887 democráticas, a valoración e conservación do patrimonio, a defensa da igualdade real entre
4888 mulleres e homes, así como a loita contra calquera tipo de discriminación. Para iso hai que
4889 combinar as ferramentas e estratexias propias dos métodos de estudo de cada unha destas dúas

4890 disciplinas —o pensamento xeográfico e o histórico— coa capacidade crítica e de concienciación.
4891 O pensamento xeográfico enténdese como un conxunto de habilidades para analizar, comprender,
4892 transformar e producir novas formas de coñecemento espacial ao redor de conceptos como
4893 proximidade, conexión, localización ou distribución espacial, utilizando a escala adecuada en cada
4894 caso, desde o local ao global. E é que entender as razóns que configuran o territorio e as paisaxes
4895 permite considerar alternativas e, polo tanto, outorga a posibilidade de actuar para construír
4896 espazos que favorezan a xustiza social, o equilibrio ambiental e a cidadanía global. Isto require a
4897 aplicación de procedementos de análise xeográfica; establecer relacións causais entre diversas
4898 variables que explican a complexidade dos fenómenos sociais no espazo; propoñer hipóteses
4899 explicativas, e comunicar resultados dunha procura sinxela utilizando as técnicas de
4900 representación do espazo e o vocabulario xeográfico. O pensamento histórico defínese como o
4901 proceso levado a cabo para interpretar as fontes do pasado e xerar as narrativas históricas a
4902 través da reflexión sobre a súa relevancia, a análise de fontes, a discusión sobre as causas e
4903 consecuencias dos acontecementos, así como a análise dos cambios e continuidades entre estes,
4904 desde unha perspectiva temporal e contextualizada, e con relación a determinados criterios éticos
4905 e cívicos. Pero a Xeografía e a Historia non só abordan o pasado, senón tamén o presente e o
4906 futuro nun dobre plano: os estudantes deben comprender a súa realidade inmediata a partir dos
4907 coñecementos do pasado para tomar decisións futuras sen prexuízos, como cidadáns autónomos
4908 e coherentes. E nun segundo plano, a Xeografía e a Historia permiten explicar e entender o
4909 presente como un proceso inacabado (eliminando posturas teleolóxicas) sobre o que é posible
4910 actuar desde unha perspectiva científica, para modelar o futuro.

4911 Tanto nos obxectivos como nos criterios de avaliación e nos contidos queda reflectida a visión
4912 funcional e activa das aprendizaxes propias da materia. A avaliación dos obxectivos realízase a
4913 través dos criterios de avaliación, que miden tanto os resultados como os procesos dunha maneira
4914 aberta, flexible e interconectada dentro do currículo. Establécense certas etapas históricas e
4915 determinados ámbitos temáticos nos distintos cursos, pero a progresión de contidos está
4916 condicionada principalmente pola complexidade dos procesos que se poñen en acción e a
4917 madurez persoal e cívica do alumnado, acorde co seu desenvolvemento e capacidades. É
4918 precisamente esta multidimensionalidade da avaliación, que relaciona a adquisición de
4919 coñecementos, o desenvolvemento e a posta en acción de destrezas e procesos, así como o
4920 exercicio e incorporación de actitudes, valores e compromisos, a que debe facer dos criterios a
4921 guía das intencións e das estratexias educativas. Porque todas estas facetas formativas deben
4922 verse comprometidas nas iniciativas e a aprendizaxe do alumnado con base nunha consideración
4923 integral da súa formación. Hai, polo tanto, un avance na óptica curricular que profunda na
4924 substitución da acumulación enumerativa enciclopedista baseada na memorización de datos polo

4925 afondamento do coñecemento, a aplicación práctica da aprendizaxe e o desenvolvemento de
4926 competencias que permitan avaliar o alumnado desde unha perspectiva multifocal. A aplicación
4927 dunhas metodoloxías máis activas contribuirá a que o alumnado mostre e potencie todas as súas
4928 capacidades, o que fomentará máis a súa motivación e predisposición á aprendizaxe.

4929 Neste sentido, os criterios de avaliación e os contidos, estruturados por cursos e en tres
4930 bloques, son concibidos como unha meta e non só como unha base da que partir, situando no
4931 alumnado o protagonismo na súa construción para dotalos de significado e comprender con eles o
4932 mundo no que vive. Trátase de non incorrer en enfoques exclusivamente academicistas na
4933 presentación e organización dos contidos, tradicionalmente dispostos en campos disciplinares
4934 estancos, excesivamente concretos, pechados en ámbitos temáticos e a través de secuencias
4935 diacrónicas sucesivas, promovendo unha perspectiva máis aberta e flexible, na que as dimensións
4936 do espazo e do tempo poidan ser interpretadas e desenvoltas ao longo de todos os cursos,
4937 permitindo combinar a xeografía e a historia e conectar os seus métodos e campos de estudo.

4938 O primeiro dos bloques, «Retos do mundo actual», contribúe a que en todos os cursos se
4939 preste especial atención aos desafíos e problemas do presente e da contorna local e global, e
4940 está destinado a espertar no alumnado unha mirada crítica e responsable. Tamén a incidir no
4941 desenvolvemento de procesos de aprendizaxe relacionados coa sociedade da información e do
4942 coñecemento, que esixen unha constante actualización e posta ao día, así como a dispoñer das
4943 destrezas e actitudes necesarias para actuar adecuadamente nas plataformas dixitais e as redes
4944 de comunicación. Con este enfoque baseado en problemas sociais relevantes preténdese
4945 espertar no alumnado a conciencia histórica sobre problemas, conflitos e incertezas actuais,
4946 complementando as visións xeográfica e histórica da sociedade a través da súa dinámica e
4947 evolución no tempo. Perséguese que os xuízos propios e a capacidade de diálogo e de debate
4948 estean fundamentados e argumentados, previndo a desinformación, a falta de criterio e as
4949 actitudes intolerantes e contribuindo a que o alumnado sexa capaz de formular solucións ao
4950 presente para o futuro.

4951 O bloque de «Sociedades e territorios» está orientado á aplicación de estratexias e métodos
4952 das ciencias sociais e, en concreto, dos procedementos e das técnicas que achegan a xeografía e
4953 a historia, a través de metodoloxías como poden ser o traballo por proxectos, o desenvolvemento
4954 de experiencias de investigación e outras propostas baseadas na indución e a experimentación.
4955 Os contidos deste bloque están organizados arredor das grandes cuestións que preocupan a
4956 humanidade e que contribúen a explicar a orixe e a evolución das sociedades ao longo do tempo
4957 e do espazo. Tales cuestións preséntanse, de maneira transversal, a través das distintas etapas
4958 históricas, desde a Prehistoria ata a Idade Moderna nos dous primeiros cursos, e no mundo
4959 contemporáneo en terceiro e cuarto, contribuindo en todos os casos á comprensión xeral de

4960 permanencias e cambios, e contextualizando e mostrando, de ser o caso, a conexión co presente
4961 dos fenómenos analizados.

4962 O terceiro bloque de obxectivos, «Compromiso cívico local e global», subliña a importancia
4963 deste compoñente que integra, ademais de valores e actitudes (tolerancia, respecto,
4964 compromiso...), outros ámbitos asociados ao desenvolvemento persoal do alumnado, como poden
4965 ser o sentido da responsabilidade, o desenvolvemento do espírito crítico, a capacidade para crear
4966 unha opinión propia, ou o sentirse parte activa do devir da sociedade. Estas dimensións son
4967 fundamentais para a formación integral, tanto polo sentido que lle outorga ao resto dos saberes,
4968 aos que complementa e lles dá significado, como pola súa proxección social e cidadá.

4969 En cada un dos catro cursos cada bloque divídese, pola súa vez, en epígrafes con aspectos
4970 xenéricos clave. Tales bloques non son nin homoxéneos nin equilibrados, polo que non é preciso
4971 que se correspondan de forma directa con cada unha das avaliacións do curso ordinario, á vez
4972 que permiten subdivisións ou alteracións internas.

4973 A proposta pretende darlles a liberdade suficiente a cada departamento e ao seu profesorado,
4974 para a organización destes contidos, a súa programación, secuenciación, parcelación e enfoque.
4975 Isto inclúe a posibilidade de realizar un percorrido cronolóxico —diacrónico ou invertido— ou
4976 transversal, dentro dos aspectos tratados en cada curso —enténdase referido tamén á
4977 metodoloxía e as estratexias específicas—, en función dos obxectivos e as situacións de
4978 aprendizaxe propostas, incidindo na contextualización histórica e xeográfica cun enfoque
4979 multicausal e desde a perspectiva do estudo comparado. En calquera caso, a atención á
4980 individualidade e diversidade do alumnado, aos seus intereses e aptitudes, ha de permitir a
4981 necesaria diversificación dos itinerarios de aprendizaxe, así como a aplicación de criterios de
4982 flexibilidade que permitan poñer en acción propostas e iniciativas educativas que favorezan a
4983 inclusión.

4984 Doutra banda, o papel vertebrador de procesos e contidos diversos, que incorpora campos
4985 temáticos, recursos e procedementos de diferentes áreas de coñecemento, facilita a formulación
4986 de estratexias interdisciplinares ao longo dos catro cursos da etapa. A capacidade de
4987 contextualizar as aprendizaxes e conectalos con problemas actuais e retos do presente, desde
4988 unha perspectiva interpretativa do tempo e comprensiva do espazo, permite dotalos de
4989 funcionalidade, interese e utilidade para o alumnado, así como crear escenarios diversos nos que
4990 desenvolver iniciativas e proxectos en situacións reais que propicien a participación e o
4991 compromiso coa contorna e a comunidade.

4992 24.2 Obxectivos

Obxectivos da materia

OBX1. Buscar, seleccionar, tratar e organizar información sobre temas relevantes do presente e do pasado, usando criticamente fontes históricas e xeográficas, para adquirir coñecementos, elaborar e expresar contidos en varios formatos.

- Este obxectivo pretende dotar o alumnado das ferramentas, destrezas e capacidades que lle faciliten a adquisición e incorporación de datos, contidos e saberes. Iso implica a utilización de sistemas de procura, bases de datos e plataformas de recursos en contornas dixitais accesibles ao alumnado, ademais da utilización doutro tipo de documentos e fontes xeográficas e históricas de diversa tipoloxía, sobre as que se poderá analizar e valorar o seu uso veraz, confiable e seguro, e a intencionalidade na interpretación dos procesos.
- A lectura comprensiva; a crítica de fontes; o manexo, organización e clasificación de datos a través da elaboración de recursos propios, mediante a xeración de bases de datos e táboas; o deseño de esquemas para establecer relacións e conexións; a redacción de textos de sínteses; así como o emprego de estratexias adecuadas para conectar e organizar eficazmente a información compartida, tanto en contornas individuais como colectivas, constitúen outros procesos básicos que hai que incluír.

OBX2. Indagar, argumentar e elaborar produtos propios sobre problemas xeográficos, históricos e sociais que resulten relevantes na actualidade, desde o local ao global, para desenvolver un pensamento crítico, respectuoso coas diferenzas, que contribúa á construción da propia identidade e a enriquecer o acervo común.

- Este obxectivo persegue a xeración de xuízos propios a partir do contraste de distintas fontes de información e a súa conexión con distintas correntes de pensamento e movementos ideolóxicos, así como a súa exposición argumentada a través de diálogos e debates sobre asuntos centrais da actualidade e do pasado. Incorpora o intercambio de ideas e a formación da identidade individual, o afianzamento dunha actitude respectuosa e a creación dunha conciencia cívica que inclúa o respecto a outras formas de pensar e valorar.
- Por outra banda, a capacidade discursiva, utilizando diferentes medios de expresión e distintas canles de comunicación, debe incorporar o manexo adecuado e correcto de conceptos, datos e situacións acordes co contexto.
- Finalmente, a consecución deste obxectivo ha de xerar a necesidade de elaborar produtos capaces de reflectir con orixinalidade e creatividade ideas e pensamentos, o que contribúe ao enriquecemento cultural e artístico que conforma o noso acervo común.

OBX3. Coñecer os principais desafíos aos que se enfrontaron distintas sociedades ao longo do tempo, identificando as causas e consecuencias dos cambios producidos e os problemas aos que se enfrontan na actualidade, mediante o desenvolvemento de proxectos de investigación e o uso de fontes fiables, para realizar propostas que contribúan ao desenvolvemento sustentable.

- A análise e a comprensión dos fenómenos, situacións ou acontecementos que teñen unha especial relevancia ou interese no mundo no que vive o alumnado é o que se persegue con este obxectivo. O mellor medio para alcanzalo é mediante a aprendizaxe a través de proxectos, retos ou problemas, tanto individualmente como en equipo.
- Este modo de aprendizaxe outórgalle tamén ao alumnado o protagonismo na construción do coñecemento e un papel activo na xeración de contidos por medio de procesos e estratexias de indagación e investigación, a través do manexo de distintas formas de representación gráfica, cartográfica e visual, e do uso correcto, crítico e eficaz dos medios de comunicación, profundando na capacidade de discernir desinformación deliberada e opinións infundadas.
- Igualmente, implica dotar as iniciativas que levan a cabo dun sentido de utilidade, conectándoas con problemas actuais que lle afectan á súa comunidade e que requiran da súa análise, comprensión e compromiso. Deste xeito, calquera tema do pasado ou do presente adquire significación, na medida en que contribúe a entender a realidade e a valorar propostas e alternativas aos desafíos actuais e ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.

OBX4. Identificar e analizar os elementos da paisaxe e a súa articulación en sistemas complexos naturais, rurais e urbanos, así como a súa evolución no tempo, interpretando as causas das transformacións e valorando o grao de equilibrio existente nos distintos ecosistemas, para promover a súa conservación, mellora e uso sustentable.

- Identificar os elementos e relacións da contorna, o seu equilibrio e evolución, e facelo a partir do descubrimento e a análise é o que busca este obxectivo, que ademais pretende, mediante a explicación multicausal, facilitar a comprensión e a necesaria actitude responsable con vistas á súa conservación.
- Busca, así mesmo, que o alumnado, non sen antes valorar os resultados positivos en certos ámbitos do progreso, a civilización, a técnica e a cultura, se cuestione eticamente as consecuencias do desenvolvemento tecnolóxico e a globalización con respecto á diversidade cultural, a competencia polos recursos, a conflitividade internacional, as migracións, o despoboamento rural e, en xeral, a degradación da vida na Terra.
- Doutra banda, a calidade ambiental dos espazos nos que vivimos, sexan contornas naturais, rurais ou urbanas, determina, en varios sentidos, o presente e futuro do alumnado, que debe valorar as posibilidades que se lle ofrecen para o seu desenvolvemento persoal, pero tamén as limitacións que hai que implementar para asegurar o mantemento e coidado dos devanditos espazos, atendendo a problemas como a contaminación das grandes urbes e o despoboamento do medio rural.
- O logro deste obxectivo implica tamén a toma de conciencia sobre a gravidade das consecuencias da crise climática e a esixencia de adoptar condutas respectuosas coa dignidade de todos os seres vivos, tendente a asegurar un desenvolvemento sustentable. Debe, ademais, promover posturas activas e de participación con respecto á mellora, en xeral, da contorna, tanto nunha escala local como global, e en favor dunha repartición xusta, equitativa e solidaria dos recursos nun sentido global.

OBX5. Analizar de forma crítica formulacións históricas e xeográficas explicando a construción dos sistemas democráticos e os principios constitucionais que rexen a vida en comunidade, así como asumindo os deberes e dereitos propios do noso marco de convivencia, para promover a participación cidadá e a cohesión social.

- Mediante este obxectivo preténdese alcanzar o coñecemento e a comprensión dos principios, valores e fundamentos que conforman o noso modelo de convivencia e que están recollidos na Constitución española e plasmados no Estatuto de autonomía de Galicia, garantindo o exercicio das nosas liberdades e dereitos, e promovendo a responsabilidade civil, a iniciativa cidadá, a cohesión social, o cumprimento efectivo dos dereitos e liberdades e a asunción dos deberes cívicos.
- O alumnado ha de ver a Constitución e o Estatuto de autonomía como o produto non só dun determinado momento do pasado próximo —a transición á democracia— senón como o resultado dunha traxectoria máis dilatada no tempo que integra os movementos, accións e acontecementos que, desde distintas culturas políticas, contribuíron ao afianzamento das ideas e valores que axudaron a conformar o sistema democrático actual. Supón, polo tanto, o recoñecemento da memoria democrática e a análise dos distintos momentos históricos que a conforman, en especial, a perda das liberdades e dereitos tras o golpe de estado do 1936, así como a visibilización da achega das mulleres, que marcaron, a través do seu compromiso e da acción pacífica, gran parte dos avances e logros do estado social e de dereito que hoxe gozamos.
- Perséguese, en fin, proporcionarlle ao alumnado instrumentos para construír, aceptar e practicar normas de convivencia acordes cos valores democráticos; instar o exercicio da mediación para buscar unha xestión pacífica dos conflitos e promover unha actitude de vixilancia ante calquera ameaza ou cuestionamento que non se enmarque no contexto dos procedementos que a propia Constitución inclúe para a súa reforma.

OBX6. Comprender os procesos xeográficos, históricos e culturais que conformaron a realidade multicultural na que vivimos, coñecendo e difundindo a historia e a cultura das minorías étnicas presentes no noso país, e valorando a achega dos movementos en defensa da igualdade e a inclusión, para reducir estereotipos, evitar calquera tipo de discriminación e violencia, e recoñecer a riqueza da diversidade.

- Busca este obxectivo que o alumnado entenda a multiculturalidade como o froito de procesos históricos de contacto e interrelación entre distintos pobos e culturas e, máis recentemente, do acelerado proceso de globalización. Tamén como o resultado do recoñecemento da diversidade e do respecto á diferenza no seo da propia sociedade, algo que resulta substancial para a formación cidadá e que supón o desenvolvemento dunha actitude favorable ao avance dos dereitos sociais. Por iso é polo que resultan necesarios o coñecemento e a valoración dos distintos movementos que foron xurdindo para a defensa dos dereitos e liberdades de colectivos especialmente discriminados e, de maneira referencial, do feminismo.
- Así mesmo, é preciso o coñecemento e difusión doutras culturas, particularmente a propia do pobo xitano, contribuíndo así á valoración das diferenzas culturais, así como o recoñecemento e a difusión da historia e cultura das minorías étnicas presentes no noso país, para promover o seu coñecemento e reducir estereotipos. Neste sentido é fundamental erradicar comportamentos segregadores, especialmente os relacionados co xénero e as diferenzas etnoculturais, así como o desenvolvemento de actitudes e accións en favor da igualdade real entre mulleres e homes, e da convivencia con persoas diferentes.
- O alumnado debe concibir que a comunidade é a suma de todos e cada un e que debemos convivir en igualdade de dereitos, de oportunidades e de responsabilidades, tendo en conta que o benestar colectivo depende tamén das nosas achegas individuais.

OBX7. Identificar os fundamentos que sosteñen as diversas identidades propias e as alleas, a través do coñecemento e posta en valor do patrimonio material e inmaterial que compartimos para conservalo e respectar os sentimentos de pertenza, así como para favorecer procesos que contribúan á cohesión e solidariedade territorial no tocante aos valores do europeísmo e da Declaración Universal dos Dereitos Humanos.

- Este obxectivo atende aos procesos de identificación colectiva, co fin de alcanzar a comprensión dos distintos elementos que contribuíron á súa construción e evolución, tales como o territorio, a historia, a arte, a lingua e a cultura.
- Persegue, así mesmo, a comprensión dos mecanismos sociais e emocionais que levan a xerar diferentes sentimentos de pertenza ao longo da historia, respectalos nas súas manifestacións e valorar a importancia que teñen as súas múltiples expresións culturais e artísticas, como parte que son do rico acervo común. Así, recoñecer o significado histórico e simbólico do patrimonio material e inmaterial, e impulsar accións tendentes á súa conservación, promoción e posta en valor como recurso colectivo para o desenvolvemento das nosas vilas resultan procesos fundamentais para que se tome conciencia da súa importancia.
- Os sentimentos de identidade deben valorarse desde as súas diferentes escalas e en relación coas súas consecuencias, tomando conciencia dos conflitos que nalgúns casos contribuíron a ocasionar e a necesidade de recoñecer o sufrimento das vítimas da violencia e do terrorismo.
- De especial relevancia resulta o integrar principios de cohesión e solidariedade territorial, así como concibir a nosa presenza no mundo desde un compromiso fraternal e universal que transcenda as fronteiras, asumindo os valores do europeísmo e os principios que emanan da Declaración Universal dos Dereitos Humanos.

OBX8. Tomar conciencia do papel dos ciclos demográficos, o ciclo vital, as formas de vida e as relacións interxeracionais e de dependencia na sociedade actual e a súa evolución ao longo do tempo, analizándoas de forma crítica, para promover alternativas saudables, sustentables, enriquecedoras e respectuosas coa dignidade humana e o compromiso coa sociedade e a contorna.

- A identificación dos diversos compoñentes que conforman a personalidade (cognitivo, moral, emocional etc.) e o seu devir histórico constitúen o punto de partida deste obxectivo que persegue, así mesmo, a toma de conciencia do transcurso do ciclo vital, dos seus principais estadios, e o papel social que lle correspondeu a cada un deles, así como as diferenzas existentes respecto diso nas distintas culturas, a súa evolución na historia e, de maneira máis próxima, os cambios que se producen arredor das xeracións máis próximas e as relacións entre elas.
- Todo iso implica a análise e coñecemento das razóns polas que se produce a división do traballo como paso previo para abordar a corresponsabilidade no ámbito familiar e analizar criticamente os roles do xénero e idade, ademais de adoptar un compromiso, neste sentido, coa contorna social próxima. Doutra banda, o traballo e as obrigacións laborais foron a base da supervivencia humana ao longo da historia, e dispoñer dunha adecuada orientación profesional e valorar os cambios do mercado laboral son imprescindibles para que o alumnado trace a súa traxectoria académica, asuma as súas responsabilidades e deseñe os seus horizontes de futuro.
- O alumnado ha de entender que a esperanza e a calidade de vida están relacionadas tamén cos estilos de vida e hábitos que se adquiren individual e colectivamente na contorna cultural e familiar.
- Relacionado co anterior, preténdese que oriente o espaxamento cara a actividades enriquecedoras, contribuíndo a un uso adecuado e ético da tecnoloxía e promovendo o compromiso activo e o voluntariado.

OBX9. Coñecer e valorar a importancia da seguridade integral cidadá na cultura de convivencia nacional e internacional, recoñecendo a contribución do Estado, as súas institucións e outras entidades sociais á cidadanía global, á paz, á cooperación internacional e ao desenvolvemento sustentable, para promover a consecución dun mundo máis seguro, solidario, sustentable e xusto.

- A seguridade integral, garantida por institucións e entidades, constitúe a base da convivencia na nosa sociedade e do exercicio da cidadanía. No mundo global de hoxe a seguridade debe concibirse dun modo xeral, así como tamén no contexto das relacións e interaccións con outros pobos. Mediante a consecución deste obxectivo búscase que o alumnado alcance a coñecer os grandes fluxos de difusión cultural e técnica e do comercio internacional, así como no contexto das relacións políticas e diplomáticas, sen eludir a análise crítica dos conflitos e do recurso á forza; a valorar o papel que representaron os distintos territorios e sociedades nesas redes de intercambio, marcadas pola desigualdade e as percepcións etnocéntricas, tratando de evitar lecturas mitificadoras duns e reducionistas doutros; a considerar e valorar toda achega á civilización europea e mundial do noso país con perspectiva e desde a consideración de valores universais relacionados coa paz, a cultura, a xustiza e a solidariedade; a interesarse pola realidade internacional e os problemas existentes no mundo no que vivimos, tratando de que valore a formación de alianzas internacionais como un elemento imprescindible para lograr afrontar os grandes retos aos que se enfrenta a humanidade e a asumir o compromiso colectivo de formar parte de programas e misións que contribúan á seguridade e á paz mundial, e á cooperación con outros países en situación de emerxencia ou pobreza, baixo a garantía de organismos e entidades estatais e internacionais que aseguren o logro dos grandes compromisos contidos nos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.

4993 **24.3 Criterios de avaliación e contidos**

4994 **Primeiro curso**

Materia de Xeografía e Historia
1º curso

Bloque 1. Retos do mundo actual

Criterios de avaliación

Obxectivos

▪ CA1.1. Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.	OBX1
▪ CA1.2. Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	OBX2
▪ CA1.3. Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	OBX2
▪ CA1.4. Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de	OBX3

<p>procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflectan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Identificar os principais problemas, retos e desafíos aos que se enfrontou a humanidade ao longo da historia, os cambios producidos, as súas causas e consecuencias, así como os que, na actualidade, debemos formular e resolver arredor dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Representar adecuadamente información xeográfica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA1.7. Interpretar a contorna desde unha perspectiva sistémica e integradora, a través do concepto de paisaxe, identificando os seus principais elementos e as interrelacións existentes. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA1.8. Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. 	OBX9
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Localización espacial: representación do espazo, orientación e escalas. Utilización de recursos dixitais e interpretación e elaboración de mapas, esquemas, imaxes e representacións gráficas. Tecnoloxías da información xeográfica (TIX). Emerxencia climática: elementos e factores que condicionan o clima e o impacto das actividades humanas. Métodos de recollida de datos meteorolóxicos e interpretación de gráficos. Riscos e catástrofes climáticas no presente, no pasado e no futuro. Vulnerabilidade, prevención e resiliencia da poboación ante as catástrofes naturais e os efectos do cambio climático. Biodiversidade. Dinámicas e ameazas dos ecosistemas planetarios. Formas e procesos de modificación da superficie terrestre. A influencia humana na alteración dos ecosistemas no pasado e na actualidade. Conservación e mellora da contorna local e global. Riqueza e valor patrimonial de España e Galicia. Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. Sociedade do coñecemento. Introducción aos obxectivos e estratexias das Ciencias Sociais e ao uso dos seus procedementos, termos e conceptos. Uso de plataformas dixitais. Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. A visión dos dilemas do mundo actual, punto de partida para o pensamento crítico e o desenvolvemento de xuízos propios. 	
Bloque 2. Sociedades e territorios	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e 	OBX1

tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.	
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Prehistoria e a Idade Antiga, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Argumentar de forma crítica sobre problemas de actualidade a través de coñecementos históricos, contrastando e valorando fontes diversas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos da época antiga, valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Identificar, interpretar e analizar os mecanismos que regularon a convivencia e a vida en común ao longo da historia, desde a orixe da sociedade ás distintas civilizacións que se foron sucedendo, sinalando os principais modelos de organización social, política, económica e relixiosa que se foron xestando. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.7. Situar o nacemento e desenvolvemento de distintas civilizacións e situalas no espazo e no tempo, integrando os elementos históricos, culturais, institucionais e relixiosos que as conformaron, explicando a realidade multicultural xerada ao longo do tempo e identificando as súas achegas máis relevantes á cultura universal. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.8. Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia antiga, coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal. 	OBX7
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo. Análise interdisciplinar da orixe do ser humano e do nacemento da sociedade. Grandes migracións humanas e o nacemento das primeiras culturas. Condicionantes xeográficos e interpretacións históricas do xurdimento das civilizacións. As grandes rutas comerciais e as estratexias polo control dos recursos: talasocracias e imperios, conquista e colonización. Violencia e conflitos armados. O crecemento dos exércitos e a evolución do armamento desde os hoplitas. Os civís durante as guerras. Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino suevo. 	

- As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión.
- A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo antigo: democracias, repúblicas, imperios e reinos. Evolución da teoría do poder.
- As raíces clásicas da cultura occidental. A construción das identidades culturais, da idea de Europa, e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte. A influencia das civilizacións xudía e islámica na cultura europea.
- O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades: politeísmo, monoteísmo e o xurdimento das grandes relixións.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social na Prehistoria e na Antigüidade.
- Interpretación do territorio e da paisaxe. A cidade e o mundo rural ao longo da historia: polis, urbes, cidades, vilas e aldeas. A pegada humana e a protección do patrimonio ambiental, histórico, artístico e cultural.
- España e Galicia no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas.
- Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial.

Bloque 3. Compromiso cívico e global

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Argumentar a necesidade de accións de defensa, protección, conservación e mellora da contorna natural, rural e urbano a través de propostas e iniciativas que reflectan compromisos e condutas en favor da sustentabilidade e da repartición xusta e solidaria dos recursos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Mostrar actitudes pacíficas e respectuosas e asumir as normas como marco necesario para a convivencia, demostrando capacidade crítica e identificando e respondendo de maneira asertiva ante as situacións de inxustiza e desigualdade. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Argumentar e intervir sobre a igualdade real de homes e mulleres actuando en contra de calquera actitude e comportamento discriminatorio por razón de xénero. 	OBX6

<ul style="list-style-type: none"> CA3.7. Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA3.8. Relacionar os cambios nos estilos de vida tradicional e contrastalos cos que son saudables e sustentables na contorna, a través de comportamentos respectuosos coa propia saúde, coa dos demais e cos outros seres vivos, tomando conciencia da importancia de promover o propio desenvolvemento persoal. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora. Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas. Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural. Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta. Seguridade viaria e mobilidade segura, saudable e sustentable. O espazo público. 	

4995 Segundo curso

Materia de Xeografía e Historia 2º curso	
Bloque 1. Retos do mundo actual	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1 Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Argumentar de forma crítica sobre problemas de actualidade a través de coñecementos xeográficos e históricos, contrastando e valorando fontes diversas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Valorar o grao de sustentabilidade e de equilibrio dos diferentes espazos e desde distintas escalas e analizar a súa transformación e degradación a través do tempo pola acción humana na explotación dos recursos, a súa relación coa evolución da poboación e as estratexias desenvoltas para o seu control e dominio e os conflitos que provocou. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Argumentar a necesidade de accións de defensa, protección, conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana a través de propostas e iniciativas que reflectan compromisos e condutas en favor da sustentabilidade e da repartición xusta e solidaria dos recursos. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos. 	OBX6

<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Coñecer e interpretar os comportamentos demográficos da poboación, os cambios que experimentou e os seus ciclos, identificando e analizando os principais problemas e retos aos que nos enfrentamos no mundo e en España e Galicia. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA1.7. Interpretar desde a perspectiva do desenvolvemento sustentable e da cidadanía global os principais desafíos do mundo actual, expresando a importancia de implicarse na procura de solucións e no modo de concretalos desde a súa capacidade de acción tanto local como global, valorando a contribución do Estado, as súas institucións e as asociacións civís en programas e misións dirixidos por organismos nacionais e internacionais para o logro da paz, a seguridade integral, a convivencia social e a cooperación entre os pobos. 	OBX9
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Desafíos demográficos no mundo actual. Causalidade e comparación no estudo da diversidade social e cultural e das estruturas demográficas en distintas escalas: da global á local. Dinámica demográfica de Galicia. Aglomeracións urbanas e ruralidade. O despoboamento e o sostemento do mundo rural. O desenvolvemento urbano sustentable: a cidade, o espazo de convivencia. Modos e estilos de vida no contexto da globalización. Competencia e conflito polos recursos e o territorio. Mercados rexionais, políticas comerciais e movementos migratorios. Tensións internacionais, choques e alianzas entre civilizacións. Concentración e distribución da riqueza. Formas e modos de percibir e representar a desigualdade. Liñas de acción para unha repartición xusta. A cuestión do mínimo vital. Igualdade. Situacións discriminatorias das nenas e das mulleres no mundo. Roles de xénero e a súa manifestación en todos os ámbitos da sociedade e da cultura. A contribución do Estado e as súas institucións á paz, á seguridade integral, cidadá e á convivencia social. 	
Bloque 2. Sociedades e territorios	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Idade Media e da Idade Moderna, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Utilizar unha secuencia cronolóxica con obxecto de examinar a relación entre feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade e duración), utilizando termos e conceptos apropiados. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Analizar procesos de cambio histórico de relevancia a través do uso de diferentes fontes de información, tendo en conta as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos (das épocas medieval e moderna), valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Recoñecer as desigualdades sociais existentes en épocas pasadas e os mecanismos de dominación e control que se aplicaron, identificando aqueles grupos que se viron sometidos e 	OBX6

silenciados, destacando a presenza de mulleres e de personaxes pertencentes a outros colectivos discriminados.	
<ul style="list-style-type: none"> CA2.6. Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia medieval e moderna coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA2.7. Identificar a orixe histórica de distintas identidades colectivas que se desenvolveron en España e Galicia, interpretando o uso que se fixo delas e mostrando unha actitude de respecto e tolerancia cara aos diferentes sentidos de pertenza, promovendo a solidariedade e a cohesión social. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA2.8. Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos. 	OBX7

Contidos

- Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, cronoloxía, simultaneidade e duración.
- Violencia e conflitos armados. A guerra na Idade Media e na Idade Moderna. Os civís durante as guerras.
- Autoridade e complexidade social durante a Idade Media e a Idade Moderna. Os estamentos.
- A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo medieval e moderno. Evolución da teoría do poder.
- A construción das identidades culturais, da idea de Europa e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte durante a Idade Media e a Idade Moderna. Relacións coa civilización islámica.
- O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades. Herexías, persecucións e guerras de relixión.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social durante a Idade Media e a Idade Moderna.
- A disputa pola hexemonía e a xeopolítica no nacemento e evolución da modernidade. Viaxes, descubrimentos e sistemas de intercambio na formación dunha economía mundial.
- España no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia medieval e moderna da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas. Galicia na Idade Media: a era compostelá e as crises baixomedievais.
- Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. O barroco galego. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial.
- Ciencia, medicina e avances tecnolóxicos. A loita contra epidemias e pandemias. Racionalismo e empirismo na explicación da realidade fronte ás supersticións.

Bloque 3. Compromiso cívico e global

Crterios de avaliación

Obxectivos

<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflectan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Sinalar e explicar aquelas experiencias históricas máis destacables, e anteriores á época contemporánea, nas que se logrou establecer sistemas políticos que favoreceron o exercicio de dereitos e liberdades dos individuos e da colectividade, considerándoas como antecedentes das posteriores conquistas democráticas e referentes históricos das liberdades actuais. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Mostrar actitudes pacíficas e respectuosas e asumir as normas como marco necesario para a convivencia, demostrando capacidade crítica e identificando e respondendo de maneira asertiva ante as situacións de inxustiza e desigualdade. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Sinalar os fundamentos da idea de Europa a través das diferentes experiencias históricas do pasado e identificar o legado histórico, institucional, artístico e cultural como patrimonio común da cidadanía europea. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA3.7. Tomar conciencia do ciclo vital e analizar como cambiaron as súas características, necesidades e obrigacións en distintos momentos históricos, así como as raíces da distribución por motivos de xénero do traballo doméstico, asumindo as responsabilidades e compromisos propios da idade no ámbito familiar, na contorna escolar e na comunidade, e valorando a riqueza que achegan as relacións interxeracionais. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA3.8. Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. 	OBX9

Contidos

- Dignidade humana e dereitos universais. Convención sobre os Dereitos do Neno.
- Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora.
- Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas.
- Interese ante os retos e problemas de actualidade na contorna local e global.
- As redes sociais. Seguridade e prevención ante os riscos e perigos do uso das tecnoloxías da información e da comunicación.

- Convivencia cívica e cultura democrática. Incorporación e implicación na sociedade civil en procesos democráticos. Participación en proxectos comunitarios.
- Solidariedade, empatía e accións de apoio a colectivos en situacións de pobreza, vulnerabilidade e exclusión social.
- Identificación e xestión das emocións e a súa repercusión en comportamentos individuais e colectivos.
- Ciclos vitais, uso do tempo libre e hábitos de consumo. Diferenzas e cambios nas formas de vida nas sociedades actuais e nas do pasado.
- Cidadanía europea. Ideas e actitudes no proxecto de construción dunha identidade común. A seguridade e a cooperación internacional.

4996 Terceiro curso

Materia de Xeografía e Historia	
3º curso	
Bloque 1. Retos do mundo actual	
Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento 	OBX7

das súas expresións culturais.

Contidos

- Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial.
- Globalización. Os movementos migratorios e interculturalidade no ámbito mundial. Conflitos ideolóxicos e etnoculturais.
- Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico.
- Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica.
- O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro.
- Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial.
- Estructuras económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.
- Dilemas e incertezas ante o crecemento, a empregabilidade e a sustentabilidade.
- Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas
- Diversidade social, etnocultural e de xénero. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe en sociedades abertas. Historia e recoñecemento do pobo xitano e outras minorías étnicas do noso país. España, país de migrantes. Novas formas de identificación cultural.

Bloque 2. Sociedades e territorios

Critérios de avaliación

Obxectivos

▪ CA2.1. Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	OBX1
▪ CA2.2. Utilizar secuencias cronolóxicas complexas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade, duración, causalidade), utilizando termos e conceptos específicos do ámbito da Historia e da Xeografía.	OBX1
▪ CA2.3. Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	OBX1
▪ CA2.4. Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do	OBX3

<p>mundo contemporáneo e actual; así mesmo, xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente establecendo relacións de causalidade e consecuencialidade que todo acontecemento histórico vai provocar no futuro.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.6. Coñecer, valorar e exercitar responsabilidades, dereitos e deberes e actuar en favor do seu desenvolvemento e a defensa dos valores constitucionais e democráticos. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.7. Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social, e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.8. Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais. 	OBX7

Contidos

- Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico.
- As fontes históricas como base para a construción do coñecemento sobre o pasado contemporáneo. Contraste entre interpretacións de historiadores.
- A transformación política dos seres humanos: da servidume á cidadanía. Transicións, revolucións e resistencias: permanencias e cambios na época contemporánea. A conquista dos dereitos individuais e colectivos na época contemporánea. Orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais en España e no mundo a través das fontes.
- A chegada a España dunha nova dinastía, uniformismo e reformismo borbónico. Crise do Antigo Réxime en España e Galicia ata 1814. O reformismo ilustrado en Galicia.
- A industrialización en Europa, España e Galicia. Transicións, revolucións, permanencias e cambios na nova orde mundial. Nacemento dunha nova sociedade.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos.
- Os ciclos e réximes demográficos. O reto demográfico en España e Galicia: Envellecemento e políticas demográficas. Cambios dos modos de vida e dos modelos de organización social.
- Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural.
- O nacemento das novas expresións artísticas e culturais ata a metade do século XIX e a súa relación coas artes

clásicas. A personalidade independente de Goya. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial.

- Organización política das sociedades. Ordenamento normativo autonómico, constitucional e supranacional como garante do desenvolvemento de dereitos e liberdades para o exercicio da cidadanía. Cidadanía europea e cosmopolita.

Bloque 3. Compromiso cívico e global

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Realizar propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos. 	OBX 5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.7. Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.8. Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a 	OBX9

sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.

Contidos

- Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión.
- Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática.
- O patrimonio como ben e como recurso. Posta en valor, difusión e xestión da riqueza patrimonial.
- Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

4997 Cuarto curso

Materia de Xeografía e Historia

4º curso

Bloque 1. Retos do mundo actual

Cráterios de avaliación

Obxectivos

▪ CA1.1. Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes	OBX2
▪ CA1.2. Interpretar e explicar de forma argumentada a conexión de España cos grandes procesos históricos da época contemporánea, valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia, así como as achegas do Estado e as súas institucións á cultura europea e mundial.	OBX3
▪ CA1.3. Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social, e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.	OBX5
▪ CA1.4. Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	OBX6
▪ CA1.5. Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das	OBX9

<p>asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.</p>	
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Xeopolítica e principais conflitos no presente. Xenocidios e crimes contra a humanidade. Guerras, terrorismo e outras formas de violencia política. Alianzas e institucións internacionais, mediación e misións de paz. Inxerencia humanitaria e xustiza universal. ▪ Desigualdade e inxustiza no contexto local e global. Solidariedade, cohesión social e cooperación para o desenvolvemento. A achega de España á cooperación para o desenvolvemento. ▪ Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas. A situación en España e Galicia. 	
Bloque 2. Sociedades e territorios	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflictan un dominio e consolidación dos contidos tratados. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2 Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Utilizar secuencias cronolóxicas complexas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade, duración, causalidade), utilizando termos e conceptos específicos do ámbito da historia e da xeografía. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da historia e a xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Producir e expresar xuízos e argumentos persoais e críticos de forma aberta e respectuosa, facendo patente a propia identidade e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e os seus conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.6. Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes. 	OBX 3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.7. Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual; así mesmo, xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente establecendo relacións de causalidade e consecuencialidade que todo acontecemento histórico vai provocar no futuro. 	OBX3

<ul style="list-style-type: none"> CA2.8. Coñecer, valorar e exercitar responsabilidades, dereitos e deberes e actuar en favor do seu desenvolvemento e afirmación a través do coñecemento do noso ordenamento xurídico e constitucional, da comprensión e posta en valor da nosa memoria democrática e dos aspectos fundamentais que a conforman, da contribución dos homes e mulleres a esta, e a defensa dos nosos valores constitucionais. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.9. Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA2.10. Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e da análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA2.11. Coñecer e contribuír a conservar o patrimonio material e inmaterial común, respectando os sentimentos de pertenza e adoptando compromisos con principios e accións orientadas á cohesión e solidariedade territorial da comunidade política, os valores do europeísmo e da Declaración Universal dos Dereitos Humanos. 	OBX7

Contidos

- Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, cronoloxía, simultaneidade e duración.
- Conciencia histórica. Elaboración de xuízos propios e argumentados ante problemas de actualidade contextualizados historicamente. Defensa e exposición crítica destes a través de presentacións e debates.
- Bases ideolóxicas (liberalismo, marxismo e nacionalismo) da contemporaneidade: procesos unificadores e independencias. O movemento obreiro e a súa evolución.
- As revolucións burguesas do século XIX, transición e resistencias ao estado liberal no mundo. A conquista dos dereitos individuais e colectivos na época contemporánea.
- Da Constitución de 1812 á fin da Restauración: orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais en España a través das fontes, e as súas consecuencias para Galicia. A lenta consecución de dereitos sociais en España e Galicia.
- O proceso de transformación da España contemporánea nos seus aspectos políticos, económicos e sociais. Repercusións na Galicia contemporánea.
- A evolución cultural da España do século XIX ao século XX e a formación dunha identidade multicultural compartida. Do Rexionalismo ao Nacionalismo na España periférica. O caso galego.
- As transformacións científicas e tecnolóxicas do século XIX e a súa implicación na sociedade moderna.
- O nacemento das novas expresións artísticas e culturais contemporáneas. Realismo, impresionismo e postimpresionismo. Movementos artísticos do século XIX en España e Galicia.
- As relacións internacionais no século XIX: da Europa da Restauración ao Imperialismo. Causas, desenvolvemento e

consecuencias do colonialismo.

- Conflitos e violencias provocadas a fins do século XIX e na primeira metade do século XX: da paz armada á Primeira Guerra Mundial. Principais acontecementos da guerra e as súas repercusións. Estudo crítico e comparativo.
- As relacións internacionais como consecuencia da Primeira Guerra Mundial: da Revolución Rusa á aparición dos totalitarismos (fascismo e nazismo). A economía de entreguerras como detonante político e social: o crack do 29. O caso español: da Segunda República á Ditadura de Franco.
- A conquista dos dereitos individuais e colectivos no século XX. Orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais e democráticos en España e no mundo a través das fontes: A Segunda República española.
- Relacións multicausais na construción da democracia e as orixes do totalitarismo: os movementos pola liberdade, a igualdade e os dereitos humanos.
- Conflitos e violencias no período de entreguerras: orixe, desenvolvemento e consecuencias directas da Segunda Guerra Mundial. Estudo crítico e comparativo. O holocausto xudeu e as súas consecuencias na historia mundial.
- O nacemento das novas expresións artísticas e culturais contemporáneas: do expresionismo á abstracción. A vangarda europea na primeira metade do século XX: o cubismo e o surrealismo a través dos principais artistas españois e galegos.
- Os fundamentos xeoestratégicos desde a segunda metade do século XX ata a actualidade, a política de bloques, os conflitos da descolonización en Asia e África e a nova orde mundial. O papel dos organismos internacionais.
- O proceso de construción europea. Integración económica, monetaria e cidadá. As institucións europeas. A extensión do estado do benestar en Europa. O futuro de Europa.
- As transformacións científicas e tecnolóxicas dos séculos XX e XXI: a globalización e a era de Internet. Dimensión ética da ciencia e da tecnoloxía. Cambios culturais e novos movementos sociais: feminismo, ecoloxismo e pacifismo. Os medios de comunicación de masas e as redes sociais virtuais.
- A acción dos movementos feministas e sufraxistas na loita pola igualdade de xénero. Mulleres relevantes da historia contemporánea.
- A acción dos movementos sociais de cuarta xeración nun mundo globalizado. Procesos de evolución e involución: a perspectiva emancipadora da interpretación do pasado.
- A transición política e a configuración do estado democrático en España: a Constitución de 1978 e o Estatuto de autonomía de Galicia. O estado do benestar en España.
- A memoria democrática. Experiencias históricas dolorosas do pasado recente e recoñecemento e reparación das vítimas da violencia.
- Os fundamentos xeoestratégicos desde a fin da Guerra Fría. O papel dos organismos internacionais na actualidade.
- Expresións artísticas e culturais tras a Segunda Guerra Mundial: as segundas vangardas e as novas formas de expresión artística posmodernas no mundo actual. A arte actual en España e Galicia.

Bloque 3. Compromiso cívico e global

Criterios de avaliación

Obxectivos

- CA3.1. Producir e expresar xuízos e argumentos persoais e críticos de forma aberta e respectuosa, facendo patente a propia identidade e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual,

OBX2

dos seus retos e os seus conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global.	
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos. 	OBX 5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Coñecer e contribuír a conservar o patrimonio material e inmaterial común, respectando os sentimentos de pertenza adoptando compromisos con principios e accións orientadas á cohesión e a solidariedade territorial da comunidade política, os valores do europeísmo e da Declaración Universal dos Dereitos Humanos. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA3.7. Recoñecer as iniciativas da sociedade civil, reflectidas en asociacións e entidades sociais, adoptando actitudes de participación e transformación no ámbito local e comunitario, especialmente no ámbito das relacións interxeracionais. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA3.8. Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. 	OBX9
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Dignidade humana e dereitos universais. Declaración Universal dos Dereitos Humanos. Cidadanía ética dixital. Novos comportamentos na sociedade da información. Compromiso cívico e participación cidadá. Mediación e xestión pacífica de conflitos e apoio ás vítimas da violencia e do terrorismo. Servizo á comunidade. A corresponsabilidade nos cidadáns. As relacións interxeracionais. A responsabilidade 	

colectiva e individual. O asociacionismo e o voluntariado. Contornas e redes sociais.

- O patrimonio como ben e como recurso. Posta en valor, difusión e xestión da riqueza patrimonial. A diversidade cultural no mundo actual. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial en España e Galicia.
- Cohesión social e integración. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión.
- A igualdade real de mulleres e homes. A discriminación por motivo de diversidade sexual e de xénero. A conquista de dereitos civís nas sociedades democráticas contemporáneas.
- As emocións e o contexto cultural. A perspectiva histórica do compoñente emocional.
- Os valores do europeísmo. Fórmulas de participación en programas educativos europeos.
- Institucións do Estado que garanten a seguridade integral e a convivencia social. Os compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade e a cooperación internacional.

4998 **24.4 Orientacións pedagóxicas**

4999 A intervención educativa na materia de Xeografía e Historia desenvolverá o seu currículo e
5000 tratará de asentar de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes que
5001 lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto de
5002 materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

5003 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
5004 existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores
5005 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se
5006 presentan nos apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
5007 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
5008 alumnado e o seu nivel de desempeño.

5009 **Relación entre os obxectivos da materia de Xeografía e Historia e as competencias clave a través**
5010 **dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I**

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	2-3		4	1-2		1		
OBX2	1-2			2		1-3	3	3
OBX3			3-4-5		3	3-4	1	1
OBX4					2	1-2-3-4	1	
OBX5	5					1-2		1

OBX6	5				3	1-2-3		1
OBX7		3			1	1-2-3		1
OBX8			5	4	2-5	1-2-3		
OBX9	2					1-2-3-4	1	1

5011 **Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe**

- 5012 – Unha organización, programación e secuenciación de contidos, abordadas desde unha
5013 perspectiva cronolóxica ou máis transversal, en función dos obxectivos didácticos e das
5014 situacións de aprendizaxe propostas, incidindo na contextualización histórica e xeográfica
5015 desde un enfoque multicausal e desde unha perspectiva de estudo comparado.
- 5016 – Un enfoque metodolóxico eminentemente práctico e activo que siga a máxima de que se
5017 aprende facendo e que inclúa a realización de proxectos significativos para o alumnado e a
5018 resolución colaborativa de problemas, que reforzará a autoestima, a autonomía, a reflexión e a
5019 responsabilidade. Ademais, este modo de aprendizaxe outórgalle tamén ao alumnado o
5020 protagonismo na construción do coñecemento e un papel activo na xeración de contidos por
5021 medio de procesos e estratexias de indagación e investigación, a través do manexo de distintas
5022 formas de representación.
- 5023 – Unha concepción do profesorado como orientador, promotor e facilitador do desenvolvemento
5024 no alumnado, axustándose ao nivel competencial inicial deste e tendo en conta a atención á
5025 súa diversidade e individualidade. Isto permitirá, ademais, adaptarse aos seus intereses,
5026 aptitudes e diferentes ritmos, así como prever as dificultades de aprendizaxe e deseñar, de ser
5027 o caso, os necesarios mecanismos de reforzo. Ten que permitir, igualmente, a necesaria
5028 diversificación dos itinerarios de aprendizaxe, así como a aplicación de criterios de flexibilidade
5029 que permitan poñer en acción propostas e iniciativas educativas que favorezan a inclusión.
- 5030 – A formulación de estratexias interdisciplinares para as que esta materia representa un papel
5031 central como eixe vertebrador, na medida en que incorpora campos temáticos, recursos e
5032 procedementos de diferentes áreas de coñecemento. Isto permitirá que o alumnado perciba a
5033 aprendizaxe desde unha perspectiva conxunta, relacional e global evitando unha visión
5034 compartimentada das materias.
- 5035 – A contextualización das aprendizaxes e a súa conexión cos problemas actuais e retos do
5036 presente, desde unha perspectiva interpretativa do tempo e comprensiva do espazo, facilitando
5037 dotalos de funcionalidade, interese e utilidade para o alumnado e permitindo crear escenarios

- 5038 diversos nos que desenvolver iniciativas e proxectos en situacións reais que propician a
5039 participación e o compromiso co contorno e a comunidade.
- 5040 – A interacción no seo do grupo, incluída a persoa docente, coa resolución de interrogantes e
5041 a exposición argumentada a través de diálogos e debates sobre asuntos centrais da
5042 actualidade e do pasado, facilitando o intercambio de ideas e a formación da identidade
5043 individual, o afianzamento dunha actitude tolerante e a creación dunha conciencia cívica que
5044 inclúe o respecto a outras formas de pensar e valorar.

5045

Anexo III

5046

Currículo dos ámbitos dos programas de diversificación curricular

5047

1 Científico-Tecnolóxico

5048

1.1 Introducción

5049

5050

5051

5052

5053

5054

A formación integral do alumnado require da comprensión de conceptos e procedementos científicos e tecnolóxicos que lle permitan desenvolverse e involucrarse en cuestións relacionadas coa ciencia e a tecnoloxía, reflexionando sobre estas; tomar decisións fundamentadas e desenvolverse nun mundo en continuo desenvolvemento científico, tecnolóxico, económico e social, co obxectivo de poder integrarse na sociedade democrática como cidadáns e cidadás comprometidos.

5055

5056

5057

5058

5059

5060

5061

5062

O desenvolvemento curricular do ámbito Científico-Tecnolóxico nos programas de diversificación curricular na educación secundaria obrigatoria responde aos propósitos pedagóxicos destes ensinos: en primeiro lugar, facilitar a adquisición das competencias clave definidas no perfil de saída da etapa a través da integración de obxectivos, criterios de avaliación e contidos das materias de Matemáticas, Física e Química e Bioloxía e Xeoloxía nun mesmo ámbito; en segundo lugar, contribuír ao desenvolvemento de competencias para a aprendizaxe permanente ao longo da vida, co fin de que o alumnado poida proseguir os seus estudos en etapas postobrigatorias.

5063

5064

5065

5066

5067

5068

5069

5070

5071

5072

5073

5074

5075

Os obxectivos do ámbito vincúlanse directamente cos descritores das oito competencias clave definidas no perfil de saída do alumnado ao termo do ensino básico. Estes obxectivos están intimamente relacionados e fomentan que o alumnado observe o mundo, os fenómenos que ocorren ao seu arredor e as aplicacións tecnolóxicas, cunha curiosidade científica que o conduza á formulación de preguntas sobre o observado, á súa interpretación desde o punto de vista científico, á resolución de problemas e á análise crítica sobre a validez das solucións, e, en definitiva, ao desenvolvemento de razoamentos propios do pensamento científico para o emprendemento de accións que minimicen o impacto ambiental e preserven a saúde. Así mesmo, cobran especial relevancia a comunicación e o traballo en equipo, de forma integradora e con respecto á diversidade, pois son destrezas que lle permitirán ao alumnado desenvolverse na sociedade da información. Por último, as destrezas socioafectivas constitúen un elemento esencial para a consecución dos obxectivos, polo que no currículo se dedica especial atención á súa mellora.

5076 O logro dos obxectivos valorarase mediante os criterios de avaliación que, deseñados cunha
5077 vinculación directa con eles e estes, pola súa vez, coas competencias clave, confiren un enfoque
5078 plenamente competencial ao ámbito. Os contidos proporcionan o conxunto de coñecementos,
5079 destrezas e actitudes que contribuirán ao logro dos obxectivos. En xeral, non existe unha
5080 vinculación unívoca e directa entre criterios de avaliación e contidos, senón que os obxectivos se
5081 poderán avaliar mediante a mobilización de diferentes contidos, proporcionando a flexibilidade
5082 necesaria para establecer conexións entre os distintos bloques.

5083 Os criterios de avaliación e os contidos correspondentes á materia de Matemáticas agrúpanse
5084 nos mesmos bloques que na educación secundaria obrigatoria: o sentido numérico caracterízase
5085 pola aplicación do coñecemento sobre numeración e cálculo en distintos contextos; o sentido da
5086 medida céntrase na comprensión e comparación de atributos dos obxectos e seres vivos do
5087 mundo natural; o sentido espacial aborda a comprensión dos aspectos xeométricos do noso
5088 mundo; o sentido alxébrico proporciona a linguaxe no que se comunican as matemáticas e as
5089 ciencias; por último, o sentido estocástico comprende a análise e a interpretación dos datos e a
5090 comprensión de fenómenos aleatorios para fundamentar a toma de decisións nun mundo cheo de
5091 incerteza.

5092 Os criterios de avaliación e os contidos relacionados coas ciencias da natureza agrúpanse en
5093 bloques que abarcan coñecementos, destrezas e actitudes relativos ás catro ciencias básicas
5094 (física, química, bioloxía e xeoloxía), coa finalidade de proporcionarlle ao alumnado unhas
5095 aprendizaxes esenciais sobre a ciencia, as súas metodoloxías e as súas aplicacións para
5096 configurar o seu perfil persoal e social. Estes contidos permitiránlle ao alumnado analizar a
5097 anatomía e a fisioloxía do seu organismo e adoptar hábitos saudables para coidalo; establecer un
5098 compromiso social coa saúde pública; examinar o funcionamento dos sistemas biolóxicos e
5099 xeolóxicos e valorar a importancia do desenvolvemento sustentable; explicar a estrutura da
5100 materia e as súas transformacións; analizar as interaccións entre os sistemas fisicoquímicos e
5101 valorar a relevancia da enerxía na sociedade. Ademais, este currículo propón a existencia dun
5102 bloque de contidos comúns que fai referencia ás metodoloxías da ciencia e á súa importancia no
5103 desenvolvemento desta e que constitúe un eixe metodolóxico do ámbito sendo necesario
5104 traballalo simultaneamente con cada un dos bloques de ciencias restantes.

5105 O sentido socioafectivo constitúe outro bloque cun evidente sentido transversal. Os criterios de
5106 avaliación e os contidos que comprende oriéntanse cara á adquisición e aplicación de estratexias,
5107 destrezas e actitudes para entender e manexar as emocións, establecer e alcanzar metas, sentir e
5108 mostrar empatía, a solidariedade, o respecto polas minorías e a igualdade efectiva entre homes e
5109 mulleres na actividade científica. Deste xeito, increméntanse as destrezas para tomar decisións
5110 responsables e informadas, o que se dirixe á mellora do rendemento do alumnado en ciencias, á

5111 diminución de actitudes negativas cara a elas, e á promoción dunha aprendizaxe activa na
5112 resolución de problemas e ao desenvolvemento de estratexias de traballo colaborativo.

5113 Debe terse en conta que a presentación dos contidos non implica ningunha orde cronolóxica,
5114 xa que o currículo se deseñou como un todo integrado, configurando así un ámbito científico.

5115 Para a consecución dos obxectivos propónse o uso de metodoloxías propias da ciencia e das
5116 tecnoloxías dixitais, abordadas cun enfoque interdisciplinario, coeducativo e conectado coa
5117 realidade do alumnado. Preténdese con iso que a aprendizaxe adquira un carácter significativo a
5118 través da formulación de situacións de aprendizaxe preferentemente vinculadas ao seu contexto
5119 persoal e á súa contorna socioeconómica. Todo iso para contribuír á formación dun alumnado
5120 comprometido cos desafíos e retos do mundo actual e os Obxectivos de Desenvolvemento
5121 Sustentable, facilitando a súa integración e a súa plena participación na sociedade democrática e
5122 plural.

5123 1.2 Obxectivos

Obxectivos do ámbito

OBX1. Recoñecer os motivos polos que ocorren os principais fenómenos naturais, a partir de situacións cotiás, e explicalos en termos das leis e teorías científicas adecuadas, para poñer en valor a contribución da ciencia á sociedade.

- A aprendizaxe das ciencias desde a perspectiva integradora do enfoque STEM ten como base o recoñecemento dos fundamentos científicos dos fenómenos que ocorren no mundo real. As alumnas e os alumnos competentes recoñecen os porqués científicos do que sucede ao seu arredor e interprétano a través das leis e teorías correctas. Isto posibilita que o alumnado estableza relacións construtivas entre a ciencia e a súa vida cotiá, o que lles permite desenvolver a capacidade para facer interpretacións doutros fenómenos diferentes, aínda que non fosen estudados previamente. Ao adquirir este obxectivo, espérase no alumnado un interese pola ciencia e pola mellora da contorna e da calidade de vida.
- Aspectos tan importantes como a conservación do medio ambiente ou a preservación da saúde, física e mental, teñen unha base científica, e comprender a súa explicación e os seus fundamentos básicos outorga ao alumnado un mellor entendemento da realidade, o que favorece unha participación activa na contorna educativa e un maior compromiso e implicación co desenvolvemento global no marco dunha sociedade inclusiva.

OBX2. Interpretar e modelizar en termos científicos problemas e situacións da vida cotiá aplicando diferentes estratexias, formas de razoamento, ferramentas tecnolóxicas e o pensamento computacional, para achar e analizar solucións comprobando a súa validez.

- O razoamento e a resolución de problemas considérase unha destreza esencial para o desenvolvemento de actividades científicas ou técnicas, polo que deben ser dous eixes fundamentais na aprendizaxe das ciencias e das matemáticas. Para resolver un problema, é esencial realizar unha lectura atenta e comprensiva, interpretar a situación formulada, extraer a información relevante e transformar o enunciado verbal nunha forma que poida ser

resolta mediante procedementos previamente adquiridos. Este proceso complementase coa utilización de diferentes formas de razoamento, tanto dedutivo como indutivo, para obter a solución. Para iso son necesarias a realización de preguntas adecuadas, a elección de estratexias que implican a mobilización de coñecementos e a utilización de procedementos e algoritmos. O pensamento computacional xoga tamén un papel central na resolución de problemas, xa que comprende un conxunto de formas de razoamento como a automatización, o pensamento algorítmico ou a descomposición en partes. A análise das solucións obtidas potencia a reflexión crítica sobre a súa validez tanto desde un punto de vista estritamente matemático como desde unha perspectiva global, valorando aspectos relacionados coa sustentabilidade, o consumo responsable, a igualdade de xénero, a equidade ou a non discriminación, entre outros.

- O desenvolvemento deste obxectivo fomenta un pensamento máis diverso e flexible, mellora a capacidade do alumnado para resolver problemas en diferentes contextos, amplía a propia percepción sobre as ciencias e as matemáticas e enriquece e consolida os conceptos básicos, o que repercute nun maior nivel de compromiso, no incremento da curiosidade e na valoración positiva do proceso de aprendizaxe, favorecendo a integración social.

OBX3. Utilizar os métodos científicos, facendo indagacións e levando a cabo proxectos, para desenvolver os razoamentos propios do pensamento científico e mellorar as destrezas no uso das metodoloxías científicas.

- O desempeño de destrezas científicas supón un dominio progresivo no uso das metodoloxías propias da investigación científica para levar a cabo estudos sobre aspectos clave do mundo natural. Para o alumnado competente, a consecución deste obxectivo supón mellorar as destrezas para realizar observacións sobre a contorna cotiá, formular preguntas e hipóteses sobre el e comprobar a súa veracidade mediante o emprego da experimentación, utilizando as ferramentas e normativas que sexan máis convenientes en cada caso.
- Ademais, desenvolverse no uso de metodoloxías científicas supón unha ferramenta fundamental no traballo colaborativo por proxectos que leva a cabo na ciencia, e cobra especial importancia na formación do alumnado.

OBX4. Analizar os efectos de determinadas accións cotiás sobre a saúde, o medio natural e social, baseándose en fundamentos científicos, para valorar a importancia dos hábitos que melloran a saúde individual e colectiva, evitan ou minimizan os impactos ambientais negativos e son compatibles cun desenvolvemento sustentable.

- A actividade humana produciu importantes alteracións na contorna cun ritmo de avance sen precedentes na historia da Terra. Algunhas destas alteracións, como o aumento da temperatura media terrestre, a acumulación de residuos plásticos, a destrución de ecosistemas, a perda da biodiversidade e a diminución da dispoñibilidade de auga potable e outros recursos, entre outras, poñen en grave perigo algunhas actividades humanas esenciais, entre as que destaca a produción de alimentos.
- Así mesmo, instaláronse nas sociedades máis desenvoltas certos hábitos prexudiciais como a dieta rica en graxas e azucres, o sedentarismo, o uso de drogas ou a adicción ás novas tecnoloxías. Isto deu lugar a un aumento da frecuencia dalgunhas patoloxías físicas e mentais que constitúen importantes problemas da sociedade actual.
- Con todo, determinadas accións e hábitos saudables e sustentables (como alimentación sa, exercicio físico ou consumo responsable) poden contribuír á preservación e mellora da saúde individual e colectiva e a frear as tendencias ambientais negativas anteriormente descritas. Por iso, é imprescindible para o pleno desenvolvemento persoal do alumnado como cidadán que coñeza e aplique os fundamentos científicos que xustifican un estilo de vida saudable e sustentable.

OBX5. Interpretar e transmitir información e datos científicos, contrastando previamente a súa veracidade, e utilizando linguaxe verbal ou gráfica apropiada, para adquirir e afianzar coñecementos da contorna natural e social.

- Nos ámbitos científicos, así como en moitas outras situacións da vida, é necesario seleccionar, interpretar e analizar toda a información dispoñible para ser utilizada con fins concretos. A información de carácter científico pode presentarse en formatos moi diversos, como enunciados, gráficas, táboas, modelos, diagramas etc., que é necesario comprender para traballar de forma adecuada na ciencia. Así mesmo, a linguaxe matemática outórgalle á aprendizaxe da ciencia unha ferramenta potente de comunicación global, e as linguaxes específicas das distintas disciplinas científicas réxense por normas que é necesario comprender e aplicar.
- O alumnado debe ser competente na selección de información rigorosa e veraz procedente de fontes fiables e contrastadas, na avaliación crítica e a interpretación correcta da información que se lle proporciona, e na súa transmisión a partir dunha observación ou dun estudo. Para iso ha de empregar con corrección distintos formatos e ter en conta certas normas específicas de comunicación das disciplinas científicas.

OBX6. Identificar as ciencias e as matemáticas implicadas en contextos diversos, interrelacionando conceptos e procedementos para aplicalos en situacións da vida cotiá.

- O coñecemento das ciencias e das matemáticas responde á necesidade da sociedade ante os grandes desafíos e retos de carácter transdisciplinario que a humanidade ten expostos. A presenza do ámbito Científico-Tecnolóxico no currículo dos programas de diversificación curricular debe ser valorado polo alumnado como unha ferramenta esencial para aumentar a súa competencia científica, o que lle permite conectar os coñecementos das diferentes áreas integradas no ámbito, facendo que a súa aprendizaxe sexa máis significativa e poida ser empregada con posterioridade en diferentes situacións.
- Polo tanto, é importante que o alumnado teña a oportunidade de identificar e experimentar a aplicación das ciencias e as matemáticas en diferentes contextos, entre os que destacan o persoal, o escolar e o social.
- A conexión entre as ciencias e as matemáticas e outros ámbitos non debería limitarse aos saberes conceptuais, senón ampliarse aos procedementos e actitudes científicos, de forma que poidan ser transferidos e aplicados a outros contextos da vida real e á resolución de problemas da contorna persoal, escolar e social.

OBX7. Desenvolver destrezas persoais identificando e xestionando emocións, poñendo en práctica estratexias de aceptación do erro como parte do proceso de aprendizaxe e adaptándose ante situacións de incerteza, para mellorar a perseveranza na consecución de obxectivos e a valoración da aprendizaxe das ciencias.

- Formular preguntas e resolver problemas científicos ou retos máis globais nos que interveñen o pensamento científico e o razoamento matemático debe ser unha tarefa gratificante. Por iso, a adquisición e o desenvolvemento de destrezas emocionais dentro da aprendizaxe das ciencias e das matemáticas diminúe a ansiedade e inseguridade, fomenta o benestar do alumnado, a autorregulación emocional e o interese cara á aprendizaxe do ámbito.
- O desenvolvemento deste obxectivo implica identificar e xestionar as emocións, recoñecer fontes de tensións, ser perseverante, pensar de forma crítica e creativa, mellorar a resiliencia e manter unha actitude proactiva ante novos desafíos. Para a consecución deste obxectivo é necesario que o alumnado se enfrente a pequenos retos que contribúan á reflexión sobre o propio pensamento, eviten posibles bloqueos e promovan a mellora do autoconceito ante a aprendizaxe do ámbito.

OBX8. Desenvolver destrezas sociais e traballar de forma cooperativa en equipos diversos con roles asignados que permitan potenciar o crecemento entre iguais, valorando a importancia de romper os estereotipos de xénero na investigación científica, para o emprendemento persoal.

- O avance científico é produto do esforzo colectivo e de cando en cando o resultado do traballo dun só individuo. A ciencia implica comunicación e colaboración entre profesionais, en ocasións adscritos a diferentes disciplinas. Así mesmo, para a xeración de novos coñecementos é esencial que se compartan as conclusións e procedementos obtidos por un grupo de investigación co resto da comunidade científica. Pola súa vez, estes coñecementos serven de base para a construción de novas investigacións e descubrimentos.
- Cabe destacar, ademais, que a interacción e colaboración son de grande importancia en diversos ámbitos profesionais e sociais e non exclusivamente nun contexto científico. O traballo colaborativo ten un efecto enriquecedor sobre os resultados obtidos e no desenvolvemento persoal dos seus participantes, pois permite o intercambio de puntos de vista en ocasións moi diversos. A colaboración e cooperación implican mobilizar as destrezas comunicativas e sociais do alumnado e require dunha actitude respectuosa e aberta fronte ás ideas alleas, que valore a importancia de romper os roles de xénero e estereotipos sexistas. Por este motivo, a aprendizaxe cooperativa é imprescindible para o desenvolvemento pleno do alumnado.

5124 **1.3 Criterios de avaliación e contidos**

5125 **Primeiro curso**

Ámbito Científico-Tecnolóxico	
1º curso	
Bloque 1. Destrezas científicas básicas	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Formular preguntas e hipóteses que poidan ser respondidas ou contrastadas utilizando o método científico, a observación, a información e o razoamento explicando fenómenos naturais e realizando predicións sobre eles. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Diseñar e realizar experimentos e obter datos cuantitativos e cualitativos sobre fenómenos naturais no medio natural e no laboratorio utilizando os instrumentos, ferramentas ou técnicas adecuadas con corrección para obter resultados claros que respondan a cuestións concretas ou que contrasten a veracidade dunha hipótese. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Interpretar os resultados obtidos en proxectos de investigación utilizando o razoamento e, cando sexa necesario, ferramentas matemáticas e tecnolóxicas. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Organizar e comunicar información científica e matemática de forma clara e rigorosa de maneira verbal, gráfica, numérica etc. utilizando o formato máis adecuado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Empregar e citar de forma adecuada fontes fiables seleccionando a información científica relevante na consulta e creación de contidos e mellorando a aprendizaxe propia e colectiva. 	OBX5

<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Asumir responsablemente unha función concreta dentro dun proxecto científico utilizando espazos virtuais cando sexa necesario, achegando valor, analizando criticamente as contribucións do resto do equipo respectando a diversidade e favorecendo a inclusión. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA1.7. Emprender, de forma guiada e de acordo coa metodoloxía adecuada, proxectos científicos colaborativos orientados á mellora e á creación de valor na sociedade. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA1.8. Valorar a contribución da ciencia á sociedade e o labor das persoas dedicadas a ela, destacando o papel da muller e entendendo a investigación como un labor colectivo e interdisciplinar en constante evolución influída polo contexto político e os recursos económicos. 	OBX1

Contidos

- Proxectos de investigación. Metodoloxía da investigación científica.
 - Identificación e formulación de cuestións.
 - Elaboración de hipóteses.
 - Comprobación mediante experimentación.
 - Análise e interpretación de resultados.
- Espazos e recursos de aprendizaxe científica (como o laboratorio e os espazos virtuais): utilización adecuada, que asegure a conservación da saúde propia e a comunitaria, a seguridade e o respecto ao medio ambiente.
- Linguaxe científica: interpretación, produción e comunicación eficaz de información de carácter científico no contexto escolar en diferentes formatos.
- Valoración da ciencia e da actividade desenvolvida polas persoas que se dedican a ela e recoñecemento da súa contribución aos distintos ámbitos do saber humano e no avance e a mellora da sociedade.

Bloque 2. Sentido numérico

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA2.1. Elaborar representacións que axuden na procura de estratexias de resolución dunha situación problematizada, organizando os datos dados e comprendendo as preguntas formuladas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.2. Atopar a solución dun problema utilizando coñecementos, datos e información achegados, estratexias e ferramentas apropiadas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.3. Comprobar a corrección das solucións dun problema e a súa coherencia no contexto exposto. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA2.4. Organizar e comunicar información científica e matemática de forma clara e rigorosa de maneira verbal, gráfica, numérica etc. utilizando o formato máis adecuado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA2.5. Analizar e interpretar información científica e matemática presente na vida cotiá, mantendo unha actitude crítica. 	OBX5

Contidos

- Números e operacións.

- Identificación e representación de cantidades con números naturais, enteiros, decimais e racionais.
- Representación e ordenación de números na recta numérica.
- Selección da representación máis adecuada dunha cantidade e utilización en distintos contextos.
- Operacións ou combinación de operacións con números naturais, enteiros, racionais ou decimais (suma, resta, multiplicación, división e potencias con expoñentes enteiros).
- Propiedades das operacións con números naturais, enteiros, racionais ou decimais.
- Resolución de problemas elixindo a representación máis adecuada dunha cantidade.
- Estratexias de cálculo mental, de forma manual ou con calculadora.
- Relacións inversas (adición e subtracción, multiplicación e división, cadrado e raíz cadrada): utilización na resolución de problemas.
- Utilización do cálculo para resolver problemas da vida cotiá, adaptando a estratexia e o tipo de cálculo ao tamaño dos números.
- Interpretación de números grandes e pequenos.
 - Recoñecemento da notación científica.
 - Orde de magnitude.
 - Uso da calculadora na representación de números en notación exponencial e científica.
- Factores e múltiplos: relacións e uso da factorización en números primos na resolución de problemas.
- Razóns e proporcións: comprensión e representación de relacións cuantitativas.
- Relacións de proporcionalidade directa e inversa.
 - Recoñecemento das relacións de proporcionalidade directa e inversa.
 - Interpretación da constante de proporcionalidade no contexto dado.
 - Resolución de problemas de proporcionalidade: escalas, cambio de divisas etc.
- Porcentaxes.
 - Comprensión e uso en diferentes contextos.
 - Aumentos e diminucións porcentuais. Aplicación en contextos cotiáns, como rebaixas, descontos, impostos, taxas etc.
 - Toma de decisións a partir da información numérica relevante: consumo responsable, relacións calidade-prezo e valor-prezo en contextos cotiáns.

Bloque 3. Sentido da medida

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ■ CA3.1. Atopar a solución dun problema utilizando coñecementos, datos e información achegados, estratexias e ferramentas apropiadas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ■ CA3.2. Analizar e interpretar información científica e matemática presente na vida cotiá mantendo unha actitude crítica. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ■ CA3.3. Aplicar procedementos propios das ciencias e das matemáticas en situacións diversas establecendo conexións entre distintas áreas de coñecemento en contextos sociais. 	OBX5

Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Estimación, relacións e conversións: toma de decisión xustificada do grao de precisión en situacións de medida. ▪ Obtención de fórmulas para o cálculo de perímetros e áreas de figuras planas. ▪ Aplicación do cálculo de perímetros e áreas na resolución de problemas. 	
Bloque 4. Sentido espacial	
Cráterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Elaborar representacións que axuden na procura de estratexias de resolución dunha situación problematizada, organizando os datos dados e comprendendo as preguntas formuladas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Organizar e comunicar información científica e matemática de forma clara e rigorosa de maneira verbal, gráfica, numérica etc. utilizando o formato máis adecuado. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Figuras xeométricas de dúas e tres dimensións. <ul style="list-style-type: none"> – Descrición de figuras planas e tridimensionais e os seus elementos característicos. – Clasificación das figuras xeométricas planas e tridimensionais en función das súas propiedades ou características. – Construción de figuras xeométricas con ferramentas manipulativas e dixitais, como programas de xeometría dinámica, realidade aumentada etc. ▪ Coordenadas cartesianas: localización e descrición de relacións espaciais. 	
Bloque 5. Sentido alxébrico	
Cráterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Elaborar representacións que axuden na procura de estratexias de resolución dunha situación problematizada, organizando os datos dados e comprendendo as preguntas formuladas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Atopear a solución dun problema utilizando coñecementos, datos e información achegados, estratexias e ferramentas apropiadas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.3. Comprobar a corrección das solucións dun problema e a súa coherencia no contexto exposto. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.4. Organizar e comunicar información científica e matemática de forma clara e rigorosa de maneira verbal, gráfica, numérica etc. utilizando o formato máis adecuado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.5. Analizar e interpretar información científica e matemática presente na vida cotiá mantendo unha actitude crítica. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Padróns e sucesións. 	

- Identificación de estruturas numéricas e gráficas.
- Determinación da regra de formación de diversas estruturas en casos sinxelos.
- Identificación de padróns en diferentes contextos: mosaicos, frisos, calzadas etc.
- Linguaxe alxébrica.
 - Comprensión do concepto de variable.
 - Expresión de relacións sinxelas mediante linguaxe alxébrica.
 - Equivalencia de expresións alxébricas de primeiro grao.
 - Resolución alxébrica e gráfica de sistemas de ecuacións lineais en problemas de contextos diferentes.
 - Interpretación da solución dun problema e comprobación da coherencia no contexto.
 - Uso de ferramentas tecnolóxicas na resolución de problemas e interpretación das solucións.
- Relacións e funcións
 - Formas de representación dunha relación: enunciado, táboas, gráficas e expresión analítica.
 - Relacións lineais: interpretación en situacións contextualizadas descritas mediante un enunciado, táboa, gráfica ou expresión analítica.
 - Estratexias para a interpretación e modificación de algoritmos. Formulación de problemas susceptibles de ser analizados utilizando programas e outras ferramentas.

Bloque 6. Sentido estocástico

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.1. Atopar a solución dun problema utilizando coñecementos, datos e información achegados, estratexias e ferramentas apropiadas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.2. Organizar e comunicar información científica e matemática de forma clara e rigorosa de maneira verbal, gráfica, numérica etc. utilizando o formato máis adecuado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.3. Analizar e interpretar información científica e matemática presente na vida cotiá mantendo unha actitude crítica. 	OBX5

Contidos

- Características dunha poboación.
 - Formulación de preguntas adecuadas.
 - Estratexias de recollida de datos.
 - Organización dos datos: frecuencias e táboas de frecuencia.
- Medidas de centralización e dispersión.
 - Cálculo, interpretación e obtención de conclusións razoadas.
 - Uso das ferramentas tecnolóxicas adecuadas a cada situación.
 - Comparación de dous conxuntos de datos atendendo ás súas medidas de centralización e de dispersión.
- Elaboración das representacións gráficas máis adecuadas mediante diferentes ferramentas tecnolóxicas (calculadora, folla de cálculo, aplicacións...).

<ul style="list-style-type: none"> Análise e interpretación de táboas e gráficos estatísticos de variables estatísticas en contextos cotiáns. 	
Bloque 7. A materia e os seus cambios	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA7.1. Identificar e comprender fenómenos naturais relevantes, para explicalos a partir de teorías, leis e principios científicos adecuados como estratexia na toma de decisións fundamentadas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA7.2. Elaborar representacións que axuden na procura de estratexias de resolución dunha situación problematizada, organizando os datos dados e comprendendo as preguntas formuladas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA7.3. Atopar a solución dun problema utilizando os datos e información achegados, os propios coñecementos e as estratexias e ferramentas apropiadas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA7.4. Comprobar a corrección das solucións dun problema e a súa coherencia no contexto exposto. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Teoría cinético-molecular: aplicación e explicación das propiedades máis importantes dos sistemas materiais. Composición da materia. <ul style="list-style-type: none"> Aplicación dos coñecementos sobre a estrutura atómica da materia para entender a formación de ións, a existencia de isótopos, o desenvolvemento histórico do modelo atómico e a ordenación dos elementos na táboa periódica. Valoración das aplicacións de elementos e compostos químicos de relevancia, a súa formación e as súas propiedades físicas e químicas. Formulación e nomenclatura de substancias químicas simples e compostos binarios inorgánicos segundo as normas da IUPAC. Análise dos diferentes tipos de cambios que experimentan os sistemas materiais para relacionalos coas causas que os producen e coas consecuencias que teñen. Reaccións químicas. <ul style="list-style-type: none"> Interpretación das reaccións químicas no ámbito macroscópico e microscópico. Aplicación da lei de conservación da masa. Análise dos factores que afectan á velocidade das reaccións químicas de forma cualitativa. Experimentación cos sistemas materiais: coñecemento e descrición das súas propiedades, composición e clasificación. 	
Bloque 8. A enerxía	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA8.1. Identificar e comprender fenómenos naturais relevantes, para explicalos a partir de teorías, leis e principios científicos adecuados como estratexia na toma de decisións fundamentadas. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA8.2. Elaborar representacións que axuden na procura de estratexias de resolución dunha situación problematizada, organizando os datos dados e comprendendo as preguntas formuladas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA8.3. Atopar a solución dun problema utilizando os datos e información achegados, os propios coñecementos e as estratexias e ferramentas apropiadas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA8.4. Comprobar a corrección das solucións dun problema e a súa coherencia no contexto exposto. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA8.5. Relacionar con fundamentos científicos a preservación da biodiversidade, a conservación do medio ambiente e a protección dos seres vivos da contorna, con desenvolvemento sustentable e a calidade de vida. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA8.6. Analizar e interpretar información científica, e matemática presente na vida cotiá mantendo unha actitude crítica. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Natureza eléctrica da materia: electrización dos corpos. Enerxía eléctrica: obtención. Circuitos eléctricos simples. O aforro enerxético e a conservación sustentable do medio ambiente. 	
Bloque 9. Niveis de organización e funcións vitais no ser humano	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA9.1. Recoñecer e describir a célula como unidade estrutural e funcional dos seres vivos identificando as estruturas básicas dos diferentes tipos de células, utilizando diferentes estratexias de observación e comparación e relacionándoas coas súas funcións. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA9.2. Determinar os distintos niveis de organización das células para formar tecidos, órganos e aparatos dun ser vivo utilizando diferentes estratexias de observación. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA9.3. Describir os virus como formas acelulares causantes dalgunhas patoloxías nos humanos, utilizando fontes fiables adoptando unha actitude crítica e escéptica cara a informacións sen unha base científica como pseudociencias, teorías conspiratorias, crenzas infundadas, bulos etc. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA9.4. Recoñecer e identificar órganos, aparatos e sistemas que participan en cada unha das funcións vitais describindo os principais procesos que interveñen nelas e establecendo o seu papel e importancia. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA9.5. Recoñecer o sexo e a sexualidade desde a perspectiva da igualdade entre homes e mulleres respectando a diversidade sexual e promovendo a responsabilidade nas prácticas sexuais seguras. 	OBX1
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Niveis de organización. <ul style="list-style-type: none"> A célula: estrutura básica e tipos de células. 	

- Os tecidos, órganos e aparatos.
- Os virus.
- As funcións vitais no ser humano.
 - Función de nutrición. Dixestión, respiración, circulación e excreción.
 - Función de relación. Os órganos sensoriais. Sistema nervioso e endócrino.
 - Función de reprodución. Métodos anticonceptivos e prácticas sexuais responsables.

Bloque 10. Saúde e enfermidade. Hábitos saudables

Critérios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA10.1. Analizar conceptos e factores relacionados coa saúde e a enfermidade interpretando información en diferentes formatos mantendo unha actitude crítica e obtendo conclusións fundamentadas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA10.2. Analizar o funcionamento do sistema inmunitario e comparar as enfermidades infecciosas e non infecciosas identificando as medidas de prevención e tratamentos que existen ata o momento, concienciando sobre a vacinación e o uso responsable de antibióticos, utilizando fontes fiables adoptando unha actitude crítica e escéptica cara a informacións sen unha base científica como pseudociencias, teorías conspiratorias, crenzas infundadas, bulos etc. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA10.3. Recoñecer a importancia da doazón de sangue e órganos valorando a súa mellora na calidade de vida. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA10.4. Avaliar os efectos de determinadas accións individuais sobre o organismo reflexionando sobre a importancia de adquirir hábitos saudables como método de prevención de enfermidades. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA10.5. Recoñecer as drogas, legais e ilegais, considerándoas como causa de prexuízos non só para as persoas que as consomen senón tamén para as que están na súa contorna próxima. 	OBX4

Contidos

- Concepto de saúde e enfermidade.
- Enfermidades infecciosas e non infecciosas.
 - O sistema inmunitario.
 - Prevención e tratamento das enfermidades infecciosas: a vacinación e o uso responsable de antibióticos.
- Os transplantes e a doazón de órganos.
- Hábitos saudables: postura adecuada, dieta equilibrada, exercicio físico, hixiene do sono, uso responsable dos dispositivos tecnolóxicos... Prevención do consumo de drogas legais e ilegais.

Bloque 11. A paisaxe e os riscos xeolóxicos externos

Critérios de avaliación	Obxectivos
-------------------------	------------

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA11.1. Describir o modelado do relevo, analizando os diferentes axentes, procesos e factores que favorecen a formación da paisaxe, investigando o relevo en Galicia e observando a paisaxe próxima. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA11.2. Clasificar os riscos, empregando como criterio as causas naturais que os producen. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA11.3. Valorar a importancia da análise dos riscos xeolóxicos externos potenciados por determinadas accións humanas recoñecendo as medidas de predición e prevención para minimizar os seus efectos. 	OBX4
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Xeomorfoloxía externa. <ul style="list-style-type: none"> – Axentes, procesos e factores que condicionan o modelado do relevo. ▪ Riscos naturais. <ul style="list-style-type: none"> – Definición e clasificación. – Riscos xeolóxicos externos. 	
Bloque 12. Sentido socioafectivo	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA7.1. Mostrar resiliencia ante os retos académicos asumindo o erro como unha oportunidade para a mellora e desenvolvendo un autoconcepto positivo ante as ciencias. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA7.2. Asumir responsablemente unha función concreta dentro dun proxecto científico utilizando espazos virtuais cando sexa necesario, achegando valor, analizando criticamente as contribucións do resto do equipo respectando a diversidade e favorecendo a inclusión. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA7.3. Emprender, de forma guiada e de acordo coa metodoloxía adecuada, proxectos científicos colaborativos orientados á mellora e á creación de valor na sociedade. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Estratexias para o recoñecemento das emocións que interveñen na aprendizaxe propia para incrementar a curiosidade, a iniciativa, a perseveranza e a resiliencia, así como o pracer de aprender e comprender a ciencia. ▪ Estratexias de fomento da flexibilidade cognitiva: a apertura a cambios de estratexia cando sexa necesario e transformación do erro en oportunidade de aprendizaxe. ▪ Selección de técnicas cooperativas para optimizar o traballo en equipo, uso de condutas empáticas e estratexias para a xestión de conflitos. ▪ Promoción de actitudes inclusivas e da igualdade efectiva de xénero, así como respecto polas minorías e aceptación da diversidade presente na aula e na sociedade. 	

2º curso	
Bloque 1. Destrezas científicas básicas	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Formular preguntas e hipóteses que poidan ser respondidas ou contrastadas utilizando o método científico, a observación, a información e o razoamento explicando fenómenos naturais e realizando predicións sobre eles. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Diseñar e realizar experimentos e obter datos cuantitativos e cualitativos sobre fenómenos naturais no medio natural e no laboratorio utilizando os instrumentos, ferramentas ou técnicas adecuadas con corrección para obter resultados claros que respondan a cuestións concretas ou que contrasten a veracidade dunha hipótese. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Interpretar os resultados obtidos en proxectos de investigación utilizando o razoamento e, cando sexa necesario, ferramentas matemáticas e tecnolóxicas. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Organizar e comunicar información científica e matemática de forma clara e rigorosa de maneira verbal, gráfica, numérica etc. utilizando o formato máis adecuado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5. Empregar e citar de forma adecuada fontes fiables seleccionando a información científica relevante na consulta e creación de contidos e mellorando a aprendizaxe propia e colectiva. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Asumir responsablemente unha función concreta dentro dun proxecto científico utilizando espazos virtuais cando sexa necesario, achegando valor, analizando criticamente as contribucións do resto do equipo, respectando a diversidade e favorecendo a inclusión. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Emprender, de forma guiada e de acordo coa metodoloxía adecuada, proxectos científicos colaborativos orientados á mellora e á creación de valor na sociedade. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.8. Valorar a contribución da ciencia á sociedade e o labor das persoas dedicadas a ela, destacando o papel da muller e entendendo a investigación como un labor colectivo e interdisciplinar en constante evolución influída polo contexto político e os recursos económicos. 	OBX1
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Proxectos de investigación. Metodoloxía da investigación científica. <ul style="list-style-type: none"> – Identificación e formulación de cuestións. – Elaboración de hipóteses. – Comprobación mediante experimentación. – Análise e interpretación de resultados. ▪ Espazos e recursos de aprendizaxe científica (como o laboratorio e os espazos virtuais): utilización adecuada, que asegure a conservación da saúde propia e da comunitaria, a seguridade e o respecto ao medio ambiente. ▪ Linguaxe científica: interpretación, produción e comunicación eficaz de información de carácter científico no contexto escolar en diferentes formatos. 	

- Valoración da ciencia e da actividade desenvolvida polas persoas que se dedican a ela e recoñecemento da súa contribución aos distintos ámbitos do saber humano e no avance e a mellora da sociedade.

Bloque 2. Sentido numérico

Crterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Elaborar representacións que axuden na busca de estratexias de resolución dunha situación problematizada, organizando os datos dados e comprendendo as preguntas formuladas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Atopar a solución dun problema utilizando coñecementos, datos e información achegados, estratexias e ferramentas apropiadas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Organizar e comunicar información científica e matemática de forma clara e rigorosa de maneira verbal, gráfica, numérica etc. utilizando o formato máis adecuado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Analizar e interpretar información científica e matemática presente na vida cotiá mantendo unha actitude crítica. 	OBX5

Contidos

- Números e operacións.
 - Identificación e representación de cantidades con números decimais, racionais e irracionais relevantes (raíces cadradas, π ...).
 - Representación e ordenación de números na recta numérica.
 - Selección da representación máis adecuada dunha cantidade e utilización en distintos contextos.
- Estratexias de cálculo.
 - Recontos sistemáticos con diferentes estratexias, como diagramas en árbore ou combinatoria básica.
 - Utilización do cálculo para resolver problemas da vida cotiá adaptando a estratexia e o tipo de cálculo ao tamaño dos números.
- Toma de decisións a partir da información numérica relevante: consumo responsable, relacións calidade-prezo e valor-prezo en contextos cotiáns.

Bloque 3. Sentido da medida

Crterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Elaborar representacións que axuden na procura de estratexias de resolución dunha situación problematizada, organizando os datos dados e comprendendo as preguntas formuladas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Atopar a solución dun problema utilizando coñecementos, datos e información achegados, estratexias e ferramentas apropiadas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Analizar e interpretar información científica e matemática presente na vida cotiá mantendo unha actitude crítica. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Aplicar procedementos propios das ciencias e das matemáticas en situacións diversas 	OBX6

establecendo conexións entre distintas áreas de coñecemento en contextos sociais.	
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Estimación e relacións. <ul style="list-style-type: none"> – Toma de decisión xustificada do grao de precisión en situacións de medida. – Estimación ou cálculo de medidas indirectas, usando diferentes estratexias, en formas e obxectos da vida cotiá. ▪ Medición. <ul style="list-style-type: none"> – Dedución, interpretación e aplicación das principais fórmulas para obter áreas, volumes e capacidades en formas tridimensionais. – Equivalencia entre medidas de volume e capacidade. – Uso de representacións planas de obxectos tridimensionais para cálculo de áreas e a súa aplicación na resolución de problemas. ▪ Uso de instrumentos de debuxo e ferramentas dixitais para modelizar e representar obxectos xeométricos con propiedades fixadas, como as lonxitudes de lados ou as medidas de ángulos. 	
Bloque 4. Sentido espacial	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Elaborar representacións que axuden na procura de estratexias de resolución dunha situación problematizada, organizando os datos dados e comprendendo as preguntas formuladas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Organizar e comunicar información científica e matemática de forma clara e rigorosa de maneira verbal, gráfica, numérica etc. utilizando o formato máis adecuado. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Aplicar procedementos propios das ciencias e das matemáticas en situacións diversas establecendo conexións entre distintas áreas de coñecemento en contextos sociais. 	OBX6
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Movementos e transformacións. <ul style="list-style-type: none"> – Análise de transformacións elementais como xiros, translacións e simetrías en situacións diversas utilizando ferramentas tecnolóxicas ou manipulativas. – Investigación das transformacións elementais na vida cotiá con ferramentas tecnolóxicas como programas de xeometría dinámica, realidade aumentada etc. 	
Bloque 5. Sentido alxébrico	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Elaborar representacións que axuden na procura de estratexias de resolución dunha situación problematizada, organizando os datos dados e comprendendo as preguntas formuladas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Atopar a solución dun problema utilizando coñecementos, datos e información achegados, estratexias e ferramentas apropiadas. 	OBX2

▪ CA5.3. Comprobar a corrección das solucións dun problema e a súa coherencia no contexto exposto.	OBX2
▪ CA5.4. Organizar e comunicar información científica e matemática de forma clara e rigorosa de maneira verbal, gráfica, numérica etc. utilizando o formato máis adecuado.	OBX5
▪ CA5.5. Analizar e interpretar información científica e matemática presente na vida cotiá mantendo unha actitude crítica.	OBX5

Contidos

- Linguaxe alxébrica.
 - Expresión de relacións mediante linguaxe alxébrica.
 - Equivalencia de expresións alxébricas de segundo grao.
 - Resolución alxébrica e gráfica de ecuacións de segundo grao en problemas de contextos diferentes.
 - Interpretación da solución dun problema e comprobación da coherencia no contexto.
 - Uso de ferramentas tecnolóxicas na resolución de problemas e interpretación das solucións.
- Relacións e funcións.
 - Formas de representación dunha relación: enunciado, táboas, gráficas e expresión analítica.
 - Interpretación da información relevante en situacións reais funcións cuadráticas, de proporcionalidade inversa etc.
- Estratexias para a interpretación e modificación de algoritmos. Formulación de problemas susceptibles de ser analizados utilizando programas e outras ferramentas.

Bloque 6. Sentido estocástico

Craterios de avaliación	Obxectivos
▪ CA6.1. Atopar a solución dun problema utilizando coñecementos, datos e información achegados, estratexias e ferramentas apropiadas.	OBX2
▪ CA6.2. Organizar e comunicar información científica e matemática de forma clara e rigorosa de maneira verbal, gráfica, numérica etc. utilizando o formato máis adecuado.	OBX5
▪ CA6.3. Analizar e interpretar información científica e matemática presente na vida cotiá mantendo unha actitude crítica.	OBX5

Contidos

- Medidas de centralización e dispersión.
 - Cálculo, interpretación e obtención de conclusións razoadas.
 - Uso das ferramentas tecnolóxicas adecuadas a cada situación.
 - Comparación de dous conxuntos de datos atendendo ás súas medidas de centralización e de dispersión.
- Elaboración das representacións gráficas máis adecuadas mediante diferentes ferramentas tecnolóxicas (calculadora, folla de cálculo, aplicacións...).

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Probabilidade. <ul style="list-style-type: none"> – Fenómenos deterministas e aleatorios. Sucesos. – Aproximación á probabilidade a través das frecuencias relativas. – Asignación de probabilidades mediante a regra de Laplace e técnicas de recuento. ▪ Toma de decisións de experimentos simples en diferentes contextos. 	
Bloque 7. A materia e os seus cambios	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA7.1. Identificar e comprender fenómenos naturais relevantes, a partir de teorías, leis e principios científicos adecuados como estratexia na toma de decisións fundamentadas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA7.2. Elaborar representacións que axuden na procura de estratexias de resolución dunha situación problematizada, organizando os datos dados e comprendendo as preguntas formuladas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA7.3. Atopar a solución dun problema utilizando os datos e información achegados, os propios coñecementos e as estratexias e ferramentas apropiadas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA7.4. Comprobar a corrección das solucións dun problema e a súa coherencia no contexto exposto. 	OBX2
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Composición da materia. <ul style="list-style-type: none"> – Relación, a partir da súa configuración electrónica, da distribución dos elementos na táboa periódica coas súas propiedades fisicoquímicas máis importantes para atopar xeneralidades. – A ligazón química. Propiedades das substancias en función da ligazón e da estrutura. ▪ Cuantificación da cantidade de materia de sistemas de diferente natureza e, nos termos xerais da linguaxe científica, para manexar diferentes formas de medida e a súa expresión na contorna científica. ▪ Formulación e nomenclatura de substancias químicas de compostos de relevancia, segundo as normas da IUPAC. ▪ Reaccións químicas. <ul style="list-style-type: none"> – Ecuacións químicas sinxelas: interpretación cualitativa e cuantitativa. Cálculos estequiométricos sinxelos e interpretación dos factores que lles afectan. – Descrición cualitativa de reaccións químicas de relevancia no mundo cotián, incluíndo as combustións, as neutralizacións e procesos electroquímicos sinxelos, comprobando experimentalmente algúns dos seus parámetros. – Análise de aspectos enerxéticos e cinéticos das reaccións químicas, aplicando a teoría de colisións, para explicar a reordenación dos átomos e realizar predicións relativas a procesos cotiáns importantes. 	
Bloque 8. As interaccións e a enerxía	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA8.1. Identificar e comprender fenómenos naturais relevantes, a partir de teorías, leis e principios científicos adecuados como estratexia na toma de decisións fundamentadas. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> CA8.2. Elaborar representacións que axuden na procura de estratexias de resolución dunha situación problematizada, organizando os datos dados e comprendendo as preguntas formuladas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA8.3. Atopar a solución dun problema utilizando os datos e información achegados, os propios coñecementos e as estratexias e ferramentas apropiadas. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA8.4. Comprobar a corrección das solucións dun problema e a súa coherencia no contexto exposto. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA8.5. Relacionar con fundamentos científicos a preservación da biodiversidade, a conservación do medio ambiente e a protección dos seres vivos da contorna, co desenvolvemento sustentable e a calidade de vida. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA8.6. Analizar e interpretar información científica e matemática presente na vida cotiá mantendo unha actitude crítica. 	OBX5

Contidos

- Predición e comprobación, mediante o razoamento lóxico-matemático, utilizando ecuacións e gráficas, da variación das principais magnitudes que describen o movemento dun corpo. Estudo dos movementos rectilíneos e circulares sinxelos.
- As forzas.
 - Relación das forzas cos cambios que producen sobre os sistemas e aplicación á resolución de problemas da vida cotiá relacionados coas forzas presentes na natureza.
 - Recoñecemento das principais forzas da contorna cotiá, como o peso, a normal, o rozamento ou a tensión, e o seu uso na explicación de fenómenos físicos en distintos escenarios.
 - Leis de Newton: aplicacións a fenómenos naturais e cotiáns.
- A enerxía.
 - Formulación e comprobación de hipóteses sobre as distintas formas de enerxía e as súas aplicacións a partir das súas propiedades e do principio de conservación, como base para a resolución de problemas sinxelos relacionados coa enerxía mecánica.
 - Obtención e consumo de enerxía, e as súas repercusións ambientais.
- Análise dos efectos da calor sobre a materia. Recoñecemento de distintos procesos de transferencia de calor nos que están implicadas diferenzas de temperatura, como base da resolución de problemas cotiáns.

Bloque 9. Orixe e evolución da vida e da Terra

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA9.1. Explicar a estrutura e dinámica do interior terrestre, interpretando a información que achegan os métodos de estudo e adoptando unha actitude crítica cara ás crenzas infundadas. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA9.2. Comprender os efectos globais da dinámica da xeosfera a través da tectónica de placas e explicando a orixe e a distribución da actividade sísmica e volcánica na Terra. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA9.3. Explicar as principais hipóteses sobre a orixe da vida na Terra utilizando os argumentos das diferentes teorías mantendo unha actitude crítica, obtendo conclusións e formando opinións propias 	OBX1

fundamentadas.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA9.4. Comprender o proceso evolutivo analizando algúns exemplos de adaptacións dos seres vivos e describindo o proceso da hominización. 	OBX1
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dinámica terrestre. <ul style="list-style-type: none"> – Orixe e historia da Terra. – Estrutura e dinámica da xeosfera. – A tectónica de placas e as súas manifestacións. ▪ A vida na Terra. <ul style="list-style-type: none"> – Hipóteses sobre a orixe da vida na Terra. – Probas e teorías da evolución dos seres vivos. – A evolución humana. 	
Bloque 10. A célula	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA10.1. Xustificar a célula como a unidade estrutural e funcional dos seres vivos exemplificando ou aplicando os postulados da teoría celular. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA10.2. Describir os virus como entidades acelulares relacionándoos coas enfermidades e analizando o seu papel na evolución. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA10.3. Identificar o ADN como a molécula portadora da información xenética relacionando a súa organización na célula coa súa función. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA10.4. Recoñecer as etapas do ciclo celular e describir o proceso da división celular identificando as diferenzas principais entre a mitose e a meiose e relacionando estes procesos coa aparición e desenvolvemento dun cancro. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA10.5. Analizar e explicar os procesos que xeran variabilidade xenética valorando o seu papel na biodiversidade e na evolución. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA10.6. Coñecer as principais técnicas da enxeñería xenética e interpretar as implicacións éticas, sociais e ambientais en relación cos avances en biotecnoloxía e enxeñería xenética utilizando fontes fiables adoptando unha actitude crítica e escéptica cara á informacións sen unha base científica como pseudociencias, teorías conspiratorias, crenzas infundadas, bulos etc. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Teoría celular. ▪ Formas acelulares: virus. ▪ ADN: xenes e cromosomas. Expresión xénica. 	

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Etapas do ciclo celular. A división celular. Mitose e meiose. ▪ As mutacións e o cancro. ▪ Procesos que xeran variabilidade xenética e a súa relación coa evolución e a biodiversidade. ▪ Biotecnoloxía e enxeñería xenética: aplicacións e implicacións éticas, sociais e ambientais. 	
Bloque 11. Ecoloxía e medio ambiente	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA11.1. Recoñecer os compoñentes e relacións nun ecosistema analizando os factores causantes de desequilibrios e difundindo accións que favorezan a conservación ambiental. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA11.2. Interpretar o concepto de sucesión ecolóxica exemplificando esta coa formación dun solo, recoñecendo consecuencias de distintos tipos de regresións. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA11.3. Relacionar con fundamentos científicos a preservación da biodiversidade, a conservación do medio ambiente, a protección dos seres vivos da contorna, o desenvolvemento sustentable e a calidade de vida. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA11.4. Analizar e recoñecer as causas e consecuencias de actividades humanas no medio ambiente propondo accións para a súa conservación. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA11.5. Recoñecer a información con base científica en relación co medio ambiente distinguíndoa de pseudociencias, bulos, teorías conspiratorias e crenzas infundadas etc., mantendo unha actitude escéptica ante estes. 	OBX5
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Os ecosistemas. <ul style="list-style-type: none"> – Elementos integrantes. Cadeas e redes tróficas. – Relacións intraespecíficas e interespecíficas. – Sucesións ecolóxicas. Regresións. – Factores que desencadean desequilibrios nos ecosistemas. ▪ O cambio climático. <ul style="list-style-type: none"> – Causas e consecuencias. – Efectos globais das accións individuais e colectivas. 	
Bloque 12. Sentido socioafectivo	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA12.1. Mostrar resiliencia ante os retos académicos asumindo o erro como unha oportunidade para a mellora e desenvolvendo un autoconcepto positivo ante as ciencias. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA12.2. Asumir responsablemente unha función concreta dentro dun proxecto científico utilizando espazos virtuais cando sexa necesario, achegando valor, analizando criticamente as contribucións do 	OBX8

resto do equipo respectando a diversidade e favorecendo a inclusión.	
<ul style="list-style-type: none"> CA12.3. Emprender, de forma guiada e de acordo coa metodoloxía adecuada, proxectos científicos colaborativos orientados á mellora e á creación de valor na sociedade. 	OBX8
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Estratexias para o recoñecemento das emocións que interveñen na aprendizaxe propia para incrementar a curiosidade, a iniciativa, a perseveranza e a resiliencia, así como o pracer de aprender e comprender a ciencia. Estratexias de fomento da flexibilidade cognitiva: apertura a cambios de estratexia cando sexa necesario e transformación do erro en oportunidade de aprendizaxe. Selección de técnicas cooperativas para optimizar o traballo en equipo, uso de condutas empáticas e estratexias para a xestión de conflitos. Promoción de actitudes inclusivas e da igualdade efectiva de xénero, así como respecto polas minorías e aceptación da diversidade presente na aula e na sociedade. 	

5127 **1.4 Orientacións pedagóxicas**

5128 A intervención educativa no ámbito Científico-Tecnolóxico desenvolverá o seu currículo e
5129 tratará de asentar de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o
5130 logro dos obxectivos do ámbito e, en combinación co resto de ámbitos e materias, unha adecuada
5131 adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

5132 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
5133 existente entre os obxectivos do ámbito e as competencias clave a través dos descritores
5134 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se
5135 presentan nos apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
5136 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
5137 alumnado e o seu nivel de desempeño.

5138 **Relación entre os obxectivos do ámbito Científico-Tecnolóxico e as competencias clave a través**
5139 **dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I**

Obxectivos do ámbito	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	1		1-2-4	1	4	3		
OBX2	2		1-2	1-2	4		1	
OBX3			1-2-3	1-3	4-5		1	
OBX4			5	4	2	4		

OBX5	1-2-3		4	1	4	4		3
OBX6			1-2-5	5	5	4	1	2
OBX7			5	2	1-4-5	1	1-3	
OBX8	5	3	2-4	3	3	2	2	

5140 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 5141 – O primeiro e o último bloque son de carácter transversal, deberanse traballar en combinación
5142 co resto dos bloques ao longo de todo o curso. Estes bloques enfócanse na construción da
5143 ciencia e o desenvolvemento do pensamento científico a través da formulación de hipóteses ou
5144 de problemas; a busca, selección e tratamento da información utilizando fontes fiables en
5145 diferentes formatos; planificación e desenvolvemento de investigacións; realización de
5146 observacións, ensaios pertinentes ou probas; rexistro, análise e interpretación de datos;
5147 ordenación das ideas, comparación, xerarquización, explicación, xustificación e argumentación
5148 científica dun acontecemento; comunicación da información de forma clara e ordenada e de
5149 forma respectuosa cara a outras ideas; relación dos contidos aprendidos nas distintas materias
5150 recomendando, polo tanto, un traballo interdisciplinar como medio para conectalos coa
5151 realidade.
- 5152 – O uso de distintas estratexias metodolóxicas que teñan en conta os diferentes ritmos de
5153 aprendizaxe do alumnado, favorezan a capacidade de aprender por si mesmos e promovan
5154 tanto o traballo individual como o cooperativo e o colaborativo, o que permite o
5155 desenvolvemento das habilidades necesarias que lle permitan seguir aprendendo ao longo da
5156 vida.
- 5157 – O fomento do traballo en equipo permitiralle ao alumnado desenvolver diversas competencias
5158 tanto no eido intelectual como no social. O traballo en equipo vai incrementar a motivación,
5159 reforzar a autoestima, estimular a creatividade, aumentar a autonomía, promover a reflexión,
5160 fomentar a responsabilidade, intercambiar experiencias e favorecer as habilidades sociais.
- 5161 – O traballo por proxectos é un exemplo de metodoloxía que axuda o alumnado a organizar o
5162 seu pensamento, favorecendo a reflexión, a crítica, a elaboración de hipóteses e a tarefa
5163 investigadora a través dun proceso no que cada un aplica, de forma activa, os seus
5164 coñecementos e habilidades a proxectos reais, favorecendo unha aprendizaxe orientada á
5165 acción cun importante carácter interdisciplinar no que o estudiantado conxuga coñecementos,
5166 habilidades e actitudes para levar a bo fin o proxecto proposto.
- 5167 – A proposta de proxectos variados baseada na resolución de problemas, de investigación,
5168 innovación e actividades de indagación que incentiven o desenvolvemento das competencias,

- 5169 habilidades e actitudes tratando de evitar a acumulación e memorización dos contidos
5170 científicos e permitan a análise crítica dos problemas sociais actuais.
- 5171 – A énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención
5172 das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto
5173 como se detecten estas dificultades.
- 5174 – O uso de estratexias que permitan traballar transversalmente a comprensión lectora, a
5175 expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a
5176 comunicación, o emprendemento, a educación cívica e constitucional, o fomento do espírito
5177 crítico, a educación emocional e en valores e a igualdade de xénero. A transversalidade resulta
5178 fundamental para mellorar a aprendizaxe e promover o desenvolvemento de actitudes críticas e
5179 reflexivas no alumnado. Deste xeito facilítase que o alumnado descubra a importancia e a
5180 utilidade do aprendido, favorecendo un contorno máis motivador. Na formación integral do
5181 alumnado será fundamental integrar contidos de distintas áreas de coñecemento nos que se
5182 deberá mobilizar todo tipo de destrezas e ferramentas.
- 5183 – O traballo práctico no laboratorio por ser unha actividade específica da ensinanza das ciencias
5184 que lle proporciona ao estudante un campo de probas onde se poden ampliar as súas
5185 experiencias e modificar as súas ideas e interpretacións, facéndoas máis coherentes co
5186 coñecemento científico e posibilita a súa conexión coa realidade.
- 5187 – O estímulo dunha avaliación autorreguladora, que se realice de forma continua ao longo de
5188 todo o proceso de ensino-aprendizaxe permitindo a modificación e readaptación da dinámica e
5189 das actividades de aula en función das necesidades do alumnado e do contexto. Resultará
5190 unha ferramenta de seguimento que proporcionará unha información moi importante para
5191 poder intervir sobre todos os elementos que forman parte dos procesos de ensino e de
5192 aprendizaxe. Esta información permitirá tomar decisións encamiñadas a garantir a adquisición
5193 das competencias necesarias para continuar o proceso formativo.
- 5194 – A contribución a formar cidadáns competentes social e emocionalmente, presentando a ciencia
5195 e a tecnoloxía desde unha perspectiva socioafectiva e promovendo o desenvolvemento de
5196 destrezas que lle permitan ao alumnado autoxestionar as súas emocións, aumentar a
5197 capacidade de tomar decisións de forma crítica, valorar opinións distintas ás propias, recoñecer
5198 o erro como un elemento enriquecedor e dinamizador da aprendizaxe, diminuír as actitudes
5199 negativas cara á materia e erradicar calquera sentimento de desigualdade por razón de xénero.

5200 **2 Lingüístico e Social**

5201 **2.1 Introducción**

5202 A rápida evolución das sociedades actuais e as súas múltiples interconexións esixen o
5203 desenvolvemento das competencias necesarias que axudan os individuos a practicar unha
5204 cidadanía independente, activa e comprometida coa realidade contemporánea. O eixe do currículo
5205 do ámbito Lingüístico e Social aborda de maneira directa as dimensións comunicativas,
5206 interculturais, cidadás e cívicas necesarias para desenvolver esa cidadanía. Os obxectivos deste
5207 ámbito supoñen unha progresión con respecto aos adquiridos polo alumnado durante os anos de
5208 escolarización previa que serán o punto de partida para esta nova etapa na que se deberán ter en
5209 conta tanto as características específicas do alumnado como os seus repertorios e experiencias
5210 co fin de garantir a súa inclusión social e, posteriormente, a súa inserción no mundo laboral.

5211 Os obxectivos deste ámbito, relacionados cos descritores das distintas competencias clave do
5212 perfil de saída e cos retos do século XXI, permítenlle ao alumnado asumir responsablemente os
5213 seus deberes e coñecer e exercer os seus dereitos a partir da aprendizaxe de orixe e da evolución
5214 das sociedades, a construción europea, os valores democráticos e a cidadanía activa. A
5215 dimensión comunicativa deste currículo implica comunicarse eficazmente e con corrección en
5216 lingua castelá e galega, tanto no nivel oral como no escrito, así como comprender e expresarse
5217 adecuadamente nunha lingua estranxeira, de modo que o alumnado poida ampliar o seu
5218 repertorio lingüístico individual aproveitando as experiencias propias para mellorar a súas
5219 destrezas comunicativas. Do mesmo xeito, ocupa un lugar importante a procura do pracer pola
5220 lectura, fomentando unha lectura progresivamente autónoma, pero tamén unha lectura guiada e
5221 compartida na aula a través do achegamento a fragmentos de obras que presenten certa
5222 resistencia inicial para o alumnado, mais que permitan, coa mediación docente, non só o seu
5223 gozo, senón tamén a apropiación dos seus elementos máis relevantes. Alén disto, é importante a
5224 aceptación e a adecuación á diversidade lingüística e cultural, así como o respecto polo diálogo
5225 intercultural e pola situación bilingüe na que vivimos na nosa comunidade autónoma.

5226 Este ámbito, ademais, permítelle ao alumnado desenvolverse mellor nos contextos
5227 informacionais, pois comprende aspectos relacionados coas destrezas básicas para a busca e
5228 selección de información como medio para adquirir novos coñecementos, favorecendo así a
5229 adquisición das ferramentas necesarias para afrontar a manipulación e a desinformación e, ao
5230 mesmo tempo, abordar a información e a comunicación de xeito crítico e adecuado ás propias
5231 necesidades do alumnado. Neste sentido, as ferramentas dixitais teñen un potencial indispensable
5232 para a aprendizaxe, a ensinanza e a avaliación do ámbito, por iso o desenvolvemento do

5233 pensamento crítico, a alfabetización informacional e o uso adecuado, seguro, ético e responsable
5234 das tecnoloxías da información e da comunicación supoñen un elemento de aprendizaxe
5235 sumamente relevante.

5236 Os criterios de avaliación do ámbito Lingüístico e Social permiten determinar o grao de
5237 consecución dos obxectivos por parte do alumnado, polo que se presentan vinculados a eles. Na
5238 súa formulación competencial enuncian o proceso ou capacidade que o alumnado debe adquirir
5239 xunto co contexto ou modo de aplicación. O establecemento dos criterios de avaliación vén
5240 determinado de maneira gradual polo nivel de madurez e a evolución psicoevolutiva do alumnado
5241 e deberá garantir sempre a adecuación ás súas experiencias, así como ás súas circunstancias e
5242 características específicas.

5243 Pola súa banda, os contidos aglutinan os coñecementos (saber), as destrezas (saber facer) e
5244 as actitudes (saber ser) necesarios para o logro dos obxectivos deste ámbito e favorecen a
5245 avaliación das aprendizaxes a través dos criterios de avaliación. Estrutúranse en seis bloques,
5246 que se corresponden coas materias que integran o ámbito. O bloque de Ciencias Sociais abarca
5247 os saberes que é necesario mobilizar para o desenvolvemento do pensamento histórico, do
5248 coñecemento xeográfico e da contorna, a sustentabilidade e o benestar, a comprensión da
5249 integración europea e os valores democráticos, co fin de permitir que o alumnado poida asumir
5250 responsabilidades, tomar decisións e exercer unha cidadanía activa e responsable. Os contidos
5251 de Ciencias Sociais, organizados en tres áreas temáticas, están especialmente orientados á
5252 descrición dos desafíos e problemas do presente e da contorna para espertar no alumnado unha
5253 mirada crítica ao coñecemento das sociedades ao longo do tempo e do espazo e ao
5254 desenvolvemento dos valores e actitudes de tolerancia, solidariedade, respecto á diversidade
5255 cultural e a diferentes identidades. Procura en gran medida que se chegue a afrontar a
5256 convivencia e os conflitos empregando o xuízo ético baseado en valores e prácticas democráticas,
5257 a valoración de patrimonio, a defensa da igualdade real entre homes e mulleres, así como a loita
5258 contra calquera tipo de discriminación. Comprende esta área o pensamento xeográfico entendido
5259 como un conxunto de habilidades para comprender o espazo e entender as razóns que configuran
5260 o territorio e o deber de actuar para a consecución dun equilibrio medioambiental e sustentable; e
5261 o pensamento histórico que permite comprender os acontecementos, as súas causas e
5262 consecuencias, e relacionalos co presente permitindo que o alumnado poida tomar decisións
5263 futuras como cidadáns autónomos e con espírito crítico.

5264 Os bloques de linguas integran os saberes relacionados coa capacidade de comunicarse nos
5265 idiomas estudados de maneira eficaz e correcta, así como os saberes necesarios para acceder á
5266 información de forma crítica e respectuosa coa propiedade intelectual e o desenvolvemento e
5267 fomento do hábito lector no alumnado. Neste sentido, o primeiro dos obxectivos correspondente á

5268 lingua galega e castelá, así como o obxectivo 12 vinculado co plurilingüismo, oriéntase cara ao
5269 recoñecemento da diversidade lingüística e dialectal do noso contorno, de España e do mundo, co
5270 propósito de favorecer actitudes de aprecio á devandita diversidade, combater prexuízos e
5271 estereotipos lingüísticos e estimular a reflexión interlingüística. Este obxectivo engloba tamén a
5272 dimensión comunicativa da lingua, é dicir, a produción, comprensión e interacción oral e escrita,
5273 atendendo ás convencións propias dos distintos xéneros discursivos e adecuándose aos
5274 diferentes contextos. O seguinte obxectivo vincúlase coa necesidade do correcto acceso do
5275 alumnado á información, procedendo de xeito progresivamente autónomo á súa selección,
5276 sabendo transformala en coñecemento, valorando a súa pertinencia e realizando un uso
5277 respectuoso da propiedade intelectual. Trátase, en definitiva, de incorporar as formas de
5278 comunicación mediadas pola tecnoloxía e aplicarlas aos diferentes ámbitos de comunicación:
5279 persoal, educativo, social e profesional. Así, os seguintes obxectivos relaciónanse coa
5280 comunicación oral, a comprensión lectora e a expresión escrita. A aprendizaxe da lectura estivo
5281 durante séculos vinculada de maneira case exclusiva coa lectura literaria, aínda que hai décadas
5282 que os enfoques comunicativos subliñan a necesidade de ensinar a ler todo tipo de textos, con
5283 diferentes propósitos de lectura. Por outra banda, saber ler hoxe implica tamén navegar e buscar
5284 na Rede, seleccionar a información fiable, elaborala e integrala en esquemas propios coa
5285 finalidade de transformala en coñecemento. En resposta a iso, é preciso poñer o foco na
5286 alfabetización informacional e na lectura literaria, tanto autónoma como guiada na aula.
5287 Finalmente, é necesario atender á reflexión sobre a lingua e os seus usos e á dimensión ética da
5288 comunicación.

5289 Estes criterios de avaliación e contidos, asociados aos obxectivos arriba descritos, organízanse
5290 en catro bloques. O primeiro, «As linguas e os seus falantes», correspóndese de maneira directa
5291 co primeiro obxectivo. O segundo bloque, «Comunicación en lingua castelá e lingua galega»,
5292 integra os saberes implicados na comunicación oral e escrita e a alfabetización informacional,
5293 audiovisual e mediática, vertebrados arredor da realización de tarefas de produción, revisión e
5294 edición de textos propios, xunto coa recepción, interpretación e análise crítica de textos alleos. O
5295 terceiro bloque, «Educación literaria», recolle as experiencias e os saberes necesarios para
5296 consolidar o hábito lector, conformar unha identidade lectora progresivamente autónoma,
5297 desenvolver habilidades de interpretación de textos literarios impresos e dixitais e coñecer
5298 algunhas obras relevantes da literatura galega, española e universal, estimulando á vez a
5299 escritura creativa con intención literaria e aproximándose a prácticas culturais emerxentes. O
5300 cuarto bloque, «Reflexión sobre a lingua», propón a construción guiada de conclusións sobre o
5301 sistema lingüístico a partir da formulación de hipóteses, a procura de contraexemplos, o
5302 establecemento de xeneralizacións e o contraste entre linguas, usando para iso a metalinguaxe

5303 específica e integrando os niveis morfosintáctico, semántico e pragmático no estudo das formas
5304 lingüísticas.

5305 Os obxectivos, criterios de avaliación e contidos de lingua estranxeira, en canto ao seu
5306 enfoque, nivelación e definición, están formulados a partir das actividades de lingua e as
5307 competencias que establece o Consello de Europa no MCER. Esta ferramenta é peza clave para
5308 determinar os distintos niveis de competencia que o alumnado adquire nas diferentes actividades
5309 e apoia tamén o seu proceso de aprendizaxe, que se entende como dinámico e continuado,
5310 flexible e aberto, e debe adecuarse ás súas circunstancias, necesidades e intereses. Espérase
5311 que o alumnado sexa capaz de pór en funcionamento todos os contidos no seo de situacións
5312 comunicativas propias dos diferentes ámbitos: persoal, social, educativo e profesional, e a partir
5313 de textos sobre temas cotiáns, de relevancia persoal, profesional ou de interese público próximos
5314 á súa experiencia. Os obxectivos implican unha ampliación e un afondamento nas actividades e
5315 estratexias comunicativas de comprensión, produción, interacción e mediación, entendida esta
5316 última como a actividade orientada a explicar conceptos e simplificar mensaxes co fin de facilitar a
5317 comprensión mutua e de transmitir información. Os obxectivos de lingua estranxeira tamén inclúen
5318 a valoración e a adecuación á diversidade lingüística, artística e cultural entre o alumnado co fin
5319 de que aprenda a actuar de forma empática e respectuosa en situacións comunicativas
5320 interculturais.

5321 2.2 Obxectivos

Obxectivos do ámbito

OBX1. Identificar e comprender a natureza histórica das relacións sociais, das actividades económicas, das manifestacións culturais e dos bens patrimoniais materiais e inmateriais que compartimos, analizando as súas orixes e evolución e identificando as causas e consecuencias dos cambios producidos, os problemas actuais e os seus valores presentes, para realizar propostas que contribúan a respectar os sentimentos de pertenza, o benestar futuro e o desenvolvemento da sociedade.

- Vivir en sociedade, interactuar coa contorna e comprender as relacións que establecemos e as normas de funcionamento que as rexen resultan esenciais para que o alumnado poida asumir os seus dereitos e responsabilidades e poida contribuír ao benestar futuro e ao desenvolvemento sustentable. Entender como funcionan e que valor teñen as relacións sociais, as actividades económicas, as relacións culturais e os bens patrimoniais pasa por comprender cales son as cuestións que preocuparon a humanidade e cal foi a orixe e a evolución das sociedades ao longo do tempo e do espazo. Por iso, neste obxectivo abórdanse as distintas etapas históricas de forma que o alumnado poida comprender as permanencias e os cambios, contextualizando os fenómenos que se foron producindo e as respostas que se deron en cada momento da historia ata o presente.
- Para a adquisición desta competencia será necesaria a aplicación das estratexias e métodos propios das ciencias sociais, que permitan dar resposta ás principais cuestións xeográficas e históricas que deron lugar á realidade na que vivimos. Entender a orixe e a evolución das relacións sociais, económicas, culturais e políticas, identificando as

causas e as consecuencias dos cambios que se foron producindo ao longo do tempo e do espazo constitúe a base para comprender o mundo actual, e achega ao alumnado das ferramentas necesarias para contribuír ao benestar e ao desenvolvemento sustentable da sociedade da que forma parte creando así futuros cidadáns responsables.

- Este obxectivo atende aos procesos de identificación colectiva, co fin de alcanzar a comprensión dos distintos elementos que contribuíron á súa construción e evolución, tales como o territorio, a historia, a arte, a lingua e a cultura.
- Persegue, así mesmo, a comprensión dos mecanismos sociais e emocionais que levan a xerar diferentes sentimentos de pertenza ao longo da historia, respectalos nas súas manifestacións e valorar a importancia que teñen as súas múltiples expresións culturais e artísticas, como parte que son do rico acervo común. Así, recoñecer o significado histórico e simbólico do patrimonio material e inmaterial, e impulsar accións tendentes á súa conservación, promoción e posta en valor como recurso colectivo para o desenvolvemento dos nosos pobos resultan procesos fundamentais para que se tome conciencia da súa importancia.

OBX2. Comprender as orixes e a evolución dos procesos de integración europea e a súa relevancia no presente e no futuro da sociedade española e das comunidades locais, destacando a contribución do Estado, as súas institucións e as entidades sociais á paz, á cooperación internacional, á cohesión social, á solidariedade territorial, ao desenvolvemento sustentable e á cidadanía global con base nos valores do europeísmo e da Declaración Universal dos Dereitos Humanos, para contribuír a crear un mundo máis seguro, solidario, sustentable e xusto no que se recoñeza a conformación dunha realidade multicultural e se valore a contribución dos movementos en defensa da igualdade e da inclusión evitando discriminacións e violencias.

- A globalización fai difícil concibir a vida dunha sociedade allea ao contacto e a interacción con outros pobos. Para poder entender a historia dun país é necesario situalo no escenario dos grandes fluxos de difusión cultural e técnica e no contexto das relacións políticas e da economía internacional. A integración de España no espazo europeo supón un elemento imprescindible para entender a política, a sociedade e a cultura do noso país. Ademais, formar parte de Europa facilita a mobilidade dos cidadáns entre os estados membros.
- O alumnado de diversificación curricular debe ser capaz de valorar o papel que desempeñou España nas redes de intercambio europeas e que implicacións ten no presente e no futuro da sociedade española o feito de formar parte da Unión. As actividades encamiñadas á adquisición deste obxectivo deberían promover o interese do alumnado pola realidade internacional e os problemas e retos que formula o mundo no que vivimos e, en concreto, no ámbito europeo, para poder entender e asumir o compromiso colectivo de formar parte dunha sociedade globalizada.
- Os sentimentos de identidade deben valorarse desde as súas diferentes escalas e en relación coas súas consecuencias, tomando conciencia dos conflitos que nalgúns casos contribuíron a ocasionar e da necesidade de recoñecer o sufrimento das vítimas da violencia e do terrorismo.
- A seguridade integral, garantida por institucións e entidades, constitúe a base da convivencia na nosa sociedade e do exercicio da cidadanía. No mundo global de hoxe, a seguridade debe concibirse dun modo xeral, así como tamén no contexto das relacións e interaccións con outros pobos. De especial relevancia resulta integrar principios de cohesión e solidariedade territorial, así como concibir a nosa presenza no mundo desde un compromiso fraternal e universal que transcenda as fronteiras, asumindo os valores do europeísmo e os principios que emanan da Declaración Universal dos Dereitos Humanos.
- Que o alumnado entenda a multiculturalidade como o froito de procesos históricos de contacto e interrelación entre distintos pobos e culturas e, máis recentemente, do acelerado proceso de globalización. De aí que resulten necesarios o coñecemento e a valoración dos distintos movementos que foron xurdindo para a defensa dos dereitos

e liberdades de colectivos especialmente discriminados e, de maneira referencial, do feminismo.

OBX3. Valorar os principios básicos do sistema democrático e os principios constitucionais que rexen a vida en comunidade, analizando de forma crítica as formulacións históricas e xeográficas, as institucións e as diferentes organizacións políticas e económicas en que se manifestan, para adecuar o comportamento propio ao cumprimento dos devanditos principios.

- Mediante este obxectivo preténdese acadar o coñecemento e a comprensión dos principios, valores e fundamentos que conforman o noso modelo de convivencia e que están recollidos na Constitución española e plasmados no Estatuto de autonomía de Galicia, garantindo o exercicio das nosas liberdades e dereitos, e promovendo a responsabilidade civil, a iniciativa cidadá, a cohesión social, o cumprimento efectivo dos dereitos e liberdades e a asunción dos deberes cívicos.
- A Constitución é a norma suprema que recolle os principios e fundamentos que conforman o modelo de convivencia no territorio español. Promove a responsabilidade civil, a iniciativa cidadá, o compromiso social e o traballo en favor de movementos e accións que contribúan á cohesión social e ao cumprimento efectivo dos dereitos e liberdades tanto en España como no resto do mundo. É produto tanto do período de transición á democracia como dos distintos movementos, accións e acontecementos que, ao longo da historia, afianzaron as ideas e valores que conforman o noso actual sistema democrático. Supón, polo tanto, o recoñecemento da memoria democrática e a análise dos distintos momentos históricos que a conforman, en especial, a perda das liberdades e dereitos tras o golpe de estado de 1936.
- A Constitución, ademais, establece os principios básicos do sistema democrático español e garante a soberanía nacional que necesita do exercicio dunha cidadanía activa, pois implica que todos os cidadáns son titulares do poder público do que derivan os poderes lexislativo, executivo e xudicial. Por iso, é necesario que o alumnado sexa consciente dos seus dereitos e dos seus deberes en canto cidadáns, e poida adecuar o seu comportamento ao cumprimento dos principios democráticos e constitucionais. A adquisición deste obxectivo garante que o alumnado sexa capaz de actuar exercendo unha cidadanía responsable e participando plenamente da vida social, política e cívica.

OBX4. Comunicar en lingua castelá e galega de maneira cooperativa e respectuosa, atendendo ás convencións propias dos diferentes xéneros discursivos e á súa adecuación a diferentes ámbitos e contextos, para dar resposta a necesidades concretas

- O desenvolvemento da competencia comunicativa do alumnado en lingua castelá e galega –que comprende a comprensión, a produción e a interacción, tanto orais como escritas e multimodais– require destrezas específicas dentro da área vinculadas e definidas pola diversidade de situacións, contextos e necesidades persoais e sociais do alumnado. Por iso, débense desenvolver prácticas discursivas que incidan na interacción, comprensión e expresión dun catálogo diversificado de textos orais, escritos e multimodais. Os obxectivos asociados á comprensión oral inclúen anticipar o contido, reter información relevante en función do propio obxectivo, distinguir entre feitos e opinións, captar o sentido global e a relación entre as partes do discurso, identificar a intención do emisor, analizar procedementos retóricos ou valorar a fiabilidade, a forma e o contido do texto. Pola súa vez, a interacción oral require coñecer as estratexias para tomar e ceder a palabra, fomentar actitudes de escoita activa, expresarse con fluidez, claridade e o ton e o rexistro adecuados, así como poñer en xogo as estratexias de cortesía e de cooperación conversacional na expresión de ideas ou opinións atendendo aos elementos da comunicación non verbal. A produción oral de carácter formal, monologada ou dialogada, ofrece marxe para a planificación e

comparte, polo tanto, estratexias co proceso de escritura. As tecnoloxías da información e da comunicación facilitan novos formatos para a comunicación oral multimodal, tanto síncrona como asíncrona, e favorecen o rexistro das contribucións orais do alumnado para a súa difusión en contextos reais e para a súa posterior análise e revisión.

- Desenvolver a competencia lectora implica incidir no uso das estratexias que deben desenvolverse antes, durante e despois do acto lector, co fin de que os estudantes se convertan en lectores competentes e autónomos ante todo tipo de textos. Comprender un texto implica captar o seu sentido global e a información máis relevante en función do propósito de lectura e do contexto no que este se produce, integrar a información explícita e realizar as inferencias necesarias, formular hipóteses sobre a intención comunicativa que subxace neses textos, e reflexionar sobre a súa forma e contido. Para iso, convén acompañar os procesos lectores do alumnado de maneira detida na aula. Por último, saber escribir significa hoxe saber facelo en diferentes soportes e formatos, moitos deles de carácter hipertextual e multimodal, e require o coñecemento e a apropiación dos «moldes» nos que cristalizaron as prácticas comunicativas escritas propias dos diferentes ámbitos de uso: os xéneros discursivos. A elaboración dun texto escrito é froito dun proceso que ten polo menos catro momentos: a planificación, a redacción, a revisión –que pode ser autónoma, pero tamén compartida con outros estudantes ou guiada polo docente– e a edición do texto final. A composición do texto escrito ten que atender tanto a criterios de coherencia, cohesión e adecuación, como á corrección gramatical e ortográfica e á propiedade léxica.

OBX5. Seleccionar e contrastar información procedente de diferentes fontes de maneira progresivamente autónoma, avaliando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura e evitando os riscos de manipulación e desinformación, e integrala e transformala en coñecemento para comunicala, adoptando un punto de vista crítico e persoal á par que respectuoso coa propiedade intelectual.

- O acceso á información non garante por si mesmo o coñecemento, entendido como principio estruturador da sociedade moderna e ferramenta esencial para facer fronte aos retos do século XXI. Por iso, é imprescindible que o alumnado adquira habilidades e destrezas para transformar a información en coñecemento, identificándoa, xestionándoa, avaliándoa e comunicándoa. É necesario adoptar un punto de vista crítico e persoal, e evidenciar unha actitude ética e responsable coa propiedade intelectual e coa identidade dixital.
- Débese procurar que o alumnado, individualmente ou de forma cooperativa, consulte fontes de información variadas en contextos sociais ou académicos para a realización de traballos ou proxectos de investigación, ben sobre temas do currículo ou ben sobre aspectos importantes da actualidade social, científica ou cultural. Estes procesos de investigación deben tender á abordaxe progresivamente autónoma da súa planificación e do respecto ás convencións establecidas na presentación das producións propias coas que se divulga o coñecemento adquirido: organización en epígrafes; procedementos de cita, notas, bibliografía e webgrafía; combinación axustada de diferentes códigos comunicativos nas mensaxes multimodais... É imprescindible tamén o desenvolvemento da creatividade e a adecuación ao contexto na difusión da súa nova aprendizaxe. A biblioteca escolar, entendida como un espazo creativo de aprendizaxe, será un contorno ideal para acadar este obxectivo.

OBX6. Ler, interpretar e valorar fragmentos literarios do patrimonio nacional e universal, utilizando unha metalinguaxe específica e mobilizando a experiencia biográfica e os coñecementos literarios e culturais para establecer vínculos entre textos diversos co fin de conformar un mapa cultural, ampliar as posibilidades de gozar da literatura e crear textos de intención literaria.

- Este obxectivo trata de facilitar o tránsito desde unha lectura identificativa ou argumental das obras a outra máis consciente e elaborada que abra as portas a textos inicialmente afastados da experiencia inmediata do alumnado.

Para iso, é necesario desenvolver habilidades de interpretación que favorezan a verbalización de xuízos de valor máis argumentados e a construción dun mapa cultural que conxugue os horizontes nacionais cos universais e as obras literarias con outras manifestacións artísticas. Constatar a persistencia de tópicos temáticos e formais que atravesan épocas e contextos culturais implica privilexiar un enfoque intertextual.

- Dous son os eixes propostos para o desenvolvemento deste obxectivo. En primeiro lugar, a lectura guiada e compartida na aula de obras que presenten unha certa resistencia para o alumnado, mais que permitan, coa mediación docente, non só o seu gozo senón tamén a apropiación dos seus elementos relevantes. En segundo lugar, a inscrición desas obras en itinerarios temáticos ou de xénero integrados por textos literarios e non literarios de diferentes épocas e contextos, cuxa lectura comparada atenda á evolución dos temas, tópicos e formas estéticas e axude a establecer vínculos entre o horizonte de produción e o horizonte actual de recepción. O deseño de itinerarios —no que debe haber representación de autoras e autores— reclama unha planificación consensuada ao longo da etapa para asegurar a progresión e a complementariedade necesarias que permitan a adquisición gradual das competencias interpretativas.

OBX7. Mobilizar o coñecemento sobre a estrutura da lingua e os seus usos e reflexionar de maneira progresivamente autónoma sobre as eleccións lingüísticas e discursivas, coa terminoloxía adecuada, para desenvolver a conciencia lingüística, aumentar o repertorio comunicativo e mellorar as destrezas tanto de produción oral e escrita como de recepción crítica.

- O estudo sistemático da lingua, para que sexa útil, debe promover, por un lado, a competencia metalingüística do alumnado, é dicir, a súa capacidade de razoamento, argumentación, observación e análise e, por outro, debe estar vinculado aos usos reais propios dos falantes, mediante textos orais e escritos contextualizados. A reflexión metalingüística debe partir do coñecemento intuitivo do alumnado como usuario da lingua e establecer pontes co coñecemento sistemático desde idades temperás, primeiro cunha linguaxe común, máis próxima á realidade do escolar, para despois ir introducindo de maneira progresiva a terminoloxía específica. Alén diso, debe integrar os niveis morfosintáctico, semántico e pragmático no estudo das formas lingüísticas.
- Trátase, polo tanto, de abordar a aprendizaxe da gramática relacionando o coñecemento gramatical explícito e o uso da lingua a partir da reflexión. Para iso hai que partir da observación do significado e a función que as formas lingüísticas adquiren no discurso, para chegar á xeneralización e á sistematización a partir da manipulación de enunciados, o contraste entre oracións, a formulación de hipóteses e de regras, o uso de contraexemplos ou a conexión con outros fenómenos lingüísticos. En definitiva, preténdese estimular a reflexión metalingüística e interlingüística para que o alumnado poida pensar e falar sobre a lingua de maneira que ese coñecemento reverta nunha mellor comprensión e interpretación crítica das producións alleas.

OBX8. Comprender e interpretar, en lingua estranxeira, o sentido xeral e os detalles máis relevantes de textos expresados de forma clara e na lingua estándar, buscando fontes fiables e facendo uso de estratexias como a inferencia de significados, para responder a necesidades comunicativas concretas.

- A comprensión supón recibir e procesar información. Na etapa da educación secundaria obrigatoria, a comprensión é unha destreza comunicativa que se debe desenvolver a partir de textos orais, escritos e multimodais sobre temas cotiáns, de relevancia persoal e profesional ou de interese público próximos á experiencia do alumnado, expresados de forma clara e usando a lingua estándar. A comprensión, neste nivel, implica entender e interpretar os textos e extraer o seu sentido xeral e os detalles máis relevantes para satisfacer as súas necesidades comunicativas. Para iso, débense activar as estratexias máis adecuadas ao desenvolvemento psicoevolutivo e ás

necesidades do alumnado, co fin de reconstruír a representación do significado e do sentido do texto e para formular hipóteses sobre a intención comunicativa que subxace aos devanditos textos. Entre as estratexias de comprensión máis útiles para o alumnado, atópanse a inferencia e a extrapolación de significados a novos contextos comunicativos, así como a transferencia e integración dos coñecementos, as destrezas e as actitudes das linguas que conforman o seu repertorio lingüístico. Inclúe a interpretación de diferentes formas de representación (escritura, imaxe, gráficos, táboas, diagramas, son, xestos etc.), a interpretación da información contextual (elementos extralingüísticos) e cotextual (elementos lingüísticos), que permiten comprobar a hipótese inicial sobre a intención e sentido do texto, así como formular hipóteses alternativas se fose necesario.

- Ademais das devanditas estratexias, a procura de fontes fiables, en soportes tanto analóxicos como dixitais, constitúe un método de grande utilidade para a comprensión, pois permite contrastar, validar e sustentar a información, así como obter conclusións relevantes a partir dos textos. Os procesos de comprensión e interpretación requiren contextos de comunicación dialóxicos que estimulen a colaboración, a identificación crítica de prexuízos e estereotipos de calquera tipo, así como o interese xenuíno polas diferenzas e semellanzas etnoculturais.

OBX9. Producir, en lingua estranxeira, textos orixinais, de extensión media, sinxelos e cunha organización clara, usando estratexias tales como a planificación, a compensación ou a autorreparación, para expresar de forma creativa, adecuada e coherente mensaxes relevantes e responder a propósitos comunicativos concretos.

- A produción engloba tanto a expresión oral como a escrita e a multimodal. Nesta etapa, a produción en lingua estranxeira debe dar lugar á redacción e á exposición de textos sobre temas cotiáns, de relevancia persoal, profesional ou de interese público próximo á experiencia do alumnado, con creatividade, coherencia e adecuación. A produción, en diversos formatos e soportes, pode incluír nesta etapa a exposición dunha pequena descrición ou anécdota, unha presentación formal de maior extensión, unha sinxela argumentación ou a redacción de textos que expresen feitos, conceptos, pensamentos, opinións e sentimentos, mediante ferramentas dixitais e analóxicas, así como a procura avanzada de información en Internet como fonte de documentación. No seu formato multimodal, a produción inclúe o uso conxunto de diferentes recursos para producir significado (escritura, imaxe, gráficos, táboas, diagramas, son, xestos etc.) e a selección e aplicación do máis adecuado en función da tarefa e as súas necesidades.
- As actividades vinculadas coa produción de textos cumpren funcións importantes nos ámbitos persoal, social, educativo e profesional e existe un valor cívico concreto asociado a elas. A destreza nas producións máis formais en diferentes soportes non se adquire de forma natural, senón que é produto da aprendizaxe. Nesta etapa as producións baséanse na aprendizaxe de aspectos formais básicos de cariz máis lingüístico, sociolingüístico e pragmático; das expectativas e convencións comúns asociadas ao xénero empregado; de ferramentas de produción; e do soporte utilizado. As estratexias que permiten a mellora da produción, tanto formal como informal, comprenden a planificación, a autoavaliación e coavaliación, a retroalimentación, así como a monitorización, a validación e a compensación.

OBX10. Interactuar en lingua estranxeira con outras persoas con crecente autonomía, usando estratexias de cooperación e empregando recursos analóxicos e dixitais, para responder a propósitos comunicativos concretos en intercambios respectuosos coas normas de cortesía.

- A interacción implica a dous ou máis participantes na construción dun discurso. Considérase a orixe da linguaxe e

comprende funcións interpersoais, cooperativas e transaccionais. Na interacción entran en xogo a cortesía lingüística e a etiqueta dixital, os elementos verbais e non verbais da comunicación, así como a adecuación aos distintos rexistros e xéneros dialóxicos, tanto orais como escritos e multimodais, en contornas síncronas ou asíncronas. Nesta etapa da educación espérase que as interaccións en lingua estranxeira aborden temas cotiáns, de relevancia persoal, profesional ou de interese público próximos á experiencia do alumnado.

- Este obxectivo é fundamental na aprendizaxe, pois inclúe estratexias de cooperación, de inicio, mantemento ou conclusión de conversas, de cesión e toma de quendas de palabra, así como estratexias para preguntar co obxectivo de solicitar clarificación ou repetición. Ademais, a aprendizaxe e aplicación das normas e principios que rexen a cortesía lingüística e a etiqueta dixital preparan o alumnado para o exercicio dunha cidadanía democrática, responsable, respectuosa, inclusiva, segura e activa.

OBX11. Mediar en situacións cotiáns entre distintas linguas, usando estratexias e coñecementos sinxelos orientados a explicar conceptos ou simplificar mensaxes, para transmitir información de maneira eficaz, clara e responsable.

- A mediación é a actividade da linguaxe consistente en explicar e facilitar a comprensión de mensaxes ou textos a partir de estratexias como a reformulación, de maneira oral ou escrita. Na mediación, o alumnado debe actuar como axente social encargado de crear pontes e axudar a construír ou expresar mensaxes de forma dialóxica, non só entre linguas distintas, senón tamén entre distintas modalidades ou rexistros dentro dunha mesma lingua. Na educación secundaria obrigatoria, a mediación céntrase, principalmente, no rol da lingua como ferramenta para resolver os retos que xorden do contexto comunicativo, creando espazos e condicións propicias para a comunicación e a aprendizaxe; na cooperación e o fomento da participación dos demais para construír e entender novos significados; e na transmisión de nova formación de maneira apropiada, responsable e construtiva, podendo empregar tanto medios convencionais como aplicacións ou plataformas virtuais para traducir, analizar, interpretar e compartir contidos que, nesta etapa, versarán sobre asuntos cotiáns, de relevancia persoal e profesional ou de interese público próximos á experiencia do alumnado.
- A mediación facilita o desenvolvemento do pensamento estratéxico do alumnado, en tanto que supón que este elixa as destrezas e estratexias máis adecuadas do seu repertorio para lograr unha comunicación eficaz, pero tamén para favorecer a participación propia e doutras persoas en contornas cooperativas de intercambios de información. Así mesmo, implica recoñecer os recursos dispoñibles e promover a motivación dos demais e a empatía, comprendendo e respectando as diferentes motivacións, ideas e circunstancias persoais dos interlocutores e interlocutoras e harmonizándoas coas propias. Por iso, espérase que o alumnado mostre empatía, respecto, espírito crítico e sentido ético, como elementos clave para unha adecuada mediación neste nivel.

OBX12. Ampliar e usar os repertorios lingüísticos persoais entre distintas linguas, reflexionando de forma crítica sobre o seu funcionamento e tomando conciencia das estratexias e coñecementos propios, para mellorar a resposta a necesidades comunicativas concretas.

- O uso do repertorio lingüístico e a reflexión sobre o seu funcionamento están vinculados co enfoque plurilingüe da adquisición de linguas. O enfoque plurilingüe parte do feito de que as experiencias do alumnado coas linguas que coñece serven de base para a ampliación e mellora da aprendizaxe de linguas novas e axúdanos a desenvolver e enriquecer o seu repertorio lingüístico plurilingüe e a súa curiosidade e sensibilización cultural. Na educación secundaria obrigatoria, o alumnado afonda nesa reflexión e establece as relacións entre as que conforman os seus repertorios individuais, analizando as súas semellanzas e diferenzas co fin de ampliar coñecementos e estratexias.

Deste xeito, favorécese a aprendizaxe de novas linguas e mellórase a competencia comunicativa. A reflexión sobre as linguas e o seu funcionamento implica que o alumnado entenda as súas relacións e, ademais, contribúe a que identifique as fortalezas e carencias propias no terreo lingüístico e comunicativo, tomando conciencia dos coñecementos e estratexias propios e facéndooos explícitos. Neste sentido, supón tamén a posta en marcha de destrezas para lle facer fronte á incerteza e para desenvolver o sentido da iniciativa e a perseveranza na consecución dos obxectivos ou a toma de decisións.

- Ademais, o coñecemento de distintas linguas permite valorar a diversidade lingüística da sociedade como un aspecto enriquecedor e positivo. A selección, configuración e aplicación dos dispositivos e ferramentas tanto analóxicas como dixitais para a construción e integración de novos contidos sobre o repertorio lingüístico propio pode facilitar a adquisición e mellora da aprendizaxe doutras linguas.

5322 2.3 Criterios de avaliación e contidos

5323 Primeiro curso

Ámbito Lingüístico e Social 1º curso	
Bloque 1. Ciencias Sociais	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos usando fontes fiables do presente e da historia contemporánea e xerar produtos orixinais e creativos como proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, como a interpretación de imaxes, e utilizar secuencias cronolóxicas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Identificar os elementos da contorna física e humana e comprender o seu funcionamento e analizar as súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.5. Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais e o recoñecemento das súas expresións culturais. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> CA1.6. Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos e xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente. 	OBX1

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da nosa identidade colectiva, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos e apreciando o legado histórico, institucional, artístico e cultural como patrimonio común. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.8. Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade que conformou a sociedade globalizada e multicultural actual recoñecendo a achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados e xerando unha conciencia solidaria mediante o traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.9. Coñecer, valorar e exercitar responsabilidades, dereitos e deberes e actuar en favor do seu desenvolvemento e a defensa dos valores constitucionais e democráticos. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.10. Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. 	OBX3

Contidos

- Retos do mundo actual.
 - Obxectivos e estratexias das ciencias sociais: procedementos, termos e conceptos e métodos de investigación no ámbito da xeografía e da historia.
 - Procura de información en contornas dixitais e uso específico de léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico e elaboración de traballos ou proxectos nos que se faga uso de mapas, gráficas, imaxes...
 - O comentario de documentos escritos e gráficos. Exposición de ideas e argumentos sobre diferentes temas que se abordan no curso.
 - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos e dos ciclos demográficos.
 - O espazo natural, rural e urbano e a súa evolución en España e Galicia.
 - Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados.
 - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas.
- Sociedades e territorios.
 - Os réximes demográficos e o reto demográfico en España e Galicia. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe que dan como resultado a diversidade social, ético-cultural e de xénero .
 - A distribución desigual de recursos e traballo. O emprego na sociedade actual.
 - Do éxodo rural á concentración urbana e o problema do despoboamento rural. A importancia do espazo público.
 - Organización política e económica das sociedades. Ordenamento normativo autonómico, constitucional e supranacional. Cidadanía europea e cosmopolita. España e Galicia na UE.
 - A transformación política dos seres humanos: da servidume á cidadanía. Transicións, revolucións e resistencias:

permanencias e cambios na época contemporánea. A conquista dos dereitos individuais e colectivos na época contemporánea. Orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais en España e no mundo a través das fontes.

- Revolucións industriais e nacemento dunha nova sociedade.
- A participación da muller nos procesos históricos do século XVIII.
- As características xerais das novas expresións artísticas e culturais ata a metade do XIX. A personalidade independente de Goya. O patrimonio como ben e como recurso.
- Compromiso cívico e social.
 - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática.

Bloque 2. As linguas e os seus falantes

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Recoñecer e valorar as linguas oficiais de España e as súas variedades dialectais, con atención especial ao galego e ao castelán, a partir da explicación da súa orixe e seu desenvolvemento histórico e sociolingüístico, contrastando aspectos lingüísticos e discursivos das distintas linguas, así como trazos dos dialectos do español e do galego, diferenciándoos dos trazos sociolectais e de rexistro, en manifestacións orais, escritas e multimodais. 	OBX12
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Identificar e cuestionar prexuízos e estereotipos lingüísticos, adoptando unha actitude de respecto e valoración da riqueza cultural, lingüística e dialectal a partir da análise da diversidade lingüística en contextos comunicativos cotiáns dos ámbitos persoal e profesional e da exploración e reflexión sociolingüística sobre os fenómenos de contacto entre linguas e da indagación dos dereitos lingüísticos individuais e colectivos. 	OBX12
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Identificar e evitar os usos discriminatorios da lingua, os abusos a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe a partir da reflexión e a análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais da comunicación. 	OBX12
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Utilizar estratexias para a resolución dialogada dos conflitos e a procura de consensos, tanto no ámbito persoal como educativo e social e profesional. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Aceptar e valorar a diversidade lingüística e cultural como fonte de enriquecemento persoal, mostrando interese por compartir elementos culturais e lingüísticos que fomenten a sustentabilidade e a democracia. 	OBX12

Contidos

- Exploración e rexeitamento de prexuízos e estereotipos lingüísticos. Os fenómenos do contacto entre linguas: bilingüismo, diglosia, préstamos, interferencias.
- Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal. Valoración da forma e do contido do texto.
- Análise da diversidade lingüística do contorno. Biografía lingüística.
- Desenvolvemento sociohistórico das linguas de España, con especial atención ao galego e ao castelán.
- Desenvolvemento da reflexión interlingüística.

Bloque 3. Comunicación en lingua castelá e lingua galega	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA3.1. Comprender o sentido global, a estrutura, a información máis relevante en función das necesidades comunicativas e a intención do emisor en textos orais, escritos e multimodais de certa complexidade de diferentes ámbitos, analizando a interacción entre os diferentes códigos, realizando as inferencias necesarias e atendendo a distintos propósitos de lectura. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.2. Valorar a forma e o contido de textos orais, escritos e multimodais de certa complexidade, avaliando a calidade, fiabilidade e idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos e lingüísticos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.3. Realizar exposicións e argumentacións orais de certa extensión e complexidade con diferente grao de planificación sobre temas de interese persoal, social, educativo e profesional axustándose ás convencións propias dos diversos xéneros discursivos, con fluidez, coherencia, cohesión e o rexistro adecuado en diferentes soportes, utilizando de maneira eficaz recursos verbais e non verbais. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.4. Participar de maneira activa e adecuada en interaccións orais informais, no traballo e en situacións orais formais de carácter dialogado, con actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación conversacional e cortesía lingüística. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.5. Planificar a redacción de textos escritos e multimodais de certa extensión atendendo á situación comunicativa, destinatario, propósito e canle; redactar borradores e revisalos coa axuda do diálogo entre iguais e instrumentos de consulta, e presentar un texto final coherente, cohesionado e co rexistro axeitado. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA3.6. Incorporar procedementos para enriquecer os textos atendendo aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA3.7. Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira progresivamente autónoma procedente de diferentes fontes, tanto analóxicas como dixitais, evitando os riscos de manipulación e desinformación e calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura; organizar e integrar a información en esquemas propios, e reelabora e comunicala de maneira creativa adoptando un punto de vista crítico respectando os principios de propiedade intelectual. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.8. Elaborar traballos de investigación de maneira progresivamente autónoma en diferentes soportes sobre diversos temas de interese académico, persoal ou social a partir da información seleccionada. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> CA3.9. Revisar os textos propios de maneira progresivamente autónoma e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística coa metalinguaxe específica, e identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA3.10. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da 	OBX4

lingua e a metalinguaxe específica.

Contidos

- Contexto vinculado ás estratexias de produción, comprensión e análise de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos: compoñentes do feito comunicativo.
 - Análise das compoñentes do feito comunicativo: grao de formalidade da situación e carácter público ou privado; distancia social entre os interlocutores; propósitos comunicativos e interpretación de intencións; canle de comunicación e elementos non verbais da comunicación.
- Xéneros discursivos desde o punto de vista da produción, comprensión e análise de textos orais, escritos e multimodais.
 - Comprensión e creación de secuencias textuais básicas con especial atención ás expositivas.
 - Emprego correcto das propiedades textuais: coherencia, cohesión e adecuación.
 - Xéneros discursivos propios do ámbito persoal: a conversa, con especial atención aos actos de fala que ameazan a imaxe do interlocutor (a discrepancia, a queixa, a orde, a reprobación).
 - Xéneros discursivos propios do ámbito educativo: a estrutura e as principais características dos textos científicos, técnicos e humanísticos (explicación, exposición...).
 - Xéneros discursivos propios do ámbito social. Redes sociais e medios de comunicación. Etiqueta dixital e riscos de desinformación, noticias falsas, manipulación e vulneración da privacidade. O ciberanzol. Análise da imaxe e dos elementos paratextuais dos textos icónico-verbais e multimodais.
- Procesos de produción, comprensión e análise de textos orais, escritos e multimodais.
 - Interacción oral e escrita de carácter informal e formal. Cooperación conversacional e cortesía lingüística. Escoita activa, asertividade e resolución dialogada dos conflitos. Comunicación emocional.
 - Comprensión oral: sentido global do texto e relación entre as súas partes, selección e retención da información relevante. A intención do emisor.
 - Produción oral formal. Planificación e procura de información, textualización e revisión. Adecuación á audiencia e ao tempo de exposición. Elementos non verbais. Trazos discursivos e lingüísticos da oralidade formal. A deliberación oral argumentada.
 - Comprensión lectora: sentido global do texto e relación entre as súas partes. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e icónica. Valoración da forma e do contido do texto.
 - Produción escrita. Planificación, redacción, revisión e edición en diferentes soportes. Corrección gramatical e ortográfica. Propiedade léxica. Usos da escritura para a organización do pensamento: toma de notas, esquemas, mapas conceptuais, resumos etc.
- Alfabetización informacional.
 - Busca e selección da información con criterios de fiabilidade, calidade e pertinencia; análise, valoración, reorganización e síntese da información en esquemas propios.
 - Fontes de información: criterios de procura e selección de información fiable, pertinente e de calidade.
 - Comunicación e difusión da información de maneira creativa e respectuosa coa propiedade intelectual.
 - Estratexias de procura e selección de información.
 - Análise dos riscos e consecuencias da manipulación e da desinformación.
 - Estratexias de organización da información: a escritura como mecanismo para organizar o pensamento (notas,

esquemas, mapas conceptuais, resumos...).

- Achegamento ao emprego correcto do sistema de citación e uso das referencias bibliográficas nas creacións propias.
- Utilización responsable das tecnoloxías da información e da comunicación. Dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais, tanto para a procura de información, como para a realización de proxectos escolares.
- Recoñecemento e uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - Identificación e emprego de recursos lingüísticos para amosar a implicación do emisor nos textos: formas de deíxe (persoal, temporal e espacial) e procedementos de modalización.
 - Uso coherente das formas verbais nos textos. Os tempos de pretérito na narración. Correlación temporal no discurso relatado.
 - Uso coherente das formas verbais nos textos. Recoñecemento e utilización do infinitivo flexionado e do futuro de subxuntivo. Contextos de uso.
 - Corrección lingüística e revisión ortográfica e gramatical dos textos. Uso de dicionarios, manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital.
 - Emprego correcto dos signos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado.

Bloque 4. Educación literaria

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Comprender o sentido global, a estrutura, a información máis relevante en función das necesidades comunicativas e a intención do emisor en textos orais, escritos e multimodais de certa complexidade de diferentes ámbitos, analizando a interacción entre os diferentes códigos, realizando as inferencias necesarias e atendendo a diferentes propósitos de lectura. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Valorar a forma e o contido de textos orais, escritos e multimodais de certa complexidade, avaliando a calidade, fiabilidade e idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos e lingüísticos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Incorporar procedementos para enriquecer os textos atendendo aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Ler de maneira autónoma textos seleccionados en función dos propios gustos, intereses e necesidades, e deixar constancia do progreso do propio itinerario lector e cultural explicando os criterios de selección das lecturas, as formas de acceso á cultura literaria e a experiencia de lectura. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.5. Compartir a experiencia de lectura en soportes diversos relacionando o sentido da obra coa propia experiencia biográfica, lectora e cultural. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.6. Explicar e argumentar a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico, atendendo a configuración e evolución dos xéneros e subxéneros literarios. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.7. Establecer de maneira progresivamente autónoma vínculos argumentados entre os textos 	OBX6

<p>lidos e outros textos escritos, orais ou multimodais e outras manifestacións artísticas e culturais en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe e valores éticos e estéticos, mostrando a implicación e a resposta persoal do alumnado na lectura.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.8. Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos en que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios. 	<p>OBX6</p>

Contidos

- Lectura autónoma.
 - Expresión, a través de modelos, da experiencia lectora e de diferentes formas de apropiación e recreación dos textos lidos.
 - Lectura expresiva, dramatización e recitado dos textos escritos en lingua castelá atendendo aos procesos de comprensión, apropiación e oralización implicados.
 - Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos escritos en lingua galega atendendo aos procesos de comprensión, apropiación e oralización implicados.
 - Lectura expresiva, dramatización e recitación dos textos atendendo aos procesos de comprensión, apropiación e oralización implicados.
- Lectura guiada.
 - Lectura guiada de fragmentos de obras relevantes do patrimonio literario español a partir da Idade Media ata o século XVIII.
 - Lectura guiada de fragmentos de obras relevantes do patrimonio literario galego dende a Idade Media ata o século XIX.
 - Lectura guiada de fragmentos de obras relevantes do patrimonio literario universal da Idade Media ata o século XVIII.
 - Estratexias de construción compartida da interpretación das obras. Discusións ou conversacións literarias, debates e disertacións literarias.
 - Estratexias de utilización de información sociohistórica, cultural e artística básica para construír a interpretación das obras literarias, en concreto, o achegamento ao contexto, á corrente literaria e ao autor ou autora, así como o establecemento de parentescos literarios.
 - Relación e comparación dos textos lidos en lingua galega e lingua castelá con outros textos orais, escritos ou multimodais, con outras manifestacións artísticas e coas novas formas de ficción en función de temas, estruturas e linguaxes.
 - Estratexias para interpretar obras e fragmentos literarios, atendendo aos valores culturais, éticos e estéticos presentes nos textos. Lectura con perspectiva de xénero. Visibilización do universo feminino. Lectura con perspectiva ambiental e ecolóxica, con especial incidencia na mudanza climática e na protección e benestar dos animais.
 - Creación de textos a partir da apropiación das convencións da linguaxe literaria e en referencia a modelos dados (imitación, transformación, continuación etc.).

Bloque 5. Reflexión sobre a lingua

Criterios de avaliación		Obxectivos
Criterios de avaliación	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Incorporar procedementos para enriquecer os textos atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX7
Criterios de avaliación	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Revisar os textos propios de maneira progresivamente autónoma e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística coa metalinguaxe específica, e identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX7
Criterios de avaliación	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.3. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e a metalinguaxe específica. 	OBX7
Criterios de avaliación	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.4. Formular xeneralizacións sobre algúns aspectos do funcionamento da lingua a partir da manipulación, comparación e transformación de enunciados, así como da formulación de hipóteses e a procura de contraexemplos, utilizando a metalinguaxe específica e consultando de maneira progresivamente autónoma dicionarios, manuais e gramáticas. 	OBX7
Contidos		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Estratexias de construción guiada de conclusións propias sobre o sistema lingüístico. Observación, comparación e clasificación de unidades comunicativas (morfemas, palabras, oracións). Manipulación de estruturas, formulación de hipóteses, contraexemplos, xeneralizacións e contraste entre linguas, co uso da metalinguaxe específica. ▪ Observación das diferenzas relevantes e interseccións entre lingua oral e lingua escrita atendendo a aspectos sintácticos, léxicos e pragmáticos. ▪ Distinción entre a forma (categoría gramatical) e a función das palabras (funcións sintácticas da oración simple). ▪ Relación entre os esquemas semántico e sintáctico das oracións coordinadas. Observación e transformación de enunciados de acordo con estes esquemas e uso da terminoloxía sintáctica necesaria. ▪ Procedementos de adquisición e formación de palabras. Reflexión sobre as mudanzas no seu significado, as relacións semánticas entre palabras. ▪ Estratexias de uso progresivamente autónomo de dicionarios e manuais de gramática para obter información gramatical básica. Recursos tecnolóxicos para a aprendizaxe da lingua. 		
Bloque 6. Comunicación en lingua estranxeira		
Criterios de avaliación		Obxectivos
Criterios de avaliación	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.1 Extraer e analizar o sentido global e as ideas principais, e seleccionar de forma guiada información pertinente de textos orais, escritos e multimodais sobre temas cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á experiencia do alumnado, expresados de forma clara e na lingua estándar a través de diversos soportes. 	OBX8
Criterios de avaliación	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA6.2. Interpretar e, de forma guiada, valorar o contido e os trazos discursivos de textos 	OBX8

<p>progresivamente máis complexos propios dos ámbitos das relacións interpersoais, dos medios de comunicación social e da aprendizaxe, así como de textos literarios adecuados ao nivel de madurez do alumnado.</p>	
<ul style="list-style-type: none">CA6.3. Seleccionar, organizar e aplicar as estratexias e coñecementos máis adecuados en cada situación comunicativa para comprender o sentido xeral, a información esencial e os detalles máis relevantes dos textos; inferir significados e interpretar elementos non verbais; e buscar e seleccionar información veraz.	OBX8
<ul style="list-style-type: none">CA6.4. Expresar oralmente textos sinxelos, estruturados, comprensibles, coherentes e adecuados á situación comunicativa sobre asuntos cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximo á experiencia do alumnado co fin de describir, narrar e informar en diferentes soportes, utilizando recursos verbais e non verbais, así como estratexias de planificación, control, compensación e cooperación básicas.	OBX9
<ul style="list-style-type: none">CA6.5. Redactar e difundir textos de extensión media con aceptable claridade, coherencia, cohesión, corrección e adecuación á situación comunicativa proposta, á tipoloxía textual e ás ferramentas analóxicas e dixitais utilizadas, seguindo pautas establecidas, sobre asuntos cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á experiencia do alumnado, respectando a propiedade intelectual e evitando o plaxio.	OBX9
<ul style="list-style-type: none">CA6.6. Seleccionar, organizar e aplicar coñecementos e estratexias para planificar, producir, revisar e cooperar na elaboración de textos coherentes, cohesionados e adecuados ás intencións comunicativas, a características contextuais, aos aspectos socioculturais e á tipoloxía textual, usando os recursos físicos ou dixitais máis adecuados en función da tarefa e das necesidades do interlocutor ou interlocutora potencial a quen vai dirixido o texto.	OBX9
<ul style="list-style-type: none">CA6.7. Planificar, participar e colaborar de maneira activa, a través de diversos soportes, en situacións interactivas sobre temas cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á experiencia do alumnado mostrando iniciativa, empatía e respecto pola cortesía lingüística e a etiqueta dixital, así como polas diferentes necesidades, ideas, inquietudes, iniciativas e motivacións dos interlocutores e interlocutoras.	OBX10
<ul style="list-style-type: none">CA6.8. Seleccionar, organizar e utilizar de forma guiada estratexias adecuadas para iniciar, manter e terminar a comunicación, tomar e ceder a palabra, solicitar e formular aclaracións e explicacións, resumir, colaborar, debater e resolver problemas.	OBX10
<ul style="list-style-type: none">CA6.9 Inferir e explicar textos, conceptos e comunicacións breves e sinxelas en situacións nas que atender á diversidade, mostrando respecto e empatía polos interlocutores e interlocutoras, así como polas linguas empregadas, e participando na solución de problemas de intercomprensión e de entendemento na súa contorna, apoiándose en diversos recursos e soportes.	OBX11
<ul style="list-style-type: none">CA6.10 Aplicar estratexias que axuden a crear pontes, faciliten a comunicación e sirvan para explicar e simplificar textos e mensaxes, e que sexan adecuadas ás intencións comunicativas, ás características contextuais e á tipoloxía textual, usando recursos e apoios físicos ou dixitais en función	OBX11

das necesidades de cada momento.	
<ul style="list-style-type: none"> CA6.11 Comparar e, de forma guiada, argumentar as semellanzas e diferenzas entre distintas linguas reflexionando de maneira progresivamente autónoma sobre o seu funcionamento. 	OBX12
<ul style="list-style-type: none"> CA6.12 Utilizar de forma creativa estratexias e coñecementos de mellora da capacidade de comunicar e de aprender a lingua estranxeira con apoio doutros participantes e de soportes analóxicos e dixitais. 	OBX12
<ul style="list-style-type: none"> CA6.13. Rexistrar e analizar, de forma guiada, os progresos e dificultades de aprendizaxe da lingua estranxeira, seleccionando, con axuda, as estratexias máis eficaces para superar esas dificultades e consolidar o seu progreso, facéndoos explícitos e compartíndoos, por medio de actividades de planificación da propia aprendizaxe, autoavaliación e coavaliación, como as propostas no Portfolio Europeo das Linguas (PEL) ou nun diario de aprendizaxe. 	OBX12

Contidos

- Estratexias e técnicas para a adquisición e o desenvolvemento da autoconfianza e da iniciativa. O erro como parte integrante do proceso de aprendizaxe.
- Estratexias de uso común para a planificación, execución, control e reparación da comprensión, a produción e a coprodución de textos orais, escritos e multimodais.
- Coñecementos, destrezas e actitudes que permiten levar a cabo actividades de mediación en situacións cotiás.
- Funcións comunicativas de uso común adecuadas ao ámbito e ao contexto comunicativo: saudar e despedirse, presentar e presentarse; describir persoas, obxectos, lugares, fenómenos e acontecementos; situar eventos no tempo; situar obxectos, persoas e lugares no espazo; pedir e intercambiar información sobre cuestións cotiás; dar e pedir instrucións, consellos e ordes; ofrecer, aceptar e rexeitar axuda, proposicións ou suxestións; expresar parcialmente o gusto ou o interese e as emocións; narrar acontecementos pasados, describir situacións presentes e enunciación sucesos futuros; expresar a opinión, a posibilidade, a capacidade, a obrigaón e a prohibición; expresar argumentacións sinxelas; realizar hipóteses e suposicións; expresar a incerteza e a dúbida; reformular e resumir.
- Modelos contextuais e xéneros discursivos de uso común na comprensión, produción e coprodución de textos orais, escritos e multimodais, breves e sinxelos, literarios e non literarios: características e recoñecemento do contexto (participantes e situación), expectativas xeradas polo contexto; organización e estruturación segundo o xénero, a función textual e a estrutura.
- Unidades lingüísticas de uso común e significados asociados ás devanditas unidades tales como a expresión da entidade e as súas propiedades, cantidade e calidade, o espazo e as relacións espaciais, o tempo e as relacións temporais, a afirmación, a negación, a interrogación e a exclamación, relacións lóxicas habituais.
- Léxico de uso común e de interese para o alumnado, relativo á identificación persoal, relacións interpersoais, lugares e contornas, lecer e tempo libre, saúde e actividade física, vida cotiá, vivenda e fogar, clima e contorna natural, tecnoloxías da información e da comunicación, sistema escolar e formación.
- Padróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de uso común, e significados e intencións comunicativas xerais asociadas aos devanditos padróns.
- Convencións ortográficas de uso común e significados e intencións comunicativas asociados aos formatos, padróns e elementos gráficos.
- Convencións e estratexias conversacionais de uso común, en formato síncrono ou asíncrono, para iniciar, manter e terminar a comunicación, tomar e ceder a palabra, pedir e dar aclaracións e explicacións, reformular, comparar e

contrastar, resumir, colaborar, debater etc.

- Recursos para a aprendizaxe e estratexias de uso común de procura e selección de información: dicionarios, libros de consulta, bibliotecas, recursos dixitais e informáticos etc.
- Respecto da propiedade intelectual e dereitos de autor sobre as fontes consultadas e contidos utilizados.
- Ferramentas analóxicas e dixitais de uso común para a comprensión, produción e coprodución oral, escrita e multimodal; e plataformas virtuais de interacción e colaboración educativa (aulas virtuais, videoconferencias, ferramentas dixitais colaborativas etc.) para a aprendizaxe, a comunicación e o desenvolvemento de proxectos con falantes ou estudantes da lingua estranxeira.
- Estratexias e técnicas para responder eficazmente e con niveis crecentes de fluidez, adecuación e corrección a unha necesidade comunicativa concreta a pesar das limitacións derivadas do nivel de competencia na lingua estranxeira e nas demais linguas do repertorio lingüístico propio.
- Estratexias de uso común para identificar, organizar, reter, recuperar e utilizar creativamente unidades lingüísticas (léxico, morfosintaxe, padróns sonoros etc.) a partir da comparación das linguas e variedades que conforman o repertorio lingüístico persoal.
- Estratexias e ferramentas de uso común para a autoavaliación, a coavaliación e a autorreparación, analóxicas e dixitais, individuais e cooperativas.
- Expresións e léxico específico de uso común para intercambiar ideas sobre a comunicación, a lingua, a aprendizaxe e as ferramentas de comunicación e aprendizaxe (metalinguaxe).
- Comparación entre linguas a partir de elementos da lingua estranxeira e outras linguas: orixe e parentescos.

5324 2º curso

Ámbito Lingüístico e Social 2º curso	
Bloque 1. Ciencias Sociais	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.1. Realizar pequenas investigacións a distintas escalas temporais e espaciais e transferir adecuadamente a información xerando produtos orixinais e creativos como narracións, pósteres, dosieres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e levar a cabo exposicións orais sobre temas de interese persoal con coherencia e fluidez e producir e expresar xuízos e argumentos persoais e críticos de forma aberta e respectuosa. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.2. Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.3. Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados e utilizar secuencias 	OBX5

<p>cronolóxicas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.4. Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.5 Coñecer e contribuír a conservar o patrimonio material e inmaterial común, respectar os sentimentos de pertenza adoptando compromisos con principios e accións orientadas á cohesión e solidariedade. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.6. Coñecer, valorar e exercitar responsabilidades, dereitos e deberes e actuar en favor do seu desenvolvemento e afirmación a través do coñecemento do noso ordenamento xurídico e constitucional. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.7. Identificar e valorar as principais institucións europeas, analizando os seus principios reitores, as súas normas de funcionamento e as súas funcións, xulgando o seu papel nos conflitos internacionais e recoñecendo a súa contribución á paz e a cooperación internacional, o desenvolvemento sustentable e a cidadanía global. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.8. Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade que conformou a sociedade globalizada e multicultural actual recoñecendo a achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados e xerando unha conciencia solidaria mediante o traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA1.9. Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e adoptar un papel activo e comprometido coa contorna empregando estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos. 	OBX3

Contidos

- Retos do mundo actual.
 - Xeopolítica e principais conflitos no presente, consecuencia da globalización. Alianzas e institucións internacionais, mediación e misións de paz. O papel de España na política mundial.
- Sociedade e territorio.
 - Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, cronoloxía, simultaneidade e duración.
 - Bases ideolóxicas (liberalismo, marxismo e nacionalismo). O movemento obreiro.
 - A Constitución de 1812 e os sistemas liberais en España e Galicia.
 - As relacións internacionais e a época do imperialismo. Causas e consecuencias do colonialismo.
 - Conflitos e violencias: a Primeira Guerra Mundial.
 - O período de Entreguerras. A Revolución Rusa, o crack do 29 e os totalitarismos.

- Da restauración monárquica en España á Guerra Civil. A muller na República.
- Conflitos e violencias: orixe e consecuencias da Segunda Guerra Mundial.
- A Ditadura de Franco e a Transición política e configuración do estado democrático coa Constitución de 1978.
- A memoria democrática.
- A política de bloques e a descolonización.
- As transformacións científicas e tecnolóxicas do século XX e XXI.
- As expresións artísticas e culturais. Os movementos de vangarda máis destacados.
- A acción dos movementos feministas e sufragistas. Mulleres relevantes da historia contemporánea.
- Proceso de construción europea. As institucións europeas e o estado de benestar.
- Compromiso cívico e global.
 - Os valores do europeísmo
 - Dignidade humana e dereitos universais.
 - A igualdade real de mulleres e homes e cohesión social.
 - O patrimonio como ben e como recurso.

Bloque 2. As linguas e os seus falantes

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Recoñecer e valorar as linguas oficiais de España e as súas variedades dialectais, con atención especial ao galego e ao castelán, a partir da explicación da súa orixe e do seu desenvolvemento histórico e sociolingüístico, contrastando aspectos lingüísticos e discursivos das distintas linguas, así como trazos dos dialectos do español e do galego, diferenciándoos dos trazos sociolectais e de rexistro, en manifestacións orais, escritas e multimodais. 	OBX12
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Identificar e cuestionar prexuízos e estereotipos lingüísticos adoptando unha actitude de respecto e valoración da riqueza cultural, lingüística e dialectal a partir da análise da diversidade lingüística en contextos comunicativos cotiáns dos ámbitos persoal e profesional e da exploración e reflexión sociolingüística sobre os fenómenos de contacto entre linguas e da indagación dos dereitos lingüísticos individuais e colectivos. 	OBX12
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Identificar e evitar os usos discriminatorios da lingua, os abusos a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe a partir da reflexión e da análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais da comunicación. 	OBX12
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Utilizar estratexias para a resolución dialogada dos conflitos e a procura de consensos, tanto no ámbito persoal como educativo e social e profesional. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Aceptar e valorar a diversidade lingüística e cultural como fonte de enriquecemento persoal, mostrando interese por compartir elementos culturais e lingüísticos que fomenten a sustentabilidade e a democracia. 	OBX12

Contidos

- Recoñecemento das linguas oficiais de España e das súas variedades dialectais, con especial atención ao galego e ao castelán. As linguas de signos. Exploración e rexeitamento de prexuízos e estereotipos lingüísticos.
- Afondamento nos fenómenos dialectais (fónicos, gramaticais e léxicos) dos bloques/das áreas lingüísticas do galego. Comparación entre a norma e as variedades dialectais.
- Diferenzas entre os trazos dialectais e os sociolectos e os rexistros.
- Desenvolvemento da reflexión sociolingüística. Exploración e rexeitamento de prexuízos e estereotipos lingüísticos. Os fenómenos do contacto entre linguas: bilingüismo, diglosia, préstamos, interferencias.
- Indagación sobre os dereitos lingüísticos e a súa expresión en leis e declaracións institucionais.

Bloque 3. Comunicación en lingua castelá e lingua galega

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Comprender o sentido global, a estrutura, a información máis relevante en función das necesidades comunicativas e a intención do emisor en textos orais, escritos e multimodais de certa complexidade de diferentes ámbitos, analizando a interacción entre os diferentes códigos, realizando as inferencias necesarias e atendendo a distintos propósitos de lectura. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Valorar a forma e o contido de textos orais, escritos e multimodais de certa complexidade, avaliando a calidade, fiabilidade e idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos e lingüísticos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Realizar exposicións e argumentacións orais de certa extensión e complexidade con diferente grao de planificación sobre temas de interese persoal, social, educativo e profesional axustándose ás convencións propias dos diversos xéneros discursivos, con fluidez, coherencia, cohesión e o rexistro adecuado en diferentes soportes, utilizando de maneira eficaz recursos verbais e non verbais. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Participar de maneira activa e adecuada en interaccións orais informais, no traballo e en situacións orais formais de carácter dialogado, con actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación conversacional e cortesía lingüística. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Planificar a redacción de textos escritos e multimodais de certa extensión atendendo á situación comunicativa, destinatario, propósito e canle; redactar borradores e revisalos coa axuda do diálogo entre iguais e instrumentos de consulta, e presentar un texto final coherente, cohesionado e co rexistro axeitado. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Incorporar procedementos para enriquecer os textos atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.7. Localizar, seleccionar e contrastar información de maneira progresivamente autónoma procedente de diferentes fontes, tanto analóxicas como dixitais, evitando os riscos de manipulación e desinformación e calibrando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura; organizar e integrar a información en esquemas propios, e reelaborala e comunicala de maneira creativa adoptando un punto de vista crítico respectando os principios de propiedade intelectual. 	OBX5

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.8. Elaborar traballos de investigación de maneira progresivamente autónoma en diferentes soportes sobre diversos temas de interese académico, persoal ou social a partir da información seleccionada. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.9. Revisar os textos propios de maneira progresivamente autónoma e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística coa metalinguaxe específica, e identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.10. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e a metalinguaxe específica. 	OBX4
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Xéneros discursivos desde o punto de vista de produción, comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> – Comprensión e creación de secuencias textuais básicas, con especial atención ás argumentativas. – Emprego correcto das propiedades textuais (coherencia, cohesión e adecuación) e respecto por estas nas creacións propias. – Xéneros discursivos propios do ámbito educativo: a estrutura e principais características dos textos científicos, técnicos e humanísticos. – Xéneros discursivos propios do ámbito profesional: o currículo, a carta de motivación e a entrevista de traballo. ▪ Procesos de produción, comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> – Interacción oral e escrita de carácter informal e formal. Cooperación conversacional e cortesía lingüística. Escoita activa, asertividade e resolución dialogada dos conflitos. Comunicación emocional. – Comprensión oral: sentido global do texto e relación entre as súas partes, selección e retención da información relevante. A intención do emisor. – Produción oral formal. Planificación e procura de información, creación e revisión. Adecuación á audiencia e ao tempo de exposición. Elementos non verbais. Trazos discursivos e lingüísticos da oralidade formal. A deliberación oral argumentada. – Comprensión lectora: sentido global do texto e relación entre as súas partes. A intención do emisor. Detección de usos discriminatorios da linguaxe verbal e icónica. Valoración da forma e do contido do texto. – Produción escrita. Planificación, redacción, revisión e edición en diferentes soportes. Corrección gramatical e ortográfica. Propiedade léxica. Usos da escritura para a organización do pensamento: toma de notas, esquemas, mapas conceptuais, resumos, etc. ▪ Alfabetización informacional. <ul style="list-style-type: none"> – Procura e selección da información con criterios de fiabilidade, calidade e pertinencia; análise, valoración, reorganización e síntese da información en esquemas propios. – Comunicación e difusión da información de maneira creativa e respectuosa coa propiedade intelectual. – Análise dos riscos e consecuencias da manipulación e a desinformación e a vulneración da privacidade. – Achegamento ao correcto emprego do sistema de citación e uso das referencias bibliográficas nas creacións 	

propias.

- Utilización responsable das tecnoloxías da información e da comunicación. Uso de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais, tanto para a procura de información como para a realización de proxectos escolares.
- Interpretación e produción de textos propios das redes sociais e os medios de comunicación. Etiqueta dixital. Análise da imaxe e dos elementos paratextuais dos textos icónico-verbais e multimodais.
- Recoñecemento e uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - Identificación e emprego de recursos lingüísticos para adecuar o rexistro á situación de comunicación. Procedementos explicativos básicos: a aposición e as oracións de relativo.
 - Emprego correcto dos mecanismos de cohesión. Recoñecemento e utilización de conectores textuais, con especial atención aos que expresan a causa, consecuencia, condición e hipótese. Identificación e uso de mecanismos de referencia interna gramaticais (substitucións pronominais) e léxicos (repeticións, sinónimos, hiperónimos e elipses).
 - Corrección lingüística e revisión ortográfica e gramatical dos textos. Uso de dicionarios, manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital.
 - Emprego correcto dos signos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito. A súa relación co significado.

Bloque 4. Educación literaria

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.1. Comprender o sentido global, a estrutura, a información máis relevante en función das necesidades comunicativas e a intención do emisor en textos orais, escritos e multimodais de certa complexidade de diferentes ámbitos, analizando a interacción entre os diferentes códigos, realizando as inferencias necesarias e atendendo a diferentes propósitos de lectura. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.2. Valorar a forma e o contido de textos orais, escritos e multimodais de certa complexidade, avaliando a calidade, fiabilidade e idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos e lingüísticos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.3. Incorporar procedementos para enriquecer os textos atendendo aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.4. Ler de maneira autónoma textos seleccionados en función dos propios gustos, intereses e necesidades, e deixar constancia do progreso do propio itinerario lector e cultural explicando os criterios de selección das lecturas, as formas de acceso á cultura literaria e a experiencia de lectura. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.5. Compartir a experiencia de lectura en soportes diversos relacionando o sentido da obra coa propia experiencia biográfica, lectora e cultural. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.6. Explicar e argumentar a interpretación das obras lidas a partir da análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico, atendendo á configuración e evolución dos xéneros e subxéneros literarios. 	OBX6

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.7. Establecer de maneira progresivamente autónoma vínculos argumentados entre os textos lidos e outros textos escritos, orais ou multimodais e outras manifestacións artísticas e culturais en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe e valores éticos e estéticos, mostrando a implicación e a resposta persoal do alumnado na lectura. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA4.8. Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos en que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios. 	OBX6

Contidos

- Lectura autónoma.
 - Implicación na lectura de forma progresivamente autónoma e reflexión sobre os textos lidos e sobre a propia práctica de lectura sustentada en modelos.
 - Selección, de xeito progresivamente autónomo, de obras variadas que inclúan autores e autoras a partir da utilización da biblioteca escolar e pública dispoñible.
 - Estratexias de mobilización da experiencia persoal, lectora e cultural para establecer vínculos de maneira argumentada entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e culturais. A lectura compartida e a lectura dialóxica.
 - Estratexias para a recomendación de lecturas en soportes variados, enmarcando de maneira básica a obra no xénero e subxénero literario correspondente. Emprego das redes sociais e os formatos audiovisuais para o fomento da lectura. Respecto pola propiedade intelectual.
- Lectura guiada.
 - Lectura guiada de fragmentos de obras relevantes do patrimonio literario español desde o século XIX ata a actualidade.
 - Lectura guiada de fragmentos de obras relevantes do patrimonio literario galego desde o século XX ata a actualidade.
 - Lectura guiada de fragmentos de obras relevantes do patrimonio literario universal desde o século XIX ata a actualidade.
 - Estratexias de construción compartida da interpretación das obras. Discusións, o conversas literarias, debates ou emisión razoada das opinións persoais.
 - Construción do sentido da obra a partir da análise dos seus elementos formais e contextuais. Efectos dos seus recursos expresivos na recepción.
 - Estratexias para interpretar obras e fragmentos literarios, atendendo aos valores culturais, éticos e estéticos presentes nos textos. Lectura con perspectiva de xénero. Visibilización do universo feminino.
 - Lecturas de obras ou fragmentos de textos que promovan a defensa dos dereitos humanos e a conciencia ambiental.
 - Estratexias de utilización de información sociohistórica, cultural e artística básica para construír a interpretación das obras literarias: en concreto, o achegamento ao contexto, á corrente literaria e ao autor ou autora, así como o establecemento de parentescos literarios.
 - Creación de textos a partir da apropiación das convencións da linguaxe literaria e en referencia a modelos dados

(imitación, transformación, continuación etc.).

Bloque 5. Reflexión sobre a lingua

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA5.1. Incorporar procedementos para enriquecer os textos atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA5.2. Revisar os textos propios de maneira progresivamente autónoma e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística coa metalinguaxe específica, e identificar e solucionar algúns problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA5.3. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e a metalinguaxe específica. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA5.4. Formular xeneralizacións sobre algúns aspectos do funcionamento da lingua a partir da manipulación, comparación e transformación de enunciados, así como da formulación de hipóteses e a procura de contraexemplos, utilizando a metalinguaxe específica e consultando de maneira progresivamente autónoma dicionarios, manuais e gramáticas. 	OBX7

Contidos

- Observación das diferenzas relevantes e interseccións entre lingua oral e lingua escrita atendendo a aspectos sintácticos, léxicos e pragmáticos.
- Estratexias de construción guiada de conclusións propias sobre o sistema lingüístico. Observación, comparación e clasificación de unidades comunicativas (morfemas, palabras, oracións). Manipulación de estruturas, formulación de hipóteses, contraexemplos, xeneralizacións e contraste entre linguas, co uso da metalinguaxe específica.
- Procedementos de adquisición e formación de palabras. Reflexión sobre os cambios no seu significado, as relacións semánticas entre palabras e os seus valores denotativos e connotativos en función do contexto e o propósito comunicativo.
- Distinción entre a forma (categoría gramatical) e a función das palabras (funcións sintácticas da oración simple) e consolidación dos procedementos léxicos (afixos) e sintácticos para o cambio de categoría.
- Relación entre os esquemas semántico e sintáctico da oración simple. Observación e transformación de enunciados de acordo con estes esquemas e uso da terminoloxía sintáctica necesaria.
- Estratexias de uso progresivamente autónomo de dicionarios e manuais de gramática para obter información gramatical básica. Elaboración de glosarios, recoñecemento de distintos tipos de dicionarios, potenciación das TIC a través do emprego do dicionario dixital, familiarización con material didáctico para espazos virtuais.

Bloque 6. Comunicación en lingua estranxeira

Craterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA6.1 Extraer e analizar o sentido global e as ideas principais, e seleccionar información pertinente 	OBX8

de textos orais, escritos e multimodais sobre temas cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximos á experiencia do alumnado, expresados de forma clara e na lingua estándar a través de diversos soportes.	
<ul style="list-style-type: none"> CA6.2. Interpretar e valorar o contido e os trazos discursivos de textos progresivamente máis complexos propios dos ámbitos das relacións interpersoais, dos medios de comunicación social e da aprendizaxe, así como de textos literarios adecuados ao nivel de madurez do alumnado. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA6.3. Seleccionar, organizar e aplicar as estratexias e coñecementos máis adecuados en cada situación comunicativa para comprender o sentido xeral, a información esencial e os detalles máis relevantes dos textos; inferir significados e interpretar elementos non verbais; e buscar e seleccionar información veraz. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA6.4. Expresar oralmente textos sinxelos, estruturados, comprensibles, coherentes e adecuados á situación comunicativa sobre asuntos cotiáns, de relevancia persoal ou de interese público próximo á experiencia do alumnado co fin de describir, narrar e informar, en diferentes soportes, utilizando recursos verbais e non verbais, así como estratexias de planificación, control, compensación e cooperación. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> CA6.5. Redactar e difundir textos de extensión media con aceptable claridade, coherencia, cohesión, corrección e adecuación á situación comunicativa proposta, á tipoloxía textual e ás ferramentas analóxicas e dixitais utilizadas, seguindo pautas establecidas, sobre asuntos cotiáns, de relevancia persoal, profesional ou de interese público próximos á experiencia do alumnado, respectando a propiedade intelectual e evitando o plaxio. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> CA6.6. Seleccionar, organizar e aplicar coñecementos e estratexias para planificar, producir, revisar e cooperar na elaboración de textos coherentes, cohesionados e adecuados ás intencións comunicativas, ás características contextuais, aos aspectos socioculturais e á tipoloxía textual, usando os recursos físicos ou dixitais máis adecuados en función da tarefa e das necesidades do interlocutor ou interlocutora potencial a quen vai dirixido o texto. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> CA6.7. Planificar, participar e colaborar de maneira activa, a través de diversos soportes, en situacións interactivas sobre temas cotiáns, de relevancia persoal, profesional ou de interese público próximos á experiencia do alumnado mostrando iniciativa, empatía e respecto pola cortesía lingüística e a etiqueta dixital, así como polas diferentes necesidades, ideas, inquietudes, iniciativas e motivacións dos interlocutores e interlocutoras. 	OBX10
<ul style="list-style-type: none"> CA6.8. Seleccionar, organizar e utilizar estratexias adecuadas para iniciar, manter e terminar a comunicación, tomar e ceder a palabra, solicitar e formular aclaracións e explicacións, resumir, colaborar, debater, resolver problemas e xestionar situacións comprometidas. 	OBX10
<ul style="list-style-type: none"> CA6.9 Inferir e explicar textos, conceptos e comunicacións breves e sinxelas en situacións nas que atender á diversidade, mostrando respecto e empatía polas interlocutores e interlocutoras, así como polas linguas empregadas, e participando na solución de problemas de intercomprensión e de entendemento na súa contorna, apoiándose en diversos recursos e soportes. 	OBX11

<ul style="list-style-type: none"> CA6.10 Aplicar estratexias que axuden a crear pontes, faciliten a comunicación e sirvan para explicar e simplificar textos e mensaxes, e que sexan adecuadas ás intencións comunicativas, ás características contextuais e á tipoloxía textual, usando recursos e apoios físicos ou dixitais en función das necesidades de cada momento. 	OBX11
<ul style="list-style-type: none"> CA6.11 Comparar e argumentar as semellanzas e diferenzas entre distintas linguas reflexionando de maneira progresivamente autónoma sobre o seu funcionamento. 	OBX12
<ul style="list-style-type: none"> CA6.12 Utilizar de forma creativa estratexias e coñecementos de mellora da capacidade de comunicar e de aprender a lingua estranxeira con apoio de outros participantes e de soportes analóxicos e dixitais. 	OBX12
<ul style="list-style-type: none"> CA6.13. Rexistrar e analizar os progresos e dificultades de aprendizaxe da lingua estranxeira, seleccionando, con axuda, as estratexias máis eficaces para superar esas dificultades e consolidar o seu progreso, facéndoo explícitos e compartíndoos, por medio de actividades de planificación da propia aprendizaxe, autoavaliación e coavaliación, como as propostas no Portfolio Europeo das Linguas (PEL) ou nun diario de aprendizaxe. 	OBX12

Contidos

- Estratexias e técnicas para a adquisición e o desenvolvemento da autoconfianza e da iniciativa. O erro como parte integrante do proceso de aprendizaxe.
- Estratexias de uso común para a planificación, execución, control e reparación da comprensión, a produción e a coprodución de textos orais, escritos e multimodais.
- Coñecementos, destrezas e actitudes que permiten levar a cabo actividades de mediación en situacións cotiás.
- Funcións comunicativas de uso común adecuadas ao ámbito e ao contexto comunicativo: saudar e despedirse, presentar e presentarse; describir persoas, obxectos, lugares, fenómenos e acontecementos; situar eventos no tempo; situar obxectos, persoas e lugares no espazo; pedir e intercambiar información sobre cuestións cotiás; dar e pedir instrucións, consellos e ordes; ofrecer, aceptar e rexeitar axuda, proposicións ou suxestións; expresar parcialmente o gusto ou o interese e as emocións; narrar acontecementos pasados, describir situacións presentes e enunciación sucesos futuros; expresar a opinión, a posibilidade, a capacidade, a obrigaición e a prohibición; expresar argumentacións sinxelas; realizar hipótese e suposicións; expresar a incerteza e a dúbida; reformular e resumir.
- Modelos contextuais e xéneros discursivos de uso común na comprensión, produción e coprodución de textos orais, escritos e multimodais, breves e sinxelos, literarios e non literarios: características e recoñecemento do contexto (participantes e situación), expectativas xeradas polo contexto; organización e estruturación segundo o xénero, a función textual e a estrutura.
- Unidades lingüísticas de uso común e significados asociados ás devanditas unidades tales como a expresión da entidade e as súas propiedades, cantidade e calidade, o espazo e as relacións espaciais, o tempo e as relacións temporais, a afirmación, a negación, a interrogación e a exclamación, relacións lóxicas habituais.
- Léxico de uso común e de interese para o alumnado, relativo á identificación persoal, relacións interpersoais, lugares e contornas, lecer e tempo libre, saúde e actividade física, vida cotiá, vivenda e fogar, clima e contorna natural, tecnoloxías da información e a comunicación, sistema escolar, formación e ámbito laboral.
- Padróns sonoros, acentuais, rítmicos e de entoación de uso común, e significados e intencións comunicativas

xerais asociadas aos devanditos padróns.

- Convencións ortográficas de uso común e significados e intencións comunicativas asociados aos formatos, padróns e elementos gráficos.
- Convencións e estratexias conversacionais de uso común, en formato síncrono ou asíncrono, para iniciar, manter e terminar a comunicación, tomar e ceder a palabra, pedir e dar aclaracións e explicacións, reformular, comparar e contrastar, resumir, colaborar, debater etc.
- Recursos para a aprendizaxe e estratexias de uso común de procura e selección de información: dicionarios, libros de consulta, bibliotecas, recursos dixitais e informáticos etc.
- Respecto da propiedade intelectual e dereitos de autor sobre as fontes consultadas e contidos utilizados.
- Ferramentas analóxicas e dixitais de uso común para a comprensión, produción e coprodución oral, escrita e multimodal; e plataformas virtuais de interacción e colaboración educativa (aulas virtuais, videoconferencias, ferramentas dixitais colaborativas etc.) para a aprendizaxe, a comunicación e o desenvolvemento de proxectos con falantes ou estudantes da lingua estranxeira.
- Estratexias e técnicas para responder eficazmente e con niveis crecentes de fluidez, adecuación e corrección a unha necesidade comunicativa concreta a pesar das limitacións derivadas do nivel de competencia na lingua estranxeira e nas demais linguas do repertorio lingüístico propio.
- Estratexias de uso común para identificar, organizar, reter, recuperar e utilizar creativamente unidades lingüísticas (léxico, morfosintaxe, padróns sonoros etc.) a partir da comparación das linguas e variedades que conforman o repertorio lingüístico persoal.
- Estratexias e ferramentas de uso común para a autoavaliación, a coavaliación e a autorreparación, analóxicas e dixitais, individuais e cooperativas.
- Expresións e léxico específico de uso común para intercambiar ideas sobre a comunicación, a lingua, a aprendizaxe e as ferramentas de comunicación e aprendizaxe (metalinguaxe).
- Comparación entre linguas a partir de elementos da lingua estranxeira e outras linguas: orixe e parentescos.

5325 2.4 Orientacións pedagóxicas

5326 A intervención educativa no ámbito Lingüístico e Social desenvolverá o seu currículo e tratará
5327 de asentar de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos
5328 obxectivos do ámbito e, en combinación co resto de ámbitos e materias, unha adecuada
5329 adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

5330 Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación
5331 existente entre os obxectivos do ámbito e as competencias clave a través dos descritores
5332 operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se
5333 presentan nos apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que
5334 se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do
5335 alumnado e o seu nivel de desempeño.

5336 Relación entre os obxectivos do ámbito Lingüístico e Social e as competencias clave a través dos
5337 descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I

Obxectivos do ámbito	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	1-2-3		5	1-2-3	1-3	1-4	1	1-2-3
OBX2	1-2-3		1	1-2-3	1-3	2-3-4	1-3	3
OBX3	1-2-5	3	1	1-2-3	1-3	2-3-4	2	1-3
OBX4	1-2-4-5	1-2-3	1-4	1-2-3-4-5	1-2-3-4	1-3	1-3	1-2
OBX5	1-2-3-5	1-3	2	1-2-3-4-5	4	3	1-3	2-4
OBX6	1-4-5	1-2-3	1	1	1	1-3	1-3	1-2-3-4
OBX7	1-2	1-2-3	2-4	2-3	4-5	1-3-4	1-3	1-2-3
OBX8	2-3	1-2	1	1	5			2
OBX9	1	1-2	1	2	5			2
OBX10	5	1-2	1	3	3	3		
OBX11	5	1-2-3	1		1-3	1-3		1
OBX12		2	1	2	1-5			

5338 Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- 5339 – Unha metodoloxía flexible e aberta é idónea para abordar as materias que conforman a
5340 organización do curso, pois vai facilitar, grazas á combinación dos contidos de Comunicación e
5341 Ciencias Sociais, que o proceso de ensinanza-aprendizaxe se conciba dun xeito global e
5342 unitario. Con este enfoque metodolóxico, evítase a presentación de solucións únicas ás
5343 situacións ou problemas propostos que lle restan ao alumnado a posibilidade do descubrimento
5344 propio. Por iso, convén fomentar o deseño de actividades interdisciplinarias que integren os
5345 distintos contidos do ámbito para que o alumnado poida obter a máxima produtividade dos
5346 coñecementos impartidos en cada unha das materias.
- 5347 – Esta estratexia de aprendizaxe para o ensino deste ámbito, que integra coñecementos básicos
5348 procedentes das Ciencias Sociais, a Lingua e a Literatura Galega e Castelá e un idioma
5349 estranxeiro (neste caso, o inglés), estará enfocada, por unha banda, cara á inserción do
5350 alumnado en tarefas significativas que lle permitan traballar de maneira autónoma e en equipo
5351 e, por outra, cara ao uso de ferramentas imprescindibles para o desenvolvemento do proceso
5352 de ensino e aprendizaxe. Polo tanto, a mestura dos diferentes bloques de contidos favorecerá

- 5353 este proceso, posto que se percibirá unha maior unidade dentro do ámbito Lingüístico e Social.
- 5354 Neste sentido, o fomento da aprendizaxe baseada en proxectos favorecerá esa
- 5355 interdisciplinarietàade, ao deseñar situacións de aprendizaxe contextualizadas e reais que
- 5356 inclúan a integración das competencias, dos obxectivos e dos contidos, a través de
- 5357 metodoloxías motivadoras e cooperativas que permitan a participación activa do alumnado no
- 5358 seu propio proceso formativo, así como a adquisición dunha progresiva autonomía persoal.
- 5359 – A proposta dunha metodoloxía que oriente, promova e facilite o desenvolvemento competencial
- 5360 do alumnado facilita, ademais, o tratamento da atención á diversidade, ao respectar os distintos
- 5361 estilos de aprendizaxe a través do deseño de actividades que combinen o traballo individual e o
- 5362 cooperativo.
- 5363 – A planificación de estratexias interactivas que permitan unha construción compartida do
- 5364 coñecemento a través do intercambio de ideas entre o alumnado. Este enfoque eminentemente
- 5365 práctico implicará a realización de tarefas variadas desde o punto de vista lingüístico e social.
- 5366 No primeiro caso, recoméndase a elaboración de actividades de creación de textos, vinculados
- 5367 aos ámbitos académico, social, xornalístico ou literario, tendo en conta a importancia da
- 5368 situación comunicativa, o rexistro e as estruturas gramaticais e pragmáticas apropiadas en
- 5369 cada caso. Proponse tamén a planificación de exposicións orais sinxelas ou debates sobre
- 5370 temas de actualidade; así como a lectura, comprensión e análise de textos orais e escritos de
- 5371 diversa índole.
- 5372 – Polo que se refire á elaboración de tarefas asociadas ás Ciencias Sociais, convén aproximarse
- 5373 á identificación e localización temporal de feitos, personaxes, movementos, manifestacións
- 5374 culturais, literarias e artísticas, recoñecendo e analizando de maneira crítica as grandes
- 5375 transformacións da sociedade a través dos períodos históricos máis significativos e
- 5376 contrastando as informacións procedentes de distintas fontes co fin de procurar un
- 5377 coñecemento nítido da evolución histórica e social do ser humano e cheguen a comprender, na
- 5378 medida do posible, como os feitos do pasado teñen aínda vixencia no presente.
- 5379 – O proceso de ensino-aprendizaxe da lingua estranxeira debe desenvolverse desde un enfoque
- 5380 orientado á acción e á comunicación, tal e como propón o Marco común europeo de referencia,
- 5381 a través de deseños fundamentados na análise de necesidades, orientados a tarefas da vida
- 5382 real e construídos arredor de nocións e funcións seleccionadas deliberadamente. Trátase de
- 5383 realizar proxectos significativos para o alumnado, fundamentados en necesidades
- 5384 comunicativas da vida real, coa guía dos criterios de avaliación que indican o grao de
- 5385 consecución dos obxectivos establecidos no propio currículo.
- 5386 – A procura de estratexias para o fomento do hábito lector. É necesario que os alumnos e
- 5387 alumnas comprendan que a lectura é unha fonte de pracer e para conseguilo, ademais do

- 5388 achegamento a fragmentos de obras clásicas que se abordan nos contidos de educación
5389 literaria, é imprescindible seleccionar textos ou fragmentos de obras que se aproximen ás súas
5390 motivacións persoais e ás súas experiencias. Recoméndase fomentar os textos de banda
5391 deseñada que permiten, ademais, o traballo conxunto arredor da comunicación verbal e non
5392 verbal.
- 5393 – O fomento do uso de recursos educativos en aberto (REA) e de deseño universal de
5394 aprendizaxe (DUA) que favorezan a atención á diversidade, a accesibilidade universal e a
5395 inclusión, e que conduzan á creación dun contorno persoal de aprendizaxe (PLE) propio. As
5396 TIC proporcionan as ferramentas necesarias para acadar a accesibilidade e a inclusión.
- 5397 – A utilización de instrumentos e procedementos de avaliación diversos, flexibles e adaptados ás
5398 características do alumnado. A avaliación formativa centrada nas competencias permite
5399 identificar o grao de adquisición destas, modificar, de ser o caso, aqueles aspectos
5400 susceptibles de mellora (metodoloxía, recursos, tarefas...) e detectar as dificultades de
5401 aprendizaxe, coa consecuente posta en marcha de mecanismos para paliarlas, sempre coa
5402 finalidade de que o alumnado acade os obxectivos e desenvolva as competencias do perfil de
5403 saída.

5404

Anexo IV

5405

Distribución horaria

5406

1 Distribución horaria da etapa

Materias	Cursos			
	1º	2º	3º	4º
Bioloxía e Xeoloxía	3		2	
Educación Física	2	2	2	2
Educación en Valores Cívicos e Éticos			1	
Educación Plástica, Visual e Audiovisual	2		2	
Física e Química		3	2	
Lingua Castelá e Literatura	3	3	3	3
Lingua Estranxeira	3	3	3	3
Lingua Galega e Literatura	3	3	3	3
Matemáticas	4	4	4	
Matemáticas A / Matemáticas B				4
Música		2	2	
Relixión / Proxecto Competencial	1	1	1	1
Segunda Lingua Estranxeira	2	2		
Tecnoloxía e Dixitalización	3	3		
Xeografía e Historia	3	3	3	3
Optativa 3º (1)			2	
De opción 4º 1 (2)				3
De opción 4º 2 (2)				3
De opción 4º 3 (2)				3
Optativa 4º (3)				3
Libre Disposición de Centro	2	2		

Titoría	1	1	1	1
Totais	32	32	32	32

(1) A materia optativa de 3º seleccionarase de entre as seguintes:

- Cultura Clásica.
- Educación Dixital.
- Oratoria.
- Segunda Lingua Estranxeira.

(2) As materias de opción de 4º seleccionarase de entre as seguintes:

- Bioloxía e Xeoloxía.
- Dixitalización.
- Economía e Emprendemento.
- Expresión Artística.
- Física e Química.
- Formación e Orientación Persoal e Profesional.
- Música.
- Latín.
- Segunda Lingua Estranxeira.
- Tecnoloxía.

(3) A materia optativa de 4º seleccionarase de entre as seguintes:

- Cultura Clásica, se non foi cursada en 3º.
- Filosofía.
- Oratoria, se non foi cursada en 3º.
- Segunda Lingua Estranxeira.
- Unha materia de opción non cursada.

5407 2 Distribución horaria por cursos

5408 1º curso

Curso	Materia	Sesiões Lectivas
1º	▪ Bioloxía e Xeoloxía	3
1º	▪ Educación Física	2
1º	▪ Educación Plástica, Visual e Audiovisual	2
1º	▪ Lingua Castelá e Literatura	3

1º	▪ Lingua Estranxeira	3
1º	▪ Lingua Galega e Literatura	3
1º	▪ Matemáticas	4
1º	▪ Relixión / Proxecto Competencial	1
1º	▪ Segunda Lingua Estranxeira	2
1º	▪ Tecnoloxía e Dixitalización	3
1º	▪ Xeografía e Historia	3
1º	▪ Libre Disposición de Centro	2
1º	▪ Tutoría	1
Total 1º		32

5409 2º curso

Curso	Materia	Sesiões Lectivas
2º	▪ Educación Física	2
2º	▪ Física e Química	3
2º	▪ Lingua Castelá e Literatura	3
2º	▪ Lingua Estranxeira	3
2º	▪ Lingua Galega e Literatura	3
2º	▪ Matemáticas	4
2º	▪ Música	2
2º	▪ Relixión / Proxecto Competencial	1
2º	▪ Segunda Lingua Estranxeira	2
2º	▪ Tecnoloxía e Dixitalización	3
2º	▪ Xeografía e Historia	3
2º	▪ Libre Disposición de Centro	2
2º	▪ Tutoría	1

Total 2º		32
----------	--	----

5410 3º curso

Curso	Materia	Sesi3ns Lectivas
3º	▪ Bioloxía e Xeoloxía	2
3º	▪ Educación en Valores Cívicos e Éticos	1
3º	▪ Educación Física	2
3º	▪ Educación Plástica, Visual e Audiovisual	2
3º	▪ Física e Química	2
3º	▪ Lingua Castelá e Literatura	3
3º	▪ Lingua Estranxeira	3
3º	▪ Lingua Galega e Literatura	3
3º	▪ Matemáticas	4
3º	▪ Música	2
3º	▪ Relixión / Proxecto Competencial	1
3º	▪ Xeografía e Historia	3
3º	▪ Optativa (1)	3
3º	▪ Tutoría	1
Total 3º		32

(1) A materia optativa de 3º seleccionárase de entre as seguintes:

- Cultura Clásica.
- Educación Dixital.
- Oratoria.
- Segunda Lingua Estranxeira.

5411 4º curso

Curso	Materia	Sesi3ns Lectivas
-------	---------	------------------

4º	▪ Educación Física	2
4º	▪ Lingua Castelá e Literatura	3
4º	▪ Lingua Estranxeira	3
4º	▪ Lingua Galega e Literatura	3
4º	▪ Matemáticas A / Matemáticas B	4
4º	▪ Relixión / Proxecto Competencial	1
4º	▪ Xeografía e Historia	3
4º	▪ De opción 1 (2)	3
4º	▪ De opción 2 (2)	3
4º	▪ De opción 3 (2)	3
4º	▪ Optativa (3)	3
4º	▪ Tutoría	1
Total 4º		32

(2) As materias de opción de 4º seleccionárase de entre as seguintes:

- Bioloxía e Xeoloxía.
- Dixitalización.
- Economía e Emprendemento.
- Expresión Artística.
- Física e Química.
- Formación e Orientación Persoal e Profesional.
- Música.
- Latín.
- Segunda Lingua Estranxeira.
- Tecnoloxía.

(3) A materia optativa de 4º seleccionárase de entre as seguintes:

- Cultura Clásica, se non foi cursada en 3º.
- Filosofía.
- Oratoria, se non foi cursada en 3º.
- Segunda Lingua Estranxeira.
- Unha materia de opción non cursada.